

АНТЪНИ ТРОЛЪП
БАРЧЕСТЪРСКИ
КУЛИ



АНТЪНИ ТРОЛЪП БАРЧЕСТЪРСКИ КУЛИ

Превод: Борис Стоянов

chitanka.info

Антъни Тролъп, познат у нас от телевизионната поредица „Семейство Палисър“, създадена по негови романи, е един от забележителните реалисти на XIX век и името му се нарежда до имената на творци като Такъри и Дикенс. Романът „Барчестърски кули“ е неговата гаранция за нетленност.

Умира старият епископ на Барчестър, доктор Грантли. Кой ще бъде щастливецът, избран да поеме кормилото на барчестърската епархия в свои ръце? Кой ще успее да извърви пътя до сърцето на красивата и заможна вдовица Елинор Болд? Каква ще бъде съдбата на мрачната красавица Мадлин Нерони, всяваща смут в благопристойните души на барчестърци? Нека не се учудваме, че именно тези въпроси стоят в центъра на един роман, чиято външна фасада са борбите в англиканската църква. Защото героите на Тролъп са в истинския смисъл на думата хора от плът и кръв, за които земният бог на любовта и щастието, на властта и материалното благополучие е много по-реален от небесния. И ние ставаме свидетели на една многолика и шумна, хаплива и хуманна човешка комедия, огледало на викторианските нрави и на вечното в човека.

МИГЛЕНА НИКОЛЧИНА

МЕЧТА ПО ВСЕКИДНЕВНОТО

Не само съвременник, но и почти връстник на Такъри, Дикенс и Джордж Елиът, Антъни Тролъп (1815–1882 г.) не се радва на тяхната недосегаема литературна репутация в очите на критиката — стойността на произведенията му продължава да се оспорва; мнозина смятат, че ако романите му са добри, трудно е да се дефинира какво ги прави добри; не липсват и мнения, според които не си струва да се търсят подобни дефиниции. Но и преди да сме сигурни какво е полагаемото се място на Тролъп в английската литература, той вече ни се налага по най-внушителен начин чрез чисто физическото си присъствие. Трудно е да не бъде забелязана фигура толкова обемиста и така изпълнена с витална енергия — плещест, изпъчен, с едро червендалесто лице, оброчено от щръкнала рижа коса и брада, този труден за дефиниране автор, преди да ни е убедил с романите си, ни убеждава с гръмкия си смях, с щедрата си, идваща от низините жизненост, със здравото си и земно, като че ли чисто телесно надмощие, което доминира във всяка компания и което го прави видим дори там, където видимостта е от съвсем друго естество — в световите на литературата, сред пейзажите на словесността. Съмненията в значимостта на творчеството му той надделява със същата простодушна напористост, с която майка му, жизнерадостната и енергична Франсис Тролъп, преодолява снизходителните усмивки на по-изтънчените си колеги и успява да превърне писателския си труд в опора на своето трудно и преследвано от беди семейство: първичното изобилие, свежата и пълнокръвна натура на Антъни Тролъп, стои зад създаденото от него и гарантира неговата трайност.

Този „обущар“ в литературата, този страстен ловец на лисици и шумен играч на традиционно безмълвната игра голф, този „идеален образ на месар“, по думите на сър Леели Стивън, този любител на шегата в беседите около трапезата оставя след себе си четиридесет и седем романа, четири сборника с разкази, пет пътеписни книги, една

автобиография, пиеса, лекции, многобройни журналистически и други небелетристични произведения. В автобиографията си той сравнява писането на романи с правенето на обуца: със същата равномерна методичност, с която занаятчията изработва своя предмет, писателят трябва да изгражда творбата си. Тролъп следва своята рецепта съвсем буквално и за да съчетае писателския занаят с битието си на пощенски чиновник, се научава да пише по влаковете. В по-късните години на успеха слугата му Барни, който го съпътствува още от прекараната в Ирландия младост, го буди всяка сутрин с кафе и хляб с масло, така че в пет и половина Тролъп е вече надвесен над поредния ръкопис. Така, с прилежание и несмутима трудоспособност, той съумява да впълти ако не приказката за Грозното пате, превърнало се в лебед, то във всеки случай „архитипния викториански модел“ на успеха — от нищожното начало през упоритостта, предприемчивостта и трудолюбието към благополучие, охолство и слава.

Началото е наистина невзрачно, а малкият Антъни — едно тъжно и нежелано „грозно пате“. Неописуемо мърляв и размъкнат — такъв ни го представят всички анекдоти от детството и юношеството му. Той мачка и маца всичко, което попадне в ръцете му; предизвиква с вида си ужас у директора на Хароу — аристократичния колеж, в който е учил Байрон и в който бащата на Антъни изпраща синовете си с типичната за постъпките ся непоследователност. Грозен и немарлив, отбягван и подиграван — звучи плачевно, но и малко несериозно за генезиса на един бъдещ писател. Бедни са, вярно е, само че не с нищетата, на която един Дикенс би придал трагичен или мелодраматичен размах, а някак жалко, неприлично. Бащата Томас Антъни Тролъп, мрачен и студен човек, чиято единствена несдържана емоция е гневът, сам проваля кариерата си като юрист с нетърпимия си характер, който го прави нежелан дори сред домашните му. Фамилната писателска страст у него се проявява в безкрайно подготвяне на речник на християнството, който с нищо не допринася за издръжката на семейството, но очевидно задълбочава маниите му. Горкият неугледен Антъни — той е не само беден, но и до голяма степен изоставен. От бащата не може да се очаква особена сърдечност, но и майката, колкото и противоположна да е по характер, дейна, жизнерадостна, малко плебейски шумна и недодялана наистина, но несломима по дух — също няма време за сина си. Братчетата и сестричетата на Антъни мрат от туберкулоза,

финансовите теги на семейството при такъв мъж лежат върху нейните плещи, пък и неин любимец е Томас Адолфъс, най-големият син. Пътуването ѝ в Америка (само една от чудатите инициативи на това вечно изправено пред финансов крах семейство) разкрива пред нея неочаквана перспектива — пътеписът „Домашните нрави на американците“ има огромен успех и започнала писателската си кариера след петдесетата си година, Франсис Тролъп успява да напише ни повече, ни по-малко от сто и петнадесет тома. Но и при това положение на нещата до нея е винаги Томас Адолфъс, не Антъни.

Изоставен, и все пак отново някак си невзрачно, без драматизъм — госпожа Тролъп не може да бъде обвинена в липса на загриженост към по-малкия си син. Чисто и просто неугледното детство преминава в унила младост, прекарана сред дългове като пощенски чиновник в Лондон. Антъни е самотен и подобно на много самотни хора той заживява в свой собствен въображаем мир, той мечтае. Художествената вселена на Тролъп, както на много други преди и след него, се заражда от тъга и уединение, от неудовлетворителността на наличното, от копнеж по света.

Какъв е този копнеж и какви са тези мечти? Духът на времето често пъти говори по-ясно чрез въздушните кули, които то издига над хоризонта на фактите. В същия колеж, където Тролъп — по собствените му думи — търси „в един свят, напълно извън света на моя материален живот“, изход от изолацията и насмешките, младият Байрон заживява в своята вселена на предизвикателство и титанични сблъсъци. В юношеското бунтарство на Пърси Шели се зараждат първите отблясъци от утопичните гледки на едно претворено до най-дълбоките си основания мироздание. Край гроба на майка си — и на изчерпаното Просвещение — Мери Шели сънува с отворени очи сънищата, от които по-късно прекрачва Франкенщайновото Чудовище, врязало се сред обичайните мащаби с огромния си ръст и с изискването си за други мерки за хуманност. От дъждовните брегове на Англия обреченият на ранна смърт Кийтс съзерцава в отчетливите и облени от слънце контури на Елада един свят отвъд болката и тленността. Друг свят с други закони, други мащаби, други измерения за човешкото. Призрачните очертания на романтичните пейзажи говорят така членоразделно за историческия момент, че не можем да не ги видим като мечтани от самото време, като сънища на епохата.

Едно поколение по-късно Тролъп пояснява, че в мечтания от него свят, „напълно извън света“ на собствения му материален живот, той не въвежда „нищо невъзможно“. Малкият Антъни, отбягван и нелюбим, неспособен да се справи с елементарните задачи на едно ученическо всекидневие, мечтае за възможното. Отминало е времето на фантастични срещи, на неясни нашепвания и загадъчни знаци отвъд простата видимост на света. Сега въображението е въображение, което вижда факта, парадоксалният копнеж е копнеж по онова, което е; пожелано е именно действителното.

Тази особеност на юношеските блянове, в които Тролъп търси убежище, е всъщност и качеството, заради което са най-вече ценени неговите творби. Романтикът Хоторн с обяснима проникателност отбелязва именно това чуждо на собственото му творчество качество, тази „солидност“ и „вещественост“ на Тролъповия свят, „почерпил сили от говеждото и вдъхновение от бирата“. Изтънченият Хенри Джеймс също възхвалява често пъти небрежния към тънкостите Тролъп за неговата „способност да разбере реалното“, за умението му „напълно да оцени обичайното“. „Той притежава истински усет за онова, което е“ — пише Ч. П. Сноу. След романтическия бунт срещу онова, което е, след епохата на екстравагантни стремежи и напрегнати метафизически търсения ред идва и на делничното като блян; идеал става докосваемостта, предметността, простата даденост на света: стихията на всекидневното.

Прераждането на ненавижданата от романтиците делничност в идеал предизвиква у по-късните поколения сардонични насмешки. То като че ли неизбежно влече след себе си някакво задръстване на света с вещи, абсурдно открояване на предметното. „Кафето замести портвайна след обяда, кафето доведе до гостна, в която да се пие, гостната — до остъклени шкафове, остъклените шкафове — до изкуствени цветя, изкуствените цветя — до полици над камините, полиците над камините — до пиана, пианата — до балади за гостни стаи, а баладите за гостни стаи (пропускателни един-два етапа) — до неизброими кученца, покривчици и порцеланови орнаменти...“ Така Вирджиния Улф описва настъпването на викторианската епоха в романа си „Орландо“.

Не може да се отрече, че нещо от атмосферата на „баладите за гостни стаи“ витае в творбите на Тролъп. Чайове, кариеристични

ходове и брачни стратегии — такава е, общо взето, тъканта на романите му. Но трябва да се отдаде и дължимото на мечтите по „възможното“. За кратък исторически миг, загърбвайки ужаса си от бедните, заможната класа може да повярва, че светът е сигурен и стабилен, разумно устроен. Благодарение на промишлената революция и задокеанските си владения Великобритания става най-богатата страна в света. Благополучието и охолството на буржоазията растат; достъп до културните ценности получават и долните слоеве на средната класа. Един подреден, смислен, изпълнен с достойнство, един наистина цивилизован човешки живот изглежда постижим и възможен; за великодушното на либералното мислене злото е по-скоро нещо случайно и отстранимо. Това е действително „положителна“, „трезва“ епоха — неслучайно кафето заменя портвайна, — нравите са донемайкъде благоприлични, всички философски течения имат утилитарен характер, литературата се стреми да изобразява обичайното, „възможното“. Култът към благоприличие и охолство, утилитаристкият оптимизъм на философията и солидната вещественост на викторианския роман, всекидневието на премерени радости и дребни житейски стратегии, митът за постижимото сред „кученца и покривчици“ щастие, който постепенно се превръща в промъкналия се до нашето време императив за щастие, заслужават не само пренебрежение и насмешка. Това се вижда от един простичък факт — забравен и подценен в началото на нашия век, Тролъп е възроден за нов живот през Втората световна война. Разумното, оразмерено, цивилизовано всекидневие е чудо, което напразно преставаме да забелязваме — то е скъпоценната и уязвима придобивка на хилядолетни човешки усилия. У Тролъп липсват грандиозни гледки, там няма нито неочаквани дълбочини, нито спиращи дъха извисявания. Проницателно, с хумор и разбиране в най-добрите си творби той ни поднася чара на обикновеното, изкусителната сладост да бъдеш ден подир ден в свят, изграден според човешките мерки — разкрива ни делника като мечта.

Но мечтите — били те за възможното или невъзможното — е свойствена странната способност да се материализират. Те се материализират в творчество, но се материализират и в живот.

Необузданите романтически блянове породиха не само метежни творби, но и шеметни, напрегнати, нередко катастрофални съществування. По аналогичен начин мечтите на Тролъп, в които „не се въвежда нищо невъзможно“, бавно — твърде бавно наистина — започват да си проправят път към житейското си и творческо осъществяване.

Най-напред житейски: щастлива случайност отвежда самотния двайсет и шест годишен младеж на работа в Ирландия. Тук той изведнъж се оказва харесван и желан, тук придобива доживотната си страст към лов на лисици, тук за пръв път разкрепостява виталната си натура. Най-сетне тук той среща бъдещата си съпруга — дребничката, красива и винаги блестящо елегантна Роуз Тролъп застава до Антъни, толкова изстрадал през младостта си заради размъкнатото си облекло. До края на живота му тя — освен издателите — е единствената читателка на романите му в ръкопис и в свежите детайли на Тролъповото повествование, в превъзходните описания на женски тоалети (те няма да убегнат от погледа на читателите на „Барчестърски кули“) критиците са склонни да виждат нейното благотворно присъствие.

С творчеството нещата тръгват по-трудно. Тролъп е един от най-късно реализиралите се писатели на епохата. Първите му романи минават незабелязано. Той приближава вече четиридесетата си година, когато едно хрумване при разходка край катедралата в Солсбъри най-сетне му дава възможност да разгърне писателската си дарба и го отвежда до дълго чакания успех. Плод на това хрумване е цикъл романи, обединени от едни и същи герои — „Барсетширски хроники“. Първият от тях, „Управителят“, привлича вниманието на публиката едва след успеха на втория — „Барчестърски кули“ (1857 г.). Следват „Доктор Торн“, „Пасторският дом във Фрамли“, „Малката къща в Олингтън“. „Последната хроника на Барсет“ излиза през 1867 година. „Барсетширски хроники“ заедно с другия голям цикъл романи, посветени на парламентарните борби и познати на българските зрители от телевизионната серия „Семейство Палисър“, са основата, върху която се гради литературната слава на Антъни Тролъп.

Плод на разходката в Солсбъри е не само цикъл романи, но и цяло графство — въображаемо наистина, но така точно и подробно възсъздадено с релефа, архитектурата и обитателите си, така прецизно

вписано в реалните исторически събития, че Барсетшир, по думите на един изследовател на Тролъп, „почти изисква да бъде вмъкнат както в историята, така и в картата на Англия“. Тролъп намира своята стихия в изобразяването на социалните процеси в това типично за аграрна Южна Англия графство, попаднало под натиска на настъпващите поради индустриализацията и урбанизацията промени. Психологията на Тролъповите герои проследява деликатните механизми, определящи избора, пред който е поставен човек в конкретна социална ситуация. Хуманното и проникновено третиране на избора, една от най-силните страни на Тролъп, прави особено интересни неговите героини. В голяма част от романите му техните колебания и съмнения при предпочитанието на един или друг брачен партньор определят развитието на сюжета. Но бракът сам по себе си не стои в центъра на Тролъповия свят: той е само една от социалните стратегии, средство за социално осъществяване и проба за социална адекватност. Това определя неговата сюжетна значимост. Но тъкмо това за следвикторианското поколение писатели не е животът: реалността е нещо по-дълбоко, по-трудно доловимо и може би по-жестоко, непоносимо за несвикналия човешки поглед. За тях рисунъкът на повествование от типа на Тролъповото е само драперия, скриваща истинската действителност: то е измислено, белетристично в смисъл на „фиктивно“ — то е насилие над трудно изразимата същност на битието. Животът не е „такъв“, пише Вирджиния Улф: ако писателят би могъл да бъде верен на същността му, тогава „нямаше да има нито фабула, нито комедия, нито трагедия, нито любовни влечения, нито драми в общоприетия стил и нито едно копче нямаше да е зашито според повелите на последната мода“.^[1]

Така, видяно в перспективата на романтическата традиция, творчеството на Тролъп се разкрива като парадоксална мечта по онова, което е; видяно от гледната точка на следвикторианското поколение, неговото „уважение към факта“ се оказва фикция, служене на илюзорното, на онова, което само изглежда, че е. Вярно, че Тролъповият вкус към обикновеното и възможното е примесен с идилични нотки, които постепенно се засилват: роман след роман, Барсетшир все повече се превръща в идеализирана крепост на традиционните ценности, устояваща срещу веянията от Лондон и широкия свят. Но и такъв, какъвто го виждаме днес с освободено от

полемични пристрастия зрение — традиционалист в начина си на мислене и писане, предразположен към нравоописателство и идеализация, склонен към компромиси там, където Дикенс или Такъри са склонни към негодувание, еснафски загрижен за викторианското благоприличие, „обущар“ в тънкостите на писателския занаят. — Тролъп несъмнено е оня гигант от изказването на Хоторн, който успява да постави късче земя от епохата си под стъклен похлупак и да изложи на показ пред идните епохи нищо неподозиращите му обитатели.

„Барчестърски кули“, вторият роман от хрониките за Барсет, единодушно се смята за едно от най-добрите произведения на Тролъп. Две основни линии се преплитат в развитието на сюжета — борбата за ръката на богатата и привлекателна вдовица Елинор Болд и борбата за постове и надмощие между две църковни партии. В кипежа на тези съперничества обаче има твърде малко любов и твърде малко религия — ако се възползуваме от езика на самия Тролъп, страстите, които се разгарят в Барчестър, са напълно „светски“.

В този парадокс се крие основната характеристика на света, пресъздаден в „Барчестърски кули“. Почти всички герои, дори измежду по-второстепенните, са или църковни служители, или произхождат от семейства на църковни служители. Те са разделени на две враждуващи групировки поради принадлежността си към две различни направления на англиканската църква — Грантли и Еърбин се придържат към Високата църква, която се доближава до католицизма със своя вкус към църковните тайнства и обреди, а новият епископ Прауди и Слоуп — към Ниската църква. Нищо съществено обаче от тяхната идейна полемика не присъствува в романа и това е не защото Тролъп не е бил запознат с тънкостите на тези доктрини. Напротив — ключова дума в романа е „светски“, поведението и характерът на героите в редица случаи (въпреки църковните им санове) са определени по този начин и Елинор Болд към края обобщаващо отбелязва, че „светът се отдалечава все повече от духовното“. Тролъп не се спира на идейните различия между двете направления именно защото иска да покаже безпредметността на техния конфликт в чисто духовен план. Това, което виждаме, е абсурдното, нелепото на двете доктрини — скуката на неделните

проповеди на Слоуп и безумието на идеята му да спре неделните влакове; безплодието на опитите на Еърбин да осъществи анахроничния си идеал за строго и аскетично християнско съществуване.

Безпредметен в своите същностни, духовни и идейни измерения, този конфликт обаче съвсем не е лишен от съдържание в материалните си, практически аспекти. Служейки на едната или на другата доктрина, в практическия живот се сблъскват хора, които дълбоко се различават по нравствените си качества и по достойнствата на характера си — безволевият Прауди, интригантът Слоуп, „светският“, но несъмнено симпатичен Грантли, разумният и принципен Еърбин. Ако в това разпределение се чете известно предпочитание на Тролъп към Високата църква, то предпочитанието му никъде не е изведено от теологическите ѝ основания. Налице е едно „о-светско-вяване“ на християнството, при което то се превръща в език и инструмент при катадневните борби за „място под слънцето“ между притежаващи различни достойнства индивиди. Не че християнството като такова се подлага на съмнение — напротив, то е до такава степен лишено от алтернатива, до такава степен единствено правилно, че същността му става ирелевантна. Така че идейните различия между двете течения са по-скоро претекст, коз в ръцете на едни или други църковни служители. Това, което Тролъп демонстрира, е едно опразване на християнството от съдържание, включването му в общество, в което по същество за него няма място и в което то се оказва подчинено на вътрешно чуждата му йерархия от викториански ценности — утилитарно ориентираната добродетелност и светското преуспяване.

Нещо подобно се получава и с любовта. От рицарските времена европейската култура наследява култ към любовта, който я превръща в един вид религия и в който винаги се е криела тенденция към нейното метафизическо осмисляне — последният велик взрив на „любовна мистика“ е през епохата на романтизма. У Тролъп — а и за викторианската епоха като цяло — любовта, както и религията, е по-скоро изпробване на качествата на характера и на добродетелността на героя и в последна сметка на социалната му адекватност. Тя, както и религията, е път към някакъв желай социален статус, към успешно „внедряване“ в обществото. Мистичен е единствено фактът — и това е всъщност викторианският мит, — че добродетелността се награждава,

дори нещо повече — че тъкмо добродетелността е съвършената приспособеност. Така че и с брак с богата вдовица, и с църковен сан е възнагаден най-достойният, Еърбин (превъзходен образец за изграждане на конюнктурно сложен герой, преминал през разни увлечения и крайности, но по силата на преживения опит вкаран в руслото на викторианското щастие) — а не лекомисленият Бърти или отблъскващият Слоуп.

В тази „светскост“ на любовта и религията са скрити и някои подълбоки тенденции в културата на викторианското общество. Опразването на любовта и религията от собственото им съдържание се компенсира с един своеобразен „императив за щастие“. Щастието, с други думи, е не просто цел, а и нещо като дълг на човека. Страданиято, от друга страна, което има своето място и смисъл и в християнското мировъзрение, и в религията на любовта, се лишава от стойност: то девалвира. Експериментът, който Еърбин прави с живота си, демонстрира неуместността на аскетичния идеал. „Несподелената любов“, страдащата любов, е обявена за единствената истинска любов тъкмо от Мадлин Нерони, коварната и неспособна за любов сирена, типично възплъщение на викториански асоциален демон, пренебрегнал условностите на брака, така както несериозният ѝ брат Бърти пренебрегва условностите на социалната йерархия. Оправдани са не особено покрусеният от смъртта на баща си Грантли и не особено погълнатата от паметта за мъртвия си съпруг Елинор. В смъртта няма нищо, което да отвежда отвъд делничната конкретност на света — тя е по-скоро овакантияване на място, било то мястото на епископ или мястото на съпруг. Щастие е онова, към което се стремят героите на Тролъп, и то щастие, разбрано като буржоазно благополучие, като съвършено вписване в обществото. В този стремеж се проявява позитивистко-утилитарният дух на епохата: ценностите, които се опразват от съдържание, колкото и да са илюзорни, са по същината си духовни, а ценностите, които се предлагат като компенсация, са материални, делнично деловити, „светски“. Не любов, а нейното овеществяване в брак; не религиозност, а нейното овеществяване в сан. Дори историческото чувство се проявява в някаква абсурдна „вещност“, както се вижда от градинското увеселение на мис Торн. Остават единствено викторианските имитации на духовност — убийствената скука на неделните проповеди.

Подмяната на духовни с материални ценности неизбежно влече след себе си някакво метафизическо „смаляване“ на човека, някакво историческо издребняване — той се свежда до успешното си функциониране в делника на завареното от него общество. Делникът има своите неизбежни достойнства, но той не изчерпва човешкото. Тъкмо срещу това смаляване се бунтуват следвикторианските писатели, обявявайки, че животът не е „такъв“, и търсейки реабилитация на страданието и неговите пречистващи бездни в образа на мъченика творец. Това обаче е друга страница. За викторианския човек животът е именно „такъв“ и ние сме благодарни на Тролъп, че ни дава и фабула, и комедия, и трагедия, които имат какво да кажат и на днешния ден.

Миглена Николчина

[1] Вирджиния Улф. „Смъртта на едnodневката“, превод от английски Жени Божилова, изд. „Народна култура“, 1983 г. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЪРВА

КОЙ ЩЕ БЪДЕ НОВИЯТ ЕПИСКОП?

През последните дни на месец юли 185... година един особено важен въпрос вълнуваше в течение на десет дни жителите на катедралния град Барчестър и всеки час този въпрос получаваше различен отговор: кой ще бъде новият епископ?

Смъртта на стария доктор Грантли, който в продължение на много години управляваше с кротък авторитет епархията, съвпадна с момента, когато кабинетът на лорд А трябваше да отстъпи място на кабинета на лорд В. Болестта на благия старец се проточи твърде дълго и накрая всички заинтересовани изпитваха силно безпокойство кое правителство ще назначи новия епископ — консервативното или либералното.

Беше добре известно, че излизащият в оставка министър-председател бе направил вече своя избор и че ако въпросът останеше да бъде решаван от него, митрата щеше да украси главата на архидякон Грантли, сина на стария епископ. Архидяконът отдавна вече управляваше епархията и няколко месеца преди смъртта на баща му се носеше упорит слух, че именно той ще наследи неговия достолепен сан.

Епископ Грантли умираше така, както бе живял — мирно, полека, без болки и тревоги. Духът напускаше тялото му почти незабелязано и цял месец преди неговата смърт никой не беше съвсем сигурен дали той е още жив, или е вече мъртъв.

За архидякона, когото инстанцията, в чиито ръце засега беше правото да раздава епископски тронове, бе определила да наследи епархията на своя баща, това беше време на тежки изпитания. Съвсем не искам да кажа, че министър-председателят бе обещал изрично на доктор Грантли епископския сан. Той беше твърде сдържан, за да формулира такова обещание. Общозвестна е вредата от прекалените уточнявания и всеки, който познава малко висшите, а и нисши правителствени учреждения, знае много добре, че съществуват

обещания и без изрични думи и че за да се вдъхне на даден кандидат най-голяма надежда, достатъчно е само великият човек, от когото зависи неговата съдба, да прошепне: „Мистър Едикойси ще напредне много.“

Тези думи бяха пошепнати и онези, до чиито уши те достигнаха, ги изтълкуваха, в смисъл че управлението на барчестърската епархия няма да се изплъзне от ръцете на архидякона. Тогавашният министър-председател беше на особена почит в Оксфорд и бе гостувал напоследък у ректора на Лазаровия колеж. Ректорът на този колеж, който впрочем в много отношения е най-представителният и най-богатият колеж в Оксфорд, беше особено близък приятел и най-доверен съветник на архидякона. По случай посещениято на министър-председателя доктор Грантли бе също поканен и срещата премина много сърдечно. На сутринта доктор Гуин, ректорът, каза на архидякона, че според него работата е уредена.

По това време епископът береше вече душа, но и на правителството не му оставаха много дни. Доктор Грантли се завърна от Оксфорд радостно възбуден и с високо самочувствие. Той зае отново своето място в епископския дворец и продължи да изпълнява последния синовен дълг към своя баща — дълг, който той изпълняваше, нека му отдадем дължимото, с повече грижовна нежност, отколкото можеше да се очаква, ако се съди по неговото иначе доста светско поведение.

Един месец по-късно лекарите обявиха, че болният ще изкара още най-много четири седмици. След като този срок изтече, те не скриха учудването си и му дадоха още две седмици. Старецът живееше само с вино, но в края на двете седмици той беше все още жив, а слуховете за предстоящото падане на кабинета зачестиха. Сър Ламбда Мюню и сър Омикрон Пи, двете светила на лондонската медицина, пристигнаха за пети път и заявиха, поклащайки учените си глави, че не е възможно болният да изкара още цяла седмица, а когато седнаха да обядват в парадната столова на двореца, те пошепнаха доверително на архидякона, че се очаква кабинетът да падне до пет дни. Синът се върна в стаята на баща си, собственоръчно му даде подкрепителната глътка мадейра и седна до постелята да прецени внимателно шансовете си.

Правителството щеше да падне до пет дни, баща му трябваше да умре до... не, той отхвърли този начин на разсъждение. Кабинетът щеше да си отиде, а епархията можеше да се оваканти горе-долу по същото време. Не се знаеше нищо определено за имената на хората, които щяха да дойдат на власт, а трябваше да мине най-малко седмица, преди да бъде сформиран новият кабинет. Дали назначенията през този период щяха да бъдат извършвани от досегашните хора? Доктор Грантли допускаше, че тъкмо така ще стане, но не знаеше нищо положително и това го накара да се учуди на собственото си невежество по тези въпроси.

Той се опитваше да не мисли за това, но напразно. Шансовете бяха много изравнени, а залогът — изключително висок. Отправи поглед към притихналото, спокойно лице на умиращия. Нито смъртта, нито прекараната болест бяха оставили отпечатък върху него; то беше малко по-мършаво отпреди, малко посивяло и бръчките бяха станали по-дълбоки, но доколкото архидяконът бе в състояние да прецени, животът би могъл да трепка в него седмици наред. Сър Ламбда Мюню и сър Омикрон Пи се бяха лъгали вече три пъти и можеха да се излъжат още толкова. Старият епископ спеше двадесет часа в денонощието, но през кратките периоди на бодърствуване той познаваше както сина си, така и стария си приятел мистър Хардинг, тъста на архидякона, и трогателно им благодареше за техните грижи и обич. Сега отново спеше, легнал спокойно на гръб, като младенец, устата му беше леко отворена, а редките му посивели коси се подаваха пръснати под нощната шапка; дъхът му изобщо не се чуваше, а слабата му костелива ръка, положена върху завивката, не се помръдна ни веднъж. Колко лек беше преходът на благия старец от този свят към отвъдния!

Но съвсем не така леко беше на душата на сина му, седнал до неговото ложе. Ток знаеше, че случаят няма да се повтори. Архидяконът минаваше вече петдесетте и нямаше голяма надежда приятелите му да се върнат скоро на власт. Нито един британски министър-председател, освен сегашния, който толкова скоро трябваше да си отиде, не би дори помислил да направи доктор Грантли епископ. Потънал в дълбоко мълчание, той дълго седя отдаден на тези тягостни размишления, после се загледа в това все още живо лице и едва в този

миг се осмели да се запита дали всъщност не желаше смъртта на баща си.

Това усилие му подеждва спасително и въпросът получи много скоро отговор. Този горд, властолюбив, суетен човек падна на колене до леглото и вземайки ръката на епископа в своите ръце, отправи пламенна молитва да му бъдат простени греховете.

Лицето му бе все още заровено в завивките, когато вратата на спалнята се отвори безшумно и мистър Хардинг влезе с кадифена стъпка. Мистър Хардинг дежуреше до това легло почти със същото постоянство, с каквото и архиепископът, и неговото присъствие там беше също така естествено, както и присъствието на зет му. Той застана непосредствено зад доктор Грантли, преди последният да го забележи, и също би коленичил в молитва, ако не се опасяваше, че подобна постъпка от негова страна може да стресне архидякона и да наруши спокойствието на умирация. Но доктор Грантли незабавно го забеляза и се изправи на крака. Мистър Хардинг топло стисна двете му ръце. В този момент те се почувствуваха по-близки от всякога, а по-нататъшните събития до голяма степен спомогнаха за запазването на това тяхно усещане. Те стояха прави един срещу друг, стискаха ръцете си и сълзите се стичаха по лицата им.

— Бог да ви благослови, мили мои — каза със слаб глас пробуждащият се епископ. — Бог да ви благослови и двамата, скъпи мои деца... — И той предаде богу дух.

От гърлото му не се изтръгна мъчителен хрип, нямаше агония, не се долавяше никакъв признак на смърт, освен лекото увисване на долната челюст, а очите, които бяха тъй често затворени от съня, сега останаха неподвижни и отворени. Както мистър Хардинг, така и доктор Грантли не бяха сигурни, че животът го бе напуснал, макар и двамата да се досещаха за това.

— Струва ми се, че всичко вече свърши — каза мистър Хардинг, все още държейки ръцете на зет си. — Мисля... не, надявам се, че е така.

— Ще позвъня — почти прошепна архидяконът. — Трябва да извикам мисис Филипс.

Мисис Филипс, болногледачката, бързо пристигна в стаята и веднага затвори с опитна ръка застиналите очи на мъртвия.

— Свършено е, нали, мисис Филипс? — попита мистър Хардинг.

— Милорд не е вече между нас — отвърна болногледачката, като се обърна и направи дълбок поклон с тържествен израз на лицето. — Негово преосвещенство заспа в упокоение като младенец в люлката си.

— Трябва да се радваме на това, архидяконе — каза мистър Хардинг, — да, да се радваме за този скъп, благ, великолепен човек. Дано и нашият край бъде така мирен и спокоен!

— Наистина — каза мисис Филипс. — Слава на бога за всичките му милости, а такъв кротък, смирен, внимателен християнин като негово преосвещенство... — И с непресторена, макар и не особено дълбока тъга тя изтри с бялата си престилка бликналите от очите ѝ сълзи.

— Можете само да се радвате, че всичко свърши — каза мистър Хардинг, все още утешавайки своя приятел.

Но мислите на архидякона бяха вече отлетели от тази обител на смъртта към кабинета на министър-председателя. Той си бе наложил да се моли за живота на баща си, но след като този живот си бе отишъл, нямаше защо да губи скъпоценни минути. Сега беше безпредметно да се отдава на празни разсъждения за смъртта на епископа, нямаше смисъл да поставя всичко на карта заради едно неразумно чувство.

Но какво можеше да направи, докато тъст му стоеше там, стиснал ръката му? Как да забрави, без да се покаже безсърдечен, че епископът беше негов баща — и да мисли не за това, което бе загубил, а за онова, което би могъл да спечели?

— Да, така е — отвърна той най-после. — Ние отдавна се бяхме примирили с тази мисъл.

Мистър Хардинг го хвана под ръка и го изведе от стаята.

— Ще го видим пак утре сутринта — каза той, — а сега нека предоставим всичко на жените. — И двамата слязоха долу.

Почти се беше мръкнало, а министър-председателят трябваше на всяка цена да узнае още тази нощ, че епархията е овакантина. Това можеше да се окаже решаващо; ето защо, в отговор на нестихващите утешения на мистър Хардинг, архидяконът подхвърли, че незабавно трябва да съобщят по телеграфа в Лондон. Мистър Хардинг, който беше наистина малко изненадан от силната скръб, както си мислеше той, на доктор Грантли, сега съвсем се слиса, но не възрази нищо. Той

знаеше, че архидяконът има някаква надежда да наследи поста на баща си, но съвсем не предполагаше колко основателна бе тази надежда.

— Да — каза доктор Грантли, съвземайки се от моментната си слабост. — Веднага трябва да изпратим съобщение. Не се знае какви последици може да има едно забавяне. Бихте ли се заели с това?

— Аз! Но да, разбира се. Ще направя всичко необходимо, само че не ми е ясно какво точно искате.

Доктор Грантли седна на бюрото, потопи перото в мастилото и написа на един лист следното:

„По електрическия телеграф
До граф А, Даунинг Стрийт или другаде
Барчестърският епископ почина.

Подател: преподобният Септимъс Хардинг“

— Ето — каза той. — Просто занесете това в телеграфната станция на гарата и го подайте както си е. Може да ви накарат да го препишете на тяхна бланка. Това е всичко, което се иска от вас. Ще трябва да заплатите половин крона. — Архидяконът бръкна в джоба си и извади необходимата сума.

Мистър Хардинг се почувствува съвсем като момче за всичко и си помисли, че тези задължения му се възлагат в твърде неподходящ момент, но не каза нищо и взе листчето и парите.

— Но тук вие сте сложили моето име, господин архидякон.

— Да — отвърна доктор Грантли, — телеграмата трябва да бъде подписана от духовно лице, а кой е по-подходящ за това от вас, стария приятел на покойника? Графът няма да погледне името, можете да бъдете сигурен в това, но много ви моля, мистър Хардинг, не губете нито минута.

Тръгвайки за станцията, мистър Хардинг беше стигнал едва до вратата на библиотеката, когато изведнъж си спомни новината, с която бе влязъл в спалнята на клетия епископ. Моментът обаче му се бе сторил много неподходящ за каквито и да било светски известия, така че той бе потиснал напирещите на езика му думи, а веднага след това всяка мисъл за тези неща бе временно изтласкана от разигралите се събития.

— Само че, господин архидякон — каза той и се обърна, — забравих да ви съобщя новината — правителството падна.

— Падна ли?! — възкликна архидяконът с тон, който твърде открито показваше неговата тревога и покруса, въпреки че поради създадите се обстоятелства той полагаше големи усилия да се овладее. — Как така падна! Кой ви каза това?

Мистър Хардинг поясни, че новината е била получена по телеграфа и му е била предадена от мистър Чадуик пред самия праг на епископския дворец.

Архидяконът запази мълчание, докато премисляше тази новина, а мистър Хардинг стоеше и го гледаше.

— Няма значение — каза най-после архидяконът. — Въпреки всичко изпратете телеграмата. Новината трябва да се съобщи на някого, а в момента няма кой друг да я получи. Не се бавете, скъпи приятелю. Знаете, че не бих ви създал такива грижи, ако можех сам да свърша тази работа. Няколко минути могат да решат всичко.

Мистър Хардинг излезе и изпрати телеграмата. Нека да проследим нейната съдба. Тридесет минути след като бе подадена в Барчестър, тя попадна в ръцете на граф А, който беше в частната си библиотека. Какви изтънчени писма, красноречиви призови и негодуващи протести би могъл да замисля той в подобна минута — това може само да се предполага, но не и да се опише! Как събираше огън и жупел за своите победили съперници, изправен като истински британски пер с гръб към камината и с ръце в джобовете на панталоните си, как челото му гореше от гняв, а благородните му очи мятаха патриотични мълнии, как тропваше с крак при мисълта за непохватните си помощници, как почти избухна в проклетия, спомняйки си колко препалено самоуверен се бе показал един от тях — всичко това оставям на богатото въображение на моите читатели. Но така ли беше всъщност? Не — историята и истината ме принуждават да отрека това. Той се бе удобно разположил в едно кресло и съсредоточено изучаваше програмата за конните надбягвания в Нюмаркет, а на масата до него лежеше отворен, макар и още неразрязан, един френски роман, който беше привлякъл интереса му.

Той отвори плика, съдържащ телеграмата, и след като я прочете, взе перото и написа на гърба ѝ:

„За граф В
с почит от граф А“,

след което я препрати по-нататък.

Така нашият злополучен приятел загуби всички шансове да получи епископския сан.

Най-различни имена на духовни лица бяха сочени от вестниците като приемница на Барчестърския епископ. „Британска майка“ обяви, че от уважение към бившия кабинет епархията ще бъде дадена на доктор Гуин. Това беше голям удар за доктор Грантли, но на него му бе спестен тежкия жребий да се види изместен от своя приятел. „Англиканско благочестие“ уверено подкрепяше претенциите на един прочут лондонски проповедник на най-строги доктрини, а „Източно полукълбо“, вечерен вестник, който се славеше с голямата си осведоменост от официални източници, се обяви в полза на един виден естествоизпитател, притежаващ изключителна ерудиция по всички въпроси на скалните породи и полезни изкопаеми, но по мнението на мнозина неразбиращ нищо от богословие. „Юпитер“, ежедневникът, който по всеобщо признание е единственият достоверен източник на непогрешимо точна информация по всички въпроси, отначало пазеше мълчание, но най-после проговори. Достоинствата на всички тези кандидати бяха осъдени и без много церемонии отречени, като в заключение „Юпитер“ обяви, че новият епископ ще бъде доктор Прауди.

И доктор Прауди наистина получи епархията. Точно един месец след кончината на предишния епископ доктор Прауди целуна ръка на кралицата като негов приемник.

Ще помолим за разрешение да спуснем завесата върху терзанията на архидякона, уединил се в кабинета на своя пасторски дом в Плъмстед с дълбока печал в сърцето. Един ден след изпращането на телеграмата той узна, че граф В е приел да състави новото правителство, и от този момент му стана ясно, че за него няма вече никаква надежда. Мнозина биха го осъдили, че тъгува за загубената епископска власт, че е ламтял за нея — не, дори само че е мислил по такъв начин и в такъв момент за тази власт.

Не мога да заявя, че напълно споделям тези осъдителни оценки. Ритуалната формула *poło episcopari*^[1], макар и все още в сила, е в такава пряка противоположност с всички естествени човешки желаниа, че тя не може да се разглежда като вярно отражение на истинските възжелания на напредващите в йерархията свещеници. Адвокатът не върши грях, като иска да стане съдия и се стреми към тази цел с всички честни средства. Справедлива е амбицията на младия дипломат да оглави някоя първокласна дипломатическа мисия, а бедният романист, който се опитва да си съперничи с Дикенс или да надмине Фицджимс, не върши нищо осъдително, макар че поведението му е може би глупаво. Сидни Смит^[2] беше прав, като казваше, че в нашия изменнически век едва ли можем да открием под расото на един курат достолепието на свети Павел. Ако ние изискваме от нашите свещеници свръхчовешки добродетели, сигурно ще започнем да виждаме нещо не дотам човешко в тях и едва ли можем да се надяваме, че ще укрепим нравствеността им, като им отричаме правото да изпитват обикновени човешки стремежи.

Нашият архидякон беше суетен — но кой от нас не е такъв? Той беше амбициозен — но кой от нас се срамува от този „сетен грях на наште благородни умове“.^[3] Той е проявил алчност, ще кажат моите читатели. Не, той искаше да стане епископ на Барчестър не от сребролюбие. Беше единствен син и наследи цялото голямо богатство на баща си. Неговата длъжност му носеше почти три хиляди фунта годишен доход, а след реформите на Църковната комисия епископите получаваха само пет хиляди. Като архидякон щеше да бъде по-богат, отколкото като епископ. Но той без съмнение искаше да свири първа цигулка, искаше да заседава в бели ленени ръкави в Камарата на лордовете и искаше (нека бъдем откровени) да бъде наричан милорд от преподобните си събратя.

Но независимо дали надеждите му бяха греховни или не, на тях не им беше писано да се сбъднат. За Барчестърски епископ бе ръкоположен доктор Прауди.

[1] „Не искам да стана епископ“ (лат.) — средновековна сакраментална формула на фиктивен отказ; тя трябвало да бъде произнесена три пъти от католическите свещеници, на които се

предлагал епископски сан. Едва след изпълнението на този обред те добивали правото да бъдат ръкоположени за епископи. — Б.авт. ↑

[2] Сидни Смит (1771–1845) — английски свещеник и есеист, изразител на либерални възгледи; застъпвал се по-специално за еманципация на католиците и изобразявал тогавашната англиканска църква в сатиричен тон. — Б.авт. ↑

[3] „Сетен грях...“ — стих от елегията на Джон Милтън (1608–1674) „Лисидас“ (1637). — Б.авт. ↑

ГЛАВА ВТОРА

ХАЙРАМОВОТО СТАРОПИТАЛИЩЕ СЛЕД НОВИЯ ПАРЛАМЕНТАРЕН АКТ

Едва ли е необходимо да разказваме тук подробно биографията на мистър Хардинг до началото на настоящата повест. Не е възможно читателите да са забравили колко тежко понесе този чувствителен човек нападките на „Юпитер“ във връзка с приходите, които беше получавал като управител на Хайрамовото старопиталище в град Барчестър. Сигурно не е забравено и делото, заведено срещу него по този повод от мистър Джон Болд, който след това се ожени за по-младата и единствена неомъжена дотогава дъщеря на мистър Хардинг. Като не можа да устои на тези нападки, мистър Хардинг подаде оставката си от длъжността управител въпреки настойчивите увещания на своите приятели и адвокати. Така той напусна този пост и се посвети със себеотрицание на задълженията си като духовен пастир на малката енория при църквата „Св. Кътбърт“ в града, където беше викарий, като продължи да изпълнява и длъжността прецентор на катедралата. Това му носеше незначителен доход, който се даваше всъщност в добавка към възнаграждението, определено на управителя на въпросното старопиталище.

Когато напусна приюта, от който бе така безцеремонно изгонен, за да се настани с присъщата си скромност на Хай Стрийт в Барчестър, той не предполагаше, че някои хора ще вдигнат около това повече шум, отколкото беше склонен да вдигне самият той. Мистър Хардинг се надяваше само, че неговата постъпка ще предотврати появяването на нови статии в „Юпитер“. Но не му бе съдено да изпита толкова желаниа покой и сега хората бяха също така готови да обсъждат безкористната му жертва, както преди това да го упрекват за неговата алчност.

Най-забележителното събитие беше получаването на собственоръчно писмо от Кентърбърийския архиепископ, в което

главата на англиканската църква изразяваше горещото си одобрение на неговото поведение и се интересуваеше за бъдещите му намерения. Мистър Хардинг отговори, че възнамерява да си остане енорийски пастор в барчестърската църква „Св. Кътбърт“, като с това сложи край на този въпрос. После неговият случай бе подхванат от вестниците, в това число и от „Юпитер“, които започнаха да възхваляват името му из цялата страна. Разкри се също така, че той беше авторът на забележителната музикална творба „Църковна музика от Хардинг“ и се заговори даже за ново издание, което май така и не излезе. Сигурно е обаче, че тази творба бе изпълнена в дворцовия параклис, а в „Музикален наблюдател“ се появи дълга статия, в която се твърдеше, че в никоя досегашна творба от този жанр няма такова съчетание на задълбочена изследователска работа с възвишен музикален талант и че занапред името на Хардинг ще бъде известно навсякъде, където се развива изкуството и се цени религията.

Това беше голяма похвала и аз не бих се наел да отричам, че мистър Хардинг се почувствува поласкан от нея, защото, ако у него имаше някаква суетност, тя беше свързана единствено с музиката. Но това беше всичко. Второто издание, ако то изобщо бе отпечатано, не се появи на пазара. Появилите се в дворцовия параклис екземпляри изчезнаха отново, почивайки в мир сред цяла камара литература от същия тип. Мистър Тауърс от „Юпитер“ и неговите побратими се заловиха с други имена и неувяхващата слава, обещана на нашия приятел, явно нямаше да го осени приживе.

Мистър Хардинг прекарваше голяма част от времето си при своя приятел епископа и при дъщеря си мисис Болд, вече, уви, вдовица. Почти всеки ден той посещаваше и своите предишни питомци, няколкото оцелели клетници, приютени в Хайрамовото старопиталище. Само шестима от тях бяха още живи. Техният брой, според завещанието на стария Хайрам, трябваше да бъде винаги дванадесет. Но след оставката на управителя епископът не беше назначил негов приемник, така че нови питомци нямаше и се създаваше впечатлението, че приютът в Барчестър е осъден на забвение, ако силните на деня не вземат никакви мерки за неговото съживяване.

Но през последните пет години силните на деня не биха забравили барчестърското старопиталище — най-различни

политически деятели се заемаха енергично с този въпрос. Малко след оставката на мистър Хардинг „Юпитер“ даде много ясни препоръки какво трябва да се направи. В рамките на половин вестникарска колона той успя да разпредели доходите, да преустрои сградата, да сложи край на всички свади, да възстанови добрите чувства, да обезпечи мистър Хардинг и да постави нещата на такава основа, от която да изпитат задоволство всички — и градът, и епископът, и страната като цяло. Мъдростта на този план бе потвърдена от големия брой твърде обстойни писма до редакцията на „Юпитер“, носещи подписи „Здрав разум“, „Веритас“ или „Любител на честната игра“, които даваха израз на възхищението на своите автори от публикуваната статия. Колкото и да е странно, във вестника не се появи нито едно критично писмо, следователно такова не е било изобщо написано.

Но хората не повярвали на Касандра и дори мъдростта на „Юпитер“ си остава понякога нечута. Въпреки че на страниците на „Юпитер“ не бяха предложени други планове, реформаторите на църковната благотворителност енергично разгласяваха как според тях може да се изправи отново на крака Хайрамовото старопиталище. Един особено ерудиран епископ използва първия подходящ случай, за да спомене за този проблем в Горната камара, давайки да се разбере, че е разменил мнения по въпроса със своя събрат — негово преосвещенство Барчестърския епископ. В Горната камара радикалният депутат на Стейлибридж внесе предложение Хайрамовият фонд да бъде използван за просвещение на бедните селяни, като разказа забавни анекдоти за суеверието и странните привички на тези селски труженици. Един автор на политически памфлети издаде брошура, озаглавена „Кои са наследниците на Джон Хайрам?“, която имаше за цел да формулира непогрешими правила за управлението на всички заведения от този род. Накрая един член на правителството обеща, че на следващата сесия на Парламента ще бъде внесен кратък законопроект, който да определи положението на барчестърския приют и на сродните нему заведения.

На следващата сесия законопроектът, противно на обичайната практика, беше наистина внесен. Други проблеми вълнуваха тогава хората. Над нацията бе надвиснала заплахата от голяма война и въпросът за наследниците на Хайрам, изглежда, не интересуваше много хора нито в Парламента, нито вън от него. Проектът обаче мина

някак си незабелязано на първо и второ четене, както и през останалите единадесет етапа, без да срещне никаква опозиция. Какво ли би казал Джон Хайрам, ако можеше да предвиди, че четиридесет и пет достопочтени джентълмени ще се нагърбят със създаването на закон, който променя целия смисъл на неговото завещание, без изобщо да разбират какво вършат? Можем само да се надяваме, че поне заместник-министърът на вътрешните работи разбираше какво върши, защото именно на него беше възложен този въпрос.

Както и да е, законът бе приет и към началото на настоящия разказ бе вече постановено, че и занапред в барчестърското старопиталище трябва да бъдат приютени дванадесет старци с по един шилинг и четири пенса на ден за всеки от тях, че ще бъде построен нов дом за дванадесет стари жени с по един шилинг и два пенса на ден, че ще бъде назначена икономка с годишна заплата седемдесет фунта и квартира, домакин с годишна заплата сто и петдесет фунта и накрая управител с годишна заплата четиристотин и петдесет фунта, който да се грижи за духовните нужди на всички питомци и за телесните нужди на мъжкото крило. Както и досега, епископът, деканът на катедралата и управителят трябваше да се редуват при избора на питомците, а на епископа бе възложено да назначава служебните лица. Нито дума не бе казана във връзка с това, че за управител следва да бъде назначен преценторът на катедралата — не се споменаваха нищо и за правото на мистър Хардинг да заеме този пост.

Но за предстоящото прилагане на реформата беше оповестено едва няколко месеца след смъртта на стария епископ, почти веднага след като неговият приемник встъпи в длъжност. Новият закон и новият епископ бяха измежду първите резултати от дейността на новото правителство или по-точно на правителството, което само за малко бе отстъпило властта на своите съперници, а епископ Грантли се помина, както вече видяхме, точно в края на този кратък срок.

Горката Елинор Болд! Как само ѝ отиват вдовишкото боне и строгата тържественост, с която изпълнява новите си задължения. Клетата Елинор!

Клетата Елинор! Не мога да кажа, че съм изпитвал някога симпатии към Джон Болд. Винаги съм смятал, че той не бе достоен за жената, чиято ръка бе спечелил. Но тя го намираще за повече от достоен. Тя притежаваше едно от онези женски сърца, които се хващат

за съпруга си с неповторимото постоянство на бръшляна. Това не е идолопоклонство, защото преклонението пред идола не допуска никакви недостатъци в него. Както паразитното растение следва всички несъвършенства на обгърнатия от него ствол, така и Елинонр изпитваше привързаност и обич дори към недостатъците на своя съпруг. Някога тя бе заявила, че каквото и да направи баща ѝ, в нейните очи той ще бъде винаги прав. След брака Елинонр прехвърли верността си към своя господар и повелител и беше винаги готова да защити и най-големите му слабости.

А за една жена не бе трудно да обича Джон Болд — самият той беше нежен, предразполагащ към доверие и мъжествен, а високото му, но неподкрепено с истински способности самомнение, старанието му да изтъкне превъзходството си над своите ближни, което дразнеше толкова силно неговите познати, не уронваше ни най-малко престижа му в очите на Елинонр.

Дори ако тя беше признала пред себе си някоя негова грешка, ранната му смърт бе заличила всеки спомен за нея. Оплакваше го, сякаш бе загубила най-скъпото съкровище, притежавано някога от една простосмъртна жена; седмици след неговата смърт на нея ѝ беше противна всяка мисъл за бъдещо щастие на този свят. Елинонр не можеше да понася така наречените утешения на другите и намираще известно облекчение единствено в сълзите и съня.

Но при буря Бог праща стриганата овца на завет. Елинонр съзнаваше, че носи в себе си един жив извор на нови грижи. Знаеше, че скоро ще ѝ бъдат дадени нови причини за радости и скърби, за неизразимо щастие или за отчайваща мъка — както Бог повели в своята милост към нея. Отначало това само усилваше нейната печал. Да стане майка на едно клето дете, осиротяло, преди още да се роди, отраснало край тъжното, опустяло огнище, закърмено със сълзи и ридания, за да бъде после захвърлено в жестокия свят без бащински грижи! Нима това можеше да я радва?

Но постепенно сърцето ѝ закопня за нов обект, на който да дари любовта си, и още преди своята поява гостенинът бе очакван с трепетното нетърпение на една бъдеща майка. Точно осем месеца след смъртта на бащата се роди Джон Болд Втори; и макар че човек не бива да боготвори себеподобните си, нека се надяваме, че обожанието на

майката, склонила глава над люлката на лишения от баща младенец, няма да ѝ бъде вменено в грех.

Едва ли си струва да описваме подробно характера на новороденото, изтъквайки до каква степен недостатъците на бащата бяха смекчени в това малко същество от добродетелите на майката. Бебето, както всяко бебе, беше просто прелест и аз не смятам, че ще ни се наложи да се интересуваме от по-нататъшната му съдба. Ние ще останем в Барчестър около година, в краен случай не повече от две, и аз предоставям на друго перо да опише, ако това се налага, биографията на Джон Болд младши.

Но като бебе той беше великолепен и никой не се опитваше да отрече това. „Виж колко е сладък!“ — казваше на баща си Елинор, коленичила до люлката, в която спеше нейното съкровище. Лъчистите ѝ очи бяха изпълнени със сълзи на умиление, младото ѝ лице бе обградено от плътно прилегналото вдовишко боне, а ръцете ѝ обгръщаха с любов кошчето. Дядото с радост потвърждаваше, че съкровището е много сладко, и дори чичото архидякон се съгласяваше с това; мисис Грантли, сестрата на Елинор, повтаряше тази дума с чисто сестринска енергичност, а Мери Болд... Мери Болд беше втора жрица на същото божество.

Бебето наистина беше сладко — приемаше храната с апетит, разперваше весело пръстчетата на краката си, когато го разповиваха, и не се давеше от плач. Това са най-важните изисквания за бебешко съвършенство и Джон Болд младши имаше всички тези качества в излишък.

Така бе смекчена дълбоката скръб на вдовицата и целителен балсам се изля над раната, която, както ѝ се струваше дотогава, можеше да бъде излекувана само от собствената ѝ смърт. Бог е много по-милостив към нас, отколкото сме самите ние към себе си! При загубата на всеки скъп лик, при последното изпращане на нашите любими същества ние всички се мислим за обречени на вечна скръб и на непрекъснат поток от съсипващи сълзи. Но колко рядко се оказва трайна такава скръб! Благословено е милосърдието, което ѝ забранява да бъде трайна. „Нека винаги да помня живите си приятели и да ги забравям след смъртта им“ — така се молел един мъдрец, който разбирал Божието милосърдие. Малцина вероятно биха имали смелостта да изкажат такова желание, но то е само една молитва да ни

бъде дадена онази утеха, която почти винаги ни предлага нашият всеблаг Творец.

Но аз съвсем не искам да създам впечатлението, че мисис Болд беше забравила своя мъж. Всеки ден тя мислеше за него с най-гореща съпругеска любов и пазеше неговата памет в светая светих на своето сърце. И все пак тя беше щастлива с невръстния си син. Такова удоволствие беше да притиска живата играчка към своите гърди и да чувства, че има човешко същество, което дължи и не може да не дължи всичко на нея, получава насъщната си храна от нея, задоволява всичките си малки потребности чрез нея — неговото малко сърчице щеше да обикне първо нея и само нея, с първото усилие на своето детско езиче това същество щеше да я назове с най-нежното обръщение, което може да чуе една жена. Така Елинол отново придоби душевен мир и се посвети ревностно и с благодарност на новите си задължения.

А колкото до земните блага, Джон Болд бе осигурил на своята вдовица много добро материално положение. Беше ѝ завещал цялото си имущество и то ѝ носеше доход, който според самата нея и нейните приятели далеч надхвърляше нуждите ѝ. Той възлизаше на почти хиляда фунта годишно и когато си мислеше за тази сума, най-съкровената ѝ мечта беше да я предаде не намалена, а увеличена на сина на своя съпруг, на своето скъпо съкровище, на малкото мъжле, което спеше сега в скута ѝ в щастливо неведение за всички предстоящи грижи.

След смъртта на Джон Болд Елинол отправи настойчиви молби към баща си да дойде да живее при нея, но мистър Хардинг не се съгласи, въпреки че остана няколко седмици в дома ѝ като гост. Никой не можеше да го принуди да се откаже от мисълта за собствен малък дом и затова той остана да живее в квартирата, която си беше избрал над една аптека на Хай Стрийт в Барчестър.

ГЛАВА ТРЕТА

ДОКТОР ПРАУДИ И МИСИС ПРАУДИ

Настоящият разказ започва непосредствено след ръкополагането на доктор Прауди в епископски сан. Няма да описвам церемонията, тъй като нямам ясна представа за нея. Не зная дали носят новия епископ на стол като член на Парламента, или го возят в позлатена карета като лорд-мер, дали полага клетва като мирови съдия, дали го въвеждат като пер в Горната камара, или пък върви между двама събрата като рицар на Ордена на жартиерата — знам само, че всичко е било направено както трябва и че в церемонията по ръкополагането на новия епископ не е липсвало нищо.

Доктор Прауди не беше човек, който би допуснал такова накърняване на новото си достойнство. Той разбираше много добре значението на ритуалите и знаеше, че зачитането на един висок сан не може да се поддържа, без да се отделя достатъчно внимание на външните му белези. Беше роден да се движи във висшите кръгове — поне той самият считаше така, а обстоятелствата поддържаха това негово убеждение. По майчина линия той беше племенник на един ирландски барон, а жена му имаше за чичо някакъв шотландски граф. Години наред беше заемал различни придворни длъжности, което му даваше възможност да живее в Лондон, поверявайки енорията си на грижите на един младши свещеник. Беше проповедник при лейбгвардейския полк, пазител на богословски ръкописи в Църковния съд, капелан на кралските телохранители и завеждащ благотворителната дейност на негово височество принц Рапе-Бланкенбергски.

Неговото пребиваване в столицата, наложено от необходимостта да изпълни тези задължения, високите роднински връзки и особените му дарби станаха причина да му обърнат внимание някои доста влиятелни хора, така че доктор Прауди доби широка известност като полезно и перспективно духовно лице.

Допреди няколко години (за това си спомнят дори хора, които не са още склонни да се нарекат стари) един свещеник либерал не беше често срещано явление. Такъв беше Сидни Смит и заради това на него гледаха почти като на езичник; могат да се посочат още някои имена, но те бяха *gaiae aves*^[1] и духовните им събратя гледаха на тях с недоверие и съмнение. Нямаше по-заклети привърженици на торите от селските викарии и никъде силните не бяха на такава почит, както в Оксфорд.

Но когато доктор Уейтли^[2] стана архиепископ, а доктор Хампдън^[3] няколко години по-късно — кралски професор, по-събудените духовници разбраха, че се извършва промяна в умовете на хората и че занапред не само миряните, но и свещениците ще могат да си позволят да имат по-либерални възгледи. Появиха се свещеници, които престанаха да анатемосват папистите, от една страна, и да хулят сектантите, от друга. Стана ясно, че изповядването на така наречените принципи на Високата църква не е вече най-сигурният начин да се напредне, поне доколкото това зависеше от определена група държавници, и доктор Прауди беше един от първите, които се приспособиха към възгледите на витите по повечето богословски и религиозни въпроси. Той се отнасяше с търпимост към идолопоклонството на Рим, примиряваше се даже с ереста на сосинианизма^[4] и поддържаше най-добри отношения с презвитерианските синоди в Шотландия и Ълстър.

В такова време такъв човек се оказва полезен и името на доктор Прауди започна да се появява във вестниците. Той беше включен в една комисия, която замина за Ирландия, с цел да подготви почвата за дейността на националния комитет, стана почетен секретар на друга комисия, натоварена със задачата да събере сведения за доходите на катедралните настоятелства, и имаше някакво отношение както към *regium donum*^[5], така и към Мейнутската субсидия^[6].

Всичко това не бива да се счита като доказателство, че доктор Прауди беше човек с изключителен интелект или дори със значителни делови способности, тъй като от него не се изискваха такива качества. При подготовката на църковните реформи, с които той беше свързан, идеите и първоначалната концепция за предстоящата дейност се даваха обикновено от либералните държавници, а осъществяването им се възлагаше на техните подчинени. Считаше се обаче за целесъобразно

във всички тези дела да фигурира името на някое духовно лице и тъй като доктор Прауди бе станал известен като духовник с доста широки възгледи, неговото име се оказа много подходящо за тази цел. Ако от него нямаше много полза, то нямаше и вреда. Той прекланяше глава пред истински силните на деня, а на заседанията на многобройните комисии, в които членуваше, се държеше с похвално достойнство.

Несъмнено доктор Прауди беше достатъчно тактичен, за да изпълнява възложената му роля, без да създава усложнения, но не бива да се мисли, че се съмняваше в собствените си способности — напротив, вярваше, че ще дойде и неговият ред да стане един от великите извършители на велики дела. Търпеливо изчакваше своя час, когато ще оглави някоя комисия, ще произнася речи, ще се разпорежда и ще командува, а по-дребните светила ще седят тихо и ще се подчиняват, както сега беше свикнал да се подчинява той.

И ето наградата дойде, неговият час настъпи. Доктор Прауди бе избран да заеме освободилия се епископски престол: при следващия избор на епископ, в която и да е епархия той щеше да заеме своето място в Камарата на лордовете, където нямаше намерение да гласува мълчаливо по въпросите, свързани с благо на църковната институция. Той се готвеше да води своите битки от позицията на търпимостта, като мъжествено и честно вярваше, че няма нищо лошо в това да се срещне дори с такива врагове, каквито бяха неговите събратя в Ексетър и Оксфорд^[7].

Доктор Прауди беше амбициозен човек и едва ръкоположен в епископски сан, започна вече да мечтае за архиепископско достолепие, за славата на Ламбет или в краен случай на Бишъпсторп^[8]. Беше сравнително млад и се ласкаеше от надеждата, че е бил избран заради такива природни и придобити с лични усилия качества, които непременно ще му открият път и към още по-високи сфери. Ето защо доктор Прауди беше напълно готов да вземе най-дейно участие във всички църковни дела, спадащи към сферата на Кентърбъри и на Йорк, така че нямаше никакво намерение да се погребва в Барчестър, както беше сторил неговият предшественик. Не! Лондон трябваше да си остане неговото поле на действие, макар едно комфортно седалище в провинцията да бе напълно достатъчно в промеждутъка между столичните сезони. Всъщност доктор Прауди винаги бе смятал, че при своето положение той също трябва да се оттегля от Лондон, когато

останалите високопоставени и изискани лица правят това. Но Лондон трябваше да си остане негово постоянно местожителство и именно тук той искаше да прояви онова пастирско гостоприемство, което свети Павел така настойчиво препоръчва на всички епископи. Как иначе можеше да напомня за себе си на света? Как иначе можеше да даде на правителството възможност изцяло да се възползува от неговите способности и влияние в църковните дела?

Това решение беше без съмнение благотворно за външния свят, но едва ли щеше да го направи популярен сред духовенството и жителите на Барчестър. Доктор Грантли бе живял непрекъснато там — всъщност трудно беше за един нов епископ да бъде популярен след доктор Грантли. Неговият годишен доход беше около девет хиляди фунта, докато приемникът му трябваше да се ограничи с пет хиляди. Покойният епископ се бе грижил само за един син, а доктор Прауди имаше седем-осем деца. Доктор Грантли харчеше малко за свои лични нужди, живеейки, както подобава на един скромен джентълмен, докато доктор Прауди трябваше да води светски живот, въпреки че не разполагаше с достатъчно средства. Разбира се, доктор Грантли беше запазил своята карета, както подобава на един епископ, но неговият екипаж заедно с конете и кочияша, макар и достатъчно представителни за Барчестър, щяха да бъдат почти смешни в Уестминстър. Мисис Прауди реши, че не бива да се черви заради екипажа на своя съпруг, а решенията на мисис Прауди обикновено се изпълняваха.

От всичко това можеше да се заключи, че доктор Прауди няма да харчи много пари в Барчестър, докато предшественикът му поддържаше оживени връзки с местните търговци, които бяха много доволни от него. Както той, така и неговият син харчеха парите си като джентълмени, но в Барчестър скоро се пусна слух, че доктор Прауди добре познавал изкуството да демонстрира благосъстояние с доста скромни средства.

Доктор Прауди има твърде приятна външност, той е много спретнат и изряден. Височината му, около един и шестдесет и пет, е малко под средната, но компенсира сантиметрите, които не му достигат, със своята благородна осанка. Ако погледът му не е достатъчно властен, за това той няма никаква вина, защото полага много усилия да придобие това качество. Чертите му са добре оформени, въпреки че носят му е малко островат, което според някои

хора прави лицето му не особено внушително. Но дори ако приемем, че това е така, то напълно се компенсира от устата и брадичката му, с които той справедливо се гордее.

Доктор Прауди може с основание да бъде наречен щастливец: не беше роден в охолство, а ето че е вече епископ на Барчестър. Но все пак той си има своите грижи. Семейството му е многочислено, време е вече трите му големи дъщери да се появят в обществото, а не бива да забравяме и жена му. Нямам намерение да кажа нищо лошо за мисис Прауди, но все пак мисля, че въпреки всичките си добродетели тя едва ли допринесе много за щастието на своя съпруг. Истината е, че в домашните дела тя властвува със стоманен жезъл над своя законен господар и повелител. Но това не е всичко! Домашните дела доктор Прауди би ѝ предоставил — ако не по своя собствена инициатива, то поне, без да се съпротивлява. Но мисис Прауди не се задоволява с такова домашно господство и разпростира властта си над всички негови действия, без да се спира дори пред църковните работи. Всъщност епископът е под чехъл.

Съпругата на архидякона в щастливия си плъмстедски дом знае как да се ползува от всички привилегии на своя ранг, давайки израз на собственото си мнение по подходящ начин и на подходящо място. Но властта на мисис Грантли, ако това изобщо можеше да се нарече власт, е кротка и благотворна. Тя никога не поставя мъжа си в неудобно положение и пред външния свят е образец на послушание; тонът ѝ никога не се повишава, изражението ѝ не се изостря. Без съмнение тя цени властта и се е борила не безуспешно да я придобие, но знае много добре кои са границите на женското господство.

Не можем обаче да кажем същото за мисис Прауди. Тази дама е по принцип властна в държането си към всички, а към бедния си съпруг се отнася просто деспотично. Колкото и успешна да изглеждаше неговата кариера в очите на света, в очите на жена си той никога не беше прав. Отдавна бе изоставил всяка надежда, че ще може да се защити успешно — всъщност той твърде рядко прави някакви опити да се оправдава, давайки си сметка, че покорството е най-ефикасното средство за постигането на онова подобие на покой, което можеше да му даде неговият дом.

Мисис Прауди не можеше да заседава в комисиите, в които нейният съпруг участвуваше по държавно поръчение, нито пък, както

той нерядко се утешаваше, имаше право на глас в Камарата на лордовете. Наистина тя би могла да му забрани да изпълнява тази част от епископските си задължения и да настоя да не се отделя от дома си. Доктор Прауди не беше споделял това с нито една жива душа, но той бе взел твърдо решение да се разбунтува, ако тя направи такъв опит. Има случаи, когато някои кучета са се нахвърляли върху прекалено строгите си господари и дори неаполитанците са въставали срещу своите тирани. Вътре в себе си доктор Прауди чувствуваше, че ако примката се стегне прекалено силно, той също ще набере смелост и ще въстане.

Крепостната зависимост на нашия епископ от неговата съпруга не го беше издигнала много в очите на дъщерите му и те бяха свикнали да се обръщат към него със заповеднически тон, което — поне на тях — никак не им приличаше. Те са, общо взето, хубави и привлекателни млади госпожици. Високи и здрави като майка си, те бяха наследили нейните изпъкнали скули и... кестеняви, да речем, коси. Спомнят си твърде често за аристократическите си чичовци, които досега не им бяха отвърнали със същата любезност и рядко се сещаха за тях. Но сега, когато баща им е вече епископ, роднинските връзки може би ще се заздравят. Въпреки близостта си с църквата госпожиците нямат много предразсъдъци по отношение на светските удоволствия и за разлика от много девойки в днешна Англия, не са огорчили родителите си със страстното си желание да се затворят в протестантски манастир. Синовете на доктор Прауди са още ученици.

Трябва да споменем за още една особеност в характера на съпругата на епископа. Макар и лишена от враждебност към светското общество и неговите обичаи, тя е посвоему религиозна и тази тенденция се проявява у нея в строгото съблюдаване на светостта на господния ден. Развлеченията и дълбоките деколтета през делничните дни се изкупват в неделя с трикратно присъствие на църковните служби под нейното строго наблюдение, с една вечерна проповед, прочетена от самата нея, и с пълно въздържане от всякакви по-весели занимания. За нещастие на онези обитатели на нейния дом, по-точно на слугите и съпруга ѝ, които не се отдават на развлечения и не носят дълбоки деколтета, изкупителната строгост на неделята трябва да бъде съблюдавана от всички. Горко на нелоялната прислужница, заловена, че предпочита медените слова на някой обожател в Риджънт Парк пред

покъртителните вечерни поучения на мистър Слоуп. Тя не само бива уволнена, но и се дава такова препоръчително писмо, което не ѝ оставя много надежди да си намери прилично място. Горко на шестфутовия герой в бричове от червено кадифе, който съпровожда мисис Прауди до нейната скамейка в църквата, ако се вмъкне в съседната бирария, вместо да вземе отреденото му място на задния ред. За такива нарушители мисис Прауди е същински Аргус. На някое и друго пийване през делничните дни тя може да погледне през пръсти — без известно отпускане на юздите кой би намерил телохранител, висок шест фута, за такова малко възнаграждение; но нито външното великолепие, нито пестеливостта са в състояние да накарат мисис Прауди да прости оскверняването на деня господен.

По тези въпроси тя често се вслушва в наставленията на току-що споменатия златоуст проповедник, преподобния мистър Слоуп, а тъй като доктор Прауди следва наставленията на жена си, трябва да се заключи, че този виден мъж е придобил голямо влияние върху доктор Прауди по религиозните въпроси. Единственото назначение на мистър Слоуп до този момент бе като свещенослужител и проповедник в една малка лондонска църква, ето защо, когато неговият приятел получи епископски сан, той с готовност прие да изпълнява трудните, но почтени задължения на домашен капелан на негово преосвещенство.

Но мистър Слоуп не бива да бъде представен на публиката в самия край на една глава.

[1] Редки птици (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Ричард Уейтли — англикански архиепископ на Дъблин (1787–1863), който се противопоставял на Оксфордското движение и осъдил трактатите на Нюман. Сътрудничил с католиците и бил привърженик на социалните реформи. — Б.авт. ↑

[3] Джон Хампдън (1594–1643) — английски политик, братовчед на Кромуел. В 1637 г. се противопоставил на морския данък и станал един от петимата депутати, чието арестуване довело до избухването на гражданска война. — Б.авт. ↑

[4] Сосинианизъм — учение на италианските богослови Лелио Содзини (1525–1562) и неговия племенник Фаусто Содзини (1539–1604), отричащо много от догмите на католическата църква, по-

специално светата троица и божествеността на Исус. Тези схващания били подновени по-късно от либералното протестантство. — Б.авт. ↑

[5] Кралски дар (лат.) — субсидия от петстотин фунта, увеличена впоследствие на хиляда, която от 1723 г. се изплаща ежегодно от хазната за разпределяне между нуждаещите се презвитериански и баптистки свещеници (или техните вдовици). В 1851 г. тя била отменена, тъй като сектантите гледали на нея като на подкуп от страна на правителството. — Б.авт. ↑

[6] От Мейнута — град в Ирландия, където се намирал колежът „Св. Патрик“ — център за обучение на католическото ирландско духовенство. В 1845 г. министър-председателят Робърт Пийл увеличил субсидията на този колеж и с това предизвикал рязко недоволство в протестантските кръгове. — Б.авт. ↑

[7] Ексетър Хол — сграда в Лондон, седалище на ръководството на Ниската църква. Оксфордският университет е бил крепост на най-консервативните привърженици на Високата църква. — Б.авт. ↑

[8] Ламбетският и Бишъпсторпският дворец са седалище съответно на Кентърбърийския и на Йоркския архиепископ. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ЕПИСКОПСКИЯТ КАПЕЛАН

За произхода на преподобния мистър Слоуп не бих могъл да кажа много неща. Чувал съм да твърдят, че той е пряк потомък на именития лекар^[1], акуширал при раждането на мистър Т. Шанди, и че на млади години добавил за благозвучие едно „у“ към името си, следвайки примера на мнозина велики хора преди него. Ако това е така, предполагам, че той е бил кръстен Обада в памет на стълкновението, в което толкова се бе отличил неговият предтеча. Но въпреки всички усилия не успях да установя кога точно неговото семейство е променило вероизповеданието си.

В Кеймбридж той беше скромнен стипендиант, но се занимаваше толкова успешно, че твърде рано стана магистър и му бе възложено да обучава студенти. Оттам го прехвърлиха в Лондон, където стана проповедник в една новопостроена църква недалеч от Бейкър Стрийт. Тъкмо тогава сходството във възгледите по редица религиозни въпроси събуди у мисис Прауди благосклонен интерес към младия проповедник — той скоро спечели нейното доверие и стана близък приятел на семейството.

Мистър Слоуп бе приет в този дом като свой и съвсем естествено беше между него и някоя от младите госпожици да се породи нещо повече от приятелство. Той размени някои нежни думи с най-голямата дъщеря Оливия, но така и не се стигна до годеж. Всъщност мистър Слоуп се бе обяснил в любов, но оттегли думите си назад, щом му стана ясно, че доктор Прауди не беше в състояние да дари веднага земни блага на дъщеря си. Не е трудно да се разбере, че след всичко това мис Прауди не беше вече склонна да приема нови признаци на нежна привързаност от негова страна. След като доктор Прауди бе назначен за епископ на Барчестър, мистър Слоуп промени донякъде своите схващания по този въпрос. Епископите, дори когато са бедни, могат да направят много за духовните си чада и мистър Слоуп започна да изпитва съжаление, че не е бил по-малко користолюбив. Едва чул

новината за предстоящото назначение, той поднови обсадата — без много шум, почтително и от известно разстояние. Но Оливия Прауди беше момиче с характер: в жилите ѝ течеше кръвта на двама английски перове и което е още по-важно, тя можеше да разчита на друг поклонник, така че въздишките на мистър Слоуп останаха напразни и между тях двамата скоро се установи здравата връзка на взаимна омраза.

Може да се стори странно, че благосклонността на мисис Прауди към младия свещеник остана непроменена след тази любовна история, но тя всъщност не знаеше нищо за нея. Въпреки голямата си привързаност към мистър Слоуп тя не можеше да допусне, че и някоя от дъщерите ѝ би могла да изпитва такива чувства. Имайки предвид техния висок произход и социалното им положение, мисис Прауди се надяваше на много по-добри партии за тях. Бившите влюбени не намериха за необходимо да я просветят. Двете сестри на Оливия бяха в течение на нещата, както впрочем и всички слуги, а също и съседите отляво и отдясно, но мисис Прауди остана в неведение.

Мистър Слоуп скоро се утеши с мисълта, че след като е назначен вече за капелан на епископа, сигурно ще съумее да се възползува от неговите благодеяния, без да се обременява с дъщеря му, и това му помагаше да понася мъките на несподелената любов. Седнал срещу епископа и мисис Прауди във вагона, който ги отнасяше за първи път в Барчестър, той започна да крои планове за бъдещия си живот. Добре познаваше силните страни на своя патрон, но знаеше не по-зле и неговите слабости. Даваше си сметка до какви висини ще полетят мечтите на новоизлюпения епископ и правилно отгатваше, че държавните дела са повече по вкуса на великия мъж, отколкото незначителните подробности, свързани с ежедневно управление на епархията.

Следователно истинският епископ на Барчестър щеше да бъде той, мистър Слоуп. Такова беше неговото решение, а — нека му отдадем дължимото — той притежаваше както мъжеството, така и енергията да осъществи решението си. Знаеше, че му предстоят тежки битки, защото към епископската власт щеше да се устреми още един велик ум — мисис Прауди също щеше да пожелае да стане Барчестърски епископ. Но мистър Слоуп се ласкаеше от мисълта, че ще успее да вземе връх над тази дама. Тя ще трябва да прекарва дълго

време в Лондон, докато той ще бъде винаги в Барчестър. Тя по необходимост ще остане в неведение за много неща, докато той ще бъде в течение на всичко, свързано с делата на епархията. Отначало той ще бъде, разбира се, принуден да ласкае и да се подмазва, може би дори да отстъпва по някои въпроси, но у него нямаше никакво съмнение в крайната победа. Ако всички други средства останеха без резултат, той би могъл да се съюзи с епископа срещу жена му, да вдъхне мъжество на този нещастен човек, да отсече властта на мисис Прауди от самия ѝ корен и да освободи нейния съпруг.

Ето какви мисли вълнуваха мистър Слоуп, докато гледаше дремещата съпружеска двойка, а той не би си дал труда да лелее напразни мечти. Неговите способности са над средното ниво, а не му липсва и мъжество. Той е готов да пълзи, дори да лази, ако е необходимо, но това не му пречи да запазва вътрешната си способност да се превърне в тиран, а заедно с това и желанието си да стане такъв. Придобитите от него познания не са от най-висока класа, но той ги владее отлично и умее да ги използва, където потрябва. Надарен е с особен вид проповедническо красноречие, което не оказва наистина голямо въздействие върху мъжете, но покорява слабия пол. В проповедите си той много обича да изобличава, като всява приятен ужас в душите на слушателките си и оставя у тях впечатлението, че целият човешки род е застрашен от гибел, с изключение на тези, които редовно посещават вечерните проповеди на Бейкър Стрийт. Изразът и тонът му са изключително сурови и неволно внушават мисълта, че в неговите очи по-голямата част от хората са абсолютно недостойни за грижите му. Когато върви по улицата, на лицето му е изписан целият негов ужас от греховността на света и в крайчеца на очите му винаги се крие безпощадна анатема.

По въпросите на верската доктрина той подобно на своя патрон проявява търпимост към сектантите, ако такъв строг дух може изобщо да бъде търпим към нещо. С методистите на Уезли^[2] има някои допирни точки, но душата му тръпне в агония само при мисълта за нечестивите пюзиити^[3]. Испитва отвращение както към вътрешните, така и към външните признаци на нечестивост. Става злъчен при вида на нова островърха църква, затворената жилетка от черна коприна е за него символ на сатаната, а един сборник със светски анекдоти би осквернил според неговото разбиране ръцете на молещия се

християнин по-малко, отколкото молитвеник с червени букви и кръст на задната корица. Повечето енергични свещеници си имат свое хоби и хобито на мистър Слоуп е строгото съблюдаване на неделята. Самият той впрочем никога не осквернява устата си с думата „неделя“, а винаги казва „деня господен“. „Оскверняването на деня господен“, както обича да се изразява, е за него хляб насъщен — той живее от това също както полицаите живеят от пороците на обществото. Това е любимата тема на всичките му вечерни проповеди, източникът на цялото му красноречие, тайната на цялата му власт над женските сърца. За него божественото откровение се свежда единствено до тази Мойсеева заповед. Мистър Слоуп е глух към думите на Спасителя за милосърдието, глух е към божествената проповед на планината: „Блажени са кротките, защото те ще наследят земята... Блажени са милостивите, защото на тях ще се окаже милост.“^[4] На Новия завет той не отдава толкова голямо значение, защото там не може да намери ново потвърждение за онази власт, която толкова обича да упражнява поне през една седма част от времето, отредено на човека тук на земята.

Мистър Слоуп е висок и доста добре сложен. Краката и ръцете му са големи — това е семейна черта, но широките му гърди и рамене прикриват този недостатък, така че като цяло той има хубава фигура. Лицето му обаче не е особено предразполагащо. Косата му е права, с мътно рижав оттенък. Той винаги я вчесва на три вълнисти кичура, всеки от тях оформен с възхитителна прецизност и циментиран с много помада — по един от всяка страна на лицето, а третият — под прав ъгъл назад. Не носи бакенбарди и винаги е педантично избръснат. Неговото лице има горе-долу същия цвят, както и косата му, може би малко по-червен — като говеждо, бих казал, като лошокачествено говеждо. Челото му е голямо и високо, но ъгловато, тежко и с неприятна лъскавина. Има голяма уста, въпреки че устните му са тънки и безкръвни, а изпъкналите му, воднисто кафеникави очи съвсем не внушават доверие. Но носят му компенсира всички тези недостатъци — той е характерен, прав и добре оформен, макар че лично аз бих го харесал повече, ако не изглеждаше толкова гъбест и порьозен, сякаш изрязан от червеникава коркова тапа.

Не мога да понасям ръкуването с мистър Слоуп. От него винаги се отделя студена, лепкава пот — челото му винаги е покрито със

ситни капчици, и дружеското му ръкостискане е крайно неприятно.

Такъв е мистър Слоуп — такъв е човекът, който така ненадейно попадна сред кръга на барчестърското духовенство и комуто е отредено мястото, заемано досега от сина на покойния епископ. Представи си само, проникателни читателю, какъв събрат получица тези благодушни пребендарии, тези изискани доктори по богословие и щастливи, привикнали на сито спокойствие младши каноници, които бяха израснали в Барчестър под ласкавото крило на епископ Грантли!

Но мистър Слоуп се е отправил за Барчестър с епископа и неговата съпруга не за да бъде просто събрат на споменатите духовни лица. Той възнамерява да стане ако не техен повелител, то поне пръв между тях. Възнамерява да ръководи и да има следовници, да контролира касата на епархията и да събере около себе си едно покорно стадо от свои бедни и гладни събрата.

Не можем тук да не направим сравнение между архидякона и новоизлюпения капелан; и въпреки многобройните недостатъци на първия това сравнение се оказва безспорно в негова полза.

Те и двамата се стремят ревностно, даже прекалено ревностно, да поддържат и засилят властта на своето съсловие. И двамата държат светът да бъде управляван от духовенството, макар и никога да не са признавали това дори пред самите себе си. И двамата се възмуцават от всякакво друго господство, установено от човека над неговите събрата. Доколкото доктор Грантли признава първенството на кралицата в духовните дела, той го признава само затова, защото при своето коронясване тя е получила квазипастирски права, а духовното според него властвува по самата си същност над светското. Мистър Слоуп има съвсем други възгледи върху принципа на теокрацията. Духовното първенство на кралицата съвсем не го вълнува — за него това са празни думи, които нищо не означават. Той не се интересува много от формата и категории като първенство, ръкополагане, въздигане в сан и така нататък го оставят равнодушен. Нека първенствува, който може. Светският крал, съдията или тъмничарят властвуват само над тялото. Духовният повелител, ако има съответните дарби и умее правилно да ги използва, владее едно къде по-обширно царство. Нему е подвластна самата душа. Ако успее да накара хората да му вярват, той придобива неимоверна власт над тях. Ако е достатъчно благоразумен да остави на мира онези, които са твърде силни умствено или твърде

слаби физически, той може наистина да тържествува. Точно такива амбиции имаше мистър Слоуп.

Доктор Грантли почти не се месеше в светските дела на тези, които зависеха по един или друг начин от него. Не искам с това да кажа, че той пропускаше да забележи неблагоприятните постъпки на своите свещеници, безнравствеността сред своето паство или провиненията в собственото си семейство, но предпочиташе да не се намесва, ако обстоятелствата не го заставяха да стори това. Нямаше неприятната склонност да си пъха носа в работите на другите и доколкото хората около него не показваха признаци на заразна ерес и сектантство, доколкото те напълно и свободно признаваха властта на църквата-майка, той смяташе, че тази майка трябва да бъде снизходителна, любеща, готова да прощава, а не да бърза да наказва. Самият той обичаше земните радости и съвсем не се стесняваше от това. Изпитваше спонтанно презрение към събратята си, които считаха за зловредни официалните обеди или се ужасяваха от една скромна кана бордо, така че официалните обеди и каните с бордо бяха често явление в епархията. Обичаше да дава нареждания и да му се подчиняват безпрекословно, но внимаваше тези нареждания да бъдат умерени и да не оскърбяват достойнството на един джентълмен. Той бе управлявал много години духовниците от своята епархия, без да загуби популярността си, което говори за проява на известна мъдрост.

За поведението на мистър Слоуп не може да се каже много нещо, тъй като неговата кариера тепърва започва, но може да се предположи, че вкусовете му ще се окажат твърде различни от тези на архидякона. Той счита за свой дълг да е в течение на всички лични работи и помисли на повереното му паство. От престолюдието изисква безусловно спазване на установените норми на поведение, а в случай на неподчинение винаги е готов да прибегне, подобно на великия си предтеча, към гърмовете на Ернулфус^[5]: „Бъди проклет, когато влизаш и когато излизаш, когато ядеш и когато пиеш“ — и така нататък, и така нататък. Но със заможните опитът вече го е научил да се държи по друг начин. Мъжете от висшите сфери на обществото не се боят от проклетия, а на дамите те даже се харесват — при условие че са формулирани деликатно. И все пак мистър Слоуп не се е отказал от една толкова значителна част от вярващите християни. С мъжете наистина той обикновено е на различни мнения — те всички са

закоравели грешници, твърде често глухи за омагьосващия глас на проповедника, но по отношение на дамите — млади и стари, здрави и немощни, благочестиви и разпуснати — той е убеден в своето всемогъщество. Мистър Слоуп притежава способността да порицава с такова ласкателство и да критикува с такава нежност, че женското сърце, ако в него има поне искрица предразположение към идеалите на Ниската църква, не може да му устои. Затова в много къщи той е почитан гост: мъжете са готови да го канят, за да угодят на жените си, а веднъж допуснат в един дом, не е никак лесно да се отървеш от него. Но мазното му фамилиарничене не се харесва на онези, които не се готвят да спасят душата си с негова помощ, и той няма качествата, които биха го направили изведнъж популярен сред такъв широк кръг, какъвто го очаква в Барчестър.

[1] Става дума за доктор Слуп, герой от известния роман на Л. Стърн (1713–1768) „Животът и мненията на Тристрам Шанди, джентълмен“. В цитираната книга Слуп е католик. — Б.авт. ↑

[2] Джон Уезли (1703–1791) — религиозен реформатор, основател на методизма. — Б.авт. ↑

[3] Пюзиити — последователи на английския богослов Едуард Пюзи (1800–1882), който заедно с Джон Нюман основал Оксфордското движение. — Б.авт. ↑

[4] Матей, 5:5, 7. Цитатите от Библията са по изданието от 1982 г. — Б. пр. ↑

[5] Ернулфус (1040–1124) — английски прелат, специалист по църковно право. В „Тристрам Шанди“ доктор Слуп проклина непохватния слуга Обада с изрази, взети от съчиненията на Ернулфус. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ПЕТА

СУТРЕШНО ПОСЕЩЕНИЕ

Знаеше се, че доктор Прауди ще трябва незабавно да назначи управител на старопиталището съгласно изискванията на споменатия вече парламентарен акт, но всички разбираха, че той няма избор, и никой не мислеше, че би могъл да назначи някой друг, освен мистър Хардинг. Самият мистър Хардинг, след като научи за окончателното уреждане на въпроса за старопиталището, без да се тревожи много, смяташе за сигурно, че ще се върне отново в своя толкова обичан дом и в градината си. И въпреки че в такова завръщане имаше нещо много меланхолично, едва ли не сърцераздирателно, той се радваше, че ще бъде така. Надяваше се, че ще може да убеди дъщеря си да отиде да живее при него. Всъщност тя беше почти дала такова обещание, макар в душата си да беше убедена, че този най-велик измежду смъртните, този най-важен атом на човешкия род, този малък бог, родил се на земята — нейният младенец Джони Болд, трябва да има над главата си собствен покрив.

Тези мисли на мистър Хардинг бяха причина той да не изпитва особена лична заинтересованост от назначението на доктор Прауди за епископ. Подобно на много други жители на Барчестър, съжаляваше, че тяхната епархия ще бъде управлявана от човек, който, както знаеха, има по-различни възгледи, но самият той не беше фанатизиран блюстител на църковната догма и беше готов да приветствува доктор Прауди в Барчестър с подобаваща учтивост и благоразположение. Не очакваше нищо и не се страхуваше от нищо — смяташе, че е в реда на нещата да бъде в добри отношения със своя епископ и не виждаше никакви пречки за това.

В такова състояние на духа той отиде да поднесе своите почитания в двореца на втория ден след пристигането на епископа и неговия капелан. При това не сам. Доктор Грантли предложи да го придружи и мистър Хардинг се зарадва, че ще има кой да поеме задължението да поддържа разговора при тази аудиенция. По време на

тържествената церемония по ръкополагането на новия епископ доктор Грантли бе представен на негово преосвещенство. Между присъстващите беше и мистър Хардинг, но той бе предпочел да остане на заден план, така че сега трябваше за първи път да се запознае с този велик човек.

Чувствата на архидякона бяха много по-силни. Той не беше от хората, които са склонни да не обръщат внимание на посегателствата върху собствените им права или да простят оказаното другиму предпочитание. Доктор Прауди се бе озовал в ролята на Венера, оставяйки за него тази на Юнона, и архидяконът беше готов да започне безмилостна война срещу притежателя на заветната ябълка и всичките му лакеи — капелани и прочие.

Все пак санът му го задължаваше да се държи с натрапника така, както един стар архидякон следва да се държи с един нов епископ, и въпреки че добре познаваше ужасните възгледи на доктор Прауди по отношение на сектантите, църковната реформа, хепдомадалния съвет^[1] и така нататък, въпреки че не харесваше самия човек и ненавиждаше неговите убеждения, той беше готов да отдаде почит към епископския сан. И така те двамата с мистър Хардинг се явиха в двореца.

Негово преосвещенство си беше у дома и посетителите бяха въведени през добре познатия им вестибюл в също така познатия кабинет на покойния епископ. Те познаваха тук всеки стол и всяка маса, всяка лавица за книги край стената и всяка шарка на килима не по-зле от собствените си спални (мебелировката бе откупена от новия епископ), но веднага се почувствуваха чужди в тази стая. Обзавеждането си оставаше почти същото и все пак тя беше преобразена. Имаше нова кушетка, тапицирана в отблъскващо ярка, почти кошунствена басма — подобна кушетка не е стояла досега в кабинета на нито един почтен свещенослужител на англиканската Висока църква. Махнати бяха и старите завеси. Те бяха наистина овехтели и някогашният им пищен рубиненочервен цвят се бе превърнал в червеникавокафяв. Но според мистър Хардинг дори този помръкнал цвят беше за предпочитане пред евтините кресливо жълтеникави драперии, които мисис Прауди намираще достатъчно подходящи за кабинета на своя съпруг в провинциалния Барчестър.

Нашите приятели завариха доктор Прауди седнал в креслото на покойния епископ; той изглеждаше много добре в новите си одежди.

На килимчето пред камината (любимото място на архидякона) стоеше, красноречив и ревностен, мистър Слоуп. Но там, седнала на кушетката, ги очакваше и мисис Прауди — едно нововъведение без прецедент в анализите на барчестърската епархия!

Така или иначе, тя беше там и на посетителите не им оставаше нищо друго, освен да преглътнат този факт. Представянето мина много церемониално. Архидяконът се ръкува с епископа и каза името на мистър Хардинг, който бе поздравен така, както един епископ може да поздрави един прецентор. След това негово преосвещенство ги представи на високоуважаемата си съпруга — първо архидякона със съответстващи на сана му почести, а после и прецентора, вече не толкова тържествено. Накрая мистър Слоуп представи сам себе си. Наистина епископът спомена името му, а и мисис Прауди го повтори с по-висок глас, но мистър Слоуп пое върху себе си главното бреме на своето представяне. Той даде израз на голямото си удоволствие да се запознае лично с доктор Грантли — толкова бил слушал за добрите му дела в онази част на епархията, където архидяконът изпълнявал своите задължения (нарочно пренебрегвайки факта, че дотогава архидяконът бе упражнявал неограничена власт върху цялата епархия). Знаел колко разчита негово преосвещенство на помощта, която доктор Грантли би могъл да му окаже в подведомствената му част от епархията. При тези думи мистър Слоуп сграбчи ръката на новия си неприятел и безмилостно я овлажни. В отговор доктор Грантли се поклонил малко вдървено, вдигна вежди и обърса ръката си с носната си кърпа. Без да изпита ни най-малко стеснение, мистър Слоуп насочи вниманието си към прецентора, като при това не скриваше своето снизхождение към по-нисшия духовнически сан. Той се ръкува с него, влажничко наистина, но любезно, и изрази голямото си удоволствие да се запознае с мистър... а, да, мистър Хардинг — не чул много добре името.

— Прецентор на катедралата? — предположи мистър Слоуп.

Мистър Хардинг призна, че точно в това се състои неговото скромно занятие.

— Вероятно имате и енория — подхвърли мистър Слоуп.

Мистър Хардинг назова малката енория Св. Кътбърт, след което мистър Слоуп, показал достатъчно снизхождение към нисшето духовенство, го остави на мира и отново се възнесе във висшите сфери.

Всеки един от четиримата присъстващи, които се числяха към тези сфери, се считаше за най-важен (или най-важна, тъй като между тях беше и мисис Прауди) в епархията и при това различие на мненията те едва ли щяха да живеят в разбирателство. Епископът беше всъщност носителят на външните белези на властта и разчиташе главно на тези белези и на сана си, защото това бяха факти, които не можеха да бъдат пренебрегнати. Силата на архидякона се състоеше в това, че той имаше опит и — за разлика от останалите — знаеше как се управлява една епархия. Мисис Прауди се осланяше на своя пол и на навика си да командува, като надменността в тона и изражението на доктор Грантли не можеха да я уплашат. Мистър Слоуп трябваше да разчита само на себе си, на своята дързост и такт, по той беше напълно самоуверен и не изпитваше никакво съмнение, че скоро ще вземе връх над хора като епископа и архидякона, които имаха слабостта да отдават такова значение на външната форма.

— В Барчестър ли живеете, доктор Грантли? — попита с най-любезната си усмивка мисис Прауди.

Доктор Грантли обясни, че живее в своята енория Плъмстед, на няколко мили от града. Неговата събеседница изрази надежда, че разстоянието не е прекалено голямо за извънградски посещения, тъй като тя щяла много да се радва да се запознае с мисис Грантли. Щяла да стори това при първа възможност, щом пристигнат конете ѝ в Барчестър; техните коне били сега в Лондон; конете им нямало да дойдат веднага, тъй като епископът трябвало да се върне след няколко дни в столицата. Доктор Грантли безспорно знаел, че понастоящем голяма част от времето на епископа е заангажирано с работа в Комисията по усъвършенствуване на управлението на университетите — всъщност тази комисия била принудена да прекъсне своята работа, защото без него не можели да напишат отчетния си доклад. Епископът трябвало също да изготви програма на Комисията за сутрешните и вечерните училища на деня господен в промишлените градове, на която той бил патрон... председател... директор, така че конете сега за сега нямало да пристигнат в Барчестър; но веднага щом конете дойдели, тя щяла да направи посещение в Плъмстед, стига само разстоянието да не било прекалено голямо за извънградски разходки.

Архидяконът отпрати петия си поклон — по един при всяко споменаване на конете — и обеща, че мисис Грантли ще има честта

сама да посети двореца в недалечно бъдеще. Мисис Прауди заяви, че ще бъде очарована: не се решила да отпрати такава покана, защото не била сигурна дали мисис Грантли има коне, освен това може би разстоянието... и т.н. и т.н.

Доктор Грантли се поклони отново, но не каза нищо. Той би могъл да купи цялото лично имущество на всеки един от членовете на семейство Прауди и да им го подари обратно, без да забележи много-много загубата. От първия ден на своя брак той поддържаше отделен впряг коне само за нуждите на жена си, докато мисис Прауди досега беше принудена да наема екипажи ежемесечно, за да може да обикаля лондонските улици през сезона, а през останалите месеци просто ходеше пеша или взимаше под наем някоя по-спретната двуколка.

— Добре ли са организирани училищата на деня господен в подведомствените ви енории? — попита мистър Слоуп.

— Училищата на деня господен ли? — повтори архидяконът с престорена изненада. — Честно казано, не зная. Това зависи от жената на всеки енорийски свещеник, както и от неговите дъщери. В Плъмстед няма такава училище.

Тук архидяконът спести част от истината, защото мисис Грантли ръководи едно чудесно училище. Наистина то не е само неделно и не носи такава име, но тази образцова жена винаги го посещава един час преди началото на службата, слуша как децата казват катехизиса и следи те да бъдат чисти и спретнати за църква, с измити ръце и завързани връзки на обувките, а Гризелда и Флоринда, нейните дъщери, донасят цяла кошница кифли, опечени предишната вечер, и ги раздават на всички деца, с изключение на наказаните. След църква децата отнасят тези кифли в къщи и ги изяждат о голямо удоволствие с чая си, нарязани и препечени. Плъмстедските деца сигурно биха ококорили очи, ако чуеха как техният високо тачен пастор заявява, че в неговата енория няма неделно училище.

Мистър Слоуп само вдигна вежди над и без това ококорените си очи и леко сви рамене. Той нямаше обаче намерение да се откаже от любимата си идея.

— Страхувам се, че тук много се пътува в господния ден — каза той. — Видях разписанието — всяка неделя има три влака от Лондон и три за Лондон. Не може ли да се направи нещо, което да принуди

железопътната компания да ги отмени? Не мислите ли, доктор Грантли, че с малко усилие това зло може да бъде поправено?

— Не съм директор на компанията и не мога да кажа. Но ако вие успеете да спрете пътниците, смятам, че компанията ще отмени влаковете — заяви докторът. — Това е само въпрос на дивиденди.

— Но ние, доктор Грантли — намеси се мисис Прауди, — ние сме длъжни да погледнем по друг начин на всичко това. Вие и аз например — при нашето положение ние трябва да направим всичко, което е по силите ни, за да сложим край на такъв тежък грях. Не сте ли на това мнение, мистър Хардинг? — И тя се обърна към прецентора, който пазеше унило мълчание.

Мистър Хардинг беше на мнение, че на всички носачи, огняри, кондуктори, спирачи и стрелочници трябва да се осигури възможност да ходят на черква, и изрази надежда, че те наистина имат тази възможност.

— Но това — продължи мисис Прауди, — това съвсем не е достатъчно. Така в никой случай няма да се осигури онова строго съблюдаване на деня господен, което, както ни учат, е не само целесъобразно, но и абсолютно необходимо. Без съмнение...

Доктор Грантли не искаше по никой начин да влиза в богословски спорове с мисис Прауди или пък с мистър Слоуп, затова доста безцеремонно обърна гръб на кушетката и изрази надежда, че доктор Прауди е доволен от работите по подновяването на двореца.

— Да, да — отговори негово преосвещенство. — Общо взето, да... Общо взето, не виждам основание да се оплаквам. Само архитектът би могъл...

Но неговият двойник, мистър Слоуп, който се бе промъкнал до креслото на епископа, не му позволи да довърши тази двусмислена реч.

— Бих желал да спомена нещо, господин архидякон. Негово преосвещенство ме помоли да направя оглед на помещенията и аз установих, че има какво още да се желае по отношение на отделенията във втората конюшня.

— Но първата конюшня побира цяла дузина коне! — каза архидяконът.

— Може би — отвърна мистър Слоуп, — всъщност аз не се съмнявам в това. Но гостите, както знаете, често имат нужда от

толкова много място. По-голямата част от роднините на епископа винаги идват със свои собствени коне.

Доктор Грантли обеща, че за конете на роднините ще бъде осигурено толкова място, колкото позволяват размерите на самата сграда, в която се намират конюшните. Лично той щял да говори с архитекта по този въпрос.

— А колкото до постройките за каретите, доктор Грантли — продължи мистър Слоуп, — в голямата трудно би се поместил втори екипаж, да не говорим за по-малката.

— И газа! — заприглася мисис Прауди. — В цялата къща няма газ, с изключение на кухнята и коридорите. В двореца трябваше на всяка цена да се прокарат тръби за газ и топла вода. Топла вода има само на партера — не може да няма начин тя да се доведе до спалните, вместо да се носи с кани от кухнята.

Епископът изрази категоричното си мнение, че е необходима инсталация за топла вода. Топлата вода била едно от най-важните удобства в двореца. Тя всъщност била необходимост в дома на всеки джентълмен.

Мистър Слоуп отбеляза, че стената на градината се е износила на много места.

Мисис Прауди забелязала в стаята на слугите голяма дупка, очевидно направена от плъхове.

Епископът изрази крайното си отвращение от плъховете. Според него на света нямало нищо по-омразно от плъховете.

Мистър Слоуп забелязал, освен това, че бравите на сервизните помещения били повредени — можел да посочи например складовете за въглища и за дърва.

Мисис Прауди видяла, че и бравите на спалните на слугите не били в ред, всъщност всички брави в къщата били старомодни и неизползваеми.

Епископът изказа мнение, че добрата брава е от голямо значение, както и добрият ключ. Той неведнъж установявал, че неизправността често се дължи на ключа, особено ако езичето е огънато.

Мистър Слоуп се опита да продължи да изрежда неблагоприятията, но бе прекъснат с малко повишен тон от архидякона, който успя да обясни, че по тези въпроси трябва да се обърнат към архитекта на епархията или по-скоро към неговия главен

майстор и че той, доктор Грантли, проявил интерес към състоянието на двореца просто от любезност. Съжалявал впрочем, че са били открити толкова много неуредици. С тези думи той стана от стола, готвейки се да си тръгне.

Мисис Прауди, въпреки че беше успяла да внесе своя дял в охулването на двореца, не изпускаше от ноктите си мистър Хардинг и продължи да го подлага на кръстосан разпит по въпроса за греховността на развлеченията в деня господен. Тя непрекъснато изсипваше категоричните си заключения върху благочестивата глава на мистър Хардинг, който не съумяваше да отблъсне нейните атаки.

Никога досега той не беше подлаган на такова изтезание. До този момент дамите, които се бяха обръщали към него по религиозни въпроси, бяха изслушвали думите му с известна почителност, а ако не бяха съгласни с тях, просто си замълчаваха. Но мисис Прауди го подлагаше на разпит, а след това го поучаваше. „Ни ти, ни син ти, ни дъщеря ти, ни робът ти, ни робинята ти!“^[2] — внушително повтаряше тя, сякаш мистър Хардинг бе забравил тези слова. Тя го заплашваше с пръст, докато цитираше любимата си заповед, сякаш му напомняше за неизбежното възмездие, след което настойчиво го подканяше да потвърди, че пътешествията през деня господен са най-безобразно светотатство.

За първи път в живота си мистър Хардинг беше подложен на такъв натиск. Той чувствуваше, че би трябвало да смъмри тази жена за начина, по който си позволяваше да говори на един свещеник, при това много по-възрастен от нея, но му се струваше неуместно да направи бележка на съпругата на епископа в присъствието на самия епископ, и то при първото си посещение в двореца. Освен това, нека кажем истината, той изпитваше известен страх от нея. Но въпреки неговото съсредоточено мълчание тя не го оставяше на мира.

— Надявам се, мистър Хардинг — каза мисис Прауди, като клатеше бавно и тържествено глава, — че вие няма да ме накарате да мисля, че одобрявате пътуванията през деня господен! — И тя го погледна с изражение, което трудно би могло да се опише.

Това беше вече много, още повече че сега към него гледаха мистър Слоуп и епископът, а също и архидяконът, който вече си беше взел сбогом с тях. Мистър Хардинг стана и като подаде ръка на мисис Прауди, каза:

— Ако дойдете някоя неделя в църквата „Свети Кътбърт“, ще ви изнеса цяла проповед по този въпрос.

И след като се поклониха ниско на дамата, стиснаха ръка на епископа и направиха всичко възможно да се отърват от мистър Слоуп, архидяконът и преценторът си тръгнаха. Мистър Хардинг бе отново малтретиран, но доктор Грантли се закле дълбоко в себе си, че никаква земна причина не ще бъде в състояние да го принуди още веднъж да се докосне до мократа лапа на това нечисто и противно животно.

Ех, да имах перото на голям поет, как бих възпял сега в епически стихове благородния гняв на архидякона! Пред стъпалата на двореца има широка, посипана с пясък площадка, завършваща с малка порта към улицата, съвсем близо до входа на катедралния двор. Вляво от вратата на двореца започва широка алея, която прекосява просторните дворцови градини и извежда на пътя за Лондон, минаващ на половин миля от катедралата.

Двамата приятели запазиха мълчание през целия път до двора на катедралата, но преценторът ясно виждаше по лицето на своя спътник, че много скоро ще се разрази буря и нямаше намерение да я възпира. Макар че по природа бе далеч по-малко раздражителен от архидякона, даже той беше ядосан, даже той — този кротък и благовъзпитан човек — изпитваше желание да прибегне до не чак дотам благовъзпитани изрази.

[1] Хебдомадален съвет — орган на самоуправление на Оксфордския университет. — Б.авт. ↑

[2] Изход, 20:10. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

ВОЙНА

— Боже господи! — възкликна архидяконът, стъпвайки на пясъчната пътека в катедралния двор, и като свали шапката си с една ръка, прекара другата доста нервно през посивелите си вече къдрици. От шапката му, като гневен облак, се вдигна пара — предпазният клапан се бе отворил, изпускайки насъбралата се в архидякона ярост и предотвратявайки неминуема експлозия, а може би и апоплексия. — Боже господи! — И архидяконът вдигна поглед към сивите кули на катедралата, отправяйки безмълвен зов към тези постоянни свидетели на деянията на толкова много барчестърски епископи.

— Не мисля, че бих могъл някога да харесам този мистър Слоуп — каза мистър Хардинг.

— Да го харесате ли! — изрева архидяконът, като за момент спря, за да придаде повече сила на гласа си. — Боже упози!

И всички катедрални врани заграчиха в знак на съгласие. Часовникът на кулата отброи часовете, подхващайки неговите думи, а излитащите от гнездата си лястовици дадоха ням израз на същото това мнение. Да хареса мистър Слоуп! Само това липсваше — та коя жива душа, отраснала в Барчестър, би могла да хареса мистър Слоуп!

— А също и мисис Прауди — каза мистър Хардинг.

Тук архидяконът съвсем се забрави. Няма да последвам неговия пример и ще спестя възмущението на читателите, като се откажа да възпроизвеждам епитета, чрез който той даде израз на чувствата си към тази дама. Враните и замиращите звуци на часовниковата камбана не бяха толкова деликатни и повториха в многократно ехо този непристоен израз. Архидяконът отново свали шапката си и изпусна още малко спасителна пара.

Настъпи пауза, по време, на която преценторът направи опит да проумее обстоятелствата, че съпругата на един Барчестърски епископ е била наречена така в двора на катедралата, и то от самия архидякон на епархията, но опитът му излезе безуспешен.

— Епископът изглежда доста кротък човек — плахо отбеляза мистър Хардинг, признавайки собствения си неуспех.

— Идиот! — кресна архидяконът, който в момента можеше да се изразява само с такива откъслечни възклицания.

— Е, няма вид на много интелигентен — каза мистър Хардинг. — И все пак той винаги се е ползвал с името на умен човек. Сигурно е доста предпазлив и не е много склонен да се изразява по-свободно.

Новият Барчестърски епископ беше вече толкова достоен за презрение в очите на доктор Грантли, че той не искаше да се унижи, обсъждайки качествата на характера му. Доктор Прауди беше марионетка, задвижвана от други, най-обикновена восьчна кукла в свещенически одежди и митра, която може да бъде поставена на епископски трон или където и да е другаде и да ѝ се дърпат конците. Архидяконът не желаше да говори за епископа, но си даде сметка, че ще му се наложи да говори за другите — за съепископите, които, така да се каже, бяха поставили негово преосвещенство пред паравана и сега се готвеха да му дърпат конците както си искат. Това само по себе си страшно дразнеше архидякона. Ако можеше да пренебрегне капелана и да се сражава със самия епископ, в това нямаше да има поне нищо унизително. Нека кралицата назначава, когото си иска за епископ на Барчестър — станала епископ, дори и една маймуна би била достоен противник, при условие че е готова да се бие сама. Но какво оставаше на човек като доктор Грантли, когато съдбата му изпращаше за противник човек като мистър Слоуп?

Ако той, нашият архидякон, се откажеше от битката, мистър Слоуп щеше да завладее, тържествуващ, бойното поле и да властвува над цялата барчестърска епархия.

Ако, от друга страна, архидяконът признаеше за свой враг човека, изправен срещу него от новия епископ-марионетка, той щеше да бъде принуден да говори за мистър Слоуп, да пише за мистър Слоуп и да има по всички въпроси работа с мистър Слоуп като донякъде равен нему. Щеше да му се налага да се среща с мистър Слоуп, за да... пфу, каква гадост! Той не можеше да се примири с необходимостта да общува с мистър Слоуп.

— Той е най-отвратителното чудовище, което някога съм виждал! — каза архидяконът.

— Кой? Епископът ли? — попита наивно преценторът.

— Епископът? Не... нямам предвид епископа. И как са могли да ръкоположат такава твар! Днес кой ли не може да получи сан, това ми е добре известно, но той е свещеник вече десет години, а преди десет години бяха малко по-придирчиви.

— А! Вие говорите за мистър Слоуп!

— Виждали ли сте някога по-дебелашко животно от него? — попита доктор Грантли.

— Не мога да кажа, че съм много склонен да го харесам.

— Да го харесате! — изрева пак архидяконът и враните отново гракнаха в знак на съгласие. — Разбира се, че няма да го харесате — за това изобщо не става въпрос. Но какво да правим с него?

— Да правим ли? — попита мистър Хардинг.

— Да! Какво да правим с него? Как да се държим с него? Той не е за ден-два тук. Здраво се е укрепил в двореца и няма да си отиде, ако не го изхвърлят. Как да се отървем от него?

— Не мисля, че той може да ни навреди много.

— Не може да ни навреди ли?... Мисля, че най-много след месец ще сте на друго мнение. Какво бихте казали, ако той се домогне до управител на старопиталището? И това ли няма да ви навреди?

Мистър Хардинг се замисли малко и каза, че според него новият епископ едва ли ще назначи мистър Слоуп на тази длъжност.

— Ако не го назначи там, ще го назначи някъде другаде, където ще нанесе не по-малко вреда. Казвам ви, че този тип ще бъде истинският епископ на Барчестър! — Доктор Грантли отново свали шапка и поглади замислено и печално косата си. — Нагъл мошеник! — продължи той. — Как посмя да ме разпитва за неделните училища в епархията, а и за неделните пътувания! В живота си не съм виждал по-голямо безочие — сякаш има пред себе си двама семинаристи!

— Според мен мисис Прауди е по-голямото зло! — каза мистър Хардинг.

— Когато една жена проявява наглост, човек трябва просто да се примири с това и да я избягва в бъдеще. Но не съм склонен да се примирявам с мистър Слоуп. „Пътуване с влак в деня господен“! — И доктор Грантли се опита да наподоби характерната провлечена интонация на човека, който му внушаваше такова отвращение. — „Пътуване в деня господен“! Ето такива хора погубват нашата църква и създават лоша слава на свещеническата професия. Трябва да се

страхуваме не от сектантите и от папистите, а от тези лицемерни плебеи, които се промъкват в нашите редове, от тези хора, лишени от принципи и от установени религиозни убеждения, които са готови да подхванат някой популярен лозунг, като това „пътуване в деня господен“.

Доктор Грантли спря да повтаря въпроса си на глас, но продължи да си го задава вътрешно: какво да правят с мистър Слоуп? Как да покажат открито и пред целия свят колко противен и достоен за презрение е този човек?

Досега Барчестър беше успявал да се спаси от заразата на прекалено строгото религиозно доктринерство. Свещенослужителите от града и околностите, въпреки подчертаната си склонност да отстояват принципите, привилегиите и прерогативите на Високата църква, никога не бяха изпадали в така наречения, макар и не особено точно, пюзиизъм. Те всички проповядваха в черни мантии, както бяха правили това техните бащи, носеха обикновени черни жилетки, не поставяха свещи на олтарите — нито запалени, мито незапалени, — не коленичеха при молитва и се ограничаваха с ритуалите, утвърдили се през последните сто години. В енорийските църкви службата се четеше със скромно достойнство, хорът пееше само в катедралата, а изкуството на напевния речитатив беше изобщо непознато. Веднъж един младши плъмстедски свещеник, току-що пристигнал от Оксфорд, бе направил опит, още на третата неделя, да премине плахо към речитатив, с което бе предизвикал голямо недоумение у по-простодушните енориаши. Доктор Грантли не беше присъствувал на това събитие, но мисис Грантли, която имаше свои собствени схващания по въпроса, прояви веднага след службата загриженост за здравословното състояние на младия човек и предложи да му изпрати всевъзможни лекове за възпалено гърло. След този случай в Плъмстед нямаше повече речитативи.

Но сега архидяконът започна да обмисля някои по-строги мерки за решително противодействие. Доктор Прауди и неговата свита спадаха към най-ниската англиканска църква, ето защо той трябваше да покаже принадлежността си към най-високата. Доктор Прауди беше готов да премахне всички ритуали и церемонии, ето защо доктор Грантли почувствува внезапната необходимост да ги умножи и усложни. Доктор Прауди беше склонен да се съгласи църквата да бъде лишена от

всякаква колективна форма на власт и авторитет, ето защо доктор Грантли щеше да се застъпи за пълната власт на конвокацията и за възстановяване на всичките ѝ някогашни привилегии.

Вярно беше, че самият той не можеше да използва речитатив, но можеше да си осигури съдействието на колкото си иска оксфордски възпитаници, добре обучени в тайните на това изкуство. Той не беше готов да променя собственото си облекло, но можеше да наводни Барчестър с млади свещеници, облечени в предълги раса и закопчани догоре копринени жилетки. Той естествено нямаше да започне да се кръсти или да защитава Реалното присъствие на Светия дух при причастието, но и без да отива толкова далеч, имаше достатъчно начини да даде ясен израз на отвращението, което му внушаваха хора като доктор Прауди и като мистър Слоуп.

Всички тези мисли минаха през главата му, докато се разхождаше в градината с мистър Хардинг. Война, война, унищожителна война — ето за какво жадуваше сърцето му. Той си даваше сметка, че в Барчестър няма място и за него, и за мистър Слоуп — единият от двамата трябваше да бъде унищожен и доктор Грантли смяташе да се бие до последна педя земя. Той все още се ласкаеше от мисълта, че може да направи Барчестър препалено горещ за мистър Слоуп, и беше изпълнен с решимост да предприеме всичко, което зависеше от него, за да постигне тази цел.

— Сюзан ще трябва да ѝ направи посещение — каза мистър Хардинг.

— Да, тя ще посети двореца, но за първи и последен път. А прословутите коне едва ли ще намерят възможност да дойдат в Плъмстед в близко бъдеще, така че сигурно няма да се наложат повече срещи.

— Струва ми се, че Елинор не е длъжна да я посети. Тя едва ли ще намери общ език с мисис Прауди.

— Това е свършено ненужно! — отвърна архидяконът, който считаше, че етикетът, определящ тази церемония като задължителна за неговата съпруга, не поставя такива изисквания към вдовицата на Джон Болд. — Не виждам абсолютно никаква необходимост тя да прави това, ако няма такова желание. Лично аз намирам, че нито една порядъчна млада жена не бива да бъде подлагана на изпитанието да стои в една и съща стая с този ужасен човек.

С тези думи двамата духовници се разделиха — мистър Хардинг се запъти към дома на дъщеря си, а архидяконът потърси убежище в уединението на своята карета.

Новите обитатели на двореца нямаха по-високо мнение за своите посетители, отколкото посетителите им имаха за тях. Въпреки че не използваха такива силни изрази, с каквито си бе послужил доктор Грантли, те бяха изпълнени с не по-малка лична антипатия и също така добре разбираха, че предстои война и че в Барчестър едва ли ще има място за праудианство, докато там цари грантлианството.

Може да се предполага, че мистър Слоуп имаше вече добре разработена стратегия, че неговата линия на враждебно поведение беше по-точно изградена от тази на архидякона. Доктор Грантли искаше да се бие, защото чувствуваше омраза към своя противник. Мистър Слоуп бе предварително решил, че ще мрази архидякона, защото предвиждаше необходимостта да се сражава с него. В резултат на първоначалното си разузнаване, преди още да пристигне в Барчестър, той бе стигнал до извода, че е по-добре да предразположи архидякона, да го накара да се подчини с хитрост и ласкателство, а не с дързост. Но след като проучи някои неща, бързо се убеди, че човек като доктор Грантли не ще може да бъде спечелен с никаква хитрост за делото, замислено от мистър Слоуп, така че последният трябваше да разчита все пак на дързостта си. Изведнъж му стана ясно, че при създаването се положение той беше принуден да поведе открита битка срещу доктор Грантли и неговите привърженици, и веднага започна да прави планове за най-добрия начин на атака.

Скоро след пристигането си епископът беше подхвърлил пред декана на катедралата, че ако каноник-резидентът разреши, неговият капелан би желал да прочете следващата неделна проповед в катедралата. Каноник-резидент беше почитаемият и преподобен доктор Виси Станъп, който в настоящия момент беше много зает на бреговете на езерото Комо, където прибавяше нови екземпляри към прочутата си сбирка от пеперуди. Пеперудите и други летни грижи го задържаха далеч от амвона, а заместващият го свещеник нямаше нищо против мистър Слоуп да свърши неговата собствена работа.

И мистър Слоуп прочете своята проповед. Доколкото вниманието на слушателите може да радва проповедника, мистър Слоуп имаше всички основания да бъде доволен. Имам причини да мисля, че той

наистина беше доволен, тъй като слезе от амвона с чувството, че е постигнал предварително поставената цел.

По този случай новият епископ за първи път седна на отредения му трон с подновена позлата, с нови червени възглавници, драперии и ресни. Старата дърворезба на дъбовия трон, чиито гротескни остриета стърчаха едва ли не чак до подиума на църковния хор, беше измита, почистена и полирана до блясък. Ах, колко често в далечните щастливи дни, седнал на ниските скамейки пред олтара, аз прогонвах навяваната от проповедта скука, като мислено избирах най-краткия път, за да се покатеря до самия връх на тези дървени кули!

Целият Барчестър се събра да слуша мистър Слоуп — или може би да погледа новия епископ. Там можеха да се видят най-хубавите дамски шапки на града, а освен това и най-лъскавите клерикални шапки. Всички скамейки и столове бяха заети. Макар и някои пребендари да се намираха в Италия или някъде другаде, на техните места бяха седнали събралите се от цялата околност свещеници. Там беше и деканът — тромав старец, който поради доста напредналата си възраст не идваше често в църквата; присъствуваше също и архидяконът, както и канцлерът, ковчезникът, преценторът, старшите и младшите каноници и всички мирянски членове на хора, готови да приветствуват с мелодично сакрално пение новия епископ.

Безспорно службата беше великолепа, както винаги досега в Барчестър, където хористите имаха богата музикална култура и гласовете бяха грижливо подбрани. Псалмите бяха изпълнени чудесно, *The Deuin*^[1] бе изпята величествено, а литанията бе поднесена по начин, по който и днес може да бъде чута в Барчестър, но доколкото разбирам, никъде другаде. Именно на литанията в Барчестърската катедрала мистър Хардинг отдавна беше посветил своето умение и своя глас. Препълненият храм обикновено допринася много за доброто изпълнение и макар мистър Хардинг да нямаше чувството, че полага някакви специални усилия, той надмина себе си. Останалите даваха най-доброто, на което бяха способни, и за него беше съвсем естествено да се увлече от примера на своите ближни. Службата следваше нормалния си ход и ето че на амвона най-после се появи мистър Слоуп.

За основа на своята проповед той избра един стих от посланието на свети Павел до Тимотея относно поведението, което трябва да

следва духовният пастир и наставник, и веднага стана ясно, че на доброто барчестърско духовенство ще бъде даден урок.

„Залягай да се представиш пред Бога достоен, безукорен работник, който верно преподава словото на истината“.^[2] Това бяха словата на неговия текст и такава тема, излагана на такова място, даваше повод да се мисли, че такъв проповедник щеше да бъде внимателно изслушан от такава публика. И той бе изслушан със затаен дъх и с немалко удивление. Каквото и мнение да имаха гражданите на Барчестър за мистър Слоуп преди тази проповед, след нея никой от слушателите му не би могъл да го смята нито за глупав, пито за страхлив.

Не е прилично в един роман да се привеждат пародийни или дори буквални откъси от дадена проповед. Стараейки се да обрисувам характерите на своите герои, аз съм донякъде заставен да говоря за свети неща. Надявам се обаче, че няма да бъда заподозрян в опит да осмее амвона, макар и някои да си въобразяват, че не се отнасям достатъчно почтително към духовническото съсловие. Аз може би поставям под въпрос непогрешимостта на наставниците, но се надявам, че по тази причина няма да бъда обвинен в съмнение относно онова, на което те ни учат.

Започвайки своята проповед, мистър Слоуп прояви немалко такт с двусмисления си намек, че неговата смирена особа била само един вид говорител на многоуважавания прелат, който седи насреща; след това, опирайки се на тази предпоставка, той даде много точна формулировка какво поведение очаква този прелат от страна на подчинените си свещенослужители. Достатъчно е да се каже, че ударението падна тъкмо върху онези изисквания, които бяха най-противни на духовенството от епархията и в най-голям разрез с техните възгледи и обичаи, и че принципите и привилегиите, така скъпи на свещениците от Високата църква, бяха осмени, обругани и анатемосани. А не бива да се забравя, че цялото барчестърско духовенство спадаше тъкмо към тази църква.

След като обясни посвоему как именно един свещенослужител трябва да се представи като „пред Бога достоен и безукорен работник“, мистър Слоуп се зае да разтълкува как следва да се преподава вярно словото на истината. Неговите възгледи по този въпрос бяха лишени от широта, а доводите му бяха твърде мъгляви. Беше си поставил за цел

да изрази своето дълбоко отвращение от всички церемониални начини на произнасяне на думите, да омаловажи всяко религиозно чувство, предизвикано не от смисъла, а от звуковото въздействие на словото, с една дума, да осъди сурово катедралната служба. Тази част от неговата проповед щеше да бъде по-уместна, ако свети Павел беше говорил за правилното произнасяне, а не за правилното преподаване на словото на истината, но непосредствената задача на проповедника беше да проповядва учението на мистър Слоуп, а не това на свети Павел, и той съумя доста сърчно да изопачи избрания библейски текст.

Не можеше да заяви открито от катедралния амвон, че пеенето при религиозните служби трябва да отпадне. Такова твърдение би било прекалено и щеше да го постави в глупаво положение — за най-голямо удоволствие на неговите слушатели. Но той можеше да заклейми гневно речитативната практика в енорийските църкви и не пропусна да го стори, въпреки че тази практика беше почти непозната в епархията. Оттук той премина към осъдителното надценяване на музиката за сметка на смисъла, което според него проличало в току-що чутата от тях великолепна служба. Добре си давал сметка, че не можем от днес за утре да се откажем от обичаите на нашите прадеди — това щяло да оскърби чувствата на по-възрастните и да внесе смут в немалко почтени умове. Той знаел, че далеч не всички хора имат достатъчна широта на мисълта и са достатъчно образовани, за да разберат, че служба, която се счита за успешна, когато външните церемонии вземат връх над вътрешното чувство, се е превърнала едва ли не във варварска отживелица в едно време, когато вътрешното убеждение е всичко, когато всяка дума на божия служител трябва да бъде ясно разбираема и да влиза право в сърцето на слушателя. Някога религията на тълпата била въпрос на въображение, но днес, в наши дни, за християнина станало необходимо да обоснове своята вяра — не просто да вярва, но и да обмисля, не просто да слуша, но и да разбира. Словата на нашата утринна служба... колко прекрасни, колко подходящи, колко разбираеми са те, ако се произнесат простичко и с достойнство! Но колко много губят тези думи от своя смисъл, когато се свържат с евтиния блясък на мелодията, и пр. и пр.

Ето каква проповед изнесе мистър Слоуп пред архидякона Грантли, прецентора Хардинг и всички останали! Пред декана и цялото катедрално духовенство, събрано в своята собствена катедрала!

Пред хора, които цял живот бяха служили така, както бяха убедени, че е най-добре и най-целесъобразно да се служи! И те трябваше да изслушат всичко това от един клерикален парвеню, от свещеник без енория, от обикновен капелан, от един натрапник, измъкнат, по думите на доктор Грантли, от канавките на Мерилбоун^[3]! И бяха принудени да останат до края! Никой от тях, дори доктор Грантли, не можеше да запуши ушите си или да напусне божия дом, докато траеше службата. Те бяха длъжни да слушат, и то без да имат каквато и да е възможност да дадат незабавен отговор.

Може би хората в цивилизованите и свободни страни не познават днес по-голямо изпитание от необходимостта да изслушват проповеди. В тези страни единствен проповядващият свещеник има властта да застави слушателите си да запазят мълчание и да понесат търпеливо мъчението. Единствен проповедникът може да изрича само пошлости, баналности и всеизвестни истини, знаейки, че има неоспоримата привилегия да бъде изслушан така почитателно, сякаш думите му са изпълнени с жарко красноречие и неотразима логика. Нека някой професор по право или физика се опита да се качи на катедрата и да започне да бълва празни думи и лишени от смисъл постни фрази — той скоро ще се намери пред опразнена зала. Нека някой адвокат се опита да пледира, без да има дар слово — едва ли ще му се удаде да пледира често. Речта на съдията са длъжни да изслушат само съдебните заседатели, обвиняемият и дежурният полицаи. Един член на Парламента може да бъде заглушен с кашлица или лишен от кворум. Градските съветници могат да бъдат бойкотирани. Но никой не може да се спаси от проповядващия свещеник. Той е най-голямата напасть на нашето време, старецът, когото ние, синдбадовците, не можем да хвърлим от гърба си^[4], кошмарът на нашата неделна почивка, демонът, който тегне над нашата религия и опорочава божествената служба. Никой не ни кара да ходим насила в църква! О, не! Но ние искаме нещо повече. Искаме да не ни прогонват насила оттам. Ние искаме, ние сме твърдо решени да не се лишаваме от радостите на църковното богослужение, но желаем също така да бъдем избавени от тази скука, която нормалният човешки организъм не може да понесе търпеливо; искаме да напуснем божия храм, без да сме изпитали желанието да се измъкнем оттам — нещо, което представлява обичайната последица на една обичайна проповед.

С какво самодоволство младият свещеник прави неверни изводи от зле разбрани текстове, заплашвайки ни с всички наказания на преизподнята, ако дръзнем да нарушим неговите заповеди! Да, самоуверени млади приятелю, аз вярвам в тези съкровени неща, които звучат толкова пошло в твоята уста; аз вярвам в неподправеното слово, което държиш в ръцете си, но ти трябва да ме извиниш, ако понякога се съмнявам в твоето тълкуване. Библията е чудесна, молитвеникът е чудесен, а и ти самият щеше да си добре дошъл, ако просто ми прочетеш някои части от покритите с благородната патина на времето проповеди, които нашите велики богослови са създавали в пълния разцвет на своите сили. Но моля да ме извиниш, незрели и неумели ми проповеднико, ако взема да се прозявам от твоите нескопосани изречения, от твоите заимствувани фрази, от фалшивия ти патос и провлечените ти заплахи, от твоето хъкане и мънкаме, ахкане и охкане, от твоите черни ръкавици и бяла кърпичка. За мен всичко това е празна работа и колко скъпоценни часове бих могъл да си спестя, ако можех да не ходя да те слушам!

И тук бих желал да отправя протест против така честите оплаквания на свещениците, че са претоварени от големия брой проповеди, които трябвало да изнасят. Ние всички твърде много обичаме да слушаме собствения си глас, а суетата на проповедника се подхранва допълнително от увереността, че присъстващите са принудени да го слушат. За него проповедта е най-лакомият залък в неговия живот, най-прекрасният миг на екзалтирано самоизвисяване.

— Тази седмица прочетох девет проповеди — ми каза наскоро един млад приятел и уморено постави ръка на челото си с вид на претоварен мъченик. — Девет тази седмица, седем — миналата и четири — по-миналата. Този месец съм проповядвал двадесет и три пъти. Наистина е много.

— Да, много е — отвърнах аз и потреперах. — Това не е по силите на никого.

— Така е — съгласи се смирено той. — Започвам вече да чувствавам това.

— Дано! — казах аз. — Дано наистина успеете да го почувствувате!

Но той не можа да се досети, че сърцето ми всъщност се късаше от жалост за неговите нещастни слушатели.

Но да се слуша мистър Слоуп, този път не беше никак скучно. Неговата тема засягаше много живо слушателите, а не бива да се отрича и това, че мистър Слоуп беше надарен с енергично красноречие. В течение на тридесет минути той бе слушан с безмълвно внимание и наострени уши, но и с гняв в очите — богомолците си разменяха негодуващи погледи, като издуваха яростно ноздри, мърдаха с крака и често сменяха позите си, което говореше за обърканост на духовете и за смут в сърцата.

Най-после епископът, изненадан повече от всички присъстващи и с почти изправена от ужас коса, произнесе своята благословия, но съвсем не така величествено, както при многобройните си репетиции в кабинета, и богомолците можаха да се разотидат.

[1] „Тебе, Господи, славим“ — благодарствена молитва. — Б.авт.

↑

[2] Второ послание на апостол Павел до Тимотея, 2:15. — Б.авт.

↑

[3] Гара в западните покрайнини на Лондон. — Б.авт. ↑

[4] Герой от „Хиляда и една нощ“, който яхвал здраво някой човек и го принуждавал да му служи робски. Синдбад Моряка попаднал под неговата власт, но накрая успял да се спаси с хитрост. — Б.авт. ↑

ГЛАВА СЕДМА

ДЕКАНЪТ И КАТЕДРАЛНОТО ДУХОВЕНСТВО СЕ СЪБИРАТ НА СЪВЕТ

Барчестър кипеше. Доктор Грантли едва изчака да излезе от църковните порти, и веднага избухна в гняв. Престарелият декан се оттегли мълчаливо в своята резиденция, страхувайки се да говори, и дълго седя почти вцепенен, без да успее да събере мислите си. Мистър Хардинг се измъкна сам и нещастен и бавно закрачи под старите брястове, неспособен да повярва, че чутиите от него слова бяха произнесени от амвона на Барчестърската катедрала. Пак ли щяха да смутят душевния му покой? Нима за втори път целият му живот щеше да бъде обявен за безполезен и лицемерен? Щеше ли да бъде принуден да се откаже от поверения му хор, както преди това се бе отказал от задълженията на управител, да се откаже от църковните химни, както се бе отказал от дванайсетте си питомци? А после? Някой друг „Юпитер“, някой друг мистър Слоуп щеше да дойде и да го изгони и от църквата „Св. Кътбърт“. Невъзможно беше да се е заблуждавал целия си живот, пеейки литанията така, както я бе пял! Но той започна все пак да се съмнява в своята правота. Съмнението в самия себе си беше недостатък на мистър Хардинг — един недостатък, който не се среща често у духовните лица.

Да, Барчестър кипеше! Вълнуваше се не само духовенството. Миряните също бяха чули новото учение на мистър Слоуп — всички с удивление, някои с възмущение, а други със смесено чувство, в което нямаше толкова подчертана антипатия към проповедника. Покойният епископ и неговите капелани, деканът със своите старши и младши каноници, хорът и особено мистър Хардинг, който го ръководеше — те всички бяха обичани в Барчестър. Те бяха давали парите си и бяха правили с тях добро; бедните не тънеха в мизерия, свещениците не досаждаха на обществото нито с надменност, нито с аскетизъм; изобщо доброто име на града беше свързано с голямото му значение

като религиозен център. И все пак имаше хора, които изслушаха мистър Слоуп със задоволство.

Малко вълнение е винаги добре дошло в скучния поток на еднообразното всекидневие! Химните и The Deugn бяха сами по себе си възхитителни, но те ги бяха слушали толкова пъти! Мистър Слоуп съвсем не беше възхитителен, но той беше нов и освен това умен. И много барчестърци обявиха, че отдавна смятат за изостанал този традиционен и скучен начин на живот, който грижливо ги изолираше от всички религиозни промени, раздвижващи външния свят. Изпреварилите своето време хора имаха сега нови идеи и отдавна беше назрял моментът Барчестър да бъде сред първите. Мистър Слоуп бе може би прав. Неделята наистина не беше съблюдавана строго в Барчестър, като се изключат службите в катедралата. Всъщност двата часа между службите отдавна се използват за сутрешни посещения и обеда. Ами неделните училища? Би трябвало да се заемат непременно по-сериозно с неделните училища — училищата в деня господен, както ги бе нарекъл мистър Слоуп. Предишният епископ наистина не беше полагал достатъчно грижи за неделните училища. (Тези хора, изглежда, не се замисляха, че заучаването на катехизиса и молитвите е толкова трудно за младите, колкото счетоводството за по-възрастните, и че първото предразполага към религиозно самовглъбване не повече от второто.) А колкото до църковната музика и пеенето, много неща можеха да се кажат в подкрепа на възгледите на мистър Слоуп по този толкова сериозен въпрос. Не можеше по никой начин да се отрече, че хората ходят в катедралата само заради музиката, и т.н. и т.н.

Така в Барчестър се създаде цяла партия от привърженици на мистър Слоуп. Сред висшите съсловия към нея се числяха предимно дами. Един мъж — тоест един джентълмен — не би могъл да почувствува симпатия към мистър Слоуп и да седне при нозете на един толкова противен Гамалиил^[1]. Дамите понякога, не са много чувствителни към външните недостатъци; ако някой мъж умее да говори, те ще го слушат, колкото и уродлива и грозна да е устата му. Уилкс^[2] имал голям успех като любовник; и влажният, рижав мистър Слоуп с изпъкналите си очи и червени ръце имаше власт единствено над женските сърца.

Но и един-двама от енорийските свещеници не се решиха да пренебрегнат кошовите, в които засега се съхраняваха хлябът и рибата

на барчестърската епархия. Те, и само те, направиха посещение на мистър Слоуп след неговите подвизи на катедралния амвон. Сред тях беше мистър Куивърфул, викарият на Пудингдейл, чиято жена продължаваше да го дарява от година на година с нови залози за своята любов, увеличавайки по този начин грижите, а заедно с тях, да се надяваме, и щастието му. Кой би се учудил, че човек с четиринадесет живи деца и мизерен доход от четиристотин фунта годишно проявява интерес към хляба и рибата, даже ако тяхното разпределяне е поверено на един мистър Слоуп?

Скоро след тази забележителна неделя най-изтъкнатите свещенослужители от цялата околност се събраха на съвет, за да обсъдят как да се справят с мистър Слоуп. Първо, той не биваше да бъде вече допускан до катедралния амвон — с тези думи започна изказването си доктор Грантли и всички се съгласиха с него, но изразиха съмнение дали ще имат властта да наложат това решение. Доктор Грантли заяви, че това зависи само от декана и от катедралното духовенство, тъй като никой друг, освен тях няма правото да проповядва там, с изключение на самия епископ. Деканът се съгласи с него, но изтъкна, че всякакви спорове по този въпрос биха били непристойни. На това отговори един мършав и дребен доктор, един от катедралните пребендарии, отбелязвайки, че само мистър Слоуп ще бъде принуден да спори, ако, разбира се, всеки пребендарий бъде винаги готов да заеме мястото си на амвона, когато дойде неговият ред. Мършавият пребендарий хитруваше — той самият предпочиташе да живее в собствения си уютен дом до катедралата, но нямаше нищо против да ухапе доктор Виси Станъп и другите си отсъстващи събрата, които се блазнаха от своите италиански вили и елегантни лондонски резиденции, пренебрегвайки жилищата си около катедралата.

Отговори му маститият канцлер, човек иначе мълчалив, но много разумен — всеки отсъстващ пребендарий си имал заместник, който бил в правото си да чете проповед точно толкова, колкото и титулярят. Деканът въздъхна тежко и се съгласи с тези думи. Но мършавият доктор отбеляза, че това ще ги постави във властта на младшите каноници, а някой от тях би могъл всеки момент да ги предаде. На това маститият канцлер отвърна с възклицание от рода на „уф, уф, уф!“, но може би този достоен човек просто бе въздъхнал дълбоко. Но защо да

не го допускат изобщо да говори? — подхвърли мистър Хардинг. Нека не считат за уничително да изслушат кой да е проповедник, стига учението му да не е погрешно, а в последния случай епископът е този, който трябва да го спре. Така ги съветваше нашият приятел, но все — защото човешките цели трябва да се постигат с човешки средства. Все пак полуслепите очи на декана съзряха тук някакъв лъч на надежда. Да, нека кажат на епископа колко противен им е този мистър Слоуп: новият епископ, едва сложил първата си митра, няма да поиска да оскърби целия клир.

Тогава се възправи доктор Грантли, който, събрал трохите мъдрост на своите събратя, заговори с подчертан авторитет. Като казвам, че архидяконът се възправи, имам предвид неговия дух, надигнал се за незабавно действие, тъй като физически той през цялото време стоеше прав с гръб към студената камина на декана, наметнал през ръка полите на сюртука си. Ръцете му бяха пъхнати в джобовете на панталоните.

— Съвършено очевидно е, че този човек не бива да бъде допуснат да проповядва повторно в нашата катедрала. Ние всички добре разбираме това, с изключение на нашия скъп приятел, чието добросърдечие е тъй безгранично, че не би му позволило да откаже дори на папата, ако той пожелае да проповядва от неговия амвон. Ние по никой начин не бива да позволим на този човек да проповядва втори път тук. И то не защото неговото мнение по църковните въпроси се оказва различно от нашето — за това не можем да му се сърдим. А защото той съвсем преднамерено обиди всички ни. Когато в неделя се изкачваше на амвона, той беше предварително решил да оскърби хората, почитали през целия си живот онези неща, за които мистър Слоуп си позволи да говори така непочтително. Как може да дойде един чужд човек, млад, неизвестен и без приятели тук, за да ни каже, от името на епископа, своя повелител, че ние не познаваме задълженията си, че сме старомодни и никому ненужни! Не знам на какво повече да се възхищавам — на смелостта му или на неговата наглост! Но едно ще ви кажа — тази проповед е само негово дело. Епископът има толкова общо с нея, колкото и присъстващият тук декан. Вие всички знаете колко ми е тежко, че нашата епархия се възглавява от епископ, прочул се със своето свободомислие. Вие всички знаете какво недоверие изпитвам към възгледите на човек като

доктор Прауди. Но в случая той според мен няма никаква вина. Мисля, че епископът е живял толкова дълго сред истински джентълмени, че не е способен нито сам да извърши такова възмутително нещо, нито да подтикне друг човек към него. Не, капеланът не каза истината, когато намекна, че говори от името на епископа. Неговите честолюбиви замисли го накараха веднага да ни хвърли ръкавица, да ни отправи предизвикателство, докато ние мирно и тихо изпълняваме религиозните си задължения, и то тук, между зидовете на нашата любима катедрала — тук, където в течение на толкова много години служихме достойно и без ереси. Такива нападки, отправени от такъв противник, са просто непоносими!

„Непоносими!“, изпъшка деканът. „Непоносими!“, измънка мършавият пребендарий. „Непоносими!“, отекна дълбокият бас на канцлера. „Наистина непоносими“, каза мистър Хардинг.

— Абсолютно непоносими и неоправдани! — продължи архидяконът. — Но, господин декан, този амвон, слава богу, е все още наш — все още ваш всъщност. Този амвон принадлежи единствено на декана и на катедралното духовенство в Барчестър, а мистър Слоуп не се числи засега към него. Вие, господин декан, предложихте да помолим епископа да не ни натрапва този човек. Ами ако епископът се оставя да бъде ръководен от своя капелан? Според мен ние държим тази работа в ръцете си. Мистър Слоуп не може да проповядва тук, без да поиска и да получи разрешение — тогава нека винаги се натъква на отказ. Нека му се откаже всякакво участие в катедралната служба. А ако епископът реши да се намеси, ние ще знаем какъв отговор да му дадем. Тук се изказа предположението, че този човек ще съумее да се добере до амвона, замествайки някой от младшите каноници, но аз съм убеден, че ние можем напълно да разчитаме на тяхната подкрепа, ако знаят, че деканът е против всякакви такива замени.

— Разбира се, че можем — каза канцлерът.

Дълго още продължиха споровете в учения конклав, но архидяконът наложи в края на краищата своето становище. Те толкова отдавна бяха свикнали да му се подчиняват, че не можеха изведнъж да скъсат с този навик, а и в дадения случай никой от тях нямаше желание да се нареди на страната на човека, когото той искаше да обезвреди.

Такова съвещание не можеше да остане в тайна и да не се разчуе в град като Барчестър. За него не само се говореше във всеки почтен дом, в това число и в двореца, но дословно се възпроизвеждаха речите на декана, архидякона и канцлера — с немалко добавки и измислени подробности, в зависимост от вкусовете и мненията на разказвачите.

Всички обаче бяха съгласни с това, че на мистър Слоуп няма вече да бъде позволено да си отвори устата в Барчестърската катедрала; мнозина считаха, че пазачите на църквата ще получат нареждане да не го допускат дори до скамейката, а някои от най-крайните привърженици на строгите мерки заявяваха, че на неговата проповед се гледа като на подсъден акт и че срещу него следва да бъде предявено официално обвинение за нарушаване на тишината и реда.

Партията на неговите привърженици — възторжено набожните млади дами и жадните за промени стари моми — пое в резултат на тези атаки още по-усърдно неговата защита. Ако не им се разрешило да слушат мистър Слоуп в катедралата, те щели да го слушат на друго място; щели да оставят скучния декан, скучните стари пребендарии и почти толкова скучните, макар и млади още младши каноници да си четат проповеди един другиму; щели да изработят пантофи и възглавници за мистър Слоуп, да обточат ширити за него, да го направят щастлив мъченик и да го въдворят в някой нов Сион^[3] или в някоя нова Витезда^[4], а катедралата съвсем щяла да излезе от мода.

Доктор Прауди и неговата съпруга се завърнаха незабавно в Лондон. Те сметнаха за уместно да избягнат всякакви лични обяснения с декана и катедралното духовенство във връзка с проповедта, докато бурята утихне; но мистър Слоуп остана в Барчестър, без какъвто и да е смут в душата. Той се зае ревностно със своето дело, като ласкаеше готовите да слушат неговите ласкателства, нашепваше благочестиви празнодумства в ушите на глупавите жени, старяеше се да спечели доверието на малцината съгласни да го приемат свещеници, посещаваеше домовете на бедните, разпитваше за всички, пъхаше си носа навсякъде и най-грижливо издирваше какво още трябва да се поправи в епископския дворец. Но не направи нов опит да проповядва в катедралата.

Така в Барчестър зацаруваха враждата и раздорът.

[1] Израз, заимствуван от думите на апостол Павел (Деяния на светите Апостоли, 22:3): „Аз съм иудеин... възпитан в тоя град при нозете Гамалиилови.“ Гамалиил в случая е синоним на „законоучител“. — Б.авт. ↑

[2] Джон Уилкс (1727–1797) — английски памфлетист и политически деец. Имал репутацията на изключително духовит и очарователен събеседник. Въпреки грозната си външност и кривогледство той се радвал на голям успех сред жените. — Б.авт. ↑

[3] Сион — наименование на древната ерусалимска крепост, завоювана от Давид. Днес това понятие обхваща град Ерусалим като цяло. — Б.авт. ↑

[4] Витезда — целебна къпалня в североизточната част на Ерусалим (Йоан, 5:2). На староеврейски означава „дом на милосърдието“. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ОСМА

БИВШИЯТ УПРАВИТЕЛ СЕ РАДВА НА ОЧАКВАНОТО СИ ЗАВРЪЩАНЕ ПРИ СВОИТЕ ПИТОМНИЦИ

Сред барчестърските дами, признали мистър Слоуп за свой духовен наставник, не бяха естествено нито вдовицата Болд, нито нейната зълва. Когато се разрази гневът на катедралното духовенство, възмущението на тези две дами срещу натрапника нямаше равно на себе си. И това беше съвсем естествено. Кой би могъл да се гордее толкова със славата на катедралния хор, колкото любимата дъщеря на неговия ръководител? Кой би могъл да изпита толкова голямо негодувание от оскърблението, нанесено на този хор? А по такива въпроси мис Болд споделяше изцяло мнението на своята снаха.

Но техният гняв поутихна и аз трябва с прискърбие да съобщя, че тези дами позволиха на мистър Слоуп да влезе в ролята на свой собствен адвокат. Около две седмици след въпросната проповед те бяха немало изненадани, когато пажът, облечен в обсипана с копчета ливрея, отвори вратата на гостната и събщи за пристигането на мистър Слоуп. На земята нямаше човек, чието сутрешно посещение би ги изненадало повече. Заклетият враг на всичко най-добро в Барчестър беше на прага на тяхната гостна, а те нямаха подръка нито силен защитник, нито находчив език, за да могат да отблъснат неговото нападение. Вдовицата грабна от люлката малкия си син и го притисна до сърцето си, а Мери Болд скочи на крака, готова мъжествено да умре заради бебето, ако обстоятелствата наложеха такава жертва.

Ето как бе посрещнат мистър Слоуп. Но когато си отиваше, и двете дами му подадоха ръка и се сбогуваха с него като с истински джентълмен и приятел! Да, той се ръкува с тях и бе изпратен с любезни реверанси, а пажът с копчетата му отвори вратата, както би я отворил пред най-уважавания от канониците. Той бе докоснал

ръчичката на бебето, благославяйки го горещо; бе говорил на вдовицата за така преждевременната загуба на съпруга ѝ и тихите сълзи на Елинор не го упрекнаха за това; бе казал на Мери Болд, че нейното благочестие няма да остане невъзнаградено, и Мери Болд изслуша тези хвалебствия без отвращение. Как успя той да направи всичко това? По какъв начин превърна толкова бързо антипатията едва ли не в благоразположение? Как преодоля враждебността, с която двете дами се готвеха да го посрещнат, и толкова лесно сключи мир с тях?

От написаното дотук читателят вероятно е разбрал, че аз лично не изпитвам симпатии към мистър Слоуп, но независимо от това съм принуден да призная, че той не е лишен от способности. Знае къде какво да каже; знае как да подбере ласкателните си слова, за да бъдат те по вкуса на слушателите; знае хитрините на змията и умее да се ползува от тях. Ако мистър Слоуп владееше изкуството да се приспособява и към мъжете така, както се приспособяваше към жените, ако можеше да усвои маниерите на джентълмен, той щеше да отиде много далеч.

Запознанството си с Елинор той започна с хвалебствия за баща ѝ. Бил си дал сметка, че за нещастие е накърнил чувствата на човек, към когото изпитвал най-дълбоко уважение; не искал да обсъжда сега неща, които вероятно са твърде сериозни, за да бъдат тема на светски разговори, но би желал все пак да каже, че бил много далеч от намерението да отпрати какъвто и да било упрек към човек, когото целият свят — най-малко целият църковен свят — оценявал толкова високо. И мистър Слоуп продължи все в този дух — той взе назад голяма част от думите си, изречени по време на проповедта, изрази безгранично възхищение от музикалната дарба на прецентора, превъзнасяше и бащата, и дъщерята, и зълва ѝ. Говореше с онзи тих кадифен шепот, който пазеше специално за женските уши, и в края на краищата постигна целта си. Когато си тръгваше, изрази надежда, че ще му бъде разрешено пак да ги посети, и макар че не даде изричното си съгласие, Елинор не възрази нищо — така мистър Слоуп си осигури правото да посещава дома на вдовицата.

На другия ден Елинор разказа на баща си за тази визита и изрази мнение, че мистър Слоуп не е толкова черен, колкото го представят. Мистър Хардинг вдигна вежди, когато чу за станалото, но не прояви

словоохотливост: той не можеше да се съгласи с похвалата за мистър Слоуп, а нямаше обичай да говори лошо за когото и да било. Но това посещение не му хареса и колкото и да беше простодушен, той не се съмняваше, че мистър Слоуп е имал по-дълбоки намерения и че е идвал не само заради удоволствието да говори любезности на двете дами.

Впрочем мистър Хардинг бе дошъл при дъщеря си не за да хвали или порицава мистър Слоуп. Той бе дошъл да ѝ каже, че в Хайрамовото старопиталище отново ще бъде назначен управител и че по всяка вероятност той отново ще се върне в предишния си дом при своите дванадесет питомци.

— Само че без някогашния разкош — каза той, като се смееше.

— Но защо, татко?

— Новият акт на Парламента, който цели да внесе ред във всичките ни работи, ограничава моя доход до четиристотин и петдесет фунта годишно.

— Четиристотин и петдесет вместо осемстотин! — възкликна тя. — Наистина не е много. Но нали ще получиш отново своя любим стар дом и градината?

— А те струват два пъти повече от заплатата, мила моя — каза той. Оживеният му глас и енергичните стъпки, с които измерваше гостната на Елинон, издаваха искрената му радост. — Два пъти повече. Ще си върна къщата и градината, а и парите са повече, отколкото ми е нужно.

— Във всеки случай няма да бъдеш обременен с грижи по разточителната си дъщеря, — и с тези думи младата вдовица хвана баща си под ръка и го накара да седне на канапето до нея. — Поне тези разходи ще ти бъдат спестени.

— Да, мила, и ще се чувствавам доста самотен без нея. Но нека не мислим за това сега. Колкото до заплатата тя е повече от достатъчна за моите нужди. Ще разполагам отново с предишния си дом... Сега ще си позволя да призная, че невинаги ми е било удобно да живея в наета квартира. Квартирите са чудесни за един младеж, но на моята възраст човек изпитва нужда от нещо... не знам как да го нарека — едва ли „по-почтено“ е най-точната дума...

— О, татко! Не говори така! Сигурна съм, че никой не си е помислил подобно нещо. Никой в цял Барчестър не е бил толкова

почитан, колкото си ти, откакто нае тези стаи на Хай Стрийт. Никою! Нито деканът с неговата резиденция, нито архидяконът с плъмстедския си дом.

— Архидяконът едва ли би изпитал благодарност към теб за тези думи — каза мистър Хардинг, усмихвайки се заради начина, по който дъщеря му се ограничи да посочи за пример само членове на висшето катедрално духовенство в Барчестър. — Но във всеки случай аз с голямо удоволствие ще се върна в стария си дом. Откакто чух, че всичко е вече решено, започнах да си въображавам, че не бих могъл да се чувствавам удобно без моите две гостни.

— Ела тогава временно при мен, татко, докато всичко се уреди... Хайде, моля те!

— Благодаря ти, Нели. Но няма смисъл да се местя два пъти. Много ще се радвам да се върна при моите старци. Но уви! Шест от тях се поминаха през последните няколко години. Шест от всичко дванайсет! А страх ме е, че и останалите не са много добре. Горкият Бънс!

Бънс беше един от оцелелите обитатели на старопиталището — старец на повече от деветдесет години и отдавнашен любимец на мистър Хардинг.

— Колко ли ще се зарадва Бънс! — възкликна мисис Болд и плесна радостно с ръце. — Колко ли ще са доволни всички, когато се върнеш при тях! Можеш да бъдеш сигурен, че тогава те отново ще заживеят в мир.

— Само че — каза той с усмивка — ще имам нови, невероятно тежки за мене грижи — дванайсет стари жени и една икономка. Как ще се оправям с дванайсет старици и икономка!

— Със стариците ще се оправя естествено икономката.

— А с нея кой ще се оправя? — попита той.

— Това няма да се наложи. Предполагам, че тя ще бъде някоя видна дама. Но къде ще живее икономката? Тя няма да живее в дома на управителя заедно с тебе, нали, татко?

— Надявам се, че не, мила моя.

— О, татко! Казвам ти честно, не искам мащеха икономка!

— Няма такава опасност, мила, тоест доколкото това зависи от мен. Но за икономката и нейните послушнички ще бъде построена нова сграда, макар че мястото не е още точно определено.

— А назначили ли са вече икономка? — попита Елинор.

— Още не са назначили и управител — отвърна той.

— Но по този въпрос няма, мисля, никакво колебание — каза дъщеря му.

Мистър Хардинг също мислеше така — на това мнение бил и архидяконът, който му казал, че епископът и неговият капелан не са в състояние да назначат друг човек, дори да имат желанието и наглостта да сторят това. Архидяконът смяташе, че сега, когато работите на старопиталището са уредени с новия парламентарен акт, епископът няма друг избор, въпреки че мистър Хардинг си бе подал сам оставката, и то без всякакви предварителни условия. Такова беше становището на архидякона и тъстът му не се съмняваше ни най-малко в неговата правота.

Доктор Грантли се бе противопоставял до края на оставката на мистър Хардинг. Той направи всичко възможно да го разубеди. Смяташе, че мистър Хардинг не трябва изобщо да обръща внимание на бурята от негодувание, избухнала заради осемстотинте фунта, които управителят получаваше от фонда на това благотворително учреждение — даже и сега архидяконът беше склонен да мисли, че поведението на тъста му е било малодушно и недостойно. А това, че бяха съкратили заплатата на управителя, беше за него жалка маневра, предприета от правителството, за да се спаси от нападките на пресата. Доктор Грантли изтъкваше, че правителството няма право да се разпорежда с каквато и да било част от благотворителния фонд на Хайрам и че епископът и неговият капитул са тези, които са упълномощени да определят изплащаните суми. Според него правителството бе постъпило също така незаконно, натрапвайки на старопиталището дванадесет старици — тогава защо не и дванадесет хиляди? Негодуванието му нямаше граници. Изглежда, той забравяше, че правителството нямаше нищо общо с тази работа и съвсем не си присвояваше подобни права. Доктор Грантли беше изпаднал в честото заблуждение да приписва на правителството, което беше без всякаква власт в това отношение, действията на Парламента, който в това отношение беше всевластен.

Но макар и да виждаше, че славата и почестите, свързани с длъжността управител на барчестърското старопиталище, са до голяма степен накърнени от новите разпореждания, че цялото заведение е

донякъде осквернено от бюрократичната намеса на вигите, че намаленият доход, старите жени и останалите нововъведения са влошили значително положението, архидяконът все пак беше достатъчно практичен и съвсем не искаше тъстът му, който разполагаше сега само с двеста фунта годишно за задоволяване на всичките си нужди, да се откаже от този пост, колкото и осквернен, недостоен и зависим от контрола на бюрократите да бе станал той.

И така, мистър Хардинг бе решил да се върне в някогашния си дом при старопиталището, радвайки се — защо да крием — като дете на тази перспектива. Намаленият доход не го тревожеше нито за миг. Икономката и стариците не му бяха много по волята, но той се утешаваше, че от това все пак ще имат полза бедните. Не му беше много приятна мисълта, че трябва да приеме връщането си в старопиталището като благоволение от страна на новия епископ, при това може би чрез посредничеството на мистър Слоуп, но архидяконът го успокои, като го увери, че тук не може да става дума за никакво благоволение. Назначението на стария управител щеше да се възприеме от всички като напълно естествено. Ето защо мистър Хардинг не се поколеба да заяви на дъщеря си, че въпросът за неговото завръщане в стария му дом може да се смята за решен.

— И ти няма да си принуден да молиш за това, татко?

— Разбира се, че не, мила. Нямам никакво основание да искам услуга от епископа, когото всъщност едва познавам. Нито пък бих помолил за нещо, което да зависи малко или много от мистър Слоуп. Не! — добави той с необичайна за него разпаленост. — Ще бъда без съмнение много щастлив да се върна в старопиталището, но никога не бих го направил, ако се наложи да се обърна за това към мистър Слоуп.

Това малко гневно избухване на баща ѝ беше в разрез с настроението на Елинор. Мистър Слоуп не бе успял да ѝ стане симпатичен, но тя бе повярвала, че той изпитва дълбоко уважение към баща ѝ, затова реши да положи всички усилия, за да подобри отношенията между тях.

— Татко — каза тя, — мисля, че ти се заблуждаваш малко по отношение на мистър Слоуп.

— Така ли? — спокойно попита той.

— Мисля, че да, татко. Струва ми се, че той не е имал намерение да прояви лично неуважение към теб с тази проповед, която разсърди

толкова много архидякона и декана!

— Никога не съм го подозирал в това, мила моя. Искам да се надявам, че изобщо не съм си задавал въпроса дали е имал такова намерение. Този въпрос не заслужава никакво внимание, а най-малко вниманието на капитула. Страхувам се обаче, че той съзнателно прояви неуважение към установения ритуал на нашето богослужение, изграден в съответствие с каноните на англиканската църква.

— Но дали той не е смятал за свой дълг да изрази открито несъгласието си с това, на което ти, деканът, а и всички ние така много държим тук?

— Едва ли дългът на един млад свещеник би могъл да се състои в отправянето на груби нападки срещу религиозните убеждения на по-старшите му събрата. Той би трябвало да премълчи — ако не от великодушие и скромност, то поне от най-обикновено чувство за приличие.

— Но мистър Слоуп сигурно би казал, че по такъв един въпрос самият небесен Повелител не му позволява да мълчи.

— Нито му позволява да бъде учтив?

— Той не каза това, татко.

— Повярвай ми, дете, че гласът божи никога няма да поиска от един християнски свещеник да оскърби убежденията или дори предразсъдъците на своите събрата и че религията, както и всяко друго човешко призвание, само може да спечели от такта и от вежливостта. Много съжалявам, но не мога да намеря оправдание за проповедта на мистър Слоуп в катедралата. Но хайде, мила, слагай си шапката и да отидем да се поразходим из нашата любима градина при старопиталището. Откакто си тръгнахме оттам, нито веднъж не съм се решавал да прекрача дори прага ѝ. Но сега мисля, че ще събера смелост да вляза.

Елинор дръпна звънеца и даде цял куп нареждания във връзка с благополучието на скъпоценния си син, когото със свито сърце щеше да изостави за цял час, за да тръгне с баща си на разходка из старопиталището. И за нея, и за него това беше забранена зона от онзи паметен ден, когато те напуснаха стените на своя стар дом.

ГЛАВА ДЕВЕТА

СЕМЕЙСТВО СТАНЪП

Изминаха три месеца от управлението на доктор Прауди и в епархията вече бяха извършени промени, които свидетелствуваха най-малкото за един енергичен и деен ум. Така например отсъстващите свещенослужители получиха писма с някои намеци, които бяха толкова недвусмислени, че не можеха да бъдат пренебрегнати. Благодушният епископ Грантли беше прекалено снизходителен по този въпрос, а архидяконът не бе склонен да се отнася строго с онези, които отсъствуваха под благовидни предлози и проявяваха достатъчна щедрост към своите заместници.

В това отношение един от най-големите грешници в епархията беше доктор Виси Станъп. Няколко години вече той не изпълняваше своите задължения, без да има за това никакви други причини, освен липсата на желание от негова страна. Той беше пребендарий в катедралата, разполагаше с една от най-хубавите къщи, определени за катедралните свещенослужители, и държеше две големи енории — Крабтрий Каноникорум и Стогпингъм. Всъщност не две, а три, защото към Стогпингъм се числеше и енорията Идърдаун. Доктор Станъп беше прекарал дванадесет години в Италия. Поводът за първото му отиване беше едно заболяване от ларингит и въпреки че оттогава този ларингит не му създаваше особени грижи, той се оказа чудесен предлог да прекара всичките тези години в охолно безделие.

Сега го викаха да се върне — наистина без заповеднически тон и грубо принуждение, но така, че не му беше възможно да пренебрегне тази покана. Мистър Слоуп му бе писал по настояване на епископа. На първо място, епископът държеше много на неocenимата помощ на доктор Виси Станъп в епархията; второ, епископът считаше за свой неотложен дълг да се запознае лично с най-видните членове на своя капитул; трето, епископът, загрижен за интересите на доктор Станъп, смяташе за абсолютно необходимо той да се върне, поне временно, в Барчестър; накрая се изтъкваше, че понастоящем висшите църковни

сановници се занимават много сериозно с въпроса за отсъстващите свещенослужители и доктор Станъп не бива да допусне името му да попадне в списъците, които до няколко месеца ще бъдат вероятно предадени в Националния църковен съвет.

Неопределеността на тази последна заплаха беше толкова обезпокоителна, че доктор Станъп реши да прекара летните месеци в своя барчестърски дом. Енорийските му жилища бяха заети от заместващите го младши свещеници, а и толкова дългата липса на практика го бе направила неспособен да изпълнява пастирските си задължения. Но барчестърският му дом го очакваше и той смяташе, че ще може от време на време да прочете някоя и друга проповед в катедралата. Така той пристигна в Барчестър с цялото си семейство, което сега ще представим на читателите.

Главната характерна черта на семейство Станъп беше може би безразличието, но тази липса на чувства бе компенсирана у повечето от тях с такова добродушие, че оставаше незабелязана за хората. Те проявяваха такава услужливост към своите ближни, че ближните им не си даваха сметка колко безразлично им беше щастieto и благополучieto на околните. Членовете на семейството биха ви посетили, ако сте болен (при условие че болестта ви не е заразна), биха ви донесли портокали, френски романи и последните скандални слухове, а след това биха приели с еднакво равнодушие вестта както за вашата смърт, така и за вашето оздравяване. Помежду си те се отнасяха по същия начин: проявяваха търпение и въздържаност — а понякога, както ще видим, това не беше много лека задача, — но взаимната им любов рядко се изразяваше в нещо повече от това. Наистина удивително е колко много можеше да направи и наистина правеше всеки от тях, за да отрови живота на останалите четирима.

Зашото те бяха общо пет: доктор Станъп, мисис Станъп, две дъщери и един син. Докторът беше може би най-малко ексцентричният и най-достойният за уважение от тях, макар и достойнствата му да не бяха много забележителни. Той беше благообразен, малко апоплектичен джентълмен на около шестдесет години със снежнобяла, много гъста коса, наподобяваща най-мека вълна. Белите му бакенбарди бяха особено пищни и му придаваха вид на добродушен, дремещ стар лъв. Облеклото му беше винаги безукорно. Въпреки дългогодишния си престой в Италия той се обличаше неизменно в тъмни тонове, както

подобавана на един свещеник, но без да робува прекалено на сана си. Не беше много словоохотлив, но малкото му думи бяха обикновено добре казани. Четеше главно романи и стихове с доста леко и невинаги много нравствено съдържание. Той беше завършен бонвиван, истински ценител на виното, макар и никога да не прекаляваше с пиенето, и най-суров съдник по всички въпроси на кулинарното изкуство. Налагаше му се да прощава много неща на жена си, а по-късно и на децата си, и той прощаваше всичко, освен пренебрежителното отношение към собствения му обед. С течение на времето те се научиха да се съобразяват с тази негова слабост, така че търпението му рядко биваше подлагано на изпитание. Доктор Станъп беше свещеник и този факт дава основания да се предполага, че религиозните му убеждения обуславяха до голяма степен неговия характер, но това не беше така. Че имаше такива убеждения, това едва ли подлежи на съмнение, но той рядко ги натрапваше на някого, дори и на децата си. Тази негова въздържаност не беше систематична, но тя беше особено характерна за него. Не че бе предварително решил да не влияе на техния начин на мислене, но беше толкова ленив, че никога не можеше да намери време за това, а после вече стана много късно. Каквито и убеждения да е имал бащата, децата във всеки случай не бяха особено ревностни членове на църквата, която беше източник на неговите приходи.

Такъв беше доктор Станъп. Мисис Станъп беше още побезцветна от своя господар и повелител. Това *far niente*^[1] на италианския живот беше проникнало в самата ѝ душа, така че тя започна да гледа на безделието като на висше земно благо. Имаше прекрасни маниери и външност. На времето си е била красавица, но и сега, на петдесет и пет години, тя беше хубава жена. Обличаше се винаги изключително изискано — правеше това само един път на ден и никога не се появяваше преди три часа, но затова пък винаги се показваше в пълния си блясък. Дали взимаше участие в своя тоалет, или цялата работа се вършеше от прислужницата — авторът не е достоен да изкаже дори и най-скромно предположение по този въпрос. Облеклото ѝ беше винаги изискано, но не префинено, пищно, но не натруфено; бижутата ѝ бяха скъпи и редки и неволно привличаха погледа, но не издаваха такова намерение от нейна страна. Добре владееше тайната на разкрасяването, без никога да прекалява в това отношение. Но казвайки, че мисис Станъп умее да се облича и че

прилага ежедневно това свое изкуство, ние всъщност сме казали всичко за нея. Друг стремеж в живота си тя нямаше. Не беше малко и това, че не пречеше на стремежите на останалите. На младини тя бе преживяла много изпитания във връзка с обедите на своя съпруг, но през последните десет-дванадесет години по-голямата ѝ дъщеря Шарлот бе поела тази грижа върху себе си и мисис Станъп можеше да си отдъхне на спокойствие. Уви, това спокойствие бе грубо нарушено от принудителното им повикване в Англия. Какъв труд, какви тревоги. Да се добере от бреговете на Комо до Барчестър, означаваше за нея огромно изпитание, независимо че основната работа извършваха други. Пътуването ѝ се отрази тъй, че впоследствие мисис Станъп бе принудена да стесни всичките си рокли.

По времето на нашия разказ Шарлот Станъп беше на тридесет и пет години, но нейните недостатъци, каквито и да бяха те, нямаха нищо общо с недостатъците, така често срещани при позастарелите моми. Тя се обличаше, приказваше и изглеждаше така, както се полага на нейната възраст. Годишите явно не ѝ тежаха и не правеше никакви опити да се младее. Това беше една хубава млада жена, а ако беше мъж, щеше да бъде много хубав млад мъж. Всичко, което трябваше да се свърши в къщата и което не се вършеше от слугите, се правеше от нея. Тя даваше нареждания, плащаше сметките, назначаваше и уволняваше прислугата, запарваше чая, нарязваше печеното и водеше цялото домакинство. Тя и само тя беше в състояние да накара баща си да се позаинтересува от житейските проблеми. Тя единствена можеше да обуздава донякъде екстравагантностите на сестра си. Пак тя единствена имаше заслугата за спасяване на цялото семейство Станъп от нищета и позор. И именно по неин съвет те, за свое най-голямо неудоволствие, се оказаха сега в Барчестър.

Всичко това представя Шарлот Станъп по-скоро в благоприятна светлина. Трябва да добавим обаче, че нейното влияние върху останалите членове на семейството, макар и да бе допринесло донякъде за тяхното житейско добруване, не беше от истинска полза за тях. Тя поддържаше равнодушието на баща си към неговите професионални задължения, внушавайки му, че поверените му енории са негова лична собственост, така както и именията на по-големия му брат бяха собственост на този достопочтен пер. През всички тези години Шарлот бе задушавала още в зародиш редките проблясъци на

желание от страна на доктор Станъп за връщане в Англия. Поощряваше леността на майка си, за да може да се утвърди като единствена господарка в къщи. Насърчаваше и подтикваше сестра си към лекомислие, въпреки че винаги беше готова и често успяваше да я предпази от вероятните последици на това лекомислие. Правеше всичко възможно да разглези брат си и напълно успя да възпита в негово лице един безделник без професия и без нито едно пени, което той да има правото да нарече свое.

Мис Станъп беше умна жена и можеше да води разговор на почти всяка тема, от каквата и област да беше тя. Гордееше се, че е лишена от всякакви английски предразсъдъци — би могла да добави: и от женска деликатност. По религиозните въпроси проявяваше пълно свободомислие и беше толкова безсърдечна, че изпитваше голямо удоволствие да излага своите възгледи пред смутения си баща. Много се изкушаваше да унищожи последните остатъци от англиканската му вяра, но нямаше никакво желание той да се откаже от сана си. А и как би могъл да се откаже, след като нямаше никакъв друг източник на доходи?

А сега остава да опишем двамата най-интересни членове на семейството. По-малката дъщеря, носеща името Мадлин, била голяма красавица. Всъщност няма нужда да казваме „била“, тъй като по времето на нашия разказ тя беше в разцвета на своята красота, въпреки че един нещастен случай преди много години я бе превърнал в инвалид. Едва ли ще е необходимо да разказваме подробно историята на Мадлин Станъп. Когато заминали за Италия, тя била на седемнадесет години, но направо блеснала с несравнимата си красота в салоните на Милано и в многобройните вили по бреговете на Комо. Прочула се с авантюрите си, които едва не погубили нейната репутация, и разбила сърцата на десетина поклонници, като запазила непокътнато своето. Разприте, породени от нейния чар, нерядко завършвали с кръвопролития и тя научавала за тези дуели с приятно възмущение. Говореше се, че веднъж, преоблечена като паж, станала дори свидетел на гибелта на своя любим.

И както често се случва, тя се омъжила за най-недостойния от всички претенденти за нейната ръка. Защо избрала Пауло Нерони, човек без знатен произход и състояние, обикновен капитан от папската гвардия, дошъл в Милано ако не като шпионин, то най-малкото като

авантюрист, с груб нрав и сладникави маниери, с посредствена фигура и мургаво лице, безочлив и неприкрит лъжец, не е необходимо да обясняваме. Вероятно тогава тя не е имала друг избор. Така или иначе, той станал неин съпруг и след един доста удължен меден месец на езерата те заминали заедно за Рим, въпреки че капитанът от папската гвардия положил доста усилия да убеди жена си да не тръгва с него.

Шест месеца по-късно тя се завърна в бащиния си дом осакатена и с дете на ръце. Пристигна без всякакво предизвестие, почти в дрипи и без нито една от скъпоценностите, украсявали сватбения ѝ накит. Бебето носеше едно бедно момиче, наето в Милано вместо придружилата я дотам римска прислужница, която по думите на господарката си се затъжила за родното си място и се върнала обратно. Ясно беше, че Мадлин не искаше по никой начин да доведе със себе си някого, който би могъл да разкаже нещо за нейния живот в Рим.

Тя обясни, че паднала, докато разглеждала някакви антични развалини, и наранила фатално коляното си — до такава степен фатално, че в изправено положение изглеждала осем инча по-ниска, а опитите ѝ да ходи се свеждали до мъчително тътрене с неизбежно кривене на бедрото и изпъване на стъпалото — дори гърбавите ходели по-грациозно от нея. Затова тя взела твърдото решение никога вече да не се опитва нито да стои права, нито да ходи.

Скоро след пристигането ѝ се разпространиха слухове, че Нерони се отнасял много жестоко с нея и че тъкмо неговата необузданост била причина за осакатяването ѝ. Както и да е, тя почти не говореше за своя съпруг, но от малкото ѝ думи нейните близки разбраха недвусмислено, че те няма вече нито да видят синьор Нерони, нито да чуят за него. Никой не изрази съмнение, че злополучната, малтретирана красавица трябва да бъде отново приета под бащиния си покрив, а нейната невръстна дъщеря — приютена под клоните на семейното дърво. Макар и безсърдечни, членовете на фамилията Станъп не бяха егоисти. Майката и бебето бяха подслонени, заобиколени от нежни грижи, за известно време едва ли не обожавани, а след това двамата родители започнаха да изпитват голяма досада от тяхното присъствие. Но те си останаха там и красавицата продължи да живее по начин, който не подходеше много на дъщерята на един свещеник от англиканската църква.

Въпреки че мадам Нерони не можеше да се движи вече из света, тя нямаше никакво намерение да се откаже от този свят. Красотата на лицето ѝ не бе накърнена, а тази красота беше наистина необикновена. Пищната ѝ кестенява коса беше подредена в гръцка прическа, която подчертаваше челото и скулите. Челото ѝ, макар и малко ниско, беше много красиво поради изящните си очертания и бисерната си белота. Имаше големи, бадемови очи, които сияеха с великолепен блясък; за да дам известна представа за силата и дълбочината на този блясък, би трябвало да ги сравня с очите на Луцифер, ако имах дързостта да направя такова сравнение. Това бяха страшни очи, които биха накарали всеки спокоен и тих човек да загуби каквото и да било желание да се сражава с такива неприятели. Те говореха за интелигентност, в тях бушуваше огънят на страстта и искреше веселието, но в дълбините им нямаше любов, а само жестокост, дързост, жажда за власт, хитрост и коварство. И все пак тези очи бяха удивително красиви. Миглите им бяха дълги и безупречни, а продължителният, съсредоточен, невъзмутим поглед, отправен към лицето на поклонника, го очароваше, но същевременно и плашеше. Тя беше василиск, от който не можеше да се спаси никой любител на красотата. Нейният нос, устата, зъбите, брадичката, шията и гърдите ѝ бяха съвършени — на двадесет и осем години тя изглеждаше още по-прекрасна, отколкото на осемнадесет. Чудно ли е тогава, че с това очарователно лице и с тази обезобразена фигура тя бе решила не да се крие от хората, а да се показва пред тях само полуизлегната на някоя кушетка?

Не беше лесно да се осъществи това решение. Тя продължаваше да посещава Миланската опера, а понякога я виждаха и в аристократичните салони. Трябваше да я внасят и изнасят на ръце от каретата, и то така, че по никой начин да не се накърни чарът ѝ, да не се развали тоалетът ѝ и да не се изложат на показ недъзите ѝ. Винаги беше придружавана от сестра си, от една прислужница и от един лакей, а при тържествени случаи — от двама лакеи. Само така можеше да постигне своята цел, и въпреки бедността си тя я постигаше. И ето че по-леконравните милански младежи започнаха отново да посещават вилата на семейство Станъп, наобиколили кушетката на Мадлин за не много голямо удоволствие на баща ѝ. Понякога търпението му се изчерпваше, лицето му добиваше тъмночервен оттенък и той избухваше, но Шарлот скоро уталожваше гнева му с някой шедьовър

на кулинарното си изкуство и за известно време всичко тръгваше пак по мед и масло.

За украса на своята стая и на самата себе си, както и за свои лични вещи, Мадлин подбираше всевъзможни пищни и екстравагантни предмети. Най-очевидният белег на тази ѝ склонност бяха поръчаните от нея визитни картички. Може някой да си помисли, че в сегашното са състояние тя нямаше голяма нужда от тях, тъй като не можеше да става и дума за сутрешни визити, но тя не беше на това мнение. Картичките ѝ имаха широка златна рамка и три печатни реда:

ЛА СИНЬОРА МАГДАЛИНА
ВИСИ НЕРОНИ,
НАТА^[2] СТАНЪП

Над всичко това се мъдреше лъскава златна коронка, която безспорно имаше много внушителен вид. Как ѝ бе хрумнало да скалпи такова име, не е лесно да се обясни. Баща ѝ беше кръстен Виси, както други са кръстени Томас, и тя имаше толкова право да носи това име, колкото дъщерята на мистър Джосая Джоунс има право да се нарече мисис Джосая Смит, ако се ожени за мистър Смит. Също толкова, а може би дори още по-неуместна беше златната коронка. Пауло Нерони нямаше никакви родствени връзки даже с италианската аристокрация. Ако се бяха срещнали в Англия, Нерони вероятно щеше да бъде граф, но тяхното запознанство бе станало в Италия и всякакви подобни претенции от негова страна биха били просто смешни. Но една коронка е доста изящно украшение и ако бедната недъгава жена намираще някаква утеха в нея, кой би дръзнал да я упрекне за това?

За мъжа си и за неговото семейство тя не говореше никога, но когато беседваше със своите почитатели, често правеше намеци за брачния си живот и за сегашната си изолираност и сочейки дъщеря си, я наричаше последна издънка на императорите, като подчертаваше с това произхода на Нерони от древната римска фамилия, дала на света най-лошия от цезарите.

„Ла синьора“ не беше лишена от дарби и от известно трудолюбие; тя неуморно пишеше писма и нейните писма си струваха пощенските марки — те бяха пълни с остроумие, игривост, сарказъм,

любов, философско и религиозно свободомислие, а понякога, уви, и с непристойни шеги. Темата обаче зависеше изцяло от получателя, а тя беше готова да си кореспондира с всекиго, освен с благовъзпитани млади момичета и с предвзети старици. Освен това пописваше и малко поезия, най-често на италиански, както и романтични новели, най-често на френски. Четеше много и безразборно и владееше няколко живи езика. Такава беше дамата, дошла сега да покорява сърцата на барчестърските мъже.

Етълбърт Станъп приличаше в някои отношения на по-малката си сестра, но не беше толкова забележителен. Главният му недостатък се състоеше в това, че макар и син на човек без състояние, беше неспособен да си изкарва сам хляба. Всички опити да го принудят да се заеме с това се оказаха безуспешни — не толкова поради мързел от негова страна, колкото поради нежеланието му да се занимава с нещо, което не му е по вкуса. Беше завършил Итън и го готвеха за свещеник, но още след първия семестър той напусна Кеймбридж отворен и съобщи на баща си, че възнамерява да учи право. Искаше да започне подготовката си в някой германски университет и замина за Лайпциг. Там остана две години, като през това време усвои немски език и разви определен вкус към изящните изкуства. Но все още имаше намерение да стане юрист, ето защо си нае квартира в Лондон и прекара там един сезон под егидата на някакъв учен законовед. Тогава установи, че неговото призвание е изкуството, и реши да стане художник. По тази причина се върна в Милано, където получи необходимите средства за предстоящото си пребиваване в Рим. Като художник той сигурно би могъл да си изкарва хляба — трябваше му само малко прилежание, за да успее, но в Рим се увлече по други неща: скоро след пристигането си писа в къщи с молба да му изпратят пари, като съобщи, че е преминал в лоното на истинската църква, че е станал послушник на йезуитите и че се готви да тръгне заедно с други мисионери за Палестина да покръства евреите. Той наистина пристигна в Юдея, но като не му се удаде да покръсти евреите, прие тяхната вяра. Етълбърт писа ново писмо в къщи, в което съобщаваше, че единствено Мойсей е дал на света съвършени закони, че пришествието на истинския Месия е близко, че в Палестина стават големи работи и че се е запознал с един член на рода Сидония^[3], изключителен човек, който се готвел да тръгне за Западна Европа и когото той успял да склони да се отбие от

своя път, за да посети вилата на семейство Станъп. По-нататък Етълбърт изразяваше надежда, че майка му и сестрите му няма да останат глухи към един толкова необикновен пророк. Знаел, че баща му не може да се присъедини към тях поради евентуалните финансови последици. Всъщност този Сидония не прояви към него такава щедрост, каквато неговият роднина бе проявил някога към един млад английски благородник — не му даде купчина злато, голяма колкото Соломоновия лъв, така че приелият юдаизма Етълбърт бе отново принуден да живее от доходите на християнската църква.

Едва ли е нужно да разказваме как баща му се закле, че няма да му прати нито пени повече и че няма да допусне в къщата си никакъв евреин и как Шарлот заяви, че не могат да оставят Етълбърт без средства в Ерусалим, и как „ла синьора Нерони“ реши да види Сидония в краката си. Парите бяха изпратени и евреинът пристигна, но той съвсем не беше по вкуса на „синьората“. Пророкът се оказа дребно, нечистоплътно старче, което, макар и да не беше подарявало на младия Станъп златни лъвове, явно му бе помагало в моменти на нужда. Той категорично отказа да напусне вилата, преди да е получил чек, платим от лондонската банка на доктор Станъп.

Етълбърт не остана дълго в лоното на юдаизма. Той скоро се завърна във вилата без определени религиозни възгледи, но с твърдото намерение да постигне слава и богатство като скулптор. Донесе със себе си няколко фигури, изработени в Рим, и те се оказаха толкова обещаващи, че баща му се съгласи да подкрепи с нова сума тези негови надежди. Етълбърт откри ателие или по-точно нае квартира и работилница в Карара, където изхаби много мрамор и извая две-три прилични неща. Това стана преди четири години и оттогава той снове между Карара и вилата, но престоите му в ателието стават все по-къси и по-къси, а тези във вилата — все по-дълги и по-дълги. И нищо чудно — Карара не е място, където би могъл да живее един англичанин.

Когато семейството се готвеше да тръгне за Англия, той реши по никой начин да не остава сам и с помощта на по-голямата си сестра успя да постигне своето въпреки волята на баща си. Трябвало непременно да отиде в Англия, за да получи поръчки, обясни той. Как иначе щял да реализира никакви доходи от своята професия?

Етълбърт Станъп имаше изключително оригинална външност. Без съмнение той беше много красив. Имаше очите на сестра си

Мадлин, но без тяхната настойчива, коварна, жестока твърдост. При това те бяха много по-светли, толкова светло и яносини, че сами по себе си правеха лицето му запомнящо се. Първото нещо, което ще забележите, щом влезете в някоя стая, където се намира той, са сините очи на Етълбърт, а като си тръгнете, те последни ще се изтрият от паметта ви. Светлата му, свилена коса беше много дълга и падаше върху плещите му, а брадата, израснала в Светата земя, беше наистина патриаршеска. Той никога не я бръснеше и твърде рядко я подстригваше. Тя беше гладка, мека, чиста и много приятна на вид, с една дума, такава, че много дами с удоволствие биха я разплели и намотали на кълбо, за да я използват вместо копринени конци в своето ръкоделие. Лицето му имаше светъл, почти розов оттенък. Беше възнисьък и грацилен, но добре сложен, с особено приятен и мек тембър на гласа.

Маниерите и облеклото му бяха не по-малко забележителни. У него нямаше и следа от характерната за англичаните *mauvaise honte*^[4]. Не се нуждаеше от официално представяне, за да прояви любезност към някого. Заговаряше непознати, не само мъже, но и жени, без всякакви формалности и никой не го упрекваше за това. Облеклото му не може да бъде описано, защото постоянно се менеше, но то беше много различно както по цвят, така и по кройка, от облеклото на хората, в чийто кръг се движеше.

Много обичаше да се обяснява в любов на дамите и го правеше без всякакви скрупули, тъй като и през ум не му минаваше, че в това може да има нещо лошо. Той самият нямаше сърце и чисто и просто не знаеше, че човечеството страда от подобен недъг. Не беше мислил много по този въпрос, но ако го бяха запитали, щеше да каже, че да се разбие сърцето на една жена, ще рече тя да бъде компрометирана. Затова той твърдо се придържаше към принципа никога да не ухажва дадено момиче, ако сметне, че сред присъстващите има човек, за когото тя би могла да се омъжи. Така неговата доброжелателност често пречеше на развлеченията му, но това беше единствената задръжка, която го спираше да не се обяснява в любов на всяко харесало му се момиче.

И все пак Бърти Станъп, както обикновено го наричаха, беше всеобщ любимец — на мъже и жени, на италианци и англичани. Неговият кръг от познати беше твърде голям и включваше хора от

всякакъв род. Той не изпитваше уважение към титлите и не се отнасяше с нетърпимост към по-нисшите съсловия. Беше живял като равен с равен в обществото на английски перове, германски бакали и римски прелати. Всички хора му се струваха почти еднакви. Той беше над или по-скоро под всякакви предразсъдъци. Никаква добродетел не можеше да го плени и никакъв порок не беше в състояние да го възмути. Изисканото държане му бе присъщо и затова той беше като у дома си в най-висшите кръгове на обществото, но не се чувствуваше чужд и сред най-нисшите му слоеве. Бърти бе лишен от принципи, той не уважаваше нито себе си, пито другите и нямаше друго желание, освен да бъде търтей и да получава даром необходимото му количество мед. Може би няма да сбъркаме, ако предречем, че на стари години той едва ли ще разполага с достатъчно мед.

Такова беше семейство Станъп, озовало се сега сред барчестърското духовенство. Едва ли е възможно да си представим по-странен съюз. И това не бяха някакви случайно попаднали, никому неизвестни чужденци. В такъв случай не би могло да става и дума за присъединяване на новодошлите нито към праудистите, нито към грантлиистите. Но нещата стояха съвсем иначе. В Барчестър всички познаваха семейство Станъп по име и барчестърци бяха готови да ги посрещнат с отворени обятия. Докторът беше един от барчестърските пребендари, един от местните свещеници, един от стълбовете на епархията; нещо повече — и двата враждуващи лагера виждаха в негово лице сигурен съюзник.

И той, и жена му имаха за братя перове с либерални възгледи, тоест съмишленици на новия епископ. Това обстоятелство беше достатъчно, за да накара мистър Слоуп да изпитва голяма надежда, че доктор Станъп ще се нареди на негова страна, преди другата партия да се е опитала да го завербува. От друга страна, преди много, много години, когато преподобният Виси Станъп се трудеше още на духовната нива, престарелият днес декан му бе помогнал да получи чудесна енория, а в още по-далечното минало младите студенти Станъп и Грантли се бяха веселили заедно в Оксфорд. Затова доктор Грантли не се съмняваше, че новопристигналият ще се нареди под неговите знамена.

Но никой от тях не можеше дори да подозира от колко разнородни съставки беше образувано семейство Станъп днес.

[1] Безделие (ит.). — Б.пр. ↑

[2] Родена (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Сидония — герой от романите на английския писател и политик Дизраели (1804–1881) „Конингзби“ и „Танкред“. Необикновено богат, благороден, образован и загадъчен човек, произхождащ от древен еврейски род. На един млад аристократ, заминаващ за Палестина, той дава писмо до свой банкир в Ерусалим, в което го моли да му открие кредит: „Ако младият приносител на настоящето има нужда от пари, дай му толкова злато, колкото е отишло за изработването на десния лъв от първото стъпало на Соломоновия трон“. — Б.авт. ↑

[4] Стеснителност (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕСЕТА

ПРИЕМЪТ У МИСИС ПРАУДИ. НАЧАЛОТО

При първото си пристигане в Барчестър епископът и неговата съпруга останаха само три-четири дни в града. Негово преосвещенство, както видяхме, се възкачи на своя трон, но величавото достолепие, което искаше да си придаде в този час, бе до голяма степен нарушено от дръзката проповед на неговия капелан. Той просто не смееше да погледне своите свещеници в лицето и да потвърди със строгостта на изражението си, че довереният му слуга действително говори от негово име; не смееше и да предаде мистър Слоуп, като покаже на всички заобикалящи го, че няма нищо общо с тази проповед и че е дори възмутен от нея.

Затова той благослови доста несръчно богомолците и недоволен от себе си, се оттегли в двореца, като се чудеше какво да каже на капелана по този въпрос. Но колебанията му не продължиха дълго. Едва бе свалил мантията си, когато в кабинета му влезе тази, която споделяше с него всички трудности, и още преди да е седнала, възкликна:

— Епископе, чували ли сте някога по-възвишена, по-дълбоко вълнуваща и по-навременна проповед от тази?

— Хм, скъпа, аа... хм — чудеше се какво да отговори епископът.

— Нима, милорд, тя не ви хареса?

Нещо в погледа на тази дама явно не допускаше възможността милорд да изкаже някакво неодобрение. Епископът чувствуваше, че ако има намерение да изрази несъгласие, трябва да го направи сега или никога, но чувствуваше също, че това не може да стане сега. Не му даваше сърцето да заяви пред своята половинка, че проповедта на мистър Слоуп е била ненавременна, дръзка и предизвикателна.

— Не, не — отговори епископът. — Не мога да кажа, че не ми хареса... много умна проповед, изпълнена с най-похвални намерения, и сигурно ще бъде от голяма полза — побърза да добави той,

виждайки, че мисис Прауди не е никак доволна от начина, по който беше започнал.

— Надявам се! — каза тя. — А и така им се пада! Чували ли сте някога, епископе, нещо по-театрално от литанията, както я пее мистър Хардинг? Ще помоля мистър Слоуп да продължи да изнася проповеди по този въпрос, докато нещата не се променят. Утринната литургия в нашата катедрала трябва непременно да бъде прилична, благочестива и скромна. И край на оперните арии! — С тези думи тя позвъни да сервират обета.

Епископът разбираше повече от жена си от катедрали, декани, прецентори и богослужения, както и от границите на епископската власт. Но той сметна, че засега е по-добре да смени темата.

— Скъпа — каза той, — мисля, че трябва да се върнем в Лондон във вторник. Моето по-продължително оставане тук ще попречи на възложената ми от правителството мисия.

Епископът знаеше, че жена му няма да се противопостави на това предложение, и разчиташе, че при едно негово оттегляне от бойното поле битката може да поутихне, преди той да се е завърнал.

— Но мистър Слоуп ще остане, разбира се? — каза мисис Прауди.

— Да, разбира се — отговори епископът.

Така, без да е изкарал и една седмица в двореца, епископът избяга от Барчестър, за да се върне чак след два месеца, когато лондонският сезон беше вече завършил. През това време мистър Слоуп не остана със скръстени ръце, въпреки че не направи нови опити да проповядва в катедралата. В отговор на писмата на мисис Прауди, в които тя го приканваше да прочете цяла поредица проповеди все в този дух, той написа, че предпочита да отложи това начинание поне до нейното завръщане, за да може и тя да ги чуе.

Той посвети времето си на укрепването на партията Прауди — Слоуп, или по-точно Слоуп — Прауди, и усилията му не отидоха напразно. Избягваше да се меси в работата на катедралното духовенство и само от време на време досаждаше на декана и пребендариите със своите намеци относно желанията и предпочитанията на епископа по едни или други въпроси, с което ги дразнеше, без да им дава повод за открито негодувание. Изнесе една-две проповеди в някаква доста отдалечена църква в покрайнините на

града, но не спомена нищо за богослуженията в катедралата. Пристъпи към учредяването на две Епископски училища на деня господен в Барчестър, предложи да се създаде Епископска лекционна зала за младежи в навечерието на деня господен в Барчестър и написа три-четири писма до управителя на барчестърския железопътен участък, уведомявайки го за настоятелното желание на епископа да се отменят всички неделни влакове.

В края на втория месец епископът и неговата съпруга се завърнаха, след като предизвестиха, че по случай това радостно събитие ще дадат голям вечерен прием. Официалните покани бяха изпратени от Лондон, Бругън Стрийт, по презряната железница, рушителка на деня господен, в огромен кафяв пакет на името на мистър Слоуп. Беше поканен всеки жител на Барчестър и близките околности, който можеше да се смята за джентълмен (или за дама). Покани получиха всички духовни лица в енорията, както и мнозина други, на чието отсъствие епископът и преди всичко жена му твърдо разчитаха. Във всеки случай се очакваше един многолюден и забележителен прием и в ход бяха пуснати приготовления за посрещане на няколкостотин души.

Грантлиистите бяха обхванати от голямо вълнение — да приемат ли, или не епископската покана? Първата реакция на всички беше да я отклонят сухо както от свое име, така и от името на своите съпруги и дъщери. Но постепенно благоразумието взе връх над разгорещените страсти. Архидяконът си даде сметка, че ще направи погрешна стъпка, ако даде на епископа дори най-малък повод да се обиди на катедралното духовенство. Конклавът бе свикан отново и бе взето решение да приемат поканата. Нека покажат, че са готови да отдадат почит на сана, колкото и да не одобряват неговия носител. Решиха да отидат. Престарелият декан щеше да се добере все някак дотам, макар и само за половия час. Канцлерът, ковчежникът, архидяконът, пребендариите и младшите каноници — всички те щяха да отидат, и то с жените си. Мистър Хардинг отстъпи пред настоятелните молби, но в сърцето си реши да стои колкото може по-надалеч от мисис Прауди. И мисис Болд каза, че ще отиде въпреки уверенията на баща си, че съвсем не е необходимо да прави такава жертва. След като целият град щеше да бъде там, Елинор и Мери Болд не можеха да разберат защо те трябва да стоят настрана. Нима всяка от тях не бе получила лична

покана заедно с малка записка от мистър Слоуп, издържана в най-почтителен тон и приложена към огромната покана на епископа?

Семейство Станъп също щяха да бъдат там, и то в пълен състав. Даже летаргичната майка на семейството реши да наруши спокойствието си по този случай. Те бяха току-що пристигнали в Барчестър и поканата ги очакваше в дома им. С никого не се бяха срещали още. Какъв по-добър случай да се представят на цялото местно общество? Двама-трима стари приятели, между които архидяконът и жена му, бяха успели да ги посетят и да се видят с доктор Станъп и голямата му дъщеря, но семенният елит не се беше още представил.

На доктора никак не му се искаше синьората да приеме поканата на епископа, но самата тя имаше твърдото намерение да отиде. Ако баща ѝ се срамуваше, че дъщеря му трябва да бъде внесена в епископския дворец на ръце, тя не изпитваше никакво стеснение от това.

— Разбира се, че ще отида! — каза тя на сестра си, когато Шарлот се опита деликатно да я разубеди, изтъквайки, че цялото общество там ще се състои само от свещеници и техните съпруги. — Нима свещениците се различават от другите мъже, ако им махнеш черните сюртуци? А колкото до жените им, те няма да ми пречат. Можеш да кажеш на татко, че по никой начин не искам да остана в къщи!

Тези думи бяха предадени на таткото и той разбра, че не може да направи нищо друго, освен да отстъпи. Стана му ясно също така, че е вече късно да се срамува от децата си. Каквито и да бяха, те бяха станали такива под негов надзор: на каквото си беше постлал, на това щеше да легне, каквото бе посял, това щеше да пожъне. Всъщност той не си повтаряше наум тези пословици, но ходът на мислите му беше горе-долу такъв. Ако не искаше да види Мадлин сред гостите на епископа, причината за това беше не нейният недъг, а увереността му, че тя ще пусне в ход всичките си чарове и ще направи много неприятно впечатление на благовъзпитаните английски дами. В Италия тези неща го дразнеха, но не го възмуцаваха. Там те не възмуцаваха никого, но тук в Барчестър той се срамуваше от реакцията на събратята си. Ето какви чувства го вълнуваха, но доктор Станъп ги потисна. И какво, ако духовните му събрата бъдат

възмутени! Те не могат да му отнемат енориите заради препалено свободното държане на неговата омъжена дъщеря!

Но синьора Нерони не се опасяваше, че може да възмути някого. Тя имаше за цел да произведе фурор, да види всички тези духовници в краката си, след като в Барчестър почти нямаше други мъже — нека жените им се върнат в къщи, позеленели от ревност. Нямаше да пощади пито старостта, нито прекалената младост, нито достолепието на сана, нито светската изисканост. Беше готова да хване в своите мрежи самия епископ и след това да покаже презрението си към неговата съпруга. Не се съмняваше, че ще успее, защото винаги бе имала успех, но едно нещо ѝ беше абсолютно необходимо — трябваше да получи цяла кушетка на свое разположение.

Поканата до семейство Станъп бе пристигнала в плик, подписан с името на мистър Слоуп. Синьората скоро научи, че мисис Прауди отсъства временно от двореца и че за всичко отговаря капеланът. Много по-удобно ѝ беше да се обърне към него и тя му написа едно извънредно очарователно писъмце. В пет реда съумя да обясни всичко, като подчертаваше колко непоносима ѝ е мисълта да пропусне да се запознае с такива личности като Барчестърския епископ и неговата съпруга, а също и с мистър Слоуп, описваше печалното си положение и в заключение изразяваше надежда, че мисис Прауди ще извини неимоверно дръзката ѝ молба по време на приема да ѝ бъде предоставена една кушетка. В плика тя сложи и една от великолепните си визитни картички. Отговорът на мистър Слоуп беше не по-малко любезен: в голямата зала, непосредствено до площадката на парадната стълба, ще бъде поставена една кушетка, предназначена само за нея.

И ето че денят на този забележителен прием настъпи. Епископът и неговата съпруга пристигнаха от Лондон само няколко часа преди гостите, както подобава на такива високопоставени лица, но мистър Слоуп се бе трудил ден и нощ, за да бъде всичко както трябва. Имаше да се свършат много неща. В двореца не бяха идвали гости бог знае откога. Необходими бяха нови мебели, нови тенджери и тигани, нови чаши и подложки, нови купи и чинии. Отначало мисис Прауди беше заявила, че не иска вулгарни угощения, но мистър Слоуп успя да я убеди да не бъде толкова икономична. Епископите би трябвало да проявяват гостоприемство, а гостоприемството означава ядене и пиене.

Накрая тя се съгласи да има вечеря, но гостите трябваше да я консумират прави.

На втория етаж имаше четири съседни стаи, две, от които бяха сега гостни, а останалите две — приемна зала и будоар на мисис Прауди. Някога едната от тях беше спалня на епископ Грантли, а другата — гостна и кабинет. Сегашният епископ обаче беше настанен в една малка гостна на първия етаж, като му бе дадено да разбере, че може спокойно да приема своите подопечни в столовата, ако дойдат наведнъж толкова много, че да не могат да се поберат в скромния му кабинет. Той се опита да възрази, но след кратък спор бе принуден да отстъпи.

Сърцето на мисис Прауди заби гордо при огледа на нейните покои. Макар и обзаведени с похвална пестеливост, те бяха наистина великолепни или поне щяха да бъдат такива на светлината на свещите. Големите помещения, изпълнени с хора и светлина, изглеждат добре тъкмо защото са големи, оживени и светли. Само малките стаи се нуждаят от скъпи украшения и пищна мебелировка. Мисис Прауди знаеше това и във всяка зала беше окачен по един грамаден газов полилей с дузина лампи.

Гостите трябваше да дойдат в десет часа, вечерята щеше да бъде от дванадесет до един, а към един и половина се очакваше всички да се разотидат. Каретите щяха да пристигат през градската порта и да си отиват през външната. Беше им заръчано да бъдат на разположение в един без четвърт. Организацията беше безупречна и неоценимата заслуга за всичко това се падаше на мистър Слоуп.

В девет и половина епископът, неговата съпруга и трите им дъщери пристъпиха величествено и тържествено в голямата зала. Мистър Слоуп даваше долу последните си нареждания относно вината. Той отлично разбираше, че на селските свещеници заедно с целия им антураж не е необходимо да се сервира същото вино, с каквото щяха да бъдат удостоени катедралните сановници. В тези неща съществуваше удобна градация и на допълнителните маси в ъглите спокойно можеше да се постави марсала по двадесет шилинга дузината.

— Епископе! — каза мисис Прауди, когато негово преосвещенство седна. — Не сядайте на тази кушетка, ако обичате, тя е запазена за една дама.

Епископът скочи и се премести на един плетен стол.

— За дама ли? — попита той смирено. — Някоя определена дама ли имате предвид, мила?

— Да, епископе, една определена дама — отговори жена му, без да се впуска в уронващи достойнството ѝ обяснения.

— Тя е без крака, татко — каза най-малката дъщеря със сподавен кикот.

— Без крака! — възкликна епископът и ококори очи.

— Глупости приказваш, Нета! — намеси се Оливия. — Тя има крака, но е парализирана. Принудена е да лежи, а когато излиза, четирима души я носят на ръце.

— Боже, какво нещо! — каза Огаста. — Винаги да те носят четирима души! Това никак не би ми харесало. Добре ли съм отзад, мамо? Имам чувството, че не съм добре пристегната. — И тя се обърна с гръб към обезпокоената си родителка.

— Ами, добре пристегната! — каза последната. — Цял ярд ширити висят от фустата ти. Не ми е ясно защо плащам толкова пари на мисис Ричардс, след като тя не си дава труда да провери дали имате приличен вид! — И мисис Прауди опъна един ширит, дръпна друг, притегна роклята, пооправи я леко тук-там и заяви, че вече всичко е наред.

— Но кой все пак — каза епископът, умиращ от любопитство по отношение на тайнствената дама и нейните крака, — кой ще легне на кушетката? Как е името на тази дама, Нета?

Гръмко почукване на парадния вход го прекъсна. Мисис Прауди стана, леко се отърси и като се огледа в огледалото, поправи бонето си. Момичетата се изправиха на пръсти, оправиха панделките на гърдите си, а мистър Слоуп се втурна през три стъпала нагоре.

— Но коя е тя, Нета? — пошепна епископът на най-малката си дъщеря.

— Ла синьора Магдалина Виси Нерони — отговори тя също тъй с шепот. — И гледай да не седне някой друг на кушетката.

— Ла синьора Магдалина Висинирони! — промърмори на себе си слияният прелат. Ако му бяха казали, че кушетката е предназначена за бегумата^[1] на Ауд^[2] или за кралица Помара от Западните острови, това едва ли би го учудило повече. Ла синьора Магдалина Висинирони, която, поради липсата на крака, бе поискала

кушетка в неговия салон! Коя ли беше тя? Но той не успя да узнае нищо повече, тъй като бе доложено за пристигането на доктор и мисис Станъп. Те бяха отпратени от къщи малко по-рано, за да има синьората достатъчно време да бъде настанена в каретата. Епископът посрещна с любезна усмивка съпругата на пребендаря, а съпругата на епископа поздрави с не по-малко любезна усмивка самия пребендарий. Представиха им мистър Слоуп, който беше очарован да се запознае с човек, за когото бил слушал толкова много. Доктор Станъп се поклони много учтиво, но явно не беше в състояние да върне комплимента на мистър Слоуп, тъй като не бе чувал абсолютно нищо за него. А и независимо от дългия си престой в чужбина, той можеше от пръв поглед да разпознае един истински английски джентълмен.

След това гостите потекоха като река: мистър и мисис Куивърфул с трите си по-големи дъщери, мистър и мисис Чадуик с техните три дъщери; маститият канцлер със своята жена и сина си — оксфордски богослов; дребничкият и мършав доктор без подопечни; мистър Хардинг с Елинор и мис Болд; деканът, хванат под ръка от костелива стара мома, неговата единствена дъщеря, която живееше при него и беше голям познавач на минерали, папрати, градински растения и паразити, както и автор на една книга за венчелистчетата. Мис Трефойл беше посвоему забележителна жена. Появи се и мистър Фини, адвокат, заедно със своята съпруга, създавайки голям смут у всички, които не бяха свикнали да го виждат в приемните салони. Тук бяха също петимата барчестърски лекари заедно със стария Скалпен, оттеглилия се от активна дейност аптекар, който вадеше и зъби — поканата на епископа за първи път го бе навела на мисълта, че и той спада към висшето съсловие. След това пристигна архидяконът с жена си и голямата си дъщеря Гризелда, тъничка, бледа и сдържана девойка на седемнадесет години, която не се отделяше от майка си и гледаше света със спокойни, наблюдателни очи — тя обещавахе да стане с течение на времето истинска красавица.

Стаите постепенно се изпълваха, образуваха се групички, като всеки новодошъл изказваше почитанията си на негово преосвещенство и веднага се отдръпваше, за да не отнема много време на великия човек. Архидяконът се ръкува много сърдечно с доктор Станъп, а мисис Грантли седна до жена му. Мисис Прауди пък се разхождаше величествено из стаите, отмервайки внимателно своето благоволение в

зависимост от ранга на гостите, също както правеше мистър Слоуп с вината. Но кушетката продължаваше да стои празна, а бдителният капелан беше вече учтиво отпратил от нея двадесет и пет дами и петима джентълмени.

„Защо ли не идва?“ — питаше се епископът. Мислите му бяха толкова ангажирани със синьората, че той просто забравяше да се държи а la епископ.

Най-после пред стълбището изтрополи карета — никой тази вечер не беше пристигал толкова шумно. Създаде се истинска суматоха. Доктор Станъп разбра, че идва неговата дъщеря, и се оттегли в най-далечния ъгъл на гостната, за да не бъде свидетел на появяването ѝ. Мисис Прауди трепна цялата, предчувствайки, че предстои важно събитие. Епископът инстинктивно разбра, че е пристигнала la синьора Висинирони, а мистър Слоуп побърза да отиде във вестибюла, за да предложи, ако е необходимо, помощта си.

Но той едва не бе съборен и стъпкан от кортежа, на които се натъкна на стълбището. Успя все пак да се закрепил на крака и се заизкачва след шествието. Синьората беше носена с главата напред; главата ѝ беше поверена на брат ѝ и на един слуга италианец, свикнал да изпълнява тази задача, а за краката ѝ се грижеха нейната слугиня и пажът ѝ. Кортежът завършваше Шарлот Станъп, която следеше всичко да бъде изпълнявано с необходимото изящество и благоприличие. В този ред те се изкачиха без особена трудност до гостната. Пред тях се отвори широка пътека сред тълпата от гости и най-после синьората бе положена без произшествия на кушетката. Тя беше изпратила един лакей да разузнае предварително как е разположена кушетката — от лявата или от дясната страна: от това зависеше как да се облече и поспециално на коя ръка да сложи гривните си.

А роклята ѝ отиваше много — тя беше от бяло кадифе, украсена на гърдите и ръкавите е разкошна бяла дантела и перли. На челото ѝ бе вързана лента от пурпурночервено кадифе е великолепен мозаечен Купидон по средата — крилата му бяха ослепително лазурни, а топчестите бузи — бледорозови. На ръката ѝ, която при тази поза оставаше свободна, искряха три разкошни гривни, всяка една с различни камъни. Под нея цялата кушетка беше покрита с яркочервен копринен шал, скриващ краката на излегналата се отгоре синьора. Облеклото и външността ѝ, тази красота и неподвижност, чистият

блясък на бялата рокля, подчертан от пурпурния фон, прекрасната ѝ глава, тези големи, дръзки, искрящи, съсредоточени очи биха приковали погледа на всеки мъж и на всяка жена.

И в течение на няколко минути погледите на всички мъже и на всички жени в салона останаха наистина приковани в нея.

Носачите ѝ също заслужаваха внимание. Тримата прислужници бяха италианци — те може би не бяха забележителни е нищо в своята страна, но изглеждаха много забележителни в двореца на Барчестърския епископ. Особено внимание привличаше мъжът — мнозина не можаха веднага да разберат дали е слуга или приятел на семейството. Подобни съмнения внушаваше и Етълбърт. Лакеят беше облечен във всекидневен черен жакет със свободна кройка. Той имаше самодоволно, тлъсто, гладко лице без никаква следа от растителност, а на врата му беше вързано черно копринено шалче.

Епископът понечи да му се поклони, но добре дресираният лакей се направи, че не забелязва това, и най-невъзмутимо излезе от залата, придружен от прислужницата и пажа.

Етълбърт Станъп беше облечен от глава до пети в светлосиньо. Носеше много свободен син жакет, съвсем къс като ловджийска куртка и обточен с лазурносиня коприна. Имаше жилетка от син сатен, сипя кърпа, пристегнатата с коралов пръстен под гърлото, и много широки сини панталони, които почти скриваха краката му. Неговата мека, лъскава брада беше по-мека и по-лъскава от всякога.

Епископът, сбъркал вече един път, го помисли също за слуга и се отдръпна, правейки му път да мине. Но Етълбърт скоро поправи грешката му.

[1] Бегума — индустанска принцеса. — Б.авт. ↑

[2] Ауд — древно индо-мюсюлманско царство в Северна Индия. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

ПРИЕМЪТ У МИСИС ПРАУДИ.

ЗАВЪРШЕКЪТ

— Епископът на Барчестър, ако не се лъжа? — попита Бърти Станъп, протягайки сърдечно ръка. — Много се радвам да се запозная с вас. Тесничко, а?

Той беше прав. Бяха се озовали зад кушетката: епископът попадна там, докато се готвеше да посрещне гостенката си, а Бърти — след като я бе настанил да легне. И сега те просто нямаше къде да се обърнат.

Епископът бързо стисна протегнатата ръка, отправи заучения си поклон и каза, че е очарован да се запознае с... Той не можа да продължи, защото не знаеше какъв е неговият гостенин — синьор, граф или принц.

— Сестра ми ви създава наистина много грижи — каза Бърти.

— Но моля ви се!

Епископът беше щастлив, че има възможността да приветствува ла синьора Висинирони (или поне така каза), и се опита да се измъкне на свобода. Беше узнал във всеки случай, че неговите необикновени гости са брат и сестра. Значи, този човек трябва да е синьор Висинирони... ако не и граф или принц. А колко добър беше английският му! Почти без акцент!

— Харесва ли ви, общо взето, Барчестър? — осведоми се Бърти.

Придавайки си величествен израз, епископът каза, че Барчестър му харесва.

— Не сте май от много отдавна тука — отбеляза Бърти.

— Не, не съм от отдавна — потвърди епископът и отново се опита да си проправи път между гърба на кушетката и дебелия викарий, вперил поглед в лицето на синьората.

— И никога досега не сте били епископ?

Доктор Прауди обясни, че това е първата му епархия.

— А, така си и мислех. Но от време на време ви разместват, нали?

— Премествания понякога стават — каза доктор Прауди, — но не така често, както преди.

— Така орязаха бенефициите, че сега те навсякъде са почти еднакви, не е ли така? — попита Бърти.

Този път епископът не го удостои с отговор и вместо това направи още един опит да помръдне дебелия викарий.

— Но работата сигурно не е една и съща? — продължаваше Бърти. — Има ли много работа тук в Барчестър?

Последните думи бяха казани с тона на млад чиновник от адмиралтейството, задал такъв въпрос на свой събрат от Министерството на финансите.

— Задълженията на един епископ на англиканската църква — каза доктор Прауди със сурово достойнство — не са никак леки. Неговата отговорност е наистина много голяма.

— Така ли? — каза Бърти, като широко разтвори великолепните си сини очи. — Е, аз никога не съм се плашил от отговорности. По едно време даже мислех да ставам епископ.

— Мислили сте да ставате епископ? — Доктор Прауди беше просто поразен.

— Тоест викарий... първо обикновен викарий, а чак след това епископ. Веднъж започнал, щях да издържа докрай. Но, общо взето, по ми харесва католическата църква.

Епископът не можеше да поведе спор по този въпрос и затова си замълча.

— Баща ми например не можа да издържи докрай. Май не му беше много по вкуса да повтаря непрекъснато едно и също. Впрочем, господин епископ, виждали ли сте някъде баща ми?

Епископът съвсем се обърка. Дали е виждал баща му? Не, отговори той, не е имал още това удоволствие, но се надява, че ще има случай... При тези думи доктор Прауди се опита да отмести на всяка цена дебелия непоклатим викарий.

— Той е някъде тук — каза Бърти — и сигурно няма да закъснее да се появи. А, да ви попитам, знаете ли нещо повече за юдеите?

Най-после епископът намери пролука.

— Моля да ме извините — каза той, — но трябва да обиколя залата.

— Е, тогава ще ви последвам — отвърна Бърти. — Страшна жега, а? — Тези думи бяха отправени към дебелия викарий, с когото той попадна в най-тясно съприкосновение. — Тази кушетка е поставена на най-неподходящото място в стаята, да вземем ли да я поотместим малко? Внимание, Мадлин!

Наистина кушетката беше поставена така, че попадналите зад нея можеха само с голяма мъка да се измъкнат оттам — проходът беше много тесен и един-единствен човек беше в състояние да го препречи. Това създаваше много неудобства и Бърти реши да поправи нещата.

— Внимание, Мадлин! — каза той и добави, обръщайки се към дебелия викарий: — Бихте ли ми помогнали да я побутнем малко?

Викарият се беше облегал с цялата си тежест на гърба на кушетката и неволно усили и ускори нейното движение, когато Бърти леко я тласна. Кушетката се откъсна от мястото си, полетя и се спря чак наскреде залата. Мисис Прауди стоеше заедно с мистър Слоуп до синьората, опитвайки се да бъде любезно покровителствена с нея, но всъщност едва сдържаше раздражението си, тъй като всеки път, когато се обръщаше към своята гостенка, тя отговаряше на мистър Слоуп. Мистър Слоуп беше очевидно неин любимец, но мисис Прауди нямаше намерение да отстъпи първенството на някакъв си капелан. Тя тъкмо бе възприела едно по-резервирано държане, изпълнено с чувство на оскърбено достойнство, когато за нещастие колелцето на кушетката се омота в дантелите на нейния шлейф, отнасяйки бог знае колко ярда от гарнитурата на роклята ѝ. Затрецяха конци, запукаха шевове, късаха се панделки, падаха волани, мярнаха се фусты. Дълги ивици разкъсана дантела покриха килима — те бяха все още омотани около подлото колелце на кушетката.

Когато в една гранитна скала бъде издълбана позиция за оръдейна батарея, всички се възхищават от нейното симетрично могъщество. Тя е плод на многогодишен труд. Прецизните амбразури, безупречните парапети, добре укрепените галерии — всичко говори за достиженията на съвременната наука. Но достатъчна е една малка предателска искра, поднесена към фитила, и към небето се издига огромен облак прах, оставяйки след себе си само смет и неугледни отломки.

Всички знаем какъв е бил гневът на Юнона, когато красотата и била пренебрегната. Знаем какви бури от страст могат да бушуват даже в гърдите на безсмъртните. Сигурно Юнона е погледнала Парис на планината Ида така, както мисис Прауди изгледа Етълбърт Станъп, когато той омота краката на кушетката в нейния дантелен шлейф.

— Какъв идиот си, Бърти! — възкликна синьората, като видя станалото и разбра какви ще бъдат последиците.

— Идиот ли? — повтори като ехо мисис Прауди, сякаш този епитет беше прекалено слаб, за да изрази чувствата ѝ. — Ще му покажа аз... — Но като се огледа и видя най-лошото, тя разбра, че в момента първата ѝ грижа трябваше да бъде да събере разпилените из залата останки от своята рокля.

Бърти, щом видя какво е направил, се спусна към кушетката и коленичи пред оскърбената дама. Той явно искаше да освободи колелцето от разпокъсаните дантели, но отстрани изглеждаше, сякаш моли за прошка някоя богиня.

— Снемете ръцете си, сър! — каза мисис Прауди. Не ни е известно от коя мелодрама бе взела този израз, но той явно се беше запечатал в паметта ѝ в очакване на достоен случай да бъде употребен.

— Бих литнал да търся вълшебните чекръци на феите, за да поправа стореното, само ми простете! — каза Етълбърт, все още коленичил.

— Снемете ръцете си, сър! — повтори мисис Прауди с удвоена решителност, като се задъхваше от гняв. Този намек за феите беше явна подигравка, която имаше за цел да я направи смешна. Така поне ѝ се струваше. — Снемете ръцете си, сър! — почти изкрещя тя.

— Не съм аз, а проклетата кушетка — каза Бърти, вдигнал умоляващ поглед към лицето и, и разпери двете си ръце, за да покаже, че не се докосва до нищо нейно, като продължаваше да стои на колене.

Тук синьората се изсмя — не високо наистина, но достатъчно отчетливо. И както лишената от своите малки тигрица се хвърля яростно на първия попаднал пред очите ѝ, така мисис Прауди се нахвърли върху гостенката си.

— Госпожо! — изрече тя; и перото на прозаика не е в състояние да опише мълниците, които мятаха очите ѝ.

Синьората я изгледа съсредоточено за момент, след което се обърна към брат си и закачливо му каза:

— Бърти, идиот такъв, ставай бързо!

В това време мисис Прауди беше вече заобиколена от епископа, мистър Слоуп и трите си дъщери, които ѝ помогнаха да събере пръсналите се нашироко останки от нейното великолепие. Момичетата се строиха в полукръг зад майка си и носейки късовете дантела, не без достойнство я последваха към вътрешните стаи. Мисис Прауди бе принудена да се оттегли и да приведе в ред тоалета си.

Веднага щом светлата плеяда се скри, Етълбърт се изправи и се обърна с престолен гняв към дебелия викарий.

— Все пак вината е ваша, сър, не моя! — обяви той. — Но на вас, изглежда, ви е обещана енория и затова си замълчах.

При тези думи по адрес на дебелия викарий избухна смях, към който се присъедини и епископът със своя капелан, и така атмосферата се успокои.

— Ах, милорд, толкова съжалявам за този неприятен инцидент! — каза синьората, протягайки ръката си така, че епископът беше принуден да я поеме. — Брат ми е толкова несъобразителен. Моля ви, седнете и ми доставете удоволствието да се запозная с вас. Макар и да се нуждая, уви, от кушетка, не съм толкова голяма егоистка, че да я заема цялата.

Мадлин беше винаги готова да се помръдне, за да направи място на някой джентълмен, но по нейните думи за кринолините на приятелките ѝ нямаше достатъчно място.

— Реших се на това трудно изпитание само защото жадувах да се запозная с вас — продължи тя. — Вие, разбира се, сте прекалено зает, затова не смеех дори да се надявам, че ще намерите време да ни посетите. А вашите английски вечери са толкова скучни и сковани! Знаете ли, милорд, когато се наложи да се връщаме в Англия, единствената ми утеха беше мисълта, че ще мога да се запозная с вас. — И тя му отправи дяволски поглед.

Епископът обаче реши, че тя прилича на ангел, и прие поканата ѝ да седне до нея. Той изрече някаква баналност за това колко ѝ е задължен за труда, който си е дала, но все повече и повече се чудеше коя всъщност е тя.

— Вие, разбира се, знаете моята печална история? — продължи синьората.

Епископът не беше чувал нито дума за тази печална история. Той обаче знаеше (или поне така си въобразяваше), че тя не може да ходи като всички други, и се възползува от това. С дълбоко състрадателен вид той каза, че знаел на какво тежко изпитание я е подложил Всевишният.

Синьората докосна ъгълчето на окото си с най-очарователната от всички носни кърпички. Да, каза тя, изпитанията и били наистина много тежки, те дори надхвърляли обикновените човешки сили, но докато не ѝ отнемели детето, значи, нищо не са ѝ отнели.

— Ах, милорд! — възкликна тя. — Вие трябва непременно да видите малката — последната пъпка на едно великолепно дърво. Трябва да позволите на една майка да се надява, че ще положите светите си ръце върху нейната невинна главица и ще я обречете на женска добродетелност. Да смея ли да се надявам на това? — И тя погледна епископа в очите, докосвайки с ръка лакътя му.

Епископът беше простосмъртен и ѝ отговори, че може да се надява. В края на краищата тя го молеше само да конфирмира нейната дъщеря — една всъщност съвсем излишна молба, тъй като той без друго щеше да извърши конфирмацията, ако младото момиче се обърнеше към него по обичайния ред.

— Кръвта на Тиберий^[1] — каза синьората почти шепнешком, — кръвта на Тиберий тече в нейните жили. Тя е последната издънка на Нероновците.

Епископът беше чувал за последния визигот^[2], даже имаше някаква смътна представа за последния мохикан, но ни най-малко не предполагаше, че ще му се наложи да благославя последната издънка на Нероновците. Все пак тази дама му се хареса: тя имаше правилен начин на мислене и говореше много по-благоприлично от брат си. Но кои бяха те? Сега стана вече ясно, че този побъркан мъж в синьо с копринената брада не беше принц Висинирони. Дамата беше омъжена и се наричаше Висинирони по мъж, продължаваше да разширява познанията си епископът.

— Кога ще я приемете? — изведнъж попита синьората.

— Кого? — осведоми се епископът.

— Моята дъщеря — каза майката.

— А на колко години е младата госпожица? — попита епископът.

— Тъкмо навърши седем — отговори синьората.

— О — поклати глава епископът, — много е малка още, много е малка!

— Но в слънчева Италия ние не мерим възрастта с години! — И синьората дари епископа с една от най-нежните си усмивки.

— И все пак тя е прекалено млада — упорствуваше епископът. — Ние никога не конфирмираме преди...

— Но вие бихте могли да поговорите с нея! Нека чуе от вашите свети уста, че не е необходимо да се чувствава изгнаница само защото е римлянка; че името Нерон не ѝ пречи да бъде християнка и че кръвта на цезарите езичници, на която тя дължи черните си къдри и мургавата си кожа, не я лишава от божията милост. Вие ще ѝ кажете всичко това, нали, приятелю?

Приятелят отговори, че ще ѝ каже, и попита дали детето е научило катехизиса.

— Не — отвърна синьората. — Не бих ѝ позволила да изучава такива неща в една заблудена от кюретата и осквернена от католическо идолопоклонство страна. Именно тук, тук в Барчестър, тя трябва да се научи да мълви тези свети слова. О, да можехте да ѝ станете наставник!

Дамата определено се бе харесала на доктор Прауди, но той беше все пак епископ и не можеше да започне да учи едно малко момиче на основите на катехизиса, затова каза, че ще ѝ изпрати учител.

— Но вие няма да ми откажете да поговорите с нея, милорд?

Епископът каза, че ще поговори, но попита къде може да се види с нея.

— В къщата на татко — с леко недоумение отговори синьората.

На епископа не му достигаше смелост да я попита кой е нейният татко и беше принуден да се раздели с нея, без да разгадае тайната. Мисис Прауди, пременена с почти същата парадност, се върна при гостите и нейният съпруг сметна за по-благоразумно да не продължава тази задушевна беседа с жената, за която тя имаше толкова лошо мнение. Той се приближи до малката си дъщеря и попита:

— Нета, знаеш ли кой е бащата на тази синьора Висинирони?

— Не е Висинирони, татко — отвърна Нета, — а Виси Нерони, и е дъщеря на доктор Станъп. Но сега трябва да обърна малко внимание на Гризелда Грантли — цяла вечер никой не е казал нито дума на бедното момиче.

Доктор Станъп! Доктор Виси Станъп! Дъщерята на доктор Станъп, за чийто брак с един безпътен италиански нехранимайко беше дочул нещо! Значи, това нагло синьо пале, което го разпитваше за епископските му задължения, е синът на Станъп! А дамата, която го умоляваше да я посети и да преподава на детето ѝ катехизиса, е дъщеря на същия този Станъп! Дъщеря на един от неговите пребендари! Когато тези факти проблеснаха в мозъка му, той се разгневи почти колкото жена си. И все пак не можеше да не признае, че майката на последната от Нероновците е една наистина приятна жена.

Доктор Прауди се измъкна в съседната стая, където се бяха събрали голяма група грантлиисти. Сред тях изпъкваше внушителната фигура на архидякона, а старият декан беше почти потънал в едно огромно кресло до камината. Епископът имаше голямо желание да бъде любезен и да смекчи, доколкото е възможно, огорчението, предизвикано от неговия капелан.

Нека мистър Слоуп действа *fortiter in re*, той самият ще пролива елей *suaviter in modo*^[3].

— Моля ви, не ставайте, господин декан! Много ви моля — каза той, когато старецът се опита да се надигне. — Много любезно от ваша страна да почетете това „общо събрание“. Но ние още не сме се настанили истински и мисис Прауди не може да приеме нашите приятели така, както би желала. Е, господин архидякон, не се отнесохме чак толкова сурово към вас, оксфордците, нали?

— Не — отвърна архидяконът. — Вие само ни извадихте зъбите и ни отрязахте езиците, но все пак ни разрешавате и занапред да дишаме и да гълтаме.

— Ха-ха-ха! — разсмя се епископът. — Не е толкова просто да се отреже езикът на едно оксфордско светило. А колкото до зъбите... ха-ха-ха! При сегашното положение на нещата ректорите на колежите запазват всъщност не по-малка свобода на действие, отколкото в дните, когато хепдомадалният съвет беше в своя апогей. Какво мислите, господин декан?

— Старите хора, милорд, не обичат промените — каза деканът.

— В такъв случай — отбеляза архидяконът — вие сте просто жалки неудачници. И да ви кажа откровено, според мен вие не се справихте със своята задача. Във всеки случай трябва да признаете, че

не сте изпълнили и половината от вашите така широко разгласени обещания.

— А колкото до вашите професори... — започна, без да бърза, канцлерът, но не му беше съдено да завърши фразата си.

— Като става дума за професори — чу се един мек, ясен глас зад рамото на канцлера, — колко много можете да научите вие, англичаните, от Германия! Само че гордостта ви пречи.

Епископът се огледа и установи, че този непоносим Станъп младши го бе настигнал и тук. Деканът се загледа в Бърти, сякаш това беше някакво свръхестествено явление. Погледнаха го също дваматрима от пребендариите и неколцина младши каноници. Архидяконът се изсмя.

— Германските професори са много учени хора — каза мистър Хардинг, — но...

— Германските професори ли?! — изстена канцлерът по такъв начин, сякаш нервната му система беше разтърсена така, че можеше да бъде излекувана само ако притежателят ѝ подиша една седмица чист оксфордски въздух.

— Да — продължи Етълбърт, който не разбираше с какво германските професори са заслужили такова презрение от страна на оксфордските първенци. — Разбира се, в Оксфорд по-лесно можеш да си създадеш име. В Германия професорите наистина преподават, а в Оксфорд само си дават вид, че го правят, и то невинаги. Тези ваши университети скоро ще ви увиснат на врата, ако не приемете да се поучите от Германия.

На това не можеше да се отговори. Достопочтени шестдесетгодишни свещеници не могат да се унижат да обсъждат такива въпроси с един младеж, който носи такова облекло и такава брада.

— Хубава ли е водата при вас в Плъмстед, господин архидякон? — попита епископът, с цел да смени темата.

— Доста хубава — отговори доктор Грантли.

— Но далеч не колкото неговото вино — каза един остроумен младши каноник.

— Нито пък се употребява толкова често — допълни друг един, — искам да кажа, перорално.

— Ха-ха-ха! — засмя се епископът. — Добрата винарска изба е украса за всеки дом.

— Вашите германски професори, сър, предпочитат май бира! — каза саркастично настроеният мършав пребендарий.

— Нито едното, нито другото — отвърна Бърти. — Сигурно на това се дължи тяхното превъзходство. А пък един юдейски професор...

Тази обида беше вече прекалена за носителите на оксфордския дух: архидяконът излезе през едната врата, канцлерът — през другата, техните привърженици ги последваха и до камината останаха само епископът и младият реформатор.

— По едно време аз самият бях приел юдейската религия — започна Бърти.

Епископът бе твърдо решил да избегне нов разпит, особено ако той е свързан с Палестина, затова отново си спомни за някаква точно определена неотложна работа и остави младия Станъп в компанията на декана. И деканът не загуби от това, тъй като Етълбърт го ощастливи с един правдив разказ за своите забележителни премеждия в Светата земя.

— О, мистър Хардинг! — каза епископът, застягайки бившия управител. — Искрах да поговоря с вас за старопиталището. Вие без съмнение знаете, че там предстои да бъде назначен управител.

Сърцето на мистър Хардинг заби по-бързо и той отговори, че е чул за това.

— Разбира се — продължи епископът, — има само един човек, когото бих желал да видя на този пост. Не знам какво е вашето собствено мнение по въпроса, мистър Хардинг...

— То може да се изрази с две думи, милорд: да заема поста, ако той ми бъде предложен, и да се примирия със загубата му, ако го заеме някой друг.

Епископът каза, че е очарован да чуе това. Мистър Хардинг можел да бъде сигурен, че никой друг няма да заеме този пост. Но имало някои обстоятелства, които щели да променят малко задълженията на управителя. Мистър Хардинг вероятно знаел това и сигурно не би имал нищо против да обсъди подробностите с мистър Слоуп. Мистър Слоуп отделил много внимание на проучването на този въпрос.

Мистър Хардинг се почувствува, без сам да знае защо, потиснат и разтревожен. Какво можеше да му стори мистър Слоуп? Той знаеше, че промени ще има. Все някой трябваше да обясни тяхното естество на новия управител, а кой би могъл да бъде по-подходящ за тази задача от капелана на епископа? Но тези опити за самоуспокоение не дадоха желанния резултат.

В това време мистър Слоуп бе седнал на освободеното от епископа място до синьората и остана при нея, докато дойде време да поведе гостите на вечеря. Гледката не беше особено приятна за мисис Прауди. Тази жена се беше надсмяла над нейното нещастие и мистър Слоуп бе чул този смях! Италианска интригантка, уж омъжена, а всъщност бог знае какво, предвзета, надменна и безочлива до мозъка на костите си! Безобразно натруфена с кадифе и перли — кадифе и перли, които би трябвало да бъдат смъкнати от гърба ѝ! И най-важното — не се ли смята тя за по-красива от своите ближни? Щеше да бъде погрешно да се каже, че мисис Прауди ревнува. Тя не изпитваше никаква потребност от любовта на мистър Слоуп. Но имаше нужда от духовното и светското ласкателство на мистър Слоуп и беше решена да не допусне те да бъдат отклонени към особа като синьора Нерони. Освен това тя смяташе, че мистър Слоуп е просто длъжен да ненавижда синьората, а ако се съдеше по поведението му, той беше много далеч от такива чувства.

— Хайде, мистър Слоуп — каза мимоходом тя със съвсем недвусмислен тон, — не бихте ли могли да помогнете с нещо? Моля ви, придружете мисис Грантли до масата.

Мисис Грантли чу тези думи и побърза да се измъкне, Мисис Прауди не беше още свършила, когато набеязаната жертва хвана под ръка един от младшите плъмстедски свещеници и изчезна. Какво би казал архидяконът, ако я видеше да слиза по стълбите, придружена от мистър Слоуп?

Мистър Слоуп също беше чул нареждането, но не бързаше да го изпълни. Всъщност времето, когато той безпрекословно се подчиняваше на мисис Прауди, отиваше към своя кран. Не искаше още да се кара с нея, би предпочел изобщо да избегне разрива, ако това се окажеше възможно. Но той имаше намерение да стане най-важната фигура в този дворец, а тъй като и тя хранеше такива амбиции, не беше изключено да се стигне до размяна на удари между тях.

Преди да се отдели от синьората, той нареди да поставят до кушетката една малка масичка и я попита дали ще му разреши да ѝ донесе нещо. Без значение, каза тя, нищо... все едно какво. Точно в такива моменти чувствувала особено остро цялата дълбочина на своето нещастие — сега, когато трябвало да остане сама. Е, малко пилешко, парче шунка и чаша шампанско.

Мистър Слоуп, който се изчерви заради своя патрон, трябваше да обясни, че няма шампанско.

Нищо, щяла да пийне малко херес. И мистър Слоуп слезе към столовата с многоучената мис Трефойл. Би ли могла да му каже, попита той, дали има разлика между папратите от Барсетшир и папратите от Къмбърланд? Най-голямата му земна страст били папратите. Но преди мис Трефойл да успее да си отвори устата, той я остави заклещена между вратата и бюфета. Тя успя да се измъкне оттам едва след петдесет минути, и то без да е сложила нито хапка в устата си.

— Нима искате да ни напуснете, мистър Слоуп? — каза бдителната стопанка на къщата, забелязвайки, че нейният роб се промъква към вратата, запасен с провизии на високо вдигнат поднос.

Мистър Слоуп обясни, че синьора Нерони очаква своята вечеря.

— Но, мистър Слоуп, помолете нейния брат да ѝ занесе вечерята! — каза мисис Прауди с доста висок глас. — Недопустимо е вие да се нагърбвате с тази работа. Моля ви, мистър Слоуп, бъдете така любезен! Сигурна съм, че мистър Станъп ще се погрижи за сестра си.

В другия край на залата Етълбърт си беше намерил много приятно занимание, ухажвайки най-малката дъщеря на мисис Прауди.

— Не бих могъл да се измъкна оттук, госпожо, даже ако Мадлин умираше от глад — обади се той. — Единственият начин е да полетя.

Гневът на домакинята се усили, когато забеляза, че и собствената ѝ дъщеря е преминала в лагера на врага, а когато въпреки нейните възражения и в открито нарушение на изричната ѝ заповед мистър Слоуп тръгна към залата, чашата на нейното възмущение преля и тя не можа да се сдържи.

— Какви нечувани маниери! — възнегодува тя. — Не мота да допусна това! — Възмутена до краен предел, мисис Прауди си проправи път през тълпата и последва мистър Слоуп.

Когато влезе в залата, там нямаше никой друг, освен съгрешилата двойка. Синьората се беше заела спокойно с вечерята си, а мистър Слоуп стоеше наведен над нея, готов да ѝ се притече на помощ. Двамата обсъждаха достойнствата на неделните училища и синьората тъкмо обясняваше, че не ѝ било възможно да отиде при децата, но нейна заветна мечта била да ги поучава. Не можело ли те да бъдат заведени при нея?

— И кога ще ги доведете, мистър Слоуп? — попита тя.

Появяването на мисис Прауди избави мистър Слоуп от необходимостта да се обвърже с обещания. Тя дойде съвсем близо до кушетката, за да може да погледна грешниците в очите, след което се запъти към съседната стая с думите:

— Мистър Слоуп, негово преосвещенство има голяма нужда от вашето присъствие долу. Ще ви бъда много задължена, ако отидете при него. — И мисис Прауди гордо отплува нататък.

Мистър Слоуп промърмори нещо в отговор и се отправи към стълбището. Той познаваше достатъчно добре своята покровителка и отлично разбираше защо епископът е почувствувал изведнъж нужда от неговите услуги, но не искаше да стане герой на бурна сцена или да прояви повече галантност, отколкото подобаваше в случая.

— Винаги ли е такава? — осведоми се синьората.

— Да, госпожо! Винаги! — каза мисис Прауди, влизайки обратно. — Винаги същата — винаги все така непримирима към всякакъв вид непристойно поведение. — И тя прекоси отново залата, за да излезе заедно с мистър Слоуп.

Синьората не беше в състояние да я последва, иначе сигурно щеше да го направи. Но тя избухна в смях, който кълтеше по цялата стълба и преследваше мисис Прауди. Даже ако синьората имаше находчивостта на Грималди^[4], тя пак не би могла да измисли по-добро отмъщение.

— Мистър Слоуп! — каза мисис Прауди, когато застигна престъпника на вратата. — Много съм изненадана, че вие можахте да зарежете моите гости заради тази изрисувана Йезавел^[5]!

— Но тя е инвалид, мисис Прауди, и не може да ходи. Все някой трябваше да се погрижи за нея.

— Инвалид! — повтори мисис Прауди. — Ще ѝ дам аз един инвалид, само да ми падне! Какво изобщо търси тя тук? Каква наглост,

каква преструвка!

Във вестибюла и съседните стаи гостите слагаха вече наметалата и шаловите си, готвейки се да се сбогуват. Мисис Прауди полагаше максимални усилия да се усмихне на всекиго, но опитите ѝ не бяха особено успешни. Твърде много изпитания се бяха струпали на главата ѝ. Гостите бавно се разотиваха.

Изпратете каретата по-бързо — каза Етълбърт на родителите си, които се готвеха да тръгват.

Младите Станъп останаха последни със семейството на епископа и всички се почувствуваха много неловко. Отначало отидоха в столовата, но тук епископът си спомни, че „дамата“ беше останала сама на горния етаж, и всички го последваха горе. Мисис Прауди не позволи на мистър Слоуп и на дъщерите си да се отделят от нея нито за минута, твърдо решена да ги предпази на всяка цена: него — от непозволени удоволствия, а тях — от безчестие. Епископът, напласен до смърт от Бърти и юдаизма, се опитваше да поддържа разговор с Шарлот Станъп за климата на Италия. Бърти и синьората бяха оставени сами на себе си.

— Е, Мадлин, получи ли все пак някаква вечеря? — попита доста безцеремонно, а може би и не съвсем безхитростно Етълбърт.

— О, да! — отвърна Мадлин. — Мистър Слоуп прояви изключителна любезност, като ми я донесе. Страхувам се обаче, че това му създаде повече неудобства, отколкото бих желала.

Мисис Прауди я погледна, но не каза нищо. Погледът ѝ искаше да каже приблизително следното: „Ако ти бъдеш само веднъж още допусната в този дом, можеш да се държиш колкото си искаш безцеремонно, предвзето и лукаво!“

Най-после каретата се върна с тримата италиански прислужници и ла синьора Магдалина Виси Нерони бе отнесена по същия начин, по който я бяха донесли.

Владетелката на двореца се оттегли в своите покои крайно недоволна от развоя на своята първа официална вечеря в Барчестър.

[1] Тиберий Клавдий Нерон (42 г. пр.н.е. — 37 г. пр.н.е.) — римски император. Името Нерон се предавало по наследство в Клавдиевия род. — Б.авт. ↑

[2] Родерик, крал на визиготите, герой от поемата на Робърт Сауди (1774–1843) „Родерик, последният гот“. — Б.авт. ↑

[3] Fortiter in re, suavius in modo (лат.) — „Твърдо към целта, но с меки средства“ — съкратен цитат от съчинение на йезуитския генерал Аквавива. — Б.авт. ↑

[4] Джоузеф Грималди (1779–1837) — прочут английски клоун. — Б.авт. ↑

[5] Иезавел — библейска царица, прочута със своето високомерие и жестокост. В преносен смисъл — нахална, развратна и безбожна жена. Епитетът „изрисувана“ се обяснява с това, че в Библията (Четвърта книга Царства, 9:30) се споменава как Йезавел „тури червило на лицето си“ и „нагизди главата си“. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА СЛОУП СРЕЩУ ХАРДИНГ

Два-три дена по-късно мистър Хардинг получи една записка, в която го молеха да посети мистър Слоуп в двореца рано на следващата сутрин. В бележката нямаше нищо неучтиво и все пак целият и тон беше крайно неприятен. Ето нейното съдържание:

„Уважаеми мистър Хардинг! Бихте ли ми направили честта да ме посетите в двореца утре сутринта в девет часа и тридесет минути? Епископът изказа желание да поговоря с Вас във връзка със старопиталището. Надявам се, че ще ме извините за посочването на толкова ранен час. Правя това, защото съм изключително зает. Но ако нямате никаква възможност да дойдете в този час, ще Ви очаквам в десет. Бъдете така любезен да ми отговорите писмено.

Приемете моите уверения, уважаеми мистър Хардинг, в искреното ми към Вас приятелство.

Об. Слоуп

Дворецът, понеделник сутринта
20 август 185...“

Мистър Хардинг нито можеше, нито искаше да приеме тези уверения, а думата „приятелство“ той смяташе за проява на наглост от страна на мистър Слоуп. Искрено приятелство, как ли не! Колко искрени приятели се падат на всеки човек в този свят? В резултат на какви процеси се създават те? И нима между него и мистър Слоуп е започнал такъв процес? Мистър Хардинг неволно си задаваше тези въпроси, докато четеше и препрочиташе записката. Той все пак изпрати отговор, който гласеше:

„Уважаеми господине! Ще бъда в двореца утре сутринта в девет часа и тридесет минути, съгласно изразеното от Вас желание.

Искрено Ваш:

С. Хардинг

Хай Стрийт, Барчестър, понеделник“

Така на следващата сутрин, точно в девет и половина, той почука на вратата на двореца и попита за мистър Слоуп.

Мистър Слоуп, както и епископът, разполагаше с един малък кабинет на първия етаж. Мистър Хардинг беше въведен там и помолен да седне. Мистър Слоуп не беше още дошъл. Бившият управител отиде до прозореца, погледна към градината и неволно си спомни, че съвсем доскоро той беше винаги посрещан в този дом с отворени обятия, като член на семейството, роден и израснал в него. Спомни си как старите слуги му се усмихваха, когато отваряха вратата; как след кратко отсъствие лакеят с почтителна сърдечност му казваше: „Най-добрият лек за болни очи, мистър Хардинг, е да се спрат на вас“; как припряната икономка се кълнеше, че не е възможно да е вечерял или да е закусил, или да е обядвал. Но най-скъп му беше споменът за тихата радост, озарявала лицето на стария епископ всеки път, когато неговият приятел влизаше в стаята.

Очите му се просълзиха при мисълта, че всичко това беше вече минало. Защо му беше сега старопиталището? Той беше самотен и застаряващ — скоро, много скоро трябваше да си отиде от този свят, оставяйки всичко, както си беше отишъл верният му стар приятел. Щеше да си отиде и да остави старопиталището, своето обичайно място в катедралата и любимите си занимания на по-млади, а може би и по-мъдри хора. Неговото пеене! Може би наистина времето му е вече минало. Имаше чувството, че светът потъва под краката му, сякаш бе настъпил вече моментът, когато и той трябваше да възложи своите упования на онова, на което беше учил да се уповават другите. „Какво струва религията на един човек — запита се той, — ако не му помогне да преодолее естествената тъга на старостта?“ И взрян с насълзени очи в цъфналите лехи на епископската градина, той почувствува, че може да разчита на тази така горещо желана вътрешна опора.

Все пак не му беше никак приятно, че го заставят да чака по този начин. Ако мистър Слоуп не държеше да се срещне с него в девет и половина, тогава защо го беше накарал да излезе от къщи, едва привършил закуската си? В действителност това беше преднамерен тактически ход от страна на мистър Слоуп. Мистър Слоуп бе решил за себе си, че мистър Хардинг ще трябва или да приеме старопиталището с унизително смирение, или изобщо да се откаже от него, като си правеше сметка, че вторият вариант е по-вероятен, ако успее предварително да раздразни прецента. Може би сметката на мистър Слоуп не беше чак дотам крива.

Беше почти десет, когато мистър Слоуп влезе забързан в стаята, измърмори нещо за епископа и за работите на епархията, безмилостно стисна ръката на мистър Хардинг и го покани да седне.

Високомерието, което си придаваше този човек, беше направо противно на мистър Хардинг, но той не знаеше как да го постави на място. Вътрешната му душевна нагласа изключваше всеки стремеж към величие от негова страна, а му липсваше и онази светска подвижност на духа, която да му позволи да се опълчи категорично и открито срещу проявите на арогантност, както би направил това архидяконът. Оставаше му единствено примирението — и той се примири.

— За старопиталището ли, мистър Хардинг? — започна капеланът като ректор на кеймбриджки колеж, който разглежда молбата на някой беден студент.

Мистър Хардинг постави крак върху крак, кръстоса ръце на скута си и погледна мистър Слоуп в лицето, но не каза нито дума.

— Там отново ще бъде назначен управител — заяви мистър Слоуп.

Мистър Хардинг отговори, че е чул за това.

— Вие, разбира се, знаете, че възнаграждението е намалено значително — продължи мистър Слоуп. — Епископът прояви щедрост и заяви на правителството, че според него то не бива да бъде по-малко от четиристотин и петдесет фунта. Мисля, че епископът, общо взето, има право — задълженията на управителя не са наистина много трудни, но те ще станат по-сложни, отколкото са били преди. Може би не е лошо, че духовенството на катедралния град ще бъде осигурено колкото може по-добре в рамките на средствата, поставени на наше

разположение. Такова е становището на епископа и то съвпада напълно с моето.

Мистър Хардинг постави дланта на едната си ръка върху другата, но не каза нищо.

— Толкова за възнаграждението, мистър Хардинг. Къщата ще бъде, разбира се, на разположение на управителя, както и преди. Според мен обаче той трябва да поеме задължението да я боядисва веднъж на всеки седем години отвътре и веднъж на три години отвън. Освен това трябва да извърши на свои разноски необходимите ремонти при напускане — било в случай на смърт или по друга причина. Но по този въпрос последна дума ще има епископът.

Мистър Хардинг продължи да трие ръцете си, гледайки мълчаливо непривлекателно го лице на мистър Слоуп.

— А колкото до задълженията — продължи той, — струва ми се, ако съм правилно осведомен, че досега едва ли би могло да се говори за такива. — И той се засмя пресилено, сякаш искаше да придаде на това обвинение формата на шега.

Мистър Хардинг се замисли за щастливите, безметежни години, които беше прекарал в стария си дом — за поверените на неговите грижи немощни старци, за добрите си намерения и за работата си, която наистина не беше тежка. Мислейки за всичко това, той се усъмни за момент дали този сарказъм не е все пак заслужен. Зачете съмнението си в полза на своя неприятел и затова не му възрази. Само отбеляза, много спокойно и може би с повече смирение, отколкото трябваше, че покойният епископ е бил доволен от изпълнението на неговите задължения такива, каквито са били.

Мистър Слоуп отново се усмихна. Този път усмивката му имаше за цел да уязви по-скоро паметта на покойния епископ, отколкото деловитостта на бившия управител — така я изтълкува и мистър Хардинг. Лицето му почервения и той наистина се ядоса.

— Бие сигурно сте забелязали, мистър Хардинг, че нещата се измениха много в Барчестър — каза мистър Слоуп.

Мистър Хардинг каза, че е забелязал това.

— И не само в Барчестър, мистър Хардинг, навсякъде се измениха. Не само в Барчестър нови хора въвеждат реформи и изхвърлят на бунището ненужната смет на изминалите векове. Това става в цялата страна. Сега от всеки, който получава заплата, се

изисква работа, а онези, които ръководят работата и плашат заплатите, са длъжни да следят за изпълнението на този принцип. Нови хора, мистър Хардинг, са нужни днес на църквата, а и не само на нея — те вече чукат на всички врати.

За нашия приятел тези думи бяха по-горчиви от пелин. Никога не бе имал особено високо мнение за своите способности и за дейността си, но всичките му симпатии бяха на страната на старото духовенство и той ненавиждаше, доколкото сърцето му беше способно на такова чувство, тези нови, делови, коравосърдечни самохвалковци, намерили такъв достоен представител в лицето на мистър Слоуп.

— Може би — каза той — епископът ще предпочете да назначи нов човек в старопиталището?

— В никакъв случай! — каза мистър Слоуп. — Епископът държи много да приеме това назначение, но той би желал отнапред да знаете какви ще бъдат вашите задължения. На първо място, към старопиталището ще бъде открито училище на деня господен.

— Какво! За старците ли? — попита мистър Хардинг.

— Не, мистър Хардинг, не за старците, а за бедните деца в Барчестър. Желанието на епископа е вие да се заемете с това училище — учителите ще бъдат поставени под вашите грижи и надзор.

Мистър Хардинг свали дясната си ръка от лявата и започна да разтрива прасеца на праметнатия си крак.

— Колкото до старците — продължи мистър Слоуп — и до стариците, които ще бъдат настанени в приюта, епископът желае всеки господен ден и през един от делниците за тях да се организира сутрешна и вечерна служба, да им изнасяте поне една проповед всяка неделя и всички питомци да се събират ежедневно на утринна и вечерна молитва. Епископът намира, че по този начин ще отпадне необходимостта да им се запазват отделни места в катедралата.

Мистър Слоуп направи пауза, но мистър Хардинг продължаваше да мълчи.

— Всъщност няма да е лесно да се намерят места за жените... а и общо взето, мистър Хардинг, нека веднага ви призная, че за хората от това съсловие катедралната служба не ми се струва много полезна — ако тя изобщо е полезна, за което и да е съсловие.

— Нека да не спорим, ако обичате, по този въпрос — каза мистър Хардинг.

— Нямам никакво желание за такъв спор, поне в този момент. Надявам се обаче, че вие имате сега достатъчно пълна представа за новия ред, който епископът желае да въведе в старопиталището; и ако получа (в което не се и съмнявам) вашите уверения, че сте съгласен с възгледите на негово преосвещенство, за мен ще бъде най-голямо удоволствие да ви връча, като представител на негово преосвещенство, официалното назначение.

— А ако не съм съгласен с възгледите на негово преосвещенство? — запита мистър Хардинг.

— Но аз се надявам, че това не е така! — каза мистър Слоуп.

— А ако все пак е така? — отново попита мистър Хардинг.

— Ако за нещастие случаят е наистина такъв, което просто не мога да си представя, вашите собствени чувства ще ви подскажат, предполагам, че благоприличието изисква да се откажете от назначението.

— А ако приема назначението, без да съм съгласен с епископа, тогава какво?

Този въпрос предизвика известно смущение у мистър Слоуп. Той наистина беше говорил с епископа за старопиталището и беше един вид упълномощен да обърне внимание на мистър Хардинг върху целесъобразността от създаване на неделно училище и въвеждане на религиозни служби в приюта, но не беше упълномощен да представи приемането на тези предложения като необходимо условие за получаване на назначението. Епископът не се съмняваше, че мистър Хардинг ще ги приеме и че училището, както и останалите новоучредени средни заведения в града, ще се озове под контрола на неговата съпруга и на личния му капелан. Идеята на мистър Слоуп беше по-реалистична. Той целеше мистър Хардинг да се откаже сам от мястото на управител, което би му дало възможност да назначи на него някой свой съюзник. Но и през ум не му минаваше, че мистър Хардинг може открито да приеме поста и също така открито да отхвърли условията.

— Според мен е просто невероятно — каза мистър Слоуп — да приемете от ръцете на епископа едно назначение, след като предварително сте решили да не изпълнявате задълженията, произтичащи от него.

— Ако стана управител и започна да пренебрегвам задълженията си — каза мистър Хардинг, — епископът има на разположение съответни средства, с които да постави нещата в ред.

— Не съм очаквал подобен довод от вас, нито пък подобни предложения — отвърна мистър Слоуп с подчертан израз на накърнена добродетел.

— И аз не съм очаквал подобни условия.

— Така или иначе, бих се радвал да узная какъв отговор ще трябва да предам на негово преосвещенство — каза мистър Слоуп.

— При пръв удобен случай ще се срещна лично с негово преосвещенство — отговори мистър Хардинг.

— Това едва ли би било удобно за негово преосвещенство — заяви мистър Слоуп. — Епископът наистина не е в състояние да приема всеки свещеник от епархията при всеки подобен случай. Епископът, доколкото ми е известно, вече се срещна с вас във връзка с този въпрос и не виждам защо трябва да бъде безпокоен отново.

— Известно ли ви е, мистър Слоуп, от колко години съм свещеник в този град?

Мистър Слоуп беше на път да постигне целта си: мистър Хардинг се беше ядосал и можеше да последва решителен отказ от негова страна.

— Наистина не виждам какво отношение има това обстоятелство към въпроса. Нима мислите, че епископът би имал достатъчно основания да ви позволи да разглеждате като синекурен един пост, на който трябва да бъде назначен енергичен човек само защото сте служили дълги години в катедралата?

— Но това би могло поне да подтикне епископа да ме приеме, ако се обърна към него с такава молба. Ще се посъветвам с моите приятели, мистър Слоуп, но нямам намерение да увъртам и хитрувам: можете да кажете на епископа, че съвсем не мога да се съглася с неговите възгледи относно старопиталището и затова ще се откажа от назначението, ако установя, че условията, посочени от вас, са задължителни. — И с тези думи мистър Хардинг си взе шапката и си отиде.

Мистър Слоуп беше доволен. Той се почувствува в правото си да приеме последните думи на мистър Хардинг като категоричен отказ.

Във всеки случай именно така ги представи на епископа и на мисис Прауди.

— Но това е много неочаквано — каза епископът.

— Съвсем не! — намеси се мисис Прауди. — Нямаме представа колко твърдо решени са всички те да не ви се подчиняват!

— Но мистър Хардинг толкова искаше да се върне в старопиталището!

— Да — каза мистър Слоуп. — При условие че ще бъде напълно независим от ваше преосвещенство.

— За това не може и дума да става! — каза епископът.

— Естествено! — каза капеланът.

— Как ли пък не! — каза мисис Прауди.

— Много съжалявам — каза епископът.

— Не виждам много причини за съжаление — каза мисис Прауди. — Мистър Куивърфул е къде по-достоеен за това място, тон е далеч по-нуждаещ се от него и за нас ще бъде извънредно полезно да имаме такъв човек подръка.

— Май ще трябва да поговоря с Куивърфул? — запита капеланът.

— Няма да е лошо — отвърна епископът.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

БОКЛУКЧИЙСКАТА КОЛИЧКА

Не може да се каже, че на излизане от двореца мистър Хардинг беше щастлив човек. Неговата длъжност и любимият му дом за втори път се изплъзваха от ръцете му. Но това той можеше да понесе. Беше чул поучения и обиди от устата на човек, достатъчно млад, за да му бъде син. И с това можеше да се примири. Той би могъл дори да извлече от нанесените му обиди нещо от онази утеха, която вероятно носи на мъчениците съзнанието за несправедливостта на техните страдания и която обикновено е пропорционална на жестокостта на мъчителите им. Той бе признал пред дъщеря си, че изпитва нужда от уютата на предишния си дом, и все пак, ако това беше всичко, мистър Хардинг би се върнал в квартирата си на Хай Стрийт ако не с ентузиазъм, то поне със задоволство. Но отровата, с която беше наситена тирадата на капелана, бе проникнала в кръвта му и бе унищожила неговото душевно спокойствие.

„Нови хора въвеждат реформи и изхвърлят на буницето ненужната смет на отминалите векове!“ Колко жестоки бяха тези думи — и колко често се употребяват те сега със слоуповско безсърдечие и жестокост! Един човек е вече обречен, ако се окаже, че не принадлежи на някоя от новите школи в политиката или религията, основани през последните няколко десетилетия. Тогава той може да се смята за измет и да очаква количката, която ще го отнесе на буницето. Днес човек е нищо, ако не е съумял напълно да се приобщи към новата ера — ера, в която, както изглежда, не са особено желателни нито честността, нито истината и в която единственото мерило за добродетелност е успехът. Ние сме длъжни да се надсмиваме над всичко установено. Колкото и лоша да е шегата, колкото и далеч да е тя от истинския хумор, ние сме длъжни да се смеем — или пази се от боклукчийската количка? Длъжни сме да говорим, да мислим и да живеем, както изисква духът на времето, а също и да пишем, както иска той, в случай че не можем да се отървем от този лош навик. Иначе сме направо нищо. Нови хора

и нови реформи, голям кредит и малки скрупули, огромен успех или грандиозен крах — такива са сега вкусовете на англичаните, които знаят да живеят. Уви! При тези обстоятелства на мистър Хардинг не му оставаше друго, освен да признае, че той е англичанин, който не знае да живее. Това ново учение на мистър Слоуп и боклукчийската количка, наистина нови поне за Барчестър, смутиха тежко неговия дух.

„Това става в цялата страна!... Сега от всеки, който получава заплата, се изисква работа!“ Нима през целия си живот тон беше получавал заплата, без да работи? Наистина ли бе живял така, че сега, когато беше вече стар, можеше с основание да бъде смятан за измет, чието единствено място е на някое забравено от всички бунище? Хората, към които мистър Хардинг чувствуваше своята принадлежност — грантливци, гуиновци и оксфордските богослови от старата школа, — не се измъчват с такива самообвинения, каквито безпокояха самия него. Те, общо взето, са толкова доволни от мъдростта и правилността на собственото си поведение, колкото всеки мистър Слоуп или всеки доктор Прауди. Но за свое нещастие мистър Хардинг не се радваше на такова самоупование. Когато всевъзможни слоуповци го наричаха измет, единственото, което му оставаше, беше да се запита дълбоко в себе си доколко справедлив бе този епитет. Уви! Повечето улики бяха сякаш срещу него.

Докато чакаше мистър Слоуп в приемната на епископа, той се стараеше да убеди сам себе си, че срещу настъпващите скърби на старостта, срещу пристъпите на горчиво съжаление, които така често измъчват съзерцателните натури, достатъчна утеха ще намери в религията. Да, вярата можеше да го утеши за загубата на всяко светско благо, но беше ли неговата вяра толкова действена, че да го научи как, разкайвайки се за напразно пропиляното време, да изживее с упование в бъдещето годините, които му оставаха? А и нима самото това разкаяние не е изпълнено със сълзи и мъка? Много лесно е да се говори за разкаяние, но неговото осъществяване означава да ходиш по нажежени остриета, да бъдеш жив одран като свети Вартоломей, пронизан от стрели като свети Себастиан, печен на слаб огън като свети Лаврентий. Ами ако досегашният му живот изискваше именно такава разкаяние? Ще му стигнат ли силите за това?

След като излезе от двореца, мистър Хардинг се разхожда почти цял час под сенчестите брястове край катедралата, преди да се отправи

към дома на дъщеря си. Той беше решил, така или иначе, да отиде до Плъмстед, за да се посъветва с доктор Грантли, но първо искаше да разкаже за случилото се на Елиноор.

Тук обаче го очакваше ново изпитание. Мистър Слоуп го беше изпреварил с посещението си в дома на вдовицата предишния следобед. Той бе обяснил, че не би могъл да се лиши от удоволствието да съобщи на мисис Болд за предстоящото завръщане на баща ѝ в чудесния им дом при Хайрамовото старопиталище. Епископът му бил поръчал да предаде на мистър Хардинг, че неговото назначение е въпрос на най-близко бъдеще. Епископът бил естествено много щастлив, че може да съдействува да бъде върнат мистър Хардинг на поста, който той бе красил в течение на толкова години. След това мистър Слоуп предпазливо бе повдигнал въпроса за чудесното малко училище, което, както се надявал, скоро щяло да бъде открито към старопиталището. Той просто бе очаровал мисис Болд със своето описание на този прекрасен, полезен и богоугоден придатък и тя дори каза, че баща ѝ непременно ще даде своето одобрение и че самата тя е готова да поеме един клас.

Всеки, който би могъл да чуе съвършено различния тон и да види съвършено различния начин, по който мистър Слоуп бе говорил за проектираното училище на дъщерята и на бащата, непременно би признал, че мистър Слоуп е гениален човек. Той не спомена на мисис Болд нито дума за проповедите и богослуженията в старопиталището, за отстраняването на старите хора от катедралата, за необходимостта от ремонт и боядисване или за изхвърлянето на сметта. Елиноор си каза, че мистър Слоуп наистина не ѝ харесва лично, но че той е един много деен и ревностен свещеник, който ще бъде без съмнение полезен за Барчестър. Всичко това предвещаваше нови страдания за мистър Хардинг.

Елиноор чу стъпките на баща си по стълбата и се усмихна с най-радостната си усмивка, защото мислеше, че и остава само да му поднесе поздравленията си, но щом зърна лицето му, разбра, че поздравленията ѝ едва ли ще бъдат много уместни. Един или два пъти преди това тя беше виждала същия този израз на отчаяние и скръб върху лицето на баща си и го беше запомнила добре. Бе го видяла веднага след като бе прочел в „Юпитер“ онази яростно нападателна статия, която стана причина да напусне впоследствие

старопиталището; бе го видяла и когато архидяконът убеждаваше баща ѝ да остане въпреки разбиранията си за чест и достойнство. Тя от пръв поглед разбра, че той е в състояние на дълбок душевен смут.

— О, татко, какво се е случило? — възкликна тя, оставяйки детето да пълзи на пода.

— Дойдох да ти кажа, скъпа моя — отвърна той, — че отивам в Плъмстед. Ти сигурно нямаш желание да дойдеш с мен?

— В Плъмстед ли, татко? Ще останеш ли там?

— Вероятно ще пренощувам. Трябва да се посъветвам с архидякона във връзка с този злополучен приют. Защо ли ми трябваше да мисля пак за него!

— Но, татко, какво всъщност е станало?

— Видях се с мистър Слоуп, мила, а той едва ли е най-приятният събеседник в света — поне за мен.

Елинор се изчерви малко, но тя беше на погрешен път, ако мислеше, че баща ѝ прави някакъв намек за запознанството ѝ с мистър Слоуп.

— И какво, татко?

— Той иска да превърне старопиталището в неделно училище и в дом за проповеди — и сигурно ще постигне своето. Не се чувствавам подходящ за такова заведение и следователно ще трябва, както изглежда, да се откажа от назначението.

— Но какво лошо има в училището, татко?

— Това, че няма да има подходящ директор.

— Такъв безспорно ще се намери.

— Мистър Слоуп иска аз да стана директор. Но аз не съм подходящ за такъв, затова мисля да се откажа от тази чест.

— Ах, татко! Мистър Слоуп съвсем не желае това. Той беше тук вчера и неговото желание...

— Беше тук вчера, така ли? — попита мистър Хардинг.

— Да, татко.

— И говори с теб за старопиталището?

— Каза колко ще се радва — а и епископът също — да те види отново там. След това заговори за неделното училище и право да си кажа, аз се съгласих с него. Мислех, че и ти ще бъдеш съгласен. Мистър Слоуп каза, че училището ще бъде открито не в самия приют, а към него, че ти ще бъдеш негов попечител и понякога ще го

навестяваш; помислих си, че такова училище би ти харесвало, и обещах да го наглеждам и да поема един от класовете — всичко това изглеждаше толкова... Но, татко, за мен ще бъде цяло нещастие, ако се окаже, че съм постъпила лошо.

— Съвсем не, мила моя — отвърна той, като внимателно, много внимателно отклони ласките на дъщеря си. — Няма нищо лошо в желанието ти да бъдеш полезна, тъкмо напротив; трябва на всяка цена да се стараеш да бъдеш такава. Днес всеки, който не иска да се окаже излишен, трябва да напругне всичките си сили. — В своето нещастие бедният мистър Хардинг се опитваше да приобщи дъщеря си към новите идеи. — Това се отнася както до мъжете, така и до жените. Имаш пълно право, мила моя, да постъпиш така, но...

— Но какво, татко?

— Не съм много сигурен, че на твое място бих избрал за духовен наставник мистър Слоуп.

— Но аз не съм имала и нямам никакво намерение да сторя това.

— Би било много некрасиво от моя страна да говоря лошо за него, защото всъщност не зная нищо лошо за мистър Слоуп, но той не ми изглежда много почтен. Че не се държи като джентълмен, в това съм сигурен.

— Никога не съм мислила да го избирам за наставник, татко.

— Що се отнася до мен, мила моя, нека си припомним пословицата: „Не учи старо куче на нови номера“. Принуден съм да се откажа от неделното училище, а заедно с него вероятно и от старопиталището. Но искам първо да поговоря с нашия зет. — С тези думи мистър Хардинг си взе шапката, целуна малчугана и се оттегли, оставяйки Елинон така дълбоко разстроена, както беше и самият той.

Всичко това задълбочи още повече неговата болка. Той имаше толкова малко близки хора, че не можеше да си позволи да бъде откъснат от съществото, на чиято привързаност и съчувствие най-много държеше. А му се струваше, че нещата отиват нататък. Не искаше да си признае, че би желал дъщеря му да намрази мистър Слоуп, но ако тя дадеше израз на някаква неприязън, неговото порицание за това толкова нехристиянско чувство нямаше да бъде много строго. Но в действителност тя беше в дружески отношения с мистър Слоуп, споделяше неговите възгледи, одобряваше спонтанно плановете му и слушаше с възторг неговите поучения. Мистър

Хардинг едва ли желаше дъщеря му да намрази този човек, но би предпочел омразата пред любовта.

Той отиде до странноприемницата да поръча екипаж, отби се в къщи за пътната си чанта и потегли за Плъмстед. Архидяконът поне не би могъл да се побратими с мистър Слоуп. Но той би настоял за междуособна война, публични речи, гръмогласни обвинения и изобщо за всички атрибути на откритата вражда. А тази алтернатива едва ли беше по-приятна за мистър Хардинг.

Когато мистър Хардинг пристигна в Плъмстед, установи, че архидяконът не беше у дома: не го очакваха преди вечеря и тъстът му изля душата си пред по-голямата си дъщеря. Антипатията на мисис Грантли към мистър Слоуп беше не по-малка от тази, която изпитваше нейният съпруг. Също като него и тя беше убедена в необходимостта да се поведе война с праудистите, да се отстояват правата на традиционно настроеното катедрално духовенство и да се защитава законният пай от хляб и риба, който се полагаше на нейния кръг. Подобно на своя съпруг и повелител, тя беше готова да се бие, без да иска или да очаква милост. Не че беше свадлива и склонна към разпри с ближните си — тя, подобно на архидякона, просто чувствуваше, че самото присъствие на мистър Слоуп в Барчестър е обида за всеки, който тачи паметта на покойния епископ, и че неговото предполагаемо влияние върху делата на епархията е духовно предизвикателство към нейния съпруг. Досега хората нямаха представа колко ожесточена можеше да бъде мисис Грантли. Тя беше в най-добри отношения с жените на свещениците от цялата околност. Обичаха я всички дами, свързани с катедралата. Макар и далеч по-богата от тях, тя съумя да се постави така, че нейната карета и конете ѝ не бяха трън в очите на никого. Никога не подчертаваше близостта си с местната аристокрация, за да предизвика завист у жените на свещениците. Не говореше с повод и без повод за графове и графини, нито се хвалеше, че плаща на гувернантката шестдесет фунта годишно, а на готвачката — седемдесет. Мисис Грантли беше известна като умна, тактична, миролюбива жена и барчестърци бяха изненадани от неукротимата войнственост, която тя проявяваше като главнокомандуващ на грантлиистките.

Не след дълго мисис Грантли научи, че сестра ѝ Елинор бе обещала да помага на мистър Слоуп във връзка с неделното училище

към приюта, и това обстоятелство прикова изцяло вниманието ѝ.

— Как само го търпи Елинор! — възкликна тя.

— Той е много хитър — отвърна баща ѝ. — И с хитрост съумя да внуши на Елинор, че е смирен, добродетелен и достоен свещеник. Да ми прости Бог, ако съм несправедлив към него, но според мен той далеч не е такъв.

— Не е такъв! — каза тя едва ли не с презрение към умереността на баща си. — Надявам се, че все пак не е чак дотам хитър, та да накара Елинор да забрави себе си и своето положение.

— Нима мислиш, че тя би могла да се омъжи за него? — попита мистър Хардинг, когото това тъй неочаквано и ужасно предположение изведе от обичайното равновесие.

— Какво толкова невероятно има тук? Без съмнение той би си поставил такава цел, ако съзре някаква надежда за успех. Елинор има хиляда фунта личен годишен доход — на какво повече би могъл да се надява мистър Слоуп от перспективата да обсеби тази сума?

— Но нима допускаш, че тя го харесва, Сюзан?

— А защо не? Защо да не го харесва? Той е точно от тези мъже, които умеят да очароват самотните беззащитни жени като нея.

— Беззащитни ли? — не се стърпя нещастният баща. — Но нали бдим над нея!

— Ах, татко, колко си наивен! Ние трябваше естествено да очакваме, че Елинор ще се омъжи повторно. Аз съм последната, която би я посъветвала да не прави това, стига само да изчака благоприличния срок и да избере за съпруг някой порядъчен човек.

— Нима наистина искаш да кажеш, че според теб на Елинор е могла да хрумне мисълта да се омъжи за мистър Слоуп? Та нали мъжът ѝ почина едва преди година!

— Преди година и половина — уточни дъщерята. — Но не предполагам, че на Елинор и е минавала такава мисъл. Затова пък много вероятно е той да мисли така и да се опита да внуши и на нея тази идея. И сигурно ще успее, ако не вземем навреме мерки.

Нещата добиваха съвсем неочакван обрат за бедния мистър Хардинг. Да му бъде натрапен за зет, за съпруг на неговото любимо дете, единственият човек на света, към когото изпитваше истинска неприязън! Той не знаеше дали ще има достатъчно сили да понесе търпеливо подобно изпитание. Но съществуваха ли реални основания

за такова страшно предположение? Той имаше навика за всички житейски въпроси да разчита на мнението на по-голямата си дъщеря, защото смяташе, че то почива на здравия смисъл и заслужава доверие. Тя рядко бъркаше в своята оценка за характера на хората, за техните подбуди и за най-вероятните им реакции. Още от самото начало бе предвидила брака между Елинон и Джон Болд, от пръв поглед бе разбрала природата на новия епископ и на неговия капелан — нима щеше да се сбъдне и тази нейна догадка?

— Но нима допускаш, че тя го харесва? — повтори мистър Хардинг.

— Във всеки случай, татко, не бих могла и да твърдя, че той й е чак дотам неприятен. Защо я посещава като доверен приятел, след като не би трябвало да бъде изобщо допускан в нейния дом? Защо тя обсъжда с него твоите грижи и твоите планове? А Елинон очевидно е сторила това — на приема у епископа оная вечер видях как говори с него половин час без прекъсване!

— По моему мистър Слоуп не говори тогава с никоя друг, освен с дъщерята на Станъп — каза мистър Хардинг в желанието си да защити своето дете.

— О, мистър Слоуп е по-умен, отколкото си мислиш, татко — той не хвърля само една мрежа.

Нека отдадем на Елинон дължимото: подозренията, че изпитва сърдечна привързаност към мистър Слоуп, бяха абсолютно несправедливи. Тя мислеше за женитба с мистър Слоуп не повече, отколкото за женитба с епископа — на нея и през ум не й минаваше, че мистър Слоуп би могъл да бъде претендент за ръката ѝ. Всъщност, за да бъдем истински справедливи към нея, трябва да признаем, че тя изобщо не беше мислила за нов брак след смъртта на мъжа си. И все пак, за разлика от останалите грантлиисти, Елинон не изпитваше отвращение към мистър Слоуп. Тя му бе простила за проповедта. Простила му беше и за привързаността към Ниската църква, и за неделните училища, и за пуританските залитания. Простила беше и фарисейската му арогантност, простила беше дори мазното му лице и сладникавите му, вулгарни маниери. След като се бе научила да гледа на всичко това през пръсти, защо след време да не започне да вижда в лицето на мистър Слоуп един достоен претендент?

Трябва също да се подчертае, че и той до този момент беше също така невинен по отношение на приписваното му престъпление. Как бе станало така, че този човек, чиито очи обикновено бяха тъй широко отворени за всичко наоколо, не можа да забележи, че младата вдовица е не само красива, но и богата, остава засега необяснимо. Но това беше факт. Мистър Слоуп се умилкваше около мисис Болд със същата цел, с която ухажваше и останалите барчестърски дами — за да подсили своята партия в града. По-късно той поправи грешката си, но това стана едва след разговора му с мистър Хардинг.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

НОВИЯТ ПОБОРНИК

Архидяконът се завърна в къщи едва когато стана време за вечеря, така че нямаше възможност за сериозни разговори преди тази важна церемония. Той изглеждаше в чудесно настроение и приветствува тъста си с онази ведра тържественост, която обикновено означаваше, че нещата се развиват по вкуса му.

— Всичко е вече уредено, мила — обърна се той към жена си, докато миеше ръцете си в тоалетната стая, а тя както обикновено го слушаше, седнала в спалнята. — Еърбин се съгласи да поеме енорията. Той ще дойде тук идущата седмица. — И архидяконът започна да търка ръцете и лицето си с особена енергия — признак, че смята пристигането на Еърбин за голяма победа.

— Ще дойде ли тук в Плъмстед? — попита жена му.

— Обеща да остане един месец у нас — каза архидяконът, — за да може да добие представа за своята енория. Еърбин ще ти хареса много. Той е джентълмен във всяко отношение и е много забавен събеседник.

— Не е ли малко особен?

— Как да ти кажа — има си някои странни идеи, но в него няма нищо, което би те подразнило. В цял Оксфорд няма по-предан защитник на църквата. Наистина не зная какво бихме правили без Еърбин. За мен е голямо щастие да го имам до себе си и ако съществува човек, който да е в състояние да постави мистър Слоуп на място, това е само Еърбин.

Преподабният Франсис Еърбин беше преподавател в Лазаровия колеж, любим ученик на великия доктор Гуин и такъв привърженик на Високата църква, че по едно време за малко не затъна в блатото на Рим. Той беше поет, писател-полемист, любимец на всички в Оксфорд и красноречив проповедник — един остроумен, малко странен, забавен, енергичен, добросъвестен човек и както гордо заяви архидяконът, завършен джентълмен. По-нататък ние ще се запознаем

по-отблизо с него, затова нека засега добавим само, че доктор Грантли току-що му бе предложил енорията Св. Юълд, която беше под негово разпореждане в качеството му на архидякон. Тази енория се намира непосредствено до границите на Барчестър. Тя включва даже част от новото предградие, а кокетната църква и домът на свещеника са само на една миля от градските порти.

Енорията Св. Юълд не е много богата — годишният доход от нея възлиза на не повече от триста-четиристотин фунта годишно. Обикновено тя се даваше на някой свещеник от катедралния хор. Но този път, когато мястото се оваканти, архидяконът реши, че трябва на всяка цена да подсили своята партия с някой могъщ стълб, ако този стълб се остави да бъде склонен да поеме една толкова бедна енория. Той обсъди въпроса със събратята си в Барчестър — не като молител, който иска да се възползува от дадените му пълномощия, за да облагодетелствува себе си или своите близки, а като човек, който съзнава, че правилното разпореждане с повереното му имущество е от голямо значение за преуспяването на църквата. Той назова пред тях името на мистър Еърбин така, сякаш решението беше в техните ръце, и те единодушно признаха, че ако мистър Еърбин се съгласи да приеме Св. Юълд, по-добър избор едва ли би могъл да се направи.

Ако мистър Еърбин се съгласи! Ето кое беше трудното. Мистър Еърбин беше изтъкната фигура — поне в сферите на англиканската църква. Наистина той не беше богат, тъй като нямаше други доходи, освен преподавателската си заплата, но и не изпитваше прекалено силно влечение към богатството; беше, разбира се, ерген и посвещаваше почти цялото си време на печатни и устни дебати относно привилегиите и дейността на църквата, към която принадлежеше. Архидяконът се бе сражавал за земните ѝ ценности, а мистър Еърбин — за духовните, като и двамата бяха правили това най-добросъвестно — тоест не толкова за свое собствено добро, колкото за доброто на другите.

Положението на мистър Еърбин правеше съвсем основателни съмненията дали той би приел да стане енорийски свещеник в Св. Юълд, затова доктор Грантли отиде лично в Оксфорд. Заедно с доктор Гуин той успя да убеди този именит богослов, че дългът го зове в Барчестър. Тук действуваха и някои скрити пружини: от известно време мистър Еърбин водеше ожесточен спор относно апостолската

приемственост не с кого да е, а с мистър Слоуп! Те не се познаваха лично, но дискусиата им в печата беше изключително ожесточена. За да придаде повече сила на аргументите си, мистър Слоуп бе нарекъл мистър Еърбин бухал, а мистър Еърбин отвърна на удара, като намекна, че мистър Слоуп е вероотстъпник. Сражението започна на страниците на „Юпитер“, този така влиятелен вестник, чийто главен редактор беше твърде благосклонен към възгледите на мистър Слоуп. Впрочем дискусиата доста скоро доскуча на читателите на „Юпитер“ и към една от най-ядовитите реплики на мистър Слоуп бе прикрепена бележка на редакцията, в която се съобщаваше, че в бъдеще писмата на двамата преподобни джентълмени ще могат да бъдат отпечатвани само като обявления.

Скоро обаче бяха намерени други, не толкова скъпо струващи начини за публикуване на отговорите и войната се разгоря с пълна сила. Мистър Слоуп твърдеше, че свещеникът получава своето посвещение главно по силата на вътрешната си всеотдайност към своите пастирски задължения. Мистър Еърбин поддържаше, че никой не може да стане свещеник и да бъде признат за пастир, ако върху него не положи ръка някой епископ, станал на свой ред такъв чрез полагање на други нечии ръце, и така нататък по права линия чак до един от апостолите. Противниците постоянно се обстрелваха взаимно със силогизми, но това съвсем не им вредеше и войната продължаваше да бушува.

Не се наемаме да твърдим дали близостта на врага е изиграла някаква роля в убеждаването на мистър Еърбин да приеме енорията Св. Юълд, но, така или иначе, в кабинета на доктор Гуин бе взето решение, че той ще я приеме и ще съдействува всячески за изгонването на мистър Слоуп от Барчестър или поне ще го застави да млъкне, докато е все още там. Мистър Еърбин възнамеряваше да запази оксфордската си квартира, като вземе някой младши свещеник за енорията, но обеща да отделя на Барчестър колкото може повече време и доктор Грантли се почувствува напълно удовлетворен от това обещание на един толкова велик човек. Немалко удоволствие му доставяше и мисълта, че епископ Прауди ще бъде принуден да даде тази намираща се под самия му нос енория на заклетия враг на своя любим капелан.

През цялото време на вечерята усмивката на задоволство не слезе от лицето на архидякона. Той си хапна с апетит от вкусните гозби, пи вино с жена си и дъщеря си, разказваше весело за Оксфорд, посъветва тъста си да навести доктор Гуин в колежа и отново се впусна да хвали мистър Еърбин.

— Този мистър Еърбин женен ли е, татко? — попита Гризелда.

— Не, детето ми, членовете на факултета никога не се женят.

— А млад ли е, татко?

— Около четиридесетгодишен, струва ми се — отвърна архидяконът.

— О! — каза Гризелда; ако баща ѝ бе казал, че е на осемдесет години, мистър Еърбин едва ли щеше да ѝ се стори по-стар.

Когато двамата джентълмени бяха оставени насаме с виното си, мистър Хардинг разказа за своите беди. Но дори и тази тъжна история не можа много да помрачи доброто настроение на архидякона, като вместо това още повече разпали неговата войнственост.

— Той не може да направи такова нещо — продължаваше да повтаря доктор Грантли, докато тъстът му обясняваше условията, които се поставяха във връзка с назначаването на бъдещия управител на старопиталището. — Просто не може. Казаното от него не си струва труда да бъде изслушано. Той не може да промени задълженията, свързани с този поет.

— Кой не може? — попита бившият управител.

— Нито епископът, нито капеланът, пито дори съпругата на епископа, чието мнение по тези въпроси е, както изглежда, по-меродавно от мнението на първите двама. Всички обитатели на двореца, взети заедно, нямат власт да превърнат управителя на приюта в директор на неделно училище.

— Но епископът има власт да назначи, когото си иска, и...

— Едва ли. Според мен той ще проумее, че няма такава власт. Нека само се опита! Ще видим какво ще кажат вестниците. Този път обществеността ще бъде на наша страна. Но Прауди, макар и да е магаре, има достатъчно житейски опит и няма да вземе да разбухва едно гнездо на стършели.

Мистър Хардинг трепна при споменаването на вестниците. Той беше вече вкусил достатъчно от този род популярност и нямаше никакво желание да бъде отново сочен нито за чудовище, нито за

мъченик. Предпазливо изрази надежда, че пресата ще остави този път името му на мира, и подхвърли, че ще бъде може би по-добре още сега да се откаже сам.

— Остарявам — каза той — и започвам да се съмнявам дали е по силите ми да поема нови задължения.

— Нови задължения ли? — възкликна архидяконът. — Нали ви казвам, че няма да има никакви нови задължения!

— А дори и старите може би — отвърна мистър Хардинг. — Май ще е по-добре да се задоволя със сегашното си положение. — Пред вътрешния му взор все още стоеше мистър Слоуп със своята боклукчийска количка.

Архидяконът допи чашата си с бордо и се приготви да бъде енергичен.

— Надявам се — каза той, — че няма да проявите слабост и не ще позволите на човек като мистър Слоуп да ви отклони от изпълнението на вашия дълг. Знаете, че ваш дълг е да заемете отново мястото си в старопиталището сега, когато издръжката е определена с парламентарния акт и с това е отстранена причината, която ви принуди да напуснете. Не можете да отречете това; и ако се поддадете сега на плахостта си, вашата съвест няма никога да ви прости. — При тези думи архидяконът побутна бутилката към своя събеседник. — Вашата собствена съвест няма никога да ви прости — продължи той. — Вие се отказате от това място поради болезнени скрупули, които аз дълбоко уважавам, но не смятам за оправдани. Всичките ви приятели се отнесоха с разбиране към вашите принципи и вие напуснахте стария си дом толкова обогатен откъм всеобщо уважение, колкото бяхте обеднели откъм земни блага. Сега от вас очакват да се върнете там. Доктор Гуин казваше оня ден, че...

— Доктор Гуин забравя, че сега аз съм много по-стар, отколкото бях при последната ни среща.

— Ами, стар! Глупости! — каза архидяконът. — Вие никога не сте се мислили за стар преди разговора ви с онзи нагъл парвеню от двореца.

— Ще бъда на шестдесет и пет години, ако доживея до ноември.

— И на седемдесет и пет след още десет години — каза архидяконът. — И по всяка вероятност тогава ще бъдете не по-малко работоспособен, отколкото сте били преди десет години. Но нека не

търсим, за бога, удобни предлози. Защото вашето позоваване на старостта е само един предлог. Но защо не си пиете виното? Това е само предлог. Всъщност вие сте малко уплашен от този Слоуп и сте готов по-скоро да се обречете на относителна бедност и лишения, отколкото да встъпите в бой с човек, който би ви смачкал най-безцеремонно, ако му позволите това.

— Аз наистина предпочитам да избягна боя, ако това е възможно.

— Също и аз... Но понякога той е неизбежен. Целта на този човек е да ви накара да се откажете, за да може да постави в старопиталището някоя своя марионетка. Той иска да демонстрира властта си и да оскърби във ваше лице всички нас, защото много добре си дава сметка, че вашата кауза и личността ви са най-тясно преплетени с жизнените интереси на цялото катедрално духовенство. Ако не заради себе си, то заради всички нас вие сте длъжен да не отстъпвате по този въпрос. Би било жалко за вас, ако проявите такова малодушие, че се хванете в неговия капан, и го оставите да изтръгне хляба от устата ви без всякаква борба.

Мистър Хардинг се почувствува малко оскърбен от това обвинение в малодушие.

— Не виждам нищо доблестно в кавгите за пари! — каза той.

— Ако в този грешен свят честните хора не се карат за пари, нечестните ще заграбят всичко, а не виждам как това би подпомогнало каузата на добродетелността. Не! Ние сме длъжни да се възползуваме от всички средства, с които разполагаме. Ако доведем вашето разсъждение до неговия логически край, би трябвало да се откажем от всички приходи на църквата, а вие едва ли ще започнете да твърдите, че такава жертва би укрепила нейните устои. — Архидяконът напълни чашата си и я изпи благоговейно, вдигайки мълчалив тост за процъфтяването и трайното укрепване на земните ценности на църквата, така скъпи на сърцето му.

— Според мен всяко пререкание между един свещеник и неговия епископ трябва да се избягва — каза мистър Хардинг.

— И аз мисля така, обаче към това трябва да се стреми не само редовият свещеник, но и епископът. Ето какво, приятелю: ще поговоря лично с епископа по този въпрос — разбира се, с ваше позволение — и можете да бъдете сигурен, че няма да ви поставя в неудобно

положение. Убеден съм, че всички тези глупости за неделните училища и проповедите са изцяло работа на Слоуп и на мисис Прауди и че епископът не знае нищо за това. Епископът трудно би могъл да откаже да се срещне с мен, а аз ще избира момент, когато при него няма да е нито жена му, нито капеланът. Мисля, че в резултат на това той ще ви изпрати назначението без каквито и да било условия. А колкото до местата в катедралата, нека предоставим това на декана. Този глупак Слоуп наистина, струва ми се, си въобразява, че епископът може, ако му скимне, да отнесе катедралата в джоба си.

Така и решиха. Мистър Хардинг беше дошъл специално, за да се посъветва и затова се чувствуваше задължен да се вслуша в дадения му съвет. Освен това той предварително знаеше, че архидяконът няма да иска дори да чуе за отстъпление, и след като изложи най-добросъвестно собствените си разбирания по въпроса, беше готов да отстъпи.

Така те тръгнаха към гостната благоразположени един към друг и вечерта мина в приятно предвкушване на бъдещите битки между Еърбин и Слоуп. С тях не можеше да се сравнява нито войната между мишките и жабите, нито гневът на Агамемнон и Ахил^[1]. Архидяконът потриваше ръце, горд от успеха на последния си ход. Самият той не можеше да излезе на арената със Слоуп, но Еърбин нямаше да страда от подобни скрупули. Еърбин беше идеалният противник на Слоуп и единственият, който можеше да се справи с него.

Доброто настроение и възбудата на архидякона продължиха до часа за лягане, но когато положи глава върху възглавницата и мисис Грантли започна да му излага мнението си за състоянието на нещата в Барчестър, той направо се разтревожи. Последните му думи, преди да заспи, бяха следните:

— Ако направи това, кълна се в небесата, че никога вече няма да й проговоря. Веднъж вече успя да ме оцапа с кал, но не бих изтърпял допира с подобна мръсотия. — И архидяконът потръпна, разтърсвайки цялата стая — толкова силно го порази тази мисъл.

Трябва да кажем, че в това отношение близките на вдовицата Болд се показаха скандално несправедливи към нея. Тя беше говорила с този човек три-четири пъти и бе дала израз на готовността си да преподава в неделното училище. С това се изчерпваха греховете ѝ във връзка с мистър Слоуп. Бедната Елинор! Но времето ще покаже.

На следващата сутрин мистър Хардинг се върна в Барчестър. Пред него не бе казано нищо повече относно запознанството на мистър Слоуп с по-малката му дъщеря. Но той забеляза, че на закуска архидяконът не беше толкова сърдечен, колкото предишната вечер.

[1] Древногръцката епическа поема „Илиада“ започва с описание на разпратата между гръцките вождове Агамемнон и Ахил. В V в. пр.н.е., била създадена пародия на „Илиадата“ — комичната поема „Войната между мишките и жабите“. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

ПРЕТЕНДЕНТИТЕ ЗА РЪКАТА НА ВДОВИЦАТА

Мистър Слоуп се възползува, без да губи време, от разрешението на епископа да се срещне с мистър Куивърфул — именно при разговора си с този достопочтен пастир той узна за първи път, че мисис Болд е завидна партия. Той отиде до Пудингдейл, за да уведоми предполагаемия бъдещ управител относно благоразположението на епископа към него и в хода на беседата те съвсем естествено засегнаха въпроса за материалното положение на мистър Хардинг и неговото семейство.

Мистър Куивърфул, със своите четиринадесет деца и четиристотни фунта годишен доход, беше много беден човек и изгледите за това ново назначение, при което щеше да си запази и енорията, бяха особено примамливи за него. А и кой ли в неговото положение не би се радвал на подобни изгледи? Но мистър Куивърфул се познаваше отдавна с мистър Хардинг, чувствуваше се много задължен към него и сърцето му се свиваше при мисълта, че би могъл да измести своя приятел от старопиталището. Независимо от това той беше изключително любезен, просто раболепно любезен с мистър Слоуп, отнасяше се към него като към велик човек, умолявайки този велик човек да му направи честта да изпие с него чаша херес, която (понеже беше най-долнопробна марсала) възгорделият се мистър Слоуп презрително отклони, и най-накрая даде израз на безкрайната си благодарност към епископа и към мистър Слоуп, както и на голямото си желание да приеме този пост, ако... ако само мистър Хардинг наистина се е отказал от него.

Нима бедняк като мистър Куивърфул можеше да бъде безкористен?

— Мистър Хардинг категорично се отказа от назначението — заяви мистър Слоуп с вид на накърнено донякъде достойнство, —

когато чу за условията, свързани понастоящем с този пост. Вие сам разбирате, мистър Куивърфул, че същите условия ще бъдат задължителни и за вас.

Мистър Куивърфул не се плашеше от никакви условия. Той би се наел да чете толкова проповеди, колкото благоволи да поиска мистър Слоуп, и да прекара всеки час от останалите недели в живота си между стените на неделното училище. Никакви жертви и във всеки случай никакви обещания не бяха прекалено големи, когато ставаше въпрос да си осигури такъв допълнителен доход и такъв дом! Но мисълта му отново се върна към мистър Хардинг.

— Всъщност — каза той — дъщерята на мистър Хардинг е много богата и той няма защо да се нагърбва със старопиталището.

— Имате предвид мисис Грантли? — попита Слоуп.

— Не, вдовицата — отвърна неговият събеседник. — Мисис Болд разполага с личен доход от хиляда и двеста фунта и мистър Хардинг вероятно възнамерява да живее при нея.

— Хиляда и двеста фунта личен доход! — каза мистър Слоуп и много скоро след това се сбогува, избягвайки, доколкото му беше възможно, всякакви по-нататъшни намеци за старопиталището. Хиляда и двеста фунта годишно, повтаряше си той, яздейки бавно на път за в къщи. В случай че мисис Болд наистина разполагаше с такъв доход, той би бил последен глупак, ако попречи на баща ѝ да се върне на старото си място. Ходът на разсъжденията, зародили се в главата на мистър Слоуп, е сигурно ясен за всички мои читатели. Защо да не си присвои тези хиляда и двеста фунта? А в такъв случай не би ли било добре за него да има тъст, комуто да не липсват житейски блага? Нещо повече, не би ли било много по-лесно да спечели дъщерята, ако направи всичко, което е силите му, за да помогне на бащата?

Тези въпроси се налагаха особено настойчиво на неговото внимание, но имаше и немалко съмнителни страни. Ако решише да върне мистър Хардинг на предишното му място, той трябваше да предприеме необходимите стъпки незабавно — веднага да предума епископа, да се скара с мисис Прауди (за която много добре знаеше, че не може да бъде предумана) и да уведоми мистър Куивърфул, че малко прибързано е изтълкувал думите на мистър Хардинг като категоричен отказ. Той не се съмняваше, че може да направи всичко това, но не искаше да го прави напразно. Не искаше да отстъпи пред мистър

Хардинг, а след това да бъде отблъснат от дъщеря му. Не искаше да изгуби един влиятелен приятел, преди да е спечелил друг.

И така, мистър Слоуп пътуваше бавно към къщи, отдаден на най-различни мисли. Припомни си, че мисис Болд е балдъза на архидякона, а дори и хиляда и двеста фунта годишно не биха го накарали да превие глава пред този високомерен човек. Богатата съпруга беше много примамлива перспектива за него, но успехът в избраното поприще му беше още по-скъп; освен това имаше и други богати жени, склонни да станат съпруги, а тези хиляда и двеста фунта биха могли да се стопят, след щателна проверка, в жалки, недостойни за него грошове. Той си спомни също, че мисис Болд имаше син.

Влияеше му и още едно обстоятелство, макар и донякъде против неговата воля. Образът на синьора Нерони витаеше през цялото време пред очите му. Би било преувеличено да се каже, че мистър Слоуп беше безумно влюбен, но не го напускаше мисълта, че не е виждал по-красива жена. Той беше от онези мъже, които са склонни към подобни спонтанни чувства, и италианските маниери на тази чаровница успяха да оставят неотразимо впечатление у него. За сърцето му няма да говорим: не защото нямаше сърце, а защото тези негови чувства нямаха почти нищо общо със сърцето му. Неговият вкус беше доволен, очите му — очаровани, а суетността му — поласкана. Той бе просто заслепен от тази невиждана дотогава прелест и попадна в мрежите, хвърлени с едно непосредствено, свободно, сладострастно кокетство, което беше съвсем ново за него. Не познаваше такива изкушения и нямаше сили да им се противопостави. Не си признаваше, че държи на тази жена повече, отколкото на всички останали, и все пак често мислеше за нова среща с нея, като кроеше, почти несъзнателно, малки остроумни планове как да я вижда по-често.

На другия ден след приема в епископския дворец той беше посетил дома на доктор Станъп и в огъня на неговото възхищение бе налято ново масло. Ако синьората се бе държала любезно и ласкаво с него, легнала на кушетката на епископа и наблюдавана от толкова много хора, то в гостната на мисис Станъп, където, освен тях бе само сестра ѝ, нищо не ѝ пречеше да разкрие напълно своята природа и да пусне в ход цялото си изкуство. Мистър Слоуп се раздели с нея съвсем

слисан и мисълта за един план, който изискваше да се откаже от всякакви по-тесни връзки с тази дама, му беше неправо противна.

Той продължаваше да язди бавно, отдаден на дълбок размисъл.

Тук авторът моли да не се забравя, че мистър Слоуп беше лош човек далеч не във всяко отношение. Неговите подбуди, както и подбудите на повечето хора, бяха твърде противоречиви и въпреки че поведението му обикновено не беше много похвално, той може би постъпваше така подобно на мнозина други, воден от желанието да изпълни своя дълг. Капеланът вярваше в непогрешимостта на религията, която проповядваше, колкото и сурова, непривлекателна и лишена от милосърдие да беше тя. Вярваше, че тези, които искаше да стъпче с копитата на коня си — разните грантлиевци и гуиновци, — са врагове на неговата вяра. Беше убеден, че самият той е непоклатима опора на религията, че е предопределен за велики дела, и с помощта на онази изтънчена, егоистична, двусмислена софистика, на която са подвластни всички умове, се беше научил да вярва, че грижейки се усърдно за собствените си интереси, се грижи всъщност за интересите на своята религия. Но мистър Слоуп никога не е бил безнравствен. Напротив, бе се противопоставял на изкушенията с твърдост и целеустременост, които му правеха чест. Още съвсем млад се бе посветил на дейности, несъвместими с обичайните удоволствия на младостта, и се беше отказал от тях не без борба. Следователно логично е да се предположи, че не можеше да не изпитва угризения на съвестта, когато си даваше сметка какво силно възхищение буди у него красотата на една омъжена жена; ето защо, за да успокои съвестта си, той трябваше да си внушава, че това възхищение е напълно невинно.

Продължаваше да язди, умислен и потиснат. Съвестта му нямаше какво да възрази против това, че е спрял своя избор на вдовицата и нейното състояние. Мистър Слоуп гледаше на този избор по-скоро като на богоугодно дело, чието осъществяване би го изтъкнало като истински християнин. Тук не го заплашваха нито угризения на съвестта, нито постъпки, за които да се срамува, нито вътрешно разкаяние. Ако се окажеше, че мисис Болд наистина разполага с хиляда и двеста фунта годишен доход, той би се постарал да стане неин съпруг и господар на тези пари, гледайки на това като на свой религиозен дълг — дълг, свързан с известна саможертва. Би трябвало да се откаже от дружбата си със синьората, да отстъпи пред мистър

Хардинг, да преодолее своята антипатия към... не, след зряла вътрешна проверка той се убеди, че не би имал сили да се откаже от антипатията си към доктор Грантли. Ще се ожени за вдовицата като враг на нейния зет, ако това ѝ харесва, ако ли не — нека си търси друг съпруг!

Мистър Слоуп пристигна в Барчестър, изпълнен с решимост незабавно да разузнае истината за имущественото състояние на вдовицата, а по отношение на старопиталището да действа съгласно обстоятелствата. Ако се окажеше, че е възможно без голяма загуба за себе си да промени своята тактика и да въдвори в старопиталището мистър Хардинг, щеше да го направи, а ако не — щеше да ухажва дъщерята, противопоставяйки се на бащата. Но в никой случай нямаше да отстъпи пред архидякона.

Разпореди се конят му да бъде отведен в конюшнията и незабавно се залови за работа. Мистър Слоуп, нека му отдадем дължимото, не беше лентяй.

Бедната Елинор! Тя бе обречена да стане обект на не един тъмен план.

Приблизително по времето, когато мистър Слоуп беше на посещение у пудингдейлския викарий, нейните прелести и богатството ѝ бяха станали обект на обсъждане в дома на доктор Станъп. Малко преди това някои сутрешни посетители бяха разказали доста истини и неистини за състоянието, оставено от Джон Болд. Те си тръгнаха един по един, последвани от главата на семейството, а тъй като мисис Станъп изобщо не се бе появявала, Шарлот и нейният брат останаха в гостната сами. Той бе седнал до масата и лениво нахвърляше карикатури на барчестърските светила, но скоро взе да се прозява, прелисти една-две книги и явно не знаеше как да убие времето, без да си дава много труд.

— Не полагаш май много усилия да получиш поръчки, Бърти — подхвърли сестра му.

— Поръчки ли? Че кой в Барчестър би дал някому поръчка? На кого от тукашните хора би хрумнало да увековечи главата си в мрамор?

— Значи, смяташ да зарежеш професията си?

— Не, нямам такова намерение — отговори той, довършвайки един шаржиран портрет на епископа. — Погледни, Лоте, не му ли прилича това човече? Виж само одеждите! Веднага бих продължил да

практикувам професията си, както ти се изрази, стига само нашият многоуважаван родител да ми наеме ателие в Лондон. Но да се занимавам със скулптура в Барчестър! Сигурно половината хора тук нямат представа какво значи торс!

— Родителят няма да ти даде нито шилинг за ателие в Лондон — отвърна Лоте. — Той и не може да ти даде необходимата сума, защото я няма. Но ти би могъл да започнеш и сам, ако решиш.

— Но как, по дяволите, да го направя?

— Право да ти кажа, Бърти, ти не си способен да припечелиш нито пени, независимо от коя професия.

— И аз самият често пъти си мисля това — каза той без сянка от обида в гласа си. — Някои хора имат голям талант да трупат пари, но не умеят да ги харчат. Други не са способни да спастрят и един шилинг, но имат голяма дарба да правят всякакви видове разходи. Започвам да мисля, че аз лично спадам по-скоро към последните.

— Но как смяташ да се издържаш? — попита сестра му.

— Ще трябва май да си втълпя, че съм млад гарван, и да очаквам манната небесна. Освен това след смъртта на родителя ние всички ще получим по нещичко.

— Да, ще имаш достатъчно за ръкавици и обувки. Ако, разбира се, лихварите не ти вземат всичко. Ако не се лъжа, те са сложили вече ръка върху по-голямата част. Учудвам се, Бърти, на твоето безгрижие — защо ти, с твоите способности и лични качества, не правиш дори опит да уредиш живота си? Мисля си с ужас за деня, когато родителят няма да е вече между нас. И мама, и Мадлин, и аз — всички ние ще бъдем достатъчно бедни, но ти ще останеш направо без нищо!

— Доста е на всеки ден злобата му^[1] — отговори Бърти.

— Би ли се вслушал в моя съвет? — попита сестрата.

— *Cela dépend*^[2] — отвърна братът.

— Би ли се оженил за жена с пари?

— Във всеки случай — каза той — за жена без пари няма да се оженя. Но днес не е лесно да се намерят богати годеници — поповете ги лапват всички.

— Един от тях ще лапне и годеницата, която съм ти избрала, ако не побързаш. Имам предвид мисис Болд.

— Фю-ю-ю! — подсвирна Бърти. — Вдовица!

— Тя е много красива — каза Шарлот.

— И ще я получа заедно с готов син и наследник!

— Децата често умират в ранна възраст — подхвърли сестра му.

— Не толкова често — каза Бърти. — Впрочем, ако питат мен, нека си живее, нямам никакво намерение да го убивам. Но ти трябва да признаеш, че готовото семейство е един минус.

— Да, но само един — защитаваше своята теза Шарлот.

— И то съвсем малък, както казва прислужницата — подхвърли с ирония Бърти.

— Просящите не могат да бъдат придирчиви, Бърти. Не бива да ставаш максималист!

— Бог ми е свидетел, че нямам неразумни претенции — каза Етълбърт, — нито пък проявявам опърничавост. Ако ти уредиш всичко, Лоте, аз ще се оженя за нея. Но при условие че тези пари са сигурни и че доходът ще бъде под мое разпореждане — поне докато е жива тя.

Шарлот се опитваше да обясни на брат си, че ако иска да успее, ще трябва сам да ухажва бъдещата си съпруга, и му вдъхваше кураж, възхвалявайки горещо красотата на Елинон, когато слугите внесоха синьората в гостната. В къщи, насаме с близките си далеч от чужди погледи, тя се задоволяваше да бъде разнасяна от двама души, които я сложиха сега на нейната кушетка. Беше облечена не толкова парадно, колкото на вечерята у епископа, но с голямо старание, и въпреки че в очите ѝ се четеше известна угриженост и болка, дори на дневна светлина тя беше изключително красива.

— Знаеш ли, Мадлин, май ще се женя! — каза Бърти веднага след като слугите излязоха.

— Не е останала друга глупост, която да не си извършил досега — каза Мадлин, — така че имаш пълното право да опиташ и нея.

— Значи според теб това е глупост, така ли? А Лоте ме съветва да се оженя на всяка цена. Но по този въпрос ти си най-компетентна — нали от опит знаеш какво е брак.

— Да, зная — отвърна Мадлин не без нотка на сурова тъга, сякаш казваше: „Какво те интересува, ако съм тъжна? Никога не съм те молила за съчувствие!“

Бърти съжали, че я беше засегнал с думите си, и седна на пода до главата ѝ, за да се сдобри с нея.

— Слушай, Мад, аз само се пошегувах, ти добре знаеш това. Но шегата настрана — Лоте ме съветва да склуча брак. Тя иска да се

ожения за мисис Болд — онази вдовица с многото пари, прелестното бебе, прекрасния тен на лицето и хотела „Георги и змея“ на Хай Стрийт. Ей богу, Лоте, ако се ожения за нея, зад тезгяха ще стоя аз — живот само за мен.

— Какво? — възкликна Мадлин. — За онова безлично, мургаво същество с вдовишкото боне, чиито дрехи бяха сякаш струпани с вила на гърба му? — Синьората не признаваше никоя друга жена за красива.

— Тя съвсем не е безлична — възрази Лоте, — а е една наистина очарователна жена. Онази вечер тя беше определено най-красивата от всички — естествено като изключим теб, Мадлин.

Но даже този комплимент не можа да смекчи непримиримостта на осакатената красавица.

— За Лоте всяка жена е очарователна — каза тя. — Не съм виждала по-лош съдник в това отношение. Първо на първо, коя жена би могла да изглежда добре с онова нещо, което тя носи на главата си?

— Разбира се, тя носи вдовишко боне, но ще го свали веднага щом Бърти се ожени за нея.

— Тук няма място за никакво „разбира се“ — каза Мадлин. — Дори да загубя двайсет съпрузи, пак не бих се подложила на такова покаяние. Носенето на вдовишко боне е също такава езическа отживелица, както и индуското изгаряне на съпругата заедно с тялото на мъжа. Макар и не така жестоко, то е не по-малко варварско и безполезно.

— Но тя не може да бъде упреквана за това — намеси се Бърти. — Мисис Болд просто спазва обичаите на страната. Иначе хората щяха да мислят лошо за нея.

— Именно — каза Мадлин. — Тя е просто един от многото английски нищожества, които покорно биха нахлузили чувал на главата си и биха се разхождали цяло лято с него, стига само майките и бабите им да са правили същото преди тях. Те даже не биха се замислили дали си струва да се подлагат на такова никому ненужно мъчение.

— В страна като Англия за една млада жена е много трудно да се противопостави на подобни предразсъдъци — отбеляза благоразумната Шарлот.

— Искаш да кажеш, че за една глупачка е много трудно да не бъде глупачка! — каза Мадлин.

Бърти Станъп бе твърде много скитал по света от най-ранна младост и не можеше да изпитва голямо уважение към светостта на английските обичаи, но дори и той си даваше сметка, че у една съпруга истинските британски предразсъдъци могат да се окажат в крайна сметка по-малко неприятни, отколкото англо-италианската освободеност от всякакви задръжки. Той не каза точно това, като предпочете да се изрази по косвен начин.

— Струва ми се — каза той, — че когато умра, духът ми би предпочел да види на главата на моята вдовица именно такава боне.

— Да! И сигурно ще ти се поиска навеки да се затвори в къщи и да те оплаква или пък да се качи на кладата. Но тя няма да е на това мнение. Може би ще носи един от тези ужасни женски шлемове, тъй като няма да ѝ стигне куражът да не го носи, но в сърцето си непрекъснато ще мечтае за момента, когато ще ѝ бъде разрешено да го захвърли. Ненавиждам такава дребно лицемерие. Аз лично бих оставила хората да говорят каквото си искат, но не бих показала външни признаци на скръб, ако не изпитвам такава — а най-вероятно не бих дала израз и на истинската си скръб!

— Но носенето на вдовишко боне няма да намали нейното състояние — каза Шарлот.

— Нито пък ще го увеличи — отсече Мадлин. — Тогава защо изобщо го носи?

— Но целта на Лоте е да я накара да го свали — отбеляза Бърти.

— Ако е вярно, че има хиляда и двеста фунта личен годишен доход и че маниерите ѝ не са прекалено вулгарни, бих те посъветвала да се ожениш за нея. Мисля, че тя би приела с радост твоето предложение. А тъй като не се жениш по любов, външността ѝ не е от голямо значение. Знаем, че ти не си такъв глупак, та да се ожениш по любов!

— О, Мадлин! — възкликна сестра ѝ.

— И о, Шарлот! — отвърна ѝ синьората.

— Нима искаш да кажеш, че един мъж не би могъл да се влюби в някоя жена, освен ако не е глупак?

— Точно това имам предвид: всеки мъж, който е готов да пожертвува интересите си заради някое красиво лице, е глупак. Красиви лица могат да се получат и на много по-ниска цена. Не мога да понасям твоята сладникава сантименталност, Лоте. Ти знаеш не по-

зле от мен как протича съвместният живот в брака; знаеш доколко топлата съпружеска любов може да понесе изпитанието на един лош обед, на един дъждовен ден или на най-малките лишения, свързани с бедността; знаеш каква свобода си присвоява мъжът и на какво робство би подложил жена си, ако му се удаде такава възможност! Знаеш също и това, че жените обикновено се подчиняват. Бракът означава тирания от едната страна и измама от другата. Твърдя, че мъж, който жертвува своите интереси за такава сделка, е глупак. А за жената това в повечето случаи е единственият изход от нищетата.

— Но и за Бърти това е единствен изход от нищетата! — каза Шарлот.

— Тогава нека, за бога, се ожени за мисис Болд — заяви Мадлин. Така тяхното решение бе взето.

Но нека чувствителните читателки не изпитват никаква тревога. На Елинор не ѝ е писано да се омъжи нито за мистър Слоуп, нито за Бърти Станъп. И тук може би на автора ще бъде позволено да обясни своите възгледи върху един много важен аспект на повествователното изкуство. Той дръзва да съди онази система, която нарушава всяко истинско доверие между писателя и неговите читатели, като старателно крие от последните почти до края на третия том^[3] съдбата на техния любим герой. А нерядко се правят и още по-лоши неща. Колко често авторът напруга до краен предел своя гений само за да обърка читателя, да му внуши фалшиви надежди и фалшиви страхове и да даде повод за очаквания, които никога няма да се сбъднат. Нима не ни обещават всевъзможни покъртителни страхотии, за да ни поднесат вместо тях в заключителната глава една най-банална развързка? И нима това не е един вид измама, която нашият толкова почтен век не би трябвало в никой случай да поощрява?

И каква полза от толкова старания, ако те могат да бъдат заличени само с един поглед към последните страници? Каква стойност имат тези литературни чародейства, които сами се погубват? След като сме узнали веднъж каква картина се крие зад помпозната завеса на мисис Радклиф^[4], ние изгубваме всякакъв по-нататъшен интерес и към рамката, и към завесата. За нас те стават просто хранилище за стари кости, един жалък ковчег, който ни се иска да бъде час по-скоро заровен както подобава, и то по-далеч от нашите очи.

А и колко неприятно е, когато цялото удоволствие от четенето на вашия роман се разваля от неуместните и самохвални обяснения на някой, който вече го е прочел. „О, не бива да се тревожиш за Августа — накрая тя се омъжва, разбира се, за Густав!“ — „Колко си лоша, Сюзан! — отвърща Кити със сълзи на очи. — Сега вече хич не ми е интересно!“ Скъпа Кити, ако прочетете моята книга, вие няма защо да се страхувате от лошия нрав на сестра си. Тук няма тайна, която тя би могла да ви открие ненавреме. Ако искате, още сега прочетете последната глава и узнайте от нея всички развръзки на нашата бурна повест — от това тази повест няма да загуби нищо, ако изобщо има какво да губи.

Според нашето разбиране авторът и читателят трябва да вървят напред ръка за ръка, с пълно доверие един към друг. Нека между действащите лица на драмата се разиграва най-обърканата комедия от грешки, но зрителят трябва винаги да е наясно кой е сиракузецът и кой — ефесецът^[5], иначе и той ще бъде един от измамените, а това е винаги унижително.

За нищо на света не бих се съгласил някой читател да повярва, че моята Елинор би могла да бъде склонена да се омъжи за мистър Слоуп или че ще стане жертва на човек като Бърти Станъп. Но мнозина добри барчестърци вярваха и едното, и другото.

[1] Думи на Исус (Матей, 6:34). — Б.авт. ↑

[2] Зависи от съвета (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Първото издание на романа било публикувано от Лонгман в 1857 г. в три тома, вторият, от които започвал със сегашната XX глава, а третият — с XXXV. — Б.авт. ↑

[4] Ан Радклиф (1764–1823) — английска писателка, създавала така наречения „готически роман“, за който е характерен обръкваният сюжет, изобилствуващ с всевъзможни мистерии и ужаси. — Б.авт. ↑

[5] Става дума за двамата герои от Шекспировата „Комедия от грешки“, които били разделени като деца и израснали в два различни града — Сиракуза и Ефес. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА НА ПОКЛОНЕНИЕ ПРЕД МЛАДЕНЕЦА

— Диди-диди-дум-дум-дум — полуговореше, полупееше Елинор Болд.

— Диди-диди-дум-дум-дум — подхващаше Мери Болд, вторият глас на този концертен дует.

Цялата публика на концерта се състоеше от Джон Болд младши, но той аплодираше толкова бурно, че изпълнителите приемаха възгласите му като покана за бис и започваха отначало.

— Диди-диди-дум-дум-дум, кой има такива сладки краченца? — питаше в захлас майката.

— Аммммм! — премляскваше Мери, заравяше устни в дебелото вратле на бебето и го покриваше с целувки.

— Аммммм! — премляскваше майката и на свой ред заравяше устни в дебеличките му, закръглени, къси крачета. — Сладкото ми бебенце, да, да! С най-сладките розови крачета в света, да, да!

Мляскането и целувките нямаха край, сякаш двете дами бяха много гладни и искаха да го изядат.

— Ами да, то е на мама скъпото синче и аз ей сега ще го... О-о-о! Мери, Мери, видя ли? Какво ще правя сега? Ах ти, Джони, ах ти, лошо, лошо, лошо, момче! — Всички тези енергични възклицания бяха породени от възторга, с който майката установи колко силно и закачливо е синчето ѝ, което беше успяло да измъкне косите ѝ изпод бонето. — Кой разроши цялата коса на мама? Най, най, най, най-лошото момче в целия, целия, целия...

Разиграваше се обичайното поклонение пред младенеца. Мери Болд седеше в едно ниско кресло и го държеше в скута си, а Елинор бе коленичила пред своя идол. Тъй както се опитваше да покрие лицето на момченцето с дългите си лъскави, тъмнокестеняви къдрици, като му позволяваше да ги дърпа и тегли колкото си иска, тя изглеждаше много красива въпреки вдовишкото боне, което продължаваше да носи. В израза ѝ имаше някаква тиха, търпелива, спокойна миловидност, чието

въздействие беше особено силно върху хората, които я познаваха добре; затова големите хвалби за нейната красота, изказвани от близките ѝ приятели, изглеждаха силно преувеличени за онези, които рядко се виждаха с нея. Нейният чар напомняше чара на онези природни кътчета, които изглеждат толкова по-прекрасни, колкото по-често им се любоваш. За случайния наблюдател оставаше незабелязано дълбокото, ясно сияние на очите ѝ, изразителната извивка на нейните устни, която се разкриваше само за интимните ѝ събеседници, или великолепната форма на главата ѝ, чиято съвършена симетрия можеше да бъде оценена само от художник. У нея нямаше нищо от смайващата ослепителност, от чувствената Рубенсова красота, от бисерната белота и алените тонове, които с безпощадността на василиск поразяваха мъжете, срещнали се за първи път с Мадлин Нерони. Беше едва ли не невъзможно да се окаже съпротива на синьората, но никому не би хрумнало да се съпротивлява на Елинор. Започвате да говорите с нея като с родната си сестра и чак вечерта, когато главата ви е вече на възглавницата, изведнъж си давате сметка за нейната красота, изведнъж разбирате колко мелодичен е гласът ѝ. Един неочакван половин час в компанията на Нерони е като пропадане в бездна — една вечер с Елинор е като изненадваща разходка сред тихи, потънали в асфодели поляни.

— Ще го покроем целия и няма да се вижда нито парченце от това сладко, сладко, сладко носле — гукаше майката, разпилявайки пищните си къдрици върху лицето на бебето. То надаваше радостни писъци и риташе толкова силно, че Мери Болд едва успяваше да го удържи.

В този миг вратата се отвори и прислугата съобщи за пристигането на мистър Слоуп. Елинор скочи и с бързо движение на ръцете отхвърли косите си през рамо. За нея може би щеше да е по-добре да не прави това, защото този жест издаваше още по-силно нейната обърканост. Мистър Слоуп обаче веднага забеляза колко е красива и си помисли, че независимо от своето състояние тя би била желана съпруга и че споделени с нея, грижите на ежедневието нямаше да изглеждат толкова тежки. Елинор изтича от стаята да оправи бонето си, като мърмореше някакви излишни извинения за своето бебе. Докато тя отсъства, ние ще се върнем за малко назад, за да видим до

какви заключения бе стигнал мистър Слоуп, разсъждавайки върху възможностите за една предполагаема женитба.

Събраните от него сведения за доходите на вдовицата бяха до такава степен окуражителни, че той реши да обмисли най-внимателно бъдещите си действия. По отношение на мистър Хардинг взе решение да направи всичко, което беше по силите му, без обаче да наврежда на своите собствени интереси. С мисис Прауди нямаше защо да обсъжда този въпрос, поне засега. Целта му беше да предизвика един малък бунт от страна на епископа. Това според него щеше да бъде полезно не само във връзка с въпроса, засягащ господата Хардинг и Куивърфул, но и за делата на епархията изобщо. Мистър Слоуп съвсем не смяташе, че доктор Прауди беше способен да я управлява сам, но искрено се възмущаваше от мисълта, че неговите клерикални събратя могат да се окажат под женски чехъл. Затова той реши да вдъхне на епископа малко от своя дух — достатъчно, за да го накара да се противопостави на жена си, но не и да отхвърли всяко наставничество.

За тази цел той намери случай да заговори отново негово преосвещенство във връзка със старопиталището, полагайки максимални усилия да покаже, че все пак не би било разумно да се лиши мистър Хардинг от този пост. Но задачата на мистър Слоуп се оказа по-тежка, отколкото очакваше. Мисис Прауди, решена да утвърди колкото може повече своето влияние, бе писала вече на мисис Куивърфул, отправяйки ѝ покана да посети двореца, и когато тя пристигна, обясни с много тайнственост, снизходителност и достойнство какво щастие очакваше въпросната дама и нейната челяд. Всъщност мисис Прауди бе разговаряла с мисис Куивърфул в двореца по същото време, когато мистър Слоуп беседваше с мистър Куивърфул в Пудингдейл, и по този начин се бе донякъде обвързала. Благодарността, смирението, радостта и удивлението на мисис Куивърфул бяха наистина покоряващи. Тя едва не прегърна коленете на своята покровителка и обеща, че молитвите на четиринадесет онеправдани дечица (така ги нарече тя, въпреки че най-голямата ѝ дъщеря беше здрава и силна мома на двадесет и три години) ще бъдат отправяни към небето всяка сутрин и всяка вечер с благодарност за изпратената им от него благодетелка. Подобно кадене на тамян не беше неприятно за мисис Прауди и тя го вдишваше с пълни гърди. Обеща да оказва всякаква подкрепа на четиринадесетте онеправдани

дечица, ако те се окажат достойни за нея (в което впрочем не се съмнявала), изрази надежда, че най-големите ще могат да поемат някои класове в нейните неделни училища, и изобщо се показва много голяма дама в очите на мисис Куивърфул.

След всичко това тя сметна за благоразумно да каже няколко думи на епископа, с които да го уведоми, че е съобщила на пудингдейлското семейство за неговото бъдещо щастие, и да му покаже, че трябва да се чувствава обвързан с това решение. Съпругът ѝ разбра добре нейната хитрост, но си премълча. Той си даваше сметка, че тя се опитва да вземе в свои ръце раздаването на бенефиции, и бе решен да сложи край на нейната намеса и да утвърди собствените си права. Но после помисли, че моментът едва ли е от най-подходящите и — по примера на мнозина мъже при подобни обстоятелства — отложи неприятното обяснение за по-късен час.

При това положение на нещата за мистър Слоуп естествено беше трудно да спечели епископа на своя страна и той разбираше много добре, че тази трудност би могла да бъде преодоляна само с цената на открит бунт в двореца. В настоящия момент откритият бунт можеше да доведе до успех, но можеше да завърши и с крах. Във всеки случай подобна стъпка трябваше много добре да се обмисли. Като начало той пошепна на епископа, че се страхува да не би негово преосвещенство да настрои общественото мнение срещу себе си, ако мистър Хардинг не се завърне в старопиталището. Епископът отвърна, не без известно раздражение, че постът е бил обещан на мистър Куивърфул по препоръка на самия мистър Слоуп.

— Нима е вече обещан? — каза мистър Слоуп.

— Да, обещан е! — отговори епископът. — И мисис Прауди говори вече с мисис Куивърфул по този въпрос.

Мистър Слоуп съвсем не очакваше такъв обрат, но успя да запази присъствие на духа и да използва думите на епископа за собствените си цели.

— Ах, милорд! — каза той. — Ще си имаме големи неприятности, ако в тези работи се намесят дамите.

Негово преосвещенство споделяше до голяма степен това мнение, така че не се разсърди много, но подобен намек изискваше отпор. Освен това милордът бе донякъде учуден, макар и не много

огорчен, от такова различие на мненията между жена му и неговия капелан.

— Не разбирам какво искате да кажете с думата „намеса“ — кротко заяви епископът. — Когато мисис Прауди научи за предстоящото назначение на мистър Куивърфул, тя естествено пожела да поговори с мисис Куивърфул за училищата. В това аз не виждам никаква намеса.

— Думите ми, милорд, са продиктувани единствено от загриженост за вашето спокойствие — каза Слоуп — и за вашия престиж в епархията. Други съображения нямам. Що се отнася до личните ми чувства, аз нямам по-голям приятел от мисис Прауди. Никога не забравям това. Но мое първо задължение е да служа на ваше преосвещенство.

— Уверен съм в това, мистър Слоуп, напълно съм уверен — каза епископът, смекчавайки тона си. — Наистина ли мислите, че трябва да бъде назначен мистър Хардинг?

— Да, така мисля. Готов съм да призная, че пръв споменах името на мистър Куивърфул. Но след това се убедих, че цялата епархия е на страната на мистър Хардинг, а при това положение за ваше преосвещенство е по-добре да отстъпи. Освен това узнах, че мистър Хардинг не е настроен вече толкова враждебно към предложенията на ваше преосвещенство. Наистина разговорът между мисис Прауди и мисис Куивърфул създава известни неудобства, но не мисля, че това обстоятелство би трябвало да натежи при решаването на един толкова важен въпрос.

И клетият епископ изпадна в състояние на мъчителна нерешителност. Но все пак той беше по-склонен да назначи мистър Хардинг, тъй като си даваше сметка, че това му осигурява подкрепата на мистър Слоуп в борбата с мисис Прауди.

Така стояха работите в двореца, когато мистър Слоуп пристигна в дома на мисис Болд и я завари да си играе с детето. Когато тя избяга от стаята, мистър Слоуп започна да хвали пред Мери Болд времето, след това похвали бебето и го целуна, после похвали майката, а накрая похвали и самата мис Болд. Впрочем мисис Болд не ги накара да я чакат дълго.

— Трябва да ви поднеса извиненията си за ранния час на моето посещение — започна мистър Слоуп, — но чувствавах неотложна

нужда да поговоря с вас, затова се надявам, че вие и мис Болд ще приемете извиненията ми.

Елинор измърмори нещо, от което се дочу само „разбира се“, „естествено“ и „съвсем не е рано“, след което се извини за своя вид, заявявайки с усмивка, че синът ѝ е вече голямо момче и че тя просто не е в състояние да се справи с него.

— Той е един голям-голям палавник — обърна се тя към детето — и трябва да го пратим в едно голямо-голямо шумно училище, където има големи-големи пръчки и с тях наказват лошите палавници, които не слушат мама. — И Елинор се нахвърли отново да целува детето, трогната от нарисуваната от собственото ѝ въображение страшна картина на раздяла с любимото същество.

— И където възпитателите нямат такива великолепни дълги къдрици, които могат да бъдат разрошвани — подхвана шегата и същевременно направи комплимент мистър Слоуп.

Елинор си помисли, че комплиментът не е много уместен, но не изрази неудоволствието си нито с думи, нито с поглед, тъй като цялото ѝ внимание беше погълнато от детето.

— Дай ми го — каза Мери. — Така се е разбеснял, че скоро ще остане гол-голеничък. — И с тези думи тя изведе детето от стаята. Мис Болд чу, че мистър Слоуп има да казва нещо важно на Елинор, и тъй като не желаше да бъде *de trop*^[1], използва този претекст, за да напусне стаята.

— Не се бави, Мери — каза Елинор, докато мис Болд затваряше вратата.

— Много се радвам, мисис Болд, че ще мога да поговоря десетина минути насаме с вас — започна мистър Слоуп. — Ще ми позволите ли да ви задам един откровен въпрос?

— Разбира се — отговори тя.

— Не се съмнявам, че вашият отговор ще бъде също така откровен.

— Или откровен, или никакъв — усмихна се тя.

— Въпросът ми е следният, мисис Болд: баща ви наистина ли иска да се върне в старопиталището?

— Но защо питате мен? Защо не попитате самия него?

— Драга ми мисис Болд, ще ви обясня защо. Тук има много скрити пружини, за които на драго сърце бих ви разказал, ако

разполагах с достатъчно време. Абсолютно необходимо е да получа отговор на този въпрос, защото в противен случай едва ли бих могъл да помогна да се изпълнят желанията на баща ви, а не ми е възможно да се обърна пряко към него. Никой не изпитва по-голямо уважение към вашия баща от мен, но се съмнявам дали той споделя това мое чувство. (Тук мистър Слоуп беше съвършено прав.) Ще бъда откровен с вас, защото само по този начин ще могат да бъдат избягнати някои твърде неприятни за мистър Хардинг последици. Страхувам се, че в Барчестър против мен се е създадо едно чувство на... нещо като предубеденост. Сигурно си спомняте онази проповед...

— О, мистър Слоуп, нека не се връщаме към този въпрос! — възкликна Елинон.

— Само за момент, мисис Болд. Не защото искам да се оправдавам, а защото е много важно да разберете истинското положение на нещата. Тази проповед беше може би малко необмислена — във всеки случай тя бе неправилно разбрана, — но не за това искам да говоря сега. Ще кажа само, че тя предизвика чувство на неприязън срещу мен, което споделя и вашият баща. Той може би е прав да мисли така, но това чувство не му позволява да води приятелски разговор с мен. Кажете сама, не е ли така?

Елинон замълча и мистър Слоуп, увлечен от своята пламенна реч, придвижи стола си по-близо до нейния, без тя да забележи това.

— Ето защо — продължи мистър Слоуп — аз не мога да поставя този въпрос пред него така, както го поставям пред вас. Въпреки моите провинения в Барчестър вие ми позволихте да ви смятам за приятел. — Елинон направи леко движение с главата, което едва ли можеше да се счита за знак на съгласие, но мистър Слоуп, дори и да бе забелязал този жест, не издаде с нищо това. — С вас мога да говоря открито и да обясня какво чувствавам в сърцето си. Вашият баща не би допуснал това. За нещастие епископът намери за необходимо да възложи на мен уреждането на въпроса със старопиталището. Той не искаше да се обременява с някои подробности около него и затова се наложи аз да поговоря с баща ви за назначението.

— Знам това — каза Елинон.

— Естествено — продължи той. — При този разговор мистър Хардинг остави у мен впечатлението, че не желае да се върне в приюта.

— Но как е възможно? — възкликна Елинон, която от вълнение забрави решението си да се държи със студена вежливост.

— Драга мисис Болд, давам ви честната си дума, че беше точно така — каза той, като се приближи още повече до нея. — Нещо повече: преди разговора ми с мистър Хардинг някои хора в двореца — нямам предвид епископа — ми съобщиха това като свършен факт. Признавам, че не ми се искаше да вярвам: мислех, че баща ви непременно ще поиска да се върне — по съвест, заради тези старци, в името на спомена за скъпите на сърцето му отминали дни... Бях убеден, че от всяка гледна точка той би пожелал да се върне към старите си задължения. Беше ми заявено обаче, че тон нямал такова желание, и при разговора си с него аз определено останах с впечатлението, че са ми казали самата истина.

— Е, и?... — попита Елинон, треперееща от възбуда.

— Чувам стъпките на мис Болд — каза мистър Слоуп. — Няма ли да бъде прекалено дръзко от моя страна да ви помоля да... знам, че мис Болд е изцяло във ваша власт...

На Елинон не се хареса думата „власт“, но тя все пак излезе и помоли Мери да ги остави насаме още четвърт час.

— Благодаря ви, мисис Болд! Безкрайно съм ви признателен за оказаното доверие. И така, при раздялата с баща ви аз останах с такова впечатление. Той дори ми даде основания да предполагам, че направо се отказва от назначението.

— Не от назначението — каза Елинон. — Сигурна съм, че не се е отказал от него. Той просто е казал, че не би се съгласил... тоест че не одобрява идеята за всички тези училища, богослужения и така нататък. Но напълно съм убедена, че не е възможно да се е отказал от самия пост.

— Ах, мисис Болд! — разпалено възкликна мистър Слоуп. — За нищо на света не бих казал на такава прекрасна дъщеря нито дума против такъв прекрасен баща. Но позволете ми, за негово добро, да ви обясня как точно стоят нещата днес. Мистър Хардинг беше малко объркан, когато му предадох намеренията на епископа във връзка с училището. Може би сторих това не дотам предпазливо, тъй като вие самата прегърнахте така горещо тази идея. Той беше малко смутен и дори разгорещен. „Предайте на епископа, каза той, че съвсем не съм съгласен с него и няма да се върна в приюта при такива условия.“

Такъв беше смисълът на думите му, а ми се струва, че се изрази дори още по-рязко. Не ми оставаше нищо друго, освен да повторя този отговор пред епископа, и негово преосвещенство каза, че не може да гледа на него иначе, освен като на отказ. Той също бе чул за нежеланието на баща ви да се върне в старопиталището и след като съпостави всички тези неща, реши, че ще бъде принуден да търси друг човек. И предложи мястото на мистър Куивърфул.

— Предложил мястото на мистър Куивърфул! — повтори Елинор с насълзени очи. — В такъв случай, мистър Слоуп, всичко е свършено!

— Не, скъпа приятелко, не е свършено! Именно затова съм тук сега. Очевидно мога да смятам, че получих отговор на въпроса си и че мистър Хардинг в действителност има желание да се върне в старопиталището.

— Разбира се, че има! — каза Елинор. — Разбира се, че иска да си върне дома, дохода и положението в обществото — да си възвърне всичко онова, от което се отказа с такава безкористна честност. Стига това да може да стане без налагане на обременителни условия, на които той не бива да се подлага на тази възраст. Как може епископът да иска от човек на неговата възраст да стане учител на цял куп деца?

— За това и дума не може да става! — каза мистър Слоуп с лека усмивка. — Естествено такава нещо съвсем не се очаква от вашия баща. Във всеки случай аз мога да ви уверя, че никога не бих приел да посреднича при предявяването на толкова абсурдно изискване. Ние желаехме баща ви да чете проповеди в приюта, тъй като повечето питомци са, изглежда, твърде немощни и им е трудно да посещават катедралата, но дори и на това няма да настояваме. Искаше ни се, освен това да открием към старопиталището училище на деня господен, като предполагахме, че такава учреждение не може да не принесе полза, ако се организира под надзора на един толкова уважаван свещеник като мистър Хардинг, а и на вас самата. Но, скъпа мисис Болд, нека не говорим сега за това. Едно нещо е ясно: трябва да направим всичко възможно, за да не се даде ход на прибързаното предложение, което епископът е направил на мистър Куивърфул. Дали баща ви не би се съгласил да се срещне с Куивърфул? Куивърфул е много порядъчен човек и никога не би се изпречил на пътя на баща ви.

— Какво? — възкликна Елинор. — Да поиска от един баща на четиринадесет деца да се откаже от толкова място? Убедена съм, че той

не би направил подобно нещо.

— Сигурно е така — каза Слоуп, като отново премести стола си към мисис Болд, така че сега те бяха съвсем близко един до друг. Елинор не обърна голямо внимание на това, но инстинктивно се отдръпна малко. На какво ли разстояние би се дръпнала, ако знаеше какви думи бяха казани по неин адрес в Плъмстед!

— Сигурно сте права — продължи мистър Слоуп. — Но не може и дума да става Куивърфул да бъде предпочетен пред вашия баща, това е напълно изключено. Епископът е поизбързал малко. Имам една идея, която може, с божията помощ, да оправи нещата. Скъпа мисис Болд, имате ли нещо против да се срещнете лично с епископа?

— Защо аз, а не баща ми? — учуди се Елинор. Веднъж вече тя се беше намесвала в работите на своя баща и резултатът не беше много окуражителен. Сега се чувствуваше по-зряла и разбираше, че не бива да предприема нищо по един толкова важен за него въпрос, без да се е посъветвала с баща си.

— Защото всъщност — каза мистър Слоуп печално, сякаш дълбоко съжеляваше за недостатъчната отзивчивост на своя патрон — епископът смята, че има основание да бъде сърдит на вашия баща. Страхувам се, че една среща между тях би могла да влоши нещата.

— Но баща ми е най-кроткият, най-внимателният човек на света!

— Зная само — отбеляза Слоуп, — че той има най-добрата дъщеря на тоя свят! Значи, не искате да поговорите с епископа? Бих могъл да уредя да ви приеме, без да ви причинявам каквито и да било главоболия.

— Не мога да предприема нищо, мистър Слоуп, преди да се посъветвам с баща си.

— Е! — каза той. — Тогавата това става безполезно. В такъв случай вие ще бъдете само пратеница на баща си. Нямате ли някакво хрумване? Нещо трябва да се направи. Не бива да допуснем баща ви да стане жертва на такова нелепо недоразумение.

Елинор отвърна, че няма никакво хрумване, но че всичко това е много потискащо. Очите ѝ се напълниха със сълзи, които потекоха по бузите ѝ. Мистър Слоуп би дал мило и драго за правото да ги изсуши, но беше достатъчно тактичен, за да разбере, че трябва да положи още много усилия, преди да може дори само да се надява на някакви права по отношение на мисис Болд.

— Сърцето ме боли да ви гледам така огорчена — каза той. — Но позволете ми да ви уверя, че интересите на баща ви няма да пострадат, ако е по моите сили да ги защитя. Ще изложа откровено всички факти пред епископа. Ще му обясня, че той просто няма право да назначи някой друг, освен вашия баща, и ще му докажа, че обратното би било голяма несправедливост. А вие, мисис Болд, благоволете да повярвате поне в най-искрената ми загриженост за благополучието на мистър Хардинг... и за неговото, и за вашето.

Вдовицата просто не знаеше какво да отговори. Тя разбираше отлично, че баща ѝ съвсем няма да бъде благодарен на мистър Слоуп за неговите старания и в душата си беше склонна да се съгласи с него, но не можеше да отрече, че мистър Слоуп се държи много любезно. Баща ѝ, който беше винаги толкова снизходителен към всички, който рядко казваше лоша дума за някого, я бе предупредил да се пази от мистър Слоуп и въпреки това тя не можеше да не изпитва благодарност към капелана. Какви други подбуди, освен посочените от самия него, би могъл да има той? Но все пак в поведението му имаше нещо, което внушаваше недоверие дори и на нея. Тя чувствуваше, без да знае защо, че трябва да бъде нащрек с него.

Нейните колебания разкриха по-ясно от всякакви думи мислите ѝ пред мистър Слоуп. Той притежаваше дарбата да чете в душите на своите събеседнички. Разбираше, че Елинор изпитва съмнения и че ако му изкаже благодарност, това ще е само от обикновена учтивост, но не почувствува раздразнение или досада. Рим не е бил изграден за един ден.

— Не съм дошъл, за да ми благодарите — продължи той, тъй като тя все още се колебаеше. — А и нямам нужда от благодарност — поне дотогава, докато не я заслужа. Имам нужда, мисис Болд, само от приятели в това паство, което Бог повери и на мен, най-скромния от неговите пастири. Моята задача тук ще бъде наистина печална, ако не намеря приятели. И аз ще се опитам да се покажа достоен за тях.

— Не се съмнявам, че вие скоро ще имате много приятели. — Елинор се чувствуваше просто задължена да каже нещо.

— За какво са ми приятели, ако между тях и мен не съществува духовна близост, ако не са достойни за моето уважение, възхищение и... любов? Ако най-добрите и най-чистите ми обърнат гръб, не бих

могъл да изпитам удовлетворение от дружбата на останалите. В такъв случай ще бъда обречен на самота.

— О, мистър Слоуп, уверена съм, че няма да се стигне дотам! — Думите на Елинор не означаваха нищо особено, но той предпочете да ги изтълкува посвоему.

— Наистина, мисис Болд, ще остана самотен, съвсем самотен в сърцето си, ако онези, които жадувам да нарека свои приятели, се отвърнат от мен. Но стига по този въпрос. Аз ви нарекох свой приятел и се надявам, че вие няма да възразите на това. Вярвам, че ще настъпи денят, когато ще мога да нарека така и вашия баща. Бог да ви благослови, мисис Болд, вас и вашето мило момченце. И предайте на баща си от мое име, че ще направя всичко каквото мога, за да защитя неговите интереси.

И той се сбогува, като стисна ръката на вдовицата малко по-силно, отколкото беше прието. Но обстоятелствата сякаш оправдаваха този жест и Елинор намери за неуместно да изрази неодобрение.

— Не мога да го разбера — казваше тя на Мери Болд няколко минути по-късно. — Не знам дали е добър или лош човек, дали е искрен или двуличен.

— Тогава — отвърна Мери — той има право на по-мека присъда: смятай го за добър.

— Общо взето, и аз мисля така — каза Елинор. — Вярвам, че намеренията му са добри, а в такъв случай не е хубаво от наша страна да го хулим и караме да страда, докато живее между нас. Но страх ме е, Мери, че татко ще бъде много огорчен заради старопиталището!

[1] Излишна (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА

ПРЕМЕРВАНЕ НА СИЛИТЕ

През всичкото това време в двореца не беше много спокойно. Намеците, подхвърлени на епископа от мистър Слоуп, не бяха отишли напразно. Негово преосвещенство чувствуваше, че ако се реши да се противопостави някога на почти непоносимия вече деспотизъм на жена си, сега е моментът за това: ако искаше да остане господар в собствената си епархия, да не говорим за собствения му дом, трябваше веднага да предприеме нещо. Щеше да му бъде по-лесно, ако беше го направил още в деня на ръкополагането си за епископ, отколкото сега, но по-добре сега, отколкото когато мисис Прауди съсредоточи в ръцете си всички нишки на управлението на епархията. А и помощта, предложена от мистър Слоуп, беше добре дошла — една неочаквана и неоценима помощ. Досега той беше гледал на двамата като на верни съюзници, чиито обединени сили му се струваха непобедими. Започна даже да мисли, че единственото му спасение е да даде на мистър Слоуп някоя богата енория по-надалеч от Барчестър. Но сега изглеждаше, че един от неговите врагове (наистина по-малко опасният от двамата, но все пак достатъчно внушителен) проявяваше склонност да премине в неговия лагер. А с помощта на мистър Слоуп нищо не му изглеждаше невъзможно. Епископът се разхождаше в малкия си кабинет, почти повярвал, че не е далеч денят, когато ще може да вземе за своя собствена употреба голямата стая на горния етаж, която е била постоянен кабинет на неговия предшественик.

Той беше отдаден на тези мисли, когато му връчиха писмо от архидякон Грантли, който молеше негово преосвещенство да му направи честта да го приеме утре — може би негово преосвещенство би бил така любезен да определи часа? Доктор Грантли би желал да обсъди завръщането на мистър Хардинг на длъжността управител на барчестърското старопиталище. След като прочете бележката, епископът беше уведомен, че слугата на архидякона чака долу за отговор.

Пред него се откриваше великолепно възможност да действува самостоятелно, но той си спомни за своя нов съюзник и заповяда да повикат мистър Слоуп. Оказа се, че мистър Слоуп не е в двореца, и тогава епископът прояви невероятна смелост, като написа на своя глава отговора до архидякона, с който му съобщаваше, че ще го приеме, и посочи определен час. След като се убеди лично през прозореца на кабинета си, че пратеникът отнесе благополучно писмото от дома му, той започна да обмисля следващата си стъпка.

Утре трябваше да заяви пред архидякона, че мистър Хардинг или ще получи назначението, или няма да го получи. Епископът чувствуваше, че няма да е честно да отхвърли Куивърфулови, без да уведоми за това мисис Прауди, и взе трудното решение да влезе в леговището на лъвицата и да ѝ съобщи, че обстоятелствата го принуждават да назначи мистър Хардинг. Той не смяташе, че ще хвърли сянка върху новопридобитото си мъжество, ако обещае на мисис Прауди, че първата овакантена длъжност ще бъде дадена на Куивърфул като компенсация за сегашното му разочарование. Ако с тази залъгалка успееше да смекчи гнева на лъвицата, щеше да бъде наистина щастлив, че първият му опит се е увенчал с пълен успех!

Епископът се озова в будоара на мисис Прауди не без тежки предчувствия. Първата му мисъл беше да изпрати да я повикат. Но не беше изключено тя да изтълкува превратно този жест, а освен това присъствието на дъщерите му можеше да се окаже в негова полза. Той завари жена си наведена над своите сметки — тя гризеше молива, явно погълната от паричните проблеми, смутена от безкрайните дворцови разходи и негодуваща против огромните суми за поддържане на епископското достолепие. Дъщерите ѝ се бяха разположили около нея. Оливия четеше роман, Огаста пишеше писмо до една близка приятелка от Бейкър Стрийт, а Нета пришиваше дантели към ръба на една фуста. Ако епископът успееше да вземе връх над жена си в сегашното ѝ настроение, щеше да бъде истински мъж. Такава победа можеше да бъде смятана за окончателна. Та нали в подобни случаи спорът между мъжа и жената се решава също както между две момчета от един клас, между два петела в един курник или между две армии на един континент. Победилният веднъж си остава победител завинаги. Решаващ е престижът от победата.

— Хм, мила — започна епископът, — ако не сте заета, бих искал да ви кажа две думи.

Мисис Прауди постави внимателно молива до последната събрана цифра, запечата в паметта си получената сума и едва тогава вдигна доста кисела физиономия към своя спътник в живота.

— Ако сте заета, може и друг път — продължи епископът, чието мъжество, подобно на мъжеството на Боб Ейкърс^[1], се изпари веднага щом се озова на бойното поле.

— За какво става въпрос, епископе? — осведоми се жена му.

— Ами... за тези... Куивърфулови... Но виждам, че сте заета. Може да поговорим после.

— За Куивърфулови ли? Разбрахме се, мисля, че те ще получат старопиталището. Това не подлежи на никакво съмнение, нали? — Тя не изпускаше от пръстите си здраво притиснатия до колоната с цифри молив.

— Знаете ли, мила, има една трудност...

— Трудност ли? — каза мисис Прауди. — Каква трудност? Мястото е обещано на мистър Куивърфул и той трябва при всички обстоятелства да го получи. Вече е подготвил всичко. Писал е на един младши свещеник да поеме Пудингдейл, споразумял се е с аукциониста за продажбата на фермата, конете и кравите — и изобщо смята мястото за свое. И той непременно трябва да го получи!

Ах, епископе, бъди твърд и призови цялото си мъжество! Помни колко много е заложено на карта. Ако отстъпиш сега, никакъв Слоуп няма да ти помогне после. Как може този, който захвърля собственото си знаме при първия мирис на барут, да разчита на верността на съюзниците си! Ти сам търсеше сражение — щом си на бойното поле, бий се доблестно! Смелост, епископе, смелост! Съвсените вежди не са убедили никого и тежките думи не чупят кости. В края на краищата на теб принадлежи санът! Тя не може да назначава управители, да раздава бенефиции и да избира капелани. Само остани верен на себе си! Напред, човече, бъди мъж и й дай да се разбере!

Такива слова нашепваше един малък наставник, скрит в гърдите на епископа. Но в него имаше и друг наставник, който му даваше други съвети. Не забравяй, епископе, тя е жена и ти много добре знаеш каква жена! Една словесна битка с нея ще бъде цяла катастрофа. Щом ти е притрябвало да воюваш, няма ли да е по-добре за теб да водиш

войната от собствената си маса в своя собствен кабинет? Нима петелът не се бие най-добре на своето бунище? А тук са и твоите дъщери, залог за твоята любов, плод на твоите чресла — хубаво ли ще бъде да те видят в часа на твоята победа над майка им? Ами ако те видят в часа на твоето евентуално поражение! А и как може да избереш тази минута без всякаква следа от твоята пословична прозорливост! Ами ако се окаже, че си прав не ти, а твоят враг — че наистина си поел едно задължение, а сега се опълчваш срещу жена си само защото тя иска от теб да удържиш думата си! Нима ти не си християнски епископ и нима словото ти не е свято въпреки всички възможни последици? Върни се, епископе, в своето светилище на долния етаж и отложи войнствените си намерения за друг случай, когато ще можеш да се сражаваш без такова решително превъзходство на противника.

През цялото време на тази вътрешна борба мисис Прауди продължаваше да стиска здраво молива, а сумата оставаше запечатана в скрижалите на нейната памет. „Четири фунта, седемнайсет шилинга и седем пенса“ — каза на себе си тя.

— Разбира се, мястото трябва да получи мистър Куивърфул — заяви на висок глас тя, обръщайки се към своя съпруг и повелител.

— Само исках да споделя с вас, мила, че според мистър Слоуп общественото мнение ще се опълчи против нас, ако постът не бъде даден на мистър Хардинг, а и вестниците могат да се заемат с този въпрос.

— Според мистър Слоуп! — произнесе мисис Прауди с тон, който показва ясно на епископа, че той е бил прав да подозира настъпването на разрыв. — А какво общо има мистър Слоуп с всичко това? Надявам се, милорд, че вие няма да допуснете да станете маша в ръцете на един капелан. — Тя се увлече и изгуби мястото, до което беше стигнала в своите сметки.

— Разбира се, мила. Това е абсолютно изключено. Но мистър Слоуп би могъл да ни бъде полезен, когато трябва да узнаем откъде духа вятърът, и аз наистина помислих, че ако предложим на Куивърфулови подходяща замяна...

— Глупости! — отсече мисис Прауди. — Ще минат години, докато се появи нещо, което изобщо да е сравнимо с това място. А що се отнася до вестниците, общественото мнение и тъй нататък, недейте забравя, че всяка история може да бъде разказана поне по два различни

начина. Ако мистър Хардинг е толкова глупав, че да започне да се оплаква, ние имаме какво да му отговорим. Мястото беше предложено първо на него и той сам се отказа. Тогава то бе дадено на друг, и толкоз. Поне аз мисля така.

— Е, мила, сякаш имате право — промълви епископът и се измъкна тихичко от стаята. По пътя към своя кабинет той се чудеше какво да каже на архидякона утре. Не се чувствуваше особено разположен и си помисли, че утре може да бъде задържан в леглото от някоя жлъчна криза. За нещастие той страдаше често от жлъчни смущения.

— Мистър Слоуп! Ще му дам аз един Слоуп! — с негодувание заяви достопочтената дама пред своето потомство. — Не зная какво му става на мистър Слоуп. Той май си е въобразил, че е самият Барчестърски епископ само защото му протегнах ръка и убедих баща ви да го вземе за капелан.

— Той винаги се е държал нагло — каза Оливия. — Веднъж вече ви се оплаках, мамо. (Но Оливия не го бе намерила за нагъл, когато ѝ бе предложил да я направи мисис Слоуп.)

— Така ли, Оливия, аз пък си мислех, че го харесваш — заяви Огаста, която имаше в момента зъб на сестра си. — На мен той винаги ми е бил неприятен, тъй като го намирам за непоносимо вулгарен.

— Тук се заблуждаваш — каза мисис Прауди. — Той съвсем не е вулгарен, а е един много красноречив и дълбоко вълнуващ проповедник. Но трябва да се научи къде му е мястото, ако иска да остане в този дом.

— Той има най-отвратителните очи, които съм виждала — каза Нета. — И освен това е невероятно лаком. Видяхте ли как изгълта вчера почти целия кекс със стафиди?

Когато мистър Слоуп се върна в двореца, той скоро узна от епископа — не толкова от думите му, колкото от цялото му държане, — че нарежданията на мисис Прауди във връзка със старопиталището трябва да бъдат изпълнени. Доктор Прауди вметна някои фрази като „само в този случай“ и „запазвам си правото да решавам лично всички въпроси във връзка с бъдещите назначения“. Но той беше много категоричен по отношение на мистър Хардинг, а тъй като мистър Слоуп не искаше да настройва срещу себе си и прелата и неговата благоверна, не му оставаше друго, освен да се подчини.

Той отбеляза само, че ще изпълни стриктно нарежданията на епископа, и подчерта увереността си, че ако епископът се доверява винаги на собствените си преценки, работите на епархията ще тръгнат много добре. Мистър Слоуп знаеше, че неуморните удари с чука неизбежно ще доведат до забиването на гвоздеа.

Вечерта мистър Слоуп седеше сам в стаята си, когато на вратата се почука леко и преди да успее да отговори, тя се отвори и на прага се появи неговата покровителка. Лицето му разцъфна веднага в усмивка, която обаче не срещна взаимност. Все пак мисис Прауди прие предложението й за стол и започна обвинителната си реч с думите:

— Мистър Слоуп, никак не ми хареса вашето държане с онази италианка на приема. Всеки би могъл да си помисли, че сте неин любовник.

— Какво говорите, госпожо! — възкликна ужасено мистър Слоуп. — Та тя е омъжена!

— Не зная, не зная! — отговори мисис Прауди. — Във всеки случай поне обича да минава за такава. Но независимо от това вниманието, с което я бяхте обградили, беше съвсем неуместно. Не мога да повярвам, че нарочно сте искали да проявите неуважение към приемната ми, но моето лично достойнство и достойнството на моите дъщери ме принуждава да ви изкажа своето неодобрение.

Мистър Слоуп отвори широко огромните си изпъкнали очи с добре изиграно учудване.

— Но, мисис Прауди — каза той, — аз само й донесох нещо за хапване, когато тя каза, че е гладна.

— А сега й правите посещения! — продължи тя, пронизвайки престъпника с погледа на таен полицаи, който се готви да се легитимира.

Мистър Слоуп почувствува голямо изкушение да заяви открито на тази мегера, че има право да посещава, когато си иска и да се държи както си иска, но си спомни, че положението му в Барчестър не е още много сигурно, и реши да укроти гнева й.

— Да, аз наистина бях у доктор Станъп и наистина се срещнах с мадам Нерони.

— При това насаме! — заяви епархиалният Аргус.

— Не отричам — отвърна мистър Слоуп, — но това стана само защото в стаята нямаше никой друг. Не е моя вината, че всички бяха

излезли.

— Да кажем, че е така, но позволете да ви уверя, мистър Слоуп, че вие ще паднете много ниско в моите очи, ако разбере някога, че сте били уловен в мрежите на тази жена. Аз познавам жените по-добре от вас, мистър Слоуп, и можете да ми повярвате — тази синьора, както тя се нарича, не е подходяща компания за един млад неженен свещеник с твърди християнски принципи.

С какво удоволствие би се изсмял в лицето ѝ мистър Слоуп, само ако смееше! Но той не посмя и се задоволи да каже:

— Уверявам ви, мисис Прауди, че тази дама не означава нищо за мен.

— Надявам се, че е така, мистър Слоуп. Сметнах все пак за свой дълг да ви предупредя. Има още нещо, за което ми се струва, че трябва да поговоря с вас, а именно за вашето отношение към епископа.

— За моето отношение към епископа ли? — каза мистър Слоуп, този път наистина изненадан и недоумяващ какво иска да каже неговата събеседница.

— Да, мистър Слоуп, за вашето отношение към епископа. То съвсем не е такова, каквото би ми се искало да бъде.

— Споменал ли е епископът нещо, мисис Прауди?

— Не, епископът нищо не е споменавал. Той вероятно смята, че е по-уместно аз да се заема с този въпрос, тъй като именно аз обърнах вниманието на негово преосвещенство върху вас. Всъщност, мистър Слоуп, вие често пъти се нагърбвате с прекалено много неща.

Мистър Слоуп почервения от гняв и доста усилия му бяха нужни, за да се овладее. Все пак той успя и продължи да слуша мълчаливо укорите на мисис Прауди.

— Много млади хора във вашето положение правят същата грешка, затова епископът е склонен да се покаже снизходителен засега. Вие без съмнение скоро ще разберете какво влиза във вашите задължения и какво не. Но послушайте съвета ми и не се намесвайте във въпросите, свързани с разпределянето на вакантните длъжности. Ако негово преосвещенство има нужда от съвет, той знае към кого да се обърне. — И след като добави още няколко банални забележки как трябва и как не трябва да се държи един млад неженен свещеник с твърди християнски принципи, мисис Прауди се оттегли, оставяйки капелана насаме с неговите мисли.

А те се свеждаха до заключението, че в епархията без съмнение няма място за разгръщане на неговата собствена енергия и на енергията на мисис Прауди, затова трябва час по-скоро да се изясни на чия енергия е писано да вземе връх.

[1] Боб Ейкърс — действащо лице от комедията на Ричард Шеридан (1751–1816) „Съперниците“. Страхлив селски благородник, който трябва да се бие на дуел, но по всякакъв, начин се стареа да избегне срещата с противника. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА

КЪМ ВДОВИЦАТА СА ОТПРАВЕНИ УКОРИ

Рано на другата сутрин мистър Слоуп бе повикан при епископа. Той тръгна уверен, че негово преосвещенство, подучен от жена си, ще го посрещне гневно и ще повтори упреците, които му бе отправила предния ден. Мистър Слоуп реши, че няма да понесе това от самия епископ, и влезе в стаята му в доста войнствено настроение, но завари прелата в най-кратко и благодушно разположение на духа. Негово преосвещенство се оплака от известно неразположение — имал малко главоболие и стомахът му не бил съвсем в ред, — но това не се бе отразило на настроението му.

— А, Слоуп! — каза той, като стисна протегнатата ръка на капелана. — Очаквам да дойде архидякон Грантли, но не съм в състояние да го приема. Страхувам се, че ще се наложи вие да поговорите с него вместо мене. — И доктор Прауди обясни какво трябва да се каже на доктор Грантли. Той трябваше да бъде уведомен по възможно най-деликатен начин, че след отказа на мистър Хардинг мястото на управител е било предложено на мистър Куивърфул, който го е приел.

Мистър Слоуп отново подчерта пред своя патрон, че това решение едва ли е много разумно, но думите му бяха произнесени sotto voce^[1]. Въпреки тази предпазливост не беше съвсем безопасно да продължава в същия дух — по време на кратката му реч епископът с едва забележим, но твърде красноречив жест посочи с палец вратата, която водеше от неговата стая към вътрешното светилище. Мистър Слоуп веднага разбра намека и не каза нищо повече, но му стана напълно ясно, че неговият патрон го прави свой довереник, че предстои сключването на така желания от него съюз и че назначението на мистър Куивърфул ще бъде последната жертва пред олтара на съпружеското покорство. Всичко това мистър Слоуп прочете в лекото помръдване на епископския палец — и го прочете правилно. Нямахше нужда от пергамент и печати, от декларации, обяснения и клетви.

Договорът между тях бе сключен и мистър Слоуп протегна ръка на епископа. Епископът изтълкува правилно малко по-силното ръкостискане и изрази с поглед своето одобрение.

— Много ви моля, бъдете учтив с архидякона, мистър Слоуп — каза той на глас, — но му покажете съвсем ясно, че мистър Хардинг сам ме лиши от възможността да направя нещо за него по този въпрос.

Да се каже, че по време на този разговор мисис Прауди седеше в спалнята си, прилепила ухо към ключалката, би означавало тя да бъде незаслужено оклеветена. Нейното чувство на благоприличие не ѝ позволяваше да слезе до такава пошлост. Подслушването през ключалки и откренати врати е работа на слугините. Мисис Прауди добре знаеше това и никога не постъпваше по този начин, но тя се разположи колкото може по-близо до вратата, стремейки се да си осигури предимството, което би имала една слугиня, без да прибегва до нейните унижителни хитрини.

Тя не можа обаче да чуе много нещо, а и дочутото само я заблуди. Не видя приятелското ръкостискане, не забеляза сключването на договора и нямаше никаква представа за коварното намерение на двамата предатели да се съюзят, с цел да я свалят от високото ѝ положение, да избият чашата от ръцете ѝ, преди да е отпила първата глътка, да я лишат от властта, преди да е вкусила от нейните сладости! Да, те бяха предатели — нейният спътник в живота и този парий, когото тя бе измъкнала от калта и сгряла край най-топлото огнище в света! Но нито един от тях не притежаваше душевното величие на тази жена. Въпреки че срещу нея се бяха съюзили двама мъже, битката не беше още загубена.

Мистър Слоуп не се съмняваше, че доктор Грантли ще се откаже от честта да се срещне с него — и излезе прав. При влизането си в двореца архидяконът бе приветствуван с една бележка. Мистър Слоуп изразявал своето уважение и пр. и пр. Епископът лежал болен в стаята си и много съжалявал и пр. и пр. Мистър Слоуп бил осведомен за възгледите на негово преосвещенство и ако архидяконът благоволял, той щял да има честта и пр. и пр. Архидяконът обаче не благоволи и след като прочете записката във вестибюла, той я смачка, измърмори, че съжалява за неразположението на епископа, и се сбогува, без да удостои дори с устен отговор записката на мистър Слоуп.

„Хм, болен! — каза на себе си архидяконът и се друсна ядосан в каретата си. — Този човек е невъзможен страхливец. Страх го е да разговаря с мен. Болен бил!“ Самият архидякон не беше боледувал никога и затова не бе в състояние да разбере как някой може да бъде възпрепятствуван поради болест да спази уговорения час. Всички подобни извинения бяха за него измама и в сегашния случай той не беше много далеч от истината.

Доктор Грантли заповяда да го закарат в квартирата на Хай Стрийт, където живееше тъстът му; там научи, че мистър Хардинг е отишъл у дъщеря си, и се отправи към дома на мисис Болд. Когато влезе в гостната, архидяконът кипеше от ярост, но вече не толкова заради малодушието на епископа, колкото заради безобразното поведение на капелана.

— Вижте само! — каза той, хвърляйки смачканата записка на мистър Хардинг. — Доживях да ми обясняват, че ако искам, може да ми бъде оказана честта да се срещна с мистър Слоуп! И то след като има твърда уговорка с епископа!

— Но той пише, че епископът е болен — каза мистър Хардинг.

— Пфу! Нима искате да кажете, че ще се оставите да бъдете заблуден от подобен предлог? Вчера той беше съвсем здрав. Вижте какво, мистър Хардинг, аз непременно ще се срещна с епископа и ще му кажа в лицето какво мисля за неговото поведение. Ще ме приеме на всяка цена, или в Барчестър ще стане много горещо за него!

Елинор също беше в стаята, но в гнева си доктор Грантли просто не я забеляза. Сега тя се обърна най-невинно към него:

— Жалко, че не сте се срещнали с мистър Слоуп, доктор Грантли. Мисля, че от този разговор можеше да излезе нещо.

Архидяконът се обърна, почти груб в своята ярост към нея. Ако тя беше направо признала, че е избрала за свой втори съпруг мистър Слоуп, той едва ли щеше да бъде по-сигурен в нейната принадлежност духом и телом към партията на Слоуп-Прауди, отколкото след тези нейни думи. Клетата Елинор!

— Да се срещна с него! — ревна архидяконът, изпепелявайки я с поглед. — И защо ми е притрябвало да се унижавам в очите на света и в моите собствени очи, като приема да разговарям с подобен човек? Досега съм живял сред джентълмени и на никого няма да позволя да ми налага компанията на друг тип хора!

Горкият мистър Хардинг знаеше много добре какво иска да каже архидяконът, но Елинор беше по-наивна дори от собственото си дете. Тя не можеше да разбере защо архидяконът смята, че ще бъде въвлечен в лошо общество, ако благоволи да поговори няколко минути с мистър Слоуп, след като това беше в интерес на баща ѝ.

— Вчера аз разговарях цял час с мистър Слоуп — каза не без известно достойнство тя — и не се почувствувах унижена от това.

— Да допуснем — отвърна той. — Но позволете ми да решавам сам как трябва да се държа в подобни случаи. И още нещо, Елинор: във ваш интерес е да следвате понякога съветите на истинските си приятели. Иначе един прекрасен ден ще се окаже, че не са ви останали вече приятели, чиито съвети бихте могли да приемете.

Елинор се изчерви до корените на косите си. Но дори и сега тя нямаше ни най-малка представа какви мисли се въртят в главата на архидякона. От смъртта на клетия Джон Болд тя не бе изобщо помисляла, че може някога да се влюби отново или да бъде отново обект на нечия любов. Във всеки случай подобна идея не би могла никога да бъде породена от човек като мистър Слоуп.

Независимо от това лицето ѝ се покри с плътна руменина, тъй като чувствуваше, че я обвиняват в нещо недостойно — беше ѝ особено мъчно, че баща ѝ не застана веднага на нейна страна, макар именно заради него да се бе примирила с ролята на довереница на мистър Слоуп. Тя бе разказала най-подробно за всичко станало на баща си — наистина той не беше много съгласен с нея, що се отнася до плановете на мистър Слоуп за старопиталището, но не каза нищо, което би могло да се изтъкува като упрек, че е говорила с капелана.

Елинор бе препалено сърдита, за да посрещне с покорно мълчание думите на зет си. Всъщност тя така и не можа да свикне да се държи смирено пред него и това им пречеше да бъдат верни съюзници.

— Не разбирам какво искате да кажете, доктор Грантли — рече тя. — Не мисля, че мога да се упрекна в такава постъпка, която моите приятели не биха одобрили. Мистър Слоуп дойде тук, за да разбере дали татко иска да се върне в старопиталището, и аз му отговорих, тъй като съм убедена, че има най-добри намерения.

— Най-добри намерения! — подигравателно повтори архидяконът.

— Според мен вие сте много несправедлив към мистър Слоуп — продължи Елинор, — но аз говорих вече с татко по този въпрос. И тъй като моите думи очевидно не ви харесват, позволете ми, доктор Грантли, да ви оставя в компанията на баща ми. — С тези думи тя излезе спокойно от стаята.

Всичко това беше крайно неприятно за мистър Хардинг. Стана му ясно, че архидяконът и неговата съпруга бяха убедени в намерението на Елинор да се омъжи за мистър Слоуп. Самият той не можеше да повярва в това, но, от друга страна, не можеше да отрече, че обществото на мистър Слоуп, изглежда, не ѝ беше неприятно. Тя непрекъснато се срещаше с него и той беше единственият неженен мъж, когото приемаше. Когато се обсъждаше неговото поведение, винаги го защитаваха, макар и да знаеше колко противен е той на нейните приятели. Обаче мистър Хардинг си даваше сметка, че ако тя наистина реши да стане мисис Слоуп, той няма морално основание да се противопостави на това. Елинор имаше право сама да решава кое е добро за нея, а като баща той не би могъл да каже, че бракът с един толкова уважаван свещеник би я опозорил. А да се скара с дъщеря си заради този брак и да се отвърне завинаги от нея, както заплашваше да стори архидяконът, беше изобщо немислимо за мистър Хардинг. Ако тя реши да се омъжи за този човек, той трябваше да преодолее, доколкото е възможно, отвращението си към него. Неговата Елинор, делила с него отминалите щастливи дни, трябваше да си остане негова любима дъщеря, зеница на неговите очи. Който иска, нека се откаже от нея — той никога нямаше да направи това. Ако му беше писано на стари години да сядат на една маса с човекът, който единствен му внушаваше такава неприязън, щеше да се примири и с това. Той беше готов на всичко, само и само да не загуби дъщеря си.

Тази обърканост на чувствата пречеше на мистър Хардинг да вземе страната на Елинор срещу архидякона или на архидякона срещу Елинор. Някой може да каже, че той не биваше да я подозира в подобно нещо. Уви, така е! Но мистър Хардинг не беше съвършен. Нерешителен, слабохарактерен, готов да се води по другите, несигурен в себе си, той беше много далеч от съвършенството. Същевременно не бива да се забравя, че този брак, който внушаваше такова отвращение на архидякона и който е не по-малко противен и на нас, защото добре познаваме мистър Слоуп, не изглеждаше толкова чудовищен в очите на

мистър Хардинг, тъй като в своето милосърдие той не изпитваше такава омраза към капелана, каквато изпитваше архидяконът и каквато може би изпитваме и ние.

Но когато дъщеря му напусна стаята, той се почувствува много потиснат. И както обикновено правеше в минути на скръб, засвири някаква тиха мелодия на едно въображаемо виолончело, като движеше бавно напред-назад едната си ръка, сякаш държеше лък, и разхождаше другата по невидимите струни.

— Тя ще се омъжи за този човек като две и две четири — заяви не особено склонният към философствуване архидякон.

— Дано не го направи — въздъхна баща ѝ. — Но какво мога да ѝ кажа, ако се реши на тази стъпка? Нямам право да настоявам да се откаже от него.

— Нямате право ли?! — възкликна доктор Грантли.

— Нямам такова право като неин баща. Той е мой колега и доколкото знаем, не е лош човек.

С това архидяконът не можеше по никой начин да се съгласи. Но не беше много уместно да трупа обвинения срещу Елинор в собствената ѝ гостна, затова двамата излязоха навън и продължиха да обсъждат всички възможни последици от една подобна стъпка под брястовете на катедралния двор. Мистър Хардинг обясни на зет си каква е била целта — по-скоро мнимата цел — на последното посещение на мистър Слоуп при вдовицата. Но той заяви, че не вярва много в приятелските чувства на мистър Слоуп.

— Не мога да забравя как се държа с мен — каза мистър Хардинг, — а не е възможно да промени убежденията си толкова бързо.

— Напълно ми е ясен! — каза архидяконът. — Хитър Тартюф! Искан да купи дъщерята, като направи услуга на бащата. Целта му е да покаже колко е влиятелен, колко е благороден и колко много е готов да направи заради нейните beaux yeux^[2]. Да, сега ми е напълно ясен. Но няма да му е лесно с нас, мистър Хардинг — каза той, като се обърна към своя събеседник и сложи ръката си на неговото рамо. — За вас ще бъде може би по-добре да се откажете от старопиталището, отколкото да го получите на тази цена.

— Да се откажа ли? Та аз вече съм се отказал. Нямам нужда от него. Реших, че мога да преживявам и така. Ще оттегля окончателно

искането си. Още сега ще пиша на епископа, че се отказвам от всякакви претенции.

Мистър Хардинг щеше да бъде много щастлив, ако му разрешаха да се измъкне по този начин от всички грижи и неприятности. Но това не отговаряше на намеренията на архидякона.

— Не и не! В никой случай не бива да правим такова нещо — каза доктор Грантли. — Старопиталището трябва да бъде наше. Едва ли има някакво съмнение в това. Но да бъде наше без съдействието на мистър Слоуп. Ако не можем без него, по-добре да се откажем. Но ние ще го получим, напук на мистър Слоуп! Еърбин ще пристигне в Плъмстед утре — трябва да дойдете да поговорите с него.

Постепенно двамата събеседници стигнаха до катедралната библиотека, която барчестърските свещеници бяха превърнали в нещо като църковен клуб, където пишеха своите проповеди, а понякога и писмата си, четяха богословски съчинения, а от време на време — вестници и списания. Богословските съчинения, изглежда, не напускаха лавиците толкова често, колкото би могъл да предположи един страничен наблюдател, съдейки по външния вид на сградата. Тук двамата съюзници съгласуваха плана за по-нататъшните си действия. Архидяконът написа до епископа едно доста рязко, но все пак издържано в приличен тон писмо, в което обосноваваше правото на своя тъст да заеме мястото на управител и изразяваше съжаление, че не е могъл да се срещне с негово преосвещенство тази сутрин. За мистър Слоуп не се споменаващо нищо. След това те се уговориха, че мистър Хардинг ще отиде на следния ден в Плъмстед. След дълго обсъждане на въпроса архидяконът реши да включи в тази покана и Елинон, за да я предпази, ако може, от ухажванията на мистър Слоуп.

— След една-две седмици тя ще го види в истинската му светлина — каза той, — а в Плъмстед ще бъде на сигурно място — едва ли мистър Слоуп ще се осмели да я последва чак там.

Елинон бе доста изненадана, когато нейният зет се върна и най-любезно настоя да отиде в Плъмстед заедно с баща си. Тя веднага почувствува, че в нейно отсъствие баща ѝ се бе застъпил за нея. И от благодарност към него реши да скрие възмуцението си и да приеме поканата на архидякона. Но тя обясни, че не може да дойде на следващия ден, тъй като е поканена на чай у семейство Станъп. Щяла

да пътува с баща си един ден по-късно, ако той я почака, в противен случай щяла да го последва сама.

— У семейство Станъп ли? — каза доктор Грантли. — Не знаех, че сте толкова близка с тях.

— И аз самата не знаех това преди вчерашното посещение на мис Станъп. Но тя много ми харесва и аз обещах да отида у тях за някоя и друга партия шах.

— Гости ли ще имат? — попита архидяконът, който все още се боеше от мистър Слоуп.

— О, не! — отвърна Елинор. — Мис Станъп каза, че не чакат никого. Но тя чула, че Мери е заминала за няколко седмици, и й казали, че играя шах, затова дойде специално да ме покани.

— Много мило от нейна страна — отбеляза бившият управител. — Наистина те приличат повече на чужденци, отколкото на англичани, но това едва ли ги прави по-лоши.

Архидяконът беше, общо взето, благосклонен към Станъп и семейството му и не възрази нищо. Затова бе решено мистър Хардинг да отложи с един ден идването си в Плъмстед и да вземе със себе си Елинор, бебето и кърмачката.

Без съмнение мистър Слоуп ставаше важна фигура в Барчестър.

[1] С половин глас (ит.). — Б.пр. ↑

[2] Хубави очи (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА

БАРЧЕСТЪР НА ЛУННА СВЕТЛИНА

Семейство Станъп имаше немалко причини да изпитва тревога и дори обърканост, но те рядко имаха вид на разтревожени или объркани. Това се дължеше на особената дарба на всеки един от тях да носи своето бреме, без да се оплаква и без да търси съчувствие. Те винаги се стремяха да приемат нещата откъм тяхната добра страна, а в случай че такава липсваше, гледаха на бедата с равнодушие, което, ако не може да се нарече стоическо, поне отговаряше на поставените от стоиците цели. Старият Станъп не можеше да не си дава сметка, че е изпълнил лошо дълга си и като свещеник, и като баща, и с болка си мислеше за положението, в което ще се окаже семейството му след неговата смърт. В течение на много години той получаваше не по-малко от три хиляди фунта годишно, но семейството му нямаше да разполага с нищо друго, освен с личното състояние от десет хиляди фунта на мисис Станъп. Не само беше изразходвал целия си доход, но имаше и дългове. И все пак той рядко показваше външни признаци на тревога.

Жена му беше същата. Тя не глезеше много децата си, но поне не смущаваше техните радости, не се оплакваше от съдбата, нито говореше за миналите си и бъдещи страдания. Докато имаше прислужница, която да ѝ помага при обличането, и хубави тоалети, които да облича, друго не ѝ трябваше. Такива бяха и децата, Шарлот никога не досаждаше на баща си с упреци за надвисналата над главите им бедност, не показваше признаци на тревога, че толкова бързо се превръща в стара мома, рядко беше сърдита и доколкото може да се съди по външността, беше винаги доволна. Характерът на синьората не беше толкова лек, но затова пък тя обладаваше завидно мъжество: рядко се оплакваше, и то никога пред своите близки. Макар и постигната от нещастие, което би сломило сърцето на всяка жена, притежаваща нейната хубост и като нея лишена от религиозна утеха, тя го понасяше мълчаливо, като наемкваше за него само за да

предизвика състрадание и възхищение у мъжете, с които кокетничеше. Колкото до Бърти, интонацията на гласа му и блясъкът в очите му сякаш говореха, че няма по-безгрижен и по-щастлив човек от него. И наистина нямаше. Той беше неспособен да мисли за бъдещите изпитания. Заплашващата го мизерия пречеше на апетита му толкова, колкото и точенето на касапския нож пречи на апетита на овцата.

Това безгрижие ги напускаше в много редки случаи. Все пак понякога в очите на бащата се появяваше пламъкът на гнева и лъвът надаваше глухо, заплашително ръмжене, сякаш се готвеше за кървав лов. Друг път мадам Нерони се ожесточаваше срещу цялото човечество, въставаше повече от обикновено срещу светските условности и беше готова да се откъсне от котвата и да бъде отнесена от бурния поток на своите чувства към гибел и разруха. Но и тя като всички останали членове на семейството не познаваше истинските чувства и беше неспособна на истинска страст. В това беше нейното спасение. Преди да се реши да пристъпи към замисляната лудория, тя правеше малка сметка, в резултат на която се оказваше, че родителската вила или дори скромният дом в Барчестър е за предпочитане пред скитанията по широкия свят.

Живееха без всякакъв ред. Първи на закуска слизаше обикновено бащата, последван от Шарлот, която му поднасяше кафето. Останалите закусваха, където, както и когато намерят за добре. Сутринта след безуспешното посещение на архидякона в двореца доктор Станъп влезе в столовата застрашително намръщен; посивялата му грива беше по-разрошена от обикновено и той дишаше тежко и учестено, докато се настаняваше на стола си, В ръката си държеше отворени писма и когато Шарлот влезе в стаята, той още ги четеше. Тя се приближи до него и по навик го целуна, но той не показа, че забелязва жеста ѝ, и тя разбра, че се е случило нещо неприятно.

— Какво означава това? — каза баща ѝ, хвърляйки през масата едно писмо с миланско клеймо.

Шарлот пое писмото с уплаха, но се успокои, като видя, че това е само сметката от техния италиански шивач. Цифрата беше доста голяма, но не чак толкова, че да причини скандал.

— Това е сметката за нашите рокли, татко. От последните шест месеца. Не можем трите да се обличаме даром.

— Виж ти, даром! — каза той, вперил поглед в сумата, която в милански лири изглеждаше наистина чудовищна.

— Шивачът трябваше да изпрати сметката до мен — каза Шарлот.

— Много съжалявам, че не го е направил, особено ако беше в състояние и да я платиш. Доколкото виждам, три четвърти от сумата са пари, изразходвани за Мадлин.

— Тя има толкова малко развлечения, сър — застъпи се за сестра си Шарлот, движена от искрена добрина.

— И той май няма други развлечения — каза доктор Станъп, като подхвърли още едно писмо на дъщеря си. То беше от поредния член на семейство Сидония, който учтиво молеше бащата да изплати незначителната сума от седемстотин фунта по полица, издадена на името на мистър Етълбърт Станъп и пресрочена с девет месеца.

Шарлот прочете писмото, бавно го сгъна и го пхна под подноса.

— Той май няма други развлечения, освен да подписва полици на евреите. Нима мисли, че ще я платя?

— Разбира се, че не мисли така — отвърна Шарлот.

— И кой според него ще я плати?

— Честта ни няма да пострада, ако полицата си остане неплатена. Той едва ли е взел много от нея.

— Тогава, значи, може спокойно да влезе в затвора и да изгние там — каза бащата. — Друга алтернатива, ако не греша, няма.

Доктор Станъп имаше предвид обичайната практика от своята младост, но дъщеря му, въпреки че бе живяла толкова дълго в чужбина, познаваше много по-добре днешна Англия.

— Ако иска да арестува Бърти, ищецът ще трябва първо да води дело — каза тя.

Ето как, о велик Сидонийски роде, ние, неверниците, се отнасяме към теб, когато в час на крайна нужда ти и твоите събрата ни помагате с купища злато, големи колкото лъвове, а понякога и с поръчки за вино и несесери.

— Как? Да допусне да го обявят за неплатежоспособен?! — възкликна докторът.

— Но той вече е такъв! — каза Шарлот, която не обичаше да оставя нещата недоизяснени.

— Какво падение за сина на един свещеник от англиканската църква! — възмути се баща ѝ.

— Не виждам защо синовете на свещениците да са по-обвързани с изплащането на дълговете си от останалите млади хора! — каза Шарлот.

— Откакто е завършил училище, той е получил от мен толкова, колкото не получават дори най-големите синове на мнозина благородници!

— Дайте му тогава още една възможност, сър.

— Какво! — кресна разгневеният баща. — Нима искаш да платя на този евреин?

— О, не! Аз не бих му платила — това си е негов риск. А ако се случи най-лошото, Бърти ще трябва да напусне страната. Но моята молба към вас е да бъдете мил с Бърти и да му разрешите да остане тук, докато е възможно. Той е замислил нещо, което може да го изправи най-после на крака.

— Да не би да мисли да се посвети на професията си?

— Да, и това също, но по-късно. Решил е да се жени.

В този момент вратата се отвори и Бърти влезе, като си подсвиркуваше с уста. Баща му веднага се захвана с яйцето си, тъй че Бърти продължи със свиркането, необезпокояван от никого, додето стигна до стола на Шарлот.

Тя му даде знак с очи, които насочи първо към баща си и след това към писмото, чието ъгълче се подаваше изпод подноса за чай. Бърти разбра намека, с безшумно котешко движение измъкна писмото и се запозна с неговото съдържание. Обаче докторът го забеляза, макар че изглеждаше дълбоко погълнат от черупката на яйцето, и каза с най-суров глас:

— Е, сър, познавате ли този господин?

— Да, сър — отвърна Бърти. — Познавам го малко, но това не му дава право да ви безпокои. Ако позволите, сър, аз сам ще отговоря на това писмо.

— Аз във всеки случай няма да му отговоря — заяви бащата и след кратка пауза добави: — Вярно ли е, сър, че дължите седемстотин фунта на този човек?

— Как да ви кажа — отговори Бърти. — Бих оспорил сумата, ако бях в състояние да му заплатя онова, което наистина му дължа.

— Подписвали ли сте му полица за седемстотин фунта? — попита с много висок и много сърдит глас бащата.

— Мисля, че му дадох такава полица, но получих от него всичко на всичко сто и петдесет фунта.

— А какво стана с останалите петстотин и петдесет?

— Ами преди всичко, сър, имаше сто фунта комисиона, а останалите взех в павета и кончета-люлки.

— Павета и кончета-люлки! — възкликна доктор Станъп. — И къде са те?

— Те ли, сър? Мисля, че са някъде в Лондон. Ща се информирам по-точно, ако имате нужда от тях.

— Господи, какъв идиот! Цяло безумие е да се хвърлят още пари по него! Нищо вече не може да го спаси от провал! — И с тези думи злочестият баща са оттегли от стаята.

— Дали старият ще вземе все пак паветата? — попита Бърти сестра си.

— Виж какво — каза тя. — Ако не внимаваш, ще са окажеш дори без покрив над главата. Аз го познавам по-добре от тебе. Много е сърдит.

Бърти поглади дългата си брада, изпи чая си, поговори с полушеговит, полусериозен тон за своите изпитания и в заключение обеща на сестра си, че ще направи всичко възможно да се хареса на вдовицата Болд. След това Шарлот отиде при баща си, уталожи малко гнева му и го убеди да не споменава нищо за полицата, поне през следващите няколко седмици. Той дори заяви, че ще плати седемстотинте фунта или във всеки случай ще откупи полицата, ако Бърти си осигури най-после някакво прилично бъдеще. Те не споменаха името на клетата Елинор, но и без много думи се разбраха.

В девет часа всички се събраха в гостната, напълно помирени помежду си, и скоро слугата доложи за мисис Болд. Тя влизаше за първи път в къщата, въпреки че беше оставяла визитната си картичка, и сега ѝ стана малко неловко, че е пристигнала при тези чужди хора с такава приятелска непринуденост и при това облечена в най-обикновена вечерна рокля, сякаш цял живот ги е познавала. Но след три минути те я накараха да се почувствува у дома. Шарлот изтича надолу по стълбите да поеме бонето ѝ. Бърти ѝ помогна да си свали шала, синьората се усмихна така, както умееше да се усмихва, когато

искаше да бъде любезна, а главата на семейството ѝ стисна ръката ласкаво, сякаш я благославяше, с което веднага спечели сърцето ѝ и я убеди в своето благородство.

Не бяха изминали и пет минути от пристигането на Елинор, когато слугата отново влезе и доложи, че е дошъл мистър Слоуп. Тя се изненада малко, тъй като ѝ бяха казали, че ще бъдат сами, а държането на домакините показваше ясно, че посещението на мистър Слоуп не е неочаквано. Но нямаше причини за тревога. При подобни покани присъствието на един-двама ергени повече или по-малко не се смяташе за кой знае какво събитие, а и нямаше причина мистър Слоуп да не пие чай у семейство Станъп, както и самата Елинор. Той обаче беше много неприятно изненадан от присъствието на своята избраница. Мистър Слоуп бе дошъл да се наслади на красотата на мадам Нерони и да размени ласкателства с нея, но почувствува (макар и да не си признаваше това), че ако прекара вечерта съобразно първоначалните си намерения, изгледите му за успех при мисис Болд ще намалее.

Синьората, която не подозираше, че има съперница, посрещна мистър Слоуп с обичайния интимен тон. Докато се ръкуваше с него, тя доверително му пошепна, че има да му каже нещо важно след чая — Мадлин очевидно беше решена да продължи покоряването на капелана. Горкият мистър Слоуп съвсем се обърка. Той предполагаше, че Елинор вече вижда в негово лице свой поклонник, и се ласкаеше от мисълта, че това не ѝ е неприятно. Какво щеше да си помисли тя за него, ако го видеше да ухажда омъжена жена!

Но Елинор съвсем не беше склонна да го осъжда за това и не почувствува никаква досада, когато я сложиха да седне между Бърти и Шарлот Станъп. Тя не подозираше нищо за намеренията на мистър Слоуп, не подозираше дори за подозренията на своите близки, но все пак беше доволна, че мистър Слоуп не е много близо до нея.

Не беше недоволна и от съседството на Бърти Станъп. Той почти винаги оставяше добро впечатление при първо запознанство. С един епископ, който държеше много на собственото си достойнство, можеше наистина да претърпи провал, но не и с една млада и красива жена. Той съумяваше много бързо да премине на приятелски тон с жените, без каквато и да е нотка на безочливост или разпуснатост. В маниерите му имаше нещо, което напомняше на гальовно котенце. Изглеждаше толкова естествено да го приласкаят и погалят с

фамилиарно добродушие в очакване да замърка и да заеме грациозна поза, а най-вече никога да не показва ноктите си. Но като всяка галювна котка и той имаше нокти, които понякога ставаха доста опасни.

След като свършиха с чая, Шарлот тръгна към отворения прозорец, заяви, че пълната есенна луна е удивително красива, и прикани всички да ѝ се полюбуват. Всъщност тази компания, с едно само изключение, беше доста равнодушна към красотата на луната, в това число и Шарлот, но тя знаеше колко полезна за нейните планове може да се окаже девствената богиня и затова се постара да предизвика техния ентусиазъм. Елинон и Бърти също се приближиха до прозореца. Доктор Станъп и неговата съпруга бяха вече готови да задремат в креслата си.

— На кого сте привърженица, мисис Болд, на Хюел^[1], на Брустър^[2] или на някой друг? — попита Шарлот, която знаеше по малко от всичко и беше чела около една трета от всяка току-що спомената книга.

— О — каза Елинон, — не съм чела тези автори, но съм сигурна, че на луната има поне един човек, а може би и повече.

— Вие не вярвате в пихтиестата маса, нали? — попита Бърти.

— Чувах за нея и бих казала, че е едва ли не грях да се изказват такива мисли. Как може да се правят заключения за границите на божието могъщество на другите звезди, като се изхожда от законите, които Творецът е дал само за нашия свят?

— Точно така! — каза Бърти. — Защо на Венера да няма разумни саламандри? А ако на Юпитер има само риби, какво им пречи да бъдат толкова интелигентни, колкото и земните хора?

— С това едва ли им правиш комплимент — каза Шарлот. — Аз съм по-склонна да се съглася с доктор Хюел, тъй като не мисля, че човечеството заслужава да бъде повтаряно в безброй светове. На другите звезди може да има души, но те едва ли са облечени в телесна обвивка. Е, мисис Болд, какво ще кажете да вземем да си сложим шапките и да се разходим из катедралния двор? Ако ще обсъждаме звездни въпроси, по-добре да сторим това под кулите на катедралата, отколкото край този тесен прозорец.

Мисис Болд не възрази и те се приготвиха за излизане. Шарлот Станъп знаеше добре правилото за излишния трети и склони сестра си

да пусне мистър Слоуп с тях.

— Хайде, мистър Слоуп! — каза тя. — Не се съмнявам, че ще се присъедините към нас. Връщаме се след четвърт час, Мадлин.

Мадлин разбра правилно нейния поглед и тъй като за повечето от своите развлечения ѝ се налагаше да зависи от сестра си, реши да отстъпи. Не беше леко да остане сама, докато нейните връстници се любуват на прелестите на лунната нощ, но още по-трудно беше да се лиши от съдействието, което Шарлот ѝ оказваше във всички нейни флиртове и любовни интриги. Шарлот ѝ каза с поглед, че този път трябва да отстъпи заради благополучието на семейството, и Мадлин се подчини.

Но погледът на Шарлот не каза нищо подобно на мистър Слоуп. Той нямаше нищо против да остане tête-à-tête^[3] със синьората след тръгването на останалите трима и затова нежно ѝ пошепна:

— Няма да ви оставя сама.

— О, не! — каза тя. — Идете, моля ви, идете, заради мене. Не мислете, че съм такава егоистка. Не искам да преча на никого. Вие също ще се убедите в това, когато ме опознаете по-добре. Моля ви, идете с тях, мистър Слоуп, но когато се върнете, отделете ми пет минути, преди да ни напуснете.

Мистър Слоуп разбра, че ще трябва да тръгне с другите, и се присъедини към тях във вестибюла. Той би приел с удоволствие да се поразходи, ако би могъл да предложи ръката си на мисис Болд, но за това не можеше, разбира се, да става и дума. Всъщност съдбата му се реши твърде скоро — още щом се доближи до тях, мис Станъп го хвана под ръка, а Бърти тръгна редом с Елинор така естествено, сякаш тя беше вече негова собственост.

И така те тръгнаха да се разхождат. Най-напред обиколиха катедралата, както възнамеряваха първоначално, после излязоха през старинната арка в подножието на миниатюрната църква „Св. Кътбърт“, минаха покрай зида на епископския дворец и стигнаха до моста в самия край на града, откъдето се открива изглед към градината на Хайрамовото старопиталище. Тук Шарлот и мистър Слоуп, които бяха малко напред, се спряха да изчакат другите двама. Мистър Слоуп знаеше, че островърхите покриви и старите тухлени комини, толкова красиви на лунна светлина, бяха част от предишното жилище на

мистър Хардинг, и не би се спрял на такова място и в такава компания, ако имаше друг изход; но мис Станъп остана глуха за неговите намеци.

— Прекрасно кътче, мисис Болд — каза Шарлот, — безспорно най-красивото в цялата околност. Не мога да разбера защо вашият баща го е напуснал!

Мястото беше наистина великолепно и сега, огряно от измамната светлина на луната, изглеждаше двойно по-голямо, двойно по-красиво, двойно по-живописно и по-старинно, отколкото при безжалостната дневна светлина. Кой знае какво сложно многообразие, какво загадъчно изящество придава винаги луната на едновременните островърхи сгради, заобиколени с красиви дървета, като Хайрамовото старопиталище! В нощта, за която разказваме, старият дом на мистър Хардинг изглеждаше от моста наистина възхитителен и въпреки че Елинор не съжеляваше за решението на баща си да го напусне, в този миг изпита силно желание той да се върне там.

— Неговото завръщане е съвсем предстоящо, нали? — попита Бърти.

Елинор не отговори веднага. Много такива въпроси остават без отговор и никой не забелязва това, но този път не стана така. Всички замълчаха, сякаш очакваха какво ще каже тя. Първа се обади Шарлот:

— Но нали въпросът за завръщането на мистър Хардинг е решен?

— Според мен нищо не е още решено — отговори Елинор.

— Но нещата са толкова ясни — каза Бърти, — стига баща ви да има желание да се върне. Кой друг би могъл да заеме мястото на управител след всичко станало?

Елинор обясни как мистър Слоуп се бе опитал да обсъжда този въпрос сега, и те продължиха нататък. Шарлот изрази желание да се изкачи на хълма извън града, за да разгледа оттам кулите на катедралата. Елинор потърси опора в ръката на Бърти и по пътя му разказа как стоят нещата между баща ѝ и епископа.

— А той? — Бърти посочи мистър Слоуп. — Каква е неговата роля във всичко това?

Елинор разказа как мистър Слоуп се бе опитал отначало да диктува условията на нейния баща и как после бе променил мнението си и бе направил всичко възможно да спечели епископа за каузата на мистър Хардинг.

— Но баща ми — завърши тя — не е много склонен да му се довери. Всички казват, че той се държи прекалено надменно с местното духовенство.

— Повярвайте ми — каза Бърти, — вашият баща е прав. Ако не греша, този човек е не само надменен, но и двуличен.

Четиримата стигнаха до върха на хълма и се върнаха в града по една пътека през полята, като минаха по малко дървено мостче (една дъска с перила от колчета) и се озоваха от другата страна на катедралата, противоположна на мястото, от което бяха тръгнали. По такъв начин те заобиколиха владенията на епископа, катедралата и околните поля и когато стигнаха до дома на доктор Станъл, вече минаваше единадесет.

— Много късно стана — каза Елинон. — Би било неприлично да безпокоим пак майка ви в такъв неподходящ час.

— О, мама няма да бъде обезпокоена — засмя се Шарлот. — Тя сигурно отдавна си е легнала, а Мадлин ще се разгневи страшно, ако не се отбиете да я видите. Хайде, Бърти, поеми шапката на мисис Болд.

Те се качиха в гостната, където синьората беше сама и четеше книга. Тя изглеждаше малко тъжна, но точно толкова, колкото да събуди допълнителен интерес у мистър Слоуп. Скоро този щастливец бе допуснат да седне на нейната кушетка и те започнаха оживено да шепнат. Синьората си имаше свой маниер на шепнене, който се различаваше много от шепненето на великите трагичи. Великият трагик съска, притаил дъх, и произнася нечленоразделни звуци, но го чуват в целия салон. Синьората не съскаше и произнасяше всички думи с ясен, сребрист глас, но те бяха доловими само за ухото, в което бяха нашепвани.

Шарлот усърдно сновеше из стаята, давайки си вид, че е много заета, после спомена нещо за майка си и изтича горе. Така Елинон остана сама с Бърти и не усети как мина цял час. Нека отдадем дължимото на Бърти — той едва ли би могъл да изиграе по-добре козове си. Не я ухажваше, не въздишаше и не си придаваше замечтан вид, а я развличаше приятелски, но почтително. И когато в един часа след полунощ се сбогува с Елинон пред вратата на дома ѝ, докъдето впрочем я изпрати заедно с вече обзетия от ревност мистър Слоуп, тя беше на мнение, че той е един много приятен млад човек и че едва ли има по-очарователно семейство от Станълпови.

[1] Уилям Хюел (1794–1866) — кеймбриджки професор по етика автор на многобройни научни трудове, в които отричал „множествеността на световите“. — Б.авт. ↑

[2] Сър Дейвид Брустър (1781–1868) — виден шотландски физик, автор на трудове върху оптичните свойства на кристалите. Изобретател на калейдоскопа. — Б.авт. ↑

[3] Насаме (фр). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

МИСТЪР ЕЪРБИН

Време е вече да представим лично на читателя преподобния Франсис Еърбин, бивш професор по поезия в Оксфорд, а сега свещеник на енорията при църквата „Св. Юълд“ в барчестърската епархия. Съдено му е да заеме видно място в тази книга и затова е желателно авторът да нахвърли един колкото може по-жив портрет пред вътрешния взор на читателя.

За съжаление още не е открит метод за умствена дагеротипия или фотография, чрез който човешките характери да могат да бъдат сведени до писмено изображение и с непогрешима точност въплътени в правилни граматични форми. Колко често авторът на романи — а и историкът и биографът — чувствава, че е създал в себе си един точно възпроизведен върху платното на въображението си пълнокръвен образ на човек, но когато се хване за перото, за да увековечи този портрет, думите му се изплъзват, стават неуловими и безсилни, преобръщат всичко нагоре с краката и след десетина страници той се убеждава, че описанието прилича на замисления образ толкова, колкото кръчмарската табела — на Кеймбриджкия херцог.

И все пак механичната точност на описанието едва ли ще достави на читателя повече удовлетворение, отколкото точната фотография би доставила на любещата майка, която иска да притежава съвършено копие на обожаваната си рожба. Приликата може да е пълна, но това е една невзрачна, мъртва, безчувствена, злоеща прилика. Портретът е правдоподобен и всеки може веднага да познае кой е изобразен на него, но самият човек няма да изпита особена гордост от тази правдоподобност.

Към познанието няма царски път и не съществуват преки пътечки, водещи към овладяването на дадено изкуство. Каквито и усилия да полагат фотографите, колкото и да усъвършенствуват своето и без това доста високо умение, те никога няма да създадат одухотворен човешки образ. Макар биографите, писателите и другите

наши братя по перо да стенат под бремето, което тъй често ни изглежда непоносимо, ние все пак трябва или да го носим мъжествено, или да си признаем, че работата, с която сме се захванали, не ни е по силите. Не е възможно да се пише добре и същевременно да се пише лесно.

Labor omnia vincit improbus.^[1] Такъв трябва да бъде девизът на всеки труженник и може би с труд и търпение ще ни се удаде да постигнем известна прилика с преподобния Франсис Еърбин.

За неговите занимания и за постигнатата от него известност вече говорихме достатъчно. Казахме също, че е на четиридесет години и че още не е женен. Беше най-малкият син на един не особено заможен земевладелец в Северна Англия. Отначало бе учил в Уинчестър и баща му го бе готвил за Новия колеж в Оксфорд, но макар и прилежен за момче, той не беше прилежен по всички предмети. На осемнадесет години напусна училището с характеристика на талантлив младеж, но без право на университетска стипендия. Освен тази характеристика, в училище той беше удостоен само със златен медал за писане на стихове, което даде основание на голяма част от неговите приятели да заключат, че му е съдено да се нареди между безсмъртните английски поети.

След Уинчестър Франсис Еърбин постъпи в Оксфорд и се записа да следва в колежа Балиъл, но без стипендия. Тук Франсис бързо избра свой собствен път на развитие. Странеше от весели компании, не организираше пирове, нямаше коне, не се занимаваше с гребане, не участвуваше в сбивания и беше гордост за своя тютор^[2]. Но само докато се ориентира в обстановката. Тогава той заживя по начин, който, макар и да му правеше чест като мъж, едва ли беше по вкуса на тютора. Стана член на един особено активен дискуссионен клуб, където скоро се прояви като енергичен събеседник с чувство за хумор. Макар и винаги сериозен, в сериозността му никога не липсваше нещо забавно. За него не беше достатъчно, че идеите му са правилни, силогизмите — неоторими и принципите — благородни. Той смяташе за поражение в собствените си очи и в очите на съмишлениците си всеки неуспех да покаже абсурдността в аргументите на своите противници и да ги победи с логика и остроумие. Но да се твърди, че винаги имаше за цел да предизвиква смях, ще бъде крайно несправедливо. Той ненавиждаше този вулгарен и излишен признак на

задоволство от страна на слушателите. Шега, която будеше смях, според него не си струваше да бъде изричана. Едно чувство, по-остро от слуха, му подсказваше дали неговото остроумие е било оценено и дали слушателите са го разбрали.

Като ученик беше религиозен. Тоест той се приобщи към едно от религиозните течения и се възползува от облагите, които обикновено се полагат на горещите привърженици на подобна кауза. Ние сме прекалено склонни да гледаме на всяка схизма в нашата църква като на несъмнено зло. Но умереното разцепление (ако такова изобщо е възможно) насочва вниманието към предмета, привлича привърженици, които иначе биха останали равнодушни, и учи хората да мислят върху религията. Колко полза имаше например от движението в англиканската църква, започнало с появата на „Останките“ от Фруд^[3]!

В юношеските си години Франсис Еърбин се присъедини към редовете на трактарианците^[4], а в Оксфорд беше известно време ревностен ученик на великия Нюман. На трактарианската кауза той посвети всичките си способности. Съставяше стихове, държеше речи, пръскаше най-ярките искри на сдържаното си остроумие. В името на тази кауза ядеше, пиеше, обличаше се и живееше. С течение на времето той получи степента бакалавър, но без особен академичен блясък. Прекалено много време отделяше на делата на Високата църква и на неразривно свързаните с тях външни изяви от политически и полемичен характер и не му останаха сили да се пребори за първо или второ отличие. Но той си отмъсти на университета, като направи отличията за тази година непопулярни и осмя педантизма, който прави един човек на двадесет и три години неспособен да мисли за нещо по-сериозно от конични сечения и гръцка прозодия.

Обаче гръцката прозодия и коничните сечения бяха задължителни в Балиъл и мистър Еърбин не можа да намери място между членовете на неговия факултет. Затова пък Лазаровият колеж, най-богатото и уютно убежище на оксфордските професори, разтвори вратите си за младия поборник на войнстващата църква. Мистър Еърбин бе ръкоположен, скоро след получаване на степента стана член на факултета, а не след дълго бе избран за професор по поезия.

Но точно тогава настъпи най-опасният период в неговия живот. След дълга душевна борба и — както можеше да се очаква —

мъчителни съмнения великият пророк на трактарианците се обяви за католик. Мистър Нюман напусна англиканската църква, повличайки след себе си голям брой нейни колебаещи се привърженици. Той не успя да повлече мистър Еърбин, но спасението на този достоен мъж висеше на косъм. Мистър Еърбин напусна за известно време Оксфорд, за да обмисли на спокойствие стъпката, която му се струваше почти неизбежна. Уедини се в някакво малко селце край брега на едно от най-отдалечените ни графства, търсейки дълбоко в душата си отговор на въпроса дали има право да остане в лоното на своята църква-майка.

Нещата щяха да свършат зле за него, ако беше оставен сам на себе си там. Всички обстоятелства бяха против мистър Еърбин: житейските му интереси изискваха да остане протестант, а на житейските си интереси той гледаше като на най-люти врагове и да ги победи, беше за него въпрос на чест. В това състояние на мъчителен екстаз такава победа нямаше да бъде трудна — той най-спокойно би се отказал от насъщния, но му струваше много усилия да се избави от мисълта, че решението му да остане в лоното на англиканската църква може да се окаже продиктувано от не съвсем достойни мотиви. Чувствата му също бяха против него — той изпитваше дълбока и силна любов към човека, който беше досега негов духовен наставник, и жадуваше да последва примера му. Вкусовите му бяха против него — пищните ритуали на римокатолическата църква, нейните тържествени празници и сурови пости възбуждаха неговото въображение и радваха очите му. Собствената му плът беше против него — каква опора са за клетия, слаб, колебаещ се човек законите, които строго изискват високи нравствени добродетели, себеотрицание, послушание и целомъдрие и чието нарушение би се равнявало на въпиещ, несъмнен, ужасен грях! Дори и вярата му беше против него — той така горещо копнееше да вярва, изпитваше такава силна необходимост да докаже своята вяра на дело и смяташе простото измиване във водите йордански толкова недостатъчно, че извършването на някоя велика постъпка — например отричането от всичко в името на истинската църква — имаше почти непреодолимо обаяние за него.

Мистър Еърбин беше по това време още много млад и когато напусна Оксфорд, за да се отправи към далечното си убежище, той изпитваше прекалено силно упование в собствените си защитни сили и склонност да презира здравия разум на обикновените хора, затова не

очакваше да получи помощ в предстоящата битка от някой случаен жител на избраното от него селце. Но Провидението се показа благосклонно към него: тук, на този пустинен, далечен, брулен от ветровете бряг, той срещна човек, който постепенно успокои бушуващия му дух, уталожи въображението му и му даде урок по християнски дълг. Когато напусна Оксфорд, мистър Еърбин беше склонен да гледа на селските свещеници от повечето английски енории почти с презрение. Той имаше амбицията — ако остане в лоното на тяхната църква — да направи нещо за тяхното издигане, да съдействува за вливането на нова енергия и вяра в сърцата на тези служители божии, които според него твърде често се задоволяваха да прекарват живота си и без едното, и без другото.

Но тъкмо от такъв един свещеник мистър Еърбин получи в часа на своята велика нужда помощта, която му беше толкова необходима. Един беден младши викарий от някаква затънтена корнуолска енория го научи за първи път, че най-висшият дълг на християнина се диктува от вътрешни, а не от външни закони, че човек не може да стане безхитростен слуга, като следва само писани правила, и че сигурността, която той се готвеше да потърси зад стените на Рим, не е нищо друго, освен егоистичния стремеж към лична безопасност на един недостоен воин, който се преструва на болен в навечерието на битката.

Мистър Еърбин се завърна в Оксфорд по-смирнен, по-добър и по-щастлив и от този момент нататък той отдаде всичките си сили на църквата, в чиято вяра беше отраснал. Хората, които го заобикаляха, укрепваха неговата преданост към принципите на тази църква. След скъсването му с мистър Нюман никой не беше упражнявал върху него такова влияние, каквото имаше сега ректорът на колежа. Докато виждаше в лицето на този млад човек възможен отстъпник, доктор Гуин не изпитваше особени симпатии към него. Макар и да принадлежеше към Високата църква, ректорът не обичаше хората, чиято вяра не се задоволяваше с „Тридесет и деветте члена“^[5]. Ентузиазмът на хора като Нюман беше за него признак по-скоро на лудост, отколкото на благочестие, а у младите го отдаваше повече на суетност. Самият доктор Гуин, макар и религиозен, беше същевременно един много практичен светски човек и не одобряваше хората, които считаха тези две неща за несъвместими. Когато узна, че

мистър Еърбин е почти католик, ректорът започна да съжалява за усилията си да направи член на своя факултет един толкова недостоеен човек, а когато чу, че мистър Еърбин се готви да прегърне изцяло католическата вяра, той изпита известно задоволство от предстоящото освобождаване на заеманото от него място.

Но когато мистър Еърбин се завърна убеден протестант, ректорът на Лазаровия колеж отново разтвори обятията си за него и постепенно той стана любимец на колежа. Отначало беше мрачен, мълчалив и нямаше желание да участва активно в университетските препирни, но постепенно духът му или по-скоро стилът му се възвърна и той се прочу с неизменната си готовност да се хвърли в бой срещу всичко, което намирисваше на евангелизъм. Беше ненадминат и на амвона, и на ораторската трибуна, и в разговорите на трапезата, любезен и мил с всички. Участвуваше с жар в избори, заседаваше в комитети, съпротивляваше се с нокти и зъби срещу всеки проект за университетска реформа и разсъждаваше добродушно над чашка портвайн за гибелта, заплашваща църквата, и за всекидневните кощунства на витите. Изпитанията, на които беше подложен, докато се измъкне от обаянието на римската чаровница, допринесоха без съмнение много за укрепването на неговия характер. Макар и да се показваше доста самоуверен при решаването на маловажни и външни въпроси, във вътрешния си душевен живот той се стремеше към такова смирение, което едва ли би се научил да цени, ако не беше ходил в Корнуол. Оттогава той всяка година посещаваше това място.

Такъв бе душевният облик на мистър Еърбин по времето, когато прие енорията Св. Юълд. Външният му вид не се отличаваше с нищо особено. Той имаше ръст над средния, беше добре сложен и много енергичен. Косата му, някога смолисточерна, беше сега посребрена, но годините не бяха оставили следи върху лицето му. Може би няма да бъде точно, ако кажем, че то беше красиво, но във всеки случай беше приятно за гледане. Скулите му бяха твърде високи, а челото — прекалено масивно и тежко, но очите, носът и устата бяха просто съвършени. В погледа му винаги гореше някакъв мек огън, който предвещаваше вдъхновение или хумор, щом започнеше да говори, и събеседниците му рядко оставаха излъгани в очакванията си. Около устните му играеше една нежна гънка, която беше доказателство, че

неговото остроумие никога не се израждаше в сарказъм и че находчивите му реплики не бяха продиктувани от злоба.

Мистър Еърбин имаше успех сред дамите, но по скоро като всеобщ любимец, а не като едноличен избраник. Като член на оксфордски факултет, той не можеше да мисли за брак и вероятно никога не бе изпитвал нежна страст. Въпреки че неговата църква не изискваше безбрачие от своите служители, той бе свикнал с мисълта, че е от тия свещеници, за които безбрачието е просто необходимост. Не се беше стремил да получи енория, а оксфордската му кариера беше напълно несъвместима с радостите на семейното огнище. Затова той гледаше на жените така, както гледат на тях много католически свещеници. Обичаше компанията на хубавичките и забавните, но за него те бяха сама деца. Разговаряше доста повърхностно с тях и ги слушаше, предварително убеден, че те не могат да повлияят на неговото поведение и на разбиранията му.

Такъв беше мистър Еърбин, новият викарий на църквата „Св. Юълд“, който се готвеше да гостува у семейство Грантли в Плъмстед.

Той пристигна в Плъмстед един ден преди мистър Хардинг и Елинора, така че семейство Грантли имаше възможност да го опознае и да си състави мнение за него, преди да са дошли останалите гости. Гризелда беше изненадана от младежкия му вид, но в спалнята тя сподели с Флоринда, своята по-малка сестра, че той съвсем не говори като младеж, и с превъзходството на своите седемнадесет години над шестнадесетте на Флоринда заяви, че съвсем не бил красив, макар да имал великолепни очи. Както става обикновено в подобни случаи, шестнадесетте години приеха безрезервно присъдата на седемнадесетте и заявиха, че той наистина не е красив. След това двете госпожици започнаха да сравняват достойнствата на други неженени свещеници в околността и без сянка на ревност помежду си се съгласиха, че преподобният Огастъс Грийн далеч превъзхожда всички останали. Наистина много неща говореха в полза на въпросния джентълмен: той получаваше солидна издръжка от баща си и можеше да изразходва всичките си приходи като младши свещеник за виолетови ръкавици и безукорни вратовръзки. И решили окончателно, че у новодошлия няма нищо, което да разклати превъзходството на неотразимия Грийн, момичетата заспаха прегърнати, напълно доволни от себе си и от целия свят.

Отначало мисис Грантли стигна до почти същото заключение относно фаворита на своя съпруг, до каквото бяха стигнали и нейните дъщери, въпреки че не го сравни с мистър Грийн. Всъщност тя не го сравни пряко с никого — само отбеляза пред съпруга си, че някой може да бъде лебед за едни и гъсок за други, с което недвусмислено лиши мистър Еърбин от правото да се смята за лебед в нейните очи.

— Е, Сюзан — отвърна доктор Грантли, малко обиден от неласкавото изказване по отношение на неговия приятел, — ако мистър Еърбин е според тебе гъсок, това не говори много добре за твоята проникателност.

— Гъсок ли? Разбира се, че не е гъсок. Не се съмнявам, че той е даже много интелигентен. Но ти, архидяконе, приемаш всичко толкова буквално, когато това ти изнася, че човек не може да си позволи никакъв *façon de parler*^[6]. Сигурна съм, че мистър Еърбин е много високо ценен — имам предвид в Оксфорд — и че той ще бъде добър енорийски свещеник. Исках да кажа само, че след като прекарах една вечер с него, не го намирам за образец на съвършенство. Преди всичко, ако не греша, той е малко склонен към суетност.

— Измежду всичките ми по-близки познати — каза архидяконът — според мен няма човек, който да е толкова далеч от суетността. Той е по-скоро прекалено стеснителен.

— Може би. Но тази вечер не забелязах това.

Двамата не казаха нищо повече за Еърбин. Доктор Грантли реши, че жена му се бе нахвърлила върху госта само защото той самият го бе похвалил, а мисис Грантли знаеше, че е безполезно да отправя упори или похвали по адрес на човек, за когото архидяконът си е съставил вече твърдо мнение.

Всъщност и двамата бяха прави. Мистър Еърбин беше стеснителен при разговор с хора, които не познаваше добре, но когато изпълняваше своите задължения или обсъждаше въпроси, по които се налагаше да бъде компетентен, той се държеше доста предизвикателно. Пред подиума на Ексетър Хол и в Оксфорд едва ли заставаше оратор, който да издържа по-спокойно погледите на огромната тълпа, защото именно това изискваше неговата професия, но при светска беседа той се смущаваше да изкаже мнението си и това създаваше впечатление, че смята събеседниците си недостойни за своето внимание. Не обичаше да налага възгледите си, освен ако

обстоятелствата не изискваха това, и тъй като хората предпочитаха да говорят с него тъкмо на тези теми, които беше свикнал да третира решително, той обикновено избягваше капаните, с които целяха да го въвлекат в спор, и в резултат често се излагаше на обвинения като отправеното му от мисис Грантли.

През това време мистър Еърбин седеше до отворения прозорец, наслаждавайки се на лунната светлина и на сивите кули на черквата в непосредствено съседство с дома на енорийския свещеник, без да подозира, че е станал обект на толкова похвални и непохвални забележки. Като се има предвид колко обичаме да обсъждаме ближните си, и то често пъти не много благосклонно, странно е с какво упорство приемаме, че другите не могат да говорят лошо за нас, а когато узнаем с положителност, че са сторили това, страшно се сърдим и обиждаме. Едва ли ще бъде преувеличено, ако кажем, че всички ние понякога говорим за най-близките си приятели с тон, който никак не би им харесал, и въпреки това очакваме от тях да говорят за нас така, сякаш са слепи за нашите недостатъци и донемайкъде очаровани от многобройните ни добродетели.

Мистър Еърбин изобщо не предполагаше, че може да стане обект на приказки. В сравнение със своя домакин той се мислеше за толкова незначителен, че му се струваше невероятно някой да се интересува от неговата личност. Беше съвсем самотен, ако се има предвид онази интимна близост, която е възможна само между мъж и жена, деца и родители, братя и сестри. Често бе мислил върху това дали подобна близост е необходима за щастието на човека в този свят и обикновено се утешаваше със заключението, че такова щастие не е изобщо нужно. Но тук той се заблуждаваше или по-скоро се опитваше да се заблуди. И той като другите копнееше за радостни изживявания и колкото и да се опитваше да си внуши, с модния за толкова християни стоицизъм, че радостите и скърбите трябва да оставят човека равнодушен, той не беше равнодушен към тях. Бяха му омръзнали оксфордската квартира и животът му в колежа. Испитваше известна завист към приятеля си за неговата жена и за децата му и едва не пожела уютната гостна на ближния си, прозорците, откъдето се откриваше такава хубава гледка към поддържаната морава и цветните лехи, богатата мебелировка на дома и преди всичко топлата семейна атмосфера, която го изпълваше.

Едва ли мистър Еърбин би могъл да избере по-подходящ момент за такива желаниа — нали току-що бе получил селска енория и дом, заобиколен от поля и градини, който би се оживил от присъствието на една жена. Наистина имаше известна разлика между разкоша на Плъмстед и скромните доходи на Св. Юълд, но той не беше от хората, които въздишат по богатство! Неговите приятели единодушно биха потвърдили това. Но как малко ни познават нашите приятели! В дните, когато стоически отхвърляше земното щастие, мистър Еърбин не искаше и да мисли за парите, тази ненужна смет. Той, така да се каже, обяви на всеослушание, че кариерата не го интересува, и хората, които се възхищаваха от неговите дарби и можеха да съдействуват те да бъдат възнаградени по достойнство, се хванаха за думите му. И ето сега, нека кажем истината, той се чувствуваше разочарован — разочарован не от другите, а от себе си. Мечтите на неговата младост бяха отлетели и на четиридесет години не се чувствуваше вече способен за апостолски труд. Беше се заблудил в себе си и разбра тази грешка, когато бе вече късно. Заявяваше, че не го влекат митри и архидяконски резиденции, богати енории и приятни бенефиции, а сега трябваше да си признае, че завижда за всички тези неща на хората, на които в своята гордост бе дръзнал да гледа отвисоко.

Той не завиждаше за богатството във вулгарния смисъл на думата, не го блазнеше и разкошът, а мечтаеше за полагащия му се дял земно щастие, свързано с жена, деца и топло семейно огнище, за скромните житейски радости, които преди високомерно отхвърляше като ненужни, но сега виждаше, че е било по-разумно да се опита да ги постигне.

Мистър Еърбин знаеше, че със своите способности, положение и приятели можеше да получи повишение, ако беше положил съответните усилия. Но вместо това той се остави да бъде предуман да приеме една бедна енория — ако сега се оженеше и по този начин се откажеше от преподавателското си място, щеше да бъде принуден да живее с триста фунта годишно. Ето какви бяха светските плодове на неговия труд, който светът намираше за толкова успешен. Светът намираше също, че самият мистър Еърбин е доволен от своето възнаграждение. Уви, уви! Светът грешеше и мистър Еърбин се убеждаваше все повече в това.

Но аз бих помолил читателя да не съди прекалено строго нашия герой. Нима сегашното му душевно състояние не е резултат от опитите да се постигне онова, което на човека не е съдено да постигне? Нима съвременният стоицизъм, колкото и да се опира на християнството, не е също такава насилie над човешката природа, каквото е и стоицизмът на древните? Философията на Зенон е била основана на верни закони, но тези верни закони са били невярно изтълкувани и поради това — неправилно приложени. Същото е и с днешните стоици, които се опитват да ни учат, че не си струва да се стремим към богатство, охолство, комфорт и земно щастие. Колко струва едно учение, което не може да намери убедени последователи и искрени проповедници?

Случаят на мистър Еърбин бе още по-особен, защото той принадлежеше към един клон от англиканската църква, който беше твърде склонен да цени земните блага, и бе живял между доста състоятелни хора. Но тъкмо тези факти го доведоха на младини поради особеностите на характера му до несвойствени за него убеждения. Той прие да остане в лоното на Високата църква, но при условие че ще следва свои собствени принципи и ще върви по път, различен от пътя на събратята му. Беше готов да се сражава за своята кауза, ако му се разреши да постъпва и да мисли както намери за добре. Такова разрешение му бе дадено, но той започна да осъзнава — когато това откритие не му вършеше вече никаква работа, — че е права неговата църква, а не той. Мистър Еърбин разбра, когато беше вече късно, че явно си е струвало труда да работи за възнаграждението, което му се полагаше на този свят, за да може да издържа жена и деца, както и карета за тях; да има уютна гостна, където да угощава приятелите си с вино, и правото да се разхожда по главната улица на своя град със съзнанието, че всички търговци ще се радват да го приемат в магазините си. Други хора стигат до това убеждение в началото на своята кариера и затова постигат целта си. За него беше вече късно.

Казахме, че мистър Еърбин бе склонен да се шегува, а описаните настроения може да се сторят несъвместими с чувството за хумор. Но това съвсем не е така. Остроумието е външната душевна обвивка на човека и е толкова чуждо на вътрешния свят на неговите мисли и чувства, колкото и пищно извезаните с брокат одежди на свещеника при олтара са чужди на скрития под тях аскет, чиято кожа е протъркана от власеницата и полураздрана от бича. Но нима тъкмо такъв един

аскет не е по-горд с пищните си одежди, от който и да е друг? Нима чувството му за гордост не се подхранва от това, че докато сияе външно, той стене вътрешно? Същото е и с духовния облик. Обликът, който хората показват всекидневно пред другите, е често пъти противоположен на тяхната вътрешна същност.

В гостната на архидякона мистър Еърбин както обикновено блесна със своето ненатрапчиво остроумие, но когато се оттегли в спалнята си, той седна натъжен до отворения прозорец, роптаейки вътрешно, че в живота му няма нито жена, нито деца, нито идеално поддържана морава, на която да се излегне, нито свита от почтителни младши свещеници, нито богато жилище, нито банкови чиновници, които да му се кланят с уважение. Не можа да стане такъв апостол, какъвто мечтаеше да бъде, а се оказа просто викарий на енорийската църква „Св. Юълд“, който въздиша по епископска митра. Това се казва да паднеш между два стола на земята!

[1] Упоритият труд побеждава всичко (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Специално длъжностно лице в английските университети от описваната епоха, което било натоварено да следи за подготовката и дисциплината на студентите. — Б.авт. ↑

[3] Ричард Фруд (1803–1836) — английски поет и есеист, взел дейно участие в Оксфордското движение. Неговите „Останки“, публикувани посмъртно (1838–1839), били приети много враждебно от протестантските кръгове. — Б.авт. ↑

[4] Трактарианска религиозна школа — движение, възникнало в първата половина на XIX век в Оксфорд, което се бори за реформа на англиканската църква и сближаването ѝ с католическата църква. Нейни представители са Джон Хенри Нюман (1801–1890), Джон Кейбъл (1792–1866) и Едуард Пюзи (1800–1882). — Б.авт. ↑

[5] Официално изложение на доктрината на англиканската църква. — Б.авт. ↑

[6] Фигуративен израз (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ДОМЪТ НА ЕНОРИЙСКИЯ СВЕЩЕНИК В СВ. ЮЪЛД

Когато на следващата сутрин мистър Хардинг и мисис Болд пристигнаха в Плъмстед, архидяконът и неговият приятел бяха отишли вече в Св. Юълд, за да може новият енорийски свещеник да разгледа църквата и да се представи на местния земевладелец. Не ги очакваха да се върнат преди вечеря. По стар навик мистър Хардинг тръгна да се поразходи по поляната около църквата, а двете сестри, останали сами, съвсем естествено заговориха за Барчестър.

Те не бяха много близки помежду си. Мисис Грантли бе десет години по-голяма от Елинор и се ожени, докато Елинор беше още дете. Затова двете никога не си бяха доверявали шепнешком своите сърдечни мечти и надежди, а сега, когато едната беше майка на семейство, а другата вдовица, стана вече съвсем късно за подобни излияния. Живееха твърде откъснати една от друга и между тях не можа да възникне онази връзка, която превръща взаимното доверие между две сестри едва ли не в необходимост. А и онова, което е лесно на осемнадесет години, става доста трудно на двадесет и осем. Мисис Грантли знаеше това и не очакваше от сестра си да сподели с нея своите тайни, но много ѝ се искаше да я попита дали мистър Слоуп наистина ѝ харесва.

Никак не беше трудно да се насочи разговорът към мистър Слоуп. Този човек бе станал толкова известен в Барчестър, представляваше такъв интерес за всички свещеници от епархията и беше така тясно свързан с работите на мистър Хардинг, че щеше да бъде доста странно, ако дъщерите на мистър Хардинг не заговореха за него. Твърде скоро мисис Грантли започна да отправя упреци срещу него — нещо, което тя вършеше с ентузиазъм, а Елинор, с почти същия ентузиазъм, го защитаваше. Той определено не ѝ харесваше, щеше да бъде много доволна, ако можеше изобщо да не го вижда вече, дори се

страхуваше донякъде от него, и все пак винаги се оказваше в ролята на негов защитник. Към това я принуждаваха нападките от страна на други хора, които тя намираше за несправедливи, и така, да се застъпва за мистър Слоуп, ѝ стана почти навик.

От него разговорът се прехвърли на семейство Станъп и мисис Грантли слушаше не без интерес разказа на Елинол за неговите членове, когато изведнъж се разбира, че там е бил и мистър Слоуп.

— Какво! — не се съдържа стопанката на дома. — И той ли беше там?

Елинол спокойно потвърди това.

— Е, Елинол, той явно те харесва много. Навсякъде ходи по петите ти!

Но и това не можа да отвори очите на Елинол. Тя само се засмя и каза, че според нея домът на доктор Станъп го е привлякъл с друго обаяние. С това разговорът им завърши. Мисис Грантли остана с убеждението, че този ужасен брак е неминуем, а мисис Болд бе не помалко убедена, че нещастният капелан, колкото и да е неприятен, е по-скоро преследван, отколкото преследвач.

Разбира се, още преди вечерята архидяконът научи, че Елинол бе останала предишния ден в Барчестър, за да се види с мистър Слоуп, и че тази среща наистина се е състояла. Той си спомни нейните категорични уверения, че семейство Станъп не очакват други гости, и не се поколеба да я обвини в измама, А и фактът (както мислеше той), че си е послужила с лъжа, доказваше повече от ясно престъплението, което ѝ се приписваше: тя беше влюбена в мистър Слоуп!

— Страхувам се, че вече е късно да предприеамае каквото и да било — каза архидяконът. — Признавам, че съм доста изненадан. Никога не съм одобрявал вкуса на сестра ти по отношение на мъжете, но все пак не очаквах, че тя е способна да... Бррр!

— И то толкова скоро! — каза мисис Грантли, която се възмуцаваше, изглежда, повече от непристойната привързаност на сестра си, дръзнала да се влюби, преди да свали своя траур, отколкото от лошия ѝ вкус, проличал в избора на мистър Слоуп.

— Виж какво, мила, не ми е приятно да бъда груб, нито да сторя нещо, което може да огорчи баща ти, но трябва да кажа съвсем определено, че няма да позволя на този човек, нито на неговата съпруга да прекрачат прага на моя дом.

Мисис Грантли въздъхна и после се опита да утеши самата себе си и мъжа си с думите, че в края на краищата нищо още не е станало. Сега Елинор е в Плъмстед и много нещо може да се направи, за да бъде отклонена от тази гибелна страст. Клетата Елинор!

Вечерта премина без забележителни събития. Мистър Еърбин разговаряше с архидякона за своята енория, а мисис Грантли и мистър Хардинг, които познаваха голяма част от енориашите, се присъединиха към разговора. Елинор също ги познаваше, но не каза почти нищо. Мистър Еърбин не забелязваше много присъствието ѝ, а тя не беше особено разположена да бъде подчертано любезна с любимците на зет си. Първата ѝ мисъл, след като се прибра в спалнята си, беше, че семейният кръг на доктор Станъп е къде по-приятен от плъмстедския. Изведнъж реши, че свещениците със своя порядъчен, скупен, еднообразен начин на живот са ѝ дошли до гуша. Защо в края на краищата хората, живеещи по широкия свят — в Италия, в Лондон или някъде другаде, — да са брутални и противни? Семейство Станъп, мислеше си тя, са празни, лекомислени, екстравагантни хора, но те не са лоши, а и умеят да направят дома си приятен. Много жалко, че архидяконът не притежава нещо от тяхното *savoir vivre*^[1]. Мистър Еърбин, както вече казахме, не забелязваше много присъствието ѝ, но се прибра в спалнята си с чувството, че е прекарал вечерта в обществото на една красива жена, и подобно на повечето ергени, а и на някои женени мъже, реши, че едномесечният му престой в Плъмстед ще бъде по-приятен, отколкото е очаквал, щом тази красива жена ще живее под един покрив с него.

Преди да се разотидат по спалните си, те се уговориха, че на следния ден цялата компания ще отиде да огледа дома на мистър Еърбин. Тримата свещеници трябваше да обсъдят какви ремонти да бъдат направени, а двете дами щяха да помогнат със съвети за преустройството на това ергенско жилище.

И така, скоро след закуска каретата ги очакваше пред входа. Вътре имаше място само за четирима и архидяконът седна на капрата. Елинор се озова срещу мистър Еърбин и това донякъде я принуди да влезе в разговор с него. Скоро те вече бърбеха приятелски и на Елинор, ако бе изобщо помислила за това, щеше да ѝ хрумне, че мистър Еърбин, въпреки черния си сюртук, би представлявал нелоша добавка към кръга на семейство Станъп.

Сега, когато архидяконът беше по-настрана, те можеха да се държат по-свободно. Мистър Хардинг започна да им разправя с най-простодушен вид една стара легенда за новата енория на мистър Еърбин. Едно време, каза той, жрица на местността Св. Юълд била жена, прочута в цялата околност с целебната си сила. И тя като всички чудотворци си имала вълшебен извор, който се бил запазил и до днес и който мнозина смятали за не по-малко свещен от самата църковна земя. Мистър Еърбин заяви, че подобни възгледи от страна на неговите енориаши са направо еретични. А мисис Грантли отговори, че не е никак съгласна с него и че според нея всяка енория трябва да има не само църковен жрец, но и жрица.

— Само при такова разделение — каза тя — могат да се изпълняват както трябва всички задължения.

— Вероятно, татко — отбеляза Елиноор, — в тези отминали времена цялата власт е била в ръцете на жрицата. И мистър Еърбин може би се страхува това да не се повтори в наши дни, ако в енорията се появи дама, ръкоположена в свещенически сан.

— Мисля — отговори мистър Еърбин, — че във всеки случай е по-безопасно да не се поема подобен риск. Гордостта на такива дами е безгранична. С един младши свещеник бих могъл все пак да се справя, но ако той е жена, непременно ще вземе връх над мен.

— Съществуват такива случаи — каза мисис Грантли. — Говори се, че сега в Барчестър има една дама, която самовластно се разпорежда с всичко, свързано с олтара. Може би точно това ви плаши.

Когато на посипаната с пясък площадка пред къщата към тях се присъедини архидяконът, тонът на разговора им се върна отново към скучната сериозност. Не че архидякон Грантли беше скучен човек, но остроумието му бе доста тромаво и духовитите му забележки, когато си позволяваше такива, обикновено не достигаха до неговите събеседници. Този път например той започна да приказва за ранени покриви и за стени, които по негово мнение се нуждаели от хирургическа намеса. Провери чрез почукване всички вътрешни стени, подробно изследва всички комини, всички тръбопроводи, отдушници, цистерни и канали. В старанието си да бъде полезен на своя приятел той стигна дори дотам, че започна собственоръчно да пробива с шило подовите дъски.

Мистър Еърбин го следваше навсякъде, като се стараеше да покаже, че разбира от тези домакински работи; останалите трима също вървяха с тях. Мисис Грантли доказа, че ненапразно е била жена на енорийски свещеник в течение на двадесет години, и с голяма вещина провери звънците и рамките на прозорците.

— Във всеки случай ще имате великолепен изглед от прозореца на вашия кабинет, ако изборът ви се спре на тази стая — каза Елиноор.

Тя беше застанала до прозореца на една малка стая на втория етаж, откъдето наистина се откриваше чудесна гледка. Стаята се намираше в задната част на къщата и нямаше нищо, което да спира погледа към величествената грамада на катедралата. Домът беше заобиколен с красиви дървета, а покрай тях минаваше рекичката, която по-нататък опасваше града. Вдясно от катедралата зад гъстите брястове надничаха островърхите покриви и комините на Хайрамовото старопиталище.

— Да — съгласи се мистър Еърбин, приближавайки се до нея. — Оттук ще мога идеално да наблюдавам моите противници. Ще седна пред стените на вражеския град и ще го обстрелвам от безопасно разстояние. Ще стигна и до старопиталището, ако неприятелят го завладее, а пък дворецът ми е точно на мушката.

— Вие свещениците сте просто невъзможни — каза Елиноор. — Мислите само как да воювате помежду си.

— Или как да се поддържаме един друг. Лошото е, че не можем да правим само едното от двете. Но не сме ли родени за борба? Нали нашата църква е войнствуваща? Какво е нашият труд, ако не борба, и то сурова борба, щом искаме да има резултат?

— Но не борба помежду ви.

— Както се случи. Вие ме упрекувате, че воювам със свещеници от моята собствена църква, а един мохамеданин ще ме осъди заради борбата със заблудите на католическите духовници. А вие сигурно не бихте ме порицали за това. Един езичник, който се кланя на множество богове, ще се учуди на свой ред защо се карат християните и мохамеданите.

— Да, но вие се ожесточавате заради такива дреболии!

— Войните заради дреболии са винаги ожесточени, особено ако се водят между съседи — каза мистър Еърбин. — Когато различията са

по-големи и двете страни са почти чужди, те се карат вежливо. Има ли по-ярошни противници от двама родни братя?

— Но тези раздори подронват авторитета на църквата!

— Без тях той щеше да бъде подронен още повече. Има само един начин да ги избегнем — да посочим един общопризнат глава на нашата църква, който да има решаващата дума по всички въпроси на вярата, такъв изход от проблемите ни е наистина много примамлив. Мнозина не можаха да устоят. Признавам, че аз самият устоях едва след голяма вътрешна борба.

— Имате предвид католическата църква? — попита Елинор.

— Не, не непременно нея — отвърна той. — Всяка църква, която има един-единствен глава. Ако на Бога беше угодно да ни удостои с такава църква, пътят ни щеше да бъде лек. Но леките пътища явно не са спасителни за нас. — Той млъкна за малко и се замисли за времето, когато почти бе принесъл в жертва всичко най-добро в себе си — своя разум, свободата на волята си, живия извор на своите мисли, самата своя най-съкровена същност — заради един лек път, по който не го очакваха сражения.

— Отчасти имате право — продължи той след малко. — Нашите раздори наистина ни позорят. Външният свят, макар и винаги да ни упреква за нашите човешки слабости и да ни натяква, че в качеството си на свещеници ние си оставаме все пак хора, иска от нас да вършим работата си с богоподобно съвършенство. Но у нас няма нищо богоподобно: и ние като всички хора се сърдим, когато сме на различни мнения, по човешки злорадствуваме, когато надвием врага, а когато спорим по божествени въпроси, даваме воля на враждата и омразата, в които няма нищо божествено. Всичко това е вярно. Но какво бихте могли да предложите в замяна? На земята не може да съществува непогрешим църковен глава. До какво води опитът да се осъществи тази мечта на вярващите, се вижда ясно в Италия и Испания. Да допуснем, че в лоното на папската църква не е имало такива разпри. Такова предположение е много далеч от истината, но нека го приемем за вярно. Кажете тогава, коя църква си е навлякла повече укори?

Елинор се изненада от спокойната сериозност, с която мистър Еърбин полупризна, полуотхвърли отправеното му обвинение. От малка беше свикнала да слуша спорове между духовни лица, но

обикновено те имаха за обект такива дребни житейски проблеми, че не ѝ вдъхваха особено уважение. В тях винаги звучеше мотивът на суетна любов било към парите, било към властта и не се чувствуваше копнеж към истината и към чистота на вярата. Хората от нейния кръг бяха винаги убедени в непогрешимата си правота, те вярваха, че нямат никакви основания да се съмняват и че тежкия труд по установяване на задълженията на един духовник е отдавна свършен, затова от борчески настроения свещенослужител се иска само да отбива всички атаки срещу собствените си позиции. Наистина баща ѝ правеше изключение, но той беше толкова миролюбив във всяко отношение, че тя го считаше за твърде различен от останалите. Никога не се беше замисляла над всичко това, не беше преценявала дали този тон на непогрешимост е правилен, или не, но той ѝ бе втръснал, без да си дава сметка за това. И сега тя с изненада и не без известна доза приятно вълнение откри, че новият ѝ познат говори по съвсем друг начин.

— Толкова е лесно да осъдиш някого! — каза той, следвайки хода на мислите си. — Има ли по-приятен живот от този на вестникаря или на водача на опозицията? Да сипеш огън и жупел срещу хората на властта, да изтъкваш недостатъците на всяко нововъведение, да търсиш дупки във всеки сюртук, да се възмущаваш, да бъдеш язвителен, да осмиваш, да морализаторствуваш, да презираш, да погубваш с половинчати похвали или да смазваш с неприкрита клевета! Какво по-лесно от това, след като критикът не носи никаква отговорност! Вие ме осъждате за делата ми, но поставете се на моето място и направете обратното — ще видите, че аз също ще намеря за какво да ви осъдя.

— Но мистър Еърбин, аз съвсем не ви осъждам!

— Извинете, мисис Болд, но и вие ме осъждате, защото и вие принадлежите на този свят: да си представим, че сте член на опозицията, пишете уводна статия и я пишете с вещица и злост. „Нека лаят и хапят кучетата“^[2] — започвате вие с елегантен цитат. „Но ако ни е писано да имаме църква, нека, за бога, нейните служители не се хващат за гърлото! Юристите не хулят събратята си, лекарите не се дуелират със своите колеги. Защо само свещениците си позволяват да си отправят такива невъздържани нападки?“ И ще продължите да ни ругаете за нечестивите ни свади, за нашата склонност към сектантство

и за нашата нетърпимост. Но това няма да ви попречи следващата седмица да напишете друга статия, в която ние — или някои от нас — ще бъдем обвинени в недопустимо равнодушие към своето призвание. Няма да ви се наложи да обяснявате противоречията, читателите няма да ви попитат как е възможно бедният свещеник да бъде толкова деен, без да се срещне с хора, които мислят много по-различно от него. Когато критикувате даден договор или дадено официално споразумение, вие не рискувате нищо, въпреки че предложените от вас мерки могат да се окажат много по-лоши. Толкова е лесно — а и приятно! — да се критикува! Пък и хвалебствията далеч не очароват слушателите така, както злословията.

Елинор не разбра изцяло неговата ирония, но долови общия смисъл на думите му.

— Виждам, че трябва да ви се извиня за това, че дръзнах да ви критикувам — каза тя. — Но много ме наскърбява недоброжелателството, което цари напоследък в Барчестър, затова си позволих да кажа повече, отколкото трябваше.

— Мир на земята и благоволение между човеците — това е само обещание за бъдещето, както и Царството небесно — каза той по-скоро в отговор на своите мисли, отколкото на нейните думи. — Когато това пророчество се сбъдне, свещениците няма да са вече необходими.

Тук те бяха прекъснати от архидякона, който викаше от избата:

— Еърбин! Еърбин! — След това доктор Грантли се обърна към жена си, която очевидно беше някъде до него: — Къде може да е отишъл? Тази изба е направо ужасна! Би било престъпление да се сложи тук бутилка вино, преди да се направят стените, подът и таванът. Не мога да разбера как старият Гудинъф е търпял такава изба. Впрочем виното му изобщо не можеше да се пие.

— Какво има, господин архидякон? — обади се мистър Еърбин, слизайки по стълбите, след като беше оставил Елинор насаме с нейните мисли.

— Тази изба няма нито покрив, нито стени, нито под — повтори архидяконът. — Слушайте какво ви казвам и не се оставяйте архидяконът да ви убеди, че е наред: половината от тези хора не разбират нищо от вино. В сегашното си състояние това място ще бъде влажно и студено през зимата и горещо и душно през лятото. Не бих

дал пукнат грош дори за най-хубавото вино, ако престои тук някоя и друга година.

Мистър Еърбин изказа съгласието си и обеща, че избата ще бъде преустроена в съответствие с указанията на архидякона.

— А сега, Еърбин, погледнете тук и кажете дали сте виждали някога такова подобие на кухненско огнище.

— Огнището е наистина невъзможно — каза мисис Грантли. — Сигурна съм, че то няма да се хареса на бъдещата жрица, когато започне да се запознава с полето на своята предстояща дейност. Действително, мистър Еърбин, след такъв прекрасен кладенец тя няма да се помири с това огнище.

— Ако изобщо в Св. Юълд дойде някога жрица, аз мисля, мисис Грантли, че ще е най-добре да ѝ оставим кладенеца и да не навличаме нейния свещен гняв върху несъвършенствата, произтичащи от нашата човешка бедност. Впрочем аз съм готов да призная, че не съм никак равнодушен към прелестите на един добре стотвен обед, така че огнището непременно ще бъде поправено.

През това време архидяконът се беше вече качил в столовата.

— Еърбин — каза той със звучния си, ясен глас и с обичайния за него заповеднически тон, — трябва на всяка цена да направите някои изменения в тази столова... всъщност да я преобразите изцяло. Вижте само, шестнайсет фута на петнайсет! Чували ли сте някога за столова с такива размери? — Архидяконът започна да измерва помещението с тържествени стъпки, сякаш дори и тази дейност можеше да получи ореола на архиерейско величие, ако бъде извършвана по този начин. — Даже непълни шестнайсет, може да се приеме за квадратна.

— Много подходяща за кръгла маса — предложи бившият управител.

Идеята за кръгла маса беше направо кошунствена за архидякона. Той беше свикнал да сяде на обширна маса, която можеше да се удължава в зависимост от броя на гостите, станала почти черна от непрекъснато лъскане и блестяща като огледало, докато кръглите маси за ядене бяха обикновено дъбови или толкова нови, че не можеха да добият така приятния за неговите очи оттенък. Той ги свързваше с този новомоден и глупав според него маниер да им се слага покривка, сякаш за да се напомни на гостите, че не бива много да се заседяват. Според него в кръглите маси имаше нещо демократично и

парвенюшко. Мислеше, че ги използват сектантите и фабрикантите на басма, както може би и някои литературни лъвове, известни повече с остроумието си, отколкото със своята благовъзпитаност. Той беше малко смутен от мисълта, че такава долнопробна мебел може да бъде въведена в епархията от собственото му протеже, и то по предложение на неговия тъст.

— Кръглата маса — каза той малко разпалено — е най-отвратителната мебел, която изобщо съществува. Надявам се, че Еърбин има достатъчно вкус и няма да допусне такова нещо в дома си.

Бедният мистър Хардинг се почувствува напълно сразен и не каза, разбира се, нито дума повече, но мистър Еърбин, който бе отстъпил покорно за такива дребни работи като избата и кухненското огнище, сметна за необходимо да се противопостави на тези твърде обременителни за неговия джоб реформи:

— Струва ми се обаче, господин архидякон, че няма как да удължа помещението, без да бутна стената, а ако бутна стената, ще трябва да я иззидам отново; ако добавя еркер от тази страна, ще трябва да добавя и от другата, а значи, и на втория етаж. Това е равносилно на преустройство на цялата фасада и сигурно ще струва няколкостотин фунта. Съветът по църковните въпроси едва ли ще одобри такъв разход само защото дължината на столовата ми е едва шестнайсет фута.

Архидяконът започна да обяснява, че няма нищо по-лесно от удължаването на столовата с шест фута в предната част, без да се засяга нито едно от останалите помещения в къщата. Подобна асиметрия била всъщност много приятна при малките селски къщи, ето защо той предложи да заплати всички разходи от собствения си джоб, ако сумата надхвърли четиридесет фунта. Мистър Еърбин обаче беше непреклонен и не отстъпи, колкото и да се гневеше и сърдеше архидяконът.

Той обясни, че четиридесет фунта са значителна сума за него и че приятелите му, ако са достатъчно великодушни да го удостоят със своето посещение, ще трябва да се примирят с ужасите на квадратната столова. Затова пък твърдо обеща да не поставя кръгла маса.

— Ами ако жрицата настои да се разширят и двете стаи? — намеси се мисис Грантли.

— В такъв случай тя ще трябва да направи това сама, мисис Грантли.

— Не се съмнявам, че ще съумее да го направи, както и много други чудесни неща. Сигурна съм, че когато дойде, тя няма да се появи с празни ръце.

Мистър Еърбин обаче не изглеждаше много склонен да влиза в излишни разходи, като залага на подобни надежди, затова всички значителни реконструкции, които не биха могли да бъдат поети от Съвета по църковните въпроси или от актива, останал от предишния енорийски свещеник, бяха отхвърлени. С това съществено изключение архидяконът успя, за свое най-голямо задоволство, да наложи всички свои предложения. Един внимателен наблюдател, ако имаше такъв, би забелязал, че съветите на неговата съпруга са не по-малко полезни. Никой не знаеше по-добре от мисис Грантли как да се внесе уют в един дом. Но тя не сметна за необходимо да претендира за част от славата, която нейният съпруг и повелител с такава готовност си приписваше.

След свършването на тази плодотворна и систематична работа компанията се завърна в Плъмстед напълно доволна от пътуването.

[1] Изкуство да се живее (фр). — Б.пр. ↑

[2] Стих от нравоучителното стихотворение „Против разприте“ на английския религиозен поет Айзак Уотс (1674–1748). Стиховете в книгата, с изключение на стиховете на Шекспир, са преведени от Борис Стоянов. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ВТОРА

МИСТЪР ТОРН И МИС ТОРН ОТ УЛАТОРН

Следващата неделя мистър Еърбин трябваше да служи за първи път в новата си църква. Беше решено архидяконът да го придружи и да вземе участие в литургията, а мистър Хардинг да отмени зет си в плъмстедската църква. Мисис Грантли беше заета със своето училище и с кифличките и заяви, че няма да може да дойде, но мисис Болд щеше да замине с тях. Тримата решиха също така да обядват у местния земевладелец и да се върнат след дневната служба.

Уилфред Торн, ескуайър, от Улаторн владееше землището на енорията Св. Юълд или по-точно на Улаторн, тъй като славата на древния светец се затъмняваше от днешната именитост на земевладельца. Той беше типичен пример на това, в което се е превърнало в наши дни племето, чийто характерен представител преди сто години е бил, както ни уверяват, скуайър Уестърн^[1]. Ако това твърдение е вярно, малко съсловия са успели да постигнат такава благоприятна промяна. Мистър Торн обаче беше голям чудак и това го правеше обект на немалко присмех. На петдесет години той още не беше женен и беше много горд със собствената си личност. Докато се намираше у дома си в Улаторн, нямаше голямо поле за изявата на тази гордост и затова изглеждаше джентълмен и първенец на своята епархия, какъвто всъщност безспорно беше. Но по време на пет-шест седмичния си ежегоден престой в Лондон той полагаше такива усилия да изглежда и там голям човек, какъвто всъщност безспорно не беше, че мнозина от неговия клуб го смятаха за глупак. Беше много начетен — посвоему и в определени области. Любимите му автори бяха Монтен и Бъртън^[2] и в цялото графство, а дори и в съседното, нямаше може би друг човек, който да познава така добре английските есеисти от последните две столетия. Притежаваше пълните течения на „Айдлър“, „Спектейтър“, „Татлър“, „Гардиан“ и „Рамблър“^[3] и беше готов да доказва до каква степен тези издания превъзхождат всичко

публикувано в нашите „Единбург Ривю“ и „Куортърли Ривю“. Беше много добре осведомен по всички въпроси на хералдиката и почти за всяко благородническо семейство в Англия можеше да каже чия кръв и чие потекло са наследили онези, които имаха правото да претендират за такъв разкош. Самият той бе изпълнен с най-дълбоко уважение към кръвта и потеклото. Знаеше наизуст собствените си прадеди, живели дълго преди нормандското нашествие, и можеше да ви обясни, ако сте готови да го изслушате, защо и те подобно на Седрик Саксонеца^[4] са успели да опазят родовете си имения от лапите на нормандските барони. Съвсем не защото пълзели пред чуждестранните си съседи, твърдеше той разгорещено. Илфрид Улаторнски, живял по времето на крал Джон, успял да укрепя и защити не само своя замък, но и тогавашната Барчестърска катедрала срещу набезите на някой си Джефри де Бург. Мистър Торн притежаваше пълна хроника на тази обсада, написана на фин пергамент и богато илюстрирана. Какво значение имаше, че никой не можеше да разчете писмените знаци, след като езикът на ръкописа би си останал и без това неразбран? Впрочем мистър Торн би могъл да ви съобщи всички подробности на изискан съвременен английски и нямаше нищо против да го стори.

Би било несправедливо да кажем, че той гледаше отвисоко на хората, чийто род не беше особено древен. Съвсем не. Имаше много познати и даже приятели сред тях. Но той гледаше на тях, както милионерите са склонни да гледат на хората с малки доходи, както познавачите на Софокъл — на невежите, които изобщо не знаят гръцки. Те може да са чудесни хора, да притежават похвални добродетели и възхитителни дарби, да са напълно почтени във всяко отношение — и все пак им липсваше най-важното. Така разсъждаваше мистър Торн по този въпрос. Нищо не можеше да замести добрата кръв и нищо не беше в състояние да унищожи благотворното ѝ въздействие. Наистина малцина в днешно време я притежаваха, но това само я правеше още по-скъпоценна. Цяло удоволствие беше да слушаш славословията на мистър Торн на тази тема. Ако вие в своето невежество кажете, че еди-кой си е от добро семейство, защото главата на това семейство отдавна носи титлата баронет, мистър Торн ще отвори широко очи с израз на престорено удивление и скромно ще ви напомни, че най-древните баронетски титли водят началото си едва от царуването на Джеймс I. Той би въздъхнал страдалчески, ако

заговорите за кръвта на рода Фицджералд или Де Бург, и едва ли би уважил претенциите на родове като Хауард или Лаудър. А веднъж бе дал да се разбере, че Толбът е един все още твърде млад род, чието генеалогическо дърво е едва израснало.

Веднъж в разговор за една голяма фамилия, чийто родов герб е украсен с три коронки, чиито потомци представят редица избирателни колегии в Парламента и един от членовете, на която е участвувал в почти всички кабинети през този век — с една дума, за една предостойна фамилия, каквито няма много в Англия, мистър Торн нарече всички нейни представители „измет“. И то не от липса на уважение. Той в много отношения се възхищаваше от тях и не завиждаше на привилегиите им. Просто искаше да изрази убеждението си, че течността, която тече в техните жили, не е още достатъчно пречистена от времето, не е станала още истински ихор^[5], достоен да бъде наречен „кръв“ в генеалогичния смисъл на тази дума.

Когато му представиха за първи път мистър Еърбин, мистър Торн веднага изказа предположение, че той е от рода Еърбин от Ъпхил Стантън. Мистър Еърбин отговори, че родството му с това семейство е много далечно. Мистър Торн посочи, че родството не може да бъде много далечно. Мистър Еърбин го увери, че то е толкова далечно, щото семействата им изобщо не се познават. Мистър Торн се засмя дискретно и обясни на мистър Еърбин, че всички съществуващи разклонения на неговия род са се отделили от главния ствол не по-рано от царуването на кралица Елизабет и затова родството му съвсем не е далечно. Мистър Еърбин е без всякакво съмнение Еърбин от Ъпхил Стантън.

— Но Ъпхил Стантън е бил продаден на семейство Де Грей преди цели петдесет години! — каза мистър Еърбин.

— Ако за беда остане не само петдесет, но и сто и петдесет години в техни ръце, вашите потомци няма да изгубят нито на йота правото си да наричат Ъпхил Стантън свое родово имение — възрази мистър Торн. — Никакъв Де Грей не може, слава богу, да купи това право, както и никой Еърбин или Торн не може, слава богу, да го продаде.

В политиката мистър Торн беше непоколебим консерватор. Според него онези петдесет и трима троянци^[6], които, както ни съобщава мистър Дод, осъдили през ноември 1852 година свободната

търговия, бяха единствените патриоти, останали в редиците на английските държавници. Когато настъпи тази ужасна свобода на търговията и житните закони бяха отменени от същите хора, които мистър Торн бе смятал дотогава за единствените възможни спасители на своята страна, той беше направо сломен. Англия беше обречена, но това не бе най-страшното. И други страни са познавали периоди на процъфтяване и на упадък, а човечеството като цяло бе вървяло, по божието благоволение, все напред. Но сега завинаги бе изчезнала всяка вяръност към идеалите! Гибелта не само беше неизбежна — бе съдено тя да дойде от ръката на отстъпници, които са били смятани за най-верни между верните. Политическият живот в Англия бе престанал да бъде поприще за джентълмени. Ако мистър Торн беше стъпкан от краката на някой представител на вигите, той щеше да понесе това като тори и като мъченик, но да бъде така грубо изоставен и измамен от хората, които бе тъй горещо подкрепял, на които бе тъй безрезервно вярвал — това той не можеше да преживее. Затова мистър Торн умря като политик и се оттегли от всякакви обществени дела.

Така преминаха първите две-три години след измяната на сър Робърт Пийл^[7], но след това гневът на мистър Торн, както и гневът на мнозина други, постепенно се уталожи. Той почна отново да се среща с хора, да се появява в съда и на пазара и да сяда на вечери рамо до рамо с някои от тези, които така жестоко го бяха предали. Изпитваше необходимост да живее и опитът му да се оттегли от света не успя. Впрочем той и някои негови съмишленици, които продължаваха непоколебимо да поддържат същите твърди принципи на протекционизма — хора като него, които запазваха своята вяръност, без да се плашат от виковете на тълпата, — намериха своеобразен начин да се утешат. Те чувствуваха, че са последните истински пазители на определени Елевзински мистерии, на съкровени и удивителни тайнства, които единствени бяха угодни на боговете. На тях и само на тях бе дадено сега да познават тези тайнства и да ги съхраняват, ако това все още беше възможно, като грижливо и тайно посветят в тях своите деца.

Случвало се е да четем как някои семейства, които привидно изповядват една общоприета вяра, в действителност предават от поколение на поколение свой особен, таен култ. Мистър Торн изпадна постепенно в същото положение. Научи се с течение на времето да

изслушва спокойно твърденията, че протекционизмът бил вече мъртъв, макар и да знаеше, че той е все още пълен с мистичен живот. Дори изпитваше известно удоволствие при мисълта, че са му известни неща, скрити от очите на непосветеното множество. Свикна да чува даже от устата на дребни земевладелци, че свободната търговия не е все пак чак толкова страшна, без при това да им възразява, макар и много добре да знаеше, че всичко хубаво в Англия си е отишло заедно с неговия изпитан паладиум. В него живееше нещо от чувствата на Катон^[8], който с радост посегнал на своя живот, защото римляните били станали недостойни да се наричат римляни. Мистър Торн нямаше никакво намерение да се самоубива, тъй като беше добър християнин и продължаваше да получава четири хиляди фунта годишно, но все пак му беше приятно да се чувствава като Катон.

Мистър Торн обичаше развлеченията на открито — ловуваше с ентузиазъм, макар и не без мярка. Преди големия упадък на политиката в неговото графство той оказваше всяка възможна подкрепа на лова. Пазеше дивеча толкова строго, че твърде скоро нито една дива патица или пуйка не смееше да си покаже носа в енорията Св. Юълд. Грижеше се за посадените от него храсти повече, отколкото за дъбовете и борините. Проявяваше по-голям интерес към лисиците си, отколкото към овцете и агнетата. Нямаше по-любимо място за среща на ловците от Улаторн: никъде вратите на конюшната не се разтваряха с такова гостоприемство пред конете на далечните съседи; никой не бе говорил, писал и правил повече за поддържането на лова от мистър Торн. Теорията на протекционизма можеше да намери такова пълно приложение в ловната практика на графството! Но когато настъпи великото крушение, когато благородният предводител на барсетширските хрътки подкрепи в Палатата на лордовете министъра ренегат и подло пожертвува своята правда, мъжеството, приятелите и честта си заради надеждата да бъде удостоен с Ордена на жарттиерата, в този момент мистър Торн се отказа от лова. Той не изкорени храстите, защото това не подобаваше на един джентълмен. Не унищожи и лисиците, защото в неговите очи това би било равносилно на убийство. Не забрани лова в своето землище, защото това би представлявало нарушение на неписания закон на провинциалните благородници. Но той напускаше Улаторн всеки път, когато там се свикваше ловджийски сбор, остави ловните си насаждения на волята

на съдбата и отказваше да извади розовата си куртка от шкафа, както и ловджийските си коне от конюшната. Това продължи около две години, след което той започна постепенно да отстъпва. За първи път се появи сякаш случайно на едно сборно място в околността, яхнал пони и облечен в ловджийската си куртка, след това една сутрин се появи пеша да погледа гонитбата сред любимите си храсти и не отказа да се качи на кобилата, която случайно разхождаше там неговият коняр. Покъсно един от безсмъртните петдесет и трима успя да го убеди да участва в продължение на две седмици заедно с ловните си кучета в организирания на другия край на графството лов и така той се върна малко по малко към старите си навици. Но и в лова, както и във всичко останало, той намираще опора единствено във вътрешното си чувство на мистично превъзходство над онези, чийто външен живот бе принуден да споделя.

Мистър Торн не живееше сам в Улаторн. Имаше сестра, която беше десет години по-възрастна от него и споделяше с такава жар всичките му пристрастия и предразсъдъци, че се бе превърнала просто в негова карикатура. Нищо не можеше да я застави да отвори някоя модна литературна притурка, не допускаше в гостната си никакви списания и при никакви обстоятелства не би осквернила пръстите си с допир, макар и само до едно късче от „Таймс“. Тя говореше за Адисън, Суифт и Стийл като за живи хора, считаше Дефо за най-знаменития английски романист и виждаше във Филдинг един млад, но многообещаващ труженик на литературната нива. В поезията тя беше запозната с такива късни творци като Драйдън^[9] и веднъж даже се съгласи да прочете „Похищението на къдрицата“^[10], но смяташе Спенсър^[11] за най-големия майстор в английската поезия. Генеалогията беше нейната любима лудост. Впрочем тя презираше онова, с което се гордееха повечето специалисти в тази област. Гербовете и девизите я изкарваха извън кожата ѝ. Илфрид Улаторнски не е имал нужда от девиз, за да разсече на две Джефри де Бург, а прадядото на Илфрид, великанът Улафрид, не е прибягнал до помощта на никакъв герб, за да запокити с голи ръце от кулата на своя замък един от братовчедите на подлия нормандски нашественик. Всички днешни английски фамилни имена ѝ се струваха еднакво незначителни: истински знатни бяха за нея единствено имена като Хенгист и Хорса^[12]. Не се задоволяваше с нищо по-ново от епохата

преди саксите и сигурно би кръстила децата си, ако имаше деца, с имената на древните брители. В някои отношения тя не беше много различна от Улрика^[13] на Уолтър Скот и ако имаше навика да проклина, сигурно би проклинала в името на Миста, Скогула и Зърнебок^[14]. Но за разлика от Улрика тя не бе допуснала да бъде осквернена от нормандски обятия и не бе подстрекавала към отцеубийство, затова изворът на човешка доброта не бе пресъхнал в нейните гърди. Ето защо тя не проклинаше, а благославяше, но по такъв странен и груб саксонски маниер, че не би я разбрал никой селянин, с изключение на нейните собствени работници.

Що се отнася до политиката, мис Торн изпитваше такова дълбоко отвращение към нея заради безобразията, извършени дълго преди да започнат споровете за житните закони, че последните не можаха много да я развълнуват. В нейните очи брат й беше един прибързан младеж, чийто прекалено горещ темперамент го бе тласнал към демократизъм. Но за щастие сблъскването му с безчестието на света го беше вразумило. Тя още не бе преглътнала Закона за реформата^[15] и продължаваше да оплаква вътрешно слабостта на херцог Уелингтън^[16], проявена от него по въпроса за правата на католиците. Ако бяха я попитали кой според нея трябва да стане съветник на кралицата, тя вероятно би посочила името на лорд Елдън^[17], а ако й напомнеха, че този многоуважаван мъж не е вече между нас и не може да ни помогне, тя сигурно би отговорила с въздишка, че в днешно време спасение можем да очакваме само от мъртвите.

В религиозно отношение мис Торн беше чиста проба друидка^[18]. С това съвсем не искаме да кажем, че тя е извършвала в наши дни човешки жертвоприношения или че се е противопоставяла на Христовата църква. Тя бе приела християнската религия като смекчена форма на вярата на своите прадеди и винаги се позоваваше на това в желанието си да докаже, че няма никакви предразсъдъци по отношение на реформите, когато ползата от тях е очевидна. Това беше последната реформа, която тя бе приела, ако допуснем, че британските дами са престанали да червят лицата си и са сложили нещо като фуста още преди времето на свети Августин. Но мис Торн не одобри следващата стъпка по този път, когато жените, запазвайки фустите си, започнаха отново да проявяват интерес към червилата и помадите.

Мис Торн беше всъщност друидка по това, че вечно се оплакваше от една или друга ритуална практика на своята църква. Понякога говореше и винаги мислеше за доброто старо време, въпреки че нямаше абсолютно никаква представа какви са били неговите добри страни. Въобразяваше си, че някога е съществувала една изчезнала вече чистота на нравите, че нашите свещеници са били благочестиви, а народът — простодушен и смирен, но всичко това едва ли се подкрепяше от историческите факти. Имаше обичай да говори за Кранмър^[19] като за най-твърдия и най-непресторения от всички мъченици. Според нея единствената грижа на кралица Елизабет е била чистотата на протестантската вяра на нейните поданици. Би било жестоко да ѝ се отворят очите, ако това изобщо беше възможно, но едва ли някой би могъл да я накара да разбере, че Кранмър е бил един безпринципен поп, готов на всичко, за да запази мястото си, а кралицата е била дълбоко в себе си папистка, при една-единствена уговорка — тя да си бъде папа.

И тъй, мис Торн продължаваше да въздиша и съжалява, виждайки в божественото право на монарсите основния принцип за съзидането на един златен век, и лелееше в най-съкровената дълбочина на душата си неизказана надежда за реставрация на някой от Стюартите. Кой би посмял да ѝ отнеме сладостта на тези въздишки и удоволствието от тези съжаления?

Външността и облеклото ѝ бяха самото съвършенство и тя отлично съзнаваше това. Мис Торн беше изящна дребна старица, чиито страни още пазеха нещо от розовата свежест на младостта. Тя беше горда с цвета на лицето си и със сивите си коси, чиито ситни къдрици надничаха изпод изисканото дантелено боне. Мисълта за парите, които мис Торн харчеше за дантели, терзаеше сърцето на бедната мисис Куивърфул с нейните седем дъщери. Мис Торн се гордееше със зъбите си, все още бели и многобройни, гордееше се със своите ясни весели очи, със ситнещата си наперена походка и особено много се гордееше с малките си изваяни крака, на които дължеше тази походка. Тя беше също горда — и то изключително горда — с пищните копринени рокли, така приятно шумолящи, докато се движеше из гостната си.

Познаваме навиците на господарката на Бранксъм^[20]:

*Двадесет и девет рицари славни
окачиха щитовете в залата на замъка.*

Господарката на Улаторн нямаше толкова войнствени навици, но те едва ли изискваха по-малки разходи. Тя би могла да се похвали, че в гардероба ѝ има двадесет и девет копирени поли, всяка от които би останала да стои права, ако бъде поставена на пода. Двадесет и деветте щита на шотландските герои бяха по-малко самостоятелни, а в случай на нападение едва ли биха осигурили по-надеждна защита. В пълното си облекло мис Торн беше като покрита с броня от главата до петите, а доколкото могат да съдят простосмъртните, тя беше винаги в пълно облекло.

За цялата тази богата премяна мис Торн не беше принудена да разчита на щедростта на брат си. Тя разполагаше с доста закръглен собствен доход, който разпределяше между младите си роднини, модистките и бедните, като най-голямата част се падаше на последните. Затова не е чудно, че въпреки малките ѝ чудачества не ѝ липсваха обичта и уважението на околните. Ние изброихме, изглежда, всички нейни чудачества. А добродетелите ѝ са твърде многобройни и не достатъчно интересни, за да бъдат описвани.

След като говорим за мистър и мис Торн, трябва да кажем няколко думи и за дома, в който те живееха. Той не беше много голям, нито много красив, а според днешните разбираня не беше може би и много удобен, но за любителите на своеобразните тонове и на своеобразните архитектурни орнаменти от епохата на Тюдорите той беше истински бисер.

Ние се осмеляваме да се причислим към последните и искаме да използваме случая, за да изразим изненадата си колко малко познават англичаните шедъворите на английската архитектура. Развалините на Колизея, флорентинската Кампанила^[21], катедралата „Св. Марко“, Кьолнската катедрала, Борсата и „Нотр Дам“ нашите туристи знаят на пръсти, но великолепните сгради в Уилтшир, Дорсетшир и Съмърсетшир са им напълно неизвестни. Ние дори дълбоко се съмняваме дали нашите многобройни прославени пътешественици, опъвали своите палатки в подножието на Синай, изобщо са чували, че

в Уилтшир, Дорсетшир и Съмърсетшир има такива сгради. Каним ги да отидат и да видят!

Домът на мистър Торн се наричаше Улаторн Корт и това име^[22] му подходеше: двете му крила, построени под прав ъгъл едно спрямо друго, заграждаха един правоъгълен двор, затворен от другите две страни от масивен зид, висок двадесет фута. Той бе изграден от дялан камък — издялан грубо и силно износен, но добил онзи великолепен златистокафяв оттенък, какъвто може да придаде само тристагодишният лишей. Отгоре стената беше украсена с големи каменни кълба със същия цвят. В двора се влизаше през желязна порта, чиито крила бяха толкова масивни, че беше много трудно някой да ги отвори или затвори, затова рядко ги обезпокояваха. От портата се разклоняваха две пътеки, пресичащи двора — лявата стигаше до парадната врата в самия ъгъл на сградата, а дясната завиваше към задния вход в отдалечения край на по-дългото крило.

Съвременните любители на комфорта ще се опълчат срещу Улаторн Корт за това, че до парадния вход не може да се стигне с карета. Ако искате да влезете в Улаторн, любезни читателю, вие ще трябва да сторите това на собствените си крака или в инвалиден стол. Конните екипажи спират пред желязната порта. Но това е нищо в сравнение с ужаса, който ви очаква след това. Влизайки през парадния вход, който не е особено внушителен, вие се озовавате направо в трапезната зала. „Как? Нима няма вестибюл?“ — ще възкликне моят разглезен приятел, свикнал с всички удобства на съвременния живот. Има, драги господине! Ако се вгледате по-внимателно, ще видите, че това е един истински английски вестибюл, но с огромни размери — украса на всеки старинен дом на селски благородник, но не и съвременна трапезария.

Мистър и мис Торн се гордееха с тази особеност на своето жилище, въпреки че братът едва не се поддаде веднъж на уговорките на приятелите си да го преустрои. И двамата изпитваха задоволство при мисълта, че и те като Седрик обядват в истинска старинна зала, макар и насаме. Те не си признаваха никога, но всъщност чувствуваха неудобствата на това разпределение и се опитаха да ги отстранят. Един огромен параван отделяше парадния вход и част от залата, закривайки също и вратата към коридора, който се намираще откъм двора и минаваше по цялата дължина на голямото крило. Или читателят е

лишен от пространствено въображение, или аз не разбирам нищо от топография, ако досега не е станало ясно, че голямата зала заема целия първи етаж на по-късото крило на замъка, което остава вляво от вас, когато влизате през портата. Трябва да е станало също така ясно, че трите прозореца на залата гледат към грижливо поддържаната морава. Те имат правоъгълна форма и каменна рамка — една хоризонтална греда ги разделя на две нееднакви части, като по-голямата остава долу, а тези части на свой ред са разделени на пет от вертикалните каменни колонки. Вероятно съществуват прозорци, които пропускат повече светлина, вероятно и предназначението на прозореца, както сочи моят практичен приятел, е да пропуска светлината. Не искам да споря с него по този въпрос. А и не бих могъл. И все пак ще си умра с твърдото убеждение, че не съществува друг вид прозорец, който да е в състояние да дари толкова щастие на човечеството, колкото прозорците в Улаторн Корт. „Как, ами еркерният прозорец?“ — ще възрази мис Даяна де Мидълейдж. Дори и той, мис Даяна, въпреки своята красота. Еркерният прозорец не дава това чувство на английски домашен уют. Нека той краси университетите и резиденциите на могъщите перове, но за гостните на тихите провинциални дами, на хората, които са далеч от светския живот, няма нищо по-добро от правоъгълните прозорци с каменна рамка от епохата на Тюдорите.

По стените на залата висяха портрети на дами с безжизнени ликове, нарисувани от Лили, и на непривлекателни мъжки фигури в червени роби, излезли изпод четката на Нелер^[23]. Всеки портрет беше вграден както се полага в дъбовата ламперия. В отдалечения край на помещението има огромна камина, която често ставаше повод за пререкания между брата и сестрата. Техният баща беше поставил на огнището старомодна решетка, способна да издържи петдесет килограма въглища. Камината беше предназначена естествено за дърва и под решетката още стърчаха чугунените стойки за цепениците. Мис Торн копнееше да се върне към стойките. Милата старица винаги се стремеше да се върне към нещо и ако всеки път ѝ отстъпваха, с течение на времето тя непременно щеше да си спомни, че пръстите са създадени преди вилиците и би се върнала към тях. Но по отношение на камината мистър Торн не искаше да се връща назад. Всичките им съседи имаха в столовата си уютни каминени решетки. Той не беше точно от онзи тип хора, които са склонни да правят нововъведения, но

не беше и дотолкова роб на предразсъдъците, че да се откаже от удобствата, оставени от баща му. Веднъж мистър Торн даже намекна, че с помощта на едно незначително преустройство входната врата би могла да се отваря към коридора, но сестра му Моника — защото така се казваше мис Торн — веднага легна болна и остана на легло цяла седмица. Тя се съгласи да слезе долу едва след като брат ѝ се закле, че входната врата няма да претърпи никакви промени, докато тя е жива.

На противоположния край на залата точно срещу камината имаше врата, водеща към гостната, която беше със същите размери и се осветяваше от точно такива прозорци. И все пак тя не приличаше никак на столовата. Стените бяха облицовани, а таванът беше белосан и украсен със съвременен корниз — в столовата от него се подаваха старите дървени греди.

Гостната на мис Торн, която тя обичаше да нарича свое убежище, беше възхитителна. Прозорците ѝ гледаха към чудесно поддържана градина, а непосредствено под тях се намираха изискани, строги, величествени цветни лехи, оградени с камъни; по-нататък, на ниска балюстрада, бяха поставени урни и статуи — фавни, нимфи, сатири и други същества от свитата на Пан, а зад тях една прелестна полянка се спускаше към скрита под склона ограда, разделяща градината от парка. След гостната беше разположен кабинетът на мистър Торн, а до него — кухнята и останалите домакински помещения. В гостната и в кабинета се влизаше от коридора, за който вече споменахме — при кабинета на мистър Торн той се разширяваше, за да направи място на черната дъбова стълба, водеща към горния етаж.

Така изглеждаше отвътре Улаторн Корт. Но независимо от това може би малко скучно описание искаме да подчертаем, че не към вътрешната уредба на този дом се стремим да насочим вниманието на английския турист, когото съветваме да не изпуска все пак благоприятната възможност да се запознае с него като гост, ако такава възможност му се представи. Улаторн е възхитителен с външния си вид. Нека туристът получи разрешение да разгледа поне градината и нека се излегне на меката трева срещу външния ъгъл на къщата. Оттам ще може да вижда и двете фасади и да се наслади на великолепната архитектура, освободена от сухото еднообразие на правата линия.

Особено забележителен е цветът на Улаторн Корт, онзи великолепен тъмнозлатист оттенък, който придава на камъка

столетният мъх. Ударете стената с длан, и ще останете с впечатлението, че камъкът не е покрит с нищо, но ако я разтъркате внимателно, ще видите, че цветът остава върху пръстите ви. На нито един художник не се е още удало да създаде върху своята палитра този сочен оттенък, породен от безкрайния низ на годините.

Улаторн е доста висок за дом на земевладелец, тъй като има три етажа. Прозорците на всеки етаж са подобни на вече описаните, но се различават от тях по размери и разположение. На първия етаж те са еднакви и симетрични, но на втория и третия имат различна големина и са разположени разбъркано, което придава своеобразна живописност на сградата. Покривът е почти скрит зад нисък парапет, по чиито ъгли са поставени други статуи на фавни и сатири.

Такъв е Улаторн Корт. Но трябва да кажем няколко думи и за подстъпа към него, като дадем заедно с това описание и на църквата. Живописният старинен храм „Св. Юълд“ е разположен точно срещу желязната порта на двора и е почти отвсякъде заобиколен от гъстите клони на липите, очертаващи алеята, която се разклонява към двете страни на къщата. Тази алея е великолепна, но в очите на мнозина тя би загубила много от това, че не е частна собственост, а заграден с жив плет път, с ивица трева от двете страни, където са засадени липите. По този начин Улаторн Корт не е отвсякъде заобиколен от владенията на мистър Торн, въпреки че цялата земя около пътя му принадлежи. Но това не го тревожи особено. Хората, които купуват ново имущество, се интересуват много от подобни неща, но живеещите там, където столетия наред са живели техните прадеди, не им обръщат внимание. На мистър Торн и на сестра му и през ум не им минаваше да се тревожат от това, че цял свят може, ако поиска, да мине пеша или с карета през тяхната желязна порта. Впрочем онази част от света, която се ползуваше от споменатата привилегия, беше твърде малка.

Такива бяха преди една-две години мистър и мис Торн от Улаторн. Такива според нас са много от английските земевладелци. Дано още дълги години техният брой не намалява!

[1] Комичен герой от романа на Хенри Филдинг (1707–1754) „Том Джоунс“ — богат земевладелец, семеен деспот, невежа, лакомник и пияница. — Б.авт. ↑

[2] Робърт Бъртън (1577–1640) — виден английски есеист, автор на трактата „Анатомия на меланхолията“, в който разглежда философски, етични и медицински проблеми. — Б.авт. ↑

[3] Поредица от есета, излизали като периодични издания през XVIII век. Борили се за създаване на изискан естетически вкус и добри нрави. „Татлър“, „Спектейтър“ и „Гардиан“ били издавани от Джоузеф Адисън (1672–1719) и Ричард Стийл (1672–1729), а „Рамблър“ и „Айдлър“ — от Самюъл Джонсън (1709–1784). — Б.авт. ↑

[4] Герой от романа „Айвънхоу“ на Уолтър Скот — знатен саксонец, пазител на древните патриархални обичаи и враг на нормандските нашественици. — Б.авт. ↑

[5] Ихор — в древногръцката митология кръвта, течаща в жилите на боговете. — Б.авт. ↑

[6] През м. ноември 1852 г. Парламентът приел резолюция за предимствата на свободната търговия. Тази резолюция била издържана в много умерен тон и против нея гласували само най-крайните привърженици на политиката на протекционизма. Тук и по-нататък в текста авторът нарича „петдесет и трима троянци“ членовете на Парламента, гласували против тази резолюция, в полза, на която били подадени четиристотин шестдесет и осем гласа. — Б.авт. ↑

[7] Робърт Пийл бил водач на групата на умерените консерватори и през 1846 г. като министър-председател отменил „житните закони“, тоест митническите такси върху вноса на пшеница. Тази реформа предизвикала рязко недоволство у консерваторите протекционисти и довела до разцепление на консервативната партия. — Б.авт. ↑

[8] Катон Младши (96–46 г. пр.н.е.) — римски политически деец, републиканец. След като узнал за победата на Юлий Цезар при Тапс, сложила край на римската република, той се пробол с меч си. — Б.авт. ↑

[9] Джон Драйдън (1631–1700) — английски поет, драматург и критик. — Б.авт. ↑

[10] Героико-комична поема на Александър Поуп (1688–1744). — Б.авт. ↑

[11] Едмънд Спенсър (1552–1599) — изтъкнат поет от Английското възраждане. — Б.авт. ↑

[12] През V век в Британия започнали да нахлуват германските племена англи, сакси, юти и фризци. Според легендата първото

нападение било предвождано от двамата братя Хенгист и Хорса. — Б.авт. ↑

[13] Улрика — героиня от романа на Уолтър Скот „Айвънхоу“, зловна старица. На младини един нормандски барон, който избил всичките ѝ роднини, я направил своя любовница. После тя се влюбила в сина на барона и го подучила да убие баща си. — Б.авт. ↑

[14] Миста, Скогула и Зърнебок — езически богове на саксите. Тях призовава върналата се към вярата на прадедите Улрика. — Б.авт. ↑

[15] Закон за реформата — избирателен закон от 1832 г., който понижил избирателния ценз. Този закон лишил едрите земевладелци от някои привилегии. — Б.авт. ↑

[16] Артър Уелингтън (1769–1852) — английски пълководец и политически деец. Въпреки че самият той имал крайно консервативни разбирания, като министър-председател в 1829 г. бил принуден да прокара закон за еманципация на католиците, които в Англия били лишени от политически права. — Б.авт. ↑

[17] Джон Елдън (1751–1838) — английски държавник, лорд-канцлер. Краен консерватор и упорит противник на еманципацията на католиците. — Б.авт. ↑

[18] Друиди се наричали жреците на древните келти в Галия, Британия и Ирландия. — Б.авт. ↑

[19] Томас Кранмър (1489–1556) — активен деец на Английската реформация, Кентърбърийски архиепископ. По времето на Мария Тюдор бил обвинен в ерес и въпреки че се отрекъл от своите „заблуждения“, бил изгорен на клада. — Б.авт. ↑

[20] Господарката на Бранксъм — героиня от поемата на Уолтър Скот „Песента на последния менестрел“ (1805). — Б.авт. ↑

[21] Кампанила — камбанарията на Флорентинската катедрала. — Б.авт. ↑

[22] Court (англ.) — двор. — Б.пр. ↑

[23] Литър Лили (1618–1680) — холандски художник; Годфри Нелер (1646–1723) — германски художник. И двамата работили в Англия като модни портретисти. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА

ПЪРВАТА СЛУЖБА НА МИСТЪР ЕЪРБИН В ЦЪРКВАТА „СВ. ЮЪЛД“

В неделя сутринта архидяконът със своята балдъза и мистър Еърбин потеглиха, както беше уговорено, за Улаторн. По пътя новият викарий заяви, че постоянно се вълнува от мисълта за първата среща със своите енориаши. Той призна, че винаги е страдал от прекалената си стеснителност, която често го е правила неспособен да изпълнява непривични задължения, и че сега тя го измъчва особено силно и го кара да се съмнява дали ще успее да запази необходимото достойнство по време на службата. Предчувствувал, че малките проницателни очички на мис Тори непрекъснато ще го гледат с неодобрение. Архидяконът осмя тези негови опасения. Той самият изобщо не знаел какво значи да изпитваш стеснение. Не можел да си представи как мис Торн, заобиколена от улаторнските селяни и от някои жители на победните предградия на Барчестър, би могла да смути човек, който е свикнал да се обръща към високоерудираната аудитория на църквата „Св. Богородица“ в Оксфорд. Скъмността на мистър Еърбин го карала просто да се смее.

Тук мистър Еърбин започна да философствува. Амвонът на „Св. Юълд“ изглеждал след амвона на „Св. Богородица“ не по-малко страшен, отколкото амвонът на „Св. Богородица“ — след амвона на „Св. Юълд“. Нима един лорд, попаднал внезапно по волята на съдбата сред прости копачи, би изпитал по-малък страх от насмешките на новите си другари, отколкото един копач, получил ненадейно благородническа титла? Това разсмя архидякона и той заплаши да съобщи на мис Торн, че новият свещеник на тяхната църква си е позволил да я сравни с прост копач. Но Елиноръ заяви, че не е правилно да се вади такова заключение: едно подобно сравнение имало за цел да посочи само съотношението между предметите, а не тяхната идентичност. Мистър Еърбин обаче продължи да философствува, без

да обръща внимание нито на шегите на архидякона, нито на застъпничеството на Елиноор. Една млада госпожица, каза той, може да извири с най-голямо спокойствие някоя трудна музикална пиеса в стая, претъпкана с непознати хора, но няма да бъде в състояние да каже нито една сваятна дума, ако я помолят да говори пред съвсем близки хора, и то дори за най-обикновени неща, само че качена на подиум. Цялата работа се свежда до възпитание, а на четиридесет години му било трудно да започне да се превъзпитава.

Елиноор изрази несъгласие по въпроса за подиума и заяви, че можела да говори отлично за рокли, бебета или овнешки плешки от какъв да е подиум, стига да е достатъчно устойчив и да не се клати под нея, дори всичките й познати да я слушат. Архидяконът изрази увереност, че тя няма да може да произнесе нито една дума, но че това съвсем не доказва правотата на мистър Еърбин. Мистър Еърбин предложи някой ден, когато в Плъмстед има много гости, мисис Болд да се качи на подиум и да се опита да каже няколко думи. Елиноор се съгласи, но при условие че гостите ще бъдат от кръга на техните познати, което накара архидякона да се замисли дали тя нямаше намерение да включи и мистър Слоуп и веднага да реши, че в такъв случай проверката естествено няма да се състои в гостната на неговия дом.

Увлечени в този спор, те стигнаха до желязната порта на Улаторн Корт.

Мистър Торн и мис Торн, вече облечени за църква, ги очакваха в залата и сърдечно се ръкуваха с тях. Архидяконът отдавна се ползуваше с благоволенieto на стопаните. Той беше свещеник от старата школа, а това се харесваше на мис Торн. Винаги се беше изказвал против свободната търговия, докато траеха споровете по този въпрос, а сега, след тяхното приключване, той, в качеството си на свещеник, не беше принуден да се отрича от своите убеждения подобно на повечето тори, непритежаващи духовен сан. Следователно архидяконът можеше да бъде смятан за привърженик на непорочните петдесет и трима, което му осигуряваше симпатиите на мистър Торн. Малката камбана заби, а на алеята, облежнати о черковната ограда и древния зид на Улаторн Корт, вече чакаха селяните от енорията, дошли да видят как новият свещеник ще измени разстоянието от

господарския дом до църквата. Слугата на архидякона беше занесъл преди това одеждите.

Всички се запътиха нататък и когато дамите влязоха в храма, тримата джентълмени се спряха за малко насред алеята, за да дадат възможност на мистър Торн да представи на новия свещеник най-видните от неговите енорияши.

— Това са нашите епитропи, мистър Еърбин — фермерът Грийнейкър и мистър Стайлс. Мистър Стайлс е собственик на мелницата по пътя за Барчестър. Те се справят отлично със задълженията си.

— Надявам се, без прекалена строгост — каза мистър Еърбин.

Двамата църковни деятели докоснаха шапките си и се поклониха, както изискваше старият селски обичай, уверявайки свещеника, че са много доволни от честта да се запознаят с него и че времето е отлично за жътва. Мистър Стайлс, добре запознат с градските обноски, имаше чувство за собствено достойнство и не искаше да остави новия свещеник с погрешното впечатление, че епитропите са длъжни да следят за поведението на децата в църква. На тази мисъл го бе навел намекът на мистър Еърбин за неговата строгост и той побърза да изясни нещата, като отбеляза, че „малчуганите наглежда клисарят Клодхив и той май не жали много пръчката, особено по време на проповед“. Мистър Еърбин усмихнат размени поглед с архидякона, развеселен от невежеството на своите епитропи, които нямаха никакво понятие от задълженията си, включващи и надзора върху самия него.

Мистър Еърбин прочете няколко пасажа от Свещеното писание. Дори и най-закаленият проповедник би се пообъркал, забелязвайки с какво разбиране фермерите наостриха уши, готови да дадат критична оценка на новия свещеник, като съпоставят качествата му с достойнствата на неотдавна починалия негов предшественик. Безмълвна за момента, тяхната присъда скоро щеше да добие гласност, когато по-старите жители на Св. Юълд започнат да обсъждат службата сред потъналите в зеленина гробове на своите деца и прадеди. Впрочем бедният мистър Гудинъф не блестеше с кой знае какви достойнства и почти всички енорияши решиха, че мистър Еърбин се е справил достатъчно добре с работата си въпреки нервното запъване в началото, разгневило не на шега архидякона.

Но главното изпитание беше проповедта. Често пъти ни изненадва смелостта, с която млади хора проповядват за първи път пред непознати богомолци. Младежи, още почти момчета, току-що напуснали университетската, всъщност семинаристката скамейка, чиито мисли са били насочени главно към гребане, крикет и весели пиршества, се качват на трибуна, издигаща се високо над главите на покорната тълпа, не за да четат словото божие на седналите долу, а за да просветят слушателите си със своето собствено слово. Струва ни се необяснимо как страшната тържественост на тяхното положение не ги кара просто да онемееят. Как мога аз, едва навършил двадесет и три години, аз, който нямам дори десет наистина смислени дни зад гърба си, откакто съм придобил способността да мисля — как мога да поучавам тези беловласи старци, приведени под бремето на толкова години размисъл и стигнали тъй близо до гроба? Мога ли аз да ги уча какъв е техният дълг? Мога ли да им обяснявам неща, които самият аз едва разбирам и които те може би отдавна са постигнали? Дали моят новопридобит сан на божи служител ми е дал удивителната способност да бъда истински проповедник?

Такива мисли минават вероятно през главите на младите свещеници, но те очевидно преодоляват с лекота тази трудност, която за нас изглежда направо непреодолима. Наистина върху нас никога не е полагал ръката си епископ. Може би в нея има нещо, което укрепва духа и пропъжда естествената плахост на младостта. Но за себе си трябва да признаем, че преподобният Сампсън завоюва сърцата ни не толкова с нежната привързаност, която той питаеше към своите малки питомци, колкото с непреодолимата си стеснителност, накарала го да слезе онемял и посрамен от амвона, където се бе изкачил в напразния опит да ни поучи със словото божие.

В нашата църква има едно правило, което забранява на младшите свещеници да извършват определена част от богослужението. „Опрощението“ трябва да бъде четено от старши свещеник и ако такъв отсъства, богомолците трябва да се задоволят с онова опрощение на греховете, което сами биха могли да си дадат. Това правило е може би добро, макар че непосветените едва ли разбират неговия смисъл. Но не би било зле то да бъде разпространено и върху проповедите. Наистина това е свързано с определена опасност — енорияшите може да се опитат да попречат с всички сили на напредъка на младите свещеници

в църковната йерархия. Свещениците без право да проповядват биха представлявали такава благодат, че ще започнат да им предлагат подкупи, само и само да се откажат от опитите си да придобият това право.

Но мистър Еърбин не страдаше от младежка плахост и проповедта му беше дори по-успешна от четенето. Той избра като текст два стиха от второто послание на Йоана:

„Всякой, който престъпва Христовото учение и не пребъдва в него, няма Бога; който пребъдва в Христовото учение, той има и Отца, и Сина. Който дохожда при вас и не донесе това учение, него не приемайте у дома си и не го поздравявайте“.^[1]

Мистър Еърбин им каза, че домът, за който става дума, това е техният храм, където сега се обръща за първи път към тях, и че той няма нужда от друг поздрав, освен от послушание към светото учение, което им проповядва, но че не би могъл да очаква такова послушание от тяхна страна, ако не съумее да ги приобщи към великата християнска доктрина за съчетаване на вярата с дела. Той се спря малко повече върху тази мисъл, но без да прекалява, и двадесет минути по-късно неговите нови приятели, напълно доволни от своя нов свещеник, се разотиваха по домовете си, където ги очакваше овнешко печено и пудинг.

След това дойде ред на обед в Улаторн Корт. С влизането си в залата мис Торн стисна ръката на мистър Еърбин и заяви, че го приема в своя дом, в този храм, както се изрази тя, поздравявайки го от все сърце. Мистър Еърбин беше трогнат и отговори мълчаливо на ръкостискането на старата мома. Мистър Торн изрази надежда, че мистър Еърбин е харесал акустиката на черквата, мистър Еърбин отвърна, че ще трябва да свикне с резонанса, и всички седнаха на трапезата.

Мис Торн се показва особено внимателна към мисис Болд. Елинор продължаваше да носи траур и той й придаваше вид на скръбна сериозност, често срещан при млади майки, които неотдавна са станали вдовици. Доброто сърце на мис Торн се изпълни със

състрадание и тя се зае да покровителствува своята млада гостенка, без да жали усилия. Напълни чинията ѝ с пилешко и шунка и ѝ сипа цяла чаша портвайн. Елинон не беше недоволна от тези прояви на внимание и когато отпи, мис Торн веднага поиска да ѝ долее. Елинон се опита да протестира, но напразно. Мис Торн започна да намига, да кима с глава и да шепне, че точно това ѝ трябва и че тя много добре разбира тези неща — нека мисис Болд изпие чашата до дъно, без да обръща внимание на никого.

— Ваш дълг е да подкрепяте силите си. Не само вие чакате на тях! — каза тя на ухото на младата майка и продължи да подсилва Елинон със студено пилешко и портвайн.

Защо жените на бедняците, които не разполагат със студено пилешко и портвайн за подкрепяне на силите, кърмят без затруднение децата си, а жените на богатите, които ядат и пият най-отбрани неща, не могат да го сторят — този въпрос оставаме засега на вниманието на лекарите и на майките.

Мис Торн, освен това знаеше всичко за зъбите. През последните няколко дни малкия Джони Болд го безпокоеше първият докарващ зъб и с характерното за жените съзаклятничество мис Торн беше в течение на този факт, преди още Елинон да е довършила пилешкото крило. Старата дама веднага препоръча средството, което било много на мода по времето на нейната баба, и предупреди Елинон да се пази от измислиците на днешната медицина.

— Вземете кораловата му гривна, миличка — каза тя, — и я натрийте добре със сок от моркови, трийте я, докато сокът изсъхне, и след това му я дайте да си играе с нея...

— Но той няма коралова гривна — каза Елинон.

— Как така няма?! — почти избухна мис Торн. — Няма коралова гривна... но как тогава ще му покарат зъбите? А имате ли еликсира на Дафи?

Елинон обясни, че няма. Не бил предписан от мистър Риърчайлд, барчестърския лекар, чиито услуги ползувала. И младата майка спомена някои възмутително модни заместители, препоръчвани от мистър Риърчайлд като привърженик на прогреса.

Мис Торн се намръщи страшно.

— Сигурна ли сте, мила — каза тя, — че този човек наистина знае какво прави? Сигурна ли сте, че няма да погуби вашето

момченце? Впрочем — продължи тя с по-мек и изпълнен с тъга тон, изразяващ по-скоро състрадание, отколкото гняв — не зная на кого днес може да се вярва в Барчестър. Виж, доктор Бъмпуел е друго нещо...

— Но, мис Торн, той почина, когато аз бях още съвсем дете!

— Да, миличка, наистина почина! Какъв печален ден беше това за Барчестър! А днешните млади хора (мистър Риърчайлд беше Впрочем връстник на мис Торн), за тях дори не знаем откъде идват и кои са, нито пък дали изобщо разбират нещо от работата си.

— Според мен в Барчестър има много способни лекари — възрази Елинон.

— Може и да има, но аз не ги познавам, а и всички са съгласни, че днешните лекари не могат да се сравняват с едновременните. Това бяха талантиливи, внимателни, образовани хора. А днес всеки аптекарски чирак може да се нарече доктор. Според мен в наши дни образованието не се смята за задължително.

Самата Елинон беше вдовица на лекар и се почувствува донякъде засегната от тези тежки обвинения. Но мис Торн бе толкова добросърдечна, че човек не можеше да се разсърди истински на думите ѝ. Затова Елинон си сръбна още портвайн и дояде пилешкото крило.

— По никой начин не забравяйте, мила моя, сока от моркови и незабавно му купете коралова гривна. Баба ми имаше най-хубавите зъби в графството и ги запази до смъртта си, а тя се помина на осемдесет години. Казваше, че всичко това се дължи на сока от моркови. Не можеше да понася барчестърските лекари. Дори милият доктор Бъмпуел не ѝ харесваше. — Очевидно мис Торн не си даваше сметка, че преди петдесет години доктор Бъмпуел е бил още начинаещ лекар и затова не е било възможно да внушава на тогавашните улаторнски дами повече доверие, отколкото днешните лекари внушаваха на нея.

Архидяконът ядеше с голям апетит и беседваше със своя домакин за саденето на ряпа и за новите жътварски машини, а мистър Торн, който искаше да прояви учтивост към своя гост и се страхуваше, че изгледите за реколтата на ряпа не са много интересна тема за неделен разговор, се стараяше да повдигне всевъзможни църковни въпроси.

— Никога не съм виждал толкова хубава пшеница, каквато имате на нивата зад горичката, Торн. Сигурно е от гуаното? — попита архидяконът.

— Да, от гуаното е. Получавам го от Бристъл. Ще видите, че тук често идват доста богомолци от Барчестър, мистър Еърбин. Те много обичат нашата енория, особено привечер, когато не е много горещо за разходки.

— Много съм им задължен, че днес поне не дойдоха — каза мистър Еърбин. — Колкото по-малко хора има на първата ти проповед, толкова по-добре.

— Купих тон и половина от Брадли на Хай Стрийт — вметна архидяконът. — Пълна измама! Гуаното сигурно няма и пет центнера!

— Този Брадли няма нито една хубава стока — отбеляза мис Торн, дочула името, докато шепнеше нещо на Елинор. — А какъв хубав магазин имаше на същото това място преди него! Уилфред, помниш ли какви хубави неща предлагаше старият Амбълф?

— Оттогава там се смениха трима души — каза архидяконът, — кой от кой по-лоши. А кой е вашият агент в Бристъл, Торн?

— Тази година аз сам отидох в Бристъл и го купих направо от кораба. Страхувам се, че с намаляването на деня, мистър Еърбин, осветлението в църквата става недостатъчно за четене. Трябва да пратя някого да отсече част от клоните.

Мистър Еърбин посочи, че сутрешното осветление е във всеки случай чудесно, и помоли да не се пипат липите. След това те отидоха да се поразходят из добре поддържаната цветна градина, където мистър Еърбин обясни на мисис Болд разликата между наяда и дриада и се впусна в разсъждения за формата на вазите и урните. Мис Торн се зае със своите теменужки, а брат ѝ, след като се убеди, че няма да успее да придаде подходящ неделен тон на разговора, се отказа от по-нататъшни опити и започна да разказва подробно на архидякона за бристълското гуано.

В три часа те отново влязоха в църквата: този път службата извърши мистър Еърбин, а проповедта изнесе архидяконът. Присъствуваха почти същите енорияши, към които се присъединиха няколко по-смели граждани, устояли на жегата и августовското слънце. Архидяконът избра своя текст от Посланието до Филимона: „Моля те за моето чедо Онисима, когото родих в оковите си.“^[2] Този текст ни

дава известна представа каква проповед прочете доктор Грантли и като цяло тя не беше нито лоша, нито скучна, нито неуместна.

Той им каза, че е почувствувал като свой дълг да им намери пастир в замяна на онзи, който е бил тъй дълго между тях, и че гледа на своя избраник като на син, също както апостол Павел е смятал за син изпратения от него ученик. След това се похвали, че без да жали усилия, е избрал за тях най-добрия възможен кандидат, като при това изборът му не е бил повлиян от никакви застъпничества и препоръки, но не доизясни, че най-добър от негова гледна точка беше онзи, който е способен по-успешно от всички други да укроти мистър Слоуп и да направи атмосферата в Барчестър твърде гореща за него. А оковите, това били неимоверните усилия, които бил положил, за да им осигури такъв безупречен свещеник. Той отхвърли всяко сравнение между себе си и апостол Павел, но каза, че е в правото си да ги помоли да бъдат благосклонни към мистър Еърбин, също както светият апостол бе помолил Филимон и домочадието му за Онисима.

Проповедта на архидякона, заедно с текста и благословията, не продължи повече от половин час. След това те се сбогуваха с улаторнските си приятели и се прибраха в Плъмстед. Ето как мина първата служба на мистър Еърбин в църквата „Св. Юълд“.

[1] Второ съборно послание на апостол Йоан, 1:9, 10. — Б.авт. ↑

[2] Послание на апостол Павел до Филимона, 1:10. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА МИСТЪР СЛОУП СЕ СПРАВЯ МНОГО УСПЕШНО С ПОЛОЖЕНИЕТО В ПУДИНГДЕЙЛ

Следващите две седмици в Плъмстед минаха доста приятно. Всички присъстващи се разбираха добре помежду си. Елинор допринасяше за доброто настроение, а архидяконът и неговата съпруга бяха, изглежда, забравили престъпната ѝ слабост към мистър Слоуп. Мистър Хардинг беше взел виолончелото си и често им свиреше, акомпаниран от своите дъщери. С помощта на мистър Риърчайлд, а може би и на кораловата гривна и сока от моркови, на Джони Болд благополучно му покараха зъбки. Развлечения не им липсваха. Те бяха обядвали в Улаторн, а братът и сестрата Торн бяха поканени на обед в Плъмстед. Елинор бе действително възкачена на малък подиум, за да установи, че не е в състояние да каже нито дума за воланите — темата, която ѝ бе зададена за проверка на нейното красноречие. Мистър Еърбин прекарваше естествено голяма част от времето си в енорията — наглеждаше как върви ремонтът на къщата, посещаваше домовете на енорияшите и свикваше със задълженията на новото си призвание. Но всяка вечер той се връщаше в Плъмстед и мисис Грантли беше вече почти готова да се съгласи със съпруга си, че той е един наистина приятен гост.

Бяха на обед и у семейство Станъп заедно с мистър Еърбин. Той също опърли крилцата си на свещта на синьората. Там беше и мисис Болд, която се разочарова малко от вкуса (или по-точно от липсата на вкус, по нейния израз) на мистър Еърбин, проявил голямо внимание към мадам Нерони. Мадлин отблъскваше и дразнеше жените със същата фатална неизбежност, с която очароваше и пленяваше мъжете. Едното следваше естествено от другото. Мистър Еърбин действително бе очарован. Той намери, че тя е една много интелигентна и много

красива жена, която поради своя недъг има право на всеобщо съчувствие. Никога, каза той, не бил виждал такова голямо страдание да се съчетава с такава съвършена красота и такъв бистър ум. Така се изказа мистър Еърбин за синьората по време на обратния път в каретата на архидякона и тези хвалебствия не се харесаха никак на Елинор. От нейна страна беше обаче крайно несправедливо да се сърди на мистър Еърбин, след като тя самата бе прекарала една толкова приятна вечер в компанията на Бърти Станъп, който седна до нея на масата и не я напусна нито за миг, когато джентълмените се присъединиха към дамите в гостната. Не беше честно от нейна страна да се забавлява с Бърти и същевременно да се възмущава от новия си приятел за това, че се забавлява със сестрата на Бърти. И все пак тя се възмущаваше. Държеше се почти сърдито с него в каретата, като дори подхвърли нещо за разпуснатостта на нравите. Мистър Еърбин не познаваше много жените, иначе би могъл да си въобрази, че Елинор е влюбена в него.

Но Елинор не беше влюбена в него. Колко много нюанси има между любовта и безразличието и колко малко позната е тази фино градуирана скала! Елинор беше прекарала вече близо три седмици под един покрив с мистър Еърбин, който ѝ отделяше много внимание и разговаряше всеки ден с нея. Обикновено посвещаваеше поне част от вечерта само на мисис Болд. А у доктор Станъп цялата вечер беше беседвал с друга! Не е нужно една жена да бъде влюбена, за да почувствува раздразнение при подобни обстоятелства, не е нужно дори пред самата себе си да признава, че това ѝ е неприятно. Елинор не съзнаваше причината за своята раздразнителност. Дълбоко в себе си тя беше убедена, че този подчертан интерес към синьората е унизителен за човек като мистър Еърбин. „Мислех, че е по-разумен — каза си тя, седнала до кошчето на детето след връщането си от Плъмстед. — Мистър Станъп е явно по-приятен от него.“ Къде остана споменът за клетия Джон Болд! Елинор не беше влюбена в Бърти Станъп, не беше влюбена и в мистър Еърбин. Но предаността към покойния съпруг бързо угасваше в гърдите ѝ, щом можеше, наведена над кошчето на неговия син, да размишлява върху недостатъците и пропуските на новите кандидати за нейното благоволение.

Ще се реши ли някой да осъди моята героиня за тези ѝ мисли? Нека благодарим по-скоро на Бога за неговата доброта, защото

неговото милосърдие е безгранично.

Да, Елинор не беше влюбена, не беше влюбен и мистър Еърбин. Далеч от такива чувства беше и Бърти Станъп, макар и да бе вече успял да намекне точно обратното. Само вдовишкото боне му попречи да направи формално предложение още при третата или четвъртата им среща. Но това боне изглеждаше вече толкова малко, че бе изгубило всякакво сходство с плачеща върба. Просто необяснимо е как тези емблеми на скръбта постепенно се стопяват, претърпявайки едва забележими промени. Всяка нова шапчица е сякаш точно копие на предишната и все пак последната лентичка бял креп, забодена кокетно в косите на вдовицата, е толкова далеч от първата планина от скръб, обезобразяваща лицето на опечалената, колкото участта на индуската вдовица от вдовишката съдба на една английска херцогиня.

Но нека повторим още веднъж: Елинор не беше влюбена в никого и никой не беше влюбен в Елинор. При тези обстоятелства тя не можеше да се сърди дълго на мистър Еърбин и преди да изтекат и два дни, те отново станаха добри приятели. Беше неизбежно той да ѝ хареса, тъй като винаги ѝ беше приятно да разговаря с него. И все пак не го харесваше изцяло, защото при разговорите си с нея той винаги създаваше впечатление, че не вижда смисъл да бъде много сериозен. Сякаш през цялото време си играеше с някое дете! Тя го бе опознала достатъчно добре, за да разбере, че всъщност той е един сериозен, склонен към размисъл човек, който е способен при определени обстоятелства да понесе дълбоки душевни терзания. Но с нея се държеше винаги любезно шеговито. Ако го бе видяла поне веднъж мрачен, щеше може би да го обикне.

Така течаха дните в Плъмстед, общо взето, доста приятни, докато изведнъж хоризонтът не помръкна от градоносни облаци и над главите им не се разрази страховита буря. Удивително е как за няколко минути може да се промени небесният лик. На закуска всички станаха от масата в пълно съгласие, но още преди свечеряване забушуваха яростни страсти, които направиха сядането им на една маса немислимо. Но за да обясним това, ще трябва да се върнем малко назад.

Читателят сигурно си спомня как епископът уведоми мистър Слоуп, че е взел решение за управител на старопиталището да бъде назначен мистър Куивърфул, при което негово преосвещенство помоли

мистър Слоуп да съобщи за това на архидякона. Както вече знаем, архидяконът с възмущение отказа да се срещне с мистър Слоуп и вместо това написа рязко писмо до епископа, в което едва ли не направо поиска за управител да бъде назначен мистър Хардинг. На това писмо архидяконът незабавно получи официален отговор от мистър Слоуп, в който се казваше, че епископът е получил писмото на доктор Грантли и ще го проучи най-внимателно.

Архидяконът се стъписа. Какво можеше да направи с човек, който не искаше нито да се срещне лично с него, нито да обсъди въпроса чрез писма и който без съмнение имаше право да назначи за управител, когото поиска? Той се съгласи с мистър Еърбин, който му предложи да се обърне за помощ към ректора на Лазаровия колеж. „Ако вие и доктор Гуин направите официално посещение на епископа — каза той, — епископът не би дръзнал да ви отпрати, а при разговор с двама толкова видни събеседници той едва ли би се решил да ви откаже.“

На архидякона не му беше приятно да признае, че ще му се наложи да потърси съдействието на ректора на колежа, за да получи достъп до двореца на Барчестърския епископ, но си даде сметка, че съветът е добър, и реши да го последва. Той писа отново до епископа, като изрази надежда, че негово преосвещенство няма да предприеме нищо във връзка със старопиталището, без да вземе предвид, както бе обещал, мнението на архидякона, изложено в предишното му писмо, след което изпрати горещ призив до своя приятел ректора да чуе молбата му и да дойде в Плъмстед, за да му помогне да вразуми епископа. Ректорът се позова на някои трудности, но не отказа категорично и архидяконът поднови настойчивата си молба, като подчерта необходимостта да се действа без всякакво забавяне. На доктор Гуин за нещастие му се обади подаграта и той не можа да посочи точна дата, но обеща да дойде, ако присъствието му се окаже наистина необходимо. Така стояха нещата в Плъмстед.

Но мистър Хардинг имаше още един съюзник, не по-малко могъщ от доктор Гуин, и това беше мистър Слоуп. Въпреки изрично изразената готовност на епископа да отстъпи пред исканията на жена си във връзка със старопиталището, мистър Слоуп не сметна за необходимо да се откаже от своя план. С всеки ден у него се засилваше убеждението, че вдовицата ще се отнесе благосклонно към неговите

ухажвания, и той много добре разбираше, че мистър Хардинг, в качеството си на управител на приюта, заел този пост с негово съдействие, би бил по-склонен да го приеме за зет, отколкото мистър Хардинг, скърцащ със зъби от негодуване и разочарование под крилото на архидякона в Плъмстед. Трябва обаче да отдадем дължимото на мистър Слоуп и да признаем, че той се ръководеше от още по-велики подбуди. Искаше да има съпруга, искаше и пари, но повече от всичко друго го блазнеше властта. Беше му станало напълно ясно, че няма да избегне откритата схватка с мисис Прауди. Нямахше желание да остане в Барчестър просто като неин капелан. По-добре беше изобщо да се махне от тази епархия! Как? Да чувствава, че притежава необикновени дарби, че е смел, решителен и — когато съвестта му замълчи — безскрупулен, и да се задоволи с ролята на покорен слуга на един прелат в пола? Мистър Слоуп вярваше, че съдбата му е отредила по-високо положение. Или той, или мисис Прауди — единият от двамата трябваше да слезе от сцената и решителният час бе ударил.

Епископът бе заявил, че за нов управител трябва да бъде назначен мистър Куивърфул. Докато слизаше по стълбите, готов да се срещне, ако е необходимо, с архидякона, но сигурен, че такава необходимост едва ли ще възникне, мистър Слоуп си каза, че управител трябва да стане мистър Хардинг. За да подготви почвата за осъществяването на тази цел, той се качи на кон и отиде в Пудингдейл, където разговаря повторно с достопочтения претендент за място на църковната трапеза. Мистър Куивърфул беше, общо взето, един наистина достоен човек. Но неразрешимата задача как да даде благородно възпитание на четиринадесет деца от доходи, които не стигаха дори за приличното им изхранване и обличане, не можеше да не окаже неблагоприятно влияние върху неговия характер и върху острото му чувство за чест. А и кой би могъл да се похвали, че ще понесе подобно бреме с различен резултат? Мистър Куивърфул беше честен, усърден, измъчен от живота труженик, който мислеше наистина повече как да намери хляб и месо, как да успокои месаря и как да върне усмивката върху киселото лице на хлебарката, но се стремеше също така да живее в мир със собствената си съвест. Той не можеше, за разлика от хората с по-добро финансово положение да пази грижливо репутацията си в очите на околните, като избягва и най-малките подозрения, заплашващи да опетнят доброто му име, или

всяка лоша мълва, способна да хвърли сянка върху неговата чест. Подобни тънкости на поведение и подобен нравствен разкош не бяха за неговия джоб. Трябваше да се задоволи с обикновената житейска честност и да остави хората да си говорят каквото си искат.

Беше забелязал, че събратята му — свещеници, с които се познаваше от двадесет години — започнаха да го гледат със студенина още при първите признаци от негова страна, че е готов да наведе глава пред мистър Слоуп; техните погледи станаха още по-студени, когато се заговори, че епископът го е избрал за управител на Хайрамовото старопиталище. Това беше наистина мъчително, но всеки е осъден да носи своя кръст. Той помисли за жена си и за последната ѝ нова копринена рокля, която тя носеше от шест години. Помисли за цялото ято дечурлига, които се срамуваше да заведе на църква в неделя, защото здравите обувки и чорапи не стигаха за всички. Помисли за протритите ръкави на черния си сюртук и за суровото лице на търговеца на платове, към когото не се решаваше да се обърне, защото знаеше, че ще му бъде отказан кредит. След това помисли за хубавата къща в Барчестър, за солидния доход, за училищата, в които щеше да изпрати синовете си, и за книгите, които щеше да види в ръцете на своите дъщери вместо иглите за кърпене, за лицето на жена си, отново разцъфнало в усмивка, и за всекидневната изобилна трапеза. Той помисли за всичко това; и ти читателю, помисли за тези неща и после се учудвай, ако можеш, защо мистър Слоуп притежаваше в неговите очи всички добродетели, които трябва да красят един епископски капелан. „Колко прекрасни са върху планините нозете на благовестника“.^[1]

А дали наистина барчестърските свещенослужители имаха право да гледат с неприязън на мистър Куивърфул? Нима всички те не поглеждаха с възделение към хляба и рибата на своята църква-майка? Нима всички те не бяха преуспели (с какви средства, това никой не знае) повече от него? При това на раменете им не тегнеше неговото бреме. Доктор Грантли имаше пет деца и почти толкова хиляди фунта годишно за тяхната прехрана. Той можеше да си позволи да гледа отвисоко на един нов епископ, от когото не очакваше нищо, и на един капелан, който не заслужаваше неговото внимание, но беше жестоко от страна на такъв човек да настройва цял свят срещу един баща на четиринадесет деца само защото той се старае да им осигури приличен

живот! А и не мистър Куивърфул бе поискал мястото на управител — нещо повече, той го бе приел едва след като се увери, че мистър Хардинг се е отказал от него. Колко тежко му бе сега да слуша тези упреци, след като знаеше, че ако се беше отказал, щяха да го обвинят в налудничаво лекомислие!

Това положение подлагаше бедния мистър Куивърфул на сериозни изпитания, но то имаше и своите положителни страни. Общо взето, те дори преобладаваха над отрицателните. Суровият търговец на платове чу за предполагаемото назначение и богатствата в неговия склад бяха предоставени на разположение на мистър Куивърфул. Грядущите събития хвърлят своята сянка напред и предстоящото пренасяне на мистър Куивърфул в Барчестър хвърли пред себе си възхитителна сянка във вид на нови рокли за мисис Куивърфул и за трите ѝ по-големи дъщери. Такова утешение е добре дошло за един мъж и най-голяма радост за една жена. Каквито и чувства да вълнуваха мистър Куивърфул, жена му не се трогваше много от смръщените вежди на декана, архидякона и пребендариите. За нея насъщните нужди на съпруга ѝ и на четиринадесетте им деца бяха всичко. В нейните гърди нямаше друга амбиция, освен майчиния стремеж да види всички тях и себе си прилично облечени и сити: Това се беше превърнало в единствена цел на нейния живот. Тя не се интересуваше ни най-малко от въображаемите права на другите. Не можа да изслуша спокойно мъжа си, когато той ѝ заяви, че не би могъл да приеме поста, ако мистър Хардинг не се откаже от него. Нейният мъж нямаше право да се прави на Дон Кихот за сметка на четиринадесет невръстни деца. Когато той едва не изпусна това невероятно щастие, тя беше просто като убита. Сега наистина те бяха получили твърдото обещание не само на мистър Слоуп, но и на мисис Прауди. Сега наистина можеха да не се страхуват от нищо. Ами ако беше станало иначе? Ако четиринадесетте ѝ рожби бяха отново хвърлени в лапите на нищетата заради нелепата сантименталност на своя баща? Сега вече мисис Куивърфул беше щастлива, но дъхът ѝ просто спираше при мисълта за голямата опасност, която ги бе заплашвала.

— Не зная какво има предвид баща ти с всички тия приказки за някакви права на мистър Хардинг — каза тя на най-голямата си дъщеря. — Нима очаква, че мистър Хардинг ще му даде четиристотин и петдесет лири годишно само от добри чувства? И какво значение има

дали някой ще се почувствува засегнат, стига баща ти да получи мястото? Той не може да очаква нищо по-добро. Просто акълът ми не побира как може да бъде толкова отстъпчив, след като всички около него грабят както им падне.

И така, докато външният свят обвиняваше мистър Куивърфул в алчност, кариеризъм и немарливост към собствената чест, вътрешният свят на неговите домашни му отправяше не по-малко горчиви упреци заради това, че е готов да пожертвува техните интереси поради едно глупаво чувство на сантиментална гордост. Просто удивително е колко силно влияе гледната точка на всичко, което разглеждаме!

Ето какви чувства вълнуваха отделните членове на семейството в Пудингдейл при второто посещение на мистър Слоуп. Щом го видя да влиза на кон през портата, мисис Куивърфул побърза да прибере огромната кошница с ръкоделието си и да излезе заедно с дъщеря си от стаята, където беше и нейният съпруг.

— Мистър Слоуп идва — каза му тя. — Сигурно е във връзка с твоето назначение. Дано да може да се преместим веднага. — И тя изпрати единствената си прислужница да отвори по-скоро вратата на така желания висок гост.

Така мистър Слоуп завари мистър Куивърфул сам. Мисис Куивърфул се оттегли към кухнята и другите домакински помещения с разтуптяно от тревога сърце — тя изпитваше ужас да не би чашата на щастието да се изплъзне от ръцете ѝ точно когато я поднася към устните си, но се утешаваше все пак с мисълта, че след всичко станало това едва ли би могло да се случи.

Мистър Слоуп разцъфна целият в усмивка, ръкува се със своя събрат и заяви, че е дошъл, защото смята за свое задължение да постави мистър Куивърфул в течение на всички факти, имащи връзка с назначаването на управител на старопиталището. При тези думи бедният, изпълнен с очакване съпруг и баща веднага разбра, че светлите му надежди стават на пух и прах и че гостът е дошъл, за да си вземе назад думите, казани при първата им среща. Имаше нещо в тона и в погледа му, което не оставяше място за никакво съмнение. Мистър Куивърфул изведнъж разбра всичко. Той обаче успя да запази самообладание, усмихна се безизразно и каза само, че е много задължен на мистър Слоуп за неговата любезност.

— Цялата тази работа беше от начало до край неприятна — каза мистър Слоуп. — Епископът просто не знаеше какво да прави. Казано между нас... но никому ни думам, мистър Куивърфул!

Мистър Куивърфул обеща да не казва нищо.

— Бедният мистър Хардинг не може, изглежда, да реши какво точно иска. Вие помнете, разбира се, нашия последен разговор.

Мистър Куивърфул го увери, че много добре си го спомня.

— Значи, не сте забравили моите думи, че мистър Хардинг е решил да не се връща в старопиталището?

Мистър Куивърфул го увери, че нищо не се е запечатало по-добре в неговата памет.

— И като разчитах на този отказ, аз предложих мястото на вас — продължи мистър Слоуп.

— От вашите думи останах с впечатление, че епископът ви е упълномощил да ми го предложите.

— Така ли? Нима съм казал това? Какво пък, може би в желанието си да ви услужа аз съм отишъл малко по-далеч, отколкото е трябвало. Но не мога да си спомня да съм казал чак такива думи. Признавам обаче, че много исках вие да заемете мястото и сигурно съм изтървал нещо необмислено.

— Но — възрази мистър Куивърфул в отчаяния си стремеж да докаже своята правота — жена ми получи от мисис Прауди най-ясно и недвусмислено обещание!

Мистър Слоуп се усмихна и съчувствено поклати глава. Искаше усмивката му да бъде приятна, но тя се стори сатанинска на неговия събеседник.

— Мисис Прауди! — каза той. — Ако в тези неща обръщаме внимание какво говорят помежду си дамите, ще си навлечем такива неприятности, от които после няма да можем да се измъкнем. Мисис Прауди е чудесна жена, добросърдечна, състрадателна, благочестива, достойна за уважение във всяко едно отношение. Но работите на епархията, драги ми мистър Куивърфул, не са в нейни ръце!

За момент мистър Куивърфул просто онемя от ужас.

— Трябва ли тогава да смятам, че не съм получавал никакво обещание? — попита той веднага щом можа да събере малко мислите си.

— С ваше разрешение ще ви обясня точното положение на нещата. Да, вие получихте обещание, но при условие че мистър Хардинг се откаже. Не се съмнявам, че ще бъдете справедлив към мен и ще си спомните как самият вие казахте, че можете да дадете съгласието си само ако мистър Хардинг се откаже.

— Разбира се — каза мистър Куивърфул. — Точно такива бяха думите ми.

— Е, а сега излиза, че той не се е отказал.

— Но вие ми казахте, и то не един път, че се е отказал, при това във ваше присъствие.

— С такова впечатление останах. Но, изглежда, съм сбъркал. Само, мистър Куивърфул, не мислете, че се готвя да ви изоставя. Не! След като веднъж съм протегнал ръка на човек във вашето положение, с такова голямо семейство и с толкова неотложни нужди, няма да я отдръпна назад. Искам само да се отнесете справедливо и честно към мен.

— Каквото и да правя, винаги ще се старая да бъда справедлив — каза клетникът, почувствувал, че му остава да търси утеха единствено в съзнанието за своето мъченичество.

— Не се съмнявам в това! — отвърна неговият събеседник. — Не се съмнявам, че няма да пожелаете да си присвоите един доход, който се пада по право другиму. Едва ли някой познава по-добре от вас историята на мистър Хардинг и едва ли някой може по-добре да прецени що за човек е той. Мистър Хардинг има голямо желание да се върне на старото си място, но епископът изпитва известно смущение поради състоялия се между нас разговор по този въпрос, макар и да не се чувствава обвързан от него.

— Така, така — каза мистър Куивърфул, съвсем объркан какво поведение да избере при създадите се обстоятелства, като полагаше напразни усилия да прояви твърдост с помощта на онзи инстинкт за самосъхранение, който правеше толкова смела неговата съпруга.

— Мястото на управител на този малък приют не е единственият бенефиций, с който разполага епископът, мистър Куивърфул, и далеч не е най-добрият. А негово преосвещенство не забравя този, който веднъж е спечелил благоразположението му. Ако ми позволите да ви дам един приятелски съвет...

— Ще ви бъда много задължен — каза бедният пудингдейлски свещеник.

— Бих ви посъветвал да не се опитвате да пречите на мистър Хардинг. Едва ли упоритостта ще ви помогне да получите това назначение. Мистър Хардинг има неоспорими права върху него. Но ако ми позволите да съобщя на епископа, че нямате намерение да пречите на мистър Хардинг, бих могъл да ви обеща — макар и, разбира се, неофициално, — че епископът няма да допусне да останете по-беден, отколкото ако бяхте назначен за управител.

Мистър Куивърфул седеше мълчаливо в креслото си, загледан в пустото пространство пред себе си. Какво можеше да отговори? Всичко казано от мистър Слоуп беше самата истина. Мистър Хардинг имаше право да заеме този пост. Епископът разполагаше с голям брой съблазнителни бенефиции. И епископът, и мистър Слоуп можеха да бъдат най-желани приятели или най-страшни врагове за човек в неговото положение. А и не разполагаше с никакво доказателство за дадените му обещания — как тогава би могъл да принуди епископа да го назначи за управител?

— Е, мистър Куивърфул, какво ще кажете?

— Разбира се, както вие намерите за добре, мистър Слоуп. Но това е голямо, много голямо разочарование за мен. Не отричам, че аз съм един много беден човек, мистър Слоуп.

— Ще видите, мистър Куивърфул, че накрая така ще бъде по-добре за вас.

Разговорът завърши с това, че мистър Куивърфул напълно се отрече от всякакви претенции за мястото на управител. Този отказ беше наистина устен и без свидетели, но и първоначалното обещание бе направено по същия начин.

Мистър Слоуп увери отново мистър Куивърфул, че няма да бъде забравен, и потегли за Барчестър, сигурен, че сега епископът ще постъпи така, както той пожелае.

[1] Книга на пророк Исаия, 52:7. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЕТА

ЧЕТИРИНАДЕСЕТ ДОВОДА В ПОЛЗА НА МИСТЪР КУИВЪРФУЛ

Почти всички ние сме чували в каква страшна ярост изпада заобиколената от своите малки лъвица, когато някой се опита да ѝ отнеме плячката. Малцина биха дръзнали да посегнат към кокала на неотдавна окучилата се хрътка. Общоизвестна е историята на Медея^[1] и нейните деца, както и тежката мъка на Констанца^[2]. Когато научи от своя съпруг новината, мисис Куивърфул усети в гърдите си яростта на лъвицата, кръвожадността на хрътката, гнева на изоставената царица и дълбокото отчаяние на безутешната майка.

Изгаряща от нетърпение, но не особено разтревожена, тя едва дочака да се затвори външната врата, за да се втурне при мъжа си и да разбере защо беше идвал капеланът. На мистър Слоуп му провървя, че се намираше вече надалеч — яростта на такава жена, проявена в такава минута, щеше да накара дори него да затрепери. По правило във висша степен желателно е дамите да запазват спокойствие: разярената жена става не само грозна, но често пъти и смешна. Няма нищо по-противно за мъжете от една кавгаджийка. Наистина Тезей е бил влюбен в амазонка, но е проявявал твърде грубо тази своя любов, а от времето на Тезей до наши дни всеки мъж предпочита жена му да бъде тиха и кротка, а не дръзка и настъпателна. Мекият глас е „най-хубавото у една жена“^[3].

Това е едно наистина универсално правило — малцина жени могат да си позволят да го нарушат, и то в твърде редки случаи. Но ако жената има някога правото да развее косите си на вятъра, да размаха ръце и да загърми като тръба в ушите на мъжете, то е именно в часа, когато природата я зове на бой не за самата себе си, а за онези, които е носила в утробата си, които е откърмила на гърдта си, които очакват от нея насъщния си хляб, както човекът го очаква от своя Създател.

У мисис Куивърфул нямаше нищо патетично. Тя не беше нито Медея, нито Констанца. Когато беше разгневена, изливаше яда си с прости думи и с тон, който би могъл да бъде малко по-умерен, но във всеки случай бе лишен от превземки. Сега, без да съзнава това, тя се издигна до патоса на трагедията.

— Е, мила, няма да ни го дадат. — Тези думи приветствуваха слуха ѝ, когато, разгорещена от кухненската печка, тя влезе в гостната. А лицето на мъжа ѝ говореше по-ясно от всякакви думи:

*... Един такъв
унил, с угаснал взор, треперещ мъж
в средата на нощта е дръпнал нявга
завесата в покоя на Приама...^[4]*

— Какво! — възкликна тя — и самата мисис Сидънс^[5] не би съумяла да вложи повече страст в една тъй кратка дума. — Как така няма да ни го дадат? Кой каза това? — И седна срещу своя съпруг, опряла лакти на масата, стиснала ръце и обърнала задебелялото си, едро, но красиво някога лице към него.

Тя запази гробно мълчание до края на неговия разказ и от това мълчание го побиха тръпки. Мистър Куивърфул говореше много разпокъсано и лошо, но твърде скоро цялата работа ѝ стана ясна.

— И така, ти се отказа? — попита тя.

— Не ми беше оставена никаква възможност да приема — отвърна той. — Нямам свидетели, че мистър Слоуп ми е дал обещание, да не говорим, че такова обещание не обвързва с нищо епископа. За мен е по-добре да остана в добри отношения с такива хора, отколкото да се боря за нещо, което и без това няма да получа.

— Нямаш свидетели! — кресна тя, като скочи и започна да се разхожда из стаята. — Нима свещениците се нуждаят от свидетели помежду си? Той ти даде обещание от името на епископа и ако то бъде нарушено, искам да знам защо! Не ти ли каза съвсем ясно, че епископът го е изпратил да ти предложи мястото?

— Каза ми, скъпа. Но каква полза от това сега?

— Ползата е много голяма, мистър Куивърфул! Свидетели! И отгоре на всичко се опитва да постави под въпрос твоята честност само защото проявяваш загриженост за хляба на четиринайсетте си деца. Обещанието си е обещание и те ще чуят това дори ако се наложи да го изкрещя в ушите им от пазарния площад.

— Ти забравяш, Летиция, че епископът разполага с много други бенефиции. Ще трябва да почакаме малко повече. Това е всичко.

— Да почакаме! С чакане ли ще си нахраним децата? Чакането ли ще помогне на Джордж, Том и Сам да си стъпят на краката? То ли ще отърве клетите ми момичета от черната работа? Или ще даде на Беси и Джейн необходимото образование, за да станат поне гувернантки? С чакане ли ще заплатим всички тия неща, които купихме в Барчестър миналата седмица?

— Но какво друго ни остава, мила? Аз съм огорчен не по-малко от тебе, но Бог ми е свидетел, повече заради теб, отколкото заради самия мен.

Мисис Куивърфул не сваляше поглед от лицето на мъжа си и видя как по набраздените му от дълбоки бръчки бузи се плъзнаха две горещи сълзи. Нейното женско сърце не издържа. Той също беше станал и стоеше с гръб към празната камина. Тя се хвърли към него, прегърна го и зариди безутешно на гърдите му.

— Ти си прекалено добър, прекалено мек, прекалено отстъпчив — промълви тя най-после. — Когато тези хора имат нужда от тебе, те използват като маша, а след това те захвърлят като съдрана обувка. Втори път вече постъпват така с теб!

— В известен смисъл това е в наша полза — възрази тон. — Сега епископът ще се почувствува задължен да направи нещо за мен.

— Във всеки случай това няма да му се размине току-така! — заяви мисис Куивърфул, отново разгневена. — Нито пък на нея. Тя малко познава Летиция Куивърфул, ако си мисли, че спокойно ще се примиря с тази загуба след всичко, което ми наговори в двореца. Ако в гърдите ѝ е останало изобщо някакво чувство, ще я накарам да се срамува от себе си! — И тя пак почна да се разхожда из стаята, стъпвайки тежко с дебелиите си крака. — О боже! Та у нея трябва да има не сърце, а камък, щом можа да постъпи по този начин с бащата на четиринайсет гладуващи деца.

Мистър Куивърфул се опита да обясни, че според него мисис Прауди няма никакво отношение към това.

— Какви ми ги разправяш! — прекъсна го мисис Куивърфул. — Аз по-добре знам как стоят нещата. Нима не е на цял свят известно, че Барчестърски епископ е самата мисис Прауди и че мистър Слоуп не е нищо друго, освен нейна марионетка! Нали тя ми обеща мястото, сякаш то е под неин личен патронаж! Слушай какво ти казвам — именно тази жена го е изпратила днес тук, защото поради някакви съображения изведнъж е решила да си вземе думите назад.

— Грещиш, мила...

— Не ставай наивен! — продължи тя. — Повярвай ми, епископът знае за това толкова, колкото и Джемайма (Джемайма беше на две години). И ако послушаш съвета ми, ще отидеш, без да губиш време, да се срещнеш лично с него.

Наивен или не, мистър Куивърфул остана този път на своето мнение и започна да обяснява подробно на жена си с какъв тон бе говорил мистър Слоуп за вмешателството на мисис Прауди в работите на епархията. Докато го слушаше, в главата на мисис Куивърфул се зароди нова идея, която ѝ подсказа друг план за действие. Ами ако мисис Прауди наистина не знаеше нищо за това посещение на мистър Слоуп? В такъв случай не беше ли възможно тя да остане нейна покровителка, нейна защитница и дори да сдържи обещанието си въпреки мистър Слоуп? Мисис Куивърфул не спомена нищо за зародилата се в нея плаха надежда и продължи с необичайно търпение да слуша думите на мъжа си. Той все още ѝ обясняваше, че хората явно надценяват властта и влиянието на мисис Прауди, но жена му беше вече твърдо решила каква линия на поведение да избере. Не каза обаче нищо за своите намерения, само поклати заканително глава. Когато мистър Куивърфул свърши, тя се изправи и заяви, че с тях са се отнесли жестоко, много жестоко. После запита мъжа си дали би се съгласил днес да обядват по-късно, а не в три както обикновено, и след като получи съгласието му по този въпрос, започна да привежда плана си в изпълнение.

Реши да тръгне незабавно за двореца, за да се опита да стигне там, преди мисис Прауди да е имала възможност да говори с мистър Слоуп, и да моли кротко за състрадание или да се покаже настойчива и възмутена, в зависимост от начина, по който бъде посрещната.

Тя беше уверена в себе си. Мисълта за неотложните нужди на четиринадесетте ѝ деца укрепваше силите ѝ и ѝ вдъхваше смелост да се промъкне, ако трябва, през цял легион епископски слуги, за да се добере до онази, която се бе отнесла така несправедливо към нея. Не изпитваше нито срам, нито *mauvaise honte*, нито страхопочитание към някакви си архидякони. И наистина би започнала, както заяви на съпруга си, да крещи с цяло гърло на пазарния площад, ако не получеше справедливост. Нека се стесняват неженените младши свещеници, нека нелишеният от нищо викарий, който се надява на още по-тлъста енория, продължи да спазва тихомълком благоприличие, но мисис Куивърфул имаше четиринадесет деца и отдавна се беше отучила да се стеснява, а в някои отношения дори се спазваше и благоприличие. Ако имаха намерение да я обезправят, както се опитваше да стори мистър Слоуп, това нямаше да стане тихомълком. Цял свят щеше да го узнае.

В сегашното си настроение мисис Куивърфул не беше склонна да полага специални грижи за тоалета си. Завърза шапката под брадичката си, загърна се с шала, въръжи се със стария семеен чадър и потегли за Барчестър. Едно отиване до двореца не беше така лесно за мисис Куивърфул, както за нашия плъмстедски приятел. Плъмстед е на девет мили от Барчестър, докато Пудингдейл е само на четири, но архидяконът можеше да се качи на каретата си и пъргавият му дорест кон щеше за един час да го отведе до града. Но под навеса на пудингдейлския викарий нямаше карета и в обора му не цвилеше дорест кон. Обитателите на този дом не разполагаха с друг начин на придвижване, освен дадения им от природата.

Мисис Куивърфул беше едра, тежка жена, вече не толкова млада и несвикнала да ходи пеш. В кухнята и в спалните помещения тя сновеше безспир, но скоростта и походката ѝ не бяха подходящи за дълги разходки. Да отиде до Барчестър и да се върне обратно в разгара на августовския пек, беше за нея едно страшно, надхвърлящо силите ѝ изпитание. На половин миля по пътя за града живееше един почтен, добросърдечен фермер, който бе надарен с достатъчно земни съкровища и дотолкова загрижен за небесните, че посещаваше енорийската църква с похвална редовност. Мисис Куивърфул и преди се беше обръщала към него при някои по-неотложни семейни затруднения, и то ненапрасно. На неговата врата почука тя и сега,

обясни на жена му, че ѝ се налага веднага да замине по спешност за Барчестър, и попита дали ще може фермерът Събсойл да я закара дотам със своята каруца. Фермерът не отхвърли нейната молба, Принц бе веднага впрегнат и те тръгнаха на път.

Мисис Куивърфул не спомена нищо за целта на своето пътуване, а фермерът не развали впечатлението от любезността си с излишни въпроси. Тя само помоли да я свали при моста в началото на града и да я вземе от същото място след около два часа. Фермерът обеща да бъде точен и мисис Куивърфул, използвайки чадъра като бастун, се отправи по най-прекия път към катедралата. Няколко минути по-късно тя се намираше пред вратата на епископския дворец.

Досега не беше изпитвала страх при мисълта за предстоящото обяснение. Изпитваше само непреодолимо желание да предяви своите права и да излее възмущението си, ако те не бъдат уважени. Но сега изведнъж си даде сметка за трудността на своето положение. Беше ходила вече един път в двореца, но тогава отиде да поднесе искрените си благодарности. Тези, които идват при силните на деня, за да изразят своята признателност за оказаните им благодеяния, намират лесно достъп до техните приемни. Но не е такъв случаят с мъжете, пък и с жените, които идват да просят благодеяния. Още по-труден е този достъп за онзи, който настоява да се изпълни даденото му вече обещание.

Мисис Куивърфул беше отдавна разбрала нравите на хората. Тя знаеше много добре всичко това, знаеше също, че басменият ѝ чадър и раздърпаният шал няма да внушат голям респект на дворцовата прислуга. Ако се държеше прекалено смирено, по никой начин нямаше да успее да влезе. А за да се наложи над лакеите с властна надменност, носейки такъв шал на раменете и такава шапка на главата, трябваше да има много по-внушителен облик от онзи, с който природата я беше надарила. Това тя също разбираше добре. Налагаше се да се позове на обстоятелството, че е съпруга на джентълмен и свещеник, и да се опита да спечели благоволенieto им.

Клетата жена познаваше само един начин да преодолее тези трудности, изпречили се в самото начало на нейния път, и реши да прибегне до него. Домашната каса в Пудингдейл беше наистина празна, но тя пазеше у себе си половин کرونا, която принесе в жертва на алчността на столичния дълг като върлина лакей на мисис Прауди.

Обясни, че е мисис Куивърфул от Пудингдейл, съпруга на преподобния мистър Куивърфул, и би искала да види мисис Прауди. Необходимо било на всяка цена да се срещне с нея. Джеймс Фицпльш изглеждаше изпълнен със съмнения, не знаеше дали неговата госпожа си е у дома, дали няма гости и дали не е в спалнята си, изрази мнение, че по всяка вероятност една от тези причини или някоя друга няма да ѝ позволи да приеме никого, но мисис Куивърфул би могла да почака долу, докато той получи сведения от камериерката на мисис Прауди.

— Слушайте, драги — каза мисис Куивърфул, — трябва непременно да я видя. — И тя сложи своята картичка и половин крона (помисли, помисли добре, читателю — последната си половин крона!) в ръката на лакея и седна да почака във вестибюла.

Дали подкупът се оказа всесилен, или пък съпругата на епископа наистина пожела да се срещне с жената на енорийския свещеник, не е толкова важно в случая. Лакеят се върна и помоли мисис Куивърфул да го последва в покоите, обитавани от първата дама на епархията.

Мисис Куивърфул веднага забеляза, че нейната покровителка е в отлично настроение. Победа увенчаваше челото ѝ, а властта бе простряла крило над нейните къдрици. Сутринта нейният господар и повелител се бе опитал да ѝ противоречи по един твърде важен въпрос. Архиепископът го беше поканил да му гостува за няколко дни. Епископът изгаряше от желание да отиде. Но в писмото на негово високопреосвещенство не се споменаваха нищо за жена му, следователно той не би могъл да вземе и нея. Само по себе си това условие не беше непреодолима пречка и нямаше да помрачи много радостта му от пътуването, ако можеше да замине, без да каже нищо на мисис Прауди. Но това бе невъзможно. Не можеше просто да нареди да стегнат багажа му и да потегли със своя камериер, заявявайки небрежно на благоверната си съпруга, че ще се върне не по-рано от събота. Има мъже (не е ли по-правилно да кажем чудовища?), които постъпват точно така, и има жени (не е ли по-правилно да кажем робини?), които се примиряват с подобни обноски. Но доктор Прауди и мисис Прауди не спадаха към тях.

С много заобикалки епископът даде на жена си да разбере, че има голямо желание да замине. Жена му, без никакви заобикалки, даде на епископа да разбере, че не може и дума да става за това. Безполезно е да привеждаме тук аргументите на двете страни и едва ли си струва

да съобщаваме резултата от техния спор. Женените хора отлично ще разберат как беше загубена и как спечелена тази битка, а неженените няма да разберат нищо, докато не научат някои неща от собствен опит. Мисис Куивърфул беше въведена в гостната на мисис Прауди само няколко минути след като тя се беше върнала от своя повелител. Но преди да излезе от стаята му, той написа и запечата отговора до архиепископа в нейно присъствие. Нищо чудно, че тя посрещна мисис Куивърфул със сияйна усмивка. И веднага заговори за онова, което беше толкова близко до сърцето на нейната гостенка.

— Е, мисис Куивърфул — любезно запита тя, — определена ли е вече датата на вашето преместване в Барчестър?

„Тази жена“, както беше наречена само преди един-два часа, бе изведнъж отново надарена с всички добродетели, които биха могли да красят една съпруга на епископ. Мисис Куивърфул веднага разбра, че ще трябва да моли за състрадание, а не да се възмуцава — с негодуване нямаше да постигне нищо, освен ако то не се споделяше от нейната покровителка.

— О, мисис Прауди — започна тя, — страхувам се, че изобщо няма да се местим в Барчестър.

— Но защо? — рязко попита мисис Прауди, изоставяйки изведнъж усмивките и величествената си снисходителност, тъй като веднага разбра, че е станало нещо, което заслужаваше цялото ѝ внимание.

И мисис Куивърфул и разказа всичко. Докато ѝ обясняваше на какви несправедливости е станала жертва, тя забеляза, че колкото повече набляга върху мистър Слоуп, толкова по-страшно се мръщи мисис Прауди, но че това в никой случай няма да навреди на нейната кауза. Тази сутрин в Пудингдейл тя смяташе мистър Слоуп за марионетка на епископа в пола, но сега установи, че те са врагове. Мисис Куивърфул си призна вътрешно тази грешка, но това не я огорчи ни най-малко. Вълнуваше я едно-единствено чувство — дълбоката привързаност към нейното семейство. Беше ѝ все едно как ще се усуква и умилква около новите обитатели на епископския дворец, стига само това усукване и умилкване да настани мъжа ѝ в къщата на управителя на старопиталището. Не я интересуваше кой ѝ е приятел и кой враг: единствената ѝ грижа беше да получат това назначение, от което имаха такава насъщна нужда.

Тя разправяше, а мисис Прауди слушаше почти без да я прекъсва. Разказа как мистър Слоуп е подвел мъжа ѝ да се откаже от правата си, позовавайки се на това, че епископът желаел за управител да бъде назначен мистър Хардинг и никой друг. Мисис Прауди мръщеше все по-застрашително вежди. Най-после тя стана от стола, помоли мисис Куивърфул да остане да я дочака и излезе от стаята.

— О, мисис Прауди, става въпрос за участва на четиринайсет деца, четиринайсет живи деца! — Това заклинание достигна до ушите ѝ, докато затваряше вратата.

[1] Медея — в гръцката митология колхидска принцеса, магьосница, помогнала на Язон да завладее Златното руно. Когато покъсно Язон изоставя Медея и се оженва за друга, тя за отмъщение убива синовете им. — Б.авт. ↑

[2] Констанца — героиня от драмата на Шекспир „Крал Джон“. Младият ѝ син Артър, претендент за английския престол, попада в плен при крал Джон и загива при опит за бягство. — Б.авт. ↑

[3] Шекспир, „Крал Лир“, действие V, сцена 3. Този стих на Шекспир е в превод на Валери Петров, както и останалите стихове на Шекспир в книгата, под които не стои име на преводач. — Б.пр. ↑

[4] Шекспир, „Крал Хенри IV“, част II, действие I, сцена 1. — Б.авт. ↑

[5] Сари Сидънс (1755–1831) — прочута английска трагическа актриса. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА

МИСИС ПРАУДИ СЕ БОРИ И БИВА ПОВАЛЕНА

Не беше минал и един час, откакто мисис Прауди напусна победоносно кабинета на мъжа си, но смелостта ѝ бе тъй неукротима, че тя пак се запъти нататък, жадна за нова битка. Беше много разгневена от това двуличие, което според нея бе проявил съпругът ѝ. Той ѝ беше дал съвсем ясно и недвусмислено обещание във връзка с назначаването на новия управител. Вече бе претърпял такова пълно поражение по този въпрос! Мисис Прауди започна да се опасява, че ако трябва за всяко нещо да спори и да се сражава два или дори три пъти, работите на епархията ще се окажат прекалено голяма лъжица даже за нейната уста.

Без да почука на вратата, тя влезе с бързи стъпки в стаята на своя съпруг и го завари седнал на работната си маса, а срещу него се беше разположил мистър Слоуп. В ръцете си епископът държеше същото онова писмо, което бе написал до архиепископа в нейно присъствие — и то беше отворено! Да, той най-кощунствено бе счупил печата, осветен от нейното одобрение! Епископът и капеланът се съвещаваха задълбочено: очевидно въпросът за поканата на архиепископа бе подложен на преразглеждане, след като вече е бил обсъден веднъж и решен съобразно нейната воля! Мистър Слоуп стана от стола си с лек поклон. Тези две враждуващи души се изгледаха изпитателно и всяка от тях разбра, че има пред себе си враг.

— Какво чувам за мистър Куивърфул, епископе? — попита мисис Прауди, заставайки до самата маса.

Мистър Слоуп побърза да отговори вместо епископа:

— Тази сутрин бях в Пудингдейл, госпожо, и се видях с мистър Куивърфул. Мистър Куивърфул изостави своите претенции във връзка със старопиталището, тъй като узна, че мистър Хардинг желае да се

върне на своето старо място. При тези обстоятелства аз посъветвах настойчиво негово преосвещенство да назначи мистър Хардинг.

— Мистър Куивърфул не е изоставял нищо — заяви мисис Прауди с подчертано властен тон. — Негово преосвещенство му е дал дума и тя трябва да бъде удържана.

Епископът все още пазеше мълчание. Той жадуваше да повали своя стар неприятел в праха под нозете си. Новият му съюзник го бе уверил, че няма нищо по-лесно от това. Съюзникът стоеше сега до неговото рамо, готов да му помогне, и все пак смелостта му измени. Толкова е трудно да победиш, когато не можеш да се опреш на нито една победа в миналото. Никак не е лесно за един петел, който е бил вече изгонен от своя двор, да събере смелост и отново да заеме гордото си място на бунището.

— Може би не бива да се намесвам — каза мистър Слоуп, — но...

— Разбира се, че не бива! — заяви разярената дама.

— Но сметнах за свой неотменен дълг — продължи мистър Слоуп, без да обръща внимание на това прекъсване — да препоръчам на епископа да не пренебрегва правата на мистър Хардинг.

— Мистър Хардинг би трябвало да знае по-добре какво иска! — каза мисис Прауди.

— Ако мистър Хардинг не се завърне в старопиталището, негово преосвещенство ще възбуди значително недоволство не само в епархията, но и навсякъде. Освен това има и причини от по-висш характер: негово преосвещенство, доколкото мога да съдя, смята за свой дълг да удовлетвори в това отношение желанията на един толкова достоен човек и свещеник, какъвто е мистър Хардинг.

— А какво ще стане с училището на деня господен и с празничните богослужения в старопиталището? — осведоми се мисис Прауди и устните ѝ се свиха в нещо като подигравателна усмивка.

— Доколкото разбрах, мистър Хардинг няма възражения против училището — каза мистър Слоуп. — А колкото до службите в приюта, по-добре е този въпрос да се обсъди след назначението му. Но ако откаже решително, страхувам се, че ще трябва да се откажем и ние.

— Вашата съвест, изглежда, е доста спокойна в това отношение, мистър Слоуп!

— Съвестта ми далеч не би била спокойна — възрази той, — ако някоя моя дума или постъпка подтикнеше епископа да вземе необмислено решение по този въпрос. Сега става ясно, че при разговора си с мистър Хардинг аз не съм го разбрал правилно...

— Става ясно също така, че не сте разбрали правилно мистър Куивърфул — каза тя, вън от себе си от гняв. — А защо всъщност се заехте да разговаряте с тях? Кой ви упълномощи да отидете тази сутрин у мистър Куивърфул? Кой ви поръча да се нагърбите с тази работа? Ще ми отговорите ли, сър? Кой ви изпрати днес при мистър Куивърфул?

В стаята се възцари мъртва тишина. Мистър Слоуп бе застанал прав, опрян с ръка на стола си, а първоначалният му израз на тържествена сериозност се смени постепенно с нескрита злоба. Мисис Прауди продължаваше да стои до масата и докато задаваше въпроси на своя враг, удряше с длан по нея с една съвсем неженствена енергичност. Епископът седеше в креслото си, въртеше палци и поглеждаше ту към жена си, ту към капелана, в зависимост от това кой нанасяше поредния удар. Колко приятно би било да решат тази битка помежду си, без да е необходимо да се намесва той! Да се бият, докато единият изгони окончателно другия от руля на епархията, за да може той, епископът, да знае твърдо на кого трябва да се остави да го води. И в двата случая щеше да получи така жадувания покой, но ако имаше някакво предпочитание кой да бъде победител, това предпочитание не беше неблагоприятно за мистър Слоуп.

„Старият дявол е за предпочитане пред новия“ — казва една стара пословица и тя е може би вярна, но епископът не беше още разбрал това.

— Е, ще ми отговорите ли, сър? — повтори мисис Прауди. — Кой ви нареди да отидете тази сутрин при мистър Куивърфул? — Последва ново мълчание. — Ще отговаряте ли, или не, сър?

— Мисля, мисис Прауди, че във всички случаи за мен е по-добре да не отговарям на такъв въпрос — каза мистър Слоуп.

Гласът на мистър Слоуп беше богат на интонации, които той владееше до съвършенство; между тях имаше един елеен тих и един елеен висок тон. Сега той прибягна до първия.

— Изпрати ли ви някой, сър?

— Мисис Прауди — каза мистър Слоуп, — много добре зная колко съм ви задължен за вашата добрина. Зная също, че един джентълмен е длъжен да се отнася учтиво към една дама. Но съществуват и съображения от по-висш характер и аз се надявам, че ще ми бъде простено, ако си позволя сега да се ръководя единствено от тях. По тези въпроси аз съм длъжен да давам отчет само на негово преосвещенство и само той има правото да ме разпитва. Той одобри направеното от мен, одобри го моята съвест и ви моля да ми простите, ако ви заявя, че не се нуждая от ничие друго одобрение.

Какви бяха тези ужасни думи, поразили слуха на мисис Прауди? Да, всичко беше от ясно по-ясно! Предумишлен бунт в нейния лагер! Първото вкуване на властта бе направило тези незрели умове непокорни и дори нещо повече — метежът бе провъзгласен и се проповядваше открито. Епископът не бе преседял и дванадесет месеца на трона си, а бунтът вече надигаше своята отвратителна глава в двореца. Скоро щеше да последва пълна анархия и хаос, ако мисис Прауди не вземеше незабавни и твърди мерки за смазването на разкрития заговор.

— Мистър Слоуп! — бавно и с достойнство каза тя, а гласът ѝ беше коренно различен от предишния. — Мистър Слоуп, много ви моля да бъдете така добър да излезете. Искам да поговоря с милорд насаме.

Мистър Слоуп също разбираше, че всичко зависи от изхода на сегашния разговор. Ако епископът се окажеше отново под чехъл, робията му щеше да бъде пълна и безнадеждна. Моментът бе особено благоприятен за бунт. Епископът се беше компрометирал с разпечатването на своя отговор до архиепископа и това го поставяше под благотворното въздействие на страха. Мистър Слоуп му бе казал, че никакви съображения не бива да му попречат да приеме поканата на архиепископа, и това го поставяше под благотворното въздействие на надеждата. Той бе приел отказа на мистър Куивърфул и затова изпитваше ужас от евентуален нов разговор с жена си на тази тема. Беше докаран до такова състояние, че бе готов да настоява на своето, и може би щеше да успее да удържи до оня миг, когато решителната победа щеше да го убеди, че е способен да побеждава. Настъпи моментът за триумфална победа или за разгром. Минутата, когато мистър Слоуп щеше да стане господар на епархията или да се откаже

от поста си и да отиде да търси щастие другаде. Той разбираше много добре това. След всичко станало всякакъв компромис между него и мисис Прауди беше изключен. Ако се подчинеше на нейното искане и напуснеше кабинета, оставяйки епископа в нейни ръце, по-добре беше веднага да почне да си стяга куфара и да се прости с епископските почести, с мисис Болд и със синьора Нерони.

Но съвсем не беше толкова лесно да остане, след като една дама го беше помолила да се оттегли, не бе лесно да продължи да бъде трети в един разговор между съпрузи, след като съпругата бе пожелала да остане tête-à-tête със своя мъж.

— Мистър Слоуп — повтори тя, — искам да поговоря насаме с милорд.

— Негово преосвещенство ме извика по много важна работа — отвърна мистър Слоуп, хвърляйки тревожен поглед към доктор Прауди. Той чувствуваше, че трябва да се опре на епископа, но колко несигурна беше тази опора! — Страхувам се, че няма да бъде възможно да го напусна точно сега.

— Да се препирате ли искате с мен, неблагодарни човече? — каза тя. — Милорд, ще бъдете ли така любезен да помолите мистър Слоуп да напусне стаята?

Милорд се почеса по тила, но не каза нищо. Повече мистър Слоуп и не очакваше — за епископа това беше, общо взето, равнозначно на активно упражняване на правата му като глава на семейство.

— Милорд — каза мисис Прауди, — кой да излезе, мистър Слоуп или аз?

Тук мисис Прауди допусна грешка. Не трябваше да намеква, че е възможно отстъпление от нейна страна. Не трябваше да допуска даже мисълта, че заповедта ѝ за изгонването на мистър Слоуп може да подлежи на някакво обсъждане. В отговор на този въпрос епископът естествено си каза, че щом някой трябва да напусне стаята, по-добре това да стори мисис Прауди. Тези думи той каза само на себе си, а външно отново почеса главата си и започна да върти палци.

Мисис Прауди кипеше от гняв. Уви, уви! Ако беше запазила самообладание, както успя да направи това нейният враг, щеше пак да излезе победителка. Но подобно на много други героини, тя допусна

обзелият я божествен гняв да вземе връх над разума и затова бе сразена.

— Милорд — каза тя, — ще бъда ли удостоена с отговор, или не?

Най-после епископът наруши дълбокото си мълчание и се обяви за слоупист.

— Виждате ли, мила — каза той, — мистър Слоуп и аз имаме много работа.

И само толкова. Нищо повече не беше необходимо. Той излезе на бойното поле, издържа на праха и жегата, устоя на яростния натиск на врага и победи. Колко лек е пътят към успеха, стига само човек да остане верен на себе си!

Мистър Слоуп веднага оцени истинската стойност на своята победа и хвърли на повалената дама тържествуващ поглед, който тя не можа да забрави и да прости до края на живота си. Тук той допусна грешка. Трябваше да я погледне смирено и с кротка молба в очите да се опита да смекчи гнева ѝ. Погледът му трябваше да ѝ каже, че иска прошка за своя успех и че се надява тя да погледне снизходително на неговото поведение, което е било продиктувано изцяло от чувството му за дълг. Тогава той щеше може би да смекчи малко това властно сърце и да подготви почвата за бъдещи преговори. Но мистър Слоуп възнамеряваше да управлява без ограничителни условия. О, неразумни и неопитни човече! Нима можеш да откъснеш тази жалка, треперееща жертва от жената, която така здраво я държи в своите нокти? Можеш ли да ги разделиш в брачното им ложе или на трапезата? Не е ли той плът от плътта ѝ и кръв от кръвта ѝ, сега и навеки? В момента ти тържествуващ, че устоя и че тя е тъй безславно изгонена от стаята, но можеш ли да проникнеш зад спуснатите завеси на леглото, когато лентичките на страшния дантелен шлем бъдат завързани под брадичката и жалките останки от мъжеството на епископа изчезнат под пискюла на неговата нощна шапчица? Ще можеш ли и тогава да се намесиш, ако съпругата пожелае „да поговори с милорд насаме“?

Но в момента триумфът на мистър Слоуп беше пълен — без нито дума повече мисис Прауди напусна стаята, като не забрави да затвори след себе си и вратата. След това се състоя съвещание между двамата нови съюзници и мистър Слоуп каза много неща, които не очакваше да каже и които епископът не очакваше да чуе. Въпреки това те бяха казани от единия и изслушани от другия без сянка от неодобрение. И

без никакви заобикалки. Капеланът направо заяви на епископа, че хората го смятат за играчка в ръцете на жена му, че престижът и репутацията му в епархията страдат от това, че ще си навлече беля на главата, ако позволи на мисис Прауди да се намесва в неща, които не са от женска компетентност, и че, с една дума, ще заслужи всеобщо презрение, ако не отхвърли ярема, под който пъшка. Отначало епископът хъкаше и мъкаше, опитваше се да отрече истинността на казаното. Но възраженията му не бяха солидни и твърде скоро се пропукаха. Не след дълго той мълчаливо призна васалната си зависимост и даде, не без помощта на мистър Слоуп, тържествен обет коренно да промени поведението си. Между другото мистър Слоуп се представи съвсем не в лоша светлина. Той обясни колко му е тежко, че е бил принуден да тръгне против една дама, която винаги е била негова покровителка, направила е толкова много за него и всъщност го е препоръчала на епископа; но неговият дълг сега бил ясен и се определял от особеното му положение на доверено и непосредствено свързано с епископа лице. Съвестта му изисквала да защитава само интересите на епископа и затова си бил позволил да говори открито.

Епископът прие тези думи доста сдържано, но мистър Слоуп и не очакваше нещо повече. Трябваше да подслади по някакъв начин хапа, който поднесе на епископа, и епископът намери този хап за по-малко горчив от другия, който толкова отдавна взимаше.

И като послушно дете, „милорд“ веднага получи своята награда. Беше му поръчано да напише и той незабавно написа друго писмо до архиепископа, с което приемаше поканата на негово високопреосвещенство. В този случай мистър Слоуп прояви по-голяма предпазливост от мисис Прауди и пусна това писмо собственоръчно в пощата. Така този акт на самоопределение се превръщаше постепенно във *fait accompli*^[1]. С молби, увещания и заплахи той се опита да склони епископа да напише веднага писмо и на мистър Хардинг, но той, макар и отхвърлил временно ярема на жена си, не беше още изцяло омагьосан от мистър Слоуп. Негово преосвещенство посочи — и вероятно с право, — че такова предложение трябва да бъде направено в някаква официална форма, че времето за нея още не е настъпило и че би искал да поговори първо с мистър Хардинг. Но мистър Слоуп можел да покани мистър Хардинг в двореца. Без да бъде недоволен от постигнатото, мистър Слоуп тръгна по своите работи.

Първо той отнесе в пощата скъпоценното писмо, което беше сложил в джоба си, а след това се отдаде на други задачи, чието осъществяване ще проследим в следващите глави.

Мисис Прауди, чието единствено утешение беше да затръшне шумно вратата на кабинета след себе си, не се върна веднага при мисис Куивърфул. В първия миг след своето поражение тя дори реши, че едва ли ще бъде в състояние да се срещне отново с нея. Да признае, че е била победена, че короната е смъкната от главата ѝ и скиптърът — изтръгнат от ръцете ѝ? Не! Щеше да изпрати лакея да каже на мисис Куивърфул, че ще ѝ пише утре или вдругиден. С тази мисъл тя се оттегли в спалнята, но там ѝ дойде друга идея. Атмосферата на тази света обител възвърна смелостта ѝ и укрепи нейния дух. Както Ахил се въодушевявал при вида на бойните си доспехи, както сърцето на Дон Кихот се изпълвало със смелост, когато ръката му стисвала копието, така и мисис Прауди, едва съзряла възглавницата на съпруга си, повярва, че я очакват нови лаври. За отчаяние бе още рано! Възвърнала по този начин самообладанието си, тя слезе с величествен израз на лицето при мисис Куивърфул.

Сцената в кабинета на епископа отне повече време, отколкото ни беше необходимо, за да я разкажем. Вероятно сме изпуснали да предадем някои подробности. Така или иначе, мисис Куивърфул започна да губи търпение и да се опасява, че на фермера Събсойл ще му омръзне да я чака, когато мисис Прауди най-после се появи. О, кой би могъл да опише с какъв трепет в майчинското си сърце се взря молителката в лицето на видната дама, за да прочете там обещание за дом, заплата, осигурен и спокоен живот или присъда, обричаща ги на продължителна и все по-голяма мизерия! Нещастна майко! Клета съпруго! Ти не видя там нищо утешително!

— Мисис Куивърфул — сурово и без да седне, започна мисис Прауди, — оказва се, че съпругът ви се е държал много малодушно и глупаво.

Мисис Куивърфул веднага стана на крака, убедена, че е неприлично да продължава да седи, докато съпругата на епископа стои права. Но тя беше помолена и даже принудена да седне отново, за да може мисис Прауди да ѝ прочете своите наставления, гледайки я отгоре. Ако един джентълмен остане седнал, като кара другия да стои прав пред него, това се счита за оскърбление. Предполагаме, че същото

правило е в сила и при дамите. Често пъти това наистина е така, но ние сме склонни по-скоро да твърдим, че неудобството и тягостното чувство за нищожност, които изпитва в подобни случаи правостоящият, не могат по никой начин да се сравнят с презрението, което дадена знатна особа засвидетелствува към своя посетител с поканата си към него да седне, докато самият домакин продължава да стои и да говори прав. Подобно нарушение на добрите маниери означава в превод следното: „Общоприетите правила за учтивост изискват да ви поканя да седнете; ако не сторя това, ще ме обвините във високомерие и липса на възпитание; ще се подчиня на установените обичаи, но не желая да се поставя на равна нога с вас. Вие можете да седнете, но аз няма да седна до вас. Сядайте, щом ви казвам, а аз ще разговарям с вас прав!“

Точно това искаше да каже мисис Прауди и мисис Куивърфул, макар от вълнение и тревога да не можа да разбере целия смисъл на тази маневра, все пак веднага почувствува нейното въздействие. Тя беше объркана и в смущението си направи повторен опит да стане.

— Моля ви, седнете, мисис Куивърфул, недейте става от мястото си! Вашият съпруг, както вече казах, се е държал невероятно малодушно и глупаво. Не е възможно, мисис Куивърфул, да се помогне на хора, които сами не искат да си помогнат. Страхувам се, че сега не мога да направя вече нищо за вас по този въпрос.

— О, мисис Прауди, не говорете така! — възкликна отново бедната жена и отново скочи на крака.

— Много ви моля да седнете, мисис Куивърфул. Наистина се страхувам, че не ще мога да направя нищо повече за вас. На вашия съпруг, кой знае защо, му е хрумвало да се откаже от това, което бях упълномощена да му предложа. Естествено епископът очаква от своите свещеници да си дават сметка какво вършат. Какво ще бъде неговото... какво ще бъде нашето окончателно решение по този въпрос, сега за сега не мога да ви кажа. Като се има предвид колко многобройно е вашето семейство...

— Четиринайсет дечица, мисис Прауди, четиринайсет! И едва стига за хляба... едва за хляба! Какво изпитание за децата на един свещеник, какво изпитание за човек, който винаги е изпълнявал най-добросъвестно дълга си! — Тя не каза нито дума за себе си, но сълзите

се стичаха по изпъкналите ѝ, загрубели скули, по които прахът на августовските пътища бе оставил своите следи.

На тези страници мисис Прауди не е изобразена като много приятна или много любезна дама. Авторът не е имал за цел да предразположи читателя в нейна полза. Правило е всички романи да имат по един мъжки и по един женски ангел, както и по един дявол от двата пола. Ако предположим, че това правило е в сила и тук, то ролята на женски дявол е отредена явно на мисис Прауди. Но тя не беше чак толкова черна. Под нейния твърд корсет също биеше сърце, макар и вероятно с не много големи размери и във всеки случай не леснодостъпно. Мисис Куивърфул обаче успя да получи достъп до него и мисис Прауди доказва, че все пак е жена. Дали заради четиринадесетте деца, останали почти без хляб, а сигурно и без дрехи, или заради благородното занятие на бащата, или пък заради примесените с прах сълзи по лицето на майката, не се наемаме да кажем. Тъй или иначе, мисис Прауди беше трогната.

Тя не прояви това така, както биха го проявили повечето жени. Не предложи одеколон на мисис Куивърфул и не нареди да ѝ донесат чаша вино. Не я заведе до тоалетната си масичка и не я покани да използва нейните четки, гребени, кърпи и вода. Не се зае да я успокоява с ласкави думи и съчувствие. Мисис Куивърфул, въпреки грубата си външност, би се показала чувствителна към подобни белези на внимание не по-малко от коя да е благородна дама. Но такова внимание не ѝ беше оказано. Вместо това мисис Прауди плесна с едната си ръка върху другата и заяви — не се закле, защото като дама, добра християнка и епископ в пола, не можеше да оскверни устата си с клетва, — заяви един вид като заклинание, че „няма да допусне това“.

С това тя искаше да каже, че няма да допусне мистър Куивърфул да бъде лишен от обещаното му място заради коварството на мистър Слоуп и малодушието на съпруга ѝ. Точно такова обяснение получи и мисис Куивърфул.

— Защо мъжът ви е бил такъв глупак да се хване на въдицата на този човек? — попита тя, като изостави високомерния си тон и седна до посетителката си. — Ако не беше допуснал тази непростима глупост, никой не можеше да ви отнеме старопиталището.

Бедната мисис Куивърфул беше твърде често готова сама да обвини мъжа си в наивност и в разговорите си с децата може би

невинаги споменаваше името му с достатъчно уважение. Но не ѝ беше никак приятно да слуша обвиненията на други хора по негов адрес, затова се зае да го защитава, обяснявайки, че той бил взел мистър Слоуп за личен пратеник на самата мисис Прауди, че всички мислели мистър Слоуп за неин близък помощник и довереник и че мистър Куивърфул щял следователно да прояви неуважение към нея, ако се усъмнял в думите на мистър Слоуп.

Поуспокоена малко, мисис Прауди отново заяви, че „няма да допусне това“, и изпрати най-после мисис Куивърфул в къщи с твърдото обещание, че цялото ѝ влияние и власт в двореца ще бъдат пуснати в ход, за да съдействува най-настойтелно за назначаването на мистър Куивърфул. При тези думи тя си представи епископа с нощна шапчица на главата и стиснала устни, леко поклати глава. О, честолюбиви мои пастири, о, жреци, чийто слух не знае слова, по-сладки от *poło episcopari*, кой от вас би пожелал да стане епископ при такива условия?

Мисис Куивърфул се върна в къщи с каруцата на фермера, наистина не с леко сърце, но убедена, че пътуването ѝ не е било напразно.

[1] Свършен факт (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И СЕДМА

ЛЮБОВНА СЦЕНА

Мистър Слоуп, както вече казахме, напусна двореца тържествуващ. Той не се заблуждаваше, че всички трудности са вече зад гърба му, но вярваше, че е изиграл добре първия си ход при сегашното разположение на фигурите върху дъската и няма в какво да се упрекне. Първата му работа беше да пусне писмото до архиепископа и след като свърши това със собствените си ръце, реши да се постарее да оползотвори полученото преимущество. Ако мисис Болд си беше в къщи, щеше веднага да отиде при нея, но знаеше, че тя е в Плъмстед, затова ѝ написа следното писмо, което, както се надяваше, можеше да постави началото на една дълга и нежна поредица от послания.

„Драга мисис Болд,

Сигурно разбирате защо в настоящия момент аз не мога да се обърна пряко към Вашия баща. От цялото си сърце съжалявам за това и се надявам, че не е далеч денят, когато облаците ще се разпръснат и ние ще се опознаем по-добре един друг. Но не мога да се откажа от удоволствието да Ви изпратя тези няколко реда, за да Ви съобщя, че мистър К. се отказа днес в мое присъствие от всякакви претенции към мястото за управител на старопиталището и че епископът ме уведоми за твърдото си намерение да предложи този пост на Вашия високоуважаем баща.

Бихте ли му предали, наред с моите най-дълбоки почитания (ако не се лъжа, той е сега заедно с вас в Плъмстед), молбата да посети епископа в сряда или четвъртък между десет и един часа? Такова е желанието на епископа. Ако бъдете така любезна да ми съобщите кой точно ден и час е удобен за мистър Хардинг, ще се погрижа

прислугата да не го кара да чака нито минута. Може би не е уместно да добавям нищо повече, но все пак бих искал да обясните на баща си, че Негово преосвещенство няма никакво намерение да повдига при този разговор въпроса за това как мистър Хардинг ще реши да изпълнява своите задължения. Самият аз съм убеден, че никой не би могъл да ги изпълни по-добре, отколкото той ги е изпълнявал преди, а и ще ги изпълнява в бъдеще.

Миналия път бях неблагоприятен и прекалено рязък, като се има предвид разликата във възрастта между Вашия баща и мен. Надявам се, че сега той ще приеме моите извинения. Смея да се надявам също така, че с Ваша помощ и благодарение на благочестивите Ви усилия ще ни се удаде все пак да открием при това старо богоугодно заведение такова училище на деня господен, което с божията милост и подкрепа да се превърне в истинска благословия за бедните от нашия град.

Вие без съмнение си давате сметка за поверителния характер на това писмо, който се обуславя от самата тема. Но то е предназначено, разбира се, и за Вашия баща, ако сметнете за нужно да му го покажете.

Надявам се, че моят малък приятел Джони е здрав както винаги — сладкото, мило момченце! Продължава ли все така буйно да посяга на тези прекрасни, дълги, копринени къдрици?

Уверявам Ви, че Вашите приятели чувствуват много остро отсъствието Ви от Барчестър, но би било жестоко да Ви упрекваме за този престой сред поляните и цветята в едно толкова горещо време.

Оставам, драга мисис Болд, искрено Ваш:

Обадая Слоуп

Барчестър, петък“

Като цяло това писмо нямаше да бъде толкова лошо, особено като се има предвид намерението на мистър Слоуп да постигне голяма интимност в отношенията си с Елинор, ако не се споменаваше за

къдриците. Джентълмените не пишат на дамите за техните къдрици, освен ако не са наистина много близки с тези дами. Но от мистър Слоуп не можеше да се очаква да знае това. Много му се искаше да придаде на своето послание нотка на нежност, но все пак реши, че няма да е твърде разумно, тъй като то непременно щеше да бъде показано на мистър Хардинг. Той би настоял върху строго личния характер на писмото и би помолил Елинор да не го показва на никого, ако не знаеше, че тази забрана, все едно, няма да бъде зачетена. Затова мистър Слоуп укроти страстта си, не се подписа „предано Ваш“ и се задоволи с комплимента за къдриците.

След като завърши писмото, той го занесе в дома на мисис Болд, научи от прислужницата, че следобед за Плъмстед ще бъдат изпратени някои неща, и ѝ го предаде с цял куп наставления.

Засега ние ще останем с мистър Слоуп до края на деня, а към писмото и съдбоносните последици от него ще се върнем в следващата глава.

Има една стара песничка, която дава много добър съвет на ухажорите:

С първата любов завърши,
преди да се впуснеш във друга.

Мистър Слоуп не познаваше това мъдро правило, така че, след като написа писмото до мисис Болд, той реши да направи посещение на синьора Нерони. Всъщност не беше лесно да се каже коя бе новата любов и коя — старата, доколкото те и двете почти едновременно поразиха сърцето на мистър Слоуп. Може би той не виждаше нищо лошо в това да вземе на прицел и двете. Но да се стреля по два заека с лъка на Купидон, е винаги опасно. Никой мъж не бива да забравя, че опитвайки се да седне на два стола, може да падне на земята.

Всъщност мистър Слоуп ухажваше мисис Болд под влияние на добрите си инстинкти, а синьората — под влияние на най-лошите. Ако покори вдовицата, никой не би го упрекнал в нищо. Ти, о читателю, както и аз, и другите приятели на Елинор бихме научили за такава победа с голямо разочарование и отвращение, но би трябвало да се сърдим на Елинор, а не на мистър Слоуп. Епископът (както мъжката,

така и женската му половина), деканът и катедралното духовенство, а и всички свещеници на епархията не биха могли да намерят нищо осъдително в подобен съюз. Дори самата конвокация, този тайнствен и могъщ синод, не би могла да го обвини в нищо. Хиляда фунта годишен доход и една красива съпруга никак не биха накърнили гласа на обаятелния проповедник, нито биха хвърлили сянка върху почтеността и благочестието на този образцов свещеник.

Но съвсем други бяха перспективите на неговото познанство със синьора Нерони. Първо, той знаеше, че съпругът ѝ е жив, следователно не можеше да я ухажда с честни намерения. Освен това в нея нямаше нищо, което да го подтикне към ухаждане с честни намерения дори ако то беше възможно. Тя не само беше без зестра, но и нещастieto ѝ я правеше негодна за жена на човек, който се нуждае от пълноценна спътница в живота. Мистър Слоуп знаеше много добре, че тя е един безпомощен, завинаги прикован към леглото инвалид.

Но мистър Слоуп беше безсилен да се овладее. Той знаеше, че не бива да прахосва времето си в малката гостна на доктор Станъп. Знаеше, че ще загуби безвъзвратно мисис Болд, ако хората разберат какво прави там. Знаеше, че скоро ще започне да го преследва мълвата и до черните сюртуци в Барчестър ще достигнат слухове — преувеличени слухове — за това как въздиша в нозете на синьората. Знаеше, че постъпва в разрез с установените принципи на своя живот, в разрез с онези правила на поведение, чрез които се надяваше да завоюва много по-големи успехи. Но както вече казахме, той беше безсилен да се овладее. Страстта, за първи път в живота му, се оказа по-силна от него.

А що се отнася до синьората, тя нямаше и това оправдание, тъй като в действителност мистър Слоуп ѝ беше толкова безразличен, колкото и двадесетте му предшественици. Тя с готовност, дори с ненаситност приемаше неговото преклонение. Той беше най-едрата барчестърска муха, която се бе хванала до този момент в нейната мрежа, а синьората беше мощен паяк, умееше да плете чудесни мрежи и не можеше да живее, без да лови мухи. Това беше особено жестоко от нейна страна, тъй като нямаше какво да прави с хванатите жертви. Тя не можеше да ги изяде матримониално, както правят младите женски паяци, чиито мрежи са изтъкани най-често от техните мамички. Не беше в състояние да ги погълне и по друг, по-малко

законен начин. Злощастното ѝ положение я лишаваше от всяка надежда за бягство с някой любовник. Как може човек да забегне с дама, която има нужда от трима слуги, за да стане от кушетката!

Синьората не гореше от страст. Времето за любов бе отдавна минало за нея. Тя бе изпепелила сърцето си — доколкото изобщо бе имала такова — в зората на своята младост, в онази възраст, когато мистър Слоуп мислеше за втората книга на Евклид и за неплатената си сметка при сладкаря. По години тя беше по-млада от него, но по чувства, по познаване на любовните работи, по интригантство — неизмеримо по-възрастна. За нея беше просто необходимост да вижда някого в краката си. Това беше единственото вълнуващо удоволствие в живота ѝ. Испитваше неизразима наслада от тази своя власт, в която виждаше едва ли не единствена храна за своите амбиции. Обичаше да се хвали пред сестра си, че може да подлуди всеки мъж, а сестра ѝ, лишена от женска скромност като самата нея, добродушно смяташе, че няма нищо лошо в това бедната недъгава Мадлин, на която липсваха обикновените радости на живота, да си доставя подобни развлечения.

Мистър Слоуп бе лудо влюбен, макар и да не си даваше много сметка за това. Синьората го бе забола на тапа, както момчетата забождат майски бръмбари, за да се наслади на предсмъртните му гърчове. И тя много добре знаеше какво прави.

След като добави към костюма си всички украшения, допустими за един свещеник, тръгнал на сутрешно посещение, като нова вратовръзка, чиста носна кърпичка, нови ръкавици и soap^[1] за парфюм (който впрочем никак не му беше излишен), към три часа мистър Слоуп стоеше вече пред вратата на доктор Станъп. По това време синьората беше обикновено сама в малката гостна. Майката не беше още слязла. Бащата излизаше или се усамотяваше в кабинета си. Бърти не си стоеше в къщи, а Шарлот винаги напускаше гостната, ако посетителят идваше специално за сестра ѝ. Тя мислеше, че с това проявява сестринска загриженост и великодушие.

Мистър Слоуп, както обикновено, попита за доктор Станъп, а лакеят, както обикновено, отвърна, че синьората е в гостната. Посетителят се отправи съответно към стълбите. Той я намери легнала на кушетката, както винаги, с френски роман подръка и великолепно инкрустирана папка за писма, която лежеше отворена на масата до нея. В момента на влизането му синьората беше заета с писане.

— О, приятелю — каза тя, като протегна лявата си ръка над масата, — не ви очаквах днес и тъкмо ви пишех...

Мистър Слоуп пое тази нежна, очарователна, изящна ръка — много нежна, много очарователна и много изящна, — наведе над нея голямата си червенокоса глава и я целуна. Това зрелище си заслужаваше да бъде видно, да бъде описано (ако такъв един подвиг е по силите на автора), да бъде запечатано на платно. Мистър Слоуп беше масивен, тромав, недодялан и любовта му го караше да се чувства особено неловко. Дамата, както вече казахме, беше очарователна и изящна, всичко в нея и около нея беше фино и изтънчено, ръката ѝ, положена в неговата, приличаше на роза сред моркови, а когато целуна тази ръка, той приличаше на крава, неочаквано открила в яслата си цвете. Синьората беше прекрасна като полегнала богиня и на всичко отгоре се владееше не по-зле от Венера, когато е ухажвала Адонис.

О, защо такава грация и такава красота трябваше да бъдат пропилявани за една толкова недостойна цел!

— Тъкмо ви пишех — каза тя, — но сега драсканиците ми може спокойно да отидат в кошчето. — И тя взе от масата позлатения по ръбовете лист, сякаш се готвеше да го скъса.

— По никой начин! — възкликна той, като наложи ембаргото на осемте фунта живо тегло на своята ръка върху обречения лист. — Онова, което сте благоволили да напишете за мен, синьора, не заслужава да бъде осквернено по такъв начин. — И той пое писмото, сложи го при морковите, зобна си от него и почна да го чете.

— Боже мой, мистър Слоуп! — каза тя. — Надявам се, не искате да кажете, че пазите всички глупости, които ви пиша? В половината от случаите аз самата не зная какво пиша или зная, че то трябва да бъде хвърлено час по-скоро в огъня. Искан ми се да вярвам, че нямате отвратителния навик да пазите писма.

— Във всеки случай не ги хвърлям в кошчето за боклук. А ако са обречени на гибел, то тази гибел е благородна и те изгарят в пламъците, както някога е изгоряла Дидона^[2].

— Пронизани със стоманено перо, разбира се, за да направим сравнението по-пълно — каза тя. — От всички благородни дами, за които съм чувала, Дидона е била най-глупавата. Защо не е постъпила като Клеопатра? Защо не е приготвила корабите си и не е настояла да

тръгне с Еней? Тя не е могла да понесе мисълта, че ще загуби земята, спечелена от нея с измама, нито мисълта за загубата на своя любим. И седнала между два стола на земята. Мистър Слоуп, каквото и да правите, никога не смесвайте любовта с деловата работа!

Мистър Слоуп се изчерви целият — дори сипаничавото му чело се покри с руменина чак до коренчетата на косите му. Той беше убеден, че синьората знае всичко за неговите планове по отношение на мисис Болд. Съвестта му говореше, че е разобличен. Предстоеше да бъде произнесена присъдата му: очакваше го наказание за неговото двуличие и това очарователно създание щеше да го отпрати веднъж завинаги. Горкият човечец! И през ум не му минаваше, че дори ако синьората беше в течение на всичките му планове по отношение на мисис Болд, това само би я развеселило още повече. Беше й много приятно да вижда мистър Слоуп в краката си, да покаже своята власт, като направи за посмешище един свещеник, да намери оправдание за собствената си морална неустойчивост в безсилието на религията да помогне дори на един духовник да овладее своите страсти. Но щеше да й бъде още по-приятно да узнае, че същевременно подмамва своята жертва да обърне гръб на друга жена, чиято любов, ако на мистър Слоуп му се удадеше да я завоюва, би била във всяко отношение благотворна и възвисяваща.

Впрочем с проникателността, присъща на подобен род жени, синьората беше забелязала, че мистър Слоуп се стреми към брак с мисис Болд, макар че нямаше предвид това, когато заговори за Дидона. Но изчервяването на нейния поклонник веднага й разкри мислите му и тя побърза да се възползува от откритието си.

Погледна го право в очите, не гневно, но не и с усмивка, а настойчиво и властно. След това вдигна показалеца си и като поклати леко глава, каза:

— В никакъв случай, приятелю, не смесвайте любовта с деловата работа. Или се дръжте за своите съкровища и за богатия си град, или следвайте гласа на любовта като истински мъж. Но никога не се опитвайте да правите и двете едновременно. В противен случай ще умрете с разбито сърце като бедната Дидона. Какво ще изберете, мистър Слоуп, любовта или парите?

Мистър Слоуп с лекота трупаше трогателни примери в импровизираните си проповеди, но сега бе затруднен да намери

проникновен отговор. Чувствуваше, че трябва да каже нещо красиво, което при това да разсее подозренията на неговата възлюбена. Но се чудеше как да го направи.

— Любовта — каза той, — истинската, всепобеждаваща любов, трябва да бъде най-силната страст, на която човек е способен; тя трябва да подчини на себе си всички други желания, да възтържествува над всички други стремежи. Но върху мен любовта може да окаже такова въздействие само, при условие че е споделена. — И той отпрати към синьората изпълнен с нежност поглед, който трябваше да изкупи несъвършенствата на думите му.

— Послушайте един съвет — каза тя. — Забравете за любовта. В края на краищата какво е тя? Мимолетен сън, който трае две-три седмици. Ето всичките ѝ радости. Разочарование за цял живот е нейното възмездие. Кой и кога е познал истинската любов и е бил щастлив? Щастието в любовта доказва, че тя е лъжлива. Истинската любов е винаги несподелена или трагична. Жулиета е обичала, Хайди^[3] е обичала, Дидона е обичала — и какво е излязло от всичко това? Троил^[4] е обичал и затова е престанал да бъде мъж.

— Троил е обичал, но са му се надсмели — каза не толкова малодушният капелан. — Един мъж може да обича, без да изпадне в незавидното положение на Троил. Не всички жени са Кресиди.

— Да, не всички жени са Кресиди. Невинаги жената е тази, която проявява коварство. Имогена^[5] е била вярна, и каква награда е получила за своята вяроност? Съпругът ѝ повярвал, че тя е станала любовница на първия мъж, който се доближил до нея в негово отсъствие. Дездемона е била вярна и я удушили. Офелия е била вярна и загубила разума си. Няма щастие в любовта, освен в епилога на английските романи. Докато в богатството, парите, къщите, земите, движимите и недвижимите имуществва, във всички тези земни блага има нещо осезаемо, нещо, което може да се задържи и да достави наслада.

— О, не! — каза мистър Слоуп, който се чувствуваше задължен да даде отпор на това толкова неправоверно схващане. — Богатствата на този свят не могат да направят никого щастлив.

— А какво ще направи вас щастлив — вас? — извика тя, като се повдигна на лакът. — Къде търсите вие щастието? Не казвайте, че не

се стремите към него. Няма да ви повярвам. В такава търсене преминава животът на всеки един човек.

— И то винаги се оказва напразно — отвърна мистър Слоуп. — Ние търсим щастието на земята, вместо с упование да го очакваме на небето.

— Пфу! Проповядвайте нещо, в което сам не вярвате. Всички вие сте такива. Щом знаете, че земно щастие не съществува, защо тогава мечтаете да станете епископ или декан? Защо се стремите към богатство?

— Естественото човешко честолюбие не ми е чуждо.

— Разбира се. Нито пък естествените страсти. Именно затова казвам, че не вярвате в онова, което проповядвате. Свети Павел е бил ентузиаст. Той е вярвал, че честолюбието и страстите му не влизат в стълкновение с неговото верую. Същото вярва и ориенталецът фанатик, който прекарва половината си живот, неподвижно изправен върху някой стълб. Колкото до мен, аз не вярвам в никаква вяра, която не се потвърждава с външни свидетелства. Не мога да приема за искрена една проповед, която не намира възплъщение в делата на проповедника.

Мистър Слоуп изтръпна от уплаха и ужас, но разбра, че не е в състояние да отговори. Как би дръзнал да се изправи и да започне да проповядва словото господне, след като бе дошъл тук по внушение на дявола? Той вярваше искрено, в противен случай всичко това би му се сторило дреболия. Дързостта му беше многостранна, но никога не би дръзнал да си играе с Божиите заповеди. Синьората разбираше чудесно това и с голям интерес наблюдаваше как се върти на карфицата нейният майски бръмбар.

— Вашето остроумие изпада във възторг от подобни аргументи — каза той, — но те са чужди на сърцето и ума ви.

— На сърцето ми! — възкликна тя. — Вие имате напълно погрешна представа за принципите на моето вътрешно устройство, ако си въобразявате, че в мен има нещо подобно.

Всъщност синьората не лъжеше. Ако мистър Слоуп се оставяше да бъде подведен, вината за това беше само негова. Нямаше нищо поткровено от признанията, които тя правеше.

Малката писалищна масичка продължаваше да стои пред нея, сякаш я защитаваше от врага. Тя се беше надигнала в почти седнало

положение, а той бе приближил стола си до кушетката, тъй че само ъгълът на масичката ги делеше. Стана така, че докато говореше, синьората държеше ръката си на масичката, а отговаряйки ѝ, мистър Слоуп постави своята ръка върху нейната.

— Нямате сърце ли? — каза той. — Вие си отправяте тежко самообвинение, което аз не мога да приема за вярно...

Тя отдръпна ръката си — не бързо и гневно, като че ли неговото докосване я бе оскърбило, а ласкаво и бавно.

— Вие не сте в състояние да се произнесете по този въпрос, тъй като нямате никакъв опит — каза синьората. — Не, не казвайте, че сте готов да придобиете такъв опит, тъй като много добре знаете, че не желаете това. А и аз не го желая. Запазете клетвите си за друг случай, когато те биха могли да ви донесат някакъв по-осезателен резултат, вместо да се залъгвате с надежди за такава призрачна, такава зловеща любов като моята...

Вашата любов би могла да удовлетвори мечтите дори на един монарх — каза мистър Слоуп, без сам да разбира какво точно иска да каже с тези думи.

— Кажете по-добре на един архиепископ, мистър Слоуп — уточни синьората.

Нещастникът! Тя беше много жестока с него. При този намек за неговата професия той пак се завъртя на карфицата си. Опита се все пак да се усмихне и ѝ отправи нежен упрек да не се шегува с нещо, което е от такова изключително значение за него.

— На какви само глупачки ни правите вие мъжете! — отвърна тя. — Мамите ни както си искате! И от всички мъже вие, свещениците, намирате най-изкусните, най-ласкавите слова. А сега ме погледнете в очите, мистър Слоуп, смело и открито.

Мистър Слоуп я погледна със страстен копнеж и отново се опита да хване ръката ѝ.

— Казах ви да ме погледнете смело, мистър Слоуп, но ограничете смелостта си само до очите!

— О, Мадлин! — въздъхна той.

— Да, моето име е Мадлин — каза тя, — но обикновено само най-близките ми роднини ме наричат така. А сега погледнете ме в очите, мистър Слоуп. Вие сякаш казахте, че ме обичате?

Мистър Слоуп никога не беше казвал това. Той бе дошъл тук без каквито и да било определени планове; във всеки случай имаше намерение да ухажва дамата на сърцето си без подобни изявления. Сега обаче за него стана абсолютно немислимо да отрича любовта си. Не му оставаше друго, освен да коленичи в забрава и да се закълне, че я обича така, както никой никого още не е обичал.

Синьората изслуша пламенните му думи, без да трепне и без да даде какъвто и да е признак на учудване.

— А сега ми отговорете на един друг въпрос — каза тя. — Кога ще се жените за моята скъпа приятелка Елинон Болд?

Горкият мистър Слоуп се гърчеше като в предсмъртна агония. В положението, в което се намираше, беше много трудно да намери подходящ отговор. А мълчанието му само би потвърдило отправеното обвинение. По-добре би било веднага да се признае за виновен.

— А защо ме обвинявате в такова лицемерие? — каза той.

— В лицемерие ли? Не съм казала нищо за лицемерие. В нищо не съм ви обвинявала и не ви обвинявам. Моля ви, не се оправдавайте пред мен. Вие се кълнете, че сте роб на моята красота, а сте пред сключване на брак с друга жена. Според мен това е по-скоро комплимент. Оправданията си трябва да запазите за мисис Болд. Сигурно няма да ви е лесно да се защитите пред нея — освен ако не успеете да запазите всичко в тайна. Вие, свещениците, сте по-изобретателни от другите мъже.

— Синьора, аз ви признах любовта си, а вие искате да ме направите за посмешище.

— За посмешище ли? Боже господи, какво иска този човек? Хайде, отговорете ми спокойно, но след като добре сте си помислили — не се ли готвите да се жените за мисис Болд?

— Не — каза той. И докато произнасяше тези думи, изпитваше едва ли не отчаяна омраза към тази жена, която въпреки волята си обичаше с отчаяна любов.

— Но без съмнение тя е ваш идол, нали?

— Съвсем не — каза мистър Слоуп, на когото тази езическа дума беше особено неприятна. Синьората прекрасно разбираше това.

— Странно — каза тя. — Нима не й се възхищавате? За мен тя е съвършено vyplъщение на английската красота. А освен това е и богата. Мислех, че е точно онзи тип жена, който би ви привлякъл.

Разрешете ми да ви дам един съвет, мистър Слоуп. Оженете се за тази очарователна вдовица — тя ще бъде добра майка на вашите деца и превъзходна стопанка на един свещенически дом.

— О, синьора, как можете да бъдете толкова жестока!

— Жестока ли? — попита тя, сменяйки досегашния си закачлив тон с дълбока сериозност. — Нима това е жестоко?

— Как бих могъл да обичам друга, когато сърцето ми принадлежи единствено на вас?

— Щом това е жестоко, мистър Слоуп, какво бихте казали за мен, ако ви отговоря с взаимност? Какво бихте си помислили, ако ви обвържа, макар и само с любовна клетва и ви обрека на ежедневно покаяние до моята кушетка? Какво мога да дам аз на един мъж в замяна на неговата любов? Ах, скъпи приятелю, вие не разбирате колко тежък е жребият ми.

Мистър Слоуп не беше останал през цялото време на колене. След обяснението си в любов той се изправи веднага щом почувствува, че новосъздалото се положение позволява това, и се опря о гърба на стола. Този изблик на нежност от страна на синьората съвсем го обърка и го накара за миг да си помисли, че е готов да пожертвува всичко, само и само да спечели любовта на своята красавица, независимо от нейния недъг и от семейното ѝ положение.

— Но нима аз не мога да изпитвам съчувствие към вашия жребий? — попита той, като седна на кушетката и побутна масичката с крак.

— Съчувствието е толкова близко до съжалението! — каза тя. — Ако започнете да ме съжалявате, макар и да съм инвалид, непременно ще ви отблъсна.

— О, Мадлин, аз само ще ви обичам! — Той отново хвана ръката ѝ и я обсипа жадно с целувки. Този път синьората не я отдръпна, само седеше и го гледаше с огромните си очи, както голям паяк гледа безнадеждно омотаната голяма муха.

— Ами ако синьор Нерони реши да дойде в Барчестър? — попита тя. — Ще се запознаете ли с него?

— Синьор Нерони ли! — удиви се той.

— Ще го представите ли на епископа, на мисис Прауди и на техните дъщери? — осведоми се тя, говорейки отново с онзи непоносимо насмешлив тон, който мистър Слоуп така мразеше.

— Защо ми задавате този въпрос? — каза той.

— Защото е необходимо да помните, че синьор Нерони съществува. Вие май забравихте това.

— Ако допусках, че сте запазили към този негодник дори най-малка частица от любовта, за която той никога не е бил достоен, по-скоро бих предпочел да умра, отколкото да ви разкрия чувствата си. Да! Ако вашият съпруг беше господар на сърцето ви, аз може би пак щях да ви обичам, но вие никога нямаше да узнаете това.

— Отново намесвате сърцето ми! С какви само думи си служите! Значи, според вас ако един съпруг не е господар на сърцето на жена си, той няма право на нейната вярност и ако една жена престане да обича, тя може да забрави своята клетва? Такива ли са вашите възгледи по този въпрос като свещеник на англиканската църква?

Мистър Слоуп водеше тежка вътрешна борба да очисти душата си от оскверняващата я нечистотия. Полагаше усилия да се изплъзне от гибелната сирена, която го бе омагьосала. Но те оставаха безуспешни. Той не можеше да разкъса оковите, стегнали сърцето му. Очакваше любовта към това прелестно създание да му донесе възторг и наслада, но успя вече да се убеди, че тя му носи само разочарования и угризения на съвестта. Бе попаднал на истинска содомска ябълка — сладка и сочна на вид, но горчива и противна на вкус. Той поднесе тази ябълка към устата си, но тя се превърна между зъбите му в прах. И все пак не можеше да се отърси от тази омая. Знаеше, не можеше да не знае, че тя се надсмива над него, подиграва се на любовта му и се гаври със слабостта на неговата вяра. Но почти му позволяваше да я обожават и това половинчато позволение до такава степен раздухваше пожара на неговите страсти, че цялото му благочестие беше безсилно да го потуши. Започна да се озлобява, да се измъчва от раздражение и от жажда за отмъщение. Търсеше сурови, подигравателни думи, които да я засегнат така дълбоко, както нейните подигравки бяха засегнали него. Докато стоеше пред нея и мълчеше, той си мислеше, че ако иска да сломи гордия ѝ дух, трябва да бъде по-горд от самата нея и че за да я накара да го моли коленопреклонно за любовта му, трябва да се покаже равнодушен. Всички тези мисли минаха през главата му. На теория той знаеше — или си въобразяваше, че знае — как трябва да се укроти една жена. Но щом се опита да приложи този метод на практика, мистър Слоуп се провали по най-жалък начин. Колко пари

струват отвлечените познания пред опита, когато мъже се сблъскат с мъже? Ами мъже с жени? Мистър Слоуп обичаше лудешки, безумно и искрено, но никога не бе играл играта на любовта. Синьората не обичаше никого, но познаваше основно всички ходове и комбинации на дъската. Все едно Филидор^[6], изправен срещу някой ученик.

И така, тя продължаваше да го обижда, а той продължаваше да търпи.

— Да се пожертвува всичко на света заради любовта! — каза тя в отговор на нови банални признания от негова страна. — Колко често са били повтаряни тези слова и винаги с все същата неискреност.

— Неискреност? Нима искате да кажете, че съм неискрен с вас? Че моята любов е измамна?

— Разбира се, че е измамна като самия отец на измамата — ако измамата изобщо се е нуждаела от отец, а не се е самосъздала в деня на сътворението на света. Вие сте готов да пожертвувате всичко на този свят заради любовта? Дайте да видим какво всъщност се каните да принесете в жертва. Брачните клетви не ме интересуват. Негодникът (както любезно го нарекохте), когото се заклях да обичам и почитам, е толкова долен, че за него може да се мисли само с отвращение. Пред съда на моето сърце аз отдавна съм се развела с него. И за мен този развод е също така действителен, както ако цял куп престарели лордове месеци наред бяха злорадо разисквали подробностите на неговия разпътен живот. Не ме е грижа какво могат да кажат хората. Готов ли сте да ми отговорите със същата искреност? Ще ме отведете ли у дома си като своя съпруга? Ще ме наречете ли мисис Слоуп пред епископа, декана и пребендариите?

Клетата, измъчена жертва мълчеше и не знаеше какво да каже.

— Ами! Никога няма да го направите. Кажете ми тогава, каква точно част от света ще принесете в жертва на моето обаяние?

— Ако бяхте свободна, още утре щях да ви отведа в дома си и не бих мечтал за по-голямо щастие.

— Свободна съм! — извика тя и почти се изправи в своето увлечение. Защото, макар нежността ѝ към нейния клерикален поклонник да беше престорена, презрението и присмехът, с които говореше за любовта и брака изобщо, бяха истински. — Аз съм свободна — свободна като вятъра. Е, ще ме вземете ли такава, каквато

съм? Последвайте желанието си, пожертвуйте всичко на света и докажете, че сте истински мъж.

Мистър Слоуп трябваше да се хване за думите ѝ. Тя щеше да се отдръпне и той щеше да запази всички предимства на направеното предложение. Но не го стори. Вместо това той се вцепени от изумление, прокара пръсти през правата си червеникава коса и загледан във възбуденото ѝ лице, си помисли, че всеки миг приказната ѝ красота става все по-приказна.

— Ха-ха-ха! — изсмя се на висок глас синьората. — Друг път, мистър Слоуп, недейте да ми говорите за своята жертвоготовност. Всеки навършил пълнолетие човек трябва да се отърси от тези фантазии. А ако ние с вас сме запазили у себе си някои проблясъци на любов, ако в нашите сърца все още има остатъци от страст, ще трябва по-добре да стопанисваме своите запаси. Не сме вече в *première jeunesse*^[7]. Този свят е едно много приятно място. Поне вашият свят е такъв. В него ви очакват толкова тлъсти енории, а може би и епархии! Е, признайте си най-последно: като поразмислихте, вие решихте, че не си струва да ги принесете в жертва заради усмивката на една саката жена, нали?

Мистър Слоуп нямаше какво да отговори на това. За да запази някакво подобие на достойнство, не трябваше да нарушава мълчанието си.

— Е, хайде, не се надувайте! — каза синьората. — Не се сърдете, че изказах две-три горчиви истини. Уви, светът, такъв, какъвто го опознах аз, ме научи на немалко подобни истини. Хайде, кажете ми, че ми прощавате. Нали оставаме приятели? — И тя отново протегна ръката си.

Мистър Слоуп седна на стола до кушетката, взе протегнатата ръка и се наведе към синьората.

— Ето — каза тя с най-ласкавата си и нежна усмивка, на която можеше да устои само човек, окован в тройна броня, — запечатайте прошката си тук. — И мадам Нерони поднесе ръката си към лицето му. Той я покри с целувки и целият се надвеси над синьората, сякаш искаше да запечата великодушната си прошка не само върху предложената му ръка. Тя обаче успя да го застави да овладее страстта си. За такава лесна плячка като този нещастен капелан беше напълно достатъчна и ръката ѝ.

— О, Мадлин! — промълви той. — Кажете ми, че ме обичате... Нали... нали ме обичате?

— Шшшшт! — отвърна тя. — Чувам стъпките на мама. Нашият tête-à-tête стана чудовищно дълъг. По-добре си тръгнете. Но ще ви видим скоро пак, нали?

Мистър Слоуп обеща да дойде на следващия ден.

— Освен това, мистър Слоуп — продължи тя, — много ви моля да отговорите на писмото ми. То е в ръцете ви, макар че през тези два часа така и не благоволихте да го прочетете. То е във връзка с децата и училището на деня господен. Вие знаете колко ми се иска да ги видя тук. Даже си повтарям катехизиса, нарочно. Гледайте да уредите това до идущата седмица. Ще уча поне децата на покорност към техните духовни пастири и наставници.

Мистър Слоуп не се разпростря по въпроса за училищата на деня господен. Вместо това той се сбогува и си тръгна към къщи с опечалено сърце, смутен ум и нечиста съвест.

[1] Лек намек (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Дидона — легендарна финикийска царица. След като нейният брат убива мъжа ѝ, за да завладее богатствата му, Дидона се преселва в Северна Африка. Местният цар обещал да ѝ даде толкова земя, колкото може да покрие една волска кожа. Дидона разрязала кожата на тънки ивици и оградил с тях голям участък, върху който след това издигнала Картаген. Там намерил убежище троянецът Еней, в когото Дидона се влюбила, а когато той трябвало да продължи пътя си и я изоставил, в своето отчаяние Дидона посегнала на живота си, като се възкачила на погребална могила и се пронизала с кинжал. — Б.авт. ↑

[3] Хайди — млада гъркиня в поемата на Джордж Байрон „Дон Жуан“, която умира, след като жестокият ѝ баща я разделя от нейния любим. — Б.авт. ↑

[4] Троил и Кресида — главни действащи лица от трагедията на Шекспир „Троил и Кресида“. — Б.авт. ↑

[5] Имогена — героиня от пиесата на Шекспир „Цимбелин“. — Б.авт. ↑

[6] Франсоа-Андре Даникан, наречен Филидор (1726–1795) — френски композитор и прочут шахматист, поставил началото на

шахматната теория („Анализ на шахматната игра“ — 1749 г.). — Б.авт.

↑

[7] Първа младост (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ОСМА

МИСИС БОЛД НА ГОСТИ У ДОКТОР И МИСИС ГРАНТЛИ В ПЛЪМСТЕД

Читателят сигурно си спомня, че мистър Слоуп остави своето *billet-doux*^[1] в дома на мисис Болд и там му съобщиха, че то ще бъде препратено в Плъмстед още същия ден. Архидяконът и мистър Хардинг бяха дошли с каретата в града и на връщане щяха да се отбият за нещата на Елинор. Така и направиха, и прислужницата, след като връчи на кочияша една малка кошница и един добре опакован вързоп, подаде през прозореца на каретата посланието на мистър Слоуп. Архидяконът, който бе седнал до прозореца, взе писмото и веднага позна почерка на своя враг.

— Кой остави това? — попита той.

— Донесе го лично мистър Слоуп, ваше преподобие — отвърна момичето. — Много настояваше господарката да го получи още днес.

Екипажът потегли и писмото остана в ръцете на архидякона. Той го гледаше, сякаш беше кошница с пепелянки. Изпитваше такова отвращение, като че ли го беше вече прочел и открил в него безнравственост и атеизъм. Освен това и той както много други мъдреци при подобни обстоятелства побърза да осъди като сигурен *particeps criminis*^[2] лицето, до което писмото беше адресирано.

Бедният мистър Хардинг съвсем не беше склонен да поощрява близостта между мистър Слоуп и Елинор, но би дал всичко, за да скрие това писмо от зет си. Това обаче беше вече невъзможно. Архидяконът го държеше в ръцете си и се бе намръщил така, сякаш беше убеден, че то съдържа възторжените излияния на един щастлив любовник.

— Много ми е неприятно — каза той след малко, — че това става под моя покрив.

Тук вече архидяконът не беше никак прав. След като бе поканил своята балдъза у дома си, тя естествено нямаше къде другаде да

получава писмата си. А щом мистър Слоуп бе благоволил да ѝ пише, писмото му трябваше, разбира се, да бъде препратено там, където се намираще получателката. Освен това самата покана предполага доверие от страна на домакина. Като покани мисис Болд в своя дом, той показа, че я смята за достойна да прекара известно време под един покрив с него, и от негова страна беше извънредно жестоко и несправедливо да се оплаква, че е нарушила светостта на домашното му огнище, когато самата тя бе напълно невинна.

Мистър Хардинг разбираше много добре това; той си даваше също сметка, че говорейки по този начин за своя покрив, архидяконът обижда и него като баща на Елиноор. Да, Елиноор щеше да получи писмо от мистър Слоуп, но как можеше това обстоятелство да оскверни чистотата на домашното огнище на доктор Грантли? Мистър Хардинг бе възмутен от тези осъдителни думи по адрес на дъщеря му и реши, че дори и да стане мисис Слоуп, тя пак ще бъде най-любимото му същество на този свят. Той едва не изплю камъчето, но успя да се овладее.

— Ето! — каза архидяконът и подаде така дълбоко засегналото го послание на тъста си. — Не искам да ставам разносител на неговите любовни писма. Вие сте неин баща и имате право да постъпите както намерите за добре с това нещо тук.

Архидяконът искаше да каже, че мистър Хардинг е в правото си да отвори и прочете писмото и в случай на необходимост да предприеме съответните мерки. Всъщност доктор Грантли изпитваше по-голямо любопитство да се запознае със съдържанието на писмото, отколкото подобаваше на обзелото го добродетелно негодувание. Той самият не можеше, разбира се, да го отвори, но се опита да намекне на мистър Хардинг, че бащата на Елиноор има пълното право да стори това. Но мистър Хардинг беше много далеч от подобна мисъл. Неговата бащинска власт над Елиноор бе престанала да бъде в сила, когато тя се омъжи за Джон Болд. Той нямаше ни най-малко желание да следи кореспонденцията ѝ. Затова просто сложи писмото в джоба си, като съжаляваше само, че не може да направи това без знанието на архидякона. През половината път и двамата мълчаха, докато най-после доктор Грантли каза:

— Може би по-добре ще бъде да ѝ го даде Сюзан. Тя би могла да обясни на сестра си по-добре от вас или от мене колко я позори

подобно познанство.

— Струва ми се, че сте твърде несправедлив към Елинон — отвърна мистър Хардинг. — Аз не бих допуснал тя да се опозори и не мисля, че такава опасност изобщо съществува. Тя има право да поддържа кореспонденция, с когото си иска и аз не бих се наел да я осъждам, че е получила писмо от мистър Слоуп.

— Предполагам — каза доктор Грантли, — че вие не желаете тя да се омъжи за този човек. Сигурно ще се съгласите, че такъв брак би я опозорил!

— Не искам тя да се омъжва за него — отвърна обърканият баща. — Аз не го харесвам и не мисля, че той би бил добър съпруг. Но ако Елинон се реши все пак на този брак, не виждам абсолютно нищо позорно в това.

— Боже господи! — извика доктор Грантли и се отдръпна в самия ъгъл.

Мистър Хардинг не каза нищо повече, но започна да свири някаква погребална песен с въображаем лък на въображаемо виолончело, за което сякаш нямаше достатъчно място в каретата. Той продължи да изпълнява този мотив с всевъзможни вариации, докато не пристигнаха в Плъмстед.

По пътя архидяконът се бе отдал на тъжни мисли. Досега той винаги бе гледал на тъста си като на верен съратник, макар и да знаеше, че е лишен от борчески дух. Не бе изпитвал страх, че мистър Хардинг би могъл да мине в лагера на врага, макар и да не очакваше от бившия управител храбри подвизи на бойното поле. Сега обаче изглеждаше, че със своите хитрости Елинон е успяла напълно да подведе и обърка баща си, да го лиши от способността да разсъждава правилно, да го накара да промени обичайните си наклонности и вкусове, като започне да проявява търпимост към човек, чието високомерие и вулгарност доскоро биха му се сторили направо непоносими. Че Елинон и мистър Слоуп се бяха вече договорили за всичко, не подлежеше на никакво съмнение. Дори мистър Хардинг беше, изглежда, в течение на нещата. Във всеки случай той най-малкото се догаждаше за техния заговор и бе явно готов да му даде одобрението си.

Всъщност така и беше. Мистър Хардинг изпитваше към мистър Слоуп неприязън, доколкото изобщо беше способен на такова чувство.

Ако дъщеря му имаше намерението нарочно да го огорчи с втория си брак, едва ли би могла да избере по-удачен партньор от мистър Слоуп. Но както често си повтаряше той напоследък, какво право имаше да я осъжда, след като тя не беше извършила нищо лошо? Ако мистър Слоуп ѝ харесваше, това си беше нейна работа. Наистина мистър Хардинг не можеше да си обясни как една умна, образована, изтънчена жена с толкова добър вкус е способна да хареса подобен човек. И започна да се пита дали тя действително го харесва.

О, нерешителни човече! Най-великодушен, най-милосърден, но и най-нерешителен от хората! Как не можа да я попиташ направо? Не е ли тя рожба на твоите чресла, не е ли дете на твоето сърце и най-любимото ти същество на света? Нима през тези дълги години на най-голяма сърдечна близост ти не се убеди в нейната преданост, добрина и синовно послушание? Защо тогава, след като знаеш и чувствуващ всичко това, блуждаеш пипнешком в тъмнината, защо търпиш да говорят за нея с тон, който наранява твоето любещо сърце, без да я защитиш както подобава?

Мистър Хардинг не бе повярвал преди, не повярва и сега, че дъщеря му възнамерява да се омъжи за този човек, но се страхуваше да изкаже това свое мнение. Защото, ако все пак го направеше, пътят му за отстъпление щеше да бъде вече отрязан. Дълбоко в сърцето си той желаше следното: първо, предположенията на архидякона да се окажат абсолютно безпочвени — с радост би повярвал твърдо в това, но не се решаваше; второ, бракът да бъде осуетен, ако се установи, че за нещастие Елинор замисля подобна стъпка; и трето, ако тя е загубила ума си до такава степен, че да се омъжи за този човек, да си остави вратичка, за да заяви, че няма причини да престане да се вижда с нея.

Той искаше да вярва, че тя е неспособна на такъв брак; искаше да покаже, че има доверие в нея, но искаше също да може да твърди, че не е направила нищо лошо, ако за нещастие не оправдае очакванията му.

Само любовта може да изкупи подобна непоследователност и в случая тя наистина я изкупваше. Мистър Хардинг не приличаше много на римлянин. Той не беше способен да пожертвува своята Лукреция дори ако тя се оскверни, като отговори с „да“ на този Тарквиний^[3] в расо от епископския дворец. Ако Тарквиний не успее, толкова по-добре, но дори в противния случай бащиното му сърце ще остане

открито за неговата дъщеря такава, каквато е, независимо от всякакви тарквиниевци.

Доктор Грантли беше с по-твърд дух, но съвсем не бе лишен и от сърце. Той изпитваше искрена любов към жена си и децата си, както и към своите приятели. Обичаше тъста си, а беше готов да обикне и Елинон, ако тя влезе в редиците на неговата партия, ако застане на негова страна, ако започне да вижда в слоуповците и праудиевците само врагове на човечеството и да признава заслугите и добродетелите на гуиновците и еърбиновците. Той искаше да бъде, както сам казваше, „сигурен“ във всички, които допускаше в светинята на своя дом и на своето сърце. Чувствуваше се добре само в общество, изпълнено с дух на вяност към Високата църква, който обединява всичките му членове в някакво тайно братство. Не беше догматичен по отношение на своите принципи. Търпеливо се помиряваше с много нюанси на англиканския консерватизъм, но не можеше да се постави под един знаменател със слоуповците и праудиевците.

Освен това на него не му достигаше или по-точно казано, не го измъчваше онази женствена мекота на духа, която бе така присъща на мистър Хардинг. Неговите разбирания за приятелството бяха следните: докато приятелите му го подкрепят, и той ще ги подкрепя, ще работи рамо до рамо с тях, ще остане предан на преданите. Беше му напълно чужда онази прекрасна любов, която остава вяна и на неверния приятел.

И така, при завръщането си в Плъмстед те и двамата бяха, всеки посвоему, нещастни.

Беше вече доста късно и дамите бяха отишли горе да се преоблекат за вечерята. Двамата спътници се разделиха мълчаливо във вестибюла. Като минаваше покрай вратата на Елинон, мистър Хардинг почука и предаде писмото. Архидяконът побърза да се оттегли в своите покои, за да излее душата си пред вярната си съпруга.

Няма да разказваме подробно за беседата, която се състоя между съпругеската спалня и намиращата се в съседство тоалетна стая. Читателят, който вече добре познава действащите лица, може лесно да си представи каква беше тя. Нейната същност можеше да се прочете без особени затруднения и на челото на мисис Грантли, когато тя слезе долу за вечеря.

Когато пое писмото от баща си, Елинон нямаше никаква представа от кого може да бъде то. Не беше виждала почерка на мистър Слоуп, а и да го беше виждала, не го помнеше, затова не мислеше за него, докато въртеше писмото в ръцете си — всички правим така, ако не можем веднага да познаем по почерка или по печата кой ни е писал. Тя седеше пред огледалото, разчесваше косите си и всеки две-три минути скачаше да си поиграе с момченцето, което пълзеше по кревата и поглъщаше цялото внимание не само на майка си, но и на камериерката.

Най-после, седнала отново пред тоалетната масичка, Елинон разчупи печата, обърна листа и видя името на мистър Слоуп. Отначало се изненада, после се разсърди, а след това се разтревожи. Но когато започна да го чете, то събуди интереса ѝ. Вестта, че всички пречки за връщането на баща ѝ в старопиталището са отстранени, я зарадва много и тя не забеляза с какъв предвзет език ѝ се съобщаваше това. Разбра само, че ѝ се възлага да предаде приятната новина на баща си, и не помисли, че един млад неженен свещеник не би трябвало да се обръща с такава молба към нея. Напротив, тя почувствува благодарност към мистър Слоуп и ѝ се прииска час по-скоро да се облече и да изтича при баща си. След това стигна до споменаването на нейните благочестиви усилия и дълбоко в сърцето си каза, че мистър Слоуп е едно надуто магаре. После пък се почувствува оскърбена, че синът ѝ е наречен мило момченце от мистър Слоуп — той беше мило момченце само за нея и за никой друг, във всеки случай не и за такъв чужд и неприятен човек като мистър Слоуп. Накрая стигна до къдриците и направо се отврати. Погледна се в огледалото и ги видя — те без съмнение бяха дълги, копринени и много красиви. Няма да отричам — тя знаеше, че са такива, но сега те я дразнеха и Елинон продължи да ги разчесва сърдито и небрежно. Гневно смачка писмото и реши почти без да се замисля, че няма да го показва на баща си. Само ще му предаде неговото съдържание. След това, за да се поуспокои, си поигра още малко с момченцето, помоли камериерката да закопчае роклята ѝ и слезе за вечеря.

Докато припикаше надолу по стълбите, тя започна да осъзнава, че е изпаднала в трудно положение. Не можеше да не съобщи на баща си новината за старопиталището, но ѝ беше крайно неудобно да признае, че е получила писмо от мистър Слоуп в присъствието на съпрузите

Грантли. Баща ѝ беше вече долу. Бе дочула стъпките му в коридора. Затова реши да го дръпне настрана и да му каже за полученото съобщение. Бедното момиче! То дори и не подозираше колко сурово беше осъдено вече това злополучно писмо.

Когато влезе в гостната, всички се бяха вече събрали, включително мистър Еърбин, и всички имаха подчертано мрачен и сърдит вид. Двете момичета седяха тихо настрана, сякаш се досещаха, че се е случило нещо неприятно. Даже мистър Еърбин беше угрижен и мълчалив. Елинон не го беше виждала след закуската. Той беше прекарал целия ден в Св. Юълд и съвсем естествено беше да започне да разказва как вървят работите в неговата енория. Но вместо това той продължаваше да стои угрижен и мълчалив. Всички бяха угрижени и мълчаливи. Елинон почувствува, че бяха говорили за нея, и сърцето ѝ се сви при мисълта за мистър Слоуп и неговото писмо. Така или иначе, беше ясно, че при това положение няма да може да поговори с баща си насаме.

Скоро беше доложено, че масата е сложена, и както обикновено доктор Грантли предложи ръката си на Елинон. Но той направи това с такъв вид, сякаш му струваше много усилия да се подчини на тази крайно неприятна необходимост. Елинон веднага долови неговото настроение и едва докосна с пръсти лакътя му. Не е трудно да се отгатне в каква атмосфера премина вечерята. Доктор Грантли каза две-три думи на мистър Еърбин, мистър Еърбин каза два-три думи на мисис Грантли, тя каза две-три думи на баща си, а той се опита да каже две-три думи на Елинон. Елинон разбра, че е била съдена и призната за виновна в нещо, макар и да не знаеше в какво. Много ѝ се искаше да каже на всички: „Е, какво толкова съм направила? Хайде, обяснете ми какво е моето престъпление; за бога, не скривайте дори най-лошото от мен!“, но не можа. Не можа да произнесе нито дума и продължи да седи мълчаливо със смътното чувство за вина, преструвайки се твърде неубедително, че се храни.

Най-после масата беше вдигната и скоро след това дамите се оттеглиха. Когато те излязоха, господата станаха малко по-разговорчиви, но не много. Естествено те не можеха да обсъждат греховете на Елинон. Всъщност архидяконът бе вече успял да предаде своята балдъза — преди вечерята той се срещна с мистър Еърбин в кабинета си и му намекна доверително за своите опасения. Тонът му

беше изключително сериозен и печален и мистър Еърбин стана също много сериозен, а както изглежда — и доста печален, когато научи за неговите страхове. Той отвори широко очите и устата си и произнесе с характерен шепот: „Мистър Слоуп!“, както би казал: „Холера!“, ако беше научил от приятеля си, че неговите деца са заразени от тази ужасна болест. „Страхувам се, много се страхувам, че това е така“ — каза архидяконът и те излязоха от кабинета.

Няма да анализираме подробно какви чувства пробуди у мистър Еърбин тази неочаквана новина. Достатъчно е да кажем, че той беше изненадан, смутен, огорчен и объркан. Може би не бе мислил много за Елинор, но бе почувствувал благотворното ѝ влияние — беше му приятна приятелската близост, създаде се между тях благодарение на непринудените нрави в отдалеченото от града плъмстедско имение, бе говорил с най-похвални думи за нейната интелигентност пред архидякона и се бе разхождал из градината с нея, косейки малкия ѝ син на конче. И когато мистър Еърбин нарече Джони свое мило момченце, Елинор не изпита раздразнение.

И така, тримата мъже пиеха виното си, мислеха за едно и също, но не се решаваха да заговорят за него. Затова ще ги оставим и ще последваме дамите в гостната.

Мисис Грантли бе получила съответни указания от мъжа си, които тя прие да изпълни без особена охота. Той бе поискал от нея да поговори сериозно с Елинор и да ѝ обясни, че ако не се откаже от мистър Слоуп, няма да може да разчита на подкрепата на своите сегашни приятели. Мисис Грантли вероятно познаваше по-добре сестра си и увери архидякона, че е безполезно да я увещава. Според нея имаше само едно нещо, което можеха да направят — да държат Елинор по-далеч от Барчестър. Можеше да добави още (тъй като беше особено проникателна за тези неща), че навярно не би било зле да държат Елинор по-близо до мистър Еърбин. Но тя не каза това на глас. Оказа се обаче невъзможно да предума архидякона, който се позова неведнъж на своята съвест и заяви, че ако мисис Грантли не е съгласна, той самият ще говори с Елинор. Подложена на такъв натиск, жена му се съгласи да изпълни неговата поръчка, но го предупреди недвусмислено, че намесата ѝ само ще влоши нещата. И тя се оказа права.

Едва затворила след себе си вратата на гостната, мисис Грантли намери някакъв благовиден предлог да отпрати дъщерите си и пристъпи към изпълнението на своята задача. Много добре знаеше, че няма почти никакво влияние над сестра си. Различният им начин на живот и отдалечеността на техните жилища ги бяха направили почти чужди една на друга. Мисис Грантли бе напуснала бащиния дом, когато Елинор беше още дете, и оттогава те почти не бяха живели заедно. Освен това през последните години Елинор започна да се възмущава вътрешно от тираничната власт, която архидяконът явно упражняваше върху баща ѝ, и по тази причина не бе склонна да признае на съпругата на архидякона никаква власт върху самата себе си.

— Преди вечеря ти май получи някакво писмо — започна по-голямата сестра.

Елинор призна, че е получила писмо, и почувствува как се изчервява. Би дала мило и драго да не се изчерви, но колкото повече се опитваше да запази нормалния цвят на лицето си, толкова повече го губеше.

— Не беше ли от мистър Слоуп?

Елинор каза, че писмото е от мистър Слоуп.

— Редовно ли си пишеш с него, Елинор?

— Не съвсем — отвърна тя, тъй като започна да се дразни от този кръстосан разпит. И реши — макар че е трудно да се обясни защо — в никой случай да не казва на сестра си Сюзан за какво става дума в това писмо. Тя знаеше, че мисис Грантли действа по внушение на архидякона, и не искаше да отговаря на обвинения, които изхождаха от него.

— Но, Елинор, скъпа, защо изобщо получаваш писма от мистър Слоуп, след като знаеш колко неприятен е той на татко, а и на архидякона и на всичките ти приятели?

— Първо на първо, Сюзан, аз не получавам от него писма; второ, доколкото именно мистър Слоуп е написал това единствено писмо, а аз само го получих — и не виждам как можех да не го получа, след като то ми бе връчено лично от татко, — считам, че е по-добре да попиташ мистър Слоуп, а не мен.

— За какво ти пише, Елинор?

— Не мога да ти кажа — отвърна тя, — тъй като писмото е поверително и е свързано с друг човек.

— Значи, в него нямаше нищо лично за тебе?

— Не бих казала, че е точно така, Сюзан — отговори Елинонр, която изпитваше все по-голямо раздражение от въпросите на сестра си.

— Право да ти кажа, това е малко странно — продължи мисис Грантли с пресилена усмивка. — Млада дама в твоето положение получава от неженен господин писмо, чието съдържание не иска да разкрие и което се срамува да покаже на сестра си...

— Не се срамувам! — избухна Елинонр. — Няма абсолютно нищо, от което да се срамувам, но не желая да бъда разпитвана за моите писма от когото и да било.

— Е, мила — отвърна сестра ѝ, — мога само да ти кажа, че според мен мистър Слоуп не е най-подходящият човек, с когото би могла да си пишеш.

— Дори да е съвсем неподходящ, как бих могла да му попреча да ми пише? Но вие всички сте толкова предубедени по отношение на него, че виждате безочие и наглост там, където у другото бихте видели любезност и великодушие. Ненавиждам такава религия, която учи на едно толкова пристрастно милосърдие.

— Съжалявам, Елинонр, че ненавиждаш религията, с която се срещаш тук, но не бива да забравяш, че в това отношение архидяконът познава света по-добре от тебе. Не те моля да ме уважаваш и да се вслушваш в съветите ми, макар за жалост да съм много години по-възрастна от теб, но по един такъв въпрос ти наистина би могла да се вслушаш в съвета на архидякона. Той много държи да бъде твой приятел, ако му дадеш такава възможност.

— По един какъв въпрос? — с нескрито раздражение попита Елинонр. — Честна дума, не мога да разбера за какво изобщо става дума.

— Ние всички искаме да прекратиш познанството си с мистър Слоуп.

— Вие всички искате и аз да проявявам същата нетърпимост като вас. Но това няма никога да стане. Не виждам нищо лошо в познанството си с мистър Слоуп и няма да го обидя, като взема да твърдя обратното. Той е сметнал за необходимо да ми пише и аз нямам

нужда от съветите на архидякона по този повод. Когато ми потрябват, сама ще се обърна към него.

— В такъв случай, Елиноор, мой дълг е да ти кажа — тук мисис Грантли заговори с подчертана сериозност, — че архидяконът намира тази размяна на писма за позорна и не може да допусне тя да продължава в неговия дом.

Очите на Елиноор замяха мълнии и тя скочи от стола си.

— Можеш да кажеш на архидякона, че където и да се намирам, ще получавам писма каквито си искам и от когото си искам. А колкото за думата „позорна“, ако доктор Грантли я е употребил, говорейки за мен, тази негова постъпка не подобава на един джентълмен и е проява на негостоприемство. — Вече до вратата, тя добави: — Когато татко излезе от столовата, бъди така добра и го помоли да дойде в моята стая. Ще му покажа писмото на мистър Слоуп, но само на него и на никой друг! — И с тези думи тя се оттегли при сина си.

Елиноор дори не подозираше в какво престъпление я обвиняват. И през ум не ѝ минаваше, че нейните близки я смятат за способна да се влюби в мистър Слоуп. Тя вярваше, че те го преследват поради своите предубеждения и поради липсата си на търпимост, и затова не искаше да се присъедини към тях, въпреки че никак не харесваше този човек.

Много ядосана, Елиноор седна на ниското кресло до отворения прозорец при креватчето на детето. „Да посмее да каже, че съм се опозорила! — повтаряше си тя мислено. — Как може татко да се примирява с неговото високомерие! Никога вече няма да седна на масата в неговия дом, ако не ми се извини за тази дума.“ Тук изведнъж ѝ мина през ума, че мистър Еърбин също може да е чул за нейната „позорна“ преписка с мистър Слоуп, и лицето ѝ пламна от раздразнение. О, ако знаеше истината! Ако само можеше да си представи, че мистър Еърбин е бил уведомен за предстоящата ѝ женитба с мистър Слоуп като за свършен факт!

Не след дълго баща ѝ дойде при нея. Щом мистър Хардинг излезе от гостната, мисис Грантли дръпна мъжа си в прозоречната ниша и му разказа за пълния си неуспех.

— Ще поговоря лично с нея, преди да си легна — каза архидяконът.

— Моля те, недей! Няма да постигнеш нищо друго, освен един неприличен скандал. Нямаш представа колко упорита може да бъде тя.

Архидяконът заяви, че това изобщо не го интересува. Той знаел своя дълг и щял да го изпълни. Мистър Хардинг проявявал изключителна слабост в такива случаи. Не искал после да го измъчва съвестта, че не е направил всичко възможно за предотвратяването на такъв позорен съюз. Напразно мисис Грантли го убеждаваше, че ако говори с Елинор гневно, това само ще ускори надвисналата катастрофа и ще я направи неминуема — при положение че не всичко е още решено. Архидяконът беше ядосан, непреклонен и обиден. Фактът, че негова родственица е получила писмо от мистър Слоуп, го бе наранил в най-чувствителното място и той не искаше и да чуе за търпеливо изчакване.

Когато влезе в стаята на дъщеря си, мистър Хардинг изглеждаше уморен и натъжен. Тези тревоги го измъчваха жестоко. Чувствуваше, че ако продължат, любезното пророчество на капелана ще се сбъдне и той ще трябва да слезе от сцената. Почука тихичко на вратата, почака, докато чуе ясна покана да влезе, и чак тогава престъпи прага с такъв вид, сякаш не тя, а той беше подозираният престъпник.

Елинор веднага го прегърна, целуна го по челото и го погали, не с радост, но с дълбока нежност.

— О, татко — каза тя, — толкова искам да поговоря с теб. Днес те приказваха за мен долу, не е ли така, татко?

Мистър Хардинг смотолеве, че наистина архидяконът е говорил за нея.

— Скоро ще намразя доктор Грантли...

— Какво приказваш, мила!

— Да, ще го намразя. Въпреки волята си. Той е толкова безчувствен, толкова лош, толкова подозрителен към всички, които не го боготворят. И е така чудовищно високомерен, сякаш другите хора нямат, за разлика от него, никакво право на собствено мнение.

— Той е наистина ревностен в своите убеждения, мила, но съвсем не е лош.

— Лош е, татко, много е лош. Ето, предобед получих това писмо от мистър Слоуп. Ти самият ми го даде. Прочети го, моля те. Цялото е все за тебе. Трябваше да бъде адресирано до теб. Знаеш какво са говорили по този повод долу. Знаеш как се държаха с мен на масата. А след това Сюзан започна да ме поучава, докато ме принуди да напусна

стоята. Прочети го, татко, и кажи дали доктор Грантли има основания да бъде толкова възмутен.

Мистър Хардинг пусна кръста на дъщеря си и бавно прочете писмото. Тя се надяваше лицето му да се озари от радост, като научи, че всички пречки за връщането му в старопиталището са вече отстранени, но и този път я очакваше разочарование. Първото чувство, което го обзе, беше чувството на дълбоко отвращение, че мистър Слоуп е решил да се намеси в негова полза. Много му се искаше да се върне в приюта, но би предпочел сто пъти да се откаже веднъж завинаги от мястото на управител, отколкото да го вземе благодарение на някакво застъпничество от страна на мистър Слоуп. Освен това никак не му хареса тонът на писмото — мазен, фалшив и отблъскващ като самия си автор. За разлика от Елиноор той разбра, че в писмото бе казано по-малко, отколкото бе загатнато. Споменаването на благочестивите усилия на Елиноор, сякаш те нямаха нищо общо с неговите собствени, засегна бащинските му чувства. А когато стигна до „милото момченце“ и „копринените къдрици“, той с отчаяние затвори писмото и бавно го сгъна. Невъзможно беше мистър Слоуп да се осмели да пише по този начин, ако не е бил окуражаван. Невъзможно беше Елиноор да получи такова писмо, без да изпита възмущение, ако не беше склонна да поощрява неговите ухажвания. Поне такива бяха разсъжденията на мистър Хардинг.

Колко трудно е да си съставим вярна представа за чувствата на другите! Дочитайки последните фрази на писмото, мистър Хардинг осъди в себе си Елиноор за проявената неделикатност и това го направи безкрайно нещастен. Вярно, не беше отговорна за написаното от мистър Слоуп. Но не изрази и отвращение от него. Напротив, тя по-скоро одобряваше писмото като цяло. Беше му го дала да го прочете — за свое и за негово оправдание. Сърцето на бащата се сви, защото той почувствува, че няма да може да я оправдае.

Но всъщност именно истинската женска деликатност на Елиноор ѝ навлече това осъждане. Изслушайте ме, уважаеми госпожи, и поне вие я оправдайте. Към този човек, към този поклонник, чиито ухажвания не забелязваше, тя изпитваше същите чувства, каквито изпитваше към него и баща ѝ, каквито изпитваха и съпрузите Грантли. Във всеки случай той ѝ беше не по-малко неприятен като личност. Но тя вярваше, че по същество той е честен човек и че искрено иска да

помогне на баща ѝ. Считаше се задължена след всичко станало да покаже писмото на мистър Хардинг. Смяташе, че той трябва да е в течение на казаното от мистър Слоуп. Но не намираше за необходимо да се извинява за вулгарния му тон, нито пък да го осъжда или даже да спомене за този тон, породен като всяка вулгарност от обикновено невежество. Противно ѝ беше, че човек като мистър Слоуп си позволяваше да коментира привлекателните страни на нейната външност, и нямаше никакво желание да обсъжда с баща си нещо, което ѝ беше противно. Тя не допускаше, че могат да имат различно мнение по един такъв въпрос. Щеше да ѝ бъде неприятно да отвори дума за това, да се опълчи срещу човек, за когото се стараете, общо взето, да мисли и да говори хубаво. Срещата с този човек ѝ беше неприятна, но тя би могла да се натъкне на такъв като него и на улицата, а при подобна среща никога не би ѝ хрумвало да говори за нещо, което ѝ внушаваше отвращение.

Но той, глупавият, слаб, любещ баща, не пожела да каже нито една дума, въпреки че тази дума би разсеяла всички съмнения. Щяха да последват потоци от сълзи и след десет минути всички в къщата щяха да разберат истинското положение на нещата. Бащата щеше да бъде на седмото небе. По-голямата сестра щеше да целуне по-малката и да ѝ поиска хиляди извинения. Архидяконът също щеше да се извини, да вдигне вежди в недоумение и да си легне успокоен. А мистър Еърбин... мистър Еърбин щеше да сънува Елинора, да се събуди влюбен и преди да заспи на другия ден, да започне да крои планове за женитба. Но уви, на всичко това не бе съдено да се сбъдне!

Мистър Хардинг бавно сгъна писмото, върна го на Елинора, целуна я по челото и призова над нея божията благословия. След това се запъти унило към своята стая.

Веднага след неговото тръгване на вратата на Елинора се почука отново; предвзетата камериерка на мисис Грантли влезе на пръсти в стаята и поиска да узнае дали мисис Болд ще бъде така любезна да поговори две минути с архидякона в неговия кабинет, ако това не ѝ е неприятно. Архидяконът щял да се чувства много задължен и нямало да я задържи повече от две минути.

Елинора помисли, че ще ѝ бъде крайно неприятно — тя беше уморена, изтощена и разстроена. Сегашните ѝ чувства към доктор Грантли приличаха на всичко друго, но не и на приятелска

привързаност. Но тя не беше страхливка и затова обеща след пет минути да бъде в кабинета. Елинор оправя косите си, сложи бонето и заслиза със свито сърце по стълбите.

[1] Любовно писмо (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Съучастник в престъплението (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Става въпрос за две римски легенди. Според първата центурионът Виргиний убил дъщеря си, която децемвирът Апий Клавдий, запленил от нейната красота, обявил за своя робиня, а съгласно другата — Лукреция, изнасилена от сина на Тарквиний Гордий, не могла да понесе този позор и се самоубила. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА

СЕРИОЗЕН РАЗГОВОР

Има хора, които обожават сериозните разговори, особено когато именно на тях се пада да дават съвети или да четат наставления, и архидяконът беше може би един от тези хора. Но сега той се готвеше за предстоящото обяснение без каквото и да било удоволствие. Въпреки всичките си недостатъци той не беше негостоприемен и не можеше да не почувствува, че като мъмри Елинон под собствения си покрив, нарушава правилата на гостоприемството. Освен това не беше сигурен, че ще успее да се наложи. Жена му бе заявила, че това в никой случай няма да му се удаде, а той обикновено се отнасяше с доверие към нейните думи. Но беше твърдо убеден, че поведението на Елинон е неприлично и че негов дълг е да се опита да я вразуми, затова неговата съвест не му позволяваше да се вслуша в съвета на жена си и спокойно да си легне да спи.

Лицето на Елинон, когато тя влезе в кабинета, съвсем не му подеждва окуражително. Обикновено тя беше кротка и внимателна, но сега в очите ѝ имаше нещо, което не улесняваше никак неговата задача. Всъщност тя не беше свикнала да слуша упреци. От ранната ѝ младост никой не бе правил опити да ѝ се кара, освен архидякона, а неговите опити бяха обикновено неуспешни. Но дори и те престанаха след нейната женитба, затова сега, като чу спокойните ѝ стъпки, той почти съжали, че не бе послушал съвета на жена си.

Доктор Грантли започна с извинения за безпокойството, което ѝ бе създал. Тя го помоли да не се тревожи за това, увери го, че да слезе по стълбата, за нея не е никакво безпокойство, след което седна и търпеливо зачака първия удар.

— Мила Елинон — каза той, — надявам се, не се съмнявате, че едва ли имате по-искрен приятел от мен. — Елинон не отговори нищо и той продължи: — Ако имахте брат, сигурно нямаше да ви досаждам с онова, което се готвя да ви кажа. Но при това положение не мога да не

мисля, че за вас е утеха да чувствувате до себе си човек, който е загрижен за вашето щастие не по-малко, отколкото ако беше ваш брат.

— Никога не съм имала брат — каза тя.

— Зная, че не сте имали, и затова се обръщам към вас сега.

— Никога не съм имала брат — повтори тя, — но и никога не съм чувствувала нужда от такъв. Татко беше за мен и баща, и брат.

— Той е най-привързаният и най-любезен баща, но...

— Да, най-привързаният и най-любезен баща на света и най-добрият възможен съветник. Докато е жив, нямам нужда от ничии други съвети.

Това пообърка архидякона. Той не можеше да възрази открито на думите на своята балдъза за баща ѝ, но не можеше и да се съгласи с нея. Искаше да я накара да разбере, че ѝ предлага своето съдействие, тъй като нейният баща е мекосърдечен добряк, който не познава добре превратностите на живота, но не се решаваше да ѝ го каже. И сега му се налагаше да пристъпи незабавно към същността на предлагания от него съвет, без да е получил потвърждение от нейна страна, че тя се нуждае от този съвет и че ще го изслуша с благодарност.

— Сюзан ми каза, че днес сте получили писмо от мистър Слоуп.

— Да, татко го донесе от града. Не ви ли спомена за него?

— Сюзан ми каза също, че не сте пожелали да ѝ съобщите неговото съдържание.

— Мисля, че тя не ме е молила за такова нещо. Но дори да ме беше помолила, нямаше да ѝ отговоря. Намирам за проява на лош тон да се разпитва за личните писма. Който иска да ги покаже, прави това, без да бъде молен.

— Точно така. Разбира се. Вие сте напълно права. Но нима обстоятелството, че сте получили писмо от мистър Слоуп, което не желаете да покажете на своите приятели, не предизвиква известна... известна изненада... известно подозрение...

— Подозрение ли?! — без да повишава тон, каза тя с обичайния си мек, женствен глас, но с неприкрито възмущение. — Подозрение! А кой ме подозира и в какво?

Последва мълчание, тъй като архидяконът не беше готов да обясни естеството на своите подозрения.

— Да, доктор Грантли, не пожелах да покажа писмото от мистър Слоуп на Сюзан. Не можех да го покажа на никого, преди да го е видял

татко. Ако искате да го прочетете сега, можете да го направите. — И тя му протегна писмото през масата.

Той съвсем не очакваше такава отзивчивост и тя разстрои тактическия му план. Все пак архидяконът пое писмото, прочете го внимателно, след това го сгъна, сложи го на масата и го затисна с длан. В неговите очи това беше писмо на един щастлив годеник, то сякаш потвърждаваше най-лошите му подозрения. А това, че Елинор му го показва, беше едва ли не равносилно на открито признание от нейна страна, че ѝ е много приятно да получава любовни писма от мистър Слоуп. Той почти напълно пренебрегна основното съдържание на посланието, до такава степен бе погълнат от мисълта за предстоящата женитба.

— Ще ви бъде много задължена, доктор Грантли, ако ми върнете това писмо.

Той го взе от масата, но не показа с нищо, че е готов да го върне.

— И мистър Хардинг е чел това нещо? — попита архидяконът.

— Разбира се, че го е чел! — каза тя. — То е предназначено за него и е посветено изключително на неговите проблеми, така че аз естествено му го дадох да го прочете.

— И вие мислите, Елинор, че за вас... че за една дама във вашето положение е в реда на нещата да получава такива писма от мистър Слоуп?

— Напълно в реда на нещата — отвърна тя, може би донякъде водена от желание да противоречи, а може би забравила за момент недопустимото споменаване на нейните копринени къдрици.

— В такъв случай, Елинор, мой дълг е да ви кажа, че съм на съвсем друго мнение.

— Не се и съмнявам — каза тя вече само от упорство и от нежелание да отстъпи. — Вие гледате на мистър Слоуп като на личен пратеник на сатаната. А аз го намирам за един ревностен и добросъвестен свещеник. Жалко наистина, че нашите мнения са тъй различни, но след като това е така, може би ще е най-добре да прекъснем този разговор.

Тук Елинор не беше никак права. Тя вероятно би могла да се откаже да обсъжда с архидякона тази тема, без да нарушава правилата на приличие, но след като се беше съгласила веднъж да го изслуша, не биваше да му казва, че той вижда в мистър Слоуп пратеник на

нечестивия. Не биваше също да хвали мистър Слоуп, щом в дълбините на душата си нямаше добро мнение за него. Но тя беше жестоко обидена, ядосана и огорчена. Цялата вечер я бяха подлагали на кръстосан разпит, бяха я оскърбявали и тормозили. Всички, даже мистър Еърбин, даже баща ѝ, бяха против нея. Тя отдаваше това на своенравието и предразсъдъците на архидякона, затова реши да даде воля на своята неприязън към него. Не искаше нито да моли, нито да раздава милост. Той бе проявил непростителна дързост, като бе почнал да я разпитва за нейната кореспонденция, и тя бе твърдо решена да го накара да разбере това.

— Елинор, вие се самозабравяте — каза той със строг глас. — Иначе не бихте ми казали, че съм способен да смятам, когото и да било за пратеник на сатаната.

— Но точно това правите! — възрази тя. — Приписвате му всичко най-лошо. Дайте ми това писмо, ако обичате. — Тя протегна ръка и пое писмото. — Той се старее с всички сили да помогне на татко и е направил повече, отколкото който и да е от татковите приятели, но въпреки това, само защото е капелан на един епископ, когото не харесвате, вие говорите за него, сякаш той няма право дори на най-елементарна учтивост.

— Той не е направил нищо за баща ви.

— А аз мисля, че е направил много, и що се отнася до мене, мога само да съм му благодарна. Никакви вати думи не са в състояние да променят това. Аз съдя за хората по техните дела, а неговите, доколкото ми е известно, са добри. — Последва кратка пауза. — Ако нямате какво повече да ми кажете, ще ви помоля да ми разрешите да ви пожелаая „лека нощ“. Много съм уморена.

Доктор Грантли намираще, че е сторил всичко възможно, за да не прояви нелюбезност към своята балдъза. Бе се постарал да не бъде рязък с нея и да смекчи максимално остротата на упреците си. Но нямаше намерение да я пусне, преди да се е изказал докрай.

— Имам какво да ви кажа, Елинор, и се страхувам, че ще ви се наложи да го изслушате. Вие твърдите, че е напълно в реда на нещата да получавате от мистър Слоуп писма като това, което държите сега в ръката си. Сюзан и аз сме на съвсем различно мнение. Вие, разбира се, имате пълно право да се разпореждате със себе си и колкото и да съжаляваме, ако по някаква причина се отчуждите от нас, ние двамата

не сме в състояние да ви попречим да предприемете стъпката, която би могла да доведе до такова отчуждение. Ако вие сте достатъчно лекомислена, за да отхвърлите съветите на своите приятели, ще ви се наложи да минете без тях. И все пак, Елинор, аз бих искал да ви задам следния въпрос: струва ли си да скъсате с всички, които сте обичали, с всички, които ви обичат — заради мистър Слоуп?

— Не разбирам какво искате да кажете, доктор Грантли. Не зная за какво говорите. Нямам намерение да скъсвам с никого.

— Но това ще стане неизбежно, ако свържете своята съдба с мистър Слоуп. Елинор, трябва да бъда откровен с вас. Налага ви се да избирате между вашата сестра, мен, нашите приятели и мистър Слоуп с неговите приятели. Не казвам нищо за баща ви, тъй като вие сигурно познавате по-добре от мен неговите чувства.

— Какво искате да кажете, доктор Грантли? Как да разбирам думите ви? Никога не съм виждала такава злостна предубеденост!

— Това не е предубеденост, Елинор. Аз съм значително по-стар и по-опитен от вас. Мистър Слоуп стои във всяко отношение по-долу от вас. Би трябвало да разберете и да почувствувате това. Моля ви... много ви моля, помислете хубаво, докато не е късно.

— Късно ли?

— А ако не вярвате на мен, попитайте Сюзан — нали тя не е предубедена спрямо вас! Или пък се посъветвайте с баща си — той във всеки случай е лишен от такива предубеждения. Попитайте мистър Еърбин...

— Нима сте говорили за това и с мистър Еърбин? — извика тя, изправяйки се срещу него.

— Елинор, скоро за това ще говори цял Барчестър и цялата епархия.

— Но вие сте говорили с мистър Еърбин за мен и за мистър Слоуп, така ли?

— Да, говорих, и той е напълно съгласен с мен.

— Съгласен за какво? Не, вие ще ме подлудите!

— Съгласен е с мен и със Сюзан, че е напълно невъзможно да бъдете приемана в Плъмстед като мисис Слоуп.

Ние не сме любимци на трагическата муза и затова не се наемаме да опишем лицето на Елинор в оня миг, когато за първи път чу името „мисис Слоуп“ като предполагаемо, възможно или вероятно

свое име в бъдеще. Но погледа ѝ, такъв, какъвто беше в този момент, доктор Грантли не можа скоро да забрави. Няколко секунди тя беше просто безсилна да намери думи, за да изрази дълбокия си гняв и отвращение. Изобщо през целия този разговор не ѝ беше лесно да намира думите си.

— Как смееете да бъдете толкова безочлив! — каза най-после тя и избяга от кабинета, така че архидяконът не можа да каже нищо повече. Едва успя да се сдържи, докато стигне до стаята си — тогава затвори вратата, хвърли се на леглото и се разрида така, сякаш сърцето ѝ щеше да се пръсне.

Но дори и сега тя не си даваше сметка за цялата истина. Нямаше никаква представа, че нейният баща и сестра ѝ отдавна и напълно сериозно бяха стигнали до заключението, че тя възнамерява да се омъжи за този човек. Даже в този момент не ѝ се вярваше, че архидяконът наистина мисли така. Посредством някаква мозъчна акробатика тя реши, че на дъното на тези обвинения е мистър Еърбин и бе обзета от страшен гняв срещу него. Раздразнението ѝ не знаеше граници. Не можеше да повярва, че обвинението е сериозно. Предполагаше, че архидяконът и мистър Еърбин са обсъждали нейното тъй нежелано от тях познанство с мистър Слоуп, че мистър Еърбин с присъщата си саркастична подигравателност е споменал за възможността от такъв противен брак само за да представи познанството ѝ със своя враг в най-оскърбителна светлина, а архидяконът бе взел тази идея от него и бе счел за необходимо да накаже Елинор със своите намеци. Цяла нощ тя лежа будна, мислейки върху всичко казано, и това обяснение ѝ се стори най-вероятно.

Но мисълта, че мистър Еърбин е свързал по една или друга причина нейното име с името на мистър Слоуп, беше просто непоносима, а когато си спомни жлъчното злорадство, с което архидяконът повтори пред нея това чудовищно обвинение, прииска ѝ се незабавно, още преди настъпването на деня, да напусне неговия дом. Едно беше сигурно: нищо не можеше да я накара да остане тук след пладне или да седне да закусва заедно с доктор Грантли. Когато си помисли с какъв човек бяха дръзнали да свържат нейното име, тя заплака от погнуса. Архидяконът бе казал тези ужасни думи именно за да я доведе до това състояние, да я обиди и нарани дълбоко. Той искаше да я скара с мистър Слоуп и затова я бе оскърбил по такъв

непростително вулгарен начин. И Елинор реши да му покаже, че е оценила по достойнство неговата постъпка.

Архидяконът съвсем не беше по-доволен от резултата на своя сериозен разговор с Елинор. От него той разбра (трудно би било да не разбере), че тя му е много сърдита, но си обясни това посвоему. Според него тя се бе почувствувала оскърбена не защото са я заподозрели в намерението да се омъжи за мистър Слоуп, а защото са я упрекнали заради това ѝ намерение. Доктор Грантли гледаше на този предполагаем съюз с отвращение, но и през ум не му минаваше, че негодуванието на Елинор е породено от също такова отвращение.

Той се върна при жена си наскърбен и малко объркан, но още победен, че гневът му срещу неговата балдъза е оправдан.

— Цялото ѝ поведение — каза той — беше направо възмутително. Даде ми да прочета любовното му писмо, сякаш изпитваше гордост от него. И наистина изпитва. Изпитва гордост от това, че този алчен подлизурко е в краката ѝ. Ще постави и себе си, и парите на Джон Болд в неговите ръце, ще погуби сина си, ще опозори баща си и теб и ще влачи най-окаяно съществуване.

Мисис Грантли продължаваше своите занимания пред тоалетната масичка и не отговори нищо. Още от началото знаеше, че намесата на архидякона няма да доведе до нищо добро, но като видя колко дълбоко е натъжен, сърцето не ѝ позволи да му напомни за своята прозорливост.

— Ето какви са последиците, когато човек оставя такова завещание, каквото остави след себе си Болд — продължи той. — Елинор е толкова способна да се разпорежда с такава сума, колкото и възпитаничката на някой приют. — Мисис Грантли продължаваше да мълчи. — Но аз изпълних дълга си. Нищо повече не мога да направя. Казах ѝ ясно и недвусмислено, че няма да допусна да бъда, по какъвто и да е начин свързан с този човек. От днес нататък ще бъда лишен от възможността да я приемам в Плъмстед. Не мога да позволя любовните писма на мистър Слоуп да пристигат тук. Сюзан, според мен ти трябва да ѝ дадеш да разбере, че след като нейното решение е толкова непоколебимо, най-добре за всички ще бъде тя да се върне в Барчестър.

Наистина мисис Грантли беше ядосана на Елинор едва ли не повече от мъжа си, но нямаше никакво намерение да гони сестра си от

своя дом. Затова тя наруши най-после мълчанието си и обясни на архидякона с присъщата си убедителност и деликатност, че няма никакъв смисъл да се гневи, ядосва и измъчва по този начин. Каза му, че ако не се намесва, нещата ще се наредят много по-добре, отколкото би могъл да ги нареди той. Най-накрая, повлиян от нейните увещания, той си легна в по-малко негостоприемно състояние на духа.

На следващата сутрин на камериерката на Елинор бе заръчано да предаде, че нейната господарка не е добре, не ще може да участва в утринната молитва и ще закуси в стаята си. Баща ѝ веднага се качи горе да я види и тя го уведоми за намерението си да се върне незабавно в Барчестър. Това не го учуди много. Като че ли цялата къща знаеше, че е станало нещо неприятно. Всички ходеха на пръсти и обувките им скърцаха сякаш повече от обикновено. Лицата на жените бяха напрегнати, а мъжете правеха напразни опити да разговарят, все едно че нищо не се бе случило. Всичко това беше много тежко за мистър Хардинг и когато Елинор му каза, че трябва непременно да се върне в Барчестър, той само въздъхна тънено и заяви, че е готов да я придружи.

Но на това тя се противопостави решително. Заяви, че много ѝ се искало да тръгне сама. Много държала всички да се убедят, че баща ѝ не е замесен в нейното спречкване с доктор Грантли. Този довод най-после убеди мистър Хардинг. Но двамата не споменаха нищо за мистър Слоуп — не бе казана нито една дума, не бе зададен нито един въпрос за сериозния разговор, състоял се предишната вечер. Те всъщност не успяваха да бъдат откровени един с друг, макар и да не разбираха защо. Елинор го запита веднъж дали мисли да посети епископа, но мистър Хардинг отвърна малко рязко, че още не знаел... струвало му се, че не е много уместно, но засега не можел да каже нищо определено. Така се и разделиха: всеки от тях жадуваше до болка за някаква проява на нежност, на взаимно доверие, на онова чувство, което обикновено ги свързваше — но напразно. Бащата нямаше сили да разпитва дъщеря си за предполагаемия ѝ годеник, а дъщерята не искаше да оскверни устата си, като повтори противните думи, с които доктор Грантли бе предизвикал нейния гняв. Така се и разделиха.

Отпътуването на Елинор също предизвика затруднения. Тя помоли баща си да поръча пощенски екипаж, но мисис Грантли не искаше и да чуе за такова нещо. Ако Елинор си тръгваше ядосана на

архидякона, защo всички слуги и съседи трябваше да разберат това? В края на краищата Елинор се съгласи да използва плъмстедската карета, а тъй като архидяконът излезе веднага след закуска и нямаше да се върне преди вечеря, тя прие да остане малко повече и да обядва заедно с тях. За причината на спречкването никой не каза нито дума. Въпросът за каретата бе уреден от мистър Хардинг, който изпълняваше ролята на Меркурий между двете сестри, а когато се видяха, те нежно се целунаха и всяка се зае с ръкоделието си, сякаш нищо не се бе случило.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТА

ОЩЕ ЕДНА ЛЮБОВНА СЦЕНА

Но в дома на архидякона пребиваваше още един гост, който също бе засегнат от този злополучен развой на събитията и чиито чувства трябва сега по-подробно да анализираме. Когато мистър Еърбин научи от своя приятел, че е твърде вероятно Елинор да се омъжи за мистър Слоуп, той се учуди много, но не прояви недоверие. Вече казахме, че не беше влюбен в Елинор — и до този момент това беше самата истина. Но щом чу, че тя обича друг, той веднага се изпълни с нежни чувства към нея. Не се готвеше да ѝ прави предложение, никога не бе мислил, а и сега не мислеше, че тя би могла да му стане жена. Но изведнъж го обзе някакво смътно съжаление, изпита разяждаща мъка и непреодолимо униние, а също и нещо като озлобление към самия себе си, задето той, мистър Еърбин, не бе направил нищо, за да попречи на онзи, другия, на този жалък подлец, когото тъй дълбоко презираше, да се добере до безценната награда.

Човек, който е доживял до четиридесет години, без да се ожени, и не е изпитал поне веднъж подобни чувства, е или голям щастливец, или съвсем безсърдечен.

Мистър Еърбин нямаше намерение да опъне платната на своята лодка, за да последва тази разкошна яхта. Той бе забелязал, че мисис Болд е красива, но не бе мечтал да обсеби тази красота. Знаеше, че мисис Болд е богата, но съвсем не мислеше да си присвоява нейните богатства, също както не мислеше да посяга и на богатствата на доктор Грантли. Бе се убедил, че мисис Болд е умна, добросърдечна, мила, разсъдлива — с една дума, притежава всички качества на една съвършена съпруга, но колкото по-привлекателна и по-достойна за любов изглеждаше тя, толкова по-малка бе надеждата му да бъде някога негова. Впрочем това бяха даже не мисли, а инстинктивни чувства, подхранвани от неговата скромност и плахост. И ето сега скромността му щеше да бъде възнаградена: предстоеше му да види как тази жена, чиято красота бе тъй съвършена в неговите очи, чието

богатство бе такава, че му пречеше дори да мисли за нея, чието вдовство би запечатало устата му, ако би помислил все пак за нея — предстоеше му да види как тя става плячка на Обадая Слоуп!

Сутринта преди тръгването на мисис Болд той се качи на коня си да наобиколи енорията Св. Юълд. По пътя все си мърмореше един стих от „Ван Артевелде“:

Как малко ни ласкае женската любов!^[1]

Старяеше се да мисли за друго — за своята енория, за колежа си, за своята вяра, но мислите му упорито се връщаха към мистър Слоуп и към фламандския предводител.

*Като помислим само
как малко ни ласкае женската любов!
Даряват с нея, който е наблизо
и който може да я заплати...*

Работата беше не в това, че мисис Болд се омъжва за друг — той не слагаше себе си в числото на нейните ухажори, — а в това, че се омъжва за мистър Слоуп. И тъй, мистър Еърбин все си повтаряше:

*Ни благородство външно,
нито душевна светлина ни трябва —
ден след ден лишението от тях
печелят най-прекрасните жени
само защото носят панталони!
Как смешна е самата дума „избор“!*

И той продължаваше да язди със смут в сърцето.

Тази разходка му достави малко радост, а и в енорията си не можа да свърши нищо полезно.

Необходимите реконструкции на къщата бяха пред завършване: той обиколи стаите, качи се и слезе по стълбите и се разходи из градината, но всичко това го остави почти напълно равнодушен. При всеки прозорец се спираше, гледаше навън и мислеше за мистър Слоуп. Някога се бе спирал почти при всеки прозорец да побъбри с Елинон. Тя постоянно идваше тук с мисис Грантли и докато мисис Грантли даваше нареждания и следеше за тяхното изпълнение, той и Елинон беседваха на всевъзможни теми, свързани с призванието на един свещеник. Спомни си колко властно я поучаваше и колко кротко изслушваше тя деспотичните му сентенции. Спомни си внимателния ѝ поглед, любезните, но остроумни отговори, интереса ѝ към всичко свързано с църквата, а и със самия него, и удряйки с камшика по рамката на прозореца, си каза, че не е възможно Елинон Болд да се омъжи за мистър Слоуп.

И все пак не беше толкова убеден, колкото би трябвало, в невъзможността на този брак. Бе имал достатъчно време да опознае добре Елинон и да прецени, че такъв брачен съюз е наистина абсурден. Трябваше да почувствува, че у нея има нещо, което не би ѝ позволило да падне толкова ниско. Но и мистър Еърбин подобно на много други хора беше на мнение, че на жените не може да се разчита. Продължаваше упорито да си повтаря, че не е възможно Елинон Болд да стане мисис Слоуп, и все пак вярваше, че ще стане. Скиташе се из къщата и градината, без да прави нищо и без да мисли за нищо. Чувствуваше се ужасно, озлобен към себе си и към целия свят, и подхранваше в сърцето си истинска ненавист към мистър Слоуп. Знаеше, че не бива така, но не можеше да се овладее. Всъщност мистър Еърбин беше вече влюбен в мисис Болд, макар и да не си даваше още сметка за това. Беше влюбен и въпреки четиридесетте си години не можеше да осъзнае този факт. Ядосваше се, тормозеше се и не разбираше какво става с него като някой дваисетгодишен младеж. И така, без да е свършил някаква работа в Св. Юълд, той си тръгна за Плъмстед много по-рано от обикновено, гонен от някаква смътна, неосъзната надежда, че ще успее да се види с мисис Болд преди нейното заминаване.

Елинон прекара едно не особено приятно утро. Беше сърдита на всички и най-вече на себе си. Чувствуваше, че към нея се бяха отнесли несправедливо, но чувствуваше също така, че не е изиграла добре

козовете си. Трябваше да покаже, че стои над всяко подозрение, и да изслуша намеците на сестра си и поученията на архидякона с пълно равнодушие. Вместо това тя се бе разсърдила и обидила и сега изпитваше срам от собствената си раздразнителност, но беше безсилна да я овладее.

По-голямата част от сутринта прекара сама, но по-късно към нея се присъедини баща ѝ. Той бе окончателно решил, че каквото и да стане, нищо няма да го раздели от по-малката му дъщеря. Беше му трудно да се примири с мисълта, че ще му се наложи да я вижда начело на трапезата на мистър Слоуп, но преглътна и този хап. Мистър Слоуп, убеждаваше сам себе си той, бе почтен човек и свещеник и като баща на Елинор мистър Хардинг нямаше право да се опитва да попречи на този брак. Той жадуваше да ѝ каже, че тя му е по-скъпа от всички други на света, че според него няма в какво да бъде упрекувана, че не е никак съгласен с доктор Грантли, но не намери в себе си сили да произнесе името на мистър Слоуп. Ами ако всички те се заблуждаваха в своите предположения? Тази несигурност го възпираше да започне откровен разговор с нея.

Мистър Хардинг седеше с Елинор в гостната — беше я прегърнал през кръста, казваше ѝ от време на време по някоя и друга изпълнена с нежност дума и размахваше усърдно въображаемия си лък, когато в стаята влезе мистър Еърбин. Мистър Хардинг веднага стана, двамата си размениха няколко банални фрази, без да се замислят върху казаното, а Елинор продължаваше да седи на канапето мълчалива и мрачна. Мистър Еърбин беше включен в списъка на тези, на които беше сърдита. Той също си бе позволил да говори за нейното познанство с мистър Слоуп, той също бе дръзнал да я осъжда за това, че не виждаше в неговия враг свой враг. Тя не очакваше да го види преди заминаването си и не беше много склонна да прояви любезност.

В цялата къща витаеше усещането, че нещо не е в ред. Когато видя Елинор, мистър Еърбин не можа да се престори, че не е забелязал нищо. Не му се удаде да намери онзи весел, уверен и леко заядлив тон, с който обикновено говореше с нея. Не бе стоял и две минути в гостната, когато започна да съжالياва, че се е върнал, а щом чу гласа ѝ, от все сърце пожела да си бе останал в своята енория. Какво всъщност можеше да каже на бъдещата мисис Слоуп?

— Много съжалявам, че ни напускате толкова бързо — рече той, правейки напразни опити да говори с обичайния си глас.

В отговор Елинор промърмори нещо за неотложните работи, които налагат връщането ѝ в Барчестър, и се зае най-прилежно с ръкоделието си.

Мистър Еърбин и мистър Хардинг отново размениха няколко лишени от смисъл фрази — банални, изтъркани и плоски. И двамата нямаха какво да си кажат, но никой не искаше да запази мълчание. Най-после мистър Хардинг се възползува от една пауза и се измъкна от гостната, като остави мистър Еърбин насаме с Елинор.

— Вашето заминаване ще бъде голяма загуба за цялата компания — каза той.

Тя отново промърмори нещо едва разбираемо, но не вдигна очи от ръкоделието си.

— Този месец беше много приятен — продължи той. — Поне за мен, и много съжалявам, че толкова бързо свърши.

— Останах тук по-дълго, отколкото имах намерение — отвърна Елинор, — и вече е крайно време да се връщам.

— Какво да се прави, приятните часове и приятните дни винаги свършват бързо. Жалко, че те тъй рядко са приятни; но може би...

— Наистина е жалко, че хората полагат такива усилия да развалят приятните си дни — прекъсна го тя. — Жалко, че има толкова нетърпимост по света.

— Най-напред самите ние трябва да се научим на търпимост — каза той и започна да обяснява, че като свещеник не може да си позволи да проявява така наречената от нея „търпимост“ за сметка на онези принципи, които е негов дълг да проповядва, но изведнъж си даде сметка, че е повече от безполезно да спори по този въпрос с бъдещата съпруга на мистър Слоуп, и смени темата:

— Но вие се готвите вече да ни напуснете и не ми се иска да развалям с нова лекция последните часове на престоя ви тук. Страхувам се, че и без това ви отегчих с бърливостта си.

— Би трябвало да изпълнявате и на дело всичко онова, което проповядвате, мистър Еърбин.

— Разбира се, че трябва. И аз самият, и всички ние, които дръзваме да поучаваме другите, сме задължени да изпълняваме най-строгото собствените си наставления. Готов съм да призная, че не съм

особено последователен в това отношение, но не ми е много ясно какво точно имате предвид в случая. Имате ли някакъв специален повод да ми натяквате, че трябва да изпълнявам и на дело онова, което проповядвам?

Елинор не отговори. Много ѝ се искаше да му обясни защо се сърди, да го упрекне заради проявеното неуважение към нея и накрая да му прости, така че да се разделят като приятели. Чувствуваше, че ще съжалява, ако се сбoguва с него в сегашното си душевно състояние, но не можеше да си наложи да заговори за мистър Слоуп. А и как да спомене за намеците на архидякона, направени, както си мислеше тя, по внушението на мистър Еърбин! Искаше да му покаже, че не е бил прав, че се е отнесъл несправедливо към нея, за да оцени още повече великодушието ѝ. Даваше си сметка, че държи много на него и затова не искаше да си тръгва огорчена, но не можеше да преодолее огорчението си без някакво обяснение, без самопризнание от негова страна, без уверение, че никога вече няма да се отнася така с нея.

— Защо ми казвате, че трябва сам да изпълнявам онова, което проповядвам? — отново попита той.

— Всички трябва да правят така.

— Без съмнение. Това се разбира от само себе си. Но вие не казвате това на всички хора, нито на всички свещеници. Колкото и да е добър този съвет, той се дава само тогава, когато искаме да намекнем за някакво определено провинение. Кажете ми в какво по-точно съм се провинил, и аз ще направя всичко възможно да се възползувам от съвета ви.

Елинор замълча за малко, погледна го право в очите и каза:

— На вас, мистър Еърбин, не ви достига смелост да поговорите ясно и открито с мен, а искате аз, една жена, да говоря с вас откровено. Защо сте ме оклеветили пред доктор Грантли зад гърба ми?

— Оклеветил ли? — удиви се той и цялото му лице пламна. — Как така оклеветил! Ако съм изрекъл някаква клевета срещу вас, моля за прошка и вас, и онзи, пред когото съм я изрекъл, и Бога. Но с какво все пак съм ви оклеветил пред доктор Грантли?

Тя също се изчерви силно. Как можеше да му каже, че е говорил за нея като за бъдеща съпруга на мистър Слоуп!

— Вие най-добре знаете това — каза тя. — Но аз ви питам, като честен и порядъчен човек, бихте ли казали такова нещо за вашата

сестра? Не, няма да ви питам за това — продължи тя, забелязвайки неговото мълчание, — няма да ви поставям пред необходимостта да отговаряте на подобен въпрос. Доктор Грантли ми предаде вашите думи.

— Наистина доктор Грантли се обърна към мен за съвет и аз му го дадох. Той ме попита...

— Да, зная, мистър Еърбин. Попитал ви е дали ще бъде редно да ме приема в Плъмстед, ако не прекратя познанството си с един джентълмен, към когото вие и той изпитвате лична неприязън.

— Имате грешка, мисис Болд. Аз не се познавам лично с мистър Слоуп. Никога не съм го виждал.

— Независимо от това вие сте настроен враждебно към него. Не е моя работа да преценявам колко справедливо е това ваше чувство, но мисля, че имах право да очаквам да не намесвате моето име във вашите пререкания. А вие сте го намесили, и то по един най-оскърбителен, най-неприятен за една жена начин. Трябва да призная, мистър Еърбин, че не очаквах такова нещо от вас.

Докато говореше, тя с мъка сдържаше сълзите си, но все пак успя да ги сдържи. Ако се беше отпуснала и заплакала на глас, както често правят в такива случаи жените, той щеше веднага да се размекне, да я помоли за прошка, може би дори да коленичи в краката ѝ и да ѝ се обясни в любов. Всичко би намерило своето обяснение и Елинор щеше да се завърне в Барчестър с облекчено сърце. Колко лесно би простила и забравила тя подозренията на архидякона, ако беше узнала от мистър Еърбин цялата истина! Но какво щеше да стане тогава с моя роман? Тя не заплака и мистър Еърбин не се размекна.

— Вие сте несправедлива към мен — каза той. — Доктор Грантли ме помоли за съвет и аз не можех да не му го дам.

— Доктор Грантли е постъпил много нескромно и нетактично. Аз имам същото право да избирам моите познати, както и той своите. Какво бихте казали, ако бях поискала мнението ви дали е уместно да изгоня доктор Грантли от дома си, защото се познава с лорд Татнъм Корнър? А лорд Татнъм е също толкова неподходящ познат за един свещеник, колкото мистър Слоуп — за една дъщеря на свещеник.

— Не познавам лорд Татнъм Корнър.

— Вие не, но доктор Грантли го познава. Все ми е едно — ако ще да познава всички млади лордове от всички конни състезания на

Англия, пак няма да се меся в неговите работи и няма да позволя той да се меси в моите.

— Съжалявам, че трябва да ви възразя, мисис Болд, но след като заговорихте вече с мен по този въпрос, аз съм принуден да ви възразя, още повече че вие ме обвинявате неправилно за онези няколко думи, които бях заставен да кажа във връзка с него. Положението на доктор Грантли му дава само ограничено право да избира своите познати. Ако направи погрешен избор, той ще бъде упрекнат за това. Ако общува с неподходящи хора, епископът ще се намеси. А за вас доктор Грантли е същото, което епископът е за него.

— Не, не съм съгласна! — извика Елинор и скочи на крака, а очите ѝ буквално мятаха мълнии срещу мистър Еърбин. Никога още той не я бе виждал така развълнувана и дори наполовина толкова прекрасна.

— По никой начин не съм съгласна! — повтори тя. — Доктор Грантли няма абсолютно никакви права над мен. Вие двамата май забравяте, че аз не съм съвсем сама в света. Май забравяте, че имам баща. Доктор Грантли, изглежда, винаги е забравял това. Във вашия съвет, мистър Еърбин, бих се вслушала, тъй като бих сметнала, че това е приятелски съвет, а не заповед на наставник към непокорен ученик. Може би нямаше да се съглася с вас — по този въпрос сигурно не бих се съгласила, — но ако се бяхте обърнали към мен с обичайния си тон и с обичайната си откровеност, никога не бих се разсърдила. Но сега... подхождаше ли на един джентълмен, мистър Еърбин, да говори така за мен... с такова неуважение... с такова... Просто не съм в състояние да повторя вашите думи. Не може да не разбирате какво чувствавам. Хубаво ли беше да говорите за мен по този начин и да съветвате съпруга на сестра ми да ме изгони от дома на сестра ми само защото не съм отхвърлила познанството на един човек, чиито религиозни възгледи не одобрявате?

— Не ми остава нищо друго, мисис Болд — отвърна той с бавен, отмерен глас, застанал с гръб към камината и вперил поглед в шарките на килима, — освен да ви предам точно разговора между мен и доктор Грантли.

— Е? — каза тя, тъй като той замлъкна за момент.

— Страхувам се, че думите ми могат да ви причинят болка.

— Не по-голяма, отколкото вече ми причинихте! — каза тя.

— Доктор Грантли ме попита дали според мен ще бъде удобно да ви приема в къщата си като съпруга на мистър Слоуп и аз му казах, че според мен това няма да бъде удобно. Тъй като смятам за напълно невероятно мистър Слоуп и...

— Благодаря ви, мистър Еърбин, това е достатъчно. Не искам да знам какви са вашите разсъждения — каза тя с ледено спокоен глас. — Аз се отнесох към въпросния джентълмен така, както изисква най-елементарната учтивост. И само затова, само защото не изпитвам към него онази злоба и антипатия, каквато според вас и според доктор Грантли заслужават всички свещеници, които не споделят вашите разбирания, вие си вадите заключение, че ще се омъжа за него. Впрочем никой разумен човек не би могъл да стигне до едно толкова невероятно заключение въз основа на такива неубедителни факти. Не е възможно да мислите така, но в моето положение такова обвинение е особено тежко и неприятно и вие сте прибегнали до него, за да ме накарате да стана враг на вашия враг.

С тези думи Елинор отвори стъклената врата и излезе в градината. Мистър Еърбин остана в стаята да брои квадратчетата на килима. Но той бе чул достатъчно ясно и отбелязал съвсем точно всяка казана от нея дума. Нима от нейните думи не ставаше очевидно, че архидяконът се е заблуждавал, като ѝ е приписвал някаква привързаност към мистър Слоуп? Нима не беше ясно, че Елинор е все така свободна и необвързана? Може да изглежда странно, че на мистър Еърбин би хрумнало да се усъмни в това. Но той се съмняваше. Тя не бе опровергала категорично обвинението, не бе заявила, че то не е вярно. Мистър Еърбин не разбираше много женското сърце, иначе би си дал сметка, че Елинор не би могла да се изрази по-ясно. Обикновено мъжете започват да разбират женското сърце едва когато годините направят това разбиране безполезно. И толкова по-добре — в противен случай те щяха много лесно да постигат победа!

Мистър Еърбин стоеше и броеше фигурките на килима, чувствувайки се нещастен, безкрайно нещастен заради отправените към него тежки думи и в същото време щастлив, неизразимо щастлив, тъй като жената, която му беше толкова скъпа, все пак не се готвеше да стане съпруга на този така неприятен човек. И той започна да си дава сметка, че е влюбен. Цели четиридесет години не бе преживял нито

един час, измъчван от копнеж по женска красота. Но днес този час беше наистина мъчителен.

Впрочем в гостната той не остана повече от четвърт час. Въпреки думите на Елинор мистър Еърбин беше истински мъж. След като се убеди, че я обича и че има основания да я счита свободна да отвърне на неговата любов, стига да пожелае това, той я последва в градината, решен да направи всичко възможно, за да спечели сърцето ѝ.

Не му се наложи да я търси дълго. Елинор се разхождаше по алеята с брястове край черковната ограда. Разговорът ѝ с мистър Еърбин не бе допринесъл, уви, за успокояването на нейния дух. Тя беше много ядосана, и то повече на него, отколкото на всички останали. Как беше възможно да прояви такова неразбиране? А тя бе допуснала такава близост между тях, бе му позволила да говори толкова свободно с нея, съгласяваше се с мислите му, споделяше възгледите му, одобряваше неговите принципи, проявяваше загриженост за неговото благополучие, изобщо — отнасяше се към него с толкова внимание, колкото бе допустимо да прояви една хубава жена към един неженен мъж, без да компрометира себе си и своите чувства! Ето как се бе държала тя, а той... през всичкото това време той я бе смятал за годеница на друг!

Тя се разхождаше из алеята, а по бузите ѝ от време на време се стичаше по някоя неканена сълза и докато вдигаше ръка да я избърше, гневно тропваше с крак при мисълта, че бе станала жертва на такава неправда.

Когато забеляза мистър Еърбин, той беше вече съвсем близо до нея, ето защо тя рязко се обърна и тръгна обратно по алеята, стараяйки се да изтрие предателските следи от сълзите. Но усилията ѝ бяха ненужни, тъй като мистър Еърбин беше в такова състояние на духа, че едва ли можеше да забележи подобни дреболии. Той тръгна след нея и я настигна в самия край на алеята.

Не бе мислил предварително как да се обърне към Елинор и какво да ѝ каже. Чувствуваше само, че едно скарване с нея би го обрело на мъки и че би било истинско щастие, ако му разреши да я обича. И все пак не искаше да се унижи и да ѝ поиска прошка. Не ѝ беше направил нищо лошо — не я беше нито оклеветил, нито оскърбил, както твърдеше тя. Не можеше да си признае грехове, които

не беше извършил. Можеше само да забрави случилото се и да я попита какви надежди би могъл да храни в бъдеще.

— Надявам се, че няма да се разделим като неприятели! — каза той.

— Аз не изпитвам никаква враждебност към вас — отвърна Елинор. — Старая се да избягвам подобно чувство. Но би било неискрено, ако кажа, че след всичко станало може да съществува истинско приятелство между нас. Хората не избират приятелите си сред онези, към които изпитват презрение.

— Значи ли това, че ме презирате?

— Бие презирате мен, в противен случай не бихте говорили по този начин. Излъгала съм се, жестоко съм се излъгала. Вярвах, че имате по-добро мнение за мен, вярвах, че ме уважавате.

— Че имам по-добро мнение за вас и че ви уважавам? За да се оправдая пред вас, аз трябва да прибягна до по-силни изрази. — Той спря за момент и Елинор с разтуптяно сърце очакваше какво ще каже по-нататък. — Уважавал съм ви и ви уважавам така, както не съм уважавал нито една жена на света. По-добро мнение! Не съм имал по-добро мнение за никое човешко същество. Да ви клеветя? Да ви оскърбявам? Съзнателно да ви причинявам болка? Мога само да мечтая за правото да ви защитавам от клевети, оскърбления и обиди! Да ви клеветя! Господи! Може би така щеше да бъде по-добре. По-добре, отколкото да ви обожавам — греховно и напразно.

Той млъкна, ала продължаваше да върви до нея, скръстил ръце на гърба, вперил поглед в тревата под краката си, смутен и объркан. Елинор също вървеше мълчаливо, твърдо решена да не му се притече на помощ.

— О боже! — каза най-после той, говорейки повече на себе си, отколкото на нея. — Тези плъмстедски алеи са много приятни, когато на сърцето ти е леко, но иначе скучните мъртви камъни на Оксфорд са сякаш за предпочитане, както и тези на моята енория. Мисис Болд, започвам да мисля, че направих грешка, като дойдох тук. Едно католическо кюре би било пощадено от всичко това. Отче небесни, защо не си дал и на нас подобна заповед?

— Нима не ви е дадена, мистър Еърбин?

— О, да, разбира се. „Не ни въвеждай в изкушение, но избави ни от лукавия.“ Но какво значи изкушение? Нима това е изкушение?

Бедният мистър Еърбин! Все не намираше думи за своята дълбока, искрена любов. Не можеше да си наложи да я изрази с прости и ясни слова, които биха изисквали съответен отговор. Не знаеше как да каже на крачещата до него жена: „Щом не обичате онзи човек, щом няма да бъдете негова съпруга, можете ли да обикнете мен, искате ли да станете моя съпруга?“ Това бяха думите, които напираха в сърцето му, но неговите дълбоки въздишки не му помагаша да ги произнесе на глас. Би дал всичко, за да може да зададе този толкова прост въпрос, но въпреки цялата си находчивост на амвона и на ораторската трибуна този път той не успяваше да намери думи, способни да изразят това тъй естествено желание.

И все пак Елинон го разбра така добре, сякаш бе излял страстта си с изящното красноречие на опитния Лотарио^[2]. С вродената си женска проникателност тя следваше всяка извивка на мисълта му, докато говореше за плъмстедските алеи и оксфордските камъни, докато въздишаше за неуязвимостта на католическите кюрета и намекваше за гибелността на съблазните. Елинон разбираше, че всичко това означава любов. Тя знаеше, че човекът до нея, този свършен богослов, този опитен оратор, този изтъкнат войнствен полемист, полагаше напразни усилия да ѝ каже, че неговото сърце вече не му принадлежи.

Тя разбираше това и то ѝ доставяше известна радост, но въпреки всичко не искаше да му се притече на помощ. Той я бе обидил дълбоко, бе се отнесъл недостойно с нея — още повече че както изглежда, я обичаше, и Елинон не можеше да се откаже от мисълта за отмъщение. Не си задаваше въпроса дали някога ще бъде готова да отвърне на неговата любов. Дори не си признаваше, че тази любов я радва. В момента тя оставяше сърцето ѝ безразлично — само задоволяваше нейната гордост и ласкаеше суетността ѝ. Мистър Еърбин бе дръзнал да свърже нейното име с това на мистър Слоуп и сега тя намираше утеха в мисълта, че той с готовност би го свързал със своето собствено. И Елинон продължи да върви до него; тя вдъхваше с наслада тамяна, но не даваше нищо в отплата.

— Отговорете ми — каза мистър Еърбин, като спря внезапно и се обърна с лице към своята спътница. — Отговорете ми само на един въпрос: нали не обичате мистър Слоуп? И нямате намерение да се омъжвате за него?

Мистър Еърбин не бе избрал правилния път, за да завоюва сърцето на жена като Елинор Болд. Точно когато гневът ѝ бе започнал да изчезва, смекчен от неподправената топлина на неговата неизказана любов, той отново наля масло в огъня с това толкова глупаво повторение на първоначалния си грях. Ако можеше да си даде сметка за последиците, никога не би произнесъл името на мистър Слоуп в присъствието на Елинор Болд, преди да се свърже навеки с нея. Тогава и само тогава той би могъл да говори с превъзходство за мистър Слоуп.

— Няма да отговоря на подобен въпрос — каза тя. — Нещо повече: трябва да ви кажа, че нищо не може да оправдае това, че ми го задавате. Довиждане!

Тя гордо се отдалечи, влезе в гостната през стъклената врата и се присъедини към баща си и сестра си, които я очакваха в столовата. Половин час по-късно беше вече в каретата и напусна Плъмстед, без да се види още веднъж с мистър Еърбин.

Той броди дълго и печално под мрачните дървета, които засенчваха черковния двор. Търсейки усамотение, напусна градината на архидякона и заската бавно между зелените могили, под които почиваха толкова много влюбени момци и забравени днес красавици. Последните думи на Елинор звучаха като погребален звън в ушите му. Не бе в състояние да разбере, че тя може да му е сърдита, че може най-безжалостно да го измъчва и въпреки това да го обича. Не бе в състояние да си отговори дали мистър Слоуп е наистина предпочитан съперник, или не. Ако не, защо тогава не пожела да отговори на неговия въпрос?

Горкият мистър Еърбин! Невеж, неграмотен, груб човек, който за четиридесет години бе научил толкова малко за потайностите на женското сърце!

[1] Тук и по-долу цитатите са от историческата драма на английския драматург Хенри Тейлър (1800–1866) „Филип ван Артевелде“. — Б.авт. ↑

[2] Лотарио — действащо лице от трагедията на Николас Роу (1674–1718) „Прекрасната грешница“, весел и безсърдечен съблазнител. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА ЕПИСКОПСКАТА БИБЛИОТЕКА

Така завърши този приятен месец в Плъмстед. Той беше много приятен, докато всички присъстващи запазваха добрите отношения помежду си. Мисис Грантли почувствува, че домът ѝ отдавна не е бил толкова весел и приветлив; архидяконът също забеляза това, но си го обясни единствено със своето умение да посреща гости. Три-четири дни след заминаването на Елинор мистър Хардинг също се завърна в града, а мистър Еърбин отиде за една седмица в Оксфорд преди окончателното си установяване в Св. Юълд. Беше му възложено да разкаже подробно на доктор Гуин за безобразията в епископския дворец и за надвисналата над старопиталището опасност въпреки уверенията, които съдържаше злополучното писмо на мистър Слоуп.

По пътя за Барчестър Елинор нямаше възможност да мисли много за мистър Еърбин. Не можеше да съсредоточи вниманието си върху прегрешенията и любовта му поради необходимостта да води разговор със сестра си и да поддържа външното впечатление, че се разделят в най-добри отношения. Когато каретата спря пред дома ѝ и тя се наведе да целуне на сбогуване сестра си и племенничките си, към тях се втурна Мери Болд с думите:

— О, Елинор, чу ли? О, мисис Грантли, чухте ли какво се е случило? Горкичкият декан!

— Боже мой! — каза мисис Грантли. — Но какво... какво всъщност е станало?

— Тази сутрин в девет часа е получил удар и оттогава не е проговорил. Боя се, че може вече да не е между нас.

Деканът беше близък приятел на мисис Грантли и тази вест я разстрои много. Елинор не го познаваше толкова добре, но имаше доста впечатления от неговата личност и от държането му, затова новината я развълнува и огорчи.

— Отивам веднага у тях — каза мисис Грантли. — Архидяконът сигурно е вече там. Ако има някакви новини, Томас ще дойде да ти ги

съобщи, преди да се завърне в Плъмстед.

И каретата потегли, оставяйки Елинон и сина ѝ с Мери Болд.

Мисис Грантли се оказа права. Архидяконът наистина беше у декана. Тази сутрин той бе пристигнал сам в Барчестър, защото не желаше да натрапва компанията си на Елинон, и веднага научи за удара, сполетял стария човек. Както вече споменахме, домът на декана бе свързан с катедралата посредством библиотека или читалня, която обикновено наричаха „епископска“, понеже я бе построил един от епископите на Барчестър. Тя се намираще непосредствено над сводестата галерия и по една стълба можеше да се слезе направо в катедралната ризница. Тъй като имаше пряка връзка и с дома на декана, той минаваше обикновено през нея, за да отиде в катедралата. Трудно е да се каже кой имаше право да я използва, но барчестърските жители бяха убедени, че библиотеката е собственост на декана, а барчестърското духовенство — че принадлежи на катедралата.

Тази сутрин там се бе събрал почти целият катедрален клир заедно с някои други, неспадащи към него свещеници, а над всички се издигаше както обикновено властната фигура на архидякона. Той бе чул за удара на декана още преди да стигне до градския мост, и се бе отправил веднага към библиотеката — това любимо място за среща на барчестърското духовенство. Бе пристигнал тук в единадесет часа и оттогава не бе излизал. От време на време от вратата, водеща към дома на декана, се появяваше извиканият за случая лекар, съобщаваше накратко последните новини за състоянието на болния и отново се връщаше при него. Имаше, изглежда, твърде малко надежда, че старецът ще може да се съвземе, а за пълно оздравяване не можеше да става и дума. Единственият въпрос беше дали ще умре, без да дойде в съзнание, поразен от първия тежък удар, или с помощта на лекарското изкуство съзнанието му ще бъде върнато дотолкова, че да може да разбере състоянието си и да възнесе последна молитва към своя Творец, преди да застане пред неговия престол.

От Лондон бе извикан сър Омикрон Пи. Този велик човек бе доказал необикновеното си умение да поддържа пулса на живота в старческата гръд на покойния епископ Грантли и можеше да се очаква, че ще направи същото и за декана. Междувременно доктор Филгрейв и мистър Риърчайлд правеха всичко по своите сили, а клетата мис

Трефойл седеше до възглавницата на баща си и като всички дъщери в подобни случаи, копнееше да ѝ се разреши да даде някакъв израз на своята любов — макар и само да стопли с ръцете си изстиващите му крака или да прислужва на тези важни доктори — каквото и да е, стига само да бъде полезна по някакъв начин в този тежък час.

От събралите се в библиотеката духовници само на архидякона бе разрешено да влезе за малко в стаята на болния. Той се промъкна на пръсти, каза с приглушен глас няколко утешителни думи на убитата от скръб дъщеря, хвърли опечален, но остър поглед към разкривеното лице на стария си приятел, сякаш си казваше: „Така ще стане някой ден и с мен“, и след като размени две-три лишени от смисъл думи с лекарите, се върна със скърцащи стъпки обратно в библиотеката.

— Страхувам се, че няма вече да дойде на себе си — каза архидяконът, затваряйки безшумно вратата, като че ли умирацията, лишен от съзнание и от всичките си сетива, би могъл да долови в отдалечената си стая лекото щракване на бравата.

— Нима? Толкова ли е зле? — каза мършавият дребен пребендарий, който прехвърли в ума си всички възможни кандидати за мястото на декана, и се зачуди дали архидяконът би пожелал да го заеме. — Значи, ударът е бил наистина тежък.

— На седемдесет години апоплектичният удар рядко бива лек — рече маститият канцлер.

— Духът му бе изпълнен с кротост и доброта! — каза един от свещениците, който отговаряше за църковния хор. — Каква непоправима загуба!

— Да, да! — съгласи се един от младшите каноници. — Тежка загуба за всички, които имаха щастието да служат в нашата катедрала. Предполагам, господин архидякон, че приемникът ще бъде назначен от правителството. Дано само не ни натрапят някой чужд човек.

— Нека не говорим за приемника — възрази архидяконът, — докато все още има надежда.

— Да, разбира се — съгласи се младшият каноник. — Това би било абсолютно неуместно, но...

— Не познавам друг човек — каза мършавият пребендарий, — който да е поставен толкова добре пред сегашното правителство, колкото мистър Слоуп.

— Мистър Слоуп ли! — повториха двама-трима сякаш на себе си. — Мистър Слоуп — декан на Барчестърската катедрала!

— Пфу! — възкликна маститият канцлер.

— Епископът е готов да направи всичко за него — каза дребничкият пребендарий.

— А също и мисис Прауди! — рече свещеникът, отговарящ за хора.

Архидяконът едва не пребледня при тази мисъл. Ами ако мистър Слоуп наистина станеше декан на Барчестърската катедрала? Всъщност нямаше никакви сериозни основания... нямаше изобщо никакви основания да се предполага, че подобно светотатство би било мислимо. И все пак тази възможност не биваше да се изключва. Доктор Прауди имаше влияние пред правителството, а този човек си играеше с доктор Прауди, както си иска. Какво щяха да правят, ако мистър Слоуп все пак станеше декан на Барчестърската катедрала? Тази мисъл накара дори доктор Грантли да онемее за миг.

— Разбира се, за нас няма да е много приятно да видим мистър Слоуп настанен в този дом — каза мършавият пребендарий, доволен вътрешно от паниката, която предизвикаха неговите думи.

— Точно толкова приятно и толкова вероятно, колкото и вашето настаняване в епископския дворец — каза канцлерът.

— Според мен такова назначение е крайно невероятно — каза младшият каноник, — а освен това и абсолютно неуместно. Не е ли така, господин архидякон?

— Бих казал, че за такова нещо и дума не може да става — отвърна архидяконът, — но сега мисълта ми е насочена по-скоро към нашия клет приятел, който лежи в съседната стая, отколкото към мистър Слоуп.

— Разбира се, разбира се — каза свещеникът от хора с дълбоко опечален глас. — И нашите мисли също. Клетият доктор Трефойл, най-добрият между хората, но...

— Резиденцията на нашия катедрален декан е най-хубавата в цяла Англия — каза друг един пребендарий. — Петнайсет акра градина. Много епископски дворци биха могли да ѝ завидят.

— И цели две хиляди годишно — добави мършавият пребендарий.

— Доходът е намален на хиляда и двеста — уточни канцлерът.

— Не — възрази вторият пребендарий. — На хиляда и петстотин. Направено е специално изключение.

— Нищо подобно — рече канцлерът.

— Ще видите, че съм прав — отвърна пребендарият.

— Така е, прочетох го в доклада — отбеляза младшият каноник.

— Глупости — каза канцлерът. — Не могат да направят това. Изключения бяха предвидени само за Лондон и Дърам.

— И за Кентърбъри и Йорк — скромно добави свещеникът, който отговаряше за хора.

— Какво е вашето мнение, Грантли? — попита мършавият доктор.

— За кое? — каза архидяконът, който си даваше вид, че мисли за своя приятел декана, но всъщност мислеше за мистър Слоуп.

— Колко ще получава бъдещият декан — хиляда и двеста или хиляда и петстотин?

— Хиляда и двеста — отвърна авторитетно архидяконът, с което веднага сложи край на съмненията и споровете между своите подчинени по този въпрос.

— Аз пък бях убеден, че са хиляда и петстотин — каза младшият каноник.

— Пфу! — изпуфка маститият канцлер.

В този момент вратата се отвори и влезе доктор Филгрейв.

— Как е той? В съзнание ли е? Може ли да говори? Нали е още жив? Надявам се, положението му не се е влошило, докторе? Надявам се, вярвам, че е по-добре, докторе? — казаха в хор половин дузина гласове, един от друг по-разтревожени. Приятно беше да се види с каква любов се ползуваше добрият старец сред своето духовенство.

— Той е все така, господа. Няма никаква промяна. Но се получи телеграма — сър Омикрон Пи ще пристигне с вечерния влак в девет и петнадесет. Ако е в човешка власт да му се помогне, сър Омикрон Пи ще го стори. Ние направихме всичко, което беше по силите ни.

— Не се съмняваме, че сте взели всички необходими мерки, доктор Филгрейв — каза архидяконът. — Изобщо не се съмняваме. И все пак, знаете ли...

— О, разбира се, разбира се — отговори докторът. — И аз бих постъпил по същия начин... Веднага дадох такъв съвет. Веднага казах на Риърчайлд, че при такъв човек, при такъв болен трябва да бъде

повикан сър Омикрон... разбира се, знаех, че разноските не са от значение... такъв изтъкнат човек, толкова обичан от всички. Независимо от това сторихме всичко, което беше по силите ни.

Точно тогава пред вратата спря каретата на мисис Грантли и архидяконът слезе при жена си да потвърди печалната новина, която тя беше вече чула.

Сър Омикрон Пи наистина пристигна с влака в девет и петнадесет. И към края на нощта някаква искрица съзнание се върна у бедния декан. Дали за това имаше заслуга сър Омикрон Пи, не е въпрос, който заслужава да бъде обсъждан сега. Доктор Филгрейв имаше точно определено мнение по него, но, изглежда, самият сър Омикрон виждаше нещата доста различно от учения си колега. Така или иначе, сър Омикрон предрече, че дните на декана не са се още свършили.

И действително през следващите девет-десет дни горкият декан остана във все същото полусъзнателно състояние и съборното духовенство започна да вярва, че поне още няколко месеца няма да има нужда от ново назначение.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ВТОРА

НОВ КАНДИДАТ ЗА ЦЪРКОВНИ ПОЧЕСТИ

Заболяването на декана предизвика буря от догадки и предположения не само в неговата резиденция и свързаната с нея библиотека, а мисълта за мистър Слоуп, бе хрумнала на мършавия пребендарий, а и не само на него.

Епископът седеше апатично в кабинета си, когато до него достигна вестта за заболяването на декана. Тя му бе донесена от мистър Слоуп, който, разбира се, не я узна последен в Барчестър. Тя доста бързо намери път и до ушите на мисис Прауди. Не е трудно да се отгатне, че точно в този момент отношенията между двамата претенденти за послушанието на епископа не бяха особено приятелски. И наистина, макар да живееха в един и същи дом, те не се бяха срещали след бурната сцена, разиграла се предния ден в кабинета на епископа.

Тогава мисис Прауди бе претърпяла поражение. Тази войнствена дама бе дълбоко опечалена, че нейните знамена бяха загубили славата на непобедимостта, но макар и победена, тя не беше в никакъв случай сломена. Чувствуваше, че все още има сили да си върне загубеното, че все още може да натика мистър Слоуп в тинята, от която го беше измъкнала, и да принуди своя грешен съпруг да си посипе главата с пепел и да надене власеницата на покаянието.

В този паметен ден, паметен с неговия бунт, с неговото въставане срещу самодържавната ѝ власт, доктор Прауди бе отстоял с твърдост своите интереси и бе започнал да вярва, че дните на робството му са преброени. У него се появи надежда, че стои пред прага на една обетована земя — земя, богата на мляко, което ще пие самият той, и на мед, който няма да радва единствено очите му. Когато мисис Прауди тръшна вратата след себе си, той се почувствува от главата до петите епископ. Наистина въодушевлението му малко поспадна след поученията на капелана, но, общо взето, беше много доволен от себе си и се ласкаеше от мисълта, че най-лошото е вече минало. *Se n'est que*

le premier pas qui coûte^[1], разсъждаваше той и сега, след като първата стъпка бе тъй доблестно направена, останалото щеше да бъде лесно.

Естествено епископът се видя с жена си на вечеря, но на трапезата не бе казано нищо, което да помрачи радостта му. Присъствието на неговите дъщери и на прислугата правеше това невъзможно.

Той спомена между другото за предстоящото си посещение при архиепископа, с цел да покаже на всички заинтересовани, че отсега нататък ще командува той; дори слугите забелязаха промяната и прехвърлиха част от своята почителност от господарката към господаря. Това не остана незабелязано за господаря, нито за господарката. Но мисис Прауди търпеливо изчакваше своя час.

След вечеря той се върна в кабинета си, където скоро към него се присъедини и мистър Слоуп — двамата пиха заедно чай, кроиха разни планове и в течение на няколко минути епископът бе наистина щастлив. Но когато часовникът на камината му напомни, че тихите нощни часове не са далече, той погледна свещника, с който трябваше да се прибира в спалнята си, и мъжеството му отново го напусна. Доктор Прауди приличаше на призрак, чиито волни скитания са прекъснати от кукуригането на петела. Всъщност неговият случай беше точно обратният, тъй като трябваше да носи робските си вериги, докато пропеят петлите. А и само дотогава ли? Можеше ли да бъде сигурен, че сутринта ще слезе на закуска като свободен човек?

Забави се почти цял час повече от обикновено, преди да се оттегли за нощна почивка. Почивка! Каква ти почивка! Така или иначе, той изпи две чашки херес и се качи в спалнята. Ние и не мислим да го последваме там. Има неща, до които не бива да се докосва никой писател, никой историк; в драмата на живота има сцени, които дори поетът не бива да дръзва да опише. Нека към тях отнесем и всичко онова, което се случи тази нощ между доктор Прауди и неговата съпруга.

Сутринта той слезе на закуска печален и умислен. Изглеждаше отслабнал — може да се каже, почти измършавял. Не знам дали прошарените му вече коси не посивяха още повече през тази нощ. Във всеки случай той беше видимо остарял. Годиците не ни състаряват постепенно и равномерно. Огледайте се наоколо и ще се убедите, че е така — с изключение може би на онези редки случаи, когато дадено

човешко същество вегетира без радости и без скърби. Човек запазва здравия си, цветущ младежки вид до... не може да се посочи точно докога. Тридесет... четиридесет... петдесет години, и изведнъж настъпва остър студ, няколко часа или дни на душевни терзания изсмукват жизнения сок от фибрите на тялото му и здравият и бодър до вчера човек е причислен вече към старците.

Епископът закуси сам. Мисис Прауди не беше разположена и изпи кафето си в своята спалня, а дъщерите ѝ се суетяха около нея. Той изяде закуската си сам и след това се отпрати машинално към кабинета си. Опита се да се утеши с мисълта за своето предстоящо посещение при архиепископа: във всеки случай поне тази победа на неговата свободна воля не му бе отнета. Но, кой знае защо, тя не му доставяше много радост сега. Той се бе стремил към място на архиепископската трапеза, подтикван от амбиция, а тази амбиция беше вече мъртва.

И както си седеше в кабинета, при него развълнувано се втурна мистър Слоуп.

— Милорд, деканът почина!

— Боже мой! — възкликна епископът, когато това неочаквано и тъжно съобщение изтръгна от обзелата го апатия.

— Той е мъртъв или е на смъртно легло. Получил е апоплектичен удар и ми казаха, че няма никаква надежда. Почти сигурно е, че е напуснал вече този свят.

Зазвъняха звънци и слугите бяха изпратени да научат последните новини. По-късно епископът, опрян на ръката на своя капелан, отиде да се осведоми лично за състоянието на болния. Мисис Прауди предложи помощта си на мис Трефойл. Трите мис Прауди също изпратиха подобни предложения: дворецът поднасяше най-дълбоките си съболезнования на резиденцията на декана. Отговорът на всички запитвания беше неизменен: в състоянието на декана няма никакви промени и сър Омикрон Пи се очаква да пристигне с влака в девет и петнадесет.

Подобно на мнозина други и мистър Слоуп се отдаде на размишления кой би могъл да бъде назначен за декан на освобождаващото се място и както много други той също стигна до мисълта, че не е изключено самият той да заеме този пост. Подобно на свещениците, събрали се в епископската библиотека, той също си

зададе въпроса дали става въпрос за хиляда и двеста, хиляда и петстотин или две хиляди.

Но и две хиляди, и хиляда и петстотин, и хиляда и двеста щяха да бъдат добре дошли за него, стига да успееш да се добере до тях. Неговото честолюбие щеше да получи по-голямо удовлетворение от алчността му. Какъв триумф: да се издигне над архидякона в неговия собствен катедрален град, над всички пребендари и каноници, и да получи пълен контрол над катедралния амвон и над катедралните богослужения!

Но по-лесно е да пожелаеш нещо, отколкото да го получиш. Все пак мистър Слоуп разполагаше с известни средства за постигането на своите цели и най-малкото нямаше намерение да губи време. Първо, той мислеше — и не без основание, — че може да разчита на съдействие от страна на епископа. Това наложи веднага да измени досегашните си планове: ако станеше декан, по-добре беше да върне негово преосвещенство под игото на жена му — мистър Слоуп вярваше, че неговият патрон само би се радвал, ако се отърве от единия си наставник. Освен това капеланът се бе погрижил името му да стане известно във висшите сфери. Бе му се удало да завърже нещо като епистоларно приятелство с някакъв особено влиятелен сред правителствените кръгове чиновник, председател на Националната комисия за държавните училища. Мистър Слоуп предполагаше, че може да се обърне без риск към сър Николас Фицвигин, а ако сър Николас решише да упражни своето влияние, мястото му беше в кърпа вързано.

Освен това той можеше да разчита на подкрепа от страна на пресата или поне се ласкаеше от мисълта, че това е така. „Дейли Юпитер“ бе застанал безрезервно на негова страна в полемиката му с мистър Еърбин. Неведнъж бе имал възможността да беседва лично с един джентълмен от редакцията на вестника, който, макар и да не беше главен редактор, упражняваше почти същото влияние. Мистър Слоуп отдавна имаше навика да пише красноречиви писма за най-различни случаи на църковни злоупотреби, които подписваше с инициалите си и изпращаше на своя приятел от вестника заедно с лични бележки, подписани с цялото му име. Така че той и мистър Тауърс — такова беше името на този влиятелен джентълмен — бяха много добре разположени един към друг. Произведенията на мистър Слоуп винаги

биваха отпечатвани, а понякога и коментирани в редакционните статии — така мистър Слоуп стана малко по малко нещо като литературна знаменитост. Тази публична изява му беше много приятна, макар че имаше и своите отрицателни страни. Един път, говорейки в присъствието на вестникари, той пропусна да подкрепи, възхвали и превъзнесе онази политика, която в този момент подкрепяше, възхваляваше и превъзнасяше „Юпитер“, след което за свое най-голямо удивление и досада бе най-безмилостно разкъсан от досегашния си съюзник. Осмяха го, окаляха го и го обявиха за глупак, сякаш бе заклет враг, а не верен приятел (а може би именно защото беше верен приятел). Дотогава още не бе научил, че човек, който се стреми да стане редовен дописник на „Юпитер“, трябва да се откаже от всяка индивидуалност. Но в края на краищата тази малка екзекуция не влоши отношенията му с неговия приятел мистър Тауърс. Мистър Слоуп познаваше твърде добре живота, за да си позволи открит бунт срещу такъв самодържец като „Юпитер“. Той целуна наказалия го ръжен и вярваше, че сега ще може да разчита на награда. Реши веднага да уведоми мистър Тауърс, че е кандидат за мястото, което предстоеше да бъде овакантено. Не едно назначение бе извършвано напоследък съобразно съветите, отправени към правителството от страниците на „Юпитер“.

Но на първо място мистър Слоуп трябваше да си осигури подкрепата на епископа. Той отлично разбираше, че е най-добре да стори това преди посещението му у архиепископа. Деканът не би могъл да получи удар в по-удобен момент. Ако доктор Прауди склонеше да вземе присърце работата, би могъл да постигне много по време на престоя си в двореца на архиепископа. Твърдо убеден в това, мистър Слоуп реши да действа незабавно. Епископът заминаваше за Лондон на следващата сутрин и всяка загубена минута можеше да се окаже съдбоносна.

Капеланът влезе в кабинета на епископа към пет часа и го завари все още сам. Той сякаш не бе мърдал от мястото си след своята кратка разходка до вратата на декана. На лицето му все още бе изписан изразът на притъпено, полусъзнателно страдание. Когато мистър Слоуп влезе за втори път в стаята, той не се занимаваше с нищо, не четеше нищо и не мислеше за нищо, а просто седеше, вперил поглед в празното пространство.

— Какво има, Слоуп? — каза той не без известно раздражение, тъй като, да си признаем, нямаше особено желание да говори с капелана точно в този момент.

— Ваше преосвещенство ще бъде безспорно наскърбен да узнае, че няма никакво подобрение в състоянието на декана.

— А? О, така ли! Горкият човек! Наистина, много печално. Сър Омикрон Пи сигурно не е пристигнал още?

— Не, ще дойде едва с влака в девет и петнадесет.

— Чудно защо не са поръчали специален влак! Казват, че доктор Трефойл е много богат.

— Да, много, както изглежда — отговори мистър Слоуп. — Но работата е там, че нито един лондонски доктор не е в състояние да му помогне — единственото, което могат да направят, е да покажат, че се вземат всички възможни мерки. Бедният доктор Трефойл е вече пътник, милорд.

— Но може би...

— И най-добрите му приятели не биха му пожелали да преживее такъв удар, защото той ще го лиши завинаги от неговите умствени способности.

— Горкият, горкият! — рече епископът.

— Естествено за ваше преосвещенство съвсем не е безразлично кой ще го замести — каза мистър Слоуп. — Ще бъде чудесно, ако вие бихте могли да осигурите назначението на човек, който споделя вашите възгледи по всички важни въпроси. Враждебната нам партия е много силна тук в Барчестър... повече, отколкото трябва.

— Да, да... Ако бедният доктор Трефойл ни напусне, би било великолепно да му намерим добър приемник.

— За ваше преосвещенство е изключително важно да намерите човек, на когото да можете да разчитате. Помислете само какви неприятности ще имаме, ако поетът се заеме от доктор Грантли или от доктор Хайъндри, или от някой друг техен съмишленик.

— Малко вероятно е лорд В да назначи някой от тях. За какво са му потрябвали?

— Да, разбира се, не е много вероятно — но все пак е възможно. Те ще пуснат в ход цялото си влияние. Ако смея да дам един съвет на ваше преосвещенство, бих ви предложил да обсъдите този въпрос идущата седмица с негово високопреосвещенство. Не се съмнявам, че

лорд В ще вземе под внимание вашето мнение, особено ако то бъде подкрепено от негово високопреосвещенство.

— Не зная. Лорд В е бил винаги много внимателен към мен, много внимателен. Но не обичам да се намесвам в такива работи, освен ако не бъда изрично поканен да дам мнението си. А и да ме попитат, не знам кого бих могъл да препоръчам в настоящия момент.

Мистър Слоуп — дори мистър Слоуп! — почувствува известно смущение. Чудеше се как да облече малката си молба в достатъчно скромна форма. Той знаеше, че епископът неизбежно ще бъде смутен в първия момент от неговата дързост, и цялата трудност се състоеше в това, как да използва своята находчивост и красноречие, за да смекчи и разсее това впечатление.

— Аз също се съмнявах — започна той, — че ваше преосвещенство би могъл вече да има някого предвид, и затова ще си позволя да споделя с вас една своя мисъл: ако клетият доктор Трефойл ни напусне, наистина не виждам защо с помощта на ваше преосвещенство този пост да не бъде даден на мен.

— На вас ли?! — възкликна епископът с тон, който едва ли можеше да поласкае самолюбието на мистър Слоуп.

Но ледът беше строшен и мистър Слоуп възвърна обичайното си красноречие.

— Да, доста мислих по този въпрос. Ако ваше преосвещенство спомене името ми пред архиепископа, не се съмнявам, че ще успея. Виждате ли, първият ход ще бъде мой, а това е изключително важно. Освен това мога да разчитам на подкрепа от страна на пресата: моето име не е непознато, ще си позволя да кажа, че то се споменава с известно уважение в онази част от пресата, на чието мнение правителството много държи сега. А имам някои приятели и в самото правителство. И все пак, милорд, именно към вас се обръщам за помощ. Най-много бих се радвал да получа този бенефиций тъкмо от вашите ръце. И което е особено важно в такива случаи, вие можете да съдите по-добре от всеки друг за моите качества.

Няколко минути епископът просто не можеше да дойде на себе си. Мистър Слоуп — декан на Барчестърската катедрала! Идеята за такова преображение никога не би го осенила без странична помощ. Отначало той продължи да мисли защо, по каква причина, на какво основание мистър Слоуп трябва да стане декан на Барчестърската

катедрала. Но постепенно ходът на мислите му се измени и той започна да мисли защо, по каква причина, на какво основание мистър Слоуп да не стане все пак декан на Барчестърската катедрала. Той самият бе веднага готов да се откаже от услугите на своя капелан. Ефимерната надежда да използва мистър Слоуп срещу мисис Прауди се бе разсеяла като дим. Бе вече разбрал пълната несъстоятелност на този план. Ако можеше да спи в стаята на капелана вместо в спалнята на съпругата си, планът би имал някакъв смисъл. Но... И така, докато мистър Слоуп продължаваше да говори, епископът все повече стигаше до извода, че той като нищо би могъл да стане декан на Барчестърската катедрала. Убеди го впрочем не красноречието на мистър Слоуп, когото той почти не слушаше, а ходът на собствените му размишления.

— Едва ли е нужно да казвам — продължаваше мистър Слоуп, — че по всички въпроси, свързани с катедралата, моя главна цел ще бъде да действам, до колкото ми е възможно, съгласно вашите желания. Толкова добре познавам ваше преосвещенство (надявам се, вие също ме познавате достатъчно добре и споделяте тези мои чувства), че не се съмнявам във възможността, която този пост ще ми даде, да допринеса за вашето душевно спокойствие и да разширя сферата на вашето така благотворно влияние. Както вече казах, много важно е да съществува сходство в мненията на висшите длъжностни лица от една и съща епархия. Много се съмнявам дали бих приел подобен пост в епархия, където ще бъда принуден да противореча на моя епископ. Но в случая между нас ще цари възхитително единодушие.

Мистър Слоуп разбра веднага, че епископът изобщо не го слуша, но независимо от това продължи да говори. Знаеше, че доктор Прауди има нужда както да се съвземе от своята изненада, така и да си даде вид, че е бил убеден от сериозни аргументи. Затова той продължи да привежда цял куп основателни доводи, доказвайки, че на тоя свят не би могъл да се намери по-добър декан за Барчестърската катедрала, че и правителството, и широката общественост ще имат само едно желание — именно той, мистър Слоуп, да стане декан на Барчестърската катедрала, но че висши съображения на църковната политика изискват този пост да му бъде предложен от ръцете на самия Барчестърски епископ.

— Но аз наистина не виждам какво мога да направя — каза епископът.

— Ако само споменете за това на архиепископа, ако кажете на негово високопреосвещенство, че намирате таква назначение за особено желателно, че се надявате да сложите по този начин край на разцеплението в епархията — ако изложите всичко това с обичайната си енергичност, сигурно няма да ви е никак трудно да убедите негово високопреосвещенство да каже една дума на лорд В. Разбира се, вие ще дадете на архиепископа да разбере, че не разчитам единствено на неговото застъпничество, че не го молите за милост, че според вашите очаквания аз ще получа този бенефиций по друг път — впрочем това наистина е така, — но че вие много държите негово високопреосвещенство да изрази пред лорд В своето одобрение във връзка с това назначение.

В края на краищата епископът даде исканото обещание. Но той постави все пак едно условие.

— А, да, по въпроса за това старопиталище — каза той по средата на разговора. — Никога досега не съм имал такива неприятности. (И това не беше далеч от истината.) Нали не сте говорили междувременно с мистър Хардинг?

Мистър Слоуп увери своя патрон, че не е говорил.

— Е, щом е така... може би все пак най-добре ще бъде да дадем мястото на Куивърфул. То му беше почти обещано, а той има голямо семейство и е много беден. Общо взето мисля, че най-добре е да изготвите назначение на името на мистър Куивърфул.

— Но, милорд — възрази мистър Слоуп, който все още мислеше, че е необходимо да отстоява своята позиция по този въпрос, за да закрепил неотдавнашната си победа над мисис Прауди, ако деканският пост все пак му се изплъзне. — Но, милорд, аз наистина се страхувам, че...

— Запомнете, мистър Слоуп — каза епископът, — не мога да ви обещавам нищо във връзка с вашето желание да станете приемник на горкия доктор Трефойл. Разбира се, аз ще поговоря с архиепископа, както искате вие, но не мога да си представя, че...

— Да, да, милорд — на свой ред го прекъсна мистър Слоуп, напълно разбрал намека. — Изглежда, ваше преосвещенство е прав във връзка с мистър Куивърфул. Мисля, че ще уредя без особена

трудност нещата с мистър Хардинг и ще ви представя назначението за подпис съгласно вашите нареждания.

— Да, Слоуп, мисля, че така ще е най-добре. И можете да бъдете сигурен, че малкото, което е по силите ми да направя за вас, ще бъде направено.

С това разговорът им завърши.

Мистър Слоуп имаше да свърши много неща. Трябваше да направи ежедневното си посещение у синьората. Обикновеното благоразумие изискваше да се откаже от тази визита, но той беше прекалено влюбен и не се вслуша в гласа на благоразумието. Затова реши да отиде на чай у семейство Станъп; реши също (или поне така му се струваше), че това ще бъде последното му посещение у тях. Трябваше, освен това да уреди отношенията си с мисис Болд. Той беше убеден, че Елинор би украсила резиденцията на декана точно тъй, както би украсила и скромния дом на капелана, и че нейното състояние ще компенсира с излишък съкращенията в заплатата на декана, наложени от безкомпромисната Църковна комисия.

По отношение на мисис Болд той хранеше сега големи надежди. Мистър Слоуп спадаше към онези тъй многобройни ухажори, които смятат, че в любовта всичко е позволено, затова не се посвени да се възползува от услугите на собствената камериерка на Елинор. От нея той узна голяма част от случилото се в Плъмстед — не съвсем точната истина, тъй като „собствената камериерка“ не бе имала възможност да се добере до точната истина, но една достатъчно близка до нея версия. Беше му казано, че архидяконът, мисис Грантли, мистър Хардинг и мистър Еърбин са се скарали всички с „господарката“ за това, че е получила писмо от мистър Слоуп; „господарката“ отказала категорично да покаже това писмо; архидяконът ѝ предложил да избира между мистър Слоуп с неговото писмо и плъмстедското общество и „господарката“ с голямо негодувание заявила, че „не е изгоряла за плъмстедското общество“ и че няма да се откаже от мистър Слоуп заради когото и да било от тях.

Като се има предвид източникът, от който идваха, тези сведения не бяха толкова изопачени, колкото можеше да се очаква. Те показваха ясно какви разговори се бяха водили в стаята на прислугата, а сякаш се потвърждаваха и от внезапното, установено със сигурност завръщане на Елинор, което накара мистър Слоуп да стигне до извода, че както по

всичко личи, прекрасната вдовица няма да отхвърли предложението му.

Това му създаваше немалко работа. Според него по-добре беше предложението да бъде направено, преди да се разбере, че за управител на старопиталището ще бъде назначен мистър Куивърфул. В писмото си до Елинор капеланът бе заявил черно на бяло, че управител ще бъде мистър Хардинг. Би било много трудно всичко това да се представи като недоразумение, а да ѝ напише ново писмо, в което да съобщи истината и да хвърли цялата вина върху епископа, означаваше сигурно компрометиране в нейните очи. Затова той реши да остави нещата да се развиват от само себе си и да се хвърли, без да губи време, в краката ѝ.

Освен това трябваше да се обърне за помощ към сър Николас Фицвигин и мистър Тауърс и щом напусна кабинета на епископа, той отиде веднага да им пише. Мистър Слоуп беше високо ценен като майстор на епистоларния жанр, затова привеждаме тези писма без съкращения.

„Лично

Дворецът, Барчестър, септ. 185... г.

Драги сър Николас,

Надявам се, че благодарение на нашите досегашни отношения Вие няма да сметнете моята настояща молба за нетактична. Вероятно не сте още чули, че нашият скъп доктор Трефойл получи апоплектичен удар. Това причини дълбока скръб на всички нас в Барчестър, защото той винаги е бил образцов и като човек, и като свещеник. Но е вече на преклонна възраст и, така или иначе, не му оставаше много да живее. Вие вероятно го познавате.

Страхувам се, че няма никаква надежда за неговото оздравяване. Доколкото знам, при него сега е сър Омикрон Пи. Във всеки случай лекарите заявиха, че му остават не повече от един-два дни на тази грешна земя. Дълбоко вярвам, че душата му ще литне безметежно към лоното на вечния покой и пълното блаженство.

Епископът говори с мен за този бенефиций — той има голямо желание да го получа аз. Разбира се, на моята възраст би било твърде дръзко да мисля за подобно повишение, но Негово преосвещенство настоява толкова много, че сигурно ще трябва да приема. Негово преосвещенство заминава утре за... и възнамерява да постави въпроса пред архиепископа.

Зная колко заслужено високо Ви цени днешното правителство. По всички въпроси, свързани с църковните назначения, Вашето мнение ще бъде безспорно от решаваща важност. След разговора си с епископа аз естествено съм заинтересован да получа този пост. Ако бъдете така любезен да кажете някоя добра дума в моя полза, ще Ви бъда още веднъж безкрайно благодарен.

Може би няма да е излишно да добавя, че лорд В едва ли знае за този овакантен пост — или по-скоро за неговото предстоящо освобождаване (тъй като наистина няма никаква надежда за бедния доктор Трефойл). Ако Вие пръв съобщите на лорд В тъжната новина, това сигурно би Ви дало правото да изкажете своето мнение.

Разбира се, наша велика цел е да постигнем единодушие по църковните въпроси. То е особено необходимо в Барчестър, затова нашият добър епископ е толкова загрижен. Може би Вие бихте сметнали за уместно да споменете това пред лорд В, ако е във Ваша власт да повдигнете този въпрос пред Негово сиятелство.

Оставам, драги сър Николас, Ваш най-покорен слуга:
Обадая Слоуп“

Писмото му до мистър Тауърс бе издържано в съвсем друг тон. Мистър Слоуп вярваше, че разбира до най-големите тънкости разликата между характерите и положението на своите двама адресати. Той знаеше, че за човек като сър Николас Фицвигин малко ласкателство не е никак излишно, при това от най-обикновен, всекидневен вид. Затова писмото му до сър Николас бе написано *currente calamo*^[2] и без никакво затруднение. Но на човек като мистър

Тауърс не беше толкова лесно да се напише писмо, което да е хем резултатно, хем почтително, което да внуши незабелязано и деликатно необходимия план за действие. Не беше трудно да бъде поласкан доктор Прауди или сър Николас Фицвигин, но беше изключително трудно да бъде поласкан мистър Тауърс, без ласкателството да стане очевидно. А трябваше да бъде постигната именно тази цел. Освен това писмото трябваше да прави впечатление на написано без усилие, да бъде гладко, свободно, непринудено и да не издава никакви съмнения или страхове от страна на пишещия. Ето защо посланието до мистър Тауърс бе много пъти препрочитано и преписвано, така че мистър Слоуп едва успя да се преоблече и да стигне до дома на доктор Станъл тази вечер.

Когато беше готово за изпращане, то имаше следния вид:

„Лично

Барчестър, септ. 185... г.

(Мистър Слоуп нарочно не спомена нищо за «двореца», предполагайки, че това няма да се хареса на мистър Тауърс. Той си спомни как един много известен мъж бе веднъж остро разкритикуван, задето бе адресирал своето писмо от Уиндзорския замък.)

Уважаеми господине,

Тази сутрин всички ние бяхме потресени от вестта, че нашият скъп декан Трефойл е получил удар. Това е станало към девет часа сутринта. Пиша Ви сега, за да успея да изпратя писмото е вечерната поща. Той е още жив, но, изглежда, няма никаква надежда да се съвземе. Тук е — или всеки момент ще пристигне — сър Омикрон Пи, но дори и сър Омикрон би могъл само да потвърди присъдата на своите по-малко прославени събратя, че нищо не може да се направи. Земните часове на бедния доктор Трефойл са преброени. Не зная дали го познавате. Той беше един добър, кротък, милосърден човек, който принадлежеше,

разбира се, към старата школа, както и всеки друг свещеник над седемдесетгодишна възраст.

Но аз не Ви пиша само за да Ви съобщя тази новина — без съмнение някой от Вашите меркурии Ви е уведомил вече за това; пиша, следвайки Вашия пример, с оглед не толкова на миналото, колкото на бъдещето.

Тук вече се разпространяват немалко слухове за бъдещия приемник на доктор Трефойл и между споменаваните имена не на последно място се посочва и това на Вашия покорен слуга; с една дума, аз съм кандидат за този бенефиций. Вероятно знаете, че след назначаването на епископ Прауди в епархията, аз положих немалко усилия, и то, ще се осмеля да кажа, не без известен успех. Ние с него сме почти винаги единомдушни по въпросите както на нашата вяра, така и на църковната дисциплина, ето защо на мен, като на негов доверен капелан, бе предоставена голяма самостоятелност. Но аз признавам, че съм си поставил по-високи цели и нямам намерение да бъда цял живот капелан на който и да било епископ.

Днес от никого не се изисква толкова енергия, колкото от нашите декани. Нашите катедрали, тези наистина внушителни институции, са потънали в дълбок сън — не, те са едва ли не мъртви и готови за полагане в гроба! А какво колосално значение биха придобили те, ако изпълнеха своето предназначение да оглавят движението напред и да бъдат пример за всички наши енорийски свещеници!

Нашият епископ много държи за декан да бъда назначен именно аз, дори отива утре да обсъди този въпрос с архиепископа. Мисля, че бих могъл да разчитам и на подкрепата на един от най-влиятелните членове на правителството. Но признавам, че подкрепата на «Юпитер», при положение че бъда сметнат за достоен да я получа, е по-важна за мен от всяка друга както ако допринесе за моя успех, така и ако въпреки нея все пак загубя тази битка.

Всъщност вече настъпи времето, когато никое правителство не би дръзнало да запълва най-важните църковни постове, без да се вслуша в мнението на печата. Ерата на епископите от благороден произход и на деканите аристократи е безвъзвратно отминала и днес всеки свещеник, колкото и скромно да е потеклото му, може да се надява на успех, ако трудолюбието, талантът и репутацията му привлекат общественото мнение на негова страна.

В настоящия момент ние всички чувствуваме, че становището на «Юпитер» по тези въпроси има решаващо значение, дори нещо повече — че то обикновено се налага. И ние считаме — говоря от името на свещениците от моето поколение и с моето положение, — че така и трябва да бъде. Няма по-безпристрастен покровител от «Юпитер» и никой не познава по-добре от него нуждите на хората.

Уверен съм, че няма да ме заподозрете в желание да моля за подкрепа, която Вашият вестник не би могъл да ми даде с чиста съвест. Пиша Ви, с цел да Ви уведомя, че това назначение ме интересува. На Вас оставям да решите дали съм достоен за помощта Ви. Нямаше, разбира се, да Ви пиша за всичко това, ако не мислех (а имам достатъчно основателни причини да мисля така), че «Юпитер» одобрява моите схващания по въпросите на църковната политика.

Епископът се опасява, че биха ме сметнали препалено млад за такава длъжност — на тридесет и шест години съм. Мисля, че в наше време тези опасения са излишни. Обществеността не изпитва вече симпатии към престарелите служители. Ако някой човек е изобщо способен за дадена работа, той е способен да се справи с нея и на тридесет и шест години.

Оставам искрено Ваш:

Обадая Слоуп

Т. Тауърс, ескуайър... Корт, Мидъл Темпъл“

След целия този уморителен труд мистър Слоуп пушна писмата в пощата и прекара остатъка от вечерта в краката на своята възлюбена.

Някои биха обвинили мистър Слоуп, че търси подкрепа чрез измама. Те биха изтъкнали, че той е излъгал всеки един от тримата си покровители. Може би наистина е така. Как би могъл да изпитва колебания във връзка е младостта си и същевременно да е убеден, че младостта му не е никаква пречка? Как би могъл да разчита преди всичко на подкрепата на епископа и преди всичко на подкрепата на вестника? Той знаеше много добре, че епископът отива в... съвсем не за да обсъди този въпрос с архиепископа. Налага се да признаем, че в своите домогвания до така желаната от него длъжност той си послужи с всички лъжи, на които беше способен.

Но нека попитаме хората, които са врили и кипели в тези работи, дали той е лъгал повече, отколкото обикновено се лъже в подобни случаи. Ние, английските джентълмени, не можем да търпим думата „лъжа“, но толкова често ли се срещат държавни мъже, които да се отнасят с доверие към думите на своите колеги?

[1] Само първата стъпка е трудна (фр.). — Б.пр. ↑

[2] С бегло перо, набързо (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА

МИСИС ПРАУДИ — ПОБЕДИТЕЛКА

Следващата седмица в Барчестър мина на пръв поглед спокойно. Обаче сърцата на някои от неговите жители бяха по-малко спокойни от самия град. Както бе предсказал сър Омикрон Пи, старият декан беше все още жив, за голямо учудване, а — по мнението на мнозина — и за голямо неудоволствие на доктор Филгрейв. Епископът продължаваше да отсъствува. Той бе прекарал един-два дена в Лондон, а и остана у архиепископа по-дълго, отколкото предполагаше. Мистър Слоуп не беше получил още нито ред в отговор на писмата си, но разбра, че за това има основателни причини: сър Николас беше на лов за елени или на гости у кралицата в планините на Шотландия и дори неуморимият мистър Тауърс си бе позволил малко почивка, като се бе присъединил към племето туристи, които ежегодно покоряват Монблан. Мистър Слоуп узна, че не го очакваха преди последния ден на месец септември.

Мисис Болд се сближи много със семейство Станъп, към което започна да изпитва все по-дълбока привързаност. Ако я бяха попитали, тя би казала, че в лицето на Шарлот Станъп е намерила чудесна приятелка, и това би отговаряло на истинските ѝ чувства. Но всъщност Бърти ѝ харесваше не по-малко, само че и през ум не ѝ минаваше да гледа на него като на свой поклонник, както не можеше да смята за такъв и някое голямо, добродушно куче. Бърти се държеше много приятелски с нея и разговаряше така свойски, както никой друг мъж. Но това ставаше почти винаги в присъствието на неговите сестри, а и дългата копринена брада, светлосините му очи и странното облекло го правеха напълно различен от останалите мъже. В отношенията си с Бърти тя допускаше по-голяма близост, отколкото в отношенията си с всеки друг, но не си даваше сметка колко опасна е тази нейна снизходителност. Веднъж се изчерви, като забеляза, че без да се усети, го е нарекла Бърти, а малко по-късно едва не се поддаде на уговорките

на Шарлот, която я подтикваше да му изиграе някаква приятелска шега; добре, че все пак се опомни в последната минута.

Във всичко това Елинон беше съвсем невинна, а и Бърти Станъп едва ли можеше да се нарече виновен. Всяка проява на близост, към която беше подтиквана Елинон, бе плод на внимателно планиране от страна на неговата сестра. Тя знаеше как да води играта и я водеше безпощадно. Познаваше по-добре от всеки друг характера на брат си, но без всякакви угризения би сложила в неговите ръце младата вдовица, нейните пари и парите на нейното дете. С цялото си лицемерно приятелство и сърдечна топлина тя се стремеше да свърже Елинон до такава степен с Бърти, че да ѝ бъде отрязан всякакъв път за отстъпление дори ако вдовицата потърсеше такъв. Но Шарлот Станъп изобщо не разбираше характера на Елинон, тя дори не знаеше, че такива характери съществуват. Не бе способна да си представи как една млада и красива жена може да се държи кокетно и приятелски с човек като Бърти Станъп и същевременно в главата ѝ да няма мисъл, в сърцето ѝ да няма чувство, които да не е в състояние да признае открито пред целия свят. Шарлот Станъп не подозираше, че новата ѝ приятелка е жена, която не може да бъде подтикната с хитрост към необмислен брак и която би се възмутила дълбоко от всяко нарушение на правилата за приличие, ако забележи, че такова нарушение наистина съществува.

Впрочем мис Станъп прояви достатъчно такт, за да направи своя дом, както и самата себе си истински приятни за мисис Болд. Царящата там атмосфера на свободна непринуденост доставяше особено удоволствие на Елинон след голямата доза клерикално високомерие, която беше принудена да преглътне напоследък. Тя играеше с тях шах, разхождаше се, пиеше чай, изучаваше или по-скоро се правеше, че изучава астрономия, съчиняваше заедно с тях шеговити стихове, превръщаше прозаичните трагедии в комични куплети, а забавните историйки — в псевдопатетични поеми. Дотогава тя не беше подозирала, че има такива дарби. Не беше никога предполагала, че е способна на подобни неща. Семейство Станъп и предлагаше нови развлечения и занимания, които сами по себе си бяха напълно безобидни и крайно интересни.

Не е ли жалко, че умните и весели хора са толкова често безнравствени, а хората с висок морал — толкова често скучни и

мрачни? Шарлот Станъп например беше винаги весела и никога мрачна, но имаше съмнителна нравственост.

През цялото това време обаче Елинор съвсем не бе забравила мистър Еърбин, нито пък мистър Слоуп. Тя се бе разделяла с мистър Еърбин много ядосана. Все още изпитваше гняв заради онова, което според нея бе проява на неуместна дързост от негова страна, но въпреки всичко имаше голямо желание да го види отново и да му прости. Последните думи на мистър Еърбин още звучаха в ушите ѝ. В тях тя бе почувствувала любовта му, въпреки че той нямаше намерение да прави любовно признание. Чувствуваше също, че ако той все пак се реши на такова признание, тя сигурно ще го приеме благосклонно. Все още му беше сърдита, много сърдита, толкова сърдита, че хапеше устни и удряше с крак, щом ся спомнеше какво беше казал и направил.

И все пак копнееше да му прости, с единственото условие да си признае, че е сгрешил.

Предстоеше ѝ да се срещне с него в Улаторн през последния ден от месеца. Мис Торн даваше закуска на открито за цялата околност. Щяха да бъдат издигнати шатри, гостите щяха да стрелят с лък и да танцуват: дамите и джентълмените — в градината, а момите и момците — на поляната. Щеше да има цигулари и флейтисти, надбягвания за момчетата, върлини за катерене, канавки с вода за прескачане, конски хамути, в които да пъхнеш ухилената си глава (това развлечение не фигурираше в съставената от мис Тори програма — то бе добавено по-късно от организаторите), и всички видове игри, на които, както се увери от историческите си книги мис Тори, се е играело през славното царуване на кралица Елизабет. Бяха взети всички мерки да не се допусне някое по-съвременно развлечение. Едно нещо причиняваше дълбоко огорчение на мис Торн: много и се искаше да се загради място за борба с бикове, но стигна до извода, че това е невъзможно. За нищо на света тя не би извършила, нита би допуснала да се извърши някаква жестокост — едва ли е необходимо да казваме, че не можеше и дума да става мис Торн да обрече бика на мъчения само за развлечение на младите си съседи. И все пак в самото име на тази старинна игра се криеше някакво очарование. Но една арена за борба с бикове без бик в нея само би напомнила за дълбокия упадък на нашето време и мис Торн беше принудена да се откаже от тази идея. Състезания с копие обаче трябваше да бъдат организирани на всяка

цена и стълбовете, въртелите и чувалите с брашно бяха вече приготвени. Без съмнение тя би била много доволна да организира и нещо като рицарски турнир, но както каза на брат си, това бе вече изпробвано и епохата за сетен път беше доказала, че стои много по-долу от великите си предшественици, тъй като не беше готова да одобри една такава забава. Мистър Торн като че ли не споделяше нейните съжаления — може би защото чувствуваше, че пълните бойни доспехи едва ли биха допринесли много за личното му удобство.

Това увеселение в Улаторн бе замислено първоначално в чест на мистър Еърбин — новия свещеник на енорията Св. Юълд, но впоследствие бе решено да бъде съчетано с местния празник на плодородието, организиран за работниците от имението заедно с техните жени и деца, и така се стигна до сегашния грандиозен план. Цялата плъмстедска компания бе, разбира се, поканена и тогава Елинор мислеше да отиде със сестра си. Но сега намеренията ѝ се промениха и тя обеща да отиде със семейство Станъп. Доктор и мисис Прауди също щяха да присъствуват; мистър Слоуп не беше включен в поканата, изпратена до двореца, но синьората, чиято наглост никога не я напускаше, поиска разрешение от мис Торн да го доведе със себе си.

Мис Торн даде това разрешение, тъй като нямаше друг изход, но го даде със свито сърце, понеже се опасяваше да не обиди мистър Еърбин. Когато той се върна, тя му се извини едва ли не със сълзи на очи — толкова ожесточена по всеобщо мнение бе враждата между тези двама джентълмени. Но мистър Еърбин я успокои, като я увери, че с най-голямо удоволствие ще се запознае с мистър Слоуп, и я накара да обещае, че ще ги представи един на друг.

Но тази победа на мистър Слоуп не зарадва Елинор, която след връщането си в Барчестър правеше всичко възможно, за да го избягва. Тя се опълчи срещу обитателите на Плъмстед, когато те я обвиниха с толкова безсърдечие, че е влюбена в този противен човек, но узнала в какво я обвиняват, Елинор прекрасно разбираше, че трябва да се държи по-надалеч от него и постепенно да сложи край на тяхното познанство. Почти не го беше виждала след връщането си. Камериерката ѝ получи нареждане да отпраща всички посетители под предлог, че не е в къщи. Елинор не можа да си наложи да ограничи това свое навеждане с името на мистър Слоуп и така затвори дома си за всички свои приятели. Направи изключение за Шарлот Станъп, а

после и за някои други. Веднъж го срещна у семейство Станъп, но обикновено той отиваше там през деня, а тя — вечерта. В този първи и единствен случай Шарлот успя да я предпази от неговата натрапчивост. Това, реши Елинон, говореше за добросърдечие на Шарлот, както и за голямата ѝ проницателност — нали не ѝ беше казала нищо за причините, които я караха да избягва този джентълмен. Всъщност Шарлот бе научила от сестра си, че мистър Слоуп има намерение да поиска ръката на вдовицата, и беше готова на всичко, за да предпази бъдещата съпруга на Бърти от възможни посегателства от тази страна.

Но въпреки това семейство Станъп бе поело сега задължението да вземе мистър Слоуп със себе си в Улаторн. И Елинон узна, за свое най-голямо неудоволствие, че ще се наложи да пътува в една карета с доктор Станъп, Шарлот и мистър Слоуп. След това екипажът щеше да се върне за Бърти и Мадлин. Не беше трудно да се отгатне по лицето на Елинон колко неприятно ѝ беше всичко това и Шарлот, окуражена по отношение на своите собствени планове, ѝ поднесе хиляди извинения.

— Виждам, миличка, че това не ви харесва — каза тя, — но нямахме друг изход. Бърти би дал всичко на света, за да пътува с вас, но Мадлин не може да се справи без него. Нито пък можем да оставим мистър Слоуп да пътува сам с Мадлин. Такова нечувано нарушение на благоприличието би накърнило завинаги тяхната репутация и може дори да им затвори вратите на Улаторн.

— Това, разбира се, е неуместно — каза Елинон, — но не бих ли могла да пътувам със синьората и с вашия брат?

— Невъзможно! — отвърна Шарлот. — При нея има място само за още един човек. — Всъщност синьората не обичаше да пътува с чужди хора.

— Шарлот — каза Елинон, — вие всички сте толкова любезни и толкова добри с мен, че се надявам да не се разсърдите, ако в такъв случай предпочета изобщо да не дойда.

— Изобщо да не дойдете! Глупости! Не, трябва да дойдете! — На семейния съвет бе окончателно решено, че Бърти ще се възползува от случая, за да направи предложение.

— Или мога да наема фиакър — каза Елинон. — На мен са ми позволени повече неща, отколкото на вас, неомъжените. Спокойно бих

могла да отида сама.

— Глупости, мила! Избийте си това от главата! В края на краищата става въпрос за някакъв си един час. А и, право да си кажа, не виждам защо ви е чак толкова неприятно. Мислех, че вие с мистър Слоуп сте големи приятели. Какво не ви харесва?

— О, нищо особено. Просто мислех, че ще бъдем само свои.

— Разбира се, щеше да бъде много по-приятно, много по-задушевно, ако Бътри можеше да дойде с нас. Всъщност тъкмо той е за съжаление. Уверявам ви, че Бътри се страхува от мистър Слоуп много повече от вас. Но Мадлин не би могла да пътува без него, а тя, бедничката, излиза толкова рядко! Не бива да ѝ се сърдите за това, макар че нейните приумици внасят известно объркване в нашата компания.

Елинор, разбира се, не се разсърди и изрази горещата си надежда, че Мадлин ще прекара приятно на празненството. Тя, разбира се, трябваше да отстъпи и да даде съгласието си да пътува в една карета с мистър Слоуп. Всъщност бе поставена пред избора или да приеме това решение, или да обясни отказа си, а в никой случай не искаше да обяснява на Шарлот Станъп какво се бе случило в Плъмстед.

Но тази перспектива ѝ беше крайно неприятна. Започна да си измисля хиляди планове за спасение: да каже, че е болна и изобщо да не замине; да убеди Мери Болд да отиде, въпреки че не беше поканена, което би наложило да придружи зълва си в отделна карета; беше готова буквално на всичко, само и само мистър Еърбин да не види как слиза от една карета с мистър Слоуп. Но когато настъпи съдбовното утро, тя нямаше готов план и мистър Слоуп я придружи до каретата на доктор Станъп, последва я вътре и седна срещу нея.

Епископът се завърна в навечерието на улаторьското увеселение и бе посрещнат с лъчезарна усмивка от спътницата на своите дни. Веднага след пристигането си той се промъкна с трепетно сърце в своята тоалетна стая, тъй като очакваше страшно възмездие за просрочените три дни. Но оказаният му прием не би могъл да бъде по-радостен и по-сърдечен: неговите дъщери излязоха да го целунат и техните целувки бяха като балсам за обезпокоения му дух, а мисис Прауди, „макар несвикнала на нежност“^[1], го прегърна силно и го

нарече едва ли не свое скъпо, мило, добричко, любимо епископче. Това беше една много приятна изненада.

Мисис Прауди реши да промени малко тактиката си — не защото имаше някакви причини да не одобрява досегашното си поведение, а просто защото беше докарала нещата дотам, че не рискуваше нищо с това. Тя се бе наложила над мистър Слоуп и смяташе за полезно да покаже на мъжа си, че ако никой не ѝ пречи, ако той ѝ се покорява и ѝ позволява да властвува над другите, тя няма да пропусне да го възнагради. Мистър Слоуп нямаше на какво да разчита в борбата си срещу нея. Тя можеше не само да изпепели клетия епископ с полунощния си гняв, но и да подслади живота му, ако иска, с хиляди нежни грижи. Можеше да направи кабинета му уютен, да го облече не по-лошо от всички други епископи, да му дари вкусни обеди, уютен огън в камината и спокоен живот. Тя беше готова да му даде всичко това, стига само да е послушен. А ако не... Но нека бъдем откровени — мъките му през онази ужасна нощ бяла тъй жестоки, че борческият дух в него бе съвсем угаснал.

Веднага щом епископът се преоблече, тя се върна при него.

— Надявам се, че сте прекарали приятно в... — каза тя, като седна до камината.

От другата ѝ страна в своето кресло се бе разположил доктор Прауди и поглаждаше прасците си. Камината в кабинета му бе запалена за първи път тази есен и това му доставяше голямо удоволствие, тъй като нашият добър епископ обичаше топлината и уютата. Да, отвърна той, бил прекарал много приятно. Архиепископът проявил изключителна любезност, а и жена му не останала по-назад.

Мисис Прауди беше просто възхитена. Нищо не я радвало повече от мисълта, че „и нейната рожба е на почит“. Не употреби наистина точно тези думи, но смисълът на казаното беше същият. И след като достатъчно приласка своето епископче, тя премина към същественото.

— Горкият ни декан е все още жив — каза мисис Прауди.

— Да, да, чух — отвърна епископът. — Утре ще отида у тях веднага след закуска.

— Утре сутринта сме канени в Улаторн, мили. Трябва да бъдем там доста рано — някъде около дванайсет.

— А, да... Ами тогава ще го отложa за следващия ден — каза епископът.

— Много ли говорихте за това в...? — попита мисис Прауди.

— За кое?

— За приемника на декана — уточни мисис Прауди, а в очите ѝ отново се появи познатият пламък, който накара епископа да се почувствува по-малко уютно.

— За приемника на декана ли? Искаш да кажеш, ако деканът умре? Почти нищо, мила. Само две-три думи.

— А какво казахте вие, епископе?

— Ами казах, че според мен, в случай че... тоест ако... ако деканът умре, то според мен... — Той продължи да мънка и да заеква под строгия поглед на жена си. Защо му трябваше да понася такива мъки заради човек, когото обичаше толкова малко, колкото мистър Слоуп? Защо да се отказва от удоволствията и удобствата си, от привилегиите, които му оставаха, и да води една предварително загубена война заради някакъв си капелан? При това този капелан, ако успееше, щеше да стане не по-малък тиранин от собствената му жена. Защо изобщо да воюва? Защо да спори? Защо да нарушава спокойствието си? В този момент той твърдо реши да изостави мистър Слоуп на произвола на съдбата и да приеме даровете, които му изпращаха боговете.

— Казаха ми — съвсем бавно произнесе мисис Прауди, — че мистър Слоуп се стреми към деканския пост.

— Да... изглежда, се стреми — каза епископът.

— А какво казва архиепископът по този въпрос? — запита мисис Прауди.

— Вижте какво, мила, всъщност аз обещах на мистър Слоуп да поговоря с архиепископа. Мистър Слоуп ме помоли за това. Твърде дръзко от негова страна, признавам... но това не ме засяга.

— Дръзко! — възмути се мисис Прауди. — Та това е най-нечувано нахалство! Мистър Слоуп — декан на Барчестърската катедрала! Как не! И какво направихте вие, епископе?

— Ами, мила, поговорих с архиепископа.

— Нима искате да кажете, че имате намерение да станете за посмешище, като подкрепяте една толкова нелепа претенция? Мистър Слоуп — декан на Барчестърската катедрала?! — Мисис Прауди тръсна глава, сложи с негодувание ръце на хълбоците си и съпругът ѝ разбра, че мистър Слоуп никога няма да стане декан на Барчестърската

катедрала. Да, мисис Прауди бе направо непобедима: ако беше съпруга на Петручио^[2], дори този архиукротител на жените би се оказал незабавно под нейния чехъл.

— Това наистина е нелепо, мила.

— Тогава защо сте се опитвали да му помагате?

— Ами... аз не съм му помагал, мила... само така, малко.

— Но защо изобщо сте се намесили? Защо ви е трябвало да свързвате името си с нещо толкова абсурдно и смешно? Какво всъщност казахте на архиепископа?

— Ами просто му споменах за това; казах само, че... че ако деканът се помине, мистър Слоуп би... искал да...

— Би искал какво?

— Забравих вече как точно се изразих... би искал да заеме това място, ако то му бъде предложено... нещо от този род. Нищо повече не съм казал.

— Не е трябвало изобщо да си отваряте устата! И какво отговори архиепископът?

— Нищо не отговори, само наведе глава и потри ръце. Някой ни прекъсна, а тъй като обсъждахме новия съвет на енорийските училища, въпросът за бъдещия декан бе изоставен — след това сметнах, че не е много уместно да го повдигам отново.

— Да го повдигате отново! Много жалко, че изобщо сте го поставили! Какво ще си помисли за вас архиепископът?

— Уверявам ви, мила, архиепископът не обърна почти никакво внимание на това.

— Но как можа да ви дойде тази мисъл в главата, епископе? Как можа да ви хрумне да правите това жалко създание декан на Барчестърската катедрала? Сигурно вече е започнал да си търси и епархия — човек, който едва ли знае кой е бил дядо му, човек, когото взех гладен и гол от улицата! Декан на Барчестърската катедрала, как не! Ще му дам аз един декан!

В политическо отношение мисис Прауди се считаше за чиста проба виг, цялото ѝ семейство беше от партията на вигите. А сред англичаните и англичанките от всички съсловия (мисис Прауди би трябвало според мен да се отнесе към първите заради необикновено силния си характер) най-нетърпими към плебейските кандидати за високи длъжности са именно чистопробните виги.

Епископът сметна за необходимо да свали всяка вина от себе си.

— Виждате ли, мила — каза той, — стори ми се, че вие с мистър Слоуп не се разбирате вече така добре, както преди.

— Да се разбираме ли?! — Мисис Прауди тупкаше припряно с крак по килимчето и стисна устни по начин, който не предвещаваше нищо добро за обекта на техния разговор.

— Започвам да мисля, че той ви е неприятен (кракът на мисис Прауди затупка все по-бързо) и че ще се чувствувате по-добре, ако напусне двореца (мисис Прауди се усмихна, както сигурно се усмихва хиената, преди да избухне в кикот), затова ми се стори, че ако той получи това място и престане да бъде мой капелан, вие няма да бъдете недоволна от такова развитие на нещата.

И хиената избухна в кикот. Нямало да бъде недоволна от такова развитие на нещата! Нямало да бъде недоволна, че врагът ѝ ще стане декан с хиляда и двеста фунта годишно! Когато описва обичаите на своята родина, Медея уверява потресения си слушател (цитирам по изданието на Робсън), че в нейната страна пленниците биват изяждани. „Нима вие им прощавате?“, пита Медея. „Да, прощаваме им“, отвръща благият грък. „Ние пък ги изяждаме!“, заявява с настървение колхидянката. Мисис Прауди беше Медеята на Барчестър и не разбираше как е възможно да не изяде мистър Слоуп. Да му прости! Просто да се отърве от него! Да го направи декан! Не, в нейната родина хора като нея не постъпват така с пленниците! Мистър Слоуп не можеше да се надява на такава милост — тя щеше да оглозга и последната му кост.

— О, да, мили! Разбира се, че няма да е вече ваш капелан — каза тя. — След всичко станало това е напълно естествено. Не мога и да си помисля, че ще продължа да живея под един покрив с човек като него. Освен това той показва пълната си непригодност за такъв пост — само предизвикваше кавги и недоразумения сред духовенството, поставяше ви в крайно неудобно положение и се държеше така, сякаш той самият е епископ. Разбира се, че ще се махне. Но ако напусне двореца, това не означава, че трябва да отиде в резиденцията на декана!

— Разбира се, разбира се! — рече епископът. — Но нали знаете, мила, за да спазим приличие.

— Но аз не искам да спазвам приличие, нека всички видят мистър Слоуп в истинската му светлина — като двуличен, хитър,

подъл интригант. Аз го следя отдавна — той и не подозира колко много знам за него. Задиря по най-неприличен начин онази куца италианка. Нейното семейство е позор за Барчестър и мистър Слоуп също е позор за Барчестър. Ако не внимава, вместо да стане декан, може да изгуби изобщо сана си. Декан ли! Този нахалник е напрано полудял!

Епископът не направи повече опит да оправдае себе си или своя капелан и това негово смирение и покорство бе богато възнаградено. Скоро двамата с жена си отидоха да вечерят и той прекара една тъй приятна вечер, каквато отдавна не беше прекарвал в собствения си дом. Дъщерите му свиреха и пееха, докато епископът сърбаше кафето си и четеше вестника, а мисис Прауди го разпитваше весело за архиепископа. След това той си легна щастлив и доволен и спа тъй сладко, сякаш мисис Прауди беше самата Гризелда^[3]. На сутринта, докато се бръснеше, стягайки се за празненството в Улаторн, той окончателно реши никога вече да не вдига копие срещу такъв неуязвим войн, какъвто беше мисис Прауди.

[1] Шекспир, „Отело“, действие V, сцена 2. Цитатът е превод на Борис Стоянов. — Б.авт. ↑

[2] Петручио — главен герой от комедията на Шекспир „Укротяване на опърничавата“. — Б.авт. ↑

[3] Гризелда — героиня от средновековни италиански легенди. Макар и не от знатен произход, тя се омъжва за маркиз, който след това я подхвърля на всевъзможни жестоки изпитания, но тя понася всичко с безропотно смирение и с това покорява окончателно сърцето на своя съпруг. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ОКСФОРД, РЕКТОРЪТ И ТЮТОРЪТ НА ЛАЗАРОВИЯ КОЛЕЖ

Както вече казахме, разходката на мистър Еърбин под дърветата в плъмстедския черковен двор не беше никак весела. Той се срещна с останалите обитатели на дома едва на вечеря и те не забелязаха нищо особено в него. Но през този ден мистър Еърбин, верен на своя навик, си бе поставил много въпроси, на които даде много отговори, и в крайна сметка стигна до извода, че е голямо магаре. Реши, че е твърде стар и твърде изхабен, за да се влюбва тепърва, и че е пропуснал да го стори, когато му е било времето, затова сега трябва да легне, на каквото сам си е постлал. След това се запита дали наистина обича тази жена и си отговори, не без дълга вътрешна борба, но най-после искрено, че безспорно я обича. После се запита дали не обича и нейните пари и пак си отговори, че ги обича. Но този път отговорът му не беше искрен. Негова вечна слабост беше да подозира себе си във всевъзможни нечисти подбуди по отношение на своите постъпки. Вярно е, че при положението му, с тези малки доходи, свикнал на досегашната професорска заплата, на университетски лукс и скъпо струващи удобства, той вероятно би се поколебал да се ожени за бедна жена, колкото и да му е харесала тя; без съмнение състоянието на Елинор премахваше всички пречки от този род, но нямаше никакво съмнение също така, че той се бе влюбил в нея без всякаква мисъл за облагите, които би могъл да извлече от нейното богатство.

Докато стоеше до камината, броейки квадратчетата на килима и претегляйки внимателно собствените си шансове, мисълта за приличното състояние на мисис Болд съвсем не охлади жарта на първите му чувства към нея.

А и защо да я охлажда? Можем ли да очакваме такова нещо дори от най-чистия измежду хората? Както и да е, мистър Еърбин произнесе

за себе си обвинителна присъда: реши, че е бил длъжен да потисне чувствата си и че не е постъпил като най-чистия измежду хората.

След това той стигна до още един, малко по-уместен извод — че Елинон е напълно равнодушна към него и че по всяка вероятност не е толкова равнодушна към неговия съперник. После взе решение да не мисли повече за нея и продължи да мисли за нея, докато не започна да изпитва силно желание да се удави в потока, който лъкатушеше покрай градината на архидякона.

Освен това мисълта му непрекъснато се насочваше и към синьора Нерони, сравняваше я с Елинон Болд, и то невинаги в полза на последната. Синьората го бе слушала с готовност, бе го ласкала и бе повярвала в него — поне тя твърдеше така. Мисис Болд също беше готова да го слуша, но никога не го ласкаеше, невинаги вярваше в него, а сега се бе разделила много гневно с мистър Еърбин. При това синьората беше по-красивата от двете, а нейният недъг я правеше още по-привлекателна — поне в неговите очи.

Но той никога не би могъл да обикне синьора Нерони така, както обичаше вече Елинон; и като не се хвърли сам в потока, започна да хвърля в него камъни; седеше на брега толкова нещастен, колкото изобщо би могъл да бъде човек в летен ден като този.

До черковния двор достигнаха звуците на звънеца за вечеря и мистър Еърбин разбра, че е време да се опомни. Чувствуваше, че се унижава в собствените си очи, че прахосва времето си в безделие и пренебрегва доброволно поетия възвишен дълг. Този следобед той трябваше да бъде между бедните в Св. Юълд, вместо да скита из плъмстедската градина като отблъснат влюбен, който въздиша унило и се отдава на въображаеми скърби и Вертерова печал. Срамуваше се от себе си и реши колкото може по-бързо да възвърне своето достойнство в собствените си очи.

Ето защо, когато се появи на вечеря, той беше оживен както винаги и едва ли не сам поддържаше разговора на трапезата на архидякона. Мистър Хардинг беше неспокоен и разстроен и нямаше намерение да крие това — говореше малко, и то само с дъщеря си.

Той беше убеден, че архидяконът и мистър Еърбин са сключили съюз против Елинон, и искаше час по-скоро да се махне от тях в барчестърската си квартира и там да изчака какво още има да му поднесе съдбата. Самата дума „старопиталище“ му стана противна —

тъкмо опитите да си възвърне загубеното му бяха докарали толкова страдания. Самият той беше готов веднага да отстъпи мястото на мистър Куивърфул.

Архидяконът също не беше много весел. На масата, разбира се, веднага заговориха за болестта на горкия декан. Доктор Грантли не спомена името на мистър Слоуп във връзка с очакваната смърт на доктор Трефойл: не искаше да говори сега за мистър Слоуп, нито да споделя с другите печалната си догадка, но мисълта, че неговият заклет враг би могъл да стане декан на Барчестърската катедрала, му действуваше много потискащо. Ако това станеше, ако се случеше такова ужасно бедствие, то би сложило край на неговия живот — поне доколкото този живот беше свързан с Барчестър. Съзнаваше, че ще трябва да се откаже от любимите си места и от старите си навици и да заживее мирно и кротко в Плъмстед. Появяването на доктор Прауди в двореца бе тежко изпитание за доктор Грантли, но ако в резиденцията на декана се настанеше мистър Слоуп, за архидякона нямаше да има вече въздух в Барчестър.

Стана така, че въпреки скръбта, стегнала сърцето му, мистър Еърбин изглеждаше най-весел от сътрапезниците. Мистър Хардинг и мисис Грантли му бяха дори малко сърдити за това. Първият си мислеше, че мистър Еърбин се радва на изгонването на Елинор, а мисис Грантли се чувствуваше засегната от неговото равнодушие към печалните събития на деня — упорството на Елинор, победата на мистър Слоуп и удара на бедния декан. Никой не разбираше истински другите.

Мистър Хардинг излезе от столовата почти веднага след дамите и архидяконът изля сърцето си пред мистър Еърбин. Въпросът за старопиталището го вълнуваше все така силно.

— За какво намеква този субект — каза той, — като пише на мисис Болд, че ако мистър Хардинг посети епископа, всичко щяло да бъде наред? Разбира се, аз нямам никакво намерение да давам ухо на съветите му, но може би няма да е зле мистър Хардинг да се срещне с епископа. Би било неразумно да изпуснем старопиталището само защото мисис Болд е решила да направи такава глупост.

Мистър Еърбин намекна, че според него мисис Болд едва ли ще постъпи толкова глупаво. Той каза, че по негово мнение тя съвсем не е толкова благосклонна към мистър Слоуп, колкото им се струва.

Архидяконът започна да го разпитва подробно, но не можа да установи нищо определено и затвърди убеждението си, че му е писано *malgré lui*^[1] да се сроди с мистър Слоуп. Мистър Еърбин настоя мистър Хардинг да не предприема нищо във връзка с писмото на мистър Слоуп или като последица от него.

— Ако епископът наистина е решил да назначи мистър Хардинг — аргументира се мистър Еърбин, — той ще го уведоми за това официално, а не чрез писмо, адресирано до една жена. Ако мистър Хардинг отиде в двореца, това само би наляло вода в мелницата на мистър Слоуп.

В края на краищата бе решено да не предприемат нищо до идването на знаменития доктор Гуин или поне докато не получат неговото височайшо одобрение.

Странно беше наистина да се наблюдава как тези хора говореха за мистър Хардинг, сякаш той бе играчка в ръцете им, и как замисляха своите интриги и дребни клерикални маневри, засягащи непосредствено неговото бъдеще, без дори да им хрумне да споделят плановете си с него. Ставаше въпрос за хубав дом и приличен доход — беше много желателно и дори справедливо те да бъдат дадени на мистър Хардинг, но не това бе главната им грижа. Важното беше да спечелят битката с епископа и ако е възможно, да смажат мистър Слоуп. Мистър Слоуп бе посочил (поне те мислеха така) свой кандидат. Най-добрият вариант би бил назначението на мистър Куивърфул да бъде обявено публично, а впоследствие да се наложи то да бъде отменено под натиска на възмутената общественост, надигнала своя глас, за да защити правата на мистър Хардинг. Но на това едва ли можеше да се разчита — щеше да се възмути твърде малка част от обществеността, която на всичко отгоре нямаше навик да надига своя глас, при каквито и да е обстоятелства. Освен това мястото беше вече донякъде предложено на мистър Хардинг и той донякъде се бе отказал от него.

Във всички тези събития ясно се чувствуваше хитрото интригантство на мистър Слоуп и именно сполуката на интригите му най-много дразнеше архидякона. Той просто се ужасяваше при мисълта, че стратегията на мистър Слоуп може да се окаже по-успешна, а точно сега изглеждаше доста вероятно мистър Слоуп да успее да го заобиколи по фланга, да проникне в тила му, да го откъсне

от обоза, да превземе с атака главната му крепост и да го разбие окончателно в генералното сражение. Архидяконът смяташе, че флангът му е бил заобиколен, когато го бяха накарали да чака в приемната на епископа, а мистър Слоуп, че бяха проникнали в тила му, когато мистър Хардинг бе принуден да се откаже от предложението на епископа, че ще бъде откъснат от обоза, когато мистър Куивърфул получи старопиталището, че Елинон, неговата главна крепост, явно няма да устои на атаката и че като стане декан на Барчестърската катедрала, мистър Слоуп ще бъде считан от всички за победител в генералното сражение.

Доктор Гуин беше онзи Deus ex machina^[2], който трябваше да се спусне на барчестърска сцена и да донесе избавление от тези тъжни беди. Но как да настъпи желаната мелодраматична dènouement^[3], как да бъдат наказани порокът и мистър Слоуп, как да бъдат възнаградени добродетелта и архидяконът, ако богът отмъстител страда от подагра? Междувременно злото спокойно може да си тържествува, а безсилната невинност, пронизана от стрела, взета от колчана на доктор Прауди, да остане да лежи мъртва на бойното поле и даже самият доктор Гуин не ще бъде в състояние да я възкреси.

Два-три дена след заминаването на Елинон мистър Еърбин отпътува за Оксфорд, където незабавно бе приет от августейшия глава на своя колеж. Стана съвсем ясно, че доктор Гуин не е много оптимистично настроен относно ползата от едно пътуване до Барчестър и няма голямо желание да влиза в стълкновение с епископа. Подаграта наистина го бе повалила на легло, но той се чувствуваше вече по-добре и мистър Еърбин бързо си даде сметка, че ректорът можеше отдавна да е в Плъмстед, ако беше взел присърце възлаганата му мисия.

Впрочем доктор Гуин нямаше нищо против да посети своя приятел и с готовност се съгласи да тръгне за Барчестър заедно с мистър Еърбин. Той не можеше да повярва, че има и най-малка вероятност мистър Слоуп да стане декан на Барчестърската катедрала. Дори до неговите уши, каза той, стигнали слухове, представящи този джентълмен в не много благоприятна светлина, и за подобно назначение, разбира се, не можело да става и дума. Тогава се обърнаха за съвет към дясната ръка на ректора — Том Стейпъл. Том Стейпъл беше тютор на Лазаровия колеж и имаше голямо влияние в Оксфорд.

Макар и да заемаше незначителна длъжност, той беше много уважаван в университета. Том Стейпъл беше неофициален глава на оксфордските тютори, които бяха на мнение, че взети заедно, всички те почти — а може би и съвсем — не отстъпват по важност на ректорите. Далеч невинаги ректорът успява да намери верния тон в отношенията си с тютора на своя колеж. Тюторите са доста често склонни да проявяват своеволие. Но в Лазаровия колеж през периода, който описваме, ректорът и тюторът бяха големи приятели и верни съюзници.

Том Стейпъл беше около четиридесет и пет годишен здравеняк, възнисьък, с мургаво лице, гъста черна коса и къдрава черна брада, от която той оставяше само бакенбардите да растат на воля. Носеше винаги бяло шалче, много чисто, но завързано без онова кокетство, с което се отличават някои наши млади свещеници. Беше облечен, разбира се, в неизменния черен костюм. Мистър Стейпъл водеше напълно порядъчен живот, избягваше всякакви крайности, но все пак носът му започваше да придобива топъл оттенък, който неговите приятели приписваха на една бъчва портвайн, поставена в избата на колежа в годината, когато бъдещият тютор бе постъпил като студент. А в гласа на мистър Стейпъл се долавяше съвсем лека носова нотка, напомняща за изпития портвайн.

Напоследък Том Стейпъл беше направо нещастен — от дълго време университетската реформа^[4] беше за него цял кошмар, а сега се превръщаше в истинско проклятие. За разлика от повечето свои колеги той не гледаше на нея като на политическа маневра, в която можеше да вземе участие, при това не без известно усърдие — от уважение към своята партия или заради принципа. Не гледаше на нея и като на повод за дилетантска война и учтиво всекидневно опозиционерство. За тютора тя беше въпрос на живот и смърт. Запазването на статуквото в университета беше за Том Стейпъл единствената форма на съществуване и всяко преобразование означаваше за него смърт. Той с готовност би станал мъченик заради своята кауза, ако каузата му допускаше мъченичество.

Но за нещастие в обществения живот днес няма място за мъченици и затова в него липсва всякаква преданост към идеите. Ако джентълмените с десет хиляди фунта годишен доход можеха да умрат на прага на своите жилища в защита на протекционизма, няма

съмнение, че около половин дузина стари баронети биха приели тази славна смърт и школата на протекционизма щеше да има днес голям брой привърженици. Но кой може да се сражава ожесточено в битка, в която нищо не го заплашва? Том Стейпъл с готовност би се оставил да бъде побит на кол пред някоя парламентарна комисия, ако чрез тази саможертва би вдъхнал своя борчески дух на всички членове на хебдомадалния съвет.

Том Стейпъл беше от хората, които дълбоко в сърцето си одобряваха кредитната система, толкова на мода някога между студентите и местните търговци. Той добре разбираше, че в днешното време на повсеместен упадък е напълно безсмислено да спори публично с „Юпитер“ по този въпрос. „Юпитер“ се бе нагърбил с ръководството на университета и Том Стейпъл си даваше сметка, че не е по силите му да се пребори с такъв противник. Но тайничко и насаме с верните си съмишленици неведнъж изтъкваше, че кредитната система била много полезно изпитание за младите хора.

Лошите, казваше той, слабите и негодните за нищо попадат в капана и си изгарят ръцете, но добрите младежите с характер, онези, които са способни да прославят своята алма-матер, минават през това изпитание невредими. Каква е заслугата на един млад човек, който оцелява само благодарение на това че го пазят, закрилят и ограничават като ученик? По този начин само се отлага моментът на неговото съзряване и той ще се почувствува възрастен не на двадесет, а на двадесет и четири години. Ако в колежа са го водили с юзда, ще я скъса, докато се готви за адвокатура в Лондон; вържат ли го там, ще се развихри по-късно, когато е вече женен. Човек все някога трябва да се налудува. Ето как разсъждаваше Том Стейпъл за младежта — може би не много последователно, но въз основа на дългогодишния си практически опит.

И сега той на драго сърце сподели придобитата от него мъдрост с доктор Гуин и мистър Еърбин.

— И дума не може да става — заяви той в желанието си да докаже, че няма никаква опасност мистър Слоуп да стане декан на Барчестърската катедрала.

— И аз мисля така — каза ректорът. — Човек в неговото положение и с такава репутация!

— Що се отнася до репутацията — отбеляза Том Стейпъл, — аз не бих разчитал на това. Напоследък предпочитат да избират за декани не съвсем порядъчни свещеници. Малко лекомислие или дори зрънце вероотстъпничество — ето най-добрата препоръка за тях. Но изборът не може да се спре на мистър Слоуп: последните двама декани са били възпитаници на Кеймбридж, а посочете поне един случай, когато да са назначили трима души подред от един и същи университет. Ние никога не получаваме полагащия ни се дял и сигурно ще бъде така и занапред, но поне едно от всеки три назначения е наше.

— Тези правила отлетяха вече в миналото — каза мистър Еърбин.

— Какво ли не отлетя в миналото — отвърна Том Стейпъл. — Пурата е изпушена докрай и ние сме само пепелта.

— Говорете само за себе си, Стейпъл — каза ректорът.

— Говоря за всички — упорито държеше на своето тютюрът. — Работите взимат такъв обрат, че скоро в цялата страна животът ще стане направо непоносим. Никой вече не е в състояние да управлява сам себе си или тези, които са му подвластни. Правителството досажда на всички ни, а пресата досажда на правителството. И все пак мистър Слоуп няма да стане декан на Барчестърската катедрала.

— А кой ще стане управител на старопиталището? — попита мистър Еърбин.

— Чух, че на това място е вече назначен мистър Куивърфул — отвърна Том Стейпъл.

— Едва ли — отбеляза ректорът. — Намирам, че доктор Прауди не е толкова късоглед, та да налети на такъв риф. А и самият мистър Слоуп би трябвало да бъде достатъчно благоразумен и да му попречи.

— Но може би мистър Слоуп няма нищо против патрона му да заседне на подводен риф — каза подозрително настроеният тютюр.

— Но какво би спечелил от това? — попита мистър Еърбин.

— Невъзможно е да се разбере двойната игра на човек като него — рече мистър Стейпъл. — Напълно ясно е, че епископ Прауди е изцяло в ръцете му, както е ясно, че той обърна небето и земята, за да настани този мистър Куивърфул в старопиталището, макар и да не може да не вижда, че подобно назначение би било пагубно за епископа. Не е възможно да се разберат подбудите на такъв човек и е страшно да се помисли — с дълбока въздишка завърши Том Стейпъл,

— че от неговите интриги може да зависи съдбата и благополучието на мнозина добри хора.

И доктор Гуин, и мистър Стейпъл, пък и мистър Еърбин изобщо не подозираха, че същият този мистър Слоуп, за когото говореха, полагаше максимални усилия да настани в старопиталището тъкмо техния кандидат и че изгонването му от двореца, където според тях той се бе укрепил така непоклонимо, беше вече решено от властелините на епархията.

— Помнете ми думата — каза тюторът, — ако този Куивърфул бъде напъхан в старопиталището, а доктор Трефойл умре, нищо чудно правителството да назначи мистър Хардинг за декан на Барчестърската катедрала. То ще се почувствува длъжно да направи нещо за него след целия този шум около неговата оставка.

Доктор Гуин не каза нищо, но добре запомни това предсказание. Ако мистър Хардинг не успее да стане управител на старопиталището, защо пък да не бъде декан на Барчестър?

Така съвещанието завърши, без да се стигне до определено решение, а на следващия ден доктор Гуин и мистър Еърбин заминаха за Плъмстед.

[1] Въпреки желанието си (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Бог от машината (лат.) — внезапно появяващо се лице, чието вмешателство довежда до желаната развръзка. — Б.пр. ↑

[3] Развръзка (фр.). — Б.пр. ↑

[4] През петдесетте години на деветнадесети век в Оксфорд и Кеймбридж били проведени реформи, изменящи системата на университетското самоуправление. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ПЕТА

МИС ТОРН И НЕЙНОТО FÊTE

ШАМПРÊTRE^[1]

Денят на улаторнското увеселение настъпи и там се събра цял свят — или поне тази част от света, на която мис Торн беше изпратила покани. Както вече казахме, епископът се бе върнал предишната вечер; със същия влак от Оксфорд пристигнаха доктор Гуин и мистър Еърбин. Архидяконът бе дошъл със своята карета да посрещне ректора, така че по перона премина цяла процесия от клерикални сановници.

Семейство Станълп пристигна в Улаторн според гореописаната крайно неприятна уговорка. Елинор седна в тяхната карета, изпълнена с мрачни предчувствия, а мистър Слоуп я последва най-триумфално.

Тази сутрин той бе получил много любезно писмо от сър Николас Фицвигин, което наистина не съдържаше особени обещания, но мистър Слоуп знаеше (или поне така му се струваше), че не е прието държавните мъже да дават обещания. Макар и да не обещаваше нищо, сър Николас намекваше много — той изразяваше дълбокото си убеждение, че мистър Слоуп би бил прекрасен декан, и му пожелаваше най-големи успехи. Вярно, добавяше, че тъй като не е член на кабинета, към него не се обръщат за съвет в подобни случаи, а дори и да реши сам да изкаже мнението си, гласът му изобщо няма да бъде чул. Но всичко това Слоуп взе за обичайна проява на сдържаност от страна на едно високопоставено лице. Предвкушаната от него победа стана пълна, след като преди самото заминаване за Улаторн му бе връчено още едно писмо.

Освен това мистър Слоуп очакваше с нетърпение мига, когато щеше да помогне на мисис Болд да слезе от каретата на доктор Станълп пред очите на всички поканени. Мисълта за тази церемония го радваше толкова, колкото, от друга страна, ужасяваше Елинор. Той бе

окончателно решил да се хвърли в нозете на вдовицата и да постави цялото си щастие в нейни ръце, а днешното многообещаващо утро му се струваше благоприятно за подобно начинание. Напоследък синьората не беше никак любезна с него. Наистина тя го приемаше и изслушваше без гняв признанията му, но макар че му позволяваше да я нарича най-прекрасна от всички жени, да целува ръката ѝ и да се обявява за неин обожател, неин верен поданик и роб, тя го подлагаше на безмилостни мъчения, хокаше го и му се надсмиваше.

През цялата сутрин на този тържествен ден мис Торн беше много развълнувана, но и безкрайно щастлива. Мистър Торн, макар и да не беше инициатор на празненството, работеше, без да скръства ръце. Но може би най-зает, най-деен и най-енергичен от всички обитатели на Улаторн бе мистър Пломаси, управителят на имението. Когато бил жив бащата на мистър Торн, а във Франция управлявала Директорията, същият този мистър Пломаси бил изпратен в Париж с писма до някакъв виден роялист, скрити в тока на ботуша му. Съдбата го закриляла и той се върнал в Англия невредим. Тогава бил много млад, а сега беше съвсем остарял, но този подвиг му бе осигурил славата на изкусен политик и верен пазител на тайни, която и днес му служеше не по-зле, отколкото в дните на неговия апогей. Мистър Пломаси беше управител на Улаторн повече от петдесет години и никога не се бе преуморявал от работа. Кой би дръзнал да очаква груба работа от човек, благополучно пренесъл в тока си нещо, което, ако беше открито, би могло да му струва главата? Ето защо мистър Пломаси не знаеше какво означава тежък труд, а през последните години изобщо забрави какво е труд. Той обичаше разходките из гората, затова избираше дърветата, които трябваше да бъдат отсечени. Обичаше цветарството, затова градинарите не смееха да посадят нито един храст и да изкопаят нито една леха без неговата изрична благословия. По тези въпроси той невинаги беше съгласен с господарката си, но много рядко ѝ позволяваше да му се наложи.

В случаи като днешния обаче мистър Пломаси беше ненадминат. Той вземаше присърце семейната чест, свято тачеше законите на гостоприемството и затова, когато се организираха тържества, управителят поемаше цялото ръководство в ръцете си, а господарят и господарката му се подчиняваха безпрекословно.

Нека отдадем дължимото на мистър Пломаси; колкото и стар да беше, той разбираше основно тази работа и се справяше много добре с нея.

Празненството трябваше да започне по следния начин: знатните (както нисшите класи в селските области доста точно наричат висшите) щяха да получат закуска, а незнатните — обед. За тези две пиршества бяха издигнати две шатри — една за знатните от езотеричната или градинска страна на вкопана в земята ограда и една за незнатните откъм екзотеричната или ливадна страна на същата ограда. И двете шатри бяха огромни — особено тази от външната страна, но мистър Пломаси заяви, че и двете са недостатъчни. Затова допълнителни маси бяха сложени за знатните в залата, а за улаторнските ратаи — под открито небе.

Само тези, които са взимали вече участие в приготовленията от такъв мащаб, могат да разберат какви трудности трябваше да преодолява мис Торн. Ако не беше изваяна от главата до петите от първокачествена китова балена, укрепена с най-добра йоркширска стомана, тя щеше да рухне под тяхното бреме. И ако мистър Пломаси не разбираше какви големи надежди имат право да възлагат другите на човек, който е носил някога съдбините на Европа в ботуша си, той би вдигнал ръце, а изоставената му подарка би загинала сред своите колове и платница.

Преди всичко предстоеше да бъде прекарана една съдбоносна граница. Кой трябваше да се разположи от вътрешната страна на оградата и кой — от външната? Лекомислените биха отговорили на този въпрос, без да се замислят много-много, както нравят винаги: но, разбира се, епископът и прочие ще седнат отвътре, а фермерът Грийнейкър и прочие — отвън. Да, мой неразумни приятелю, но кой ще определи кои са тези „и прочие“? Тъкмо в тези определения се крие цялата сложност на обществения живот. Да посочите на епископа кресло в градината и да сложите фермера Грийнейкър начело на дългата маса, поставена сред ливадата — какво по-просто от това! Но къде бихте настанили мисис Лукълф, чийто мъж, макар и улаторнски арендатор, ходи на лов с червена куртка, чиито дъщери се учат в барчестърския пансион за благородни девизи, чийто селски дом се нарича „Розов храст“ и в чиято гостна има пиано? Госпожици Лукълф (както сами се наричат) няма да поискат да седнат сред

селяндурите. Мисис Лукълофт не би осквернила изискания си тоалет с простата дървена скамейка и не би бърбрила приятелски с мисис Грийнейкър за сметана и патенца. От друга страна, мисис Лукълофт не е и никога не е била подходяща компания за торновци и грантливци. А ако мисис Лукълофт бъде допусната в светая светих на изисканото общество, ако на нея самата и на трите ѝ дъщери бъде разрешено да прескочат оградата, тогава защо не и на съпругите и дъщерите на другите арендатори? Засега мисис Грийнейкър се задоволяваше с ливадата, но дали това щеше да бъде така, ако видеше мисис Лукълофт в градината? Да, на бедната мис Торн хич не ѝ беше леко.

А как да раздели гостите си между шатрата и залата? Тя очакваше една графиня, негово високоблагородие Джон и негово високоблагородие Джордж с цял рояк млади дами — лейди Амелия, лейди Розина, лейди Маргарета и т.н., беше поканила цяла глутница баронети и баронетши и — както всички вече знаем — един епископ. Ако ги сложи в градината, никой няма да седне в залата, а ако ги сложи в залата, никой няма да влезе в шатрата. Мислеше да покани вътре по-възрастните и да остави градината на младите влюбени. Но това означаваше да се озове веднага в гнездо на оси. Мистър Пломаси не искаше и да чуе за такова нещо.

— Но моля ви, госпожо! — каза той. — Тук няма да има нито една възрастна дама, освен вас и мисис Клантантрам.

Мис Торн прие тези думи благосклонно, като комплимент за своя здрав разум, но независимо от това нямаше никакво желание да се уедини за закуска с мисис Клантантрам. Тя се отказа от всяка мисъл за предварително разпределяне на гостите и реши да направи опит да сложи епископа в градината, да настани графинята в къщата и да пръсне баронетите, като по този начин разпредели колкото може по-равномерно примамките. Но дори и мистър Пломаси не можа да реши какво да правят със семейство Лукълофт. Е, нека не придирят много. В поканата беше изрично написано, че са канени всички арендатори: ако не искат да се присъединят към тях, може би ще проявят достатъчно здрав разум и няма да дойдат изобщо.

По-нататък мистър Пломаси изрази опасение, че високоблагородните Джоновци и Джорджовци ще пристигнат, облечени в смесени костюми — полусутрешни, полувечерни: атлазени шалчета, рединготи, бледожълти ръкавици и лакирани ботуши, а това

облекло ще ги накара да се откажат от упражненията с копие и от атлетическите игри, които мис Торн бе подготвила с толкова любов. Ако лорд Джон и лорд Джордж не яхнат коня и не вземат копието в ръка, за мис Торн нямаше ни най-малко съмнение, че и никой от останалите не би направил това.

— А беше специално споменато — каза тя скръбно, просто изнемогвайки под бремето на грижите, — че ще има спортни игри.

— Игри, разбира се, ще има — рече мистър Пломаси. — Ще се втурнат да задирят младите дами в лавровите алеи. Само такива игри са на мода днес. Ако успеете да качите кавалерите на конете, младите дами ще се намусят.

— А не могат ли да гледат, както са правили това прабабите им? — попита мис Торн.

— Според мен днешните дами не се задоволяват да гледат отстрани. Каквото правят мъжете, това правят и те. Ако заповядаме да докарат коне с дамски седла и поканите и дамите да вземат участие в състезанието, всичко ще тръгне като по мед и масло.

Мис Торн не отговори нищо. Тя чувствуваше, че няма какво да каже, за да защити днешните представителки на нежния пол от язвителните забележки на мистър Пломаси. Веднъж в момент на негодувание сама бе заявила, че „днешните джентълмени са цели жени, а дамите — цели мъже“. Не беше по силите ѝ да промени упадъчните нрави на епохата. Но в такъв случай защо трябваше да полага толкова усилия, за да развлича хора с такива изродени вкусове? Неведнъж си зададе този въпрос, но в отговор само въздишаше тежко. Та дори и нейният собствен брат Уилфред, на чиито плещи лежеше древната слава на улаторнския род — дори и той едва ли би се съгласил „да вземе участие в състезанието“, както се бе изразил доста сполучливо мистър Пломаси.

И ето, дългоочакваното утро настъпи. Всички в Улаторн се засуетиха отрано. Още преди разсъмване готвачите се бяха хванали вече на работа в кухнята, а при първите лъчи на зората слугите почнаха да изнасят масите и да покриват с червено сукно пейките. С какъв трепет се взираше към небето мис Торн веднага щом се вдигна черното було на нощта! Поне в това отношение нямаше причини за безпокойство. През последните три дни барометърът непрекъснато се покачваше и слънцето изгря в онази сива, студена, плътна мъгла, която

през есента обикновено предвещава ясен и сух ден. В седем часа мис Торн слезе долу напълно облечена. Тя не познаваше ленивата нега на днешната сутрешна роба. Би се появила пред брат си по-скоро без чорапи, отколкото без корсет, а нейният корсет съвсем не беше шега работа.

Но долу мис Торн нямаше с какво да се заеме. Хвърли един поглед в градината, а след това заситни към кухнята. Сложи си обувките с дървените подметки и забърза към ливадата. После се отправи към малкия парк пред къщата, където щеше да се проведе състезанието с копие. Стълбът, напречната греда, въртелът, мишената и чувалът с брашно — всичко беше готово. Стъпи на една дърводелска пейка и пипна мишената с ръка. Тя се завъртя с приятна лекота: въртелът беше смазан идеално. Почти ѝ се прииска да се хване за думите на стария Пломаси, да седне на дамско седло и сама да поразии мишената с копие. Що за младеж е този, помисли си тя, който предпочита да се скита безцелно под лавровите дървета с някоя безцветна ученичка, вместо да вземе участие в такава приятна игра?

— Така е — каза си тя на глас. — Един човек е достатъчен да заведе коня на водопой, но и хиляди не могат да го накарат да пие. Това е всичко. Ако гостите нямат желание да се забавляват, вината няма да бъде моя.

И тя се прибра в къщи.

Малко след осем слезе брат ѝ и двамата закусиха надве-натри в неговия кабинет. Чаят бе за парен без обичайните церемонии и трябваше да минат без пресни кифлички и препечен хляб. Яйца също нямаше, тъй като и последното яйце в енорията бе разбито на крем, изпечено в сладкиш или сварено за салата от омари. Маслото беше много малко и мистър Торн бе принуден да изяде една пилешка кълка без любимия си сос.

— Огледах игрището, Уилфред — каза мис Торн. — Там като че ли всичко е наред.

— А?... О! — отвърна той. — И на мен вчера така ми се стори. — Мистър Торн започна да изпитва досада от любовта на сестра си към спортните игри, а стълбът с мишената му беше особено неприятен.

— Няма да е лошо да го изпробваш след закуска — каза тя. — Можеш да накараш да оседляят Марк Антоний. Стълбът е готов, а

чувалът с брашното може да се свали, ако мислиш, че Марк Антоний не е достатъчно бърз. — Мис Торн добави последните думи, тъй като забеляза, че лицето на брат ѝ не изразява голям възторг от нейното предложение.

Марк Антоний беше един добър стар кон, много подходящ за обичайните ловни занимания на мистър Торн. Наистина той не прескачаше особено пъргаво живия плет, но беше много надежден на полето и по пътищата. Никога обаче не беше язден от копиеносец и мистър Торн нямаше особено желание да го подлага на подобно изпитание нито със, нито без чувал с брашно. Той взе да мънка и да хъка и накрая заяви, че Марк Антоний може да се подплаши.

— Вземи тогава дорестия — каза неуморимата мис Торн.

— Дават му лекарство — отвърна Уилфред.

— Тогава Велзевул! Знам, че е тук, защото преди малко видях Питър да го разхожда.

— Скъпа Моника, той е толкова буен, че едва го удържам, а щом види тази разтракана въртележка, ще пребие и себе си, и мене.

Разтракана въртележка! Приспособлението, което беше приготвила с толкова нежни грижи, играта, която трябваше да забавлява местните юначаги, състезанието, което беше възвисено от любовта на толкова нейни предци! Сърцето я заболя от тази дума, изречена от устата на собствения ѝ брат. Бяха останали само двама на света и мис Тори винаги се бе придържала към правилото да не казва нищо, което би могло да раздразни брат ѝ. Тя често страдаше от неговото равнодушие към осветените от времето британски обичаи, но винаги бе страдала мълчаливо. Твърдо вярваше, че е недопустимо един глава на семейство да бъде поучаван в собствения му дом, а мис Торн никога не изменяше на своите принципи. Но този път бе подложена на много тежко изпитание. Покритите ѝ с бръчки бузи се изчервиха и във все още ясните ѝ очи блесна огън, но тя пак успя да се сдържи. Реши днес да не говори повече с брат си за състезанията с копие.

Тя продължи да сърба чая си, потънала в безмълвна скръб, и мислеше с мъчително съжаление за славните дни, когато нейният велик предтеча Илфрид бе победоносно защищавал Улаторн от нормандския нашественик. Но този дух бе угаснал днес в тяхното семейство — само една безполезна искра гореше все още в нейната гръд. А и тя самата... нима и тя не се готвеше да посрещне една

потомка на същите тези норманди, една надута графиня с пофренчено име, която навярно ще си помисли, че е направила голяма чест на Улаторн, като е престъпила неговия праг? Можеше ли да се очаква, че високоблагородният Джон, синът на граф Де Курси, ще излезе на игрището рамо до рамо със саксонските йомани? И защо да иска от брат си нещо, което биха отказали да направят неговите гости?

За миг тя изведнъж се усъмни в разумността на собствените си убеждения. Може би народите, които са обречени да живеят на една и съща земя, трябва да си правят взаимни отстъпки и да възприемат някои от обичаите на своите съжители. Може би след повече от пет века тясно общуване не беше възможно нормандите да си останат норманди, а саксите — сакси. Може би в края на краищата съседите й щяха да се окажат по-мъдри от нея самата. Такива подозрения минаваха понякога през главата на мис Торн и я натъжаваха. Но никога не бе й хрумвало, че така скъпото на сърцето й състезание с копие е само по-нова версия на едно старинно развлечение на нормандските рицари, приспособяване на благородните турнири към вкусовете и навиците на саксонските йомани. Тя не знаеше това и би било жестоко да й се каже истината.

Когато видя сълзи в очите й, мистър Торн се разкая за необмислените си думи. И той се придържаше строго към правилото да се отнася с уважение към всяка прищявка на сестра си, макар и да не спазваше това правило тъй неотклонно, както правеше тя. Но намеренията му бяха точно толкова похвални и всяка погрешна стъпка го огорчаваше дълбоко.

— Скъпа Моника — каза той, — моля те да ми простиш. Нямах никакво намерение да кажа нещо лошо за тази игра. Като я нарекох разтракана въртележка, имах предвид само хората на моята възраст. Все забравяш, че не съм вече младеж.

— Но ти в никой случай не си и старец, Уилфред — рече тя, приела вътрешно неговото извинение, и му се усмихна, въпреки че сълзите й още не бяха изсъхнали.

— Ако бях на двайсет и пет или поне на трийсет — продължи той, — цял ден бих яздил и хвърлял копие.

— Но ти си достатъчно млад, за да ходиш на лов и да стреляш. А щом не се плашиш от канавките и живия плет, сигурно ще можеш да порaziш и мишената.

— Но когато прескачам живия плет, мила — а това не ми се случва много често, — не ме преследва никакъв чувал с брашно. Помисли само как ще заведе графинята до масата за закуска, ако целият ми врат е побелял от брашно!

Мис Торн не каза повече нищо. Не ѝ хареса, че той спомена за графинята. Не можеше да не изпита огорчение при мисълта, че древните саксонски игри в Улаторн могат да пострадат заради една дама от рода Де Курси. Но тя видя, че няма никакъв смисъл да настоява. Мистър Торн бе освободен от задължението да се яви на игрището и мис Торн възложи всичките си надежди на един свой млад рицар, към когото беше разположена изключително добре, тъй като по нейните думи той можеше да бъде образец на всички днешни младежи и великолепен представител на истинските английски йомани.

Ставаше дума за най-големия син на фермера Грийнейкър, който, нека бъдем откровени, още като дете беше успял да влезе под кожата на мис Торн. Като малко момче постоянно получаваше от нея ябълки, джобни пари и опрощение за многобройните си лудории, а и сега се радваше на не по-малко ценни привилегии и свободи. През септември му се разрешаваше да стреля един-два дни по фазаните, обядваше конете на господаря, получаваше филизи от плодни дръвчета и луковици от градински цветя и имаше изключителното право да лови риба в малката рекичка. Беше обещал да дойде с един от конете на баща си и да сложи начало на състезанието с копие. Останалите щяха, разбира се, да последват примера на младия Грийнейкър. Нека синовете на Лукълфт си вирят носа — другите младежи от Улаторн щяха без съмнение да проявят смелостта си, щом Хари Грийнейкър започне пръв. И така, мис Торн реши да мине без високоблагородните Джоновци и Джорджовци и да се довери, както бяха правили прадедите ѝ, на мъжеството и мишците на местните улаторнски издънки.

Към девет часа нисшите съсловия започнаха да се събират на ливадата и в парка под надзора на мистър Пломаси, а също на главния градинар и главния коняр, които бяха положили клетва като негови помощници и се бяха задължили да му оказват съдействие в неговите усилия да запази реда и да поощри спортните игри. Мнозина от по-младите жители на околността вярваха, че от много глава не боли, и

бяха надошли съвсем рано, затова, когато портата бе отворена, пътят между къщата и църквата беше вече задръстен от гости.

И тук възникна едно ново, много сериозно затруднение, което впрочем мистър Пломаси бе предвидил, така че в известна степен беше подготвен да се справи с него. Мнозина от онези, които искаха да се възползват от гостоприемството на мис Торн, се показаха не чак дотам педантични към предварителната церемония на поканите. Те решиха, че са били пропуснати случайно, и вместо да се обидят, както биха сторили някои по-знатни персони, простиha най-добродушно тази проява на неуважение и за доказателство се явиха пред портата в пълно празнично облекло.

Мистър Пломаси обаче знаеше много добре кои са поканени и кои не, макар че пусна и някои от непоканените. „Не бъдете прекалено придиричлив, Пломаси — го бе предупредила господарката, — особено с децата. Ако живеят някъде наблизо, пускайте ги.“ В изпълнение на това указание мистър Пломаси пусна в парка цяла сюррия зарадвани хлапаци и няколко спретнато облечени девойки заедно с техните кавалери, макар и да нямаха нищо общо с имението. Но към градските жители той бе неумолим. Не един барчестърски чирак направи този ден опит да влезе, като най-смирено се позоваваше на това, че цяла седмица неуморно се е трудил да изработва седла и ботуши за Улаторн или да прави лекарства за конете, или да разфасова закланите животни за кухнята. Нито една такава молба не бе уважена. Мистър Пломаси не искаше да знае за никакви градски чираци — имал нареждане да пуска само арендаторите и ратаите, мис Тори не можела да приеме целия град, и така нататък и така нататък.

Независимо от това още преди пладне стана ясно, че тези мерки са безполезни. В парка успяха да се промъкнат почти всички, които бяха пожелали, и пазачите охраняваха сега масите с лакомствата. Но дори и тук голям брой непоканени се бяха изхитрили да си намерят място, а изгонването им оттам бе свързано с толкова шум и бъркотия, че нито мястото, нито храната можеха да оправдаят такава мярка.

[1] Увеселение на открито (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ШЕСТА

УЛАТОРНСКИ ИГРИ, ДЕЙСТВИЕ ПЪРВО

Да забавляваш гости (един прекалено общ и доста неточен израз), в наши дни е толкова трудно начинание, че можем само да се чудим защо хората с такава готовност се нагърбват с него. Не е лесно да се разбере тяхната логика. Ако онези, които организират такива големи празненства, без да жаят труд и сили, с напразната надежда да доставят радост на гостите си, получаваха истинско удоволствие от приемите на другите, бихме могли все пак да ги разберем. Чувството за справедливост би накарало хората да понесат заради другите същите мъчения, които другите понесат заради тях. Но тези хора твърдят, че да се ходи на гости, е също толкова скучно, колкото и да се посрещат гости, и ако се съди по вида им, когато са на някой прием, човек не би могъл да не им вярва.

Да забавляваш гости! Кой има достатъчно смелост и самоувереност да твърди, че наистина може да забавлява успешно гостите си? Това е по силите на някой клоун или някоя танцьорка с къса поличка и пълни розови крачета, понякога може би на някой певец или певица. Но рядко се намира друг човек, който да може да се похвали с подобно постижение. Младежите и девойките, които се разделят по двойки като птиците през пролетта, защото природата така повелява, се забавляват по един съвсем естествен начин. А останалите не се и опитват.

Дамите, когато отварят вратите на своя дом, скромно признават неумението си да забавляват гостите и разчитат повече на восъчните свещи и пищната тапицерия. Джентълмените залагат, изглежда, на белите си жилетки. Към всичко това за радост на чревоугодниците се добавя шампанско и всевъзможни деликатеси, които модата все още приема за ядивни. Дори и в това отношение светът издремва. На всички вкусни супи днес е наложено табу и в домовете на нашите близки приятели — дребни адвокати, лекари и държавни чиновници (защото не на всички ни е дадено да живеем сякаш в рая, заобиколени

от облечени в ливреи лакеи) — ни поднасят студен картоф като заключителен акорд след парче овнешко. Завинаги отлетяха онези щастливи дни, когато човек можеше да каже на съседа си по маса: „Джоунс, позволете ми да ви сложа малко пюре от ряпа. Бихте ли ми подали зелето?“ А колко приятно беше да се пие вино заедно с мисис Джоунс и мис Смит — заедно с всички Джоунсови и Смитови! Днешните трапезни обичаи са без съмнение по-икономични.

Мис Торн обаче направи смел опит да изостави днешния утъпкан път и да положи всички усилия за развличането на гостите си. Уви! Този опит имаше твърде скромнен успех. Гостите упорито следваха познатия им път. Тя им свиреше на гайда, а те не искаха да танцуват. Предлагаше им прост, неподправен домашен сладкиш от брашно, яйца и захаросани плодове, а те предпочитаха да се тъпчат с безобразните вафли на барчестърския сладкар, замесени от креда, кола и петмез. Бедна ми мис Торн! Ти не си първата чиста душа, която напразно се е борила да възкреси славата на безвъзвратно отминалите дни! Ако модата подсказва на лейди Де Курси, че когато е поканена на лек обед в дванадесет часа, трябва да дойде в три, никакво красноречие от твоя страна няма да я убеди в преимуществата на по-голямата точност.

Мис Торн наивно разчиташе, че като е поканила приятелите си да дойдат в дванадесет и е настояла изрично да не закъсняват, спокойно ще успее да ги настани по местата им до два. Какво безразсъдство! Или по-скоро каква неосведоменост относно напредъка, който цивилизацията бе постигнала, докато тя остаряваше. В дванадесет часа мис Торн беше все още сама, великолепно пременена в най-новия от многобройните си тоалети, но със солидни обувки, практично боне и топъл вълнен шал на раменете си. Тя надзърна в шатрата, отиде до оградата, утеши се с мисълта, че поне децата явно не скупаеха, размени няколко думи през канавката с мисис Грнйнейкър и наобиколи игрището за състезанията с копие. Тримачетирима млади фермери въртяха лоста и ръгаха чувала с брашното по начин, който нямаше нищо общо със замисъла на тази благородна игра, но не се виждаше нито един участник на кон. Мис Торн погледна часовника си. Той показваше едва дванадесет и четвърт, а Хари Грнйнейкър щеше да започне най-рано в дванадесет и половина.

Мис Торн се завърна в гостната с необичайно бърза стъпка, страхувайки се, че графинята може да е дошла и да няма кой да я

посрещне. Показа се, че не е имало защо да бърза: там нямаше никой. В дванадесет и половина си подаде главата в кухнята, в един без четвърт към нея се присъедини брат ѝ и точно тогава се появи първата видна гостенка — прислугата доложи за мисис Клантантрам.

Впрочем тази формалност се оказа излишна: гласът на почтената дама стигна до гостната още докато тя пресичаше двора и се караше на нещастния файтонджия, който я беше докарал от Барчестър. В този момент мис Торн можеше само да бъде благодарна, че останалите гости се бяха показали още по-изискани и затова не можаха да станат свидетели на яростното избухване на мисис Клантантрам.

— Ах, мис Торн, вижте само! — извика гостенката, едва претъпила прага на гостната. — Вижте какво стана с пелерината ми! Направо е съсипана! Не бих я сложила, ако не знаех колко много държите на официалното облекло, но през цялото време имах лоши предчувствия. О, божичко! Двадесет и пет шилинга ярдът!

Конете на барчестърския файтонджия потеглили внезапно точно когато мисис Клантантрам слизала, и тя едва не паднала под колелата.

Мисис Клантантрам принадлежеше на миналото и затова мис Торн чувствуваше известна симпатия към нея, макар че гостенката ѝ беше лишена от други достойнства. Домакинята изпрати пелерината за почистване и зае на пострадалата един от най-хубавите си шалове.

След това пристигна мистър Еърбин, който бе веднага уведомен за бедата, сполетяла мисис Клантантрам, и за твърдото ѝ решение да не плати нищо на файтонджията, въпреки че, както заяви тя, той щял да научи за това едва след като я върне в Барчестър. Тогава се чу шумолене в преддверието, където дамите оставяха връхните си дрехи, вратата се разтвори широко и лакеят доложи, с не много уверен глас, за мисис Лукълф, двете мис Лукълф и мистър Огастъс Лукълф.

Горкият човечец! (Имаме предвид лакея.) Той чудесно знаеше, че мисис Лукълф няма работа тук, че на това място никой не я иска и никой няма да ѝ се зарадва. Но не му достигна смелост да заяви на тази едра дама, пременена в рокля от атлаз по осем шилинга ярдът, с дълбоко деколте и къси ръкави, че е сбъркала вратата; не посмя да намекне на младите госпожици с бели бални пантофки и дълги ръкавици, че мястото им е на ливадата. Така мисис Лукълф успя да постигне своето, разкъса кордона на стражата и се промъкна в крепостта. Тя предварително знаеше, че там няма да ѝ бъде много

лесно. Но затова пък нищо вече не можеше да ѝ отнеме възможността да се хвали, че е била в градината в обществото на скуайъра, мис Торн, една графиня, един епископ и всички местни благородници, докато мисис Грийнейкър и други като нея са се разхождали из парка с ратаите. Това беше голяма победа за мисис Лукълофт и тя имаше всички основания да предполага, че занапред барчестърските търговци без колебание ще адресират писмата си до мъжа ѝ по следния начин: „Т. Лукълофт, ескуайър“.

Мъжеството на мисис Лукълофт ѝ помогна да преодолее всички препятствия и тя влезе триумфално в гостната на Улаторн, но нейните деца бяха малко смутени от оказания им прием. Не беше в характера на мис Торн да обижда гостите си, но не можеше и да отмине безнаказано подобна дързост.

— О, мисис Лукълофт, вие ли сте? — каза тя. — Заедно с вашите дъщери и сина ви? Е, много се радваме да ви видим, но жалко, че роклите ви са така деколтирани, тъй като по-голямата част от времето ще бъдем навън. Може ли да ви предложим някакви шалове?

— Няма нужда, мис Торн, благодаря ви много — отговори майката. — Ние с момичетата сме свикнали да се разхождаме с деколте.

— О, така ли? — каза мис Торн, потръпвайки, но мисис Лукълофт не забеляза това.

— А къде е Лукълофт? — намеси се стопанинът, който се приближи да посрещне съпругата на своя арендатор. Каквито и грехове да имаше това семейство, той винаги помнеше, че най-редовно си плащаха арендата, затова не искаше да ги обиди.

— Има страшно главоболие, мистър Тори! — каза мисис Лукълофт. — Просто не може да мръдне от леглото, иначе никога не би пропуснал ден като днешния.

— Боже господи! — каза мис Торн. — Щом е толкова зле, вие сигурно бихте предпочели да бъдете при него.

— Не, защо! — отвърна мисис Лукълофт. — Съвсем не, мис Торн. Заболя го жлъчката и когато е в такова състояние, не може да търпи около себе си никой.

В действителност мистър Лукълофт бе проявил по-голямо благоразумие или може би по-малко смелост от жена си, като не пожела да нахълта в гостната на мис Торн. От друга страна, не можеше

да отиде сред плебеите, докато неговата съпруга се разхожда между патрициите, и затова предпочете да си остане в „Розов храст“.

Мисис Лукълф скоро се озова на един диван, момичетата седнаха на два стола, а мистър Огастъс остана да стърчи до вратата и тримата не мръднаха от местата си, докато най-сетне не ги настаниха един до друг в най-отдалечения край на масата.

Не след дълго пристигна и семейство Грантли — архидяконът, мисис Грантли и двете им дъщери, както и доктор Гуин с мистър Хардинг. Сякаш нарочно те бяха почти веднага последвани от каретата на доктор Станъп. Като погледна от прозореца, Елинон видя, че зет и помага на дамите да излязат, и веднага се дръпна назад с надеждата да остане незабелязана. Пътуването ѝ мина ужасно: учтивостта на мистър Слоуп беше още по-сладникава от обикновено и макар да не бе казал нищо особено, у Елинон за първи път се появи подозрение, че той не е безразличен към нея. Нима нейното поведение наистина даваше основание да се мисли, че тя го харесва? Нима архидяконът и мистър Еърбин щяха да се окажат в края на краищата прави, а тя — заблудена? Шарлот Станъп също наблюдаваше мистър Слоуп и стигна до заключението, че брат ѝ не бива да губи нито минута, ако иска да спечели вдовицата. Тя почти съжали, че не бяха изпратили Бърти преди тях.

Доктор Грантли не можа да види своята балдъза в компанията на мистър Слоуп, но затова пък ги видя мистър Еърбин. Той излезе заедно с мистър Торн да поздрави мисис Грантли и остана навън, докато всички новопристигнали не минаха покрай него. Елинон се забави колкото може повече, но беше седнала до вратата и когато мистър Слоуп слезе първи и ѝ предложи ръката си, не ѝ оставаше нищо друго, освен да я приеме. Мистър Еърбин, който чакаше мисис Грантли да свърши да се ръкува с някого на вратата, видя, че от пристигналата карета слиза някакъв свещеник, веднага разбра, че това е мистър Слоуп, и стана свидетел на това как този свещеник помага на мисис Болд да слезе от каретата. Тази гледка натъжи мистър Еърбин и той последва със свито сърце мисис Грантли.

Елинон бе обаче избавена от по-нататъшно унижение: през двора я поведе доктор Станъп, а мистър Слоуп беше принуден да хвърли своята учтивост на вятъра, като предложи ръката си на Шарлот.

Те едва бяха успели да минат през къщата и да излязат от другата страна в градината, когато с обичайния гръм и трясък, съпътстващи придвижванията на великите хора по света, към портата се приближи екипажът на семейство Прауди. Веднага стана ясно, че е пристигнал необикновен гост. Един от лакеите пошепна на този до него, че това е епископът, и новината обиколи незабавно всички зяпачи, всички чужди коняри и кочияши. Епископът и неговата „госпожа“ минаха през двора през истински шпалир и негово преосвещенство с удоволствие отбеляза почитта, на която се радваше църквата в енорията Св. Юълд.

След това гостите започнаха да пристигат един след друг — в градината стана тясно и гостната се препълни. Бръмчаха гласове, шумолеше коприна, диплеше се муселин. Мис Торн се почувствува в по-добро настроение и се сети отново за своите спортни игри. В отдалечения край на градината бяха приготвени мишени, лъкове и стрели — тук градината правеше широк полукръг около поляната и за стрелците имаше много място. Мис Торн събра всички дъщери на Диана, които можеха да опъват лък, и ги поведе към мишените. С нея бяха госпожици Грантли, госпожици Прауди и госпожици Чадуик, двете дъщери на мастития канцлер и мис Ноул, а към тях се присъединиха Фредерик и Огастъс Чадуик, младият Ноул от Ноул Парк, Франк Фостър от „Брястовете“, мистър Велъм Дийдс, винаги елегантният нотариус от Хай Стрийт, както и преподобният мистър Грийн, преподобният мистър Браун и преподобният мистър Уайт, които сякаш по задължение вървяха по петите на трите мис Прауди.

— Случвало ли ви се е да се състезавате с копие по въртяща се мишена, мистър Фостър? — попита мис Торн, докато водеше своя отряд през поляната.

— Въртяща се мишена? — повтори младият Фостър, който се смяташе за познавач на конния спорт. — Какво е това, мис Торн?

Мис Торн трябваше да обясни същността на благородната игра, за която говореше, а Франк Фостър трябваше да си признае, че, никога не е участвувал в подобно състезание.

— Тогава елате да ви покажа! — каза мис Торн. — Тук и без вас има достатъчно хора.

— Ами добре — съгласи се Франк. — Сигурно дамите също биха могли да погледат?

— Разбира се — отвърна мис Торн, — стига да имат такова желание. Не се съмнявам, че те ще дойдат да се възхитят на вашето умение, мистър Фостър, ако решите да участвувате в състезанието.

Мистър Фостър хвърли поглед към безупречните си панталони, които бяха пристигнали от Лондон едва предишната вечер. Те напълно подхождаха — поне според него — за пикник или за *fête champêtre*, но не му се искаше да се качва на кон с тях. А и той подобно на мистър Торн не беше особено възхитен от мисълта за летящия по петите му брашнен чувал, така живо описан от мис Торн.

— Всъщност не зная, мис Торн — каза той. — Не съм много подходящо облечен за езда.

Мис Торн въздъхна, но си замълча. Тя остави стрелците на техните лъкове и стрели и тръгна назад към къщата. Но като минаваше покрай вратата на игрището, си помисли, че няма да е лошо да окуражи с присъствието си йоманите, след като не можа да склони по-аристократичните си гости да се присъединят към тяхното мъжествено забавление. И мис Тори отново се запъти към стълба с въртящата се мишена.

Тук за нейна най-голяма радост беше вече Хари Грийнейкър — на кон, с копие в ръка и заобиколен от многобройни приятели, които разпалено го насърчаваха. Тя спря на известно разстояние и одобрително му кимна.

— Да почвам ли, госпожо? — каза Хари, стискайки доста несръчно дългия, си прът, докато конят му, несвикнал на ездач с такова оръжие, нервно пристъпваше от крак на крак.

— Да, да? — извика мис Торн, стъпила, тържествуваща като някоя първа красавица, върху едно преобърнато буре, кой знае как попаднало тук.

— Е, хайде! — каза Хари и обърна коня, за да може да го подгони в галоп.

Квадратната дъска на края на лоста беше точно пред него. Именно тази цел трябваше да порази с копието си. Ако успееше да я улучи в средата, без да намали скоростта си, чувалът с брашно, окачен на другия край на въртящия се лост, нямаше да може да го достигне. Но ако конникът се забавеше, устройството беше така направено, че чувалът щеше да го удари по тила и като наказание за неговата несръчност, да го посипе с брашно за най-голяма радост на зрителите.

Хари Грийнейкър беше готов да понесе брашнената баня заради своята господарка, затова смело пришпори коня и стисна копието, както умееше. Но умението му изглежда, не беше голямо, а и снаряжението му май не го биваше много — така или иначе, той, без да иска удари коня с копието си по главата. Животното зави подплаши се и препусна далеч встрани от стълба. Хари, който беше свикнал да се справя с коне (но не с два над десетфутов прът под мишница), се опита да се хване за юздата, но краят на копието закачи земята и то падна между задните крака на коня. Кон, ездач и копие се строполиха долу. Младият Грийнейкър описа шестфутова дъга над главата на коня, а бедната мис Торн едва не падна от бурето си в несвяст.

— Божичко, преби се! — изкрещя една жена, застанала близо до мястото, където бе паднал Хари.

— Бог да го прости! Горката му майка, горката му майка! — каза друга.

— Да им се не видят и глупавите игри! — измърмори някаква старица.

— Сто на сто си е счупил врата, няма никакво съмнение! — намеси се четвърта.

Горката мис Тори! Тя чу всичко това, но не загуби напълно съзнание. Проправи си криво-ляво път през тълпата, полумъртва от ужас. Майка му, бедната му майчица! Мис Торн никога нямаше да си го прости. Мъките и бяха непоносими, едва се добра до мястото, където се бе проснал злополучният младеж, а двама-трима от присъстващите опипваха коня, който бе успял да се надигне. Най-сетне тя се озова до младия фермер.

— Как е конят? За бога, кажете, не си ли е счупил коляното? — каза Хари, надигна се бавно и взе да търка лявото си рамо с дясната ръка. В момента го интересуваха единствено краката на неговия кон.

Мис Торн бързо установи, че не си е счупил врата, нито костите и че изобщо не е сериозно наранен. Но оттогава тя никога вече не устройваше състезания с копие.

Елинор напусна доктор Станъп веднага щом се появи възможност да стори това, без да наруши приличието, и тръгна да търси баща си, когото намери в градината заедно с мистър Еърбин. Това не й беше неприятно. Много й се искаше да обясни колкото може по-скоро на баща си, че разпространяващите се слухове по неин адрес

са напълно неоснователни, а с удоволствие би разубедила и мистър Еърбин. Тя се приближи към мистър Хардинг откъм гърба му, хвана го за лакътя и протегна дясната си ръка, за да се здрависа с енорийския свещеник на Св. Юълд.

— Как стигна дотук? — попита я баща ѝ след обичайната размяна на поздрави.

— Със семейство Станъп. Тяхната карета трябваше да се върне да вземе синьората.

При тези думи Елинор забеляза, че мистър Еърбин я гледа напрегнато и с укор. Тя веднага разбра обвинението в неговия поглед. Очите му сякаш казаха: „Да, пристигна със семейство Станъп, но само за да бъдеш заедно с мистър Слоуп.“ И Елинор добави, обръщайки се все така към баща си:

— Нашата група се състоеше от доктора, Шарлот Станъп, моя милост и мистър Слоуп.

При споменаването на последното име тя почувствува как ръката на баща ѝ потрепна леко в нейната. В същия момент мистър Еърбин се обърна, скръсти ръце на гърба си и се отдалечи по една от алеите.

— Татко — каза Елинор, — беше просто невъзможно да избягна пътуването в една карета с мистър Слоуп. Когато обещах да дойда с тях, и през ум не ми минаваше, че и мистър Слоуп може да бъде с нас, а после нямаше как да се измъкна, без да дам обяснения, които биха поставили началото на неприятни слухове. Ти не беше в града и аз просто няхах друг изход.

Тя каза всичко това толкова бързо, че когато свърши да се оправдава, бе останала съвсем без дъх.

— Не виждам защо това те безпокои, мила — каза баща ѝ.

— Виждаш, татко, виждаш. Не може да не знаеш какво се говореше в Плъмстед. Сигурна съм, че знаеш. Знаеш всичко, казано от архидякона. И колко несправедлив бе той. А и мистър Еърбин. Той е ужасен, отвратителен човек, но...

— Кой е отвратителен, мила? Мистър Еърбин ли?

— Не. Не той, мистър Слоуп. Знаеш, че имам предвид мистър Слоуп. Той е най-отвратителният човек, когото съм срещала, и за мен беше крайно неприятно да пътувам в една и съща карета с него. Но какво можем да направя?

Огромно бреме взе да се смъква от душата на мистър Хардинг. Така значи, и архидяконът с цялата си мъдрост, и мисис Грантли с цялата си тактичност, и мистър Еърбин с всичките си дарби все пак се бяха заблудили. Неговото скъпо дете, неговата Елинон, дъщерята, с която толкова се гордееше, нямаше да стане жена на човек като мистър Слоуп. Той вече се канеше открито да одобри този брак, тъй сигурен беше в неговата неизбежност, а сега изведнъж се оказа, че предполагаемият жених на Елинон беше поне толкова неприятен на нея, колкото и на нейните близки. Но мистър Хардинг не беше достатъчно светски човек, за да прикрие грешката си. Не можеше да се престори, че не е хранил никакви подозрения, че никога не е споделял опасенията на архидякона. Беше много изненадан и безкрайно доволен и не бе в състояние да скрие това.

— Мило мое момиче — каза той, — толкова се радвам, просто съм във възторг. Милото ми дете, да знаеш какво бреме свали от душата ми!

— Но, татко, нима и ти си помислил, че...

— Не знаех какво да мисля, мила. Архидяконът ми каза...

— Архидяконът! — повтори Елинон, пламнала от гняв. — Човек като архидякона би могъл да си намери по-достойно занимание от това да злослови по адрес на своята балдъза и да всява вражда между баща и дъщеря!

— Той не е имал такова намерение, Елинон.

— Какво тогава е било неговото намерение? Защо се намеси в моите работи и защо ти внуши такава лъжа?

— Забрави това, детето ми, то вече е без значение. Сега всички те познаваме по-добре.

— О, татко, как можа и ти да си го помислиш! Да ме подозираш в такова нещо!

— Не зная какво разбираш под подозрения, Елинон. В такъв брак не би имало нищо срамно, нищо лошо. Нищо, което да ме накара да се намеся като твой баща. — И мистър Хардинг, в желанието си да се оправдае, щеше да започне да доказва, че мистър Слоуп съвсем не е лош човек и че е напълно подходящ съпруг за една млада вдовица, но Елинон енергично го прекъсна:

— Не, това би било срамно, то би било лошо, би било просто противно! Ако бих извършила подобно безобразие, всички с право

щяха да ми обърнат гръб. Пфу... — И тя потрепера при мисълта за брачната свещ, която нейните приятели с такава готовност се гласяха да запалят вместо нея. — Не се учудвам на доктор Грантли, не се учудвам и на Сюзан. Но ти, татко, ти ме удивяваш. Как можа ти, точно ти да повярваш на това! — При мисълта за предателството на своя баща бедната Елинор не можа да сдържи сълзите си и беше принудена да покрие лицето си е носната кърпичка.

Мястото не беше много подходящо за този изблик на скръб — двамата се разхождаха по алеята и около тях имаше много хора. Горкият мистър Хардинг мърмореше своите извинения както можеше, а Елинор с мъка спря сълзите и скри носната си кърпичка в джоба. Не й беше трудно да прости на баща си и дори сподели отчасти радостта му, породена от нейното признание. За мистър Хардинг беше огромно облекчение да разбере, че няма да му се наложи да благослови мистър Слоуп като свой зет, че между него и дъщеря му цари както винаги досега пълна душевна хармония. През последните шест седмици той се бе чувствувал тъй нещастен заради този проклет мистър Слоуп! Беше толкова равнодушен към загубата на старопиталището, толкова доволен от завръщането на блудната дъщеря, че въпреки всичките си основания да му се сърди, сърцето на Елинор не й даваше да бъде сурова с него.

— Мили татко — каза тя, притискайки се плътно до него, — никога вече не ме подозирай, обещавай, че няма да го правиш. Каквото и да предприема, можеш да бъдеш сигурен, че първо ще кажа на теб и че непременно ще поискам съвета ти.

И мистър Хардинг обеща и се покая, и пак обеща. И така, разменяйки си обещания и прошки, те се върнаха заедно в гостната.

Но какво имаше предвид Елинор, като заяви, че каквото и да предприеме, първо ще каже на баща си? Какво всъщност мислеше да предприема?

Така завърши първото действие на мелодрамата, която на Елинор бе съдено да разиграе този ден в Улаторн.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И СЕДМА

СЕНЬОРА НЕРОНИ, ГРАФИНЯ ДЕ КУРСИ И МИСИС ПРАУДИ СЕ СРЕЩАТ В УЛАТОРН

През това време дойдоха нови гости. Тъкмо когато Елинор пристигна в гостната, там вкарваха на колелца синьората. От каретата тя бе пренесена в залата, бе поставена на една кушетка и седнала върху нея, сега влизаше в гостната, подпомогната от брат си, сестра си, мистър Еърбин и двама лакеи в ливреи. Тя беше във великолепна форма и изглеждаше тъй неприкрито щастлива, тъй безпомощна и грациозна, тъй прекрасна, тъй трогателна и очарователна, че беше просто невъзможно човек да не се радва на нейното присъствие тук.

Мис Торн я посрещна с непресторена радост. Всъщност синьората минаваше донякъде за лъвица, а мис Торн, макар във вените ѝ да не течеше нито капка кръв от древните ловци на лъвовете, обичаше да приема интересни хора. Синьората беше без съмнение интересна и докато я поставяха на кушетката в залата, тя успя да пошепне две-три нежни думи на признателност в ухото на мис Торн, които я трогнаха дълбоко.

— Ах, мис Торн! Къде е мис Торн? — извика тя веднага щом придружителите ѝ наместиха кушетката до една от стъклените врати, откъдето можеше да вижда какво става в градината. — Как да ви благодаря за това, че позволихте на една нещастна болна да ви посети? Но ако знаехте каква радост ми доставяте, сигурно бихте ме извинили за главоболията, които ви създавам. — И при тези думи тя леко стисна малката ръка на старата мома.

— Ние сме очаровани да ви видим между нас — каза мис Торн. — Не ни създавате абсолютно никакви главоболия и вашето посещение е голяма чест за нас, нали, Уилфред?

— Най-голяма чест — потвърди мистър Торн с галантен поклон, но не чак толкова сърдечно, колкото сестра си. Мистър Торн навярно

беше научил повече неща за миналото на своята гостенка и не бе имал още възможност да изпита силата на нейното очарование.

Но майката на последната от Нероновците не можа да остане дълго време на върха на славата си, чувствувайки погледите на множеството приковани върху себе си и заобиколена от каймака на това избрано общество — нейният блясък бе затъмнен от пристигането на графиня Де Курси. Мис Торн от три часа вече чакаше да дойде графинята и затова не можа да скрие удоволствието си, когато тя най-после пристигна. Двамата с брат ѝ избързаха да посрещнат титулуваните аристократи, а заедно с тях тръгнаха, уви, немалко от поклонниците на синьората.

— О, мистър Торн! — каза графинята, докато сваляха от нея кожените наметала и я загръщаха в ефирни шалове. — Какви ужасни пътища имате! Просто ужасни.

По една случайност мистър Торн беше надзирател на пътищата в окръга и се опита да ги защити срещу тези неприятни обвинения.

— Не, не, ужасни са — каза графинята, без да обърне никакво внимание на думите му. — Просто отвратителни, нали, Маргарета? Всъщност, мила мис Торн, ние тръгнахме от замъка Курси точно в единадесет... едва минаваше единадесет, нали, Джордж? И...

— По-точно едва минаваше един — каза негово високоблагородие Джордж, като се обърна и започна да разглежда синьората през своя монокъл. Синьората не му остана ни най-малко длъжна, така че младият благородник бе принуден да отмести погледа си и да свали монокъла.

— Слушайте, Торн — пошепна той, — коя, за бога, е онази там на кушетката?

— Дъщерята на доктор Станъп — също шепнешком отвърна мистър Торн. — Синьора Нерони, както сама се нарича.

— Фюуу! — свирна с уста високоблагородният Джордж. — Не може да бъде! Чувал съм какви ли не истории за тази кобилка. Непременно трябва да ме представите, Торн. Непременно!

Мистър Торн, който беше олицетворение на благоприличието, не изпита голямо удоволствие от мисълта, че има гостенка, за която високоблагородният Джордж бе чувал какви ли не истории, но нямаше какво да прави. Само реши, преди да си легне, да съобщи на сестра си някои неща за дамата, която тя така радушно бе посрещнала.

Наивността на мис Торн беше очарователна, като се имат предвид нейните години, но и наивността може да бъде опасна.

— Нека Джордж говори каквото си иска — продължи графинята в желанието си да се оправдае пред мис Торн, — но аз съм сигурна, че минахме през портата на замъка още преди дванадесет, нали, Маргарета?

— Честна дума, не зная — каза лейди Маргарета, — защото бях полузаспала. Знам обаче, че ме вдигнаха от леглото посред нощ и че почнах да се обличам преди разсъмване.

Когато не са прави, умните хора винаги съумяват да се оправдаят, като хвърлят вината върху онези, пред които са се провинили. Лейди Де Курси беше умна жена и затова, след като постъпи много лошо с мис Торн, закъснявайки цели три часа, премина в настъпление и атакува пътищата на мистър Торн. Дъщеря ѝ, която беше не по-малко умна, се нахвърли върху ранния час, посочен от мис Торн. Това изкуство е на особена почит сред хората, които умеят да живеят. Срещу него няма ефикасна защита. Кой би имал достатъчно сили и издръжливост, след като е опровергал първоначалното обвинение, да отправи контраобвинение и да го поддържа? Животът е прекалено кратък за такива големи усилия. Правият разчита лекомислено на своята правота и затова се разхожда невъоръжен. Самата му сила се превръща в негова слабост. Неправият знае, че трябва да се погрижи за въоръжението си, и така самата му слабост се превръща в негова сила. Първият никога не е готов за битка, а вторият е в постоянна готовност. Затова на този свят неправият почти винаги взема връх над правия и неизменно го презира.

Само един глупак или един ангел е способен, след като прехвърли четиридесет години, да се опитва да бъде справедлив към ближните си. Мнозина, като лейди Маргарета, научават този урок в много по-ранна възраст. Но това, разбира се, зависи от школата, където са били обучавани.

Горката мис Торн беше просто съкрушена. Тя разбираше много добре, че се отнасят несправедливо с нея, и все пак започна да се извинява пред лейди Де Курси. Трябва да отдадем дължимото на нейна светлост: тя прие тези извинения много благосклонно и се остави да бъде поведена, заобиколена от свитата на своите дъщери, към градината.

Две от стъклените врати на гостната бяха широко разтворени пред графинята, но тя забеляза, че до третата врата е поставена кушетка, а на кушетката лежи жена, обкръжена от цял куп мъже. И нейна светлост реши да разгледа по-отблизо тази жена. Късогледството беше наследствена черта на рода Де Курси и се предаваше от поколение на поколение най-малко от тридесет столетия насам. Затова лейди Де Курси, която, влязла веднъж в семейството, придоби всички семейни навици, повтори жеста на своя син и поднесе към очите си лорнета, за да разгледа синьора Нерони. Тя си проби път сред тълпата джентълмени, струпани около кушетката, като леко кимаше с глава на тези, които реши да удостои с честта на своето познанство.

За да стигне до третата врата, лейди Де Курси трябваше да мине съвсем близо до кушетката и на минаване впи поглед в легналата жена. Легналата жена на свой ред впи поглед в графинята. Графинята, която, откакто бе станала графиня, беше свикнала всички погледи, с изключение на кралските, херцогските и маркизките да бъдат свеждани в нейно присъствие, забави крачките си, вдигна вежди и се загледа още по-настойчиво. Но този път тя имаше работа с противник, който не се плашеше много от графини. Може да се каже, че нито един смъртен не беше в състояние да смути Мадлин Нерони. Тя отвори огромните си, ясни и блестящи очи — все по-широко и по-широко, докато най-после сякаш сама изчезна в тях. Взираше се в лицето на знатната дама без каквото и да било усилие, сякаш това ѝ доставяше най-голямо удоволствие. Не бе подкрепила наглостта си с лорнет, но и нямаше нужда от такъв. Едва забележима ехидна усмивка играеше в ъгълчетата на устата ѝ, а ноздрите ѝ бяха леко разширени, сякаш предвкушваше своята победа. И тя възтържествува. Графиня Де Курси, въпреки тридесетте си столетия и замъка Курси, въпреки това, че лорд Де Курси беше Началник на конюшните на Уелския принц, нямаше абсолютно никакъв шанс в този двубой. Отначало трепна обкованото в злато стъкълце в ръката на графинята, след това потрепера ръката, после стъкълцето падна, главата на графинята се изправи и краката ѝ я понесоха към парка. Тя обаче успя да чуе гласа на синьората, която питаше:

— Коя, за бога, е тази жена, мистър Слоуп?

— Това е лейди Де Курси.

— О, няма? Ах! Трябваше да се досетя. Ха-ха-ха! Та това е истинска комедия!

Да, това беше чудесна комедия за всички, които бяха достатъчно наблюдателни да я забележат и достатъчно духовити да коментират видяното.

Впрочем лейди Де Курси скоро намери сродна душа на поляната. Там тя видя мисис Прауди и тъй като мисис Прауди беше не само съпруга на епископ, но и братовчедка на граф, лейди Де Курси намери, че тя е най-подходяща компания за нея сред тази сбирщина. Затова те и двете бяха очаровани от срещата. Мисис Прауди съвсем не пренебрегваше графините, а тази графиня живееше в тяхното графство, и то на достъпно за посещения разстояние от Барчестър, така че се зарадва на представилата се възможност да спечели нейното благоволение.

— Скъпа лейди Де Курси, просто съм очарована — каза тя, като смекчи суровостта в гласа си дотолкова, доколкото ѝ позволяваше нейната природа. — Почти не се надявах да ви видя тук. Толкова е далече и такава навалица!

— И какви пътища само, мисис Прауди! Направо се учудвам как хората пътуват по тях. Сигурно изобщо не пътуват.

— Не знам, но по всяка вероятност е така. Мистър Торн и мис Торн не пътуват, това поне зная — каза мисис Прауди. — Много е мила тази мис Торн, нали?

— О, прелестна, и толкова странна! Познавам я вече от двадесет години. Много си я харесвам, моята мила мис Торн. Голяма чудачка е. Винаги когато я видя, се сецам за ескимосите и индианците. Погледнете роклята ѝ — не е ли възхитителна?

— Възхитителна е — съгласи се мисис Прауди. — Дали не си слага помада? Виждали ли сте някога подобен цвят на лицето?

— Да, разбира се — каза лейди Де Курси. — Тоест няма съмнение, че си слага. Но кажете, мисис Прауди, коя е онази жена на кушетката в гостната? Ето, застанете тук, и ще я видите...

И графинята заведе мисис Прауди там, откъдето би могла ясно да види така добре запечаталите се в паметта ѝ лице и фигура на синьората.

Но и синьората я видя не по-малко ясно.

— Вижте, вижте! — каза тя на мистър Слоуп, който продължаваше да стои до нея. — Ето духовната и светската власт на Барчестър в съюз срещу моята нещастна особа. Залагам гривната си, мистър Слоуп, срещу вашата следваща проповед, че те са заели тази позиция само за да ме разкъсат на парчета. Е, не мога да се хвърля в боя, но знам как да се защитя, ако неприятелят се приближи.

Но неприятелят имаше вече опит. Двете нямаше да постигнат нищо, ако влезеха в съприкосновение със синьора Нерони, а тук в градината, отдалечени на безопасно разстояние, можеха да злословят колкото си искат по неин адрес.

— Това е онази ужасна италианка, лейди Де Курси; сигурно сте чували за нея.

— Каква италианка? — учуди се нейна светлост, предвкусвайки нещо пикантно. — Доколкото си спомням, не съм чула за никаква италианка по нашите места. А и не прилича на италианка.

— Не може да не сте чували — каза мисис Прауди. — Наистина тя не е съвсем италианка. Това е дъщерята на доктор Станъп, пребендария. Нарича себе си синьора Нерони.

— Оооо! — възкликна графинята.

— Бях сигурна, че сте чували за нея — продължи мисис Прауди. — Не зная нищо за нейния съпруг. Казват наистина, че имало някакъв човек на име Нерони. Мисля, че тя действително се е омъжила за подобна личност в чужбина, но нямам никакво понятие кой и какъв е той.

— А-а-а-а! — каза графинята, кимайки многозначително с глава при всяко „а“, което се откъсваше от устните ѝ. — Сега си спомням. Джордж спомена нещо за нея. Джордж знае цялата ѝ история. Джордж е чул за нея в Рим.

— Във всеки случай тази жена е противна — рече мисис Прауди.

— Непоносима — каза графинята.

— Веднъж тя се промъкна в двореца, преди още да науча каква е, и не мога да ви опиша колко непристойно беше нейното поведение.

— Нима? — попита графинята възхитена.

— Непоносимо — каза прелатшата.

— Но защо е легнала на кушетката? — попита лейди Де Курси.

— Има само един крак — отвърна мисис Прауди.

— Само един крак! — повтори лейди Де Курси, която малко се смути от този недъг на синьората. — От рождение ли?

— О, не! — каза мисис Прауди и нейна светлост почувствува известно успокоение. — Била си е с два крака. Но този синьор Нерони й нанесъл, както изглежда, такъв побой, че единият е трябвало да бъде ампутиран. Във всеки случай тя не може да си служи с него.

— Горкото създание! — въздъхна графинята, която от собствен опит познаваше изпитанията на съпружеския живот.

— Да — съгласи се мисис Прауди, — човек би могъл да я съжали въпреки миналото й, ако поне сега умееше да се държи прилично. Но нищо подобно! По-нагла твар никога не съм виждала.

— Точно така — каза лейди Де Курси.

— А поведението й с мъжете е толкова безобразно, че не бива да бъде допускана в нито един порядъчен дом.

— О! — възкликна графинята, отново радостно оживена и безжалостна.

— Нали видяхте онзи мъж до нея — червенокосия свещеник?

— Да, да.

— Тя просто го погуби. Епископът... впрочем вината е по-скоро моя — именно аз го доведох от Лондон в Барчестър. Той е нелош проповедник, инициативен млад човек и затова го представих на епископа. Но тази жена, лейди Де Курси, го хвана в своите мрежи и така го компрометира, че ще бъда принудена да настоявам за неговото изгонване от двореца, а не бих се учудила, ако бъде лишен дори и от сан!

— Какъв глупак! — възмути се графинята.

— Вие не знаете на какви подли интриги е способна тази жена — каза мисис Прауди, спомняйки си за своите разкъсани волани.

— Но нали казвате, че има само един крак!

— Толкова е коварна, че сякаш има десет. Погледнете само очите й, лейди Де Курси. Виждали ли сте такива очи у някоя порядъчна жена?

— Не, мисис Прауди, никога не съм виждала.

— А нейната наглост, а гласът й! Много жалко за горкия й баща — той е много свестен човек.

— Доктор Станъп, нали?

— Да, доктор Станъп. Един от нашите пребендарии — добър, порядъчен човек. Учудвам се само, че позволява на дъщеря си да се държи по този начин.

— Сигурно е безсилен да ѝ попречи — каза графинята.

— Но той е свещеник, лейди Де Курси! Би трябвало поне да ѝ забрани да се явява пред хората, ако не може да я накара да се държи прилично в къщи. Но той е достоен за съжаление. Струва ми се, че животът му съвсем не е лек с всички тях. Онзи маймуноподобен човек с дългата брада и размъкнатите панталони ей там е неин брат. И той не е по-свестен от нея. Двамата със сестра си са безбожници.

— Безбожници! При баща пребендарий?

— А може би и бъдещ декан — каза мисис Прауди.

— Ах, да, бедният доктор Трефойл! — въздъхна графинята, която беше разговаряла с въпросния джентълмен един път в живота си. — Бях толкова разстроена от тази новина, мисис Прауди. Значи, доктор Станъп ще бъде новият декан? Той е от много добро семейство и аз искрено му желая успех, въпреки дъщерята. Може би като стане декан, мисис Прауди, те ще могат по-добре да видят грешките си.

На това мисис Прауди не отговори нищо. Нейната неприязън към синьора Нерони беше толкова дълбока, че не ѝ позволяваше да изпитва каквато и да било надежда за поправянето на грешките ѝ. За мисис Прауди синьората беше безвъзвратно осъдена — една неразкаяла се грешница, лишена завинаги от благодатта на християнското милосърдие, и затова тя можеше да се опива от омразата си, без да разваля това удоволствие с пожеланието да ѝ бъдат опростени греховете.

По-нататъшният разговор между двете сродни души бе прекъснат от появяването на мистър Торн, който трябваше да отведе графинята до шатрата. Всъщност бяха му казали да направи това още преди десетина минути, но той се задържа в гостната около синьората. Тя успя да го забави, да го примами до кушетката и най-после да го накара да седне на един стол до прекрасното ѝ рамо. Рибата клъвна, нагълта въдицата, бе уловена и хвърлена в кошчето. През тези десет минути мистър Торн изслуша цялата история на синьората, представена в избраната от нея светлина. От собствената ѝ уста узна всички мистериозни подробности, за които високоблагородният Джордж бе само намекнал. Разбра, че легналото на кушетката

прекрасно създание не е толкова съгрешило пред другите, колкото другите бяха съгрешили пред него. Тя му призна, че е била слаба, доверчива, равнодушна към мнението на хората и затова са я мъчили, мамили и хулили. Разказа му за осакатения си крак, за погубената в самия разцвет младост, за своята ограбена откъм всякакво очарование красота, за разбития си живот и съкрушените надежди и докато говореше, по бузите ѝ се стекоха две сълзи. Да, тя му разказа всички тези неща и помоли за неговото съчувствие.

Какво можеше да направи добродушният, любезен англосаксонски скуайър, освен да ѝ обещае съчувствието си? Мистър Торн обеща да ѝ съчувствува, обеща също да я посети и да види последната издънка на Нероновците, да чуе докрай повестта за страшните римски дни, за веселите и невинни, но опасни часове, отлетели така бързо край бреговете на Комо, обеща да стане довереник на нейните скърби.

Едва ли е необходимо да казваме, че той се отказа от всякакво намерение да предупреди сестра си, че трябва да се пази от опасната гостенка. Беше допуснал грешка — най-голямата в живота си. Винаги бе смятал високоблагородния Джордж за вулгарен грубиян, а сега окончателно се бе убедил в това. Именно мъже като високоблагородния Джордж погубваха репутацията на жени като Мадлин Нерони. Щеше да ѝ направи посещение в собствения ѝ дом. Беше напълно убеден в правилността на своята преценка. И ако тя се оказеше такава, за каквата я мислеше — една онеправдана, добронамерена, чистосърдечна жена, той щеше да убеди сестра си Моника да я покани в Улаторн.

— Не — каза синьората, когато по нейно настояване той стана и се приготви да я напусне, като заяви, че лично ще се грижи за нея по време на закуската. — Не, не, скъпи приятелю! Налагам решително вето на това ваше намерение. Как, във вашия собствен дом, пред очите на такова общество? Нима искате всяка жена тук да ме намрази и всеки мъж да ме фиксира с поглед? Просто ви заповядвам да не се приближавате повече до мен днес. Елате да ме видите в къщи, мистър Торн, и тогава няма да ви моля да ме оставяте.

Доколкото ни е известно, младежите на двадесет и пет години обикновено гледат на по-възрастните, да кажем, двойно по-възрастните от тях, като на слепци, поне когато става въпрос за женска

красота. Това е огромно заблуждение. Жените обикновено не го споделят, но в това отношение мъжете на дадена възраст нямат никакво понятие за природата на мъжете от другите възрасти. Никакъв житейски опит, никакво изучаване на историята, никаква наблюдателност не могат да им помогнат да осъзнаят истината. Мъжете на петдесет години не танцуват мазурка, защото обикновено са твърде пълни и астматични, нито пък седят часове наред на речния бряг в краката на своята повелителка, защото се страхуват от ревматизъм. Но за истинската любов — любовта от пръв поглед, любовта обожание, любовта, която ни лишава от сън, такава любов, дето:

*на влюбения погледът от нея,
тъй остър става, че дори орелът
пред него е нещастен късоглед;
слухът на влюбения хваща звуци,
недоловими за ухото плахо
на шарещите в чужди дом крадци...
А ябълки от нови хесперида,
безстрашен като Херкулес, нима
и той не дръзва нощем да краде?^[1] —*

за такава любов най-добрата възраст по наше убеждение е от четиридесет и пет до седемдесет години; дотогава мъжете обикновено се отдават само на флирт.

В описвания момент мистър Торн, aetatis^[2] петдесет години, се влюби от пръв поглед до уши в синьора Мадлин Виси Нерони, nata Станъп.

Независимо, от това той се владееше достатъчно, за да предложи с подobaваща учтивост ръката си на лейди Де Курси, и графинята милостиво позволи да бъде отведена в шатрата. Такива бяха нарежданията на мис Торн, която успя да отпрати епископа в залата със старата лейди Ноул. Един от баронетите беше изпратен по следите на мисис Прауди и я намери на поляната в не много добро разположение на духа. Мистър Торн и графинята я бяха напуснали

твърде внезапно и тя напразно се оглеждаше, търсейки някой услужлив капелан или поне някой случайно минаващ младши свещеник, но те всички се състезаваха по стрелба с лък в отдалечения край на градината заедно с младите момичета или търсеха за прелестните си партньорки уютно местенце в ъгъла на шатрата. Порано в такива случаи мисис Прауди винаги имаше в запас мистър Слоуп, но този запас бе вече винаги изчерпан. Мислейки за своята самотност, тя поклати глава и това поклацане съкрати по-нататъшния престой на мистър Слоуп в Барчестър най-малко с една седмица. Сър Харкауей Горс обаче я извади от затрудненото положение, но това съвсем не облекчи съдбата, отредена на много съгрешилия капелан.

Сега гостите се заловиха да ядат и пият сериозно. Доктор Грантли се оказа за свой най-голям ужас кавалер на мисис Клантантрам. Мисис Клантантрам хранеше най-добри чувства към архидякона, който съвсем не ѝ отговаряше с взаимност, и когато се приближи до него и му пошепна в ухото: „Ах, архидяконе, вие сигурно няма да откажете ръката си на една стара приятелка?“, а след това започна да му разказва всички подробности около произшествието с нейната пелерина, той реши да се отърве от нея, преди да е остарял с още петнайсет минути. Но напоследък архидяконът нямаше голям успех с решенията си и мисис Клантантрам не се отдели от него до самия край на пиршеството.

Доктор Гуин получи една съпруга на баронет, а мисис Грантли се падна на друг баронет. Шарлот Станъп окупира мистър Хардинг, за да разчисти пътя на Бърти, който успя да седне в залата до мисис Болд. Откровено казано, сега, когато му предстоеше сериозно обяснение, сърцето му бе слязло в петите.

Елинор се опря с искрена радост на ръката му, тъй като забеляза, че мистър Слоуп се навърта наблизо. В стремежа си да избегне тази страшна Харибда Слоуп, тя рискуваше да попадне на една невидима Сцила в лицето на Бърти Станъп. Елинор се държеше изключително любезно с Бърти. Тя просто сграбчи предложената ѝ ръка. Шарлот забеляза това отдалече и възликува вътрешно, Бърти го усети и се окуражи, мистър Слоуп го видя и се намръщи от ревност. Елинор и Бърти заеха местата си на масата, но сядайки от дясната страна на Бърти, тя установи, че от нейната собствена дясна страна вече е успял да се настани мистър Слоуп.

По време на всички тези събития, които се разиграваха в залата, мистър Еърбин седеше запленил насаме със синьората и от своето място Елинор можеше да наблюдава през отворената врата как прекарва той времето си.

[1] Шекспир, „Напразни усилия на любовта“, действие IV, сцена 3. — Б.авт. ↑

[2] На възраст (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ОСМА ЕПИСКОПЪТ ЗАКУСВА, А ДЕКАНЪТ УМИРА

Епископът на Барчестър благослови отрупаните с храна маси в залата на Улаторн Корт, а в същата тази минута деканът на Барчестърската катедрала предаде богу дух в своята спалня. Когато епископът на барчестърската епархия поднесе първата чаша шампанско към устните си, министър-председателят получи възможността да се разпореди с един завиден пост — постът „декан на Барчестърската катедрала“. Още преди епископът на барчестърската епархия да стане от масата, министър-председателят беше вече известен за случилото се в своето хампширско имение и бе прехвърлил в паметта си имената на пет видни кандидати за този бенефиций. Засега ще се задоволим да кажем, че името на мистър Слоуп не беше между тях.

„И само тогаз е добра веселбата, когато се веят брада до брадата!“^[1] — да, клерикалните бради се вееха весело в залата на Улаторн през този ден. Едва когато гръмна последната тапа, когато бе произнесен последният тост и изпука последният орех, скръбната вест стигна и дотук, предавана шепнешком от уста на уста: бедният декан не беше вече между живите. Това малко закъснение се оказа особено благоприятно за веселбата на клерикалните бради — иначе чувството за приличие нямаше изобщо да им позволи да се развяват.

Но и преди това между тях имаше един опечален. Брадата на мистър Еърбин не се вееше както трябва. Той бе дошъл тук, окрилен от най-светла надежда, бе се опитвал да си мисли най-приятни неща за срещата с Елинор. Прехвърляше в паметта си всичко казано от нея по адрес на мистър Слоуп и се мъчеше да извлече от тези малобройни думи неблагоприятно за своя съперник заключение. Не беше взел окончателно решение да се възползува от този ден, за да подложи на последно изпитание чувствата и намеренията на вдовицата, но му се

искаше поне да възстанови приятелството си с Елинон, а при неговото сегашно състояние това неминуемо би довело до любовно обяснение.

В навечерието на празника той бе прекарал първата си самотна вечер в своя нов дом. Беше му много скучно и тъжно. Мисис Грантли имаше право, като каза, че енорийският свещеник на Св. Юълд ще има нужда от съпруга. Той дълго седя сам пред чаша вино, а след това пред чаша чай, мислейки за Елинон Болд. Както става обикновено в такива случаи, само я упрекваше — упрекваше я, че харесва мистър Слоуп и че не харесва него, че е била любезна и че не е била достатъчно любезна с него, че е упорита, своеволна и избухлива. Но колкото повече мислеше за нея, толкова по-силна ставаше любовта му. О, ако изведнъж се окажеше... ако само можеше да се окаже, че е защищавала мистър Слоуп не от любов, а от принципност, всичко щеше да бъде наред. Сама по себе си такава принципност би била възхитителна, очарователна, женствена. Той чувствуваше, че би било по силите му да допусне толкова благосклонност към мистър Слоуп, не повече. Но ако... и мистър Еърбин започна без всякаква нужда да бърка с ръжена в огъня, направи сърдита забележка на новата си прислужница, която дойде да прибере масата, и се облегна на гърба на креслото, твърдо решен да заспи. Защо Елинон бе проявила такава упоритост, отказвайки да отговори на един ясен въпрос? Не можеше да не си дава сметка какво означава тя за него. Защо не отговори на този ясен въпрос и не разсея тревогите му? И вместо да заспи спокойно в креслото си, мистър Еърбин закрачи из стаята, сякаш в него се бе вселил зъл дух.

На следващата сутрин, когато се яви пред мис Торн и се постави на нейните услуги, той все още беше доста объркан. Първото му задължение беше да разговаря с мисис Клантантрам и тази дама не успя да изтръгне от него ни най-малък признак на съчувствие към съдбата на своята пелерина. Мис Торн го запитва дали мисис Болд ще дойде със семейство Грантли и тези две имена, споменати заедно, го накараха едва ли не да скочи от мястото си.

И така, докато в сърцето му се бореха объркаността, надеждата и съмнението, той видя как мистър Слоуп, с най-лъскавата си усмивка, помага на Елинон да слезе от каретата. И загуби всяка способност да разсъждава. Не се замисли на кого е каретата — нейна, на мистър Слоуп или на някого друго, от чиято любезност двамата може да са

се възползували без каквато и да било уговорка помежду си. В сегашното му настроение тази гледка беше достатъчна, за да разстрои и самия него, и неговите планове. Всичко беше ясно като бял ден. Дори ако беше видял мистър Слоуп да я вкарва в карета пред някоя църква с бял воал на главата, истината нямаше да бъде по-очевидна. Мистър Еърбин влезе обратно в къщата и както вече видяхме, скоро тръгна да се разхожда из градината с мистър Хардинг. След това към тях се присъедини Елинон и той трябваше да се оттегли и да избере дали ще се разхожда сам, или ще си намери друга компания. В този момент го видя архидяконът.

— Питам се — каза доктор Грантли — дали е вярно, че мистър Слоуп и мисис Болд са пристигнали заедно. Сюзан е почти сигурна, че е видяла лицата им в една и съща карета, докато е слизала от нашата.

На мистър Еърбин не му оставаше друго, освен да потвърди, че очите на мисис Грантли не са я излъгали.

— Какъв срам! — възмути се архидяконът. — Или по-скоро какво безсрамие! Тя е поканена тук като моя гостенка и ако е решила да се опозори, би трябвало да прояви достатъчно деликатност поне да не го прави пред най-близките ми приятели. Но ми е чудно как той се е оказал между поканените. Нима Елинон е имала наглостта да го доведе лично?

На това мистър Еърбин нямаше какво да отговори, пък и не искаше да отговаря. Колкото и да се възмущаваше от Елинон в душата си, нямаше никакво желание да прави това на глас, нито пък беше готов да слуша критики по неин адрес от страна на други хора. Но доктор Грантли беше много разсърден и не пощади своята балдъза. Затова мистър Еърбин се възползува от първата възможност да го остави и се върна в къщата.

Малко след това внесоха синьората. Известно време мистър Еърбин се противопоставяше на изкушението и само ѝ хвърляше по някой поглед отдалече, но веднага щом мистър Торн си тръгна, той отстъпи пред василиска и сне всяка отбрана.

Синьората бе някак си инстинктивно разбрала, че мистър Еърбин е поклонник на мисис Болд. Хората, които ходят на лов за лисици с хрътки, знаят, че този лов е възможен благодарение на острото обоняние на кучетата. Но те нямат никакво понятие как това сетиво може да е дотолкова изострено. Сетивото, с чиято помощ жените

разбират и усещат как се отнасят мъжете към другите жени, а другите жени — към мъжете, е също така остро и необяснимо. Достатъчни са един поглед, една дума, един жест. Така с помощта на това изострено женско сетиво синьората бе узнала, че мистър Еърбин е влюбен в Елинор Болд, затова напълно естествено за нея беше да пусне в ход и другите си женски чарове и да улови мистър Еърбин в своите мрежи.

Работата беше наполовина свършена още преди срещата им в Улаторн, а кога би ѝ се представил по-удобен случай да я доведе до успешен край? Почти се бе наситила на мистър Слоуп, макар че все още изпитваше приятен гъдел да разпалва в този благочестив фарисей отчаяна и пагубна страст, довеждайки го до лудост. Мистър Торн се оказа прекалено лесна плячка и не можа да възбуди интереса ѝ. Поради богатството си той можеше да ѝ бъде донякъде полезен, но като поклонник не струваше и пет пари. Може да се каже, че тя го оценяваше така, както онзи, който ловува за удоволствие, оценява фазана. Толкова е лесно да се застреля, тази птица, че не би си струвало труда да бъде преследвана, ако не изглеждаше така добре в кухненския килер. Синьората не беше склонна да губи много време с мистър Торн, но все пак не беше лошо да го напъха в ловната си чанта за домашна употреба.

Но мистър Еърбин беше дивеч от съвсем друга порода. Самата синьора беше достатъчно умна, за да оцени рядката интелигентност на мистър Еърбин. Тя знаеше също, че като свещеник той е направен от много по-благороден метал, отколкото мистър Слоуп, а като джентълмен притежава много по-голяма ерудиция от мистър Торн. Никога не би си позволила да направи дори опит да обрече мистър Еърбин на такива нелепи терзания, на каквито бе обрекла мистър Слоуп, и разбираше, че няма да може да се справи с него за десет минути, както бе сторила това с мистър Торн.

Ето какво мислеше синьората за мистър Еърбин. А що се отнася до мистър Еърбин, бихме могли да кажем, че той изобщо не мислеше за нея. Знаеше, че е красива, и чувствуваше, че е в състояние да го очарова. А в сегашното си окаяно душевно състояние той просто искаше да бъде очарован, затова се приближи и застана до главата ѝ. Синьората разбираше всичко. Такива бяха нейните особени дарби. Вроденото ѝ чувство ѝ подсказваше, че той има нужда да бъде очарован, а това беше вече напълно по нейните сили. Както източният

лентяй се опива с опиум, а лондонският нехранимайко — с джин, така и мистър Еърбин се готвеше, воден от същите подбуди и същите причини, да се опие от чаровете на синьора Нерони.

— Защо не стреляте с лък, мистър Еърбин? — попита тя, когато останаха почти сами в гостната. — И не разговаряте с младите дами в някоя сенчеста беседка? Нито търсите друго някакво приложение на своите способности? Защо тогава са поканени тук ергени като вас? Нима не искате да заслужите студеното пиле и шампанското? На ваше място бих се срамувала от подобна леност.

Мистър Еърбин измърмори нещо като отговор. Макар че искаше да бъде очарован, нямаше още настроение за игриви разговори.

— Но какво ви измъчва, мистър Еърбин? — каза тя. — Тук сте в собствената си енория — мис Торн ми каза, че празненството е уредено специално във ваша чест, — а пък сте единственият от присъстващите, който скучае. Вашият приятел мистър Слоуп беше при мен преди няколко минути и ми се видя много оживен и весел. Какво ви пречи да си съперничите успешно с него?

За такъв проникателен наблюдател като Мадлин Нерони не беше никак трудно да види, че ударът е попаднал точно в целта. Мистър Еърбин трепна забележимо и тя разбра, че той ревнува от мистър Слоуп.

— Впрочем в моите очи вие с мистър Слоуп сте пълни антиподи — продължи тя. — Вие сте противоположни един на друг във всичко, освен в принадлежността си към една и съща професия, но дори и в нея сте толкова различни, че и това изключение само потвърждава правилото. Той е общителен, вие предпочитате уединението. Той е деен, вие сте пасивен. Той се труди, вие мислите. Той обича жените, вие ги презирате. Той държи много на положението и властта — вие също, но по съвсем други причини. Той обича да бъде хвален, а вие, колкото и глупаво да е това, се отвращавате от всяко хвалебствие. Той ще получи желаната награда — някоя безцветна, грижовна съпруга, прилично състояние и репутацията на светец; вие също ще получите своята.

— И каква ще бъде тя? — каза мистър Еърбин, който разбираше, че го ласкаят, но се примиряваше с това. — Каква ще бъде моята награда?

— Първо — сърцето на една жена, която поради аскетизма си няма да признаете, че обичате, и второ — уважението на неколцина приятели, които поради гордостта си няма да признаете, че цените.

— Чудесни награди! Но такова отношение би ги обезценило.

— О, вие не бива да се надявате на успеха, отреден на мистър Слоуп! Той е роден да бъде преуспяващ. Поставя си някаква цел и жадно я преследва. Нищо не е в състояние да го отклони от нея. Не го заплашват пито угризения на съвестта, нито страхове, нито колебания. Неговото желание е да стане епископ и баща на семейство — първо ще се сдобие със съпруга, а когато му дойде времето — и с митра. Вие ще видите всичко това и тогава...

— Е, и тогава какво?

— Тогава ще започнете да съжелявате, че и вие не сте направили същото.

Мистър Еърбин погледна разсеяно през прозореца, подпря се с лакът о гърба на кушетката и разтри брадичката си с ръка. Това му беше станало навик, когато се замисляше дълбоко, а думите на синьората действително го накараха да се замисли. Нима това не беше самата истина? Нямах ли по-късно да се огледа ако не към мистър Слоуп, то към други, може би по-малко надарени от него хора, които са се издигнали много по-високо по социалната стълба, и да съжали, че не е постъпил като тях?

— Не е ли такава съдбата на всички талантиливи, но склонни по-скоро към съзерцание хора? — продължи синьората. — Та те всички седят като вас сега, погълнати от собствените си мисли, и различават въображаеми копирени шнурове с острите си бръснари, докато в това време хората с по-груба закалка разсичат гордиевите възли на житейските борби и постигат слава и богатство. Прекалено излъсканата стомана и препалено острият бръснар не са годни за сив делничен труд, мистър Еърбин.

Коя беше тази жена, която четеше в дълбините на душата му и обличаше в думи неговите най-съкровени мрачни предчувствия? Когато тя свърши, той я погледна право в лицето и запита:

— Значи, и аз съм един от тези безполезни бръснари, които са прекалено остри и прекалено фини, за да бъдат използвани с успех в сивия делничен труд?

— Но защo позволявате на разни Слоуповци да ви изпреварват? Нима кръвта във вашите жили е по-малко гореща от неговата? Или пък сърцето ви бие по-бавно? Нима Бог не ви е създал мъж, за да работите като мъж на този свят, а и за да получите полагащата се на един мъж отплата?

Мистър Еърбин замислено потриваше лицето си и се чудеше защo му казват всичко това, но не отговори нищо. Синьората продължи:

— Най-голямата грешка на един човек е да си въобрази, че простите житейски блага не заслужават да се стремим към тях. А и тази грешка е в пълно противоречие с религията, която проповядвате! Защо Бог позволява на своите епископи да получават по пет и по десет хиляди годишно, ако това богатство беше осъдително и недостойно? Защо са ни дадени красивите вещи, луксът и приятните развлечения, ако не за да се ползуваме от тях? Те непременно са предназначени за някого, а което е добро за един мирянин, не може да бъде лошо за един божи служител. Вие се опитвате да презирате тези блага, но всичките ви опити остават напразни.

— Напразни ли? — все така унесено и разсеяно попита мистър Еърбин.

— Аз ви питам — не са ли напразни?

Мистър Еърбин я погледна жално. Струваше му се, че го разпитва някакъв вътрешен глас, на който не можеше да не отговори, а и не смееше да даде неверен отговор.

— Хайде, мистър Еърбин, признайте си! Не са ли напразни тези ваши опити? Толкова ли са презрени парите? Толкова ли нищожна е земната власт? И нима женската красота е такава дреболия, която не заслужава вниманието на един мъдрец?

— Женската красота! — повтори той, вирайки се в лицето ѝ така, сякаш в него беше съсредоточена цялата женска красота на света. — Защо казвате, че според мен тя е недостойна за внимание?

— Ако продължите да ме гледате така, мистър Еърбин, ще си променя мнението... по-скоро щях да го променя, ако не знаех, че не притежавам красота, достойна за внимание.

Събеседникът се изчерви целият, но събеседницата не се изчерви изобщо. Само руменината върху бузите ѝ леко се оживи, колкото да я направи още по-интересна. Синьората очакваше комплимент от своя

обожател, но когато той не каза нищо, тя се почувствува по-скоро зарадвана. Господата Слоуп и Торн, разните Брауновци, Джоунсовци и Робинсъновци — всички те я обсипваха с комплименти. Надяваше се да докара мистър Еърбин дотам, че да започне да я упреква.

— Впрочем вашият поглед е изпълнен с учудване, а не с възхищение — каза тя. — Вие се учудвате как смея да ви задавам такива лични въпроси.

— Да, до известна степен — отвърна той.

— И все пак аз очаквам отговор, мистър Еърбин. Защо жените са създадени красиви, ако мъжете не биваше да им обръщат внимание?

— Но мъжете им обръщат внимание — възрази той.

— А защо вие правите изключение?

— Вие ме навеждате на желанието от вас отговор, мадам Нерони.

— Не бих ви навеждала на нищо, мистър Еърбин, което да е против вашето желание. Затова ви моля — отговорете ми! Не смятате ли, че като правило жените са недостойни за вашата компания? Да вземем един пример. Ето в този момент ви гледа от стола си вдовицата Болд. Какво мислите за нея като за спътница в живота?

Мистър Еърбин стана, наведе се над кушетката и погледна през стъклената врата към Елинор, която беше седнала между Бърти и мистър Слоуп. Тя веднага улови погледа му и отклони своя. Не се чувствуваше много удобно на това място. Мистър Еърбин правеше всичко възможно, за да привлече вниманието ѝ, а тя от своя страна се стараеше да избегне това, като поддържаше оживен разговор с мистър Станъп, въпреки че мислите ѝ бяха насочени към мистър Еърбин и мадам Нерони. Бърти Станъп полагаше усилия да се възползува от нейната благосклонност, но мислеше повече как по-късно да се хвърли в нозете ѝ, отколкото как да поддържа разговор в момента.

— Ето — каза синьората. — Тя протегна изящната си шия, за да ви види, а вие я смутихте. Е, изглежда, съм се заблуждавала за вас — изглежда, вие наистина намирате мисис Болд за очарователна жена. За това говори вашият поглед, а нейният поглед пък говори, че тя ви ревнува от мен. Хайде, мистър Еърбин, доверете ми се, и ако това е така, аз ще направя всичко възможно, за да уредя вашия брак.

Няма защо да изтъкваме, че предложението на синьората не беше много искрено. Тя никога не беше искрена за тези неща. При това не очакваше и от другите да бъдат искрени, нито пък да вярват в нейната

искреност. Всичко това беше за нея игра: билиард и лов, валсове и полки, пикници и летни разходки — всичко. Нямахше много други развлечения и затова си играеше на най-различни видове любов. Сега играеше на тази игра с мистър Еърбин и не очакваше той да бъде нито сериозен, нито искрен.

— Едва ли бихте могли да постигнете нещо — каза той, — тъй като мисис Болд е, струва ми се, сгодена вече за друг.

— Значи, не отричате останалото?

— Вашият начин на разпитване не е много честен — отвърна той — и не знам защо изобщо ви отговарям. Мисис Болд е много красива жена и е не по-малко умна. Не е възможно човек да я познава, без да ѝ се възхищава.

— Значи, вие смятате, че вдовицата е много красива?

— Да, разбира се.

— И че тя би красила свещеническия дом в енорията Свети Юълд?

— Такава жена би красила дома на всеки мъж.

— И вие имате наглостта да ми кажете това! — възкликна тя. — Макар отлично да знаете, че аз самата се считам за красива и че в същия този момент проявявам такъв жив интерес към вашите проблеми, вие имате наглостта да ми кажете, че мисис Болд е най-красивата жена, която познавате?

— Не съм казал такова нещо — възрази той. — Вие сте по-красива...

— Е, това е вече друго. Знаех си, че не е възможно да сте толкова безчувствен.

— Вие сте по-красива, а може би и по-умна.

— Благодаря ви, много ви благодаря, мистър Еърбин. Не се съмнявах, че ще станем приятели.

— Но...

— Нито дума повече. Не искам да чуя нищо повече. Дори до полунощ да говорите, едва ли ще кажете нещо по-хубаво.

— Но, мадам Нерони, мисис Болд...

— Не искам да чуя нито дума повече за мисис Болд. По едно време ми мина ужасната мисъл за стрихнин, но второто място ѝ отстъпвам с готовност.

— Нейното място...

— Не искам да чуя нито за нея, нито за нейното място. Аз съм удовлетворена и това е достатъчно. Но сега, мистър Еърбин, просто умирам от глад. Колкото и да съм красива и умна, вие знаете, че не мога да отида сама до храната, а не ми донасят нищо!

Това във всеки случай беше вярно и мистър Еърбин трябваше да отиде в залата и да се погрижи за синьората.

— А за вас? — попита тя.

— О, не съм гладен. Никога не ям по това време.

— Хайде, хайде, мистър Еърбин, не позволявайте на любовта да ви разваля апетита. Аз никога не допускам това. Налейте ми още половин чашка шампанско и вървете на масата. Мисис Болд ще ми издере очите, ако продължавате да говорите с мен.

Мистър Еърбин се подчини. Той взе от нея чинията и чашата, отиде в залата, взе от отрупаната маса един сандвич и започна да го дъвче в ъгъла.

В това време мис Тори, която не бе седнала нито за минутка, също се появи в залата и много се огорчи, като го видя.

— О, драги мистър Еърбин! — каза тя. — Още ли не сте седнали? Толкова ми е неприятно! И то точно вие!

Мистър Еърбин я увери, че току-що е влязъл в залата.

— Толкова по-важно е да не губите нито минутка повече. Ей сега ще ви намеря място. Благодаря, мила — добави тя, виждайки, че мисис Болд се готви да стане от стола си, — но в никакъв случай не бива да мърдате от масата, иначе всички дами ще се почувствуват задължени да последват примера ви. Но може би мистър Станъп, ако е свършил... само за минутка, мистър Станъп, докато намеря още един стол.

И Бърти бе принуден да стане и да отстъпи място на съперника си. Той направи това, както правеше и всичко останало, с добродушна шеговитост, така че мистър Еърбин не можеше да отклони жеста.

— „Неговото достойнство друг да вземе!“^[2] — произнесе Бърти, но безспорно този цитат не подхождаше много нито за случая, нито за човека, за когото се отнасяше. — Аз си хапнах и съм вече сит. Мистър Еърбин, моля, вземете стола ми. Съжалявам само, че не е епископски трон.

Мистър Еърбин седна, а мисис Болд веднага се надигна, сякаш искаше да последва съседа си.

— Много ви моля, не ставайте — каза мис Торн и почти принуди Елинор да седне обратно на мястото си. — Мистър Станъп няма да ни напусне. Той ще остане зад вас като истински рицар, какъвто без съмнение е. Впрочем, мистър Еърбин, не съм ви представила още мистър Слоуп. Мистър Слоуп — мистър Еърбин.

И двамата джентълмени се поклониха сухо един на друг, разделени от дамата, за която имаха намерение да се оженият, а третият джентълмен, който също възнамеряваше да се ожени за нея, стоеше зад тях и ги гледаше.

Мистър Еърбин и мистър Слоуп се срещаха за първи път, но случаят не беше много подходящ за сърдечен разговор, дори ако приемем, че такъв разговор бе изобщо възможен между тях. Всъщност езиците и на четиримата бяха като вързани. Мистър Слоуп внимаваше да не изпусне благоприятната възможност, на която се надяваше, и затова не проявяваше голям интерес към тази среща. Намерението му беше веднага щом Елинор стане, да тръгне след нея. Доста различни бяха чувствата, които вълнуваха Бътри. Фаталният миг се приближаваше неумолимо — защо да ускорява неговото настъпване? Тон беше решил да се ожени, ако може, за Елинор Болд и се готвеше да направи днес първата стъпка към постигането на тази цел. Но имаше предостатъчно време. Не можеше да прави предложение на масата. И като даде добродушно път на мистър Еърбин, той беше също готов да му позволи да разговаря с бъдещата мисис Станъп, докато двамата седяха един до друг на масата.

След като се поклони на мистър Слоуп, мистър Еърбин започна да се храни мълчаливо. Той беше дълбоко замислен и ядеше машинално.

Но най-достойна за съжаление беше бедната Елинор. Единственият ѝ приятел, на когото, както ѝ се струваше, можеше да разчита, беше Бътри Станъп, а той явно се канеше да я напусне. Мистър Еърбин не правеше опит да я заговори. Тя отвърна с няколко думи на някаква забележка, отправена от мистър Слоуп, и след това, почувствувала, че не може да издържа повече, скочи от стола въпреки възраженията на мис Торн и излезе бързо от залата. Мистър Слоуп незабавно я последва и младият Станъп изпусна удобния случай.

Мадлин Нерони, останала сама, неволно се замисли за необикновения разговор, който бе имала с този необикновен човек.

Нито една от думите, които бе изрекла, нямаше претенцията да бъде приета за чиста монета, но той ѝ бе отговорил с пълна откровеност. И мадам Нерони бе разбрала това. Беше се добрала до тайната му, а той, сякаш лишен от обикновената човешка привилегия да лъже простодушно, бе разголил цялата си душа пред нея. Обичаше Елинор, но намираще синьората за по-красива от нея. С радост би нарекъл Елинор своя жена, но признаваше, че Мадлин е по-надарената от двете. Този човек беше просто неспособен да прикрива мислите си и бе заставен *malgré lui* да каже истината, колкото и неприятно да му беше това.

Този учител на хората, този оксфордски мъдрец, тази двойно дестилирана квинтесенция на университетско съвършенство, този автор на богословски трактати, този църковен оратор беше като малко дете в нейните ръце. Тя бе прозряла в неговата душа и бе прочела най-съкровените му тайни, сякаш имаше пред себе си някое младо момиче. Тази беззащитна откровеност не можеше да не ѝ внуши презрение и все пак тя го харесваше именно такъв. За нея това беше нещо ново, една нова черта в мъжкия характер. И тя чувствуваше, че никога не би могла да го накара да изпадне в такова глупаво положение, в каквото изпадаха хора като мистър Слоуп и мистър Торн. Чувствуваше, че никога не би могла да изтръгне от мистър Еърбин неискрени клетви или да го принуди да слуша безсмислици.

Беше повече от ясно, че мистър Еърбин е влюбен до ушите в мисис Болд, и синьората се замисли, с твърде непривична за нея доброжелателност, дали не би могла да му помогне. Разбира се, първият шанс трябваше да бъде предоставен на Бърти. Семейният съвет бе решил, че той трябва да направи всичко възможно, за да се ожени за вдовицата Болд. Мадлин знаеше много добре каква нужда от пари има брат ѝ и помнеше колко е задължена на сестра си, затова нямаше намерение да пречи на осъществяването на този чудесен план, ако той се окажеше изпълним. Но тя изпитваше силни съмнения относно неговата осъществимост. Смяташе, че не е много вероятно мисис Болд да приеме предложението на човек като Бърти, и бе говорила неведнъж за това с Шарлот. Струваше ѝ се, че мистър Слоуп има по-големи шансове за успех, а за нея би било цяло удоволствие да отнеме бъдещата съпруга на мистър Слоуп.

Затова синьората реши, ако Бърти претърпи неуспех, да направи поне веднъж в живота си добро дело и да отстъпи мистър Еърбин на жената, която той обичаше.

[1] Шекспир, „Крал Хенри IV“, част II, действие V, сцена 3. — Б.авт. ↑

[2] Псалм 108:5-8: „Връщат ми зло за добро, омраза — за любов. (Господи,) постави над него нечестивеца, и дяволът да застане нему отдясно... дните му да бъдат кратки, и неговото достойнство друг да вземе.“ — Б.авт. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА ЛУКЪЛОФТОВИ И ГРИЙНЕЙКЪРОВИ

Забавленията и угощенията, които мис Торн бе приготвила за нисшите класи на екзотеричната ливада, се оказаха, общо взето, сполучливи.

Две малки облачета помрачиха наистина всеобщото веселие, но те имаха мимолетен характер и бяха по-скоро въображаеми, отколкото реални. Първото беше падането на Хари Грийнейкър, а второто — възходът на мисис Лукълофт и нейното семейство.

Колкото до състезанието с копие, то беше много по-популярно сред спешените малчугани, отколкото би могло някога да бъде сред зрелите ездаци дори ако Хари Грийнейкър бе имал по-голямо щастие с него. Напречният лост се въртеше непрекъснато и едва не бе изтръгнат от стълба, а брашненият чувал, за най-голямо удоволствие на зрителите, пудреше в бяло вратовете и гърбовете на всички, които дръзваха да застанат достатъчно близо до него.

Разбира се, веднага се разнесе вестта, че Хари се е пребил, и когато майка му се увери, че е цял и невредим, между тях се разигра много трогателна сцена. По този случай се изпи голямо количество бира и състезанието с копие бе проклето и анатемосано от всички майки, които се опасяваха, че младите им синове могат да бъдат постигнати от същата участ. Но работата с мисис Лукълофт взе къде по-сериозен обрат.

— Правичката ти казвам, очи в очи, разположила се е в гостната на госпожата — тя и Гаси, и двете й разплути щерки — докарани, наконтени, не ти е работа! — Тези толкова категорични думи бяха изречени от една много възмутена и много дебела фермерка, седнала на края на скамейката и подпряна на огромен басмен чадър.

— Но ти не си я видяла лично, нали, съседке Гафърн? — каза мисис Грийнейкър, която, едва съвзела се от уплахата за сина си, бе направо сразена от тази новина. Мистър Грийнейкър държеше под аренда точно толкова земя, колкото и мистър Лукълофт, плащаше

дължимите такси не по-малко акуратно и имението му в енорийския съвет имаше не по-малка тежест. Светският възход на мисис Лукълфт беше трън в очите на мисис Грийнейкър. Тя нямаше никакъв вкус към изтънчеността, на която Ечемичената ферма дължеше превръщането си в „Розов храст“, а мистър Лукълфт — титлата „ескуайър“, украсяваща от време на време неговите писма. Нямаше никакво желание да превърща собствената си ферма в Теменужна вила или да гледа как благоверният ѝ се разхожда с невъзможни добавки към името си. И все пак успехите на мисис Лукълфт на това поприще бяха смъртна обида за нея. Тя бе осъждала и осмивала мисис Лукълфт, доколкото ѝ позволяваха собствените скромни възможности. Веднъж на излизане от църква се блъсна в нея и ѝ се извини с непринудената фамилиарност на равните в обществото: „Пардон, съседке, ама страшно дебела си станала напоследък!“ Друг път с най-сърдечен тон бе попитала мистър Лукълфт как е „неговата господарка“ и намираше, че, общо взето, е поставила на мястото ѝ тази големееща се съседка. Сега обаче мисис Грийнейкър изведнъж се озова в друга, къде по-ниска класа. Мисис Лукълфт бе поканена в гостната на Улаторн само защото бе нарекла фермата си „Розов храст“ и защото караше мъжа си да купува разни пиана и копринени рокли, вместо да пести пари за земя на синовете си.

Мисис Грийнейкър, колкото и да почиташе мис Торн и да уважаваше собственика на земята, която обработваше мъжът ѝ, не можеше да не види в това несправедливост по отношение на нея самата и на нейното семейство. Досега никой не беше допуснал, че Лукълфтови заемат по-различно положение в обществото от Грийнейкъррови. Обитателите на „Розов храст“ сами предявяваха претенции за по-голяма изтънченост и сами поемаха разходите, свързани с тези претенции, които не бяха подкрепяни от никого. Местните владетели, в качеството си на безспорни източници на почести, не им бяха признали до този момент правото на по-висок ранг. Досега кринолините, късното ставане и предвзетата походка даваха повод само за подигравки от страна на мисис Грийнейкър и тези подигравки служеха като предпазна клапа на нейната завист. Сега обаче всичко се бе променило. Занапред Лукълфтови щяха да почнат да се хвалят, че претенциите им са били санкционирани от местната аристокрация, и не съвсем без основание да твърдят, че новият им

статут е получил официално признание. Те бяха седели като равни с равни в обществото на епископи и баронети! Мис Торн ги бе посрещнала с реверанс на килима в собствената си гостна! Готвеха се да седнат на една маса с жива графиня! Беб Лукълфот, както я наричаха младите Грийнейкърви в дните на тяхното детско равенство, може би щеше да се окаже седнала до високоблагородния Джордж, а този проклет Гаси щеше може би да подаде десертния крем на лейди Маргарета де Курси.

Почестите, оказани на предизвикалото толкова завист семейство, не бяха всъщност много за завиждане. Вниманието, което Де Курси проявиха към Лукълфотви, бе съвсем незначително, а удоволствието, което им достави общуването с епископа, само по себе си едва ли бе достатъчна компенсация за тягостната скука на тези часове. Но мисис Грийнейкър не мислеше за техните изпитания, а само за предполагаемите им удоволствия и за непоносимо приповдигнатия тон, който щеше да се възцари в „Розов храст“ като последица от честта, оказана на неговите обитатели.

— Но ти видя ли ги лично, съседке, видя ли ги със собствените си очи? — попита клетата мисис Грийнейкър, която все още се надяваше на някаква грешка.

— Как можех да ги видя, като не съм била там? — възрази мисис Гафърн. — Хич не съм виждала някой от тях тая благословена заран, но видях ония, дето са ги видели. Нали го знаеш нашия Джон, той все се увърта около Бетси Ръск, а тя, както ти е известно, е личната камериерка на господарката. Бетси не е някое просто слугинче. Та тя, значи, излезе при нашия Джон, а с мене винаги е много любезна, Бетси Ръск де. И преди още да изиграе и първия танц с Джон, дойде при мене и ми разказа досущ всичко, дето става в къщата.

— Не думай! — Каза мисис Грийнейкър.

— Честен кръст! — увери я мисис Гафърн.

— Значи, ти разправи, че тия хубостници са вътре в гостната?

— Каза ми, че ги е видяла да влизат там — издокарани повече от самите господари, а шиите и раменете им голи като на новородени бебета.

— Безсрамници такива! — извика мисис Грийнейкър, която тази подробност огорчи повече от всички други белези на аристократичност, възприети от нейните неприятели.

— Ами да — продължи мисис Гафърн, — голи колкото си искат, а знатните са все облечени, като нас двете, мисис Грийнейкър.

— Какво безобразие! — каза мисис Грийнейкър, в чиято добре прикрита гръд се бе отдръпнало млякото на човешката доброта, поне по отношение на Лукълофтови.

— И аз това викам, а и моят стопанин, Томас Гафърн, щом чу, каза: „Моли — вика ми, — ако и на тебе ти текне да се разкарваш рано-рано както те е майка родила, хич да не се връщаш в къщи.“ Пък аз му викам: „Няма, Томас, и през ум не ми е минавало!“, а той: „Как, дявол да я вземе, стърчи гола като пушка с тоя рематиз!“ — И мисис Гафърн се разкиска, като си представи как мисис Лукълофт ще страда от „тоя рематиз“.

— Големее се, сякаш е лика-прилика на хората от сой — отбеляза мисис Грийнейкър.

— Ама Бетси каза още, че не всичко било съвсем наред. Набутали се в гостната на господарката, надути като пуяци, кой санким ще ни спре, а Грегори искал да им каже да дойдат тук, на ливадата, но се объркал от труфилата им. И се намъкнали, а мис Тори се намръщила като черен облак.

— Значи, не са били специално поканени? — попита мисис Грийнейкър с видимо облекчение.

— Бетси чула Грегори да разправя, че господарката не била, ама никак доволна да ги види там и че всички очаквали те да дойдат при нас.

Това беше много утешително. Не че мисис Грийнейкър остана напълно удовлетворена. Тя чувствуваше, че справедливостта изисква мисис Лукълофт не само да бъде приета хладно, но и да бъде наказана за — проявената дързост. Какво бе станало на пиршеството, за което тя толкова често четеше на децата си от Свещеното писание? Защо мис Тори не бе отишла при натрапницата с думите: „Приятелю, тези места са твърде високостоящи и не ти подхождат. Иди по-надолу, и ще намериш равни на себе си хора.“ Колкото и студено да са посрещнати сега Лукълофтови, пак ще могат после да се хвалят с новото си положение, с претенциите си и е оказаната им чест.

— Просто не разбирам как е могла, с всички тия нейни преструвки, да бъде толкова безсрамна — продължи мисис Грийнейкър, която нямаше сили да смени темата. — Чу ли, мъжо? — И

тя започна да разказва цялата история на своя съпруг, който дойде при тях: — Мисис Лукълофт и Беб, и Гаси — всички, ама всички — седели надути като пуяци в гостната на господарката, дето никой не ги е канил. Чувал ли си някога такова нещо?

— Е, и защо да не седят? — попита мистър Грийнейкър.

— Равняват се с благородниците, сякаш са някои земевладелци! — каза мисис Гафърн.

— Ами щом им харесва, и на мис Торн също, аз нямам какво да възразя — отвърна фермерът. — На мен пък тук ми харесва повече, защото съм си като у дома, а и не се налага да купувам скъпи рокли за стопанката. Всеки според вкуса си, мисис Гафърн, а ако съседът Лукълофт си мисли, че там му е по-добре, негова си работа.

Мисис Грийнейкър седна до мъжа си и малко поуспокоена, започна да се труди усърдно над чинията, но не пропусна да кимне печално към приятелката си в знак на несъгласие с мнението, изразено от нейния съпруг.

— Слушайте какво ще ви кажа, драги мои — продължи той. — Ако от това, че майка Лукълофт се е разположила на дивана в гостната, обедът на мис Торн започне да ни пресяда, по-добре да вземем да си вървим. Ако се отчайваме от такива неща, какво ще правим, като ни налегне истинска беда? Как щеше да се чувствуваш сега, майко, ако момчето наистина си беше счупило врата?

Мисис Грийнейкър се умири и не каза нищо повече по този въпрос. Но каквото и да проповядват разумните хора като мистър Грийнейкър, Лукълофтовците винаги ще предизвикват повсеместна завист.

Приятно беше да се наблюдава мистър Пломаси, който се разхождаше между селските гости, опирайки се на внушителен бастун, като разпоредител на угощението и върховен пазител на реда.

— Ей, хлапак, или спри да пициш така, или си вземай паницата и отивай на другия край на ливадата. А вие, момичета, какво сте се изправили там и си въртите палците? Я излезте се покажете на ергените — с тия личица няма от какво да се срамувате. Е-ей, а ти кой си? Как се промъкна тук?

Последният не особено приятен въпрос бе отправен към един младеж на около двадесет и четири години, чиято външност и маниери не се сториха достатъчно селски на мистър Пломаси.

— Ако ваша милост разреши, мистър Баръл, кочияшът, ме пусна през черковната врата, щото почти цялото време работя все за господарите.

— Тогава нека мистър Баръл, кочияшът, те изпроводи обратно — каза мистър Пломаси, чиято непреклонност не бе смекчена дори от въздигането му в съдийски ранг. — Как се казваш? От кой занаят си и кой ти е майсторът?

— Казвам се Стъбс, ваша милост, Боб Стъбс... и... и... и...

— Какъв ти е занаятът, Стъбс?

— Мазач съм, ваша милост.

— Ще те измажа аз тебе барабар с Баръл! Да се махаш оттук, и по-живо! Не ни трябват никакви мазачи. Като ни потрябват, си викаме. Хайде, мърдай!

Стъбс, мазачът, остана като попарен от тази ужасна присъда. Той беше бойко момче и от самото си влизане в улаторнския елизиум правеше опити да спечели благоволенията на една горска нимфа, на която тъкмо бе започнал да нашепва обичайните за мазач като него нежности, когато го забеляза великият мистър Пломаси. Каква ужасна съдба! Да бъде отделен по този начин от своята дриада и позорно изгонен в Барчестър точно когато над асфоделните поля щеше да почне да се лее нектар и амброзия! Той опита силата на молбите, но градските молби бяха безпомощни пред великия селски властелин. Мистър Пломаси не само отново му заповяда да излезе, но сочейки с бастуна си пътя към портата, чиято охрана бе поверена на този неверен цербер Баръл, тръгна лично да провери изпълнението на заповедта.

Обаче богинята Милосърдие, най-благата от всички богини, седели някога на облаците, и най-обичаната от бедните слабохарактерни смъртни, се появи на ливадата в образа на мистър Грийнейкър. Никога застъпничеството на една богиня не е било тъй радушно посрещано.

— Хайде, човече, не ставай дребнав в ден като този! — каза мистър Грийнейкър. — Познавам добре това момче. Нека остане като поканен от мен. Мис Торн няма да обеднее от онова, което той ще изяде и изпие.

Мистър Пломаси и мистър Грийнейкър бяха стари и верни приятели. Стаята на мистър Пломаси в Улаторн Корт беше много удобна и уютна, но той не беше женен и се чувствуваше самотен, а и

пушенето в къщата беше забранено дори за мистър Пломаси. Най-щастливите минути от живота си той прекарваше седнал в дълбоко кресло до топлото огнище в блестящата от чистота кухня на мисис Грийнейкър. Там душата му се смекчаваше и се изливаше навън в потока на задушевната беседа; там той бе заобиколен от уважение, което не го потискаше; там, и навярно само там, можеше да си позволи да отхвърли тягостното бреме на етикета, без да накърни достойнството на по-високостоящите или да се изложи на фамилиарниченето на по-нискостоящите. И пак там на камината винаги го очакваше любимата му дълга лула, а пушенето не само не се забраняваше, но и всячески се поощряваше.

При това положение на нещата не можеше да се очаква, че мистър Пломаси ще откаже такава малка услуга на мистър Грийнейкър, но той не даде съгласието си, без да отправи някои сурови и властни възражения.

— Да изяде и изпие ли, мистър Грийнейкър! Работата не е в това колко ще изяде и ще изпие, а в примера, който ще даде, като идва, без да са го канили — при това не е дете! И нито ден не е работил в Улаторн. Мазач! Ще го измажа аз него!

— Затова пък е работил немалко за мен, мистър Пломаси. Никой в Барчестър не реди по-добре керемиди — отвърна фермерът, без да робува много на истината, но нали така постъпва и истинското Милосърдие! — Хайде оставете го днес и отложете караницата за утре. Защо да засрамвате момчето пред изгората му!

— Е, нека бъде вашата — каза мистър Пломаси. — А ти, Стъбс, внимавай много как ще се държиш! Ако стане спречкване, ще знам кой е виновният. Не можете ме излъга, вие, барчестърските калфи. Много добре зная от какво тесто сте замесени.

И щастливият Стъбс се върна при своята избраница, след като дръпна почтително рошавия си перчем в знак на признателност за милостта на разпоредителя и двойно по-силно — от благодарност за добрината на фермера. Той се закле вътрешно да измаже нещо без пари за мистър Грийнейкър, ако се представи такъв случай. Но едва ли можеше да се очаква, че щеше да му се наложи да изпълни тази своя клетва.

Мистър Пломаси обаче не беше много доволен от себе си, защото си спомни за вероломния управител и започна да се съмнява

дали не печели приятелите си по нечестен път. Впрочем това не му попречи да изпълнява с достойнство задълженията си в долния край на дългата маса, а и мистър Грийнейкър изпълняваше своите в горния край съвсем не по-лошо, независимо от признателността, засвидетелствувана към него от мазача Стъбс. Самите гости не видяха нищо лошо в това, че когато стана да прочете молитвата, мистър Пломаси призова Всевишния да изпълни сърцата им с искрена благодарност към мис Торн за лакомствата, с които така щедро ги бе нагостила.

В това време знатните в шатрата плуваха в блаженство — доколкото леещото се като река шампанско им позволяваше изобщо да плуват. Сър Харкауей Горс вдигна наздравица за мис Торн и я сравни с чистокръвен състезателен кон — винаги във форма и незнаеща умора. Мистър Торн му благодари за тоста и изрази надежда, че сестра му ще бъде и занапред все така неуморна, след което предложи да пият за здравето и благополучието на семейство Де Курси. Сестра му се чувствувала много поласкана, че такъв голям брой членове на това семейство са почели скромната ѝ трапеза. На всички било известно, че задължения от първостепенна важност са попречили на графа да присъствува лично. Дългът към принца го е откъснал от домашното огнище, затова той, мистър Торн, не смеел да изрази съжаление, че не го вижда в Улаторн, но щял да си позволи да каже... по-скоро да даде израз на желанието си... тоест на мнението си... И мистър Торн се пообърка, както нерядко се случва с провинциалните джентълмени при подобни обстоятелства; накрая той си седна с думите, че пие с най-голямо удоволствие за здравето на негова светлост графа, както и на графинята, и на всички членове на семейство Де Курси.

Този път тоста върна високоблагородният Джордж. Няма да проследим всички многозначителни паузи на неговото малко объркано красноречие. Седящите до него положиха известни усилия да го изправят на крака, но скоро трябваше да положат много по-големи усилия, за да го накарат отново да седне. Крайно време е да се направи едно от двете: или да се наложи най-строга възбрана върху всички речи, произнасяни в тържествени случаи като сегашния, или тази привилегия да се дава само на оратори, подложени на предварителна проверка пред специална комисия. Но това все още е въпрос на

бъдещето и високоблагородният Джордж не оправда усилията, които полагаме за образованието на британската младеж.

В залата епископът изпълни своя дълг на почетен гост с много повече достойнство и изисканост. Той също вдигна тост за здравето на мис Торн, но по начин, който съответствуваше на високия му сан. Компанията там беше може би мъничко по-скучна и не толкова оживена, колкото в шатрата. Но недостигът на веселие бе щедро компенсиран със значителен излишък от помпозност.

Така пиршеството мина навсякъде блестящо и всички присъстващи останаха много доволни.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТА

УЛАТОРНСКИ ИГРИ, ДЕЙСТВИЕ ВТОРО

„Коего тях приспа, събуди мен, което угаси ги, мен разпали“^[1] — с тези думи мистър Слоуп си вдъхваше смелост, когато излезе от залата и тръгна след Елинон. Наистина той не видя приспани от виното хора, но гостите пийнаха доста, а и мистър Слоуп не се поколеба да се справи със своя дял, защото искаше да се подготви за предстоящото обяснение. Той не е първият мъж, който е сметнал за целесъобразно да прибегне в подобни случаи до съдействието на Бакхус.

Елинон беше вече излязла на поляната, когато забеляза, че я преследват. Точно в този момент почти всички гости се трудеха над масите. Тук-там се виждаха две-три неразделни двойки, които бяха предпочели насладата на интимния разговор пред звъна на чашите и прелестите на красноречието, бликащо от устата на високоблагородния Джордж и на Барчестърския епископ, но градината и паркът бяха почти толкова пусти, колкото се искаше на мистър Слоуп.

Елинон забеляза преследвача и както останалият без надежда за спасение елен се обръща да нападне гонещите го кучета, така и тя се обърна към мистър Слоуп.

— Много ви моля, не си правете труд заради мен — каза тя с цялата студенина, на която беше способна. — Излязох да потърся една приятелка. Моля ви, мистър Слоуп, върнете се в залата.

Но мистър Слоуп остана глух към нейната молба. През целия ден тя се бе държала подчертано студено с него и това го измъчваше, но не го накара да си извади заключението, че надеждите му са напразни. Той видя, че мисис Болд му е сърдита. Но дали това не се дължеше на обстоятелството, че толкова дълго си бе играл с нейните чувства? Че името ѝ, както много добре знаеше, бе твърде често споменавано заедно с неговото, а той се бавеше и не ѝ даваше възможност да обявя пред цял свят, че занапред двамата ще носят едно и също име? Горката! Той изпитваше чисто християнско разкаяние: та това забавяне я

караше може би да страда. Но беше погълнал вече толкова много от шампанското на мистър Торн, че в душата му не остана място за лоши предчувствия. С пълно право можеше да се похвали като лейди Макбет: не бе приспан, а смелостта му го правеше готов на всичко. Жалко, че в това си състояние не можа да срещне мисис Прауди.

— Вие трябва да ми позволите да ви придружа — каза той. — Не мога да допусна да се разхождате така самотна.

— Не-не, мистър Слоуп — все така сухо отвърна Елинон. — Много държа да остана сама.

Настъпи мигът, в който трябваше да сподели голямата си тайна. Мистър Слоуп разбра, че това трябва да стане или сега, или никога, и реши твърдо да бъде сега. Не за първи път се опитваше да спечели сърцето на една прекрасна дама. И преди това му се бе случвало да коленичи, да хвърля неизразими погледи и да нашепва сладки слова. Беше даже много опитен в тези неща и му оставаше само да приспособи към различния по всяка вероятност вкус на мисис Болд добре запечаталите се в ума му излияния, които някога се бяха харесвали толкова много на Оливия Прауди.

— Не искайте от мен да ви оставя, мисис Болд — каза той със страстен и изпълнен със светост тон, който се среща често при джентълмени от школата на мистър Слоуп и би могъл да се нарече нежно-благоговеен. — Не искайте от мен да ви оставя, преди да съм ви казал няколко думи, които изпълват сърцето ми — дойдох тук с единствената цел да ви ги кажа.

Елинон разбра всичко. Веднага ѝ стана ясно какво ѝ предстои и се почувствува много нещастна. Читателят може да си каже: е, и какво, ще откаже на мистър Слоуп, и край! Но за Елинон това съвсем нямаше да бъде край. Самият факт, че мистър Слоуп ѝ прави предложение, би означавал триумф за архидякона и би оправдал до голяма степен поведението на мистър Еърбин. Вдовицата не можеше да се примири с мисълта, че е сбъркала. Тя бе защищавала мистър Слоуп, бе заявила, че в познанството и с него няма нищо компрометиращо, бе отхвърлила с присмех дори намека, че той би могъл да се счита за нещо повече от неин познат, и бе посрещнала с възмущение предупрежденията на архидякона. Сега ѝ предстоеше да се убеди по един най-неприятен за нея начин, че архидяконът е бил прав, а тя е допуснала непростима грешка.

— Ако сте искали да ми кажете нещо, мистър Слоуп, защо не ми го казахте, докато бяхме на масата? — попита тя, като стисна устни и го стрелна с поглед, който трябваше да го смрази.

Но да се смрази джентълмен, погълнал такава доза шампанско, не е никак лесно, особено ако този джентълмен е мистър Слоуп.

— Има някои неща, мисис Болд, които човек не може да каже пред всички, които може би му е много трудно изобщо да каже. Той може да има най-горещо желание да ги каже и въпреки това да му е почти невъзможно да ги произнесе. Точно такива неща искам да ви кажа сега. — И той отново ѝ отправи своя нежно-благоговееен поглед, като му придаде още по-голяма изразителност.

Елинор намери за съвсем неуместно да изслуша предложението на мистър Слоуп под прозорците на залата, пред очите на всички гости на мис Торн. Затова, водена от чувство за собствената си безопасност, тя тръгна по алеята и така мистър Слоуп постигна целта си да я придружи. Той ѝ предложи да се опре на лакътя му.

— Благодаря, мистър Слоуп, много съм ви задължена, но през краткото време, което ще прекарам заедно с вас, предпочитам да вървя без вашата помощ.

— А трябва ли да бъде толкова кратко? Трябва ли...

— Да! — прекъсна го Елинор. — Колкото може по-кратко, сър, с ваше позволение.

— Аз се надявах, мисис Болд... надявах се, че...

— Моля ви, мистър Слоуп, ако това има някаква връзка с мен, не се надявайте на нищо. Много ви моля! Не зная и няма защо да зная за каква надежда говорите. Нашето познанство е много бегло и сигурно ще си остане такава. Моля ви, ограничете се с това — така поне няма да има за какво да се караме.

Мисис Болд се държеше с подчертана пренебрежителност към мистър Слоуп и той почувствува това. Отблъсна го, преди още да е направил предложение, и в същото време му даде да разбере, че прекалява със своето фамилиарничене. Дори не направи опит „таз язвителна и остра дума «не» от жило да лиши“^[2].

Той все още упорствуваше в решението си да бъде много нежен и много благоговееен, тъй като продължаваше да се надява въпреки думите на мисис Болд, но постепенно започна да губи търпение. Според него вдовицата се държеше прекалено надменно и говореше

прекалено високомерно. Очевидно не си даваше сметка, че той ѝ оказва чест. Мистър Слоуп щеше да остане нежен, докато това беше възможно, но започваше вече да се колебае дали да не отговори на високомерието с високомерие. Мистър Слоуп можеше без съмнение да бъде много нежен, но можеше да бъде и много свиреп и добре познаваше своите способности.

— Това е жестоко — каза той — и нехристиянско. Дори на най-недостойните от нас е заповядано да не губят надежда. С какво съм заслужил тази толкова сурова присъда от ваша страна? — Тук той направи пауза, но вдовицата продължи да върви с отмерени крачки и да мълчи.

— О, най-прекрасна от жените! — изтръгна се най-после от неговите гърди. — Най-прекрасна от жените, вие не можете да не знаете, че ви обожавам. Да, Елинор, да, аз ви обичам. Обичам ви с най-искрената любов, която един мъж може да изпитва към една жена. Моята надежда да притежавам любовта ви отстъпва само на надеждата ми за вечно спасение. (Тук паметта изневери на мистър Слоуп, иначе щеше да спомене и за надеждата си да стане декан.) Какво блаженство е да извървя пътя до вечното спасение ръка за ръка с вас, воден от вас, водени един от друг! Кажете, Елинор, скъпа Елинор, искате ли да изменим заедно този блажен път?

Елинор нямаше намерение да върви с мистър Слоуп по никакъв път, освен по алеята на мис Торн, по която се разхождаха в момента. Но тъй като не успя да попречи на мистър Слоуп да даде израз на своите желания и надежди, тя реши да го изслуша докрай, преди да му отговори.

— О, Елинор! — продължи той, сякаш след като се бе решил веднъж да я нарече с малкото ѝ име, вече не можеше да му се насити. — О, Елинор, колко сладко ще бъде да пресечем с Божия помощ, ръка за ръка онези земни долини, които Неговото милосърдие ще украси за нас, за да пребиваваме след това вечно в подножието на Неговия трон! — Погледът на влюбения стана съвсем нежен и благоговееен. — О, Елинор...

— Моето име, мистър Слоуп, е мисис Болд — прекъсна го Елинор, която, макар и решила да изслуша признанията му докрай, се почувствува отвратена от тези кощунствени думи.

— Мой сладък ангел, не бъдете толкова студена — каза той, а шампанското кипна в кръвта му и капеланът се опита да я прегърне през талията. Трябваше да употреби цялата си ловкост, тъй като до този момент Елинор полагаше не безуспешни усилия да се държи на разстояние. Бяха навлезли в скрита от високи храсти алея и мистър Слоуп явно реши, че след като са вече сами, трябва да докаже на дело любовта, за която бе говорил толкова много. Това би могло да ни наведе на мисълта, че подобна маневра е имала навремето успех при Оливия Прауди. Така или иначе, тя се оказа напълно неуспешна при Елинор Болд.

Елинор отскочи от него като от пепелянка — но не много надалеч, само на една ръка разстояние — и със светкавична бързина му зашлеви такава хубава плесница, че тя отекна сред дърветата като малка гръмотевица.

Страхувам се, че всеки благовъзпитан читател на настоящите страници ще затвори книгата с отвращение, чувствайки, че нашата героиня се е оказала недостойна за симпатиите му. Тя е грубиянка, би казал един. Във всеки случай не е никаква лейди, ще възкликне друг. От самото начало не ми вдъхваше доверие, ще заяви трети; тя не умее да се държи с подобаващото на една дама достойнство, не разбира, че една жена в нейното положение трябва да обръща особено внимание на поведението си. Ту кокетничи с младия Станъп, ту прави мили очи на мистър Еърбин, ту пък стига до бой с третия си поклонник — и при това няма и две години, откакто е вдовица!

Не можем да я оправдаем напълно и все пак твърдим, че тя е истинска лейди, не обича да кокетничи и няма никаква склонност да се бие. Разбира се, би било много, много по-добре, ако не беше ударила плесница на мистър Слоуп. Тази постъпка беше под нейното достойнство. Ако Елинор бе израснала в Белгрейвия^[3], ако я бе възпитавал ментор, по-строг от нейния любещ баща, ако бе живяла по-дълго под мъжка власт, може би нямаше да извърши такава сериозна простъпка. Но предизвикателството беше твърде голямо за нея и тя не можа да устои на изкушението веднага да върне нанесената ѝ обида. Имаше много силно развито чувство за независимост, твърде опасно за една млада жена, но то беше подклаждано от особеностите на нейното положение. А и физиономията на мистър Слоуп, още по-червена от друг път поради изпитото вино, украсена от сладникава гримаса на

престорено благоговение и нежност, сякаш си просеше точно такава възмездие. Освен това Елинон инстинктивно схващаше, че човекът до нея може да разбере само този вид порицание. За него ударът на малката ѝ ръка бе не по-малко оскърбителен, отколкото за някой друг — мъжката плесница. Гордостта му беше засегната жестоко. Почувствува се унижен и в яростта си за малко не ѝ отвърна със същото. Самата болка му беше крайно неприятна, но особено го дразнеше съзнанието, че са се отнесли с такава подчертано пренебрежение към свещеническия му сан.

Има такива мъже — мъже, които не понасят никакво посегателство върху тяхното самоуважение, дори от страна на някоя жена; мъже, за които собственото им тяло е такъв свещен храм, че всяка шега по техен адрес им се струва кощунство и във всеки непочтителен допир виждат светотатство. Мистър Слоуп беше един от тези мъже; ето защо за него едва ли имаше по-осезателно порицание от плесницата, която получи от Елинон.

И все пак тя не биваше да вдига ръка срещу капелана. Женските ръце, толкова меки, толкова нежни, толкова изящни при всяко движение — тези ръце, тъй ласкави при докосване и тъй възхитителни на вид, не са създадени да удрят мъжките лица. Едва направила това, Елинон съобрази, че е нарушила всяко приличие, и би дала какво ли не, за да върне плесницата назад. Тя изпита такава дълбоко съжаление, че в първия момент едва не го помоли за прошка. Но следващият ѝ порив беше да избяга, което всъщност и направи.

— Никога, никога вече няма да говоря с вас! — извика тя, задъхана от овладелия я чувства и рязкото движение, обърна се и изтича бързо назад към къщата.

Но как да възпея божествения гняв на мистър Слоуп? Как да призова трагическата муза, за да опиша яростта, бушуваща в святата гръд на епископския капелан? Такова начинание не е по силите на нашите лишени от патос романи. Художникът е хвърлил було върху лицето на Агамемнон, когато е трябвало да изобрази скръбта на бащата, узнал, че дъщеря му е обречена на преждевременна смърт. Разгневеният бог, решил да накаже разбунтувалите се ветрове, се въздържа от празни заплахи. Няма да направим дори опит да опишем какъв ураган бушуваше в гърдите на мистър Слоуп, когато се закле да

отмъсти на унижилата го жена, нито да изобразяваме дълбоките му душевни терзания.

Той обаче остана сам на алеята и трябва да намерим начин да го измъкнем оттам. Нямаше голямо желание да тръгне веднага. Бузата му още пламтеше от допира с пръстите на Елинон и му се струваше, че всеки, който го погледне, веднага ще отгатне случилото се. Продължаваше да стои, а лицето му почервеняваше все повече и повече от гняв. Стоеше неподвижно и се чудеше какво да прави, въртеше застрашително очите си, прехвърляше наум всички мъки и наказания на пъкъла и мислеше как да използва цялата сила на обичайното си красноречие, за да предаде своята неприятелка в ръцете на подземните богове. Копнееше да метне върху нея мълнията на своята проповед. Това беше изпитаното му средство за разправа с простосмъртните грешници. Ако можеше в същата тази минута да се качи на амвона и да изобличи Елинон, така както само той умееше и обичаше да изобличава, изтерзаната му душа щеше да получи голямо облекчение.

Но как да проповядва пред лавровите храсти на мистър Торн? Как изобщо да проповядва сред този панаир на суетата, в каквото се бе превърнал Улаторн? И той започна да се изпълва с праведно негодувание към безобразията, на които бе станал свидетел. Заслужено бе наказан за това, че със своето присъствие е поощрил тези суетни съблазни. Възбуденото общество, трапезното веселие, смехът на младите и чревоугодieto на по-старите му се виждаха в този момент непростителни. Какво си бе докарал на главата, като встъпи в тези езически шатри? Той бе седял с идолопоклонници пред олтара на Ваал и бе постигнат от сурово наказание. После си спомни за синьора Нерони и душата му се изпълни със скръб. Изведнъж се усъмни, при това с пълно основание, че е лош и грешен човек, но това не го тласна по правия път; сърцето му бе недостъпно за всяко милосърдие. Копнееше да отхвърли унижението, да се възправи изпод хомота, да се извиси до могъщество и власт, за да може да се появи на страшния амвон и да се обърне към света с прочувствена проповед против мисис Болд.

Той остана на алеята десетина минути. Съдбата се смили над него: никакви любопитни очи не можаха да видят неговите мъки. Тогава по цялото му тяло премина тръпка, той събра сили и тръгна

бавно — не назад като Елинор, а напред, и се върна на поляната по заобиколен път. Когато стигна до шатрата, видя пред нея епископа, който разговаряше с ректора на Лазаровия колеж. Негово преосвещенство, уморен от произнесения тост, бе решил да вземе малко въздух.

— Колко хубаво е всичко, милорд — каза мистър Слоуп с най-сладката си усмивка, сочейки към шатрата, — колко приятно е да се наблюдава безгрижното веселие на толкова много хора.

Мистър Слоуп се надяваше, че епископът ще бъде принуден да го представи на доктор Гуин. Един много велик образец бе провъзгласил и подкрепил на дело мъдрия стремеж да бъде всичко за всекиго^[4] и мистър Слоуп беше готов да следва примера му. Неговият девиз беше да не пропуска нито една възможност. Но епископът нямаше в момента никакво желание да разшири познанствата на мистър Слоуп в клерикалните кръгове. Той имаше причини да се прави, че не забелязва много своя капелан, затова се държеше подчертано студено.

— Да, много приятно — рече той, без да се обърне и без да удостои дори с поглед мистър Слоуп. — Ето защо, доктор Гуин, според мен вие ще се убедите, че хебдомадалният съвет ще запази досегашните си широки пълномощия. Аз например, доктор Гуин...

— Доктор Гуин! — каза мистър Слоуп и свали шапка. Нямаше да се остави да бъде надхитрен от такова нищожество като Барчестърския епископ.

Ректорът също свали шапка и отправи много учтив поклон към мистър Слоуп. Няма по-учтив човек във всички владения на кралицата от ректора на Лазаровия колеж.

— Милорд — упорствуваше мистър Слоуп, — моля ви, направете ми честта да ме представите на доктор Гуин. Ще бъде жалко да изпусна такъв благоприятен за мене случай.

Епископът се намери натясно.

— Моят капелан, доктор Гуин — каза той. — Сегашният ми капелан мистър Слоуп.

Негово преосвещенство се постара да направи представянето колкото може по-неприятно за мистър Слоуп: като употреби думата „сегашен“, той явно искаше да намекне, че мистър Слоуп, изглежда, няма да остане още дълго на този почетен пост. Но мистър Слоуп не се

засегна ни най-малко. Той разбра намека, но го пренебрегна. Можеше да се случи така, че да се откаже от тази длъжност още преди епископът да е успял да го отстрани. От къде на къде бъдещият декан на Барчестърската катедрала ще се интересува от епископа или от неговата съпруга? Нима като сядаше в каретата на доктор Станъп, мистър Слоуп не бе получил онова съдбовно писмо на Том Тауърс от „Юпитер“? Не беше ли сега това писмо в джоба му? И без да обръща внимание на епископа, той се опита да започне разговор с доктор Гуин.

Но тук внезапно ги прекъснаха, макар че това не беше чак толкова неприятно за мистър Слоуп. Един от лакеите на епископа се приближи до господаря си със скръбна физиономия и му пошепна нещо на ухото.

— Какво има, Джон? — попита епископът.

— Деканът, милорд, деканът почина.

Мистър Слоуп изгуби всякакво желание да разговаря с ректора на Лазаровия колеж и много скоро потегли обратно за Барчестър.

Както казахме, след като заяви, че никога вече няма да разговаря с мистър Слоуп, Елинор побърза да се върне в къщата. Но мисълта за стореното я натъжи така дълбоко, че тя не можа да сдържи сълзите си. Така мисис Болд изигра второто действие на днешната мелодрама.

[1] Шекспир, „Макбет“, действие II, сцена 2. — Б.авт. ↑

[2] Х. Тейлър, „Филип ван Артевелде“ (вж. бел. 1 към гл. XXX.). — Б.авт. ↑

[3] Белгрейвия — изискан квартал в Лондон в съседство с Белгрейвския площад. В преносен смисъл — висшето общество. — Б.авт. ↑

[4] Става дума за апостол Павел. В първото послание до коринтяни (9:22) е казано: „За всички станах всичко, щото, по какъвто и да е начин да спася някои“. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВА МИС БОЛД СПОДЕЛЯ ОГОРЧЕНИЕТО СИ СЪС СВОЯТА ПРИЯТЕЛКА МИС СТАНЪП

Когато мисис Болд стигна до края на алеята и видя пред себе си поляната, тя се замисли какво да прави по-нататък. Дали да спре тук, докато я настигне мистър Слоуп, или да се върне сред множеството гости със сълзи на очи и пламнало от гняв лице? Всъщност тя можеше най-спокойно да си остане там, където беше, без да се опасява от нови посегателства от страна на мистър Слоуп, но на страха очите са големи. В своето смущение Елинор беше склонна да счита мистър Слоуп способен на най-чудовищни постъпки. Ако преди една седмица някой ѝ беше казал, че той ще я прегърне през кръста в градината на мис Торн, тя би му се изсмяла в лицето. По-скоро би повярвала, че идната неделя той ще се появи на Хай Стрийт в червен сюртук и ботуши.

Но ето че мистър Слоуп бе извършил това невероятно деяние и сега тя го считаше способен на всичко. На първо място, той беше без съмнение пиян, второ, можеше да се смята за доказано, че неговата религиозност е чиста проба лицемерие, и най-последно, бе станало ясно, че безсрамието му е безгранично. Затова Елинор страхливо напрягаше слух дали няма да дочуе стъпките му, докато се готви да се нахвърли върху нея иззад храстите.

В този момент тя видя недалеч от себе си Шарлот Станъп, която бързаше нанякъде през поляната. Елинор държеше носната си кърпичка в ръка и като я притисна до лицето си, за да скрие издайническите сълзи, изтича към своята приятелка.

— О, Шарлот! — каза тя задъхана. — Толкова се радвам, че ви намерих.

— Радвате се, че сте ме намерили ли? — разсмя се Шарлот. — Каква шега! Та ние с Бърти ви търсим навсякъде. Той се кълне, че сте изчезнали някъде с мистър Слоуп, и е готов едва ли не да се обеси.

— О, Шарлот, не говорете така! — каза мисис Болд.

— Но какво става с вас, дете мое? — попита мис Станъп, почувствувала, че ръката на Елинон трепери върху лакътя ѝ, а в гласа ѝ напират сълзи. — Боже господи! От какво сте толкова разстроена? Какво мога да направя за вас?

Вместо отговор Елинон конвулсивно изхлипа. Тя беше развълнувана и както е прието да се казва в такива случаи, не можеше да дойде на себе си.

— Минете насам, мисис Болд, тук никой няма да ни види. Какво ви е развълнувало така? С какво бих могла да ви помогна? Може ли Бърти да направи нещо?

— О, не, не, не, не! — извика Елинон. — Няма нужда от нищо. Само този ужасен човек...

— Кой ужасен човек? — попита Шарлот.

В живота на всеки мъж и на всяка жена има моменти, когато те чувствуват насъщна потребност да се доверят някому, когато съдържаността означава тягостна решителност и предполага не помалко тягостно недоверие към събеседника. И от двата пола има хора, които не са способни на откровеност и при никакви обстоятелства не се поддават на изкушението да разкрият тайната си, но по правило тези хора са скучни, прикрити, безстрастни натури — „мрачни гномове, обитаващи студенияте тъмни недра“. Елинон нямаше нищо общо с гномовете, затова реши да разкаже на Шарлот Станъп всичко случило се между нея и мистър Слоуп.

— Този ужасен човек, този мистър Слоуп... — започна тя. — Не видяхте ли, че като излязох от залата, той тръгна по петите ми?

— Разбира се, че видях. И много се огорчих. Но какво можех да направя? Знаех, че това ще ви бъде неприятно. Но защо вие с Бърти не го осуетихте?

— Грешката не е нито негова, нито моя. Нали знаете, че никак не ми се искаше да пътувам в една карета с този човек.

— Много съжалявам, ако това е станало причина...

— Не знам коя е причината! — извика Елинон, чиито сълзи отново напиреха. — Но вината не е в мен.

— Но какво е направил, мила?

— Той е един отвратителен, гнусен лицемер! Би трябвало да разкажа всичко на епископа.

— Повярвайте ми, ако искате да го накажете, най-добре е да съобщите на мисис Прауди. Но какво все пак е направил, мисис Болд?

— Пфу! — извика Елинон.

— Вярно е, че той не е много приятен — каза Шарлот Станъп.

— Приятен ли? Той е най-отвратителният, най-мазен, най-противен човек, когото съм виждала. Какво право има да постъпва така с мен? Та аз не съм му давала никога основание за това... винаги съм го ненавиждала, макар че се застъпвах за него, когато го нападаха.

— Тъкмо там е работата, мила. Той е разбрал това и си е въобразил, че сте влюбена в него.

Тези думи засегнаха дълбоко Елинон. Точно това повтаряха вече от един месец всичките ѝ приятели и те се бяха оказали прави! Елинон реши твърдо никога вече да не се застъпва за някой мъж. Нека бездушният и злобен свят говори каквото си иска — тя няма вече да се опитва да оправя неправдите.

— Но какво всъщност направи той, мила? — попита Шарлот, която изпитваше истински интерес към случилото се.

— Той... той... той...

— Е, хайде, едва ли е било чак толкова ужасно! Та той не беше пиян.

— Разбира се, че беше — отвърна Елинон. — Сигурна съм, че е бил пиян.

— Трябва да си призная, че не забелязах това. Но какво стана, скъпа моя?

— Просто ми е неудобно да ви кажа. Говореше невероятни безобразия: за религията, за небето, за любовта... Толкова е противен!

— Не е трудно да си представя какви ги е наговорил. И после?

— После... после ме сграбчи.

— Сграбчи ли?

— Да... Успя да се доближи някак си до мен и ме хвана...

— През кръста ли?

— Да — каза Елинон, отвратена.

— И тогава?

— Тогава аз се изскубнах и му зашлевих плесница, затичах се по алеята и срещнах вас.

— Ха-ха-ха! — Шарлот Станъп от все сърце се разсмя на тази развръзка на трагедията. Мисълта, че мистър. Слоуп е получил

плесница, ѝ достави голямо удоволствие. Не можеше да разбере защо нейната приятелка беше толкова натъжена от този край на техния разговор. Според нея нещата се бяха развили много благоприятно за Елинор и нейните приятели можеха само да я похвалят за това. А всички насмешки и подигравки оставаха за мистър Слоуп. Занапред, щом го видеха с някоя вдовица, приятелите му щяха да го питат дали не го сърби бузата и да го предупреждават, че красивото само се гледа, но не се пипа.

Такива бяха възгледите на Шарлот Станъп по тези въпроси, но тя предпочете да не ги споделя засега с мисис Болд. Целта ѝ беше да спечели симпатиите на своята приятелка, затова скоро спря да се смее и побърза да изрази съчувствието си. Не би ли могъл Бърти да помогне с нещо? Защо Бърти да не поговори с този човек и да не го предупреди да се държи по-прилично занапред? Бърти, заяви тя, щял да бъде вън от себе си, когато узнае на какво оскърбление е била подложена мисис Болд.

— Но нали няма да му кажете? — попита ужасена мисис Болд.

— Няма, ако настоявате — отвърна Шарлот. — Но като се имат предвид всички обстоятелства, категорично бих ви посъветвала да му кажем. Ако имахте брат, това нямаше да бъде необходимо. Но няма да е никак лошо мистър Слоуп да разбере, че има човек, който може и иска да ви защити.

— Но нали имам баща!

— Да, но разправиите между свещеници са винаги неприятни, а и сега положението на баща ви е такова, че не е никак уместно да влиза в конфликт с мистър Слоуп. Всъщност вие с Бърти сте достатъчно близки, за да му позволите да се застъпи за вас.

Шарлот Станъп имаше голямо желание брат ѝ да уреди веднага, още днес, работата със своята бъдеща съпруга. Неговите отношения с баща му и с кредиторите бяха стигнали дотам, че той трябваше или да направи предложение, или да напусне Барчестър — или да се ожени, или да се върне при немитите си приятели, мръсната квартира и мизерния живот в Карара. Ако не успееше да си осигури някакъв доход, трябваше да отиде или в Карара, или по... Баща му, пребендарият, не бе казал това направо, но и без думи всичко беше повече от ясно.

Затова не биваше да се губи време. Шарлот забеляза равнодушието на своя брат, който не си даде труд да излезе от залата след мисис Болд, и едва успя да прикрие яда си. Беше вбесена, че мистър Слоуп го изпревари толкова лесно. Шарлот намираше, че се е справила достатъчно добре със своята роля. Тя ги бе сближила до такава степен, че избави брат си от всякакви усилия и безпокойства при преследването на тази цел. Освен това мисис Болд явно изпитваше симпатии към Бърти. А и сега стана ясно, че той няма защо да се опасява от съперничеството на мистър Слоуп.

Наистина не беше много удобно да принуждава мисис Болд да изслуша второ предложение в един и същи ден. Вероятно щеше да е за предпочитане да отложи всичко с една седмица, ако можеше да си позволи това. Но обстоятелствата често пъти се оказват по-силни от нас. Затова тя се запита дали не би могла да извлече полза от случката с мистър Слоуп. Дали да не я използва като предлог за още по-голямо сближаване между Бърти и мисис Болд? Сближаване, което неизбежно би хвърлило Елиноор в обятията на Бърти? Ето каква игра реши след кратко обмисляне да изиграе мис Станъп.

И тя я изигра отлично. Преди всичко веднага бе решено, че мистър Слоуп няма да се върне в Барчестър с каретата на доктор Станъп. Всъщност мистър Слоуп си беше вече заминал, но те естествено не знаеха това. Шарлот обеща да склони синьората да тръгне първа със сестра си и слугите, за да може Бърти да заеме мястото на мистър Слоуп след връщането на каретата. Щяха да съобщят под секрет на Бърти за случилото се, тъй че след заминаването на каретата с първата група пътници той щеше да закриля Елиноор от по-нататъшните посегателства на мистър Слоуп. А през това време Бърти щеше да потърси въпросния джентълмен и да му предаде, че ще трябва да си намери друг начин за придвижване до Барчестър. Но най-напред трябваше да открият Бърти. С една дума, Бърти щеше да бъде онзи Пегас, чиито крила щяха да ги издигнат над сегашните им затруднения.

Всичко това бе казано с толкова приятелска топлина и сърдечност, че Елиноор доста се поуспокои, но все пак се съгласи едва ли не против волята си. Макар и през ум да не ѝ минаваше, че след като е убила вече един дракон, друг ще се появи на пътя ѝ и че нейният предполагаем защитник ще се превърне в претендент за ръката ѝ,

никак не ѝ се искаше да се поставя в такава зависимост от младия Станъп. Чувствуваше, че ако има нужда от защитник, би трябвало да се обърне към баща си. Че именно него би трябвало да помоли да ѝ намери друг екипаж, с който да се върне в Барчестър. Беше сигурна, че мисис Клантантрам с удоволствие би ѝ предложила едно място. Знаеше, че не бива да се осланя изключително на приятели, с които се познава едва от вчера. Но от друга страна, не намери в себе си сили да каже „не“ на предложението, направено от Шарлот с такава сестринска топлина и добронамереност. И така, Елинор прие изцяло това предложение.

Търсейки своя рицар, двете отидоха първо в залата, а оттам — в гостната. Тук те завариха мистър Еърбин, който все още се въртеше около синьората — по-точно бе седнал до възглавницата ѝ, сякаш тя беше негов пациент. Освен тях в стаята нямаше никой. Някои от гостите бяха още в шатрата, други — в столовата, трети стреляха с лък, но повечето се разхождаха с мис Тори из парка и наблюдаваха състезанията.

За това, което бе станало и все още ставаше между мистър Еърбин и синьората, няма защо да се разказва подробно. Тя се държеше с него както с всички останали. Нейната мисия беше да прави мъжете за посмешище и сега вършеше същото и с мистър Еърбин. Почти го бе принудила да признае любовта си към мисис Болд, а след това едва не измъкна от него уверения, че изпитва гореща страст към самата нея. Той, бедният, едва ли си даваше сметка какво говори и какво прави и не знаеше дали се намира на небето или в ада. Такива женски чарове, с каквито бе надарена синьората, му бяха съвсем непознати, той попадеше за първи път под тяхното въздействие и това го докара до някакво трескаво състояние. Засегнато беше не толкова сърцето му, колкото разсъдъкът, беше зашеметен и мислите му се преплитаха като краката на пияница. Синьората му нашепваше думи, лишени от всякакъв смисъл, но произнесени от такива прекрасни устни и придружени от толкова блестящи погледи, че изглеждаха изпълнени със скрито значение, което той усещаше, ала не можеше да разбере напълно.

Но попаднал в мрежите на тази сирена, мистър Еърбин се държеше много различно от мистър Слоуп. Синьората имаше право да ги нарече антиподи — човекът на действието и човекът на мисълта.

Попаднал под завладяващото ѝ очарование, мистър Слоуп веднага се опита да постигне някакви успехи, да завоюва блестящ победа. Първо той улови ръката ѝ, а после обсипа тази ръка с целувки. Закле се в любов и поиска да му бъде отговорено със същите клетви. Зарече се да ѝ бъде навеки предан, падна на колене пред нея и я уверяваше, че ако тя, синьората, се бе явила на склоновете на Ида, Юнона не би имала причина да намрази потомъка на Венера. А мистър Еърбин не произнесе никакви клетви, държеше ръката си предимно в джоба на панталоните и имаше толкова намерение да обсипе с целувки мадам Нерони, колкото и графиня Де Курси.

Като видя мисис Болд, мистър Еърбин се изчерви и стана от стола си. След това седна и пак стана. Синьората веднага забеляза цвета на лицето му и се усмихна на нещастната жертва, но Елинор бе толкова смутена, че не видя нищо.

— О, Мадлин — каза Шарлот, — имам да ти кажа нещо във връзка с каретата. — И като се наведе към сестра си, тя започна да ѝ шепне на ухото. Мистър Еърбин веднага се оттегли на известно разстояние и тъй като обясненията на Шарлот отнеха немалко време, на него не му оставаше нищо друго, освен да заговори мисис Болд.

— Днешният ден беше много приятен — каза той с такъв тон, сякаш казваше, че слънцето грее силно или че дъждът се лее като из ведро.

— Да, много — каза Елинор, която никога не бе имала по-неприятен ден в живота си.

— Надявам се, че мистър Хардинг е останал доволен?

— О, да, много доволен! — каза Елинор, която не беше виждала баща си, откакто се бяха разделили малко след нейното пристигане.

— Сигурно той ще се завърне в Барчестър още днес?

— Да, изглежда... всъщност мисля, че ще остане в Плъмстед.

— А, в Плъмстед — каза мистър Еърбин.

— Той пристигна тази сутрин оттам. Сигурно ще се върне обратно. Но не ми е казал нищо определено по този въпрос.

— Надявам се, че мисис Грантли е добре.

— Да, изглеждаше доста добре. Тя е тук. Освен ако не си е тръгнала вече.

— Да, да, разбира се. Аз разговарях с нея. Наистина изглеждаше чудесно.

Настъпи дълга пауза, тъй като Шарлот не успя да убеди веднага сестра си, че се налага да си тръгне малко прибързано, и то без Бърти.

— И вие ли се връщате в Плъмстед, мисис Болд? — Мистър Еърбин каза това само за да поддържа разговора, но веднага забеляза, че е засегнал опасна тема.

— Не — отвърна мисис Болд с подчертана студенина, — ще се прибера в Барчестър.

— О! Е, да... забравих, че вие си бяхте тръгнали от Плъмстед. — Тъй като нямаше какво повече да каже, мистър Еърбин замълча; мълчеше и мисис Болд, която старателно оправяше пръстените си, докато Шарлот завършваше своите преговори с Мадлин.

А всъщност двамата бяха влюбени до уши един в друг. Но макар той да беше свещеник на средна възраст, а тя да бе минала възрастта на срамежливата първа младост, тези двама влюбени бяха точно толкова неспособни да разкрият взаимно чувствата си, колкото Дамон и Филис^[1], чиито години, взети заедно, бяха по-малко от тези на мистър Еърбин.

Мадлин Нерони се съгласи да изпълни молбата на сестра си, а Шарлот и Елинор тръгнаха отново да търсят Бърти Станъл.

[1] Дамон и Филис — овчар и овчарка, споменати в III еклога на римския поет Вергилий (70–19 г. пр.н.е.). — Б.авт. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ВТОРА УЛАТОРНСКИ ИГРИ, ДЕЙСТВИЕ ТРЕТО

Гостите на мис Торн започнаха да се разотиват, а тези, които се задържаха, не се забавляваха вече така оживено. Постепенно се смрачаваше и дамите, облечени в сутрешни тоалети, не искаха да се покажат на свещи, без да се преоблекат. Някои от по-младите джентълмени заговориха толкова високо, че благоразумните им мамички решиха да си тръгнат своевременно, а по-дискретните представители на мъжкия пол, чиито прояви бяха по-умерени, почувствуваха, че няма какво повече да правят тук.

Сутрешните угощения рядко биват успешни. Гостите не знаят как да си тръгнат, без да нарушат приличието. Да се организира пикник на остров, на планина или в гората, е все още допустимо. В планината няма домакин, който от учтивост да настоява да останете, докато дълбоко в сърцето си копнее да си тръгнете час по-скоро. Но сутрешните гощавки в един частен дом или в една частна градина са направо досадни. Налага ви се да ядете и да пиете в необичаен час. Принуден сте да пожертвувате един полезен ден, а след това да се чудите с какво да запълните безползната вечер. Връщате се в къщи уморен и désœuvré^[1], но все пак не достатъчно късно, за да си легнете. Просто няма с какво да се заемете. На картите в днешното благовъзпитано време е наложена възбрана и да се мисли за партия вист, е направо недопустимо.

Гостите започнаха да чувствуват всичко това. Някои младежи бяха дошли с надеждата, че вечерта ще могат да потанцуват, и не им се искаше да си тръгнат, преди тази надежда да се е разсеяла окончателно. Други, в страха си да не останат по-дълго, отколкото трябва, бяха дали нареждане каретите им да дойдат по-рано и сега от съчувствие към лакеите и конете се чудеха как по-скоро да си тръгнат. Графинята и нейното аристократично потомство потеглиха между първите — впрочем за високоблагородния Джордж беше наистина крайно време да си отиде. Нейна светлост беше много разтревожена.

Тези ужасни пътища щели да означават гибел, ако не успеят да се приберат по светло. Тя бе уверена, че фенерите са в пълна изправност, но според нея никакъв фенер нямало да издържи друсането по дупките на Източен Барсетшир. (Имението Де Курси се намираще в западната част на графството.)

Мисис Прауди не можеше да остане повече, след като графинята си бе тръгнала, и преподобните господа Грей и Грийн отидоха да потърсят епископа. Намериха го в един ъгъл на шатрата, където с най-голямо удоволствие обсъждаше статута на хепдомадалния съвет. Но той се подчини покорно на повикването на своята съпруга, без дори да успее да довърши изречението, в което обещавахе на доктор Гуин, че неговото влияние в Оксфорд ще остане ненакърнено, и епископските коне обърнаха муцуни към дворцовите конюшни. След това потегли семейство Грантли. Преди да тръгне с тях, мистър Хардинг успя да размени шепнешком няколко думи с дъщеря си. Разбира се, той щял да разясни на съпрузите Грантли нелепото заблуждение, в което бяха изпаднали във връзка с мистър Слоуп.

— Не-не-не! — каза Елинор. — Моля ти се, недей. Много те моля, почакай, докато се видим отново. Ти ще се върнеш до един-два дена и тогава ще ти обясня всичко.

— Връщам се още утре.

— Толкова се радвам! Ще дойдеш да вечеряме заедно — сигурна съм, че ще се чувствуваме много приятно и уютно.

Мистър Хардинг обеща да изпълни и това желание на Елинор. Не му беше много ясно какво толкова имаше да се обяснява и защо да не разкаже на архидякона за истинското положение на нещата, но независимо от това се съгласи. Дължеше известна отплата на дъщеря си и предполагаше, че най-добре ще изкупи вината си чрез послушание.

И така, докато Шарлот и Елинор търсеха Бътри, тълпата от гости продължаваше да оредява. Търсенето можеше да продължи доста дълго, ако не бяха чули случайно гласа му. Той се бе разположил удобно на склона под живия плет, пушеше пура и разговаряше оживено с някакъв младеж от другия край на графството, когото виждаше за първи път в живота си — младежът също пушеше под ръководството на своя събеседник и с отворени уста слушаше разказите му за неговите забавни приключения в Ориента.

— Бътри, къде ли не те търсих! — каза Шарлот. — Идвай веднага!

Бътри отправи поглед нагоре и видя двете дами. Като се убеди, че няма друг избор, той се изправи и хвърли пурата си. Бе харесал Елинол Болд от самото начало на запознанството си с нея. Ако го бяха оставили на мира, ако тя беше бедна и ако не можеше и дума да става за брак между тях, той сигурно щеше да се влюби до уши в нея. Но сега Бътри неволно се отнасяше към Елинол както към мраморното си ателие в Карара, към своя статив и своята палитра или към адвокатската кантора в Лондон — с една дума, така, както винаги се бе отнасял към всичко, с което бе принуден да си изкарва хляба. В лицето на Елинол Болд той виждаше сега не красивата жена, а една нова професия, наречена брак. Наистина тази професия не изискваше голямо прилежание и обещаваше надежден доход. Но независимо от това пак му я натрапваха. Шарлот бе говорила с него за Елинол, както бе говорила преди за мраморни бюстове и за портрети. Бътри съвсем не изпитваше презрение към парите, но ненавиждаше самата мисъл за тяхното припечелване. И сега го бяха откъснали от приятната пура, за да ги припечели, като предложи себе си за съпруг на мисис Болд. Наистина задачата му беше значително облекчена: вместо той да търси вдовицата, изглежда, тя сама го търсеше.

Бътри се извини пред своя събеседник, като се позова на някаква абсурдна причина, стъпка пурата си и се изкачи на поляната при дамите.

— Ела и хвани мисис Болд под ръка — каза Шарлот. — Ще ти обясня какъв рицарски дълг ти се възлага да изпълниш незабавно. Страхувам се впрочем, че ти лично не се излагаш на голяма опасност, тъй като твоят противник е свещеник.

Бърти веднага предложи ръката си на Елинол и тръгна между нея и сестра си. Той бе живял твърде дълго в чужбина и затова не бе придобил английския навик да върви с две дами под ръка едновременно — този навик впрочем се възприема от чужденците едва ли не като проява на един вид двубрачие или мормонство.

След това Шарлот му разказа за посегателствата на мистър Слоуп. Ушите на Елинол пламнаха — и не без причина. Защо трябваше изобщо да се говори за случилото се, още повече на човек като мистър Станъп, и то в нейно присъствие? Тя си даваше сметка, че

е постъпила глупаво и това я измъчваше, но не виждаше никакъв изход, никакъв начин да се оправдае в собствените си очи. Шарлот я пощади колкото може повече, представи нещата така, сякаш мистър Слоуп бе изпил просто някоя и друга излишна чашка, каза, че всичко това, разбира се, са глупости, но че трябва да се направи необходимото, за да не бъде допуснато присъствието на мистър Слоуп в тяхната карета.

— Мисис Болд няма защо да се тревожи за това — рече Бърти, — тъй като мистър Слоуп си отиде още преди един час. Каза ми, че неотложна работа му налага да се завърне незабавно в Барчестър.

— Значи, не е бил толкова пиян, че да не си даде сметка за своето поведение — отбеляза Шарлот. — Е, мила моя, една трудност по-малко. А сега ще ви оставя на грижите на вашия верен рицар и ще гледам да отпратя Мадлин колкото може по-бързо. Каретата сигурно е пристигнала вече, а, Бърти?

— Тя е тук от един час.

— Чудесно. Довиждане, мила. Непременно ще ви чакаме за чая. Разчитам на тебе да я доведеш, Бърти, дори ако се наложи да употребиш сила. — И Шарлот се затича през поляната, оставяйки брат си насаме с вдовицата.

Докато мис Станъп се отдалечаваше от тях, на Елиноор и мина през ум, че щом мистър Слоуп си е тръгнал, вече не се налага да отнемат мистър Станъп от сестра му Мадлин, която толкова се нуждаеше от неговата помощ. Нали искаха да го оставят, за да заеме мястото на мистър Слоуп в каретата и влизайки в ролята на телохранител, да отстрани този неприятен човек. Но мистър Слоуп се бе отстранил сам, така че вече нямаше никаква сериозна причина Бърти да не тръгне със сестра си — поне Елиноор мислеше така и изказа гласно това свое мнение.

— О, оставете Шарлот да постъпи както намери за добре — каза Бърти. — Тя вече е организирала всичко и ще се получи голямо объркване, ако пак променим нещо. Шарлот винаги урежда работите в нашия дом и ни управлява с ръката на деспот.

— А синьората? — попита Елиноор.

— О, синьората ще мине чудесно и без мен. Всъщност скоро ще й се наложи да се лиши съвсем от моите услуги — добави той,

мислейки повече за ателието си в Карара, отколкото за евентуален брак в Барчестър.

— Как, нима се готвите да ни напуснете? — възкликна Елинор.

Казахме вече, че Бърти Станъп не бе много принципен. И това наистина беше така. Той нямаше душевни качества, които да го предпазят от лоши постъпки. Злото не му изглеждаше безобразно, нито доброто — прекрасно. Бе лишен от чувствата, които карат хората да вършат добро. Но, изглежда, му липсваха и онези чувства, които подтикват към зло. Трупаше най-безотговорно дългове, без да се интересува дали кредиторите му изобщо ще получат някога парите си, или не. Но не беше способен да крои хитри планове, с цел да си присвои чуждо имущество. Ако някой му откриеше кредит, това си беше работа на кредитора. Бърти не се интересуваше какво ще стане по-нататък. Когато вземаше заеми, постъпваше по същия начин: позоваваше се на своя „родител“, казваше на хората, че „старият“ има високи доходи и се съгласяваше да плати шестдесет процента лихва. Той правеше всичко това без каквито и да било угризения на съвестта, но никога не прибягваше до пряко мошеничество.

Този път му бе внушено, че негов дълг е да се домогне до ръката и състоянието на мисис Болд и отначало той гледаше на нещата по същия начин. Не беше мислил много за самата нея. Обичайно беше мъже в неговото положение да се женят за пари и той не виждаше защо да не направи онова, което правеха всички около него. Затова даде съгласието си. Но сега започна да вижда цялата работа в малко по-друга светлина. Трябваше да дебне тази жена, както котката дебне мишка. Искаха от него да я хване и да я налапа — и нея, и сина и, заедно с къщата и земята, за да заживее на нейния гръб вместо на гърба на баща си. В това имаше някаква студена, хитра пресметливост, която беше дълбоко чужда на неговия характер. Благоразумната пресметливост му беше не по-малко противна от неприкритото мошеничество.

Но дори и да успееше, каква щеше да бъде наградата му? След като удовлетвори кредиторите си, давайки им половината от състоянието на вдовицата, щеше да получи правото да заживее тихо и пестеливо в Барчестър с останалата половина. Единственото му задължение щеше да бъде да люлее кошчето на мистър Болд младши, а най-вълнуващото развлечение — някоя предвзета вечеря в Плъмстед, и

то само ако архидяконът се примиреше с този брак и се съгласеше да го приеме в своя дом.

Такива перспективи не можеха да прелъстят човек като Бърти Станъп. Дали ателието в Карара и всевъзможните несгоди, които вероятно му готвеше съдбата, не бяха все пак за предпочитане? Самата мисис Болд беше без съмнение повече от привлекателна, но и най-привлекателната жена изглежда противна, ако трябва да бъде глътната като хапче. Обаче той бе дал обещание на сестра си, а в никой случай не искаше да се кара с нея. Ако загуби нея, би загубил всяка надежда да измъкне още нещо от джоба на баща си. Очевидно майка му беше напълно равнодушна към неговите радости и скърби, към неговите нужди и битки. Веждите на бащата се мръщеа все по-страшно при вида на този блуден син. А колкото до Мадлин — бедната Мадлин, към която изпитваше по-голяма привързаност, отколкото към всички останали, — на нея й стигаха и собствените грижи. Не, каквото и да става, той трябваше да се държи здраво за Шарлот и да изпълнява нейните нареждания, независимо от тяхната строгост или поне да си дава вид, че ги изпълнява. Не можеше ли да се измъкне с помощта на някоя благородна лъжа, която да му позволи да запази добрите си отношения с Шарлот, без да погубва така вероломно вдовицата? Ами ако направи Елинон своя съучастница? Ето в какво състояние на духа Бърти Станъп пристъпи към решителното обяснение.

— Нима възнамерявате да напуснете Барчестър? — попита Елинон.

— Не зная — отговори той. — Нямам още никакви определени планове. Но непременно трябва да направя нещо.

— Във връзка с вашата професия ли?

— Да, с моята професия... ако тя изобщо може да се нарече професия.

— А не е ли? — не скри удивлението си Елинон. — Ако бях мъж, бих я предпочела пред всичко друго, с изключение може би на живописиста. А доколкото ми е известно, вие сте еднакво вещ и в двете.

— Да, горе-долу еднакво — каза Бърти с лека нотка на самоирония. Дълбоко в себе си той знаеше, че никога няма да изкара нито грош и от двете.

— Често съм се чудила, мистър Станъп, защо не работите повече — продължи Елинон, която изпитваше чувство на приятелска

привързаност към своя събеседник. — Но от моя страна е крайно неуместно да ви правя такава забележка.

— Неуместно ли! — отвърна той. — Напротив, трогнат съм, че проявявате интерес към такъв нехранимайко като мен.

— Но вие съвсем не сте нехранимайко, макар че може би сте малко ленив. И аз наистина се интересувам от вас, много живо се интересувам — добави тя с глас, който едва не го накара да промени решението си. — И като казвам, че сте ленив, имам предвид само сегашния ви престой в Барчестър. Защо не се установите на постоянна работа в нашия град?

— И да правя бюстове на епископа, декана и катедралното духовенство? Или ако постигна голям успех, да получа поръчка за надгробен паметник за вдовицата на някой пребендарий — величествена покойница с гръцки нос, лента в косите и дантелен воал, легнала естествено на мраморно ложе, под чиито крака наднича Смъртта и размахва към жертвата си вилица за препичане на хляб?

Елинор се разсмя, но си помисли, че ако неутешимият вдовец плати сметката, целта на художника като професионалист би била до голяма степен постигната.

— За декана, катедралното духовенство и вдовицата на пребендария не мога да ви кажа нищо — отбеляза тя. — Зависи как ще се стекат обстоятелствата. Но наличието на голяма катедрала, нуждаеща се от подобна украса, е само във ваша полза.

— Нито един истински художник не би приел да украсява катедрали — каза Бътри, който подобно на всички художници, лишени от солидни доходи, имаше най-възвишени идеи за призованието на изкуството. — Трябва да се създават сгради, достойни за скулптурните произведения, а не статуи за украса на съществуващи вече сгради.

— Да, когато творбите заслужават това. Хайде, мистър Станъп, създайте някой шедьовър и ние, барчестърските дами, ще издигнем достойно за него хранилище. Какъв сюжет бихте избрали?

— Вие във вашата каляска, теглена от понита, мисис Болд, също както Данекер^[2] е поставил своята Ариадна върху лъв. Само трябва да ми обещаете, че ще ми позирате.

— Страхувам се, че моите понита не са достатъчно диви и свирепи, а широкополата ми сламена шапка няма да изглежда в мрамор толкова добре, колкото дантеленият воал на пребендаршата.

— Ако ми откажете, мисис Болд, не бих приел никаква друга работа в Барчестър.

— Значи, сте решили да търсите щастието си другаде?

— Решил съм — каза Бърти бавно и многозначително, опитвайки се да събере цялата си твърдост, — решил съм да постъпя така, както вие ме посъветвате.

— Аз ли? — попита учудено Елиноор, на която никак не се хареса промяната в неговия тон.

— Да, вие — каза Бърти, освободи ръката ѝ и спря пред нея.

Разхождайки се, те бяха стигнали до същото място, където мистър Слоуп я бе предизвикал да му удари плесница. Нима тази алея ѝ носеше нещастие? Щеше ли да ѝ се наложи да изслуша тук още едно любовно обяснение?

— Ако искате да чуете моя съвет, мистър Станъп, заловете се за работа с упоритост и постоянство и предоставете на баща ви да реши къде тази работа ще се окаже най-плодотворна за вас.

— Няма нищо по-хубаво, стига да беше осъществимо. Но сега, ако ми позволите, бих искал да ви обясня какви думи очаквам да чуя от вас и защо. Ще ми позволите ли?

— Не виждам какво бихте могли да ми обясните.

— Разбира се, че не виждате. Друго не би могло и да се очаква. Но ние с вас сме добри приятели, нали, мисис Болд?

— Да, струва ми се — каза тя, долавяйки необичайна за него сериозност в гласа му.

— Вие току-що бяхте така любезна да кажете, че проявявате интерес към мен, а аз бях достатъчно суетен да ви повярвам.

— Но това е самата истина. Нали сте брат на Шарлот и мой приятел.

— Всъщност не мисля, че заслужавам вашата любезност — рече Бърти, — но съм ви много признателен за нея, повярвайте ми. — И той замълча, чудейки се как да каже това, което бе намислил.

Неговото затруднение беше напълно разбираемо: налагаше му се да обясни на своята събеседница, че е бил подготвен план тя да бъде ограбена и че е имал намерение да се ожени за нея, без да я обича — или пък че е готов да я обича, без да се жени. Трябваше, освен това да измоли прошка не само за себе си, но и за сестра си, като склони мисис

Болд да каже на Шарлот, че ѝ е направил формално предложение, което тя е отклонила.

Бърти Станъп не беше, общо взето, разколебан в силата на своето красноречие, но все пак си помисли, че този път задачата може да се окаже непосилна за него. Просто не знаеше с какво да започне и с какво да завърши.

Междувременно Елинор отново бе тръгнала бавно до него, наистина вече не под ръка, и се готвеше да изслуша внимателно какво има да ѝ каже.

— Ще постъпя, както вие ме посъветвате — повтори той. — Всъщност меродавно по този въпрос е единствено вашето мнение.

— Но това е абсурдно! — каза тя.

— Изслушайте ме, мисис Болд, и ако е възможно, не ми се сърдете.

— Но защо? — попита Елинор.

— Ще имате достатъчно причини за това. Вие знаете колко привързана към вас е сестра ми Шарлот.

Елинор потвърди, че знае.

— Да, наистина е много привързана. За първи път я виждам да обикне някого след толкова кратко познанство. Знаете, предполагам, колко много държи и на мен?

Елинор не отговори, но почувствува, че се изчервява, тъй като от думите му разбра какъв може да бъде резултатът от тази двуцевна обич на мис Станъп.

— Тя няма друг брат, мисис Болд, и не е чудно, че ме обича толкова. Но вие още не познавате достатъчно добре Шарлот — не знаете до каква степен благополучието на цялото ни семейство е в нейни ръце. Ако не беше тя, не знам как изобщо бихме живели. Сигурно не сте още успели да забележите това.

Всъщност Елинор беше забелязала много неща, но не каза нищо и го остави да продължи.

— Затова, предполагам, не бихте се изненадали, ако ви кажа, че Шарлот е готова да направи всичко за нашето добро.

Елинор каза, че това не я изненадва ни най-малко.

— И задачата ѝ не е никак лесна, мисис Болд, никак! Злополучната женитба на бедната Мадлин, разклатеното здраве на майка ми, нежеланието на баща ми да се завърне в Англия и най-

накрая може би най-лошото — моето скитничество и ленивостта ми — цялото това бреме е почти непосилно за нея. Не бива да се учудвате, че една от главните ѝ грижи е да уреди някак моя живот.

Този път Елинор не изрази съгласие с неговите думи. Тя беше сигурна, че ѝ предстои да изслуша официално предложение, и с недоумение си помисли, че никога досега един джентълмен не е прибягвал при подобни обстоятелства до такова странно встъпление. Мистър Слоуп я бе раздразнил с прекалената си пламенност. Съвсем ясно беше, че от страна на мистър Станъп не я заплашва подобна опасност. Той бе движен единствено от благоразумие. Не само се готвеше да я ухажва, защото така бе наредила сестра му, но и намери за уместно да ѝ обясни предварително това. Ето как виждаше нещата мисис Болд.

Стигнал дотук, Бърти започна да рови пясъка с тънкия си бастун. Той продължаваше да върви, но много бавно, а неговата събеседничка го следваше също така бавно, без да прави опити да му помогне в изпълнението на задачата, която явно го затрудняваше.

— Като имате предвид колко е привързана към вас, мисис Болд, може би се досещате какъв план за действие е избрала.

— Не мога да си представя по-добър план за действие от този, който току-що ви предложих, мистър Станъп.

— Да — каза той без особен ентузиазъм. — Мисля, че имате право, но Шарлот счита, че това не е достатъчно. Тя много иска да се ожени за вас.

Елинор изведнъж си спомни хиляди неща: колко често Шарлот бе говорила похвални думи за брат си, как непрекъснато правеше опити да ги сближи, как всячески поощряваше приятелската интимност между тях, с каква подчертана сърдечност се отнасяше към Елинор като към най-близка родственица. И всичко това само за да може един от членовете на семейството да се възползува от нейното състояние!

Когато един млад човек направи подобно откритие, сърцето му неизбежно се изпълва с горчивина. За по-възрастните такива планове и интриги, такива добре обмислени опити да се придобият земни блага без необходимостта да бъдат припечелени, такъв пресметлив стремеж да се превърне „твоего“ в „мое“ са нещо обичайно в живота. Много хора живеят по този начин и затова надарените със земни богатства

трябва да бъдат винаги нащрек по отношение на онези, които са лишени от тях. Зрелите хора се отвращават от успеха на подобни замисли, а не от опитите да се постигне този успех. Но Елинор не се беше научила още да вижда в парите си източник на неприятности, не бе свикнала да смята себе си за дивеч, напълно законно преследван от гладни джентълмени. Членовете на семейство Станъп ѝ бяха приятни, чувствувахе се трогната от сърдечната привързаност на Шарлот и се радваше, че има нови приятели. Сега тя узна на какво се дължеше цялата тази любезност и животът ѝ разкри една нова за нея страна.

— Мис Станъп — рече надменно тя — ми оказва голяма чест, но би могла спокойно да си спести труда. Аз не съм толкова честолюбива.

— Моля ви, не ѝ се сърдете, мисис Болд — каза той. — Нито пък на мене.

— На вас ли, мистър Станъп? В никой случай — отвърна Елинор с подчертан сарказъм. — Само не на вас.

— Нито пък на нея — каза умолително той.

— А смея ли да ви запитам, мистър Станъп, защо ми разказахте цялата тази странна история? Защото, ако се съди по вашия тон, бих могла да заключа, че... че... че вие и вашата сестра не сте на едно и също мнение по този въпрос.

— Да, така е.

— Тогава — заяви мисис Болд, този път наистина разгневена от това според нея ненужно оскърбление, на което я бяха подложили, — тогава защо ви трябваше да ми казвате всичко това?

— По едно време ми се струваше, мисис Болд, че... че вие...

Вдовицата отново потъна в ледено мълчание и отказа да помогне с каквото и да било на своя събеседник.

— Струваше ми се, че вие... че вие може би сте започнали да виждате в мое лице не само приятел.

— Жестоко сте се лъгали! — каза мисис Болд. — Никога не съм гледала така на вас. И ако някога съм си позволила да направя нещо, с което да дам повод за подобна мисъл от ваша страна, значи, съм много виновна. Много!

— Никога не сте дали ни най-малък повод за това — възрази Бърти, който от добросърдечие се опитваше да смекчи колкото може повече думите си. — Ни най-малък. Доста отдавна разбрах, че няма на какво да се надявам. Но сестра ми беше на друго мнение. Не съм се

зablуждавал по отношение на вас, мисис Болд, макар че тя може би се е заблуждавала.

— Тогава защо ми казахте всички тези неща?

— Защото ме е страх да не я ядосам.

— А няма сега няма да я ядосате? Честна дума, мистър Станъп, не мога да си обясня поведението на вашето семейство. Ах, как бих желала да съм си у дома! — И безсилна да се сдържа повече, тя се разрида.

Горкият Бътри бе много развълнуван.

— Ще ви предоставим каретата да се върнете сама — каза той — или най-много с баща ми. Колкото до мен, аз мога да си отида и пеша... впрочем никак не е важно какво ще направя аз. — Той разбираше много добре, че сълзите на Елинор се дължат отчасти на мисълта за предстоящото ѝ завръщане в Барчестър в една и съща карета с нейния втори поклонник.

Думите му до известна степен я поуспокоиха.

— О, мистър Станъп — каза тя, — защо трябваше да ми причинявате такава болка? Каква полза бихте могли да имате от всичко това?

Бътри все още не беше преминал към най-трудната част от своята задача — не ѝ бе казал, че тя трябва да му помогне да разиграе тази малка комедия пред сестра си. Но нямаше как да избегне това обяснение, ето защо той пристъпи към него.

Не е необходимо да възпроизвеждаме изцяло неговите думи. В края на краищата му се удаде, макар и не без значителни усилия, да обясни на Елинор защо бе решил да ѝ се довери, въпреки че се бе отказал от намерението да ѝ направи официално предложение.

Но когато Елинор разбра каква роля ѝ е била отредена в тази малка семейна комедия, тя още повече се ядоса — и то не само на него, но и на Шарлот. Те и двамата се готвеха, всеки посвоему, да злоупотребят с нейното почтено име. Да го използват като коз — сестрата срещу бащата, а след това братът срещу сестрата. Скъпата ѝ приятелка Шарлот, толкова ласкава и внимателна, искаше да я принесе в жертва на благополучието на семейство Станъп, а Бътри, който според собствените си признания бе затънал до гуша в дългове, преля чашата с изявлението си, че не е съгласен тези дългове да бъдат платени с цената на една толкова голяма жертва от негова страна. Като

капак на всичко този поклонник по неволя я молеше да му помогне да внуши на близките си, че се е подчинил на тяхното искане и е положил всички усилия да се принесе в жертва!

Когато той свърши, Елинор вдигна глава и с голямо достойнство, макар и през сълзи, каза:

— Много съжалявам, мистър Станъп, но след всичко станало всяка близост между вашето семейство и мен трябва по мое мнение да бъде напълно прекратена.

— Сигурно имате право — протодушно се съгласи Бътри. — Може би така ще е по-добре, поне за известно време. Пък и Шарлот ще остане с впечатлението, че именно моите думи са ви засегнали.

— А сега бих искала да се върна в къщата — каза Елинор. — Мога да намеря сама пътя, мистър Станъп. След всичко станало предпочитам да се прибера сама.

— Но аз трябва да ви настаня в каретата, мисис Болд. И да кажа на баща ми, че ще пътувате само двамата с него. И да измисля някакво обяснение защо няма да тръгна с вас. И да кажа на кочияша да ви откара направо в къщи, защото едва ли ще пожелаете да пиете чай у нас.

Всичко това беше вярно, а и такова явно старание да ѝ бъдат спестени неприятните минути преди тръгването посмекчи гнева на Елинор и тя прие да го придружи през опразнената вече градина до вратата на гостната. У Бътри Станъп имаше нещо, което караше всички да се отнасят към него не точно така, както биха се отнесли към някой друг при същите обстоятелства. Колкото и сърдита да беше Елинор, колкото и основателни да бяха причините за нейното раздражение, на всеки друг би се разсърдила много повече. Той се държеше тъй просто, тъй мило и непринудено, толкова лесно беше да се разговаря с него, че тя му бе наполовина простила още преди да влязат в гостната.

Там те завариха доктор Станъп в компанията на мистър и мис Торн, както и няколко достойни за съжаление гости, които се бяха забавили по една или друга причина, но техният брой намаляваше с всяка изминала минута.

Като повери Елинор на грижите на баща си, Бътри избърза към външната порта и търпеливо зачака екипажа, опрян на стената и с пура

в ръка. Когато се върна в гостната, единствените останали гости бяха доктор Станъп и Елинор.

— Най-послед, мис Торн — обяви бодро той, — ще си починете и вие. Мисис Болд и баща ми са последните рози от възхитителното лято, с което ни ощастливихте, и колкото и очарователна компаньонка да е мисис Болд, сега вече сигурно се радвате, че и последните цветя предстои да бъдат откъснати.

Мис Тори заяви, че ѝ е много приятно, задето мисис Болд и доктор Станъп не са я още напуснали; мистър Тори щеше да каже същото, ако не бе възпрепятствуван от една прозявка, която не му се удаде да скрие.

— Татко, няма ли да предложиш ръката си на мисис Болд? — попита Бърти и след последните сбогувания пребендарият изведе мисис Болд, последван от сина си.

— Ще се върна в къщи малко след тебе — каза Бърти, докато баща му и Елинор се настаняваха в каретата.

— Няма ли да дойдеш с нас? — попита доктор Станъп.

— Не, не. Трябва да се отбия на едно място по пътя и ще тръгна пеша. Джон, закарайте първо мисис Болд!

През прозореца на каретата Елинор видя как Бърти, с шапка в ръка, ѝ се покланя с обичайната си весела усмивка, сякаш нищо не бе помрачило ведрото спокойствие на този ден. Изминаха дълги години, преди тя да се срещне отново с него. По пътя за Барчестър доктор Станъп почти не отвори уста и Джон я свали благополучно пред нейната врата, а след това продължи с каретата към катедралния двор.

Така нашата героиня изигра и последното действие от тази мелодрама.

[1] Без работа (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Иохан Данекер (1758–1841) — германски скулптор. — Б.авт.

↑

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТА МИСТЪР И МИСИС КУИВЪРФУЛ СА ОЩАСТЛИВЕНИ, ПРЕСАТА ПОДКРЕПЯ МИСТЪР СЛОУП

Преди да отпътува за Улаторн, мисис Прауди, това олицетворение на предвидливостта, се погрижи в Пудингдейл да бъдат изпратени две писма — едно от нея и едно от съпруга ѝ, — които изпълниха с щастие дома на получателите.

Веднага след като отпрати конете и можеше да се земе с изпълнението на други задължения, конярят на епископа, този скромен мирянин от епархията, възседна личната кобилка на епископа и отиде да отнесе двете съобщения. Напоследък цитирахме толкова много писма, че сега ще си спестим труда да възпроизведеме и тези. В писмото на епископа се казваше само, че той моли мистър Куивърфул да се яви при негово преосвещенство на следващата сутрин в единадесет часа, а писмото на жена му съдържаше същата молба, но отправена към мисис Куивърфул и облечена в по-дълги и бомбастични фрази.

За мисис Прауди бе станало въпрос на съвест да ускори разрешаването на този голям въпрос със старопиталището. Тя бе твърдо решена длъжността да бъде дадена на мистър Куивърфул. Решена бе да не допусне никакви по-нататъшни съмнения и протакания, никакви откази и никакви тайни преговори, водени на своя глава и зад нейния гръб от мистър Слоуп.

— Епископе — каза тя веднага след закуската в утрото на този знаменателен ден, — подписахте ли вече назначението?

— Не, мила, все още не, не съм го още подписал.

— Хайде тогава!

Епископът подписа и прекара един много приятен ден в Улаторн. А като се върна в къщи, в гостната на неговата съпруга му бе

поднесена чаша подсладено греяно вино и той с голямо удоволствие прочете последната брошура на „Малката Дорит“^[1]. О, съпрузи, о, скъпи мои женени приятели, колко възхитителна може да бъде жената, чийто мъж ѝ се подчинява безпрекословно!

Пристигането на епископските послания предизвика в Пудингдейл голямо вълнение и трепет, нови мечти и надежди. Мисис Куивърфул, чийто слух долови тропота на копита пред задната врата, прие писмата в кухнята и веднага ги занесе на мъжа си. В момента тя майстореше овнешко задушено, което трябваше да засити обедния глад на четиринадесет гарджета, без да броим техните родители. Домакинята пое писмата от ръцете на куриера, пхна ги в гънките на широката си престилка, за да не ги изцапа със задушеното, и така ги занесе на бюрото на мъжа си. Двамата веднага си поделиха плячката и всеки взе писмото, адресирано до другия.

— Куивърфул — каза тя с тържествен глас, — трябва да се явиш в двореца утре в единадесет часа сутринта.

— И ти също, мила! — отвърна той, крайно развълнуван от важността на новината, след което си размениха писмата.

— Тя никога нямаше да ме повика — каза съпругата, — ако въпросът не беше уреден.

— О, мила, не бъди толкова сигурна — каза съпругът. — Ами ако не е така?

— Тогава нямаше да ме вика, Куив. Тя е корава, твърда и надменна като кора на прегорял сладкиш, но мисля, че всъщност има добро сърце.

Така се произнесе мисис Куивърфул за мисис Прауди и тя запази това свое мнение завинаги. Когато получат двойно по-високи доходи, хората обикновено считат, че онези, на които дължат това, имат без съмнение добро сърце.

— О, Лети! — каза мистър Куивърфул, като се надигна от изтритата седалка на своето кресло.

— О, Куив! — каза мисис Куивърфул и забравили за изцапаната престилка, мазните пръсти и следите от овнешко задушено, двамата поривисто се прегърнаха.

— Само гледай да не се оставиш пак да те измами някой! — каза съпругата.

— Бъди спокойна! — отвърна съпругът, изпълнен с непоколебима решителност, и опря юмрук на бюрото с такава сила, сякаш бе стиснал в ръцете си главата на мистър Слоуп и нямаше никакво намерение да я пусне.

— Чудя се кога ли ще стане! — рече тя.

— Аз пък се чудя дали изобщо ще стане! — каза той, все още измъчван от съмнения.

— Е, не искам да кажа голяма дума. Два пъти вече стомната се изплъзна от ръцете ни, този път може да падне и да се счупи, но това не е за вярване. Утре той ще ти връчи назначението, ще видиш!

— Дай боже! — тържествено произнесе мистър Куивърфул. И кой, след като знае какво бреме тегнеше на плещите на този човек, би казал, че той е споменал името божие напразно? Те бяха четиринадесет — четиринадесет останали живи, както енергично се бе изразила мисис Куивърфул пред съпругата на епископа. И дотогава, докато назначенията продължават да бъдат раздавани от човешки ръце, такъв аргумент ще бъде валиден навсякъде — на север и на юг, на изток и на запад, — въпреки всички изпитни комисии, *detur digniori*^[2] и стремежа да бъдат назначавани най-добрите. И трябва от все сърце да се надяваме, че това ще бъде така. Докато чакаме да станем божествени, ние трябва да се задоволим да бъдем човечни, иначе в стремежа си към бързи промени може да паднем много по-ниско.

След това двамата съпрузи, изпълнени с нежни чувства един към друг, седнаха да обсъдят своите трудности, които така често им се налагаше да обсъждат, и своите надежди, които така рядко имаха възможност да обсъждат.

— Няма да е лошо, Куив, на излизане от двореца да се отбиеш при този човек — каза мисис Куивърфул, като посочи едно гневно напомняне за плащане на сметката, получено със сутрешната поща от барчестърския търговец на платове.

Какъв хищник — безсъвестен, алчен хищник! Когато се пусна слух, че Куивърфулови ще получат старопиталището, този хитрец започна най-раболепно да предлага стоката си на изпадналия в нужда свещеник. Той разчиташе, че ще му бъде заплатено от средствата на старопиталището, а човек, който има четиринадесет деца и разполага с пари да ги облича, щеше да бъде великолепен клиент. Но щом до

ушите му стигнаха новите слухове, търговецът сърдито поиска парите си.

И „четирнадесетте“ — или поне онези от тях, които бяха достатъчно големи, за да могат да мечтаят и да споделят мечтите си — започнаха да обсъждат своето блестящо бъдеще. Порасналите вече дъщери си зашепнаха за предстоящите приеми в Барчестър, за нови рокли и пиано (върху онова, което имаха в къщи, годините и децата бяха оставили такива следи, че то не беше вече достойно да носи това име), за красивата градина и красивата къща — с една дума, за всичко, за което им отиваше да си шепнат.

Дребосъците пък не се задоволяваха да шепнат и с цяло гърло крещяха за игралната площадка под любимите брястове на бившия управител, за бъдещите си градини и лъскавите топчета, с които щяха да се сдобият в града на своите мечти, и за стигналите до тях слухове за барчестърското училище.

Напразни бяха опитите на благоразумната им майчица да посее в душите им същите онези опасения, които се бе старала да прогони от душата на техния баща, напразно повтаряше на момичетата, че рибата е още в морето, напразно се опитваше да накара децата да повярват, че ще останат в Пудингдейл до края на живота си. Светлите им надежди упорито не искаха да угаснат. Фермерите от околността чува за новината и дойдоха да ги поздравят. Огънят бе разпален от самата мисис Куивърфул под въздействието на така ненадейно възобновените ѝ надежди и сега вече не беше в нейна власт да го потуши.

О, измъчена майко, майко с честно и добро сърце! Ти, която изпълняваш тегнещия на плещите ти дълг така усърдно, макар и невинаги с радост, остави спокойно този огън да гори. Този път пламъците му не са гибелни, те само ще стоплят теб и твоето семейство. На твоя съпруг, на любимия ти Куив, е писано дълги години да ръководи съдбините на Хайрамовото старопиталище.

А последният човек в Барчестър, който би помрачил тяхното щастие, ако знаеше какво е станало през този ден в Пудингдейл, беше мистър Хардинг. Можеха ли неговите нужди да се сравняват с нуждите на такова пълчище невръстни гарджета? Четирнадесет живи деца! За него дори само този довод би се оказал достатъчен, за да оправдае назначаването на мистър Куивърфул.

На сутринта Куивърфул и неговата съпруга се явиха в двореца с точността, характерна за всеки изгарящ от нетърпение просител. Любезният фермер им услужи с двуколката и те заминаха за Барчестър, като по пътя обсъдиха редица важни дела. Заръчаха на децата да ги очакват към един часа, а най-възрастната рожба на тяхната любов получи наставления да притопли по това време остатъка от огромното парче задушено, сготвено предишния ден от предвидливата майка. Но стрелките на кухненския часовник отмериха и два, и три, и четири, преди да се чуе шумът от двуколката, довела завръщащите се странници. Колко силно тупкаха сърцата на посрещаните!

— Деца, вие сигурно мислехте вече, че изобщо няма да се върнем? — запита майката, докато бавно напипваше стъпалото с масивния си крак. — Божичко, какъв ден! — И като се опря тежко на рамото на едно от по-големите момчета, тя отново стъпи на terra firma^[3].

Само по гласа ѝ те разбраха, че всичко беше наред. Сега вече овнешкото задушено можеше да стане ако ще на въглен във фурната!

Започнаха такива целувки и прегръдки, такива смехове и сълзи! Мистър Куивърфул не го сдържаше на едно място: влизаше ту в една стая, ту в друга, излезе в градината, оттам — на пътя и накрая пак се върна при жена си. Тя обаче не си губеше времето напразно.

— Момичета, трябва веднага да се хващаме на работа, и то с всички сили — заяви тя. — Мисис Прауди иска да сме се нанесли в старопиталището най-късно до петнайсети октомври.

Дори ако мисис Прауди бе поискала да се преместят още на следния ден, момичетата пак не биха възразили нищо.

— А от кой ден започва да тече заплатата? — попита най-големият син.

— От днес, милото ми — отвърна доволната майка.

— Ех, че хубаво! — извика момчето.

— Мисис Прауди настоя още днес да направим оглед на къщата — продължи майка им. — Използувах случая и за да си спестим едно отиване, измерих някои стаи и прозорците. Ширитът взех от Бобинс. Този път Бобинс беше самата услужливост!

— Не бих му благодарила за това — каза Лети младша.

— О, такъв е животът, мила. Всички са еднакви. Все едно да се сърдиш на пуяка, че се надува. Такава му е природата. — И като сподели с рожбите си този извод от своите житейски наблюдения, тя измъкна от джоба си парчетата ширит, показващи дължината и широчината на различните стаи в дома на управителя на старопиталището.

И ние ще я оставим тук, погълната от тези сладостни грижи.

Куивърфулови току-що бяха напуснали двореца и мисис Прауди все още продължаваше да говори за тях с епископа, когато бе доложено за нов посетител — доктор Гуин. Ректорът на Лазаровия колеж бе попитал за епископа, а не за неговата съпруга, затова, като я видя в кабинета, по-скоро се изненада, отколкото зарадва.

Ще трябва обаче да се върнем малко назад, но само малко, тъй като до края на третия том не ни остава вече много място, а ни предстои да проследим съдбата на всички наши приятели. Ако можеше само мистър Лонгман да ми разреши да напиша и четвърти том! Той би затъмнил първите три, както седмото небе затъмнява всички по-нисши степени на небесно блаженство.

Докато се връщаха от Улаторн, доктор Гуин положи немалко усилия да убеди своя приятел архидякона да възприеме една не толкова войнствена линия на поведение, колкото допаднаше на неговия темперамент. „Не бива да даваме вид, че сме раздразнени, а и не можем да направим нищо по този въпрос, затова едва ли има смисъл да се държим така, сякаш е в наша власт да го решим. — Такива бяха доводите на ректора и той продължи: — Ако епископът е решил да назначи друг човек в старопиталището, никакви заплахи няма да го спрат, а и на един архидякон не подобава да отправя заплахи към своя епископ. Ако доктор Прауди постави някой друг в старопиталището, не ни остава нищо друго, освен да се надяваме, че тази негова стъпка ще бъде порицана от общественото мнение. По всяка вероятност тя няма да навреди на вашия тъст. Ще поговоря с епископа, но, с ваше разрешение, предпочитам да сторя това сам. — Архидяконът подскочи на седалката. — Да, сам. Така и аз ще бъда по-спокоен. Най-малкото ще разберем какви са намеренията му.“

Архидяконът пухтеше и пъшкеше, вдигна стъклото на прозореца, после пак го пушна, продължи да спори до самата врата на дома си и

най-после се предаде. Всички бяха против него — и жена му, и мистър Хардинг, и доктор Гуин.

„Моля ви, доктор Гуин, вразумете го!“, бе помолила своя гост мисис Грантли. „Уважаема госпожо, обещавам ви да направя всичко възможно“, бе отвърнал галантният ректор; и той удържа думата си, с което заслужи вечната признателност на мисис Грантли.

Сега вече можем да се върнем в кабинета на епископа.

Доктор Гуин съвсем не бе предвидил на каква трудност ще се натъкне тук. Той, както и цялото клерикално общество на Англия, бе дочул, че мисис Прауди не ограничава своята дейност в рамките на гардеробните, килерите и пералните помещения, но и през ум не му минаваше, че ако посети епископа в един часа на обед, ще го завари в компанията на жена му или че тя ще остане при тях по-дълго, отколкото изисква елементарната учтивост. Този път обаче мисис Прауди явно нямаше никакво намерение да се оттегля.

Предишния ден епископът бе просто очарован от доктор Гуин и не се съмняваше, че доктор Гуин е бил също така очарован от него. Той смяташе, че това посещение е обикновена проява на любезност и че е много мило от страна на ректора, оглавяващ такъв изтъкнат колеж, да му направи честта да го посети почти веднага след пристигането си в Плъмстед. А обстоятелството, че двамата бяха на различни мнения по въпросите както на политиката, така и на църковната доктрина, правеше тази проява на любезност още по-внушителна. Затова епископът бе усмихнат до уши. А мисис Прауди, която обичаше хората с титли и звания, също бе готова да посрещне най-радушно доктор Гуин.

— Прекарахме чудесен ден в Улаторн, нали, господин ректор? — каза тя. — Надявам се, мисис Грантли не е била много уморена.

Доктор Гуин каза, че те всички са били малко уморени, но днес се чувствуват прекрасно.

— Чудесна жена е тази мис Торн — отбеляза епископът.

— И както чувам, много добра християнка — допълни мисис Прауди.

Доктор Гуин заяви, че е много доволен да чуе всичко това.

— Не съм посетила още нейното училище на господния ден — продължи съпругата на епископа, — но непременно ще отида там в най-скоро време.

При този намек доктор Гуин само кимна с глава. Архидяконът и мистър Хардинг му бяха казали някои неща за мисис Прауди и нейните неделни училища.

— Впрочем, господин ректор, дали мисис Грантли би имала нещо против да намина да посетя нейното училище на господния ден? Чувам, че то можело да служи за пример.

Доктор Гуин не се реши да изкаже мнение по този въпрос. Не се съмнявал, че мисис Грантли ще се радва много да приеме мисис Прауди винаги когато мисис Прауди ѝ направи честта да я посети, тоест ако мисис Грантли, разбира се, си е в къщи по това време.

Лека сянка помрачи челото на мисис Прауди. Тя забеляза, че предложението ѝ не се посреща с особено удоволствие. Това поколение вироглави пепелянки е все така упорито, самонадеяно и закоравяло в своите грехове.

— Архидяконът, доколкото ми е известно, е против подобни заведения.

Доктор Гуин не можа да сдържи усмивката си. Той не би успял да я потисне дори да знаеше, че тя ще му струва ректорското кресло.

Мисис Прауди отново се намръщи и каза:

— „Оставете децата да дохождат при Мене и не им пречете“!^[4] Не сме ли длъжни да помним това, доктор Гуин? „Гледайте да не презрете едного от тия малките!“^[5] Не сме ли длъжни да помним това, доктор Гуин? — И при всеки въпрос тя заплашително вдигаше пръст.

— Разбира се, госпожо, разбира се! — отвърна ректорът. — Архидяконът без съмнение помни това не само в неделя, но и в останалите дни от седмицата.

— В останалите дни — възрази мисис Прауди — няма как да гледаме да не ги презрем, защото са по нивите. През седмицата те принадлежат на своите родители, но в деня господен трябва да принадлежат на свещеника. — И застрашителният пръст бе отново размахан.

Ректорът започна да разбира и да споделя дълбокото отвращение, което архидяконът проявяваше всеки път, щом се споменеше името на мисис Прауди. Как да постъпи с такава жена? Най-естествената му реакция би била да си вземе шапката и да си отиде, но това би осуетило неговата мисия.

— Милорд — каза той, — бих желал да поговоря с вас във връзка с една работа, ако бъдете така любезен да ми отделите малко време. Моля ви да ме извините за безпокойството, но ви уверявам, че няма да ви отнема повече от пет минути.

— Но разбира се, господин ректор, разбира се! — отвърна епископът. — Моето време е изцяло на ваше разположение. Моля ви, не се извинявайте. Моля ви!

— Точно сега сте наистина много зает, епископе. Не забравяйте колко много работа ви предстои — заяви предизвикателно мисис Прауди, ядосана на посетителя.

— Няма да отнема на негово преосвещенство повече от минута-две — каза ректорът и стана, като очакваше, че или мисис Прауди ще се оттегли, или епископът ще го покани в някоя друга стая.

Но нямаше изгледи да стане нито едното, нито другото и доктор Гуин остана няколко секунди да стърчи наред стаята.

— Може би въпросът се отнася до Хайрамовото старопиталище? — предположи мисис Прауди.

Доктор Гуин бе напълно изумен и като не виждаше какво друго може да направи, призна, че наистина е имал желание да поговори с епископа за Хайрамовото старопиталище.

— Тази сутрин негово преосвещенство окончателно потвърди назначението на мистър Куивърфул — съобщи мисис Прауди.

Доктор Гуин попита епископа дали нещата наистина стоят така и след като думите на мисис Прауди бяха официално потвърдени, побърза да се сбогува. „Ето докъде водят реформите!“ — каза си той на излизане от двореца.

Вече споменахме, че преди да тръгне за Улаторн, мистър Слоуп получи известие от своя приятел мистър Тауърс, което силно повиши настроението му, макар че по-късно то бе помрачено от разигралите се събития. Ето какво гласеше писмото — надяваме се, че неговата сбитост оправдава цитирането му:

„Драги господине, от все сърце Ви желая успех. Не зная дали ще мога да Ви помогна, но ако мога, ще го направя.

Искрено Ваш Т. Т.

30. 9. 185... г.“

Тези два реда бяха по-съдържателни от цялото празнословно послание на сър Николас Фицвигин, от всички обещания на епископа, дори ако се приеме, че бяха искрени, от всяко застъпничество на архиепископа, дори ако успееше да си го осигури. Том Тауърс щеше да направи за него всичко каквото може.

Още от времето на своята младост мистър Слоуп вярваше непоколебимо в силата на пресата. След като завърши университета, той сам започна да пописва във вестниците и гледаше на тях като на върховни разпоредители по отношение на всички земни дела във Великобритания. Още не беше достигнал онази възраст, която рано или късно настъпва за всички ни и разсейва златните илюзии на младостта. Възхищаваше се от мисълта, че властта ще бъде изтръгната от ръцете на големците и ще се окаже по-достъпна за самия него. Шестдесет хиляди широкоформатни листа хартия, достигащи ежедневно до неговите грамотни съграждани, представляваха според него по-сериозно съсредоточаване на върховна власт, отколкото един трон в Уиндзор^[6], един кабинет на Даунинг Стрийт^[7] или дори едно събрание в Уестминстър^[8]. И ние не бихме осъдили мистър Слоуп за това негово мнение, тъй като то беше толкова широко разпространено, че не бива да се отнасяме към него с неуважение.

Том Тауърс направи всичко каквото беше обещал, ако не и повече. На следващата сутрин „Юпитер“, провъзгласявайки мнението на обществеността посредством шестдесет хиляди гръмогласни рупора, обяви на света, че мистър Слоуп е най-подходящият кандидат за овакантиеното място. Само тридесет минути след пристигането на сутрешния влак от Лондон мистър Слоуп седеше вече в барчестърската читалня и с голямо удоволствие поглъщаше следните редове:

„Изминаха пет години от деня, в който привлякохме вниманието на нашите читатели към тихия град Барчестър. Оттогава ние не сме се намесвали ни най-малко в работите на тази щастлива църковна община. През това време почина предишният епископ и бе назначен нов, но доколкото си спомняме, ние споменахме само с няколко думи за това интересно събитие. Сега също нямаме

намерение да предприемем някаква сериозна намеса в работите на епархията. Ако някой от членовете на катедралното духовенство изпита угризения на съвестта, четейки тези думи, нека бъде спокоен. Нека не се тревожи преди всичко новият епископ: не с оръжие, а с маслинено клонче в ръка пристъпваме под сянката на внушаващите благоговеен трепет кули на древната Барчестърска катедрала.

Нашите читатели сигурно си спомнят, че тогава, тоест преди пет години, имахме повод да изкажем някои свои съображения във връзка с едно благотворително заведение в Барчестър — старопиталището на Хайрам. Ние считаме, че то не е било управлявано както трябва и че заслужаващият най-голямо уважение свещеник, който изпълняваше длъжността на негов управител, е получавал твърде високо възнаграждение за изпълнението на едни твърде леки задължения. Въпросният джентълмен — и ние твърдим това най-искрено и без всякаква следа от сарказъм — никога преди това не бе гледал на нещата по този начин. Не се стремим да получим похвала за това, независимо дали я заслужаваме, или не, но след нашата статия управителят наистина погледна на нещата по този начин и след като се убеди, че не му остава друго, освен да се съгласи с нас, за своя чест незабавно се отказа от заеманата длъжност. Тогавашният епископ — също за своя чест — отказа да назначи негов приемник, докато целият въпрос не намери по-удовлетворително разрешение. Тогава с него се зае Парламентът и сега ние имаме удоволствието да информираме нашите читатели, че Хайрамовото старопиталище предстои да бъде реорганизирано в най-близко бъдеще. Преди това в него бяха приютени дванадесет мъже, а сега към тях ще се присъединят и представителки на нежния пол: там ще бъдат подслонени и дванадесет възрастни жени, ако такива се намерят в Барчестър. Старопиталището ще има една икономка и един иконом и към него ще бъдат открити, както се надяваме, училища за най-нуждаещите се деца на бедните.

Управителят (защото пак ще има управител) ще получава възнаграждение, което ще отговаря повече на характера и мащабите на това заведение — доколкото ни е известно, четиристотин и петдесет фунта. Трябва да добавим, че великолепната къща, в която бе живял предишният управител, ще бъде отново предоставена на лицето, заело този пост.

Барчестърското старопиталище не може, както изглежда, да се похвали със световна известност, но тъй като вече говорихме за неговия упадък, сега би следвало да съобщим и за неговото възраждане. Нека то се развива и процъфтява. Остава под съмнение дали оздравителната реформа на това заведение е проведена докрай. Важният въпрос за училището зависи очевидно от личната преценка на новия управител. То би могло да стане най-съществената част на заведението и изборът на новия управител (надяваме се, че той няма да се засегне от прямотата на нашите забележки) би трябвало да се определя донякъде и от неговите качества на бъдещ директор на училището. Но на подарен кон зъбите не се гледат. Нека старопиталището се развива и процъфтява! Длъжността управител е била естествено предложена на джентълмена, който така достойно я оваканти преди пет години, но както ни съобщават, той е отклонил това предложение. Дали е сметнал, че надзорът над новите обитателки на старопиталището ще се окаже не по силите му, дали намаленото възнаграждение му се струва не достатъчно съблазнително, или пък е поел през това време други клерикални задължения, не можем да кажем. Съобщават ни обаче, че той се е отказал от този пост, който след това е бил приет от мистър Куивърфул, пудингдейлския викарий.

Такива са последните новини за Хайрамовото старопиталище. Но след като заговорихме за Барчестър, ще се осмелим да изкажем най-смирено мнението си по още един въпрос, свързан с църковната политика на този древен град. Деканът на катедралата, доктор Трефойл, се помина

вчера. Кратък некролог, в който се съобщават сведения за обстоятелствата около смъртта му, неговата възраст и длъжностите, които е заемал през различните периоди, е поместен в друга колона на настоящия брой. Известен ни е само един негов недостатък — възрастта му, а тъй като ние всички се надяваме да се провиним някой ден в същото престъпление, няма да го съдим много строго за него. Мир на праха му! Но ако преклонната възраст на един декан, който си отива от този свят, не може да предизвика никакви възражения, то ние съвсем не сме склонни да извиним подобен недостатък у един току-що назначен декан. Твърдо се надяваме, че времето, когато на шестдесетгодишните старци се гледаше като на най-подходящи кандидати за нови длъжности, е отминало безвъзвратно. Щом са нужни декани, то, значи, те са нужни за някаква задача. А тази задача ще бъде изпълнена във всички случаи по-добре от един човек на четиридесет, а не на шестдесет години. Щом плащаме на деканите, то, значи, им плащаме за извършването на някаква работа. А тази работа, каквато и да е тя, ще бъде извършена по-добре от един труженик в разцвета на силите си. Доктор Трефойл е доживял, както виждаме, до осемдесет години. У нас все още не се предвижда пенсионирането на престарели свещенослужители, затова ние не настояваме за оставката на онези декани, които са доживели до тази възраст. Но предпочитаме те да са колкото може по-малко. Ако сега бъде назначен някой старец на седемдесет години, ще си позволим да обърнем внимание на лорд В, че след една-две години той няма вече да бъде годен за нищо полезно — при условие, разбира се, че и сега го бива за нещо. Нека негово благородие ни разреши да му напомним, че не всички хора са вечно млади като него.

Научаваме, че във връзка с това назначение се споменава името на мистър Слоуп. Понастоящем мистър Слоуп е капелан на епископа. Трудно е да се направи подобър избор. Той е талантлив, млад, енергичен и много добре познава работите на катедралата, освен това, по

наше най-дълбоко убеждение, той е един истински благочестив свещенослужител. Известно ни е, че неговите заслуги в Барчестър се оценяват много високо. Той е красноречив проповедник и зрял богослов. Подобен избор може само да внуши на обществеността доверие към съществуващата система на църковни назначения и да я убеди, че отсега нататък църковните длъжности няма вече да бъдат приятни синекури за грохнали клерикални сибарити.“

Застанал прав до пюпитъра в барчестърската читалня, мистър Слоуп погълна с голямо задоволство тази статия. Коментарите във връзка със старопиталището му бяха вече почти безразлични. Той естествено беше доволен, че не бе успял да върне на този пост бащата на онази груба жена, която му бе нанесла толкова жестоко лично оскърбление. Това му беше приятно, разбира се. Но длъжността бе дадена на протежето на мисис Прауди. А това вече му беше неприятно. Но сега неговият дух се рееше във висините, далеч от мисис Болд и мисис Прауди. Познаваше много добре тактическите похвати на „Юпитер“ и знаеше, че същността на статията се заключава в последния пасаж. А това почетно място бе отредено на него и то наистина беше повече от почетно. Изпитваше дълбока благодарност към своя приятел мистър Тауърс и с нетърпение очакваше деня, когато ще може да го нагости царски на обилната си трапеза в резиденцията на декана.

Обстоятелството, че доктор Трефойл се помина през есента, се оказа благоприятно за мистър Слоуп. Сътрудниците на „Юпитер“, тези доставчици на сутрешната ни духовна храна, от цял месец вече изпитваха големи затруднения да намерят достатъчно количество подходящи провизии. В Америка не предстояха избори за нов президент, нямаше спиращи дъха железопътни катастрофи нито в Джорджия, нито другаде. Чувствувахе се остра липса на ограбени банки и починалият декан, заедно с необходимостта да бъде посочен негов приемник, се оказа просто манна небесна. Ако доктор Трефойл беше умрял през юни, мистър Тауърс едва ли щеше да покаже такава добра осведоменост във връзка с благочестивостта на мистър Слоуп.

Тук ние ще оставим за известно време мистър Слоуп с неговия триумф, като споменем обаче, че чувствата, които изпитваше, не бяха много триумфални. Отказът на вдовицата или по-скоро начинът, по който тя даде израз на своя отказ, го измъчваше жестоко. Дни наред бузата му пламваше само при мисълта за случилото се. Не можеше да се сдържи да не я нарича с най-обидни имена и си говореше сам, докато се разхождаше по улиците на Барчестър. Дори когато се молеше, нямаше сили да ѝ прости. Цялата му душа се бунтуваше срещу подобни опити и се изпълваше не с опрощение, а с удвоена отмъстителност: той започваше да размишлява върху тежестта на нанесеното му оскърбление и молитвените слова на устните му загубваха всякакъв смисъл.

Ами синьората? Какво не би дал, за да намрази и нея! Но вместо това обожаваше дори кушетката, на която тя лежеше.

И така, мистър Слоуп далеч не тънеше в блаженство, макар и да му се струваше, че неговите надежди скоро ще се сбъднат.

[1] Романът на Чарлс Дикенс „Малката Дорит“ излизал на отделни брошури от 1855 до 1856 г. — Б.авт. ↑

[2] Нека бъде дадено на най-достойния (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Твърда земя (лат.). — Б.пр. ↑

[4] Думи на Исус (Марк, 10:14). — Б.авт. ↑

[5] Също (Матей, 18:10). — Б.авт. ↑

[6] Уиндзорският дворец е официалната резиденция на английските крале. — Б.авт. ↑

[7] На Даунинг Стрийт 10 в Лондон се намира резиденцията на английския министър-председател. — Б.авт. ↑

[8] В Уестминстърския дворец заседава английският Парламент. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА МИСИС БОЛД В КЪЩИ

Горката мисис Болд се чувствуваше много нещастна, а освен това и много уморена, когато се върна от Улаторн след празненството у мис Торн. Нищо не уморява тялото така, както душевното изтощение, а точно такава беше състоянието на Елиноор.

Доктор Станъп я бе поканил учтиво, но не много настойчиво на чай, но тя му отказа по такъв начин, че достопочтеният пребендарий не намери за необходимо да повтори поканата си. Той не бе взел активно участие в интригата, с чиято помощ състоянието на покойния мистър Болд трябваше да попадне в ръцете на неговия многообещаващ син Бърти, но много добре разбираше какво се крои. А когато самият Бърти отказа да ги придружи в каретата, той разбра, че всичко е свършено.

Елиноор се страхуваше много, че Шарлот може да изтича да я посрещне, когато пребендарият излезе от каретата си, но благодарение на предвидливостта на Бърти тя бе спасена от тази опасност: той бе поръчал на кочияша да спре първо пред нейния дом. Доктор Станъп забеляза и това, но не каза нищо.

В гостната Елиноор завари Мери Болд, която държеше на коленете си малкия Джони. Тя се хвърли към сина си, коленичи и започна да го обсипва с такива бурни целувки, че детето се уплаши.

— О, Мери, толкова се радвам, че не дойде! Беше ужасно.

Трябва да отбележим, че те бяха спорили много дали Мери трябва да отиде. Мисис Болд получи поканата, докато беше на гости у архидякона, а мис Торн я беше виждала главно в дома на управителя или в Плъмстед, затова съвсем забрави за Мери Болд. Елиноор настояваше зълва ѝ да тръгне с нея и искаше да пише на мис Торн или да се срещне лично с нея, но мис Болд не прие. Всъщност навремето мистър Болд не се радваше много на благоразположението на хора като мистър и мис Торн, ето защо сестра му не искаше да се появи у тях, без да е била специално поканена.

— Значи, няма за какво да съжалявам! — отвърна весело Мери.

— Точно така! Но, Мери, Мери... аз имам да съжалявам за толкова много неща, за толкова много...

И Елинол отново се хвърли да целува детето, което съвсем се разбуди от нейните милувки. Като вдигна глава, Мери забеляза, че по бузите ѝ се стичат сълзи.

— Боже мой, Елинол, какво става с теб? Какво се е случило, Елинол... мила Елинол... какво има? — И Мери стана, все още с детето в ръце.

— Дай ми го... дай ми го, Мери! — каза младата майка и почти изтръгна бебето от ръцете на зълва си. То замръгна, но скоро се успокои и се сгуши до гърдите на майка си.

— Моля ти се, Мери, свали ми наметалото. Моето скъпо, най-скъпо и сладко съкровище! Ти поне не лъжеш мама. Всички други ме лъжат, всички други са лоши и жестоки. Мама няма да обича никого, никого, никого, освен своето скъпо, сладко момченце! — И тя продължи да целува и притиска бебето, като плачеше така, че сълзите ѝ закапаха по лицето му.

— Кой е бил жесток с теб, Елинол? Нали не аз? — попита Мери.

За Елинол не беше никак лесно да отговори на този въпрос. Разбира се, тя не можеше да обвини своята предана зълва в жестокост, но трябваше да направи нещо много по-неприятно — да си признае, че Мери е била права, като я обвиняваше в непредпазливост. Мис Болд не одобряваше приятелството на Елинол с мистър Слоуп и открито осъждаше познанството ѝ със семейство Станъп, доколкото благият ѝ характер позволяваше това. Но Елинол само се бе засмяла, когато Мери ѝ каза, че омъжените жени не бива да живеят разделени с мъжете си и че Шарлот Станъп не ходи на църква. А сега Елинол трябваше или да премълчи, което беше направо невъзможно, или да признае, че се е заблуждавала дълбоко, което беше почти също толкова невъзможно. И тя отсрочи тежката минута, като избухна отново в сълзи и потърси утеха в целувките на малкия Джони.

— Скъпото ми момченце, то няма никога да ме измами! Какво щеше да прави мама без него? Мама щеше да легне и да умре, ако си нямаше тази скъпа утеха, този сладък Джони Болд! — Елинол продължаваше да говори все в този дух, без да отвръща на въпросите на Мери.

Хората, измамани от безсърдечния свят, често търсят подобна утеха. Майките я получават от своите деца, а мъжете — от своите кучета. Някои мъже я получават дори от бастуните си, което е не по-малко логично. Защо ни радва това, че не ни мамят тези, които не са усвоили изкуството да мамят? Истинска утеха дарява само верният приятел, ако намерим такъв, или пък вярната жена.

Все пак целувките на детето утешиха Елинон и нека не намери покой онзи, които би я осъдил за това. Но тежката минута беше само отложена. Елинон трябваше да разкаже за своите неприятности на Мери, а също и на баща си. Дори на всичките си познати, за да възвърне доброто им мнение за себе си. В момента нямаше от кого да потърси съчувствие. Ненавиждаше мистър Слоуп — това чувство беше съвсем естествено и тя се опиваше от него. Ненавиждаше и презираше Станъпови, но това чувство я измъчваше. Беше почти скъсала със старите си приятели, за да се хвърли в обятията на това семейство, а ето какви намерения бяха таили по отношение на нея членовете му! Не й беше никак лесно да се сдобри със собствения си баща, който бе дал ухо на, лошите приказки по неин адрес. Мери Болд пък бе влязла в ролята на ментор. Това Елинон би могла да й прости, ако менторът беше сбъркал, но когато менторите се оказват прави, никой не е склонен да им прощава. Не можеше да не изпитва омраза към архидякона, но сега го ненавиждаше повече от всякога, тъй като трябваше да се унижи пред него, като признае, че е бил прав. Ненавиждаше и сестра си, защото тя пригласяше във всичко на архидякона. Би намразила и мистър Еърбин, ако можеше. Той си даваше вид, че е влюбен в нея, а пред самите й очи стоеше неотлъчно до онази италианка, сякаш тя бе единствената красива жена в света и никоя друга не заслужаваше нито капчица внимание. И сега мистър Еърбин щеше да узнае цялата тази история с мистър Слоуп! Казваше си, че го мрази, и знаеше, че сама себе си лъже. Единствената й утеха беше нейният син и тя се възползува докрай от нея. Мери, макар и да не се досещаше защо снаха й е толкова разстроена, веднага забеляза, че Елинон не е в състояние да овладее мъката си, и търпеливо чакаше да дойде време да приспят детето.

— Изпий един чай, Елинон — каза тя.

— Нямам никакво желание — отвърна Елинон, въпреки че не бе хапнала нищо в Улаторн и сигурно беше много гладна.

Без много думи Мери запари чая, намаза филии с масло, прибора пелерината и сложи стаята в ред. После каза:

— Джони вече заспа, а ти си много уморена. Нека да го сложа в креватчето му.

Но Елинор не искаше да остави детето. Тя отправи тъжен поглед към очите му, видя, че са плътно затворени, и го настани на кушетката. Бе твърдо решила, че нищо няма да я раздели тази вечер от него.

— Хайде, Нели — каза Мери, — не ми се сърди. Аз поне не съм направила нищо, което би могло да те засегне.

— Не ти се сърдя — отвърна Елинор.

— Тогава, значи, си ядосана? С какво може да съм те ядосала?

— Не, не съм ядосана... във всеки случай не на теб.

— Щом не си, тогава изпий чая, който съм ти приготвила. Сигурна съм, че ще ти подействува добре.

Елинор се остави да бъде убедена и изпи чая. Тя си хапна, поободри се и започна да изпитва по-малко раздразнение от света като цяло. Най-после ѝ се удаде да намери думи, с които да започне разказа си, и преди да си легне, направи пълни самопризнания — поне по отношение на двамата претенденти за ръката ѝ, на които беше отказала; за мистър Еърбин обаче не каза нито дума.

— Знам, че не биваше да правя това — призна тя, като стигна до плесницата, получена от мистър Слоуп. — Но не знаех на какво още ще се окаже способен и трябваше да се защитя.

— Напълно си го е заслужавал! — каза Мери.

— Заслужавал ли?! — извика Елинор, чиито чувства към мистър Слоуп бяха направо кръвожадни. — Той заслужаваше да го намушкам с кинжал! Но какво ще кажат в Плъмстед?

— На твоето място не бих им казала нищо за случилото се — посъветва я Мери и Елинор беше склонна да се съгласи с нея.

Трудно би било да се намери по-добра утешителна от Мери Болд. Тя не показва никакъв признак на злорадо самодоволство, когато научи за плана на семейство Станъп, нито напомни с нещо за своите предишни предупреждения, когато Елинор нарече неотдавнашната си приятелка Шарлот долна интригантка. Съгласяваше се с всички хули, които се стоварваха върху главата на мистър Слоуп, без нито веднъж да намекне, че и по-рано е била на същото мнение. „Казвах ти аз, казвах ти!“ — това е сол, с която ръсят раните на Йов. Но Мери, като

видя, че приятелката ѝ е потопена в скръб и посипва главата си с пепел, се въздържа да ѝ чете нравоучения и да тържествува. Елиноор оцени нейната съдържаност и постепенно се остави да бъде успокоена.

На следващия ден тя не излезе вън от къщи. Страхуваше се, че Барчестър ще се окаже пълен със Станъповци и Слоуповци, а може би и с Еърбиновци и Грантлиевци. Всъщност между приятелите ѝ едва ли имаше някой, с когото би могла да се срещне, без да почувствува неудобство.

В следобедните часове научи, че деканът е починал и че мистър Куивърфул е окончателно назначен за управител на старопиталището.

Вечерта мина да я види баща ѝ и тя трябваше да повтори своя разказ или поне онази част, която намери за възможно да сподели с него. Всъщност той не беше много изненадан от нахалството на мистър Слоуп, но се престори на учуден, за да пощади чувствата на дъщеря си. Преструвката му обаче беше доста неумела и не можа да я заблуди.

— Ясно ми е — каза тя, — че не виждаш нищо необикновено в начина, по който мистър Слоуп се отнесе с мен. — Елиноор не му бе казала нищо нито за прегръдката, нито за това как бе посрещнала тази прегръдка.

— Не виждам нищо чудно в това, че моята Елиноор е предизвикала възхищение у някого.

— А според мен е чудно — възрази тя, — че един мъж може да прояви подобна дързост, без да е получавал каквото и да е поощрение.

Мистър Хардинг не отговори нищо. За архидякона това би било повод да произнесе тирада, която не би посрамила и Вилдад Савхееца^[1].

— Но нали ще кажеш на архидякона? — попита мистър Хардинг.

— Какво да му кажа? — рязко отвърна Елиноор.

— Или на Сюзан? — продължи мистър Хардинг. — Нали ще кажеш на Сюзан, ще им обясниш колко несправедливо са те подозирали, че ухажванията на този човек биха могли да ти бъдат приятни?

— Нека сами стигнат до този извод. Никога вече няма да спомена съзнателно името на мистър Слоуп в тяхно присъствие.

— Може ли тогава аз?

— Ако това е необходимо за твоето душевно спокойствие, то аз нямам право да ти попреча да го сториш. Но те моля да не го правиш заради мене. Доктор Грантли никога не е имал много добро мнение за мен и никога няма да има. Мисля, че дори не държа на това.

И те преминаха към старопиталището.

— Вярно ли е, татко?

— Какво, мила? За декана ли? Да, страхувам се, че е вярно. Тоест с положителност зная, че е така.

— Горката мис Трефойл! Толкова ми е мъчно за нея. Но нямах предвид това — каза Елинор. — Говорех за старопиталището.

— Да, мила. Както изглежда, управител ще бъде мистър Куивърфул.

— О, каква несправедливост!

— Не, мила, съвсем не е несправедливо. Сигурен съм, че това място е напълно подходящо за него.

— Но ти много добре знаеш, татко, че това не е справедливо. Вдъхваха ти такива надежди, ти вече разчиташе, че ще се върнеш в стария си дом — и изведнъж го дават на съвсем външен човек!

— Мила моя, епископът има право да го даде, на когото намери за добре.

— Не съм съгласна, татко. Той няма такова право. Не става въпрос да бъдеш назначен на ново място. Ако у епископа има останала дори капчица справедливост...

— Епископът ми го предложи вече при определени условия. Аз не бях съгласен с тези условия и затова се отказах. Така че няма от какво да се оплаквам.

— Условия! Той нямаше никакво право да поставя условия.

— Не знам, но, изглежда, е имал такова право. И да си призная, Нели, аз всъщност съм доволен, че стана така. Откакто старопиталището се превърна в обект на такива разгорещени спорове, загубих всякакво желание да се върна там.

— Но нали искаше да се върнеш в нашия стар дом, татко? Ти сам ми каза това.

— Да, мила. Наистина исках, но това мое желание не трая дълго — то едва ли беше много разумно. Остарявам вече и повече от всичко на този свят имам нужда от мир и спокойствие. Ако се бях върнал в старопиталището, щях да имам безкрайни разправи с епископа, с

неговия капелан, с архидякона. Нямам вече сили за това, не мога да се справя с толкова проблеми. Ето защо не съм недоволен, че оставам при моята малка църква „Свети Кътбърт“. Няма да умра от глад — засмя се той, — поне докато имам тебе.

— Значи, ще дойдеш да живееш при мен, татко? — настойчиво попита Елинор, като хвана двете му ръце. — Ако направиш това, ако обещаеш, че ще го направиш, ще призная, че си прав.

— Във всеки случай днес ще вечеряме заедно.

— Не, но нали ще останеш да живееш тук? Откажи се от тази задушна, противна стаичка на Хай Стрийт.

— Но, мила, тази стаичка е много приятна, а ти не си никак учтива!

— О, татко, не се шегувай. Там не е подходящо за теб. Сам казваш, че започваш да остаряваш, макар че аз не съм съгласна с това.

— Така ли, мила?

— Да, татко, ти съвсем не си стар — истински стар. Но си достатъчно възрастен, за да имаш нужда от прилична и уютна стая. Знаеш колко самотни се чувствуваме тук с Мери. Знаеш, че никой не спи в голямата спалня. Не е никак любезно от твоя страна да проявяваш такава упоритост, след като си толкова нужен тук.

— Благодаря ти, Нели... Благодаря ти, мила, но...

— Ако ти живееше тук с нас, татко, както съм убедена, че би трябвало да бъде, като се има предвид колко сме самотни, тази отвратителна история с мистър Слоуп изобщо нямаше да се случи.

Но мистър Хардинг не се остави да бъде предуман да се откаже от единственото си малко pied à terre^[2] на Хай Стрийт. Той обеща да идва на вечеря у дъщеря си, да ѝ гостува, да я посещава често — само не и да се премести да живее при нея. Деликатността не му позволяваше да каже на дъщеря си, че макар и да е отказала на мистър Слоуп и на мистър Станъп, скоро може да се появи някой по-щастлив кандидат и тогава голямата спалня няма вече да бъде излишна. Той не каза това, но си го помисли и тази мисъл придаде повече тежест на останалите причини, които го караха да задържа задушната, противна стаичка на Хай Стрийт.

Вечерта мина спокойно и приятно. Елинор се чувствуваше най-добре в компанията на баща си. Той може би нямаше вроден вкус към обожаване на бебета, но беше винаги готов на саможертва и затова

чудесно изпълняваше третия глас в триото, възхваляващо достойнствата на необикновения младенец.

Те посветиха вечерта на музикални занимания и тъкмо бяха сложили детето да спи на кушетката, когато камериерката донесе малко писмо в разкошен розов плик. От подноса, на който беше поставено, из цялата стая се разнесе силно благоухание. Мери Болд и мисис Болд бяха седнали на пианото, а мистър Хардинг седеше не далеч от тях с виолончелото между коленете си, така че и тримата имаха възможност да се насладят на елегантното послание.

— С ваше разрешение, госпожо — съобщи камериерката, — кочияшът на доктор Станъп казва, че му е заповядано да чака за отговор.

Докато поемаше плика, Елинор се изчерви цялата. Почеркът ѝ беше непознат. Писмата на Шарлот, които получаваше толкова често, бяха съвсем различни. Обикновено тя пишеше на големи листове, сгъваше ги на триъгълник, надписваше адреса с разтегнат мъжки почерк и често добавяше едно мастилено петно, сякаш това беше нейният личен знак. Адресът на този плик бе написан с изящен женски почерк, а в ъгъла беше залепена златна коронка. Елинор виждаше такъв плик за пръв път, но се досети, че е от синьората. Подобни послания се изпращаха с десетки от всяка къща, в която в даден момент пребиваваше синьората, но те рядко биваха адресирани до жени. Когато камериерката на синьората нареди на кочияша да отнесе писмото на мисис Болд, той направо заяви, че сигурно има някаква грешка, за което получи плесница от камериерката. Ако мистър Слоуп можеше да види с какво смирение прие това наказание кочияшът, това щеше да му послужи за добър урок по философия и по религия.

Ето какво беше съдържанието на това писмо (авторът обещава тържествено, че на останалите страници няма да бъде възпроизведен пълният текст на нито едно друго писмо):

„Драга мисис Болд,

Позволявам си да Ви помоля, като най-голяма услуга, да ме посетите утре в къщи. Посочете кой час е най-удобен за Вас, но Ви моля той да бъде по възможност по-ранен. Едва ли е необходимо да казвам, че ако можех сама да

дойда при Вас, нямаше по никой начин да Ви досаждам с подобна молба.

Известно ми е отчасти какво е станало вчера и Ви обещавам, че Вашето посещение няма да Ви причини никакви неудобства. Брат ми заминава днес за Лондон, откъдето ще отпътува за Италия.

Сигурно разбирате, че не бих се решила да злоупотребя с Вашата любезност, ако няхах да Ви съобщя нещо наистина важно. Затова Ви моля да ме извините, дори ако не пожелаете да изпълните молбата ми.

Най-искрено Ваша:

М. Виси Нерони

Четвъртък, вечерта“

Триото обсъжда посланието в течение на десет-петнадесет минути, след което бе взето решение Елинора да отговори с няколко реда, че ще посети синьората на следващия ден в дванадесет часа.

[1] Вилдад Савхеец — библейски персонаж, приятел на Йов. Когато Йов възроптава, той започва да го убеждава, че божие наказание е винаги справедливо (Книга на Йова, глава 8, 18 и 25). — Б.авт. ↑

[2] Убежище (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЕТА СЕМЕЙСТВО СТАНЪП В КЪЩИ

Сега трябва да се върнем при семейство Станъп и да видим какво стана с неговите членове след връщането им от Улаторн.

Шарлот, която се върна заедно със сестра си при първия курс на каретата, очакваше с голямо вълнение нейното второ пристигане. Тя не изтича долу, не се втурна към прозореца и не издаде с нищо друго, че очаква да се случи нещо необикновено, но щом чу шума от колелата, стана и наостри уши да долови стъпките на Елинор или веселия глас на Бътри, който я кани да влезе вътре. Ако ги беше чула, това щеше да означава, че всичко е наред, но единственият звук, който стигна до ушите ѝ, бяха тежките стъпки на баща ѝ. Той слезе от каретата и бавно пресече вестибюла, преди да влезе в кабинета си на първия етаж.

— Кажете на мис Станъп да дойде при мен — нареди той на лакея.

— Нещо не е в ред — отбеляза Мадлин, излегнала се на своята кушетка в гостната.

— С Бътри всичко е свършено — отговори Шарлот и добави, обръщайки се към влезлия лакей: — Зная, зная. Кажете на баща ми, че веднага ще дойда.

— Значи, нищо не излезе от ухажванията на Бътри — каза Мадлин. — Така и предполагам.

— Сам си е виновен. Тя беше достатъчно подготвена, сигурна съм в това — рече Шарлот с онази жлъчност, която често се долавя в гласа на една жена, когато говори за друга.

— Какво ще кажеш сега на него? — Под „него“ синьората разбираше баща си.

— Зависи в какво настроение ще го намеря. Той беше съгласен да даде на кредиторите на Бърти двеста фунта, за да умилостиви най-настойчивите от тях до сватбата. Нека даде сега тези пари на самия Бърти — те ще му осигурят възможност да замине и да опита още веднъж късмета си.

— Къде е той сега?

— Един господ знае! Пуши в парка на мис Торн или флиртува с някоя от госпожиците Чадуик. Нищо не може да го трогне. Но баща ми ще се вбеси, ако не сляза веднага при него.

— Да, Бърти ще си остане винаги такъв. Но не се бави, Шарлот, искам да пия чай.

И така, Шарлот слезе долу при баща си. Той беше по-мрачен от облак — никога досега не го беше виждала такъв. Седеше в креслото си, но не удобно разположен до камината, а по средата на стаята, и чакаше нейното пристигане.

— Къде се дъна брат ти? — попита доктор Станъп веднага щом тя затвори вратата след себе си.

— По-скоро би трябвало да попитам вас — каза Шарлот. — Оставих ви заедно, преди да тръгна от Улаторн. А какво стана с мисис Болд?

— Мисис Болд! Пак вашите глупости! Тя си отиде в къщи, както и трябваше да се очаква. И аз най-искрено се радвам, че няма да бъде принесена в жертва на този безсърдечен негодник.

— О, татко!

— Да, безсърдечен негодник. Кажете ми сега къде се намира той и какво смята да прави. Дълго се оставих да ме мотае с тази женитба. Женитба, как не! Коя е тази жена, дето би се решила да се лиши от своите пари, от уважението и доброто си име, за да се омъжи за такъв като него?

— Няма никакъв смисъл да се карате на мене, татко. Направих всичко каквото можех, за да помогна и на него, и на вас.

— И Мадлин не е много по-добра — продължаваше пребендарият, който беше наистина много разгневен.

— Знаем, че никой от нас не е добър.

От гърдите на стареца се откъсна тежка, лъвска въздишка. Щом никой от тях не беше добър, кой ги бе направил такива? Щом бяха станали безпринципни егоисти със съмнителна репутация, кой носеше вината за това лошо възпитание?

— Зная само, че вие тримата ще ме разорите — каза той.

— Но, татко, това са глупости. Сега вие живеете съвсем в рамките на своите доходи, а ако са се появили нови дългове, аз не зная нищо за тях. Пък и откъде ще се вземат? Тук живеем толкова скучно.

— А сметките на Мадлин платени ли са?

— Не, не са. Кой би могъл да ги плати?

— Нейният мъж например.

— Нейният мъж! Нима искате да ѝ предам тези ваши думи?
Нима искате да я изгоните от дома си?

— Искам да знае как трябва да се държи.

— Но какво е направила пък сега? Горката Мадлин! Днес е излязла едва за втори път, откакто сме в този противен град.

Той замълча, обмисляйки в каква форма да съобщи своето решение.

— Е, татко — каза Шарлот, — имате ли още нужда от мен, или мога да се кача да поднеса чая на мама?

— Брат ти споделя всичко с теб. Каж ми какво мисли да прави.

— Нищо, доколкото ми е известно.

— Нищо, нищо! Нищо, освен да яде, да пие и да хвърля на вятъра всяко пени, което успее да измъкне от мен. Аз вече реших, Шарлот — отсега нататък той няма да яде и да пие в този дом.

— Чудесно. В такъв случай ще трябва, изглежда, да се върне в Италия.

— Да върви, където иска.

— Лесно е да се каже това, татко, но какво значи то? Не можете все пак да го...

— Това значи — каза пребендарият, като повиши глас и хвърли към Шарлот изпълнен с гняв поглед, — че не мога повече да плащам за лентяйството му. И това е толкова сигурно, колкото, че Бог царува на небесата.

— О, на небесата! — възкликна Шарлот. — Няма смисъл да говорите така. Вие трябва да се погрижите за него тук, на земята, и въпросът е как да стане това. Не можете да го изгоните от къщи без стотинка и да го оставите да проси на улицата.

— Да проси, където му харесва.

— Той трябва да се върне в Карара. Там ще може да живее с най-малко средства, а и ако се опита да вземе назаем, никой няма да му даде повече от двеста-триста паули. Но трябва да му дадете пари за път.

— Кълна се...

— Ех, татко, не се кълнете. Много добре знаете, че сте длъжен да направите това. Бяхте готов да му дадете двеста фунта преди сватбата. Половината ще му стигне да замине за Карара.

— Какво? Да му дам сто фунта?

— Но ние не знаем още нищо, татко — каза Шарлот, която намери за по-уместно да смени темата. — Може би той вече е сгоден за мисис Болд.

— Дрън-дрън! — възрази доктор Станъп, който беше видял как, докато мисис Болд се качваше в каретата, синът му си стоеше настрани и дори не ѝ подаде ръка.

— Тогава, значи, трябва да замине за Карара.

В този момент изщрака ключалката на входната врата и острият слух на Шарлот долови котешките стъпки на Бърти във вестибюла. Тя не каза нищо, тъй като чувствуваше, че сега за сега беше по-добре брат ѝ да стои по-надалеч от баща им. Но доктор Станъп също бе чул шума от ключалката.

— Кой е? — попита той. Шарлот не отговори и той повтори: — Кой влезе току-що? Отвори вратата! Кой е?

— Сигурно е Бърти.

— Извикай го тук.

Но Бърти, който беше близо до вратата, чу думите му и влезе, без да чака по-нататъшна покана, весел и безгрижен както винаги. Тъкмо това негово безгрижие дразнеше доктор Станъп дори повече от разсипничеството му.

— Е, сър? — запитва бащата.

— Как пътувахте с вашата прелестна спътничка, сър? — заинтересува се Бърти. — Нали тя не е горе, Шарлот?

— Бърти — каза Шарлот, — татко няма настроение да се шегува. Той ти е много сърдит.

— Сърдит ли?! — Бърти вдигна вежди така, сякаш никога в живота си не бе давал на баща си ни най-малък повод за недоволство.

— Ако обичате, седнете, сър — каза доктор Станъп много строго, но не с толкова висок глас. — Много те моля, Шарлот, седни и ти. Майка ти може да почака за чая си още няколко минути.

Шарлот седна на най-близкия до вратата стол малко предизвикателно, сякаш искаше да каже: „Ето, седнах. Не можете да кажете, че съм непослушна, но в никой случай няма да отстъпя.“ И тя

наистина нямаше намерение да отстъпва. Нея също я беше яд на Бътри, но независимо от това бе твърдо решена да го защитава пред баща им. Седна и Бътри. Той издърпа стола си по-близо до писалището, опря се на лакът върху него, разположи удобно брадичката си върху дланта на едната ръка и започна да рисува на лист хартия с другата. Преди да завърши разговорът, той нахвърли чудесни карикатури на мис Торн, мисис Прауди и лейди Де Курси и се залови да прави семеен портрет на Лукълфтови.

— Имате ли нещо против, сър — попита баща му, — да ми дадете някаква информация във връзка с вашите сегашни намерения? Как мислите да живеете занапред?

— Ще направя всичко, което ме посъветвате, сър — отвърна Бътри.

— Не, стига толкова съвети. Времето за съвети мина. Мога само да ви наредя незабавно да напуснете моя дом.

— Тази вечер ли? — попита Бътри и простодушният тон на въпроса му не остави на пребендария никаква възможност да отговори с достойнство.

— Татко няма предвид тази вечер — реши да се намеси Шарлот, — поне аз мисля така.

— Тогава може би утре? — предположи Бътри.

— Да, сър, утре! — каза баща му. — Вие ще напуснете този дом утре.

— Много добре, сър. Влакът в шестнайсет часа и трийсет минути задоволява ли ви? — И задавайки този въпрос, Бътри довърши ботуша с висок ток на мис Торн.

— Можете да се махнете както, когато и където си искате, стига да напуснете къщата ми до утре. Вие ме опозорихте, сър! Вие опозорихте и себе си, и мен, и сестрите си!

— Радвам се, сър, че съм пощадил от позора поне майка си — каза Бътри.

Шарлот едва се сдържа да не прихне, но лицето на пребендария стана още по-мрачно. В това време Бътри просто надмина себе си, докато нахвърляше върху листа носа и устата на мисис Прауди.

— Вие сте безсърдечен негодник, сър! Безсърдечен, неблагодарен, неспособен за нищо негодник! Аз се отричам от вас. Вие

сте моя плът и кръв — това за съжаление не може да се промени, — но отсега нататък не сте ми вече син и аз не съм ви баща!

— О, татко! Вие не бива... вие не можете да говорите така! — застъпи се Шарлот.

— Мога и ще говоря! — отвърна бащата и стана от стола си. — А сега напуснете стаята, сър.

— Чакайте, чакайте! — извика Шарлот. — Защо мълчиш, Бътри? Защо не вдигнеш поглед от листа си и не кажеш нещо? Това твое държане ядосва татко още повече.

— За него не съществува никакво приличие и никаква почтеност — каза пребендарият и изведнъж започна да крещи: — Махайте се оттук, сър! Чувате ли какво ви казвам?

— Татко, татко! Няма да допусна да се разделите по този начин. Знам, че после ще съжалявате за това! — възкликна Шарлот и като се приближи до баща си, прошепна: — Само негова ли е вината? Помислете добре. На каквото сме си постлали, на това сега трябва и да легнем. Няма смисъл да се караме помежду си. — Тя спря да шепне, а Бътри завърши турнюра на графинята, който бе нарисувал така изкусно, че сякаш се люлееше насам-натам като истински.

— Сега татко ми е сърдит — каза Бътри, като вдигна за момент поглед от скиците си, — защото няма да се ожения за мисис Болд. Какво бих могъл да кажа по този въпрос? Вярно е, че няма да се ожения за нея. Първо...

— Това не е така, сър — възрази доктор Станъп, — но не искам да споря с вас.

— Току-що бяхте сърдит, защото мълчах — каза Бътри, като се захвана с една от младите Лукълфот.

— Престани да рисуваш! — срязва го Шарлот, като отиде до него и взе листа от ръцете му.

Тя обаче запази карикатурите и по-късно ги показваше на приятелите на семействата Торн, Прауди и Де Курси. Лишен от своето занимание, Бърти се облегна назад и зачака по-нататъшни нареждания.

— Мисля, че наистина ще е най-добре Бърти да замине незабавно, може би още утре — каза Шарлот. — Но моля ви, татко, нека обсъдим този въпрос по-подробно.

— Ако си тръгне утре, ще му дам десет фунта и банкерът в Карара ще му изплаща по пет фунта месечно, докато продължава да

живее там.

— Е, сър, това няма да продължи дълго — каза Бърти, — защото най-много до три месеца ще умра от глад.

— Той ще има нужда от мрамор за своята работа — рече Шарлот.

— В работилницата имам достатъчно мрамор за три месеца — отвърна Бърти. — Няма смисъл да се заемам с нещо по-голямо за такъв ограничен срок, освен ако не реша да си направя надгробен паметник.

Но окончателните условия се оказаха не чак толкова сурови и пребендарият склони да стисне ръката на своя син и да му пожелае лека нощ. Доктор Станъп не поиска да се качи горе за чая си и нареди на дъщеря си да му го сервира в кабинета.

Бърти обаче се качи горе и прекара вечерта много приятно. Той завърши портрета на Лукълфтови, с което накара сестрите си да изпаднат във възторг, макар че деколтетата не бяха изобразени в строго съответствие с добрия вкус. Като разбра, че бурята беше отминала, той постепенно си призна, че не е проявил особено усърдие, когато е искал ръката на мисис Болд.

— С една дума, ти май изобщо не си й направил предложение! — каза Шарлот.

— О, тя все пак разбра, че може да ме има за съпруг, ако пожелае.

— Но не пожела — отбеляза синьората.

— Ти ме предаде по най-позорен начин — каза Шарлот. — Сигурно си й разказал всичко за моя план?

— Ами той излезе някак си наяве... поне в основните си линии.

— Това е краят на нашето приятелство — продължи Шарлот, — но сега вече то не е от значение. Предполагам, че ние всички скоро ще се върнем на Комо.

— Дано — каза синьората. — Тези черни сюртуци направо ми втръснаха. Ако този мистър Слоуп се появи отново тук, това ще означава моята гибел.

— Според мен именно ти стана причина за неговата гибел — поправи я Шарлот.

— А втория си обожател в черен сюртук смятам да поднеса най-безкористно в дар на друга жена.

На следващия ден Бърти, верен на своето обещание, стегна багажа си и взе влака в шестнадесет часа и тридесет минути с двадесет фунта в джоба. Пред него се ширеха мраморните кариери на Карара и тук ние си вземаме сбогом с него.

Един ден след заминаването на Бърти, точно в дванадесет часа, мисис Болд, също вярна на своето обещание, почука на вратата на доктор Станъп с тръпнещо сърце. Тя бе веднага поканена в малката гостна, чиито плъзгащи се врати бяха плътно затворени, така че на Елинор не се наложи да разменя поздрави с тези, които се намираха в голямата гостна. Докато се изкачваше по стълбите, тя не срещна нито един член на семейството и по този начин и бе спестена голяма част от неудобството, от което толкова се страхуваше.

— Много мило от ваша страна, мисис Болд, много мило, особено след всичко онова, което стана — каза излегалата се върху кушетката дама с най-любезната си усмивка.

— Вашето писмо беше написано по такъв начин, че не можех да не дойда.

— Да, признавам, че исках да ви заставя да ме посетите.

— Е, синьора, сега съм тук.

— Колко сте студена с мен! Но ще трябва да се примиря с това. Знам, че според вас вие имате основателни причини да се сърдите на всички ни. Горкият Бърти! Ако бяхте в течение на всичко, нямаше да му се сърдите.

— Не се сърдя на брат ви, ни най-малко не му се сърдя. Но се надявам, че не сте ме извикали, за да говорим за него.

— Ако пък се сърдите на Шарлот, това е още по-лошо, защото вие нямате по-добра приятелка в цял Барчестър. Но аз наистина не ви извиках, за да говорим за тях. Моля ви, преместете стола си по-наблизо, мисис Болд, така не мога да ви виждам. Толкова е неестествено да седите на такова разстояние.

Елинор послушно премести стола си по-близо до кушетката.

— А сега, мисис Болд, ще ви кажа нещо, което може да ви се стори малко неделикатно, но съм убедена, че постъпвам правилно.

Мисис Болд не отговори нищо, но почувствува, че всеки момент ще се разтрепери. Тя знаеше, че синьората не се церемони много и онова, което за нея бе само неделикатно, за мисис Болд можеше да се окаже върхът на неприличията.

— Познавате се с мистър Еърбин, нали?

Мисис Болд би дала всичко, за да не се изчерви. Но тя не можеше да заповядва на кръвта си и се изчерви чак до коренчетата на косите си, а синьората, която я бе накарала да седне така, че светлината да пада върху лицето ѝ, много добре забеляза това.

— Да, познаваме се. Всъщност съвсем слабо. Той е близък приятел на доктор Грантли, а доктор Грантли е женен за сестра ми.

— Е, щом познавате мистър Еърбин, не може да не го харесвате. Аз го познавам и той много ми харесва. Убедена съм, че харесва на всички, които го познават.

Мисис Болд се чувствуваше неспособна да отговори каквото и да било. Кръвта кипеше в цялото ѝ тяло и тя просто не беше на себе си. Стори ѝ се, че столът под нея се клати, усещаше, че лицето ѝ гори, и се задъхваше от тази вътрешна топлина. Все пак остана да седи неподвижна и не каза нито дума.

— Колко резервирана сте с мен, мисис Болд — каза синьората. — А пък аз от своя страна правя всичко, с което една жена би могла да помогне на друга.

На Елинор изведнъж ѝ хрумна мисълта, че дружелюбието на синьората може би не е престорено и че във всеки случай няма да ѝ навреди. Хрумна ѝ и друга, почти неосъзната мисъл — че мистър Еърбин е прекалено ценен, за да бъде загубен. Тя презираше синьората, но победата си заслужаваше да направи известни отстъпки. Съвсем мънички, незначителни отстъпки!

— Не искам да бъда резервирана — каза тя, — но въпросите ви са толкова необикновени.

— Тогава ще ви задам един още по-необикновен въпрос — каза Мадлин Нерони, като се опря на лакът и погледна събеседничката си право в лицето. — Обичате ли го? Обичате ли го с цялото си сърце и душа, с цялото си същество? Защото мога да ви кажа, че той ви обича, обожава ви, мисли само за вас и за нищо друго — дори в този момент, докато се опитва да напише проповедта си за идущата неделя. Какво не бих дала, за да бъда обичана по такъв начин и от такъв мъж, тоест ако бях изобщо достойна за любовта на някой мъж!

Мисис Болд скочи от мястото си и застана безмълвна пред жената, която ѝ говореше с такива страстни думи. Но когато синьората намекна за своя недъг, сърцето на вдовицата се смекчи и тя ласкаво

докосна ръката на събеседничката си, която тя бе поставила върху масата. Синьората стисна пръстите ѝ и продължи:

— Кълна ви се във Всевишния, че това е най-чиста истина и от вас зависи да се възползвате от нея така, че да ви направи щастлива. Но не бива да ме издавате. Той не знае нищо. Не подозира, че са ми известни най-съкровените тайни на неговото сърце. За тези работи е наивен като дете. Издаде се по хиляди различни начини, защото не е способен да се преструва — но изобщо не си дава сметка за това. Сега неговата тайна ви е известна и аз ви съветвам да се възползвате от нея.

Елинор отвърна едва забележимо на нейното стискане.

— И не забравяйте — продължи синьората, — че той не е като другите мъже. Не очаквайте, че ще дойде при вас с признания, клетви и изискани подаръци, за да падне в краката ви и да целуне връзките на обувките ви. Ако имате нужда от такова нещо, ще намерите колкото си искате поклонници, които са готови да го направят, но той няма да бъде между тях. — Гърдите на Елинор заплашваха да се пръснат от вълнение, но синьората продължи, сякаш нищо не бе забелязала: — За него „да“ значи „да“ и „не“ значи „не“. Ако една жена му откаже, той ще приеме този отказ като окончателен и няма да повтори своето предложение, дори ако това разбие сърцето му. Запомнете добре това. А сега, мисис Болд, няма да ви задържам повече, защото виждам колко сте развълнувана. Досещам се донякъде как ще се възползвате от онова, което ви казах. Ако някога влезете като щастлива невеста в неговия дом, ние ще бъдем надалеч, но много бих искала да ми драснете един ред, че сте простили греховете на нашето семейство.

Елинор обеща почти шепнешком да стори това и без да каже нито дума повече, се измъкна от стаята, тихичко слезе по стълбите, отвори си сама външната врата и излезе от къщата, без да е чула или видяла, когото и да било.

Трудно е да се обяснят чувствата, които вълнуваха Елинор по пътя ѝ към къщи. Тя беше като замаяна от чутото. Неприятно ѝ беше, че една почти чужда жена се бе ровила в нейните сърдечни тайни — жена, която Елинор никога не бе харесвала и не би могла да хареса. Испитваше огорчение, че човекът, когото обича (можеше да признае това пред себе си), е скрил любовта си от нея и я е разкрил пред друга. Много неща нараняваха гордия ѝ дух. И все пак под всичко това се

криеше една окриляща радост. Опита се да убеди сама себе си, че синьора Нерони не ѝ е казала истината, но не можа. Разбира се, че това бе самата истина! Тя не искаше и не можеше да се съмнява в нейните думи.

В един от дадените ѝ съвети непременно щеше да се вслуша: ако някой ден мистър Еърбин наистина ѝ зададеше въпроса, за който бе намекнала синьората, нейното „да“ щеше да бъде едно прямо и честно „да“. Та нали всичките ѝ изпитания щяха да свършат, ако можеше да ги сподели откровено с него, склонила глава на рамото му!

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТА ПРОЩАЛНАТА СРЕЩА НА МИСТЪР СЛОУП СЪС СИНЬОРАТА

На следния ден синьората се появи в целия си блясък. Тя облече най-ослепителната си дневна рокля и гостите, наобиколили кушетката ѝ, бяха многобройни. Беше слънчев октомврийски следобед. Всички джентълмени от околността се бяха стекли в Барчестър, а онези от тях, които имаха достъп до дома на доктор Станъп, се намираха в малката гостна на синьората. Шарлот и мисис Станъп бяха в голямата гостна и поклонниците на синьората, които не бяха успели да се доберат достатъчно близо до този център на привличане, трябваше да изразходват напусто комплиментите си пред майката и сестрата.

Първи пристигна и последен си отиде мистър Еърбин. Това беше второто му посещение при синьората след техния разговор в Улаторн. Дойде тук, без да знае защо, за да говори, без да знае за какво. Всъщност чувствата, които го вълнуваха, бяха нови за него и той не можеше да ги проумее. Навярно изглеждаше странно, че се навърта около мадам Нерони, защото е влюбен в мисис Болд, но това беше самата истина. И ако мистър Еърбин не разбираше собствените си постъпки, то синьората отлично ги разбираше.

Тя се държа много любезно и ласкаво с него, настояваше да остане по-дълго — и той остана. Когато се ръкуваха, изразително стисна ръката му, сложи го да седне близо до себе си и му зашепна приятни безсмислици. А и какви очи! Ясни, блестящи, пълни ту с веселие, ту със скръб, но винаги неотразими. Кой мъж с живи чувства, с гореща кръв и със сърце, което не е стегнато в тройната стоманена броня на житейския опит, би могъл да устои на техния поглед! Наистина красавицата нямаше намерение да му нанася смъртоносна рана, тя искаше само да подиша малко тамян, преди да предаде кадилницата на друга. Доколко мисис Болд би отстъпила с готовност даже толкова — това е вече друг въпрос.

След известно време пристигна мистър Слоуп. Всички вече знаеха, че мистър Слоуп е кандидат за декан, и го смятаха за безспорен фаворит. Затова мистър Слоуп стъпваше по земята с нескрита гордост. Придаваше си внушителен вид, както подобава на един декан, говореше рядко с другите свещеници и избягваше колкото може повече епископа. И дребничкият мършав пребендарий, и маститият канцлер, и всички младши свещеници, и хористите — как се разтрепераха и разтревожиха, какъв унил вид добиха, когато прочетоха въпросната статия в „Юпитер“ или пък чуха от другите за нея! Задаваха се дни, когато нямаше да им се удаде да опазят катедралния амвон от нечестивеца. Този амвон щеше да стане негов. Преценторът, викариите и хористите можеха спокойно да окачат своите арфи на върбите. О, позорно падение! Тяхната обител се прощаваше с някогашната си слава.

Мистър Слоуп, въпреки цялото си величие в зародиш, продължаваше да посещава синьората. Изпитваше неудържимо влечение да бъде по-близо до нея. Постоянно мечтаеше за тази нежна ръка, която толкова често бе целувал, и за царственото чело, до което веднъж се бяха докоснали устните му, мечтаеше също и за понататъшни милости.

В малката гостна беше и мистър Торн. Това бе първото му посещение при синьората и той се бе подготвил грижливо за него. Мистър Торн се обличаше винаги изискано и със старание да се представи откъм най-добрата си страна, но без всякаква екстравагантност. Може би един път в месеца почистваше бакенбардите си от бели косми, а на главата му те добиваха някогашния си оттенък с помощта на... не, не на боя, а на обикновена тоалетна вода. Шивачът му живееше на Сейнт Джеймс Стрийт, а обущарят — на ъгъла на същата улица и Пикадили. Избираше много грижливо ръкавиците си, а ризите му причиняваха големи главоболия на перачките в Улаторн. По случай сегашното си посещение той прояви още по-голяма възискателност към своя външен вид, с което разтревожи малко сестра си — тя се бе отнесла без голям ентузиазъм към намерението му да поканят синьората да им погостува по-дълго време в Улаторн.

Имаше и други гости — млади хора без определени занимания, които пренебрегваха дори и тези занимания заради чара на синьората.

Но те всички дадоха път на мистър Торн, тъй като в качеството си на богат земевладелец той се ползуваше със статута на градски първенец — нещо съвсем обикновено за провинциалните градове.

— О, мистър Торн, колко любезно от ваша страна! — каза синьората. — Обещахте да дойдете, но искрено казано, не ви очаквах. Мислех, че вие, провинциалните джентълмени, не изпълнявате никога подобни обещания.

— Не, защото, понякога ги изпълняваме — отговори малко объркан мистър Торн и се поклони с прекалена старомодност.

— Значи, лъжете само тези... тези ваши... е, как се наричат хората, които ви разнасят на столове и ви замерят с ябълки и яйца, когато ви избират за член на Парламента?

— Понякога го правите и помежду си — намеси се мистър Слоуп с подчертано деканска усмивка на лицето си. — Провинциалните джентълмени се лъжат понякога и помежду си, нали, мистър Торн?

Мистър Торн хвърли към мистър Слоуп поглед, който в същия миг смъкна от него всяко деканско достолепие, но мистър Слоуп много скоро се сети за своите големи надежди, бързо се опомни и защити бъдещия си сан, като се изсмя по адрес на мистър Торн.

— Във всеки случай винаги удържам думата, дадена на една дама — каза мистър Торн, — особено когато и собствените ми желания ме подтикват към това, както стана днес.

Мистър Торн продължи още известно време да раздава допотопни гримаси и комплименти, които бе заимствувал от сър Чарлс Грандисън^[1], а на всяка гримаса и на всеки поклон синьората отвърщаше с лека усмивка и лек поклон. Обаче мистър Торн бе принуден да остане в долния край на кушетката, тъй като новият декан бе седнал на почетното място до масичката. Мистър Еърбин стоеше с гръб към камината, мушнал ръце под опашките на фрака, и не сваляше очи от синьората — и ненапразно, защото от време на време към него бе отправян някой и друг поглед, изгарящ като огнен метеор в небесната твърд.

— О, мистър Торн, вие ми обещахте да се запознаете с моята малка дъщеря. Дали бихте отделили една минута за нея?

Мистър Торн увери синьората, че с най-голямо удоволствие ще се запознае с младата госпожица.

— Мистър Слоуп, ще бъдете ли така любезен да позвъните? — каза тя и когато мистър Слоуп стана, синьората погледна мистър Торн и посочи стола.

Мистър Торн обаче реагира много бавно и мистър Слоуп щеше да заеме отново своето място, ако синьората, която никак не обичаше да губи, не бе побързала да го изгони доста безцеремонно оттам:

— О, мистър Слоуп, позволете, ако обичате, на мистър Торн да седне тук за една-две минутки. Нали ще ме извините? Засега можем все още да се държим малко по-свободно с вас, но идущата седмица, когато се пренесете в резиденцията на декана, ние всички ще започнем да се страхуваме от вас.

Мистър Слоуп стана с най-равнодушен вид и отиде в съседната стая, където прояви жив интерес към плетивото на мисис Станъп.

В това време доведоха детето. То беше малко момиченце на около осем години и приличаше много на майка си, само че огромните му очи бяха съвсем тъмни, а косите — смолисточерни. Кожата му беше силно мургава и издаваше неговото южно потекло. Беше облечено толкова странно и екстравагантно, колкото изобщо е възможно да се облече едно дете. На голите му ръчички бяха надянати огромни гривни, косата му бе вързана с червена, обточена със злато панделка, а на краката си имаше алени обувчици с висок ток. Роклята му се състоеше от безброй волани, а полата стърчеше нагоре, сякаш нарочно се бяха постарали да ѝ придадат хоризонтално положение. Тя не закриваше коленете, но това се компенсираше от чифт доста широки долни гащи, които изглеждаха ушити само от дантела. Нека споменем накрая и розовите копринени чорапи. Ето как обличаха последната издънка на Нероновците, когато очакваха да дойдат гости.

— Джулия, любов моя — каза майка ѝ (Джулия беше любимото име и на трите дами от семейство Станъп). — Джулия, любов моя, ела тук. Нали ти разказах за чудесното увеселение, на което бе поканена горката ти майка? Това е мистър Торн. Ще му дадеш ли една целувка, миличко?

Джулия поднесе бузата си за целувка, както правеше с всички гости на майка си, и изведнъж мистър Торн откри, че тя и — което беше много по-ужасно — всичките ѝ труфила се бяха озовали на коленете му. Дантелите и колосаната батиста се смачкаха при допира с жилетката и панталоните му, а закопчалката на една от гривните го

одраска по ухото. Той не знаеше как да държи една тъй пищно облечена госпожица, нито пък какво да прави с нея. Впрочем в миналото му се бе случвало да държи на коленете си малки племенници и племеннички и сега прибягна до обичайния си метод.

— Дий, дий, конче — каза той, като постави детето на едното си коляно и заклати крака си, сякаш задвижваше точиларско колело.

— Мамо, мамо! — каза Джулия сърдито. — Не искам да ми правят дий-дий. Пусни ме, старчок такъв!

Горкият мистър Торн пусна внимателно момиченцето на пода и дръпна стола си назад. Мистър Слоуп, който вече се бе върнал при така силно привличащата го Полярна звезда, избухна в смях. Мистър Еърбин изтръпна и затвори очи, а синьората се направи, че не е чула дъщеря си.

— Иди при леля Шарлот, сладкото ми — каза тя, — и я попитай не е ли време да поизлезеш малко.

Но малката мис Джулия, макар че не й хареса много начинът, по който се отнесе с нея мистър Торн, бе свикнала да бъде обект на внимание от страна на джентълмените и никак не я привличаше перспективата да отиде толкова бързо при леля си.

— Джулия, тръгвай, щом ти казвам, мила моя! — Но Джулия продължаваше да ходи нацупена из стаята. — Шарлот, моля те, ела да я вземеш — продължи синьората. — Трябва да подиша малко чист въздух, а дните станаха толкова къси.

Така завърши прословутото запознанство между мистър Торн и последната от Нероновците.

Мистър Торн понесе по-леко капризите на детето, отколкото смеха на мистър Слоуп. Можеше да се примири с това, че е бил наречен старчок от едно невръстно дете, но не искаше да приеме присмеха на един епископски капелан, независимо че този капелан се готвеше да става декан. Той не каза нищо, но и не скри, че е ядосан. Синьората прояви готовността си да отмъсти за него.

— Мистър Слоуп — каза тя, — чувам, че печелите победа след победа.

— Какво искате да кажете? — попита с усмивка той. Не му беше неприятно да се обръщат към него като към бъдещ декан, макар че категорично отричаше възможността за такова назначение.

— И в любовта, и в сраженията.

Мистър Слоуп не изглеждаше вече толкова щастлив.

— Мистър Еърбин — продължи синьората, — не намирате ли, че мистър Слоуп е истински щастливец?

— Сигурно не повече, отколкото заслужава — отговори мистър Еърбин.

— Помислете само, мистър Торн! Той ще бъде нашият нов декан. Ние всички, разбира се, знаем това.

— Моля ви се, синьора — възрази мистър Слоуп, — ние не знаем абсолютно нищо. Уверявам ви, че самият аз...

— Той наистина ще стане декан, мистър Торн. Няма никакво съмнение в това.

— Хм! — каза мистър Торн.

— Изпреварвайки възрастни хора като баща ми и архидякон Грантли.

— Ооо! — каза мистър Слоуп.

— Архидяконът не би приел този пост — отбеляза мистър Еърбин, а мистър Слоуп му отправи злъчна усмивка, която казваше ясно от всякакви думи: „Гроздето е кисело!“

— Изпреварвайки всички нас — продължи синьората, — защото аз причислявам и себе си към катедралното духовенство.

— Ако стана някога декан — каза мистър Слоуп, — тоест ако това беше изобщо възможно, бих се гордял с такава каноничка.

— О, мистър Слоуп, не ме прекъсвайте! Още не съм свършила. Вие ще се гордеете с друга каноничка. Мистър Слоуп ще получи не само резиденцията на декана, но и съпруга, която да въведе в нея.

Лицето на мистър Слоуп отново помръкна.

— И то съпруга с голямо състояние. Сполуката, както и нещастieto, никога не идва сама, нали, мистър Торн?

— Да, никога — отвърна мистър Торн, на когото разговорът за мистър Слоуп и неговите проблеми не беше никак приятен.

— Кога ще стане това, мистър Слоуп?

— Кое „това“? — попита той.

— О, ние знаем кога ще назначат новия декан: една седмица ще бъде предостатъчна. Шапката, разбира се, е вече поръчана! Но кога ще бъде сватбата?

— Моята или на мистър Еърбин? — попита той, опитвайки се да бъде духовит.

— Имах предвид вашата, макар че не е изключено мистър Еърбин да ви изпревари. Но ние не знаем нищо за него. Той е прекалено потаен. А вие сте откровен и нищо не скривате. Впрочем, мистър Еърбин, това ми харесва много повече. Веднага се вижда, че мистър Слоуп има щастие в любовта. Хайде, мистър Слоуп, кога вдовицата ще стане госпожа деканша?

Това подмятане беше особено мъчително за мистър Еърбин, но той не можеше да си наложи да зареже всичко и да си тръгне. Все още вярваше — с онази вяра, която се ражда от страха, — че по всяка вероятност мисис Болд ще стане съпруга на мистър Слоуп. Не бе научил нищо за малкото приключение на мистър Слоуп в парка на Улаторн и спокойно би могъл да предположи точно обратното — че мистър Слоуп се е хвърлил в краката на вдовицата, получил е нейното съгласие и се е върнал в Барчестър като щастлив годеник. Шегите на синьората бяха крайно неприятни за мистър Слоуп, но бяха не по-малко неприятни и за мистър Еърбин. Той продължаваше да стърчи до камината, въртейки ръце в джобовете на панталоните си.

— Хайде, хайде, мистър Слоуп, не бъдете толкова стеснителен — не го оставяше на мира синьората. — Ние всички знаем, че сте й направили предложение в Улаторн. Разкажете ни как тя даде израз на своето съгласие. С просто „да“ или с двойно „не, не“, равносилно на положителен отговор? Или пък с красноречиво мълчание? А може би ви е казала направо и без заобикалки, както подобава на една вдовица: „Давам ви дума, господине, че ще стана мисис Слоуп веднага щом пожелаете това!“

Едва ли мистър Слоуп бе преживявал някога подобно унижение. От едната му страна седеше и се смееше беззвучно мистър Торн. От другата стоеше старият му неприятел мистър Еърбин, който не сваляше поглед от него. Около вратата между двете гостни се бяха струпали няколко души — между които Шарлот Станъп и преподобните господа Грей и Грийн, — които бяха станали свидетели на неговия позор. Той разбираше, че трябва да впрегне цялата си духовитост, за да обърне шегите на синьората против самата нея. Съзнаваше, че трябва на всяка цена да направи това, но нито една подходяща дума не му идваше наум. „Тъй размисълът прави ни пълзливци“.^[2] Той отново почувствува пръстите на Елинор върху бузата си, но кой можеше да е видял тази плесница? Кой можеше да е

разказал за случилото се на тази вещица, която с такова удоволствие издевателствуваше над него? Той стоеше, червен като цирей и ням като риба, озъбен в старанието си да наподоби усмивка, жалък и нещастен.

Но синьората не изпитваше никаква жалост, милосърдието ѝ бе напълно непознато. В момента нейната цел беше да срине мистър Слоуп и тя нямаше намерение да спира по средата тъкмо сега, когато той беше изцяло в ръцете ѝ.

— Е, мистър Слоуп, защо мълчите? Нима тя е била толкова глупава да ви откаже? Едва ли би могла да разчита на епископ. Но мисля, че разбирам всичко, мистър Слоуп. Вдовиците са пословично предпазливи. Трябваше да я оставите на мира, докато не сложите новата шапка на главата си и не бъдете в състояние да ѝ покажете ключа от резиденцията на декана.

— Синьора — проговори най-после мистър Слоуп, като се стараеше да вложи в думите си нотка на сдържан упрек, — вие си позволявате да говорите за свети неща с крайно неуместен тон.

— Свети неща! Какви свети неща? Да не би шапката на декана да е толкова свята!

— Аз нямам такива стремежи, каквито ми приписвате. Може би ще е най-добре да изоставите тази тема.

— С най-голямо удоволствие, мистър Слоуп, само още една дума. Идете отново при нея, този път с писмото на министър-председателя в джоба. Залагам шала си срещу вашата бъдеща шапка, че този път няма да ви откаже.

— Трябва да ви кажа, синьора, че според мен вие си позволявате да говорите за тази дама с абсолютно недопустим тон.

— И още един съвет, мистър Слоуп, един последен съвет. — И тя запя:

*Весел и мъдър бъди, мистър Слоуп,
и честен, готов за услуга.
С първата любов завърши, мистър Слоуп,
преди да се впуснеш във друга.*

И като отметна глава на възглавницата, синьората весело се изсмя. Твърде малко я тревожеше мисълта, че присъстващите много

лесно биха могли да си представят цялата история на първата любов в живота на мистър Слоуп. Беше й все едно дали някои от тях щяха да се досетят, че именно тя е била първият обект на обожание от страна на мистър Слоуп. Мистър Слоуп й бе омръзнал и искаше да се отърве от него; бе я разсърдил и тя реши да му отмъсти.

Мистър Слоуп сам не разбра как успя да се измъкне от гостната. В края на краищата му се удаде (вероятно не без чужда помощ) да грабне шапката си и да излезе на чист въздух. Най-после се бе излекувал от любовта си към синьората! Отсега нататък той не мислеше за нея като за ангел с лазурни крила. Напомняше му повече за огъня и сярата и въпреки че продължаваше да я смята за дух, той я прогони веднъж завинаги от небесата и й намери място сред князете на преизподнята. А когато му се случваше (и това не беше много рядко) да сравнява мислено двете жени, на които се бе обяснил в любов в Барчестър, първото място неговата омраза присъждаше обикновено на синьората.

[1] Герой от романа на Самюъл Ричардсън (1689–1761) „Историята на сър Чарлс Грандисън“, образец на английски джентълмен. — Б.авт. ↑

[2] Шекспир, „Хамлет“, действие III, сцена 1. — Б.авт. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И СЕДМА НОВОИЗБРАНИЯТ ДЕКАН

В течение на цялата следваща седмица Барчестър беше в неведение относно избора на бъдещия декан. В неделя сутринта безспорен фаворит беше мистър Слоуп, но той не се появи в катедралата и залаганията в негова полза спаднаха доста. В понеделник епископът го смъмри в присъствието на прислугата и никой вече не го слагаше в сметките, но във вторник той получи писмо в официален плик със забележка „лично“ и възвърна славата си на всеобщ фаворит. В сряда се пусна слух, че е болен, което не предвещаваше нищо добро, но в четвъртък сутринта той се отправи към гарата с много бодър вид и когато стана ясно, че е взел билет първа класа до Лондон, всички съмнения се разсеяха.

Докато Барчестър беше в такъв кипеж, в Плъмстед цареше униение. Нашият приятел архидяконът имаше много причини да се чувства угнетен. Той беше много разочарован от резултатите на дипломатическата мисия на доктор Гуин в двореца и дори не се посвени да каже на жена си, че ако бе отишъл сам, щеше да постигне много повече. Жена му не се съгласи с него, но това не оправяше нещата.

Назначението на мистър Куивърфул в старопиталището беше вече fait accompli и мистър Хардинг се бе напълно примирил с това положение. Нищо не можеше да го застави да се опълчи срещу епископа, като потърси подкрепа от общественото мнение, и ректорът на Лазаровия колеж категорично одобри това негово решение.

— Не зная какво става с ректора — отново и отново повтаряше архидяконът. — По-рано той беше винаги готов да брани своите.

— Драги ми архидяконе — отговаряше мисис Грантли, — каква полза от тези борби? Аз лично мисля, че ректорът е прав.

Обаче ректорът бе предприел някои стъпки, за които и архидяконът, и неговата съпруга не знаеха нищо.

Друга причина за голямото огорчение на доктор Грантли бяха успехите на мистър Слоуп, както и непристойното поведение на мисис Болд. Нима животът би имал смисъл за архидякона, ако мистър Слоуп станеше декан на Барчестърската катедрала и се оженеше за сестрата на неговата съпруга? Той говореше непрекъснато за това и едва не се разболя от мъка. Мисис Грантли започна да си мисли дали не би било по-добре този брак да се е вече състоял, за да престанат да ѝ досаждат с тези вечни разговори за него.

Имаше още нещо, което измъчваше архидякон Грантли не по-малко от посочените вече обстоятелства. Този образцов свещеник, когото той бе настанил в Св. Юълд, този приятел от колежа, с когото се бе тъй много хвалил, този богословски рицар, чието копие трябваше да повали мистър Слоуп в прахта, тази достойна опора на църквата — такава, каквато тя трябваше да бъде, — този достопочтен представител на най-добрия оксфордски дух се държеше (така поне твърдеше жена му) по съвсем неподобаващ начин!

През последната седмица обитателите на Плъмстед не бяха виждали мистър Еърбин, затова пък за нещастие чуха немалко неща за него. Веднага щом остана насаме с мъжа си след връщането им от Улаторн, мисис Грантли осъди много рязко поведението на мистър Еърбин през този ден. По нейните думи той изглеждал, постъпвал и разговарял съвсем не така, както подобава на един почтен енорийски свещеник. Отначало архидяконът само се засмя и я увери, че няма защо да се тревожи и че на мистър Еърбин може да се разчита. Но постепенно започна да се убеждава, че жена му се е оказала понаблюдателна от него. И други хора започнаха да споменават името на синьората наред с това на мистър Еърбин. Дребничкият мършав пребендарий, който живееше недалеч от дома на семейство Станъп, му даде най-подробен отчет колко често мистър Еърбин е посещавал този дом и колко дълго е оставал там при всяко свое посещение. Веднъж той попита за мистър Еърбин в катедралната библиотека и един услужлив младши каноник му предложи да се отбие у доктор Станъп и да види дали не е там. Стига да изсвири веднъж първата нота със своята тръба, мълвата твърде скоро проглушава всички уши. Беше повече от ясно, че мистър Еърбин е запленил от чаровете на италианката и че авторитетът на архидякона ще претърпи тежък удар, ако тази главня не бъде извадена навреме от огъня. Освен това, нека

бъдем справедливи към архидякона, той беше искрено привързан към мистър Еърбин и изпитваше дълбоко огорчение от неговото падение.

На другия ден след заминаването на мистър Слоуп за Лондон двамата съпрузи бяха седнали преди вечеря в гостната и обсъждаха всички тези печални събития. Мисис Грантли се възползува от случая, за да изложи своето мнение без заобикалки. Тя имаше твърдо установени възгледи по отношение на енорийските свещеници и реши, че сега е времето да ги изкаже.

— Ако ме беше послушал, архидяконе, никога нямаше да дадеш енорията Свети Юълд на един ерген.

— Но, мила, нима всички неженени свещеници непременно се компрометират?

— Не виждам с какво свещениците са по-добри от останалите мъже — отвърна мисис Грантли. — Наистина с младшите свещеници работата е много по-проста. Те са ти винаги пред очите и можеш лесно да се отървеш от тях, ако не дават надежди, че ще се поправят.

— Но мистър Еърбин беше член на факултета и нямаше право да се жени.

— Тогава аз бих намерила някого, който има такова право.

— Но нима на членовете на факултета никога не бива да се дават енории?

— Не, може, но ако са сгодени. Никога не бих дала една енория на млад човек, ако той не е женен или най-малкото сгоден. Ето какво стана с мистър Еърбин. Цялата отговорност сега пада върху тебе.

— В момента в цял Оксфорд няма свещеник, който да е заслужил по-голямо уважение заради своята висока нравственост и безупречно поведение.

— О, в Оксфорд! — възрази жена му с презрителна усмивка. — Никой не знае какви неща стават в действителност в Оксфорд. Един много уважаван в Оксфорд човек може да се окаже цял позор за своята енория и откровено казано, според мен мистър Еърбин е точно такъв човек.

Архидяконът изстена дълбоко, но не отговори нищо.

— Трябва наистина да поговориш с него, архидяконе. Помисли само какво ще кажат мистър и мис Торн, ако научат, че техният енорийски свещеник прекарва цялото си време в краката на тази жена.

Архидяконът изстена повторно. Той беше смел човек и знаеше как да смъмри младите свещеници от епархията, когато това беше наложително. Но в мистър Еърбин имаше нещо, което му подсказваше, че няма да постигне нищо добро, ако го смъмри.

— Можеш да го посъветваш да си намери съпруга и той ще се досети какво искаш да кажеш — заяви мисис Грантли.

Архидяконът само изстена още веднъж. Ето мистър Слоуп — той скоро щеше да стане декан; готвеше се да се жени; щеше да се радва на всеобща почит и богатство, на великолепен дом и разкошна карета; щеше да бъде приет като свой от каймака на барчестърското клерикално общество! А неговият собствен избраник, в когото се кълнеше, правоверна издънка на правоверната църква, щеше да си остане беден енорийски свещеник, при това с доста съмнителна репутация! Нямаше нищо против да посъветва мистър Еърбин да се ожени, но как в такъв случай би издържал жена си?

Ето как се развиваха работите в плъмстедската гостна, когато задушевната беседа на двамата съпрузи бе прекъсната от бърз тропот на колела и конски копита по парадната алея. Посетителите в собствени карети обикновено се приближават към входа почтително бавно, а този шум говореше по-скоро за пристигането на един или повече гости, които бързат да стигнат до къщата и нямат намерение да си тръгнат веднага. Най-често така пристигат хора, които са поканени за цяла седмица и закъсняват за първата вечеря. Или нотариус, натоварен да съобщи за смъртта на някой чичо, или син, горд със свежите лаври, пожънати на университетските изпити. Никой не би се приближил по този начин към външната врата на един провинциален дом, ако не е напълно уверен, че ще го посрещнат с отворени обятия.

— Кой ли е? — каза мисис Грантли, хвърляйки поглед към съпруга си.

— Кой наистина би могъл да бъде? — сподели изненадата ѝ архидяконът. Той стана и отвори вратата към вестибюла. — Но това е баща ти!

Наистина беше мистър Хардинг, и то сам. Той пристигна от Барчестър в наемна карета с чифт коне, когато вече се мръкваше, и явно носеше важни новини. Обикновено неговите посещения минаваха много тихо; рядко идваше без предизвестие и винаги

използуваше една и съща доста скромна и стара зелена двуколка с един кон, който се довличаше почти без шум до входната врата.

— Боже господи, управителю, вие ли сте? — каза архидяконът, като в изненадата си забрави събитията от последните няколко години. — Хайде влизайте! Надявам се, нищо лошо не се е случило?

— Много се радваме на твоето пристигане, татко — рече дъщеря му. — Отивам веднага да приготвя стаята ти.

— Не съм управител, архидяконе — каза мистър Хардинг. — Мистър Куивърфул е управител.

— Зная, зная — отговори раздразнен архидяконът. — Просто за момент ми изскочи от главата. Какво има?

— Остани за малко, Сюзан — помоли мистър Хардинг. — Имам нещо да ви кажа.

— След пет минути е звънецът за вечеря — отвърна мисис Грантли.

— Така ли? — каза мистър Хардинг. — Тогава по-добре да почакам.

Той носеше важни новини и искаше да ги сподели, но знаеше, че те ще предизвикат продължително обсъждане. Бе литнал за Плъмстед с цялата бързина, на която бяха способни двата коня, но сега, след като беше вече тук, нямаше нищо против да се възползува от паузата, която му предлагаше вечерята.

— Ако имате да ни казвате нещо важно — намеси се архидяконът, — нека го чуем веднага. Елинор ли се жени?

— Съвсем не! — отвърна с откровено неудоволствие баща ѝ.

— Или Слоуп е станал декан?

— Не, не е станал, но...

— Но какво? — нетърпеливи попита архидяконът.

— Те...

— Какво те? — каза архидяконът.

— Те ми предложиха аз да стана декан — едва промълви от смущение мистър Хардинг.

— Боже господи! — извика архидяконът и се строполи в едно кресло.

— Мое мило, мило татенце! — възкликна мисис Грантли и прегърна баща си.

— Затова реших да дойда веднага и да се посъветвам с вас — каза мистър Хардинг.

— Да се съветвате ли? — извика архидяконът. — Но, драги ми Хардинг, аз ви поздравявам от все сърце — да, от все сърце! Никога не съм чувал по-приятна новина!

Той хвана тъста си за двете ръце и ги разтресе така, сякаш искаше да ги откъсне, след което започна да обикаля из стаята, като въодушевено размахваше над главата си един брой на „Юпитер“.

— Но... — започна мистър Хардинг.

— Никакво „но“! — прекъсна го архидяконът. — Никога през живота си не съм бил толкова щастлив! Това беше най-умното, което можеха да направят. Честно слово, никога вече няма да кажа лоша дума за лорд В, дори да живея още сто години!

— Това е работа на доктор Гуин, можеш да бъдеш сигурен — каза мисис Грантли, на която ректорът много се харесваше (той беше женен човек и имаше голямо семейство).

— Нищо чудно — съгласи се архидяконът.

— О, татко, толкова се радвам! — каза мисис Грантли, като стана и целуна баща си.

— Но, мила моя... — опита се да възрази нещо мистър Хардинг. Ала всичките му опити оставаха напразни — никой не искаше да го слуша.

— Е, господин декан — ликуваше архидяконът, — градината на вашата резиденция ще ви бъде достатъчна утеха за загубата на брястовете край старопиталището. Бедният мистър Куивърфул! Сега вече мога да му простя големия успех.

— Да, разбира се — каза мисис Грантли. — Горката жена! С четиринайсет деца на ръцете! Наистина много се радвам за тях.

— И аз също — каза мистър Хардинг.

— Бих дал двайсет фунта, за да видя лицето на мистър Слоуп, когато научи тази новина. — Мисълта за неуспеха на мистър Слоуп доставяше особено удоволствие на архидякона.

Най-после мистър Хардинг получи възможност да отиде да си измие ръцете, без да е успял да каже почти нищо от онова, заради което бе дошъл в Плъмстед. По време на вечерята също не можеше да говори поради присъствието на прислугата. Но радостта на доктор Грантли беше толкова спонтанна, че той не бе в състояние да се

сдържи и няколко пъти нарече тъста си „господин декан“ пред слугите, затова в кухнята скоро започнаха да обсъждат назначението на мистър Хардинг, изместил бъдещия съпруг на своята дъщеря, като изразяваха най-различни мнения по този въпрос. Готвачката и икономът, хора в напреднала възраст, смятаха, че това е напълно в реда на нещата, но камериерката и лакеят, които бяха по-млади, твърдяха, че мистър Слоуп е станал жертва на груба несправедливост.

— Той наистина не е цвете — каза лакеят — и съвсем не заради него мисля така. Но винаги съм се възхищавал от сестрата на господарката, която напълно заслужава да бъде съпруга на декан.

Такива мнения се изказваха на долния етаж, а горе бушуваше разгорещен спор. Веднага след като покривката бе прибрана и виното поставено на масата, мистър Хардинг побърза да се възползува от удобния случай и каза с дълбоко развълнуван глас:

— Всичко това е много любезно от страна на лорд В, наистина много любезно и аз съм най-дълбоко трогнат от неговия жест. Признавам, че се чувствавам поласкан от предложението му...

— Много естествено! — каза архидяконът.

— Но все пак се страхувам, че няма да мога да го приема.

Архидяконът едва не изпусна каната от ръцете си и направи такова рязко движение, че жена му подскочи от стола. Да не приеме деканския пост! Ако това станеше, нямаше да има никакво съмнение, че тъстът му е побъркан. Нима един редови енорийски свещеник с годишен доход двеста фунта би могъл да отхвърли високия сан, хиляда и двеста фунта годишно и една от най-примамливите длъжности, които му предлага професията!

— Какво! — каза архидяконът, като се задъхваше, вперил поглед в госта си, сякаш всеки момент щеше да получи удар от вълнение. Какво!?

— Мисля, че не съм годен да поемам нови задължения — настояваше мистър Хардинг.

— Нови задължения ли? Какви нови задължения? — попита архидяконът с несъзнателна ирония.

— О, татко — каза мисис Грантли, — няма нищо по-лесно от задълженията на един декан. Та ти си много по-жизнен, отколкото беше доктор Трефойл.

— Той ще има два пъти по-малко работа, отколкото сега — заяви доктор Грантли.

— Видяхте ли какво писа тези дни „Юпитер“ за младите хора?

— Да, и видях също, че „Юпитер“ направи всичко възможно, за да бъде назначен мистър Слоуп. Може би и вие това искате?

Мистър Хардинг не отговори нищо, макар че този упрек го засегна дълбоко. Но той не беше дошъл в Плъмстед, за да продължи със зет си спора за мистър Слоуп, затова премълча.

— Зная, че не бих могъл да ви обясня какво чувствавам — каза той. — Създадени сме толкова различни. Много ми се иска да притежавам вашия дух, енергия и воля за победа, но ги нямам. С всеки изминал ден се засилва копнежът ми за мир и покой.

— А къде другаде на земята може да се постигне такъв мир и покой, какъвто цари в резиденцията на един декан? — попита архидяконът.

— Хората ще кажат, че съм твърде стар за това.

— Боже мой! Хората! Кои хора? Какво ви интересуват те?

— Но аз и сам намирам, че съм прекалено стар, за да сменям работата си.

— Мили татко — каза мисис Грантли, — хора, десет години по-стари от теб, всекидневно заемат нови длъжности.

— Мила моя — отвърна той, — не ми е възможно да ти обясня какво изпитвам, нито мисля, че е кой знае каква заслуга да се откажа от това назначение. Всъщност нямам достатъчно силен характер, за да се опълча срещу духа на времето. Всички подчертават, че трябва да се дава път на младите, и аз нямам смелостта да се противопоставя на това изискване. Ако след назначението ми „Юпитер“ започне да публикува статия след статия, в които да изтъква моята негодност, сигурно ще полудея. Ти би казала, че трябва да се примирявам с тези неща. Да, мила, съгласен съм, че трябва. Но аз си давам сметка за своята слабост и зная, че няма да издържа. А и право да ти кажа, нямам абсолютно никаква представа в какво се състоят задълженията на един декан.

— Пфу! — възкликна доктор Грантли.

— Не ми се сърдете, архидяконе! Да не се караме за това, Сюзан. Ако знаехте само колко тежко ми е да ви причиня разочарование, нямаше да ми се сърдите.

Това беше ужасен удар за доктор Грантли. Назначението на мистър Хардинг на този пост беше най-благоприятното възможно решение за него. Макар и да не гледаше отвисоко на тъста си, откакто той бе станал беден, архидяконът предпочиташе близките му хора да не са принудени да изпитват лишения. Много по-приятно щеше да му бъде да види мистър Хардинг декан на Барчестърската катедрала, отколкото енорийски свещеник на „Св. Кътбърт“ и прецентор. А и поражението, което би претърпял архинеприятелят на всичко почтено в Барчестър, този новоизлюпен клерикален парвеню от Ниската църква, само по себе си би струвало едва ли не повече от сана на декана. Мисълта, че този неочакван дар на съдбата можеше да отиде напразно заради абсурдните капризи и болезнените халюцинации на мистър Хардинг, беше просто ужасна. Да видиш чашата поднесена до самите ти устни и да не отпиеш от нея — това беше повече, отколкото доктор Грантли можеше да понесе.

А по всичко изглеждаше, че ще му се наложи да го понесе. Напразни оставаха заплахите и увещанията му. Наистина мистър Хардинг не твърдеше категорично, че ще се откаже от предлаганата му чест, но и с нищо не показваше, че е готов да я приеме. Те продължаваха да настояват, а той продължаваше да твърди, че е напълно неспособен да поеме нови задължения. Напразно архидяконът даваше да се разбере — не можеше все пак да каже това направо, — че няма да има никакви нови задължения. Напразно намекуваше, че във всички по-трудни случаи той, архидяконът, е готов и способен да ръководи слабохарактерния декан. Изглежда, мистър Хардинг си беше втълпил глупавата идея, че това назначение не само е свързано с нови задължения, но и че никой няма правото да го приеме, ако не е твърдо решен да ги изпълнява съвестно.

В края на краищата се разбраха, че мистър Хардинг ще потвърди незабавно получаването на писмото, изпратено от частния секретар на министър-председателя, и ще помоли за отсрочка от два дни, през които да обмисли отговора си. А в течение на тези два дни те отново щяха да обсъдят всичко.

Архидяконът обеща да откара на следващата сутрин мистър Хардинг обратно в Барчестър.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ОСМА

МИС ТОРН СВАТОСВА

Когато мистър Хардинг се завърна в Барчестър, придружен от архидякона, както беше уговорено, там го очакваха други изненадващи новини. По време на пътуването той бе подложен на нестихващ огън от необорими аргументи, имащи за цел да докажат, че негов свещен дълг е да не пречи на бащински грижовното правителство, след като то е решило да го направи декан; ето защо, когато се озова най-после пред вратата на дома си, мистър Хардинг се почувствува напълно объркан. Той просто не знаеше какво да прави, а недоумението му само нарасна, когато намери една бележка от по-малката си дъщеря, която най-настойчиво го молеше да отиде веднага при нея. Но тук ние отново ще трябва да се върнем малко назад.

Слуховете за мистър Еърбин, които донесоха такова огорчение на мисис Грантли, не закъсняха да стигнат и до ушите на мис Торн. Тя също беше много огорчена, че свещеникът на нейната енория е обвинен в преклонение пред една чуждоземна богиня. Тя също считаше, че енорийските викарии трябва да бъдат непременно женени, и с присъщата си добронамерена енергичност веднага напрегна ума си да намери подходяща партия за мистър Еърбин. Според мисис Грантли най-доброто средство за разрешаването на този проблем беше едно нравоучително слово от страна на архидякона. Мис Торн предполагаше, че една млада жена със зестра ще свърши по-добра работа. Като прегледа списъка на неомъжените си приятелки, които не биха имали нищо против да се омъжат и биха били достойни да станат съпруги на провинциален свещеник, тя не можа да намери подходяща кандидатка от мисис Болд и без да губи време, тръгна за Барчестър в деня на голямото изпитание на мистър Слоуп (в същия този ден, в който брат ѝ бе имал удоволствието да се срещне с последната от Нероновците), като покани мисис Болд да им погостува в Улаторн заедно със сина си и дойката.

Мис Торн отпрати покана за един-два месеца, като разчиташе, че ще успее да продължи този срок до края на зимата и по този начин ще даде възможност на мистър Еърбин да се запознае по-отблизо с отредената му бъдеща съпруга. „Ще поканим и мистър Еърбин — каза си тя — и до пролетта те двамата ще се опознаят както трябва, а след година — година и половина, ако всичко върви добре, мисис Болд ще се премести да живее в нашата енория.“ И добрата старица си отпрати заслужена похвала за своето умение да сватосва.

Елинор бе малко изненадана, но в края на краищата обеща да отиде в Улаторн поне за една-две седмици и тръгна за там един ден преди посещението на баща ѝ в Плъмстед.

Мис Торн не искаше да поставя още първата вечер мисис Болд в неудобно положение, като ѝ наложи компанията на нейния бъдещ съпруг, и реши да ѝ предостави няколко часа на разположение, за да свикне с обстановката. На следващата сутрин обаче мистър Еърбин беше вече там. „А сега — каза си мис Торн — трябва да се постарая те двамата да не останат незабелязани един за друг.“ В същия този ден, след вечеря, Елинор с престорено спокойствие, което не успяваше да запази, със сълзи, които не успяваше да сдържи, с вълнение, което не успяваше да потисне, и с радост, която не успяваше да скрие, съобщи на мис Торн, че се е сгодила с мистър Еърбин и затова трябва колкото може по-бързо да се завърне в Барчестър.

Да кажем просто, че мис Торн бе много доволна от успеха на своя план, би означавало да дадем една съвсем слаба представа за вълнуващите я чувства. На моите читатели сигурно се е присънвало някога, че им предстои да направят някакъв непоносимо дълъг преход, да кажем, двадесет или тридесет мили, или да се справят с някаква много трудоемка и тежка задача, но едва хванали се за работа, изведнъж са откривали някакъв начин да свършат всичко само за пет минути, и то без каквито и да било усилия. Мис Торн преживя нещо подобно наяве. Моите читатели вероятно са общували с малки деца и сигурно се е случвало да им обещаят по някакъв повод нещо много приятно, но не веднага, а след няколко месеца. Малките нетърпеливци обаче не искат да чакат и шумно настояват обещаното да им бъде дадено веднага, още преди да са си легнали. На мис Торн ѝ се стори, че нейните деца проявяват същото неблагоприятие. Тя приличаше на неопитен артилерист, който не е пресметнал правилно дължината на

фитила. Барутът бе избухнал твърде рано и горката мис Торн се почувствува като разкъсана на парчета от своя собствен снаряд.

Навремето си мис Торн също бе имала поклонници, но това бяха старомодни джентълмени, в чието държане липсваше всякаква следа от привързаност. Макар че бе останала стара мома, сърцето ѝ невинаги е било непреклонно, но то никога не се бе предавало още при първата атака. Тя имаше намерението да събере един учен свещеник на средна възраст с една почтена вдовица, която навярно би могла да бъде склонена на повторен брак, а се оказа, че е хвърлила искра в буре с барут. Всъщност всичко стана както трябва, но мис Торн беше малко объркана от главоломната бързина на постигнатия успех и може би до известна степен раздражена от прекалената благосклонност на мисис Болд към нейния ухажор.

Тя обаче не каза нищо по този въпрос и приписа всичко на изменилите се нрави на новото време. Техните майки и баби са били може би по-малко прибързани, но всички признаваха, че днес работите се развиват иначе. Изглежда, мислеше си мис Торн, сега и два часа са достатъчни за онова, за което тя в своето невежество е предвиждала дванадесет месеца.

Но ние не можем да съобщим за състоялото се обяснение със същата привързаност. Вече разказахме — може би доста скучно и обстоятелствено — как Елинор се справи с двамата си предишни поклонници в Улаторн, затова сега трябва да разкажем също така подробно, макар и по възможност не толкова скучно, какво се случи между нея и мистър Еърбин.

Не може да се отрече, че когато прие поканата на мис Торн, Елинор не беше забравила, че Улаторн се намира в енорията Св. Юълд. След разговора си със синьората тя мислеше почти непрекъснато за мистър Еърбин и за дадените ѝ съвети. Не можеше — пък и не се опитваше — да убеди себе си, че не са ѝ казали истината. Колкото повече мислеше, толкова повече стигаше до извода, че мистър Еърбин не е безразличен към нея, а когато отиде по-далеч и се запита дали и тя изпитва подобни чувства към него, отговорът не можеше да не бъде положителен. Ако ѝ бе съдено да стане негова спътница в радост и в горест, към чие приятелство трябваше да се стреми, ако не към приятелството на мис Торн? Тази покана бе сякаш предопределена от съдбата и когато научи, че очакват мистър Еърбин да пристигне в

Улаторн на следващия ден, на нея ѝ се стори, че целият свят се е наговорил да ѝ помага. Но нима тя не заслужаваше това? Нима в случая с мистър Слоуп целият свят не бе заговорничил против нея?

Но в Улаторн тя не можа да се почувствува свободно като у дома си. Когато след вечерята мис Торн започна да хвали големите достойнства на мистър Еърбин и намекна, че разпространените зловредни слухове по негов адрес са лишени от всякакво основание, мисис Болд не знаеше какво да отговори. А когато мис Торн отиде още по-далеч и заяви, че домът на свещеника в тяхната енория е най-красивият в цялото графство, мисис Болд си спомни за бъдещото преустройство на столовата, предприето заради бъдещата жрица, и продължи да мълчи, макар ушите ѝ да пламнаха при мисълта, че цял свят знае за нейните чувства към мистър Еърбин. Но какво значение имаше всичко това, ако само можеха да се срещнат и да си кажат онова, което всеки от тях копнееше да сподели с другия?

И тази среща наистина се състоя. Мистър Еърбин пристигна рано през деня и завари двете дами заети с ръкоделието си в гостната. Ако мис Торн знаеше цялата истина, тя би се изпарила веднага от стаята, но възрастната дама не се досещаше какво благодение би им оказала с излизането си и остана на сладки приказки с тях, докато настъпи време за обед. Мистър Еърбин не беше способен да говори за друго, освен за красотата на синьора Нерони и насочваше всеки разговор към семейство Станъп. Това беше много тягостно за Елинор и не особено приятно за мис Торн. И все пак подобно неприкрито възхищение беше сигурно доказателство за неговата невинност.

След това те обядваха и мистър Еърбин отиде да изпълни някои свои енорийски задължения, а Елинор и мис Торн решиха да се поразходят.

— Мислите ли, че синьора Нерони е наистина толкова очарователна, колкото твърдят всички? — попита Елинор, когато бяха тръгнали да се прибират.

— Тя е много красива, действително много красива — отвърна мис Торн, — но не мисля, че някой я намира за очарователна. Тя е жена, която привлича към себе си погледите на всички мъже, но много малко биха поискали да я въведат в дома си, дори ако беше свободна и здрава.

Тези думи бяха донякъде утешителни за Елиноор. Когато се прибраха в къщи, тя остана в гостната сама, а на свечеряване при нея влезе мистър Еърбин.

Отиваше си един великолепен ден в началото на октомври. Елиноор бе седнала до прозореца и четеше роман, използвайки последната дневна светлина. В камината гореше огън, но още не бяха настъпили такива студове, които да го направят привлекателен. От мястото си Елиноор можеше да наблюдава залеза, затова не беше много съсредоточена върху книгата.

При своето влизане мистър Еърбин застана според обичая си с гръб към камината и произнесе няколко банални фрази за хубавото време, докато събираше мъжество, за да започне по-съдържателен разговор. Едва ли може да се твърди, че в тази минута той беше вече решил да направи предложение на Елиноор. Мъжете, доколкото ни е известно, рядко взимат подобни предварителни решения. Наистина мистър Слоуп и мистър Станъп бяха постъпили точно по обратния начин, но обикновено джентълмените правят предложение, без предварително да са взели твърдо решение за това. Така стояха нещата и с мистър Еърбин.

— Залезът е великолепен — отвърна Елиноор, която се стараеше да поддържа разговора на избраната от него непоносимо банална тема.

Мистър Еърбин не можеше да види залеза от мястото си пред камината, затова беше принуден да се приближи до нея.

— Наистина очарователен — отбеляза той, като скромно се държеше на такова разстояние, че да не се докосва до воланите на роклята ѝ. С това темата изглеждаше изчерпана и след като погледна мълчаливо сиянието на залязващото слънце, той се върна до камината.

Елиноор си даде сметка, че не може да започне разговора сама. Първо, не знаеше какво да каже; думите, за разлика от други случаи, просто не ѝ идваха на езика. Освен това чувствуваше, че всеки момент може да се разплаче.

— Харесва ли ви Улаторн? — попита мистър Еърбин от безопасно отдалеченото си място до камината.

— Да, много ми харесва!

— Нямам предвид мистър и мис Торн, знам, че ги харесвате, а стила на къщата. Тези старинни сгради и старомодни паркове крият някакво особено очарование за мен.

— Харесвам всичко старинно — каза Елинор. — Старинните неща са толкова по-естествени.

— Не зная — каза с лека насмешка мистър Еърбин. — Може да се приведат много доводи както в полза на това становище, така и против него. Странно е, че хората не могат да съгласуват мнението си по един въпрос, който засяга толкова отблизо всички ни и изглежда толкова очевиден. Някои считат, че ние се движим бързо към съвършенство, а други предполагат, че добродетелността загива безвъзвратно.

— А вие, мистър Еърбин, какво мислите вие? — попита Елинор. Бе малко изненадана от тона, който се прокрадна в разговора, но същевременно почувствува облекчение, че той каза нещо, на което тя можеше да отговори, без да издаде вълнението си.

— Какво мисля аз ли, мисис Болд? — Мистър Еърбин подрънкваше монетите в джобовете на панталоните си и както видят, така и думите му не показваха, че в неговите гърди бушува любовен плам. — Голямата беда на моя живот се състои в това, че нямам твърдо мнение по най-съществените въпроси. Все мисля и мисля и всеки път стигам до различни изводи. Не мога да кажа дали ние сме по-верни от бащите си на онези светли надежди, към чието осъществяване според собствените си думи се стремим.

— Според мен с всеки изминал ден светът се отдалечава все повече от духовното — каза Елинор.

— Това е, защото сега вие виждате повече неща, отколкото сте виждали в ранната си младост. Но едва ли трябва да съдим по онова, което виждаме — та ние виждаме толкова малко. — Настъпи кратка пауза, през време, на която мистър Еърбин продължи да дрънка със своите шилинги и крони. — Ако се осланяме на Свещеното писание, нямаме право да мислим, че Творецът би допуснал човечеството като цяло да се върне назад.

Елинор, чиито мисли бяха твърде далеч от съдбините на човечеството като цяло, не отговори нищо. Чувствуваше се много недоволна от себе си. Не можеше да прогони от мислите си онова, за което синьората й бе говорила по такъв странен начин, макар и да разбираше, че докато не го направи, няма да й се удаде да разговаря естествено и непринудено с мистър Еърбин. Много държеше да скрие

от него своето вълнение, но чувствуваше, че стига да я погледне, той веднага ще разбере смущението ѝ.

Но мистър Еърбин не я погледна, а вместо това се дръпна до камината и започна да се разхожда из стаята. Елинор се зае решително с книгата си, но не можа да прочете нищо, защото в очите ѝ се появи сълза, която въпреки всичките ѝ усилия скоро се търкулна по бузата ѝ. Щом мистър Еърбин се обърна с гръб към нея, тя бързо я изтри, но веднага на нейното място се появи друга. Те не бликнаха като порой, който би я издал незабавно, а извираха една по една, като самотни вестоносци. Мистър Еърбин не се заглеждаше много в нейното лице и тези сълзи останаха незабелязани.

Той прекоси стаята четири-пет пъти, преди да заговори отново, и Елинор остана да седи мълчалива, склонила глава над книгата. Тя се страхуваше, че няма да успее да овладее сълзите си, и вече търсеше под какъв предлог да се измъкне от стаята, когато мистър Еърбин неочаквано спря и се изправи срещу нея. Той не се приближи, а остана да стои сред гостната и като мушна ръцете си под опашките на фрака, започна своята изповед.

— Мисис Болд — каза той, — трябва да ви помоля да ми простите голямата обида, която ви нанесох.

Сърцето на Елинор заби така лудо, че тя не посмя да му каже да не се безпокои, тъй като не я е обидил с нищо. И мистър Еърбин продължи:

— Много мислих за това оттогава и сега си давам сметка, че не съм имал никакво право да ви задам въпроса, с който се обърнах навремето към вас. Това беше неделикатно от моя страна, а може би и некавалерско. Никакво приятелство между мен и вашия зет, доктор Грантли, не би могло да оправдае тази моя дързост. Нито пък съществуващото между нас двамата познанство. (Думата „познанство“ смрази сърцето на Елинор: нима това ѝ бе отредила съдбата?) Ето защо смятам, че трябва най-покорно да ви помоля за извинение, което и правя в момента.

Какво можеше да отговори Елинор? Трудно ѝ беше да каже каквото и да е, защото плачеше, но все пак трябваше да каже нещо. Много ѝ се искаше да отговори ласкаво и кротко, при това, без да се издаде. Никога в живота си не беше изпитвала такава трудност да намери необходимите думи.

— Но аз съвсем не съм се почувствувала обидена, мистър Еърбин.

— О, не може да не сте се обидили! Иначе нямаше да бъдете вие. Бяхте толкова права да се обидите, колкото аз бях неправ да ви задам този въпрос. Просто не мога да си простя това, но се надявам да чуя, че ми прощавате.

Елинор не можеше вече да говори спокойно, въпреки че все още криеше сълзите си, и мистър Еърбин, който бе замълчал в напразно очакване на нейния отговор, тръгна към вратата. Тя почувствува, че би било крайно безсърдечно да му позволи да си отиде така, затова стана от мястото си, докосна леко ръката му и каза:

— О, мистър Еърбин, не си отивайте, преди да съм ви отговорила! Разбира се, че ви прощавам. И вие знаете това.

Той хвана ръката, която се бе докоснала така нежно до лакътя му, и погледна Елинор съсредоточено в очите, сякаш се опитваше да прочете в тях като в книга цялата си по-нататъшна съдба. Лицето му бе изпълнено с такава печална сериозност, че Елинор не можа да понесе неговия поглед. Тя сведе очи към килима, престана да сдържа сълзите си и остави ръката си в неговата.

Двамата останаха така не повече от минута, но това време беше достатъчно, за да се запечата завинаги в паметта им. Елинор беше вече сигурна, че е обичана: никакви думи, колкото и красноречиви да са те, не биха могли да бъдат по-убедителни от този напрегнат, изпълнен с тъга поглед.

Но защо я гледаше така? Защо не ѝ казваше нищо? Нима чакаше тя да направи първата стъпка?

Всъщност дори мистър Еърбин, дори и той, който толкова малко познаваше жените, разбра, че е обичан. Трябваше само да каже една дума, и всичко това щеше да бъде завинаги негово — тази неизразима прелест, тези винаги красноречиви, макар и неми в момента очи, тази сияйна женственост и живата любеща душа, която го бе пленила още в деня на първото му посещение в новата енория. Всичко това би могло да стане и щеше да стане само негово. Иначе тя в никакъв случай не би оставила ръката си толкова дълго в неговата. Трябваше да каже само една дума. Но точно това беше най-трудното. Дали една минута би стигнала? Не, сигурно една минута бе малко.

— Мисис Болд... — каза най-после мистър Еърбин и веднага млъкна.

След като той не се решаваше да заговори, как би могла да направи това тя? Бе я нарекъл с фамилното ѝ име — така, както би се обърнал към нея и един съвсем непознат човек! Тя отдръпна ръката си и направи една крачка към мястото си до прозореца.

— Елиноор! — тихо прошепна той, сякаш едва бе събрал смелост да даде воля на чувствата си, сякаш все още се страхуваше да не я оскърби със своята дързост.

Тя бавно вдигна глава и го погледна кротко, почти жално. Във всеки случай на лицето ѝ нямаше и следа от гняв, който би могъл да го спре.

— Елиноор! — извика този път той и в следващия миг я притискаше вече до гърдите си.

Как стана това, кой от тях се бе престрашил пръв, дали тя самата се бе хвърлила в обятията му, покорена от нежността на неговия глас, или пък той я бе привлякъл към себе си със смелост, която едва ли би могла да ѝ се стори оскърбителна — никой от тях не знаеше, а и аз не се наемам да твърдя. Между тях бе възникнала такава вътрешна близост, че едва ли не всяко тяхно движение беше общо. Сега те бяха станали едно — една плът, един дух, един живот.

— Елиноор, моя скъпа Елиноор, съпруго моя!

Тя го погледна плахо през сълзи, а той се наведе над нея и докосна челото ѝ с устни — тези девствени устни, които от времето, когато над тях бе поникнал първият мъх, не бяха изпитвали сладостния допир до женска буза.

Бяха ѝ казали, че нейното „да“ трябва да бъде „да“, а нейното „не“ — „не“, но нямаше нужда да произнася нито едното, нито другото. Тя съобщи на мис Торн, че се е сгодила за мистър Еърбин, но никой от тях не бе споменал думата „годеж“, нито бе изрекъл любовна клетва.

— А сега ме пуснете — каза тя, — пуснете ме, моля ви. Толкова съм щастлива, че нямам сили да остана повече при вас. Оставете ме за малко сама.

Мистър Еърбин не се опита да я задържи, не я целуна повторно, не потърси устните ѝ. А би могъл да го направи, ако искаше. Сега тя му принадлежеше изцяло. Той отдръпна ръката си от кръста ѝ —

ръката, която тръпнеше с един блажен, непознат до този момент за него трепет — и я пусна да си отиде. Елинонр изтича като сърна към стаята си, завъртя райбера и се отдаде с цялото си същество на изпълващото я любовно щастие. Почти боготвореше този човек, който тъй смирено ѝ бе поискал прошка. А сега той беше вече неин! Ах, как хлипаше, ридаеше и се смееше, докато си спомняше за надеждите, страховете и притесненията от последните няколко седмици!

Мистър Слоуп! Как можаха да помислят, че тя — неговата избраница! — би могла да се свърже с мистър Слоуп! Как посмяха да кажат това и на него, съвсем ненужно да изложат светлото ѝ щастие на такава опасност! И тя радостно се усмихна при мисълта за всичко онова, с което можеше да го дари. Наистина той нямаше нужда от нищо, но колко приятно щеше да ѝ бъде да раздава тези дарове!

Елинонр стана и позвъни на дойката, тъй като нямаше търпение да разкаже на малкото си момченце за неговия нов баща. И тя наистина намери думи да излее душата си. Помоли жената да излезе, за да остане насаме със сина си, и докато той лежеше на леглото с разперени ръчички, тя започна да обяснява на нищо неразбиращото момченце какъв чудесен човек бе избрала да бди над неговото детство.

Но Елинонр не можеше да бъде истински щастлива, докато мистър Еърбин не притиснеше детето до гърдите си сякаш в знак, че го осиновява. Щом тази мисъл ѝ се мярна в главата, тя взе бебето на ръце, отвори вратата на стаята си и бързо изтича към гостната. По шума от стъпките му разбра, че е още там, и от пръв поглед се убеди, че при него няма никой. Поколеба се за миг, но после влезе бързо със скъпоценния си товар.

Мистър Еърбин я пресрещна по средата на стаята.

— Ето! — каза Елинонр, задъхана от бързане. — Ето, вземете го... вземете го и го обичайте!

Мистър Еърбин пое малчугана от ръцете ѝ, целуна го няколко пъти и призова божията благословия над него.

— Ще ми бъде като роден син... съвсем като роден син — каза той. Елинонр се наведе да вземе детето, целуна бързо ръката, която го държеше, и избяга в стаята си със своето съкровище.

Ето как бе спечелена за втори път по-малката дъщеря на мистър Хардинг. На вечерята и тя, и мистър Еърбин не бяха много разговорливи, но мълчанието им мина незабелязано. След вечеря,

както вече споменахме, тя разказа на мис Торн за случилото се. На другата сутрин Елинон се върна в Барчестър, а мистър Еърбин се отправи да съобщи последните новини на архидякона. Тъй като доктор Грантли не си беше в къщи, той се задоволи да уведоми мисис Грантли, че скоро ще има честта да стане неин зет. Тя изпадна във възторг от новината и го прие много по-радушно, отколкото го бе приемала досега самата Елинон.

— Боже господи! — възкликна тя (това явно беше общоприетото възклицание в Плъмстед). — Горката Елинон! Милата ми Елинон! Каква чудовищна несправедливост бе извършена с нея! Но сега всичко ще се поправи. — Тук тя си спомни за синьората и помисли: „Как само лъжат хората!“

Но в този случай хората не бяха излъгали.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА ВЕЛЗЕВУЛ

Докато излизаше от столовата заедно с мис Торн, Елинон нямаше никакво намерение да я посвещава в тайната си, но когато седна до старата дама на дивана, думите сякаш сами излязоха от устата ѝ. Елинон не умееше да се преструва и не можеше да продължи да говори за мистър Еърбин като за чужд човек, след като той изпълваше цялото ѝ сърце. Когато мис Торн, придържайки се с деликатна настойчивост към своя план, попита младата вдовица дали според нея на мистър Еърбин не му е време да се ожени, не ѝ оставаше друго, освен да си признае всичко.

— Мисля, че да — отвърна Елинон малко смутено, но мис Торн започна да развива мисълта си и тя добави: — О, мис Торн, той скоро ще се ожени: ние сме сгодени.

Мис Торн знаеше много добре, че сутринта, докато се разхождаше с мисис Болд, тя все още не беше сгодена. Освен това всичко, което беше чула дотогава, ѝ даваше пълно основание да предполага, че за този годеж не бе ставало и дума. Затова, както вече споменахме, бе малко изненадана, но независимо от това прегърна гостенката си и най-сърдечно я поздрави.

Тази вечер Елинон не намери удобен случай да поприказва с мистър Еърбин — освен за такива неща, които можеха да чуят всички, а те не бяха много. Мис Торн положи големи усилия да ги остави насаме, но мистър Торн, който не знаеше нищо за случилото се, заедно с още един гостенин, негов приятел, напълно провалиха добрите ѝ намерения. И горката Елинон трябваше да се прибере в спалнята си, без да е получила ново доказателство за привързаност от страна на своя любим. Впрочем нейното душевно състояние съвсем не будеше съжаление.

На следващата сутрин тя стана рано с надеждата, че като слезе долу малко преди обичайното време за закуска, ще завари мистър Еърбин сам в столовата. Нали и той би могъл да си помисли, че една

такава среща е възможна? Ето защо Елинор беше напълно облечена цял час преди да започне утринната молитва. Но не слезе веднага, тъй като се страхуваше да не се покаже прекалено нетърпелива за срещата със своя любим, макар че нетърпението ѝ — Бог и бе свидетел! — беше наистина голямо. Затова седна до прозореца и като поглеждаше непрекъснато към часовника, започна да се занимава с малкия, докато не прецени, че вече може да слезе.

Като се озова пред вратата на столовата, тя спря за момент, колебаейки се дали да натисне дръжката, но до нея достигна гласът на мистър Торн и това сложи край на колебанията ѝ. Планът ѝ се бе провалил и сега вече можеше да влезе без никаква опасност за доброто си име. Мистър Торн и мистър Еърбин бяха застанали до камината и обсъждаха достойнствата на Велзевул — любимия жребец на мистър Торн. Всъщност обсъждаше ги мистър Торн, а мистър Еърбин го слушаше. Това забележително животно бе ожулило подрязаната си опашка о стената на конюшната, с което причини големи безпокойства на главния коняр на Улаторн. Ако Елинор се беше забавила още само една минута, мистър Торн щеше да бъде вече в конюшната.

Като видя гостенката си, мистър Торн потисна своята тревога. Велзевул трябваше да мине без него. Но разговорът между тримата никак не вървеше и в края на краищата домакинът не издържа състоянието на мъчителна неизвестност по отношение на своя любимец, поднесе най-изискано извиненията си на мисис Болд и побърза да излезе. Когато вратата зад него се затвори, Елинор почти съжали, че си бе отишъл. Не че се страхуваше от мистър Еърбин, но все още не знаеше как да се държи с него.

Но той скоро разсея нейното смущение: приближи се до нея, хвана я за двете ръце и каза:

— И така, Елинор, ние с вас ще станем мъж и жена. Нали?

Тя вдигна поглед към лицето му и сви устни за едносричен отговор, но не произнесе нито звук. Мълчанието ѝ обаче не му попречи да прочете повече от ясно нейното съгласие в очите ѝ.

— Това означава голямо доверие — каза той, — много голямо доверие.

— Да-да — отвърна Елинор, която го разбра посвоему. — Много, много голямо доверие. И аз ще направя всичко, което е по силите ми, за да се окажа достойна за него.

— Аз също ще направя всичко по силите си, за да се окажа достоен за него — с голяма тържественост заяви мистър Еърбин.

Той я прегърна през кръста, вперил поглед в огъня, а тя склони глава на рамото му и остана да стои така, много доволна от мястото си. И двамата мълчаха — не чувствуваха нужда от думи. Всичко необходимо беше вече казано. Елинор бе произнесла посвоему еднозначното си „да“ и това беше напълно достатъчно за мистър Еърбин.

Сега им оставаше само да се наслаждават на увереността си в своята взаимна любов. А колко голяма е тази наслада! Колко по-силна е тя от всички радости, които Бог е отредил на своите творения! А за женското сърце тя е двойно по-прекрасна!

Когато бръшлянът намери своята кула, когато изящният жасмин намери своята здрава стена, колко пищно се разрастват тези паразитни растения! Те не са създадени да протягат сами клонките си към небето и да понасят без всякаква защита лятното слънце и зимните бури. Оставени сами на себе си, те се разстилат по земята и линейт в глухата сянка, незабелязани от никого. Но щом намерят твърда опора, веднага ги осенява чудна красота — всемогъща и всевластна! Какво е кулата без своя бръшлян или високата градинска стена без жасмина, който ѝ придава прелест и благоухание? Без орловите нокти живият плет си остава най-обикновена ограда.

Все още съществува мнението, макар и вече преодоляно донякъде от силата на човешката природа, че жената трябва да изпитва срам от любовта си и има право да я признае едва тогава, когато тази любов се превърне в съпружески дълг. Ние с радост ще провъзгласим едно друго схващане. Жената трябва да се гордее със своята любов, но нека тази любов бъде такава, че тя наистина да има правото да се гордее с нея.

Елинор се гордееше с любовта си и чувствуваше (при това с пълно основание), че наистина има с какво да се гордее. Можеше да остане така, склонила глава на рамото му, часове наред, ако съдбата и мистър Торн не ѝ бяха попречили. С всяка секунда тя се притискаше по-силно и по-силно в обятията му, изпълнена с все по-голяма увереност, че истинското ѝ място е именно тук. Какво значение имаха сега за нея надменността на архидякона, студенината на сестра ѝ или слабоволието на любимия ѝ баща? Какво я интересуваше двуличието

на приятели като Шарлот Станъп? Тя бе намерила надежден щит, който да я пази от всяко зло, верен кормчия, който да я преведе невредима през всички плитчини и подводни скали. Щеше да свали тежкото бреме на независимостта и отново да заеме положението, подобаващо на една жена, заедно със задълженията на вярна и любеща съпруга.

Той също беше повече от доволен. И двамата се взираха внимателно в огъня, сякаш се опитваха да прочетат там бъдещата си съдба, докато най-после Елинор отново го погледна в лицето и с усмивка каза:

— Колко си тъжен само! (Той наистина беше ако не тъжен, то поне много сериозен.) Колко си тъжен, мили!

— Тъжен ли? — каза той, взрян в очите ѝ. — Не, напротив!

Нежните ѝ, изпълнени с любов очи бяха обърнати към него и тя посрещна с ласкава усмивка отговора му. Изкушението беше прекалено силно дори за подчертаната скромност на мистър Еърбин и като се наведе над нея, той притисна устните си към нейните.

Много скоро след това се появи мистър Торн и двамата годеници бяха щастливи да научат, че опашката на Велзевул не е сериозно пострадала.

Мистър Хардинг имаше намерение да тръгне за Улаторн веднага след своето завръщане в Барчестър, за да си осигури подкрепата на дъщеря си в замисления от него бунт срещу архидякона във връзка с предложението на министър-председателя, но това пътуване му бе спестено от новината, че мисис Болд се е завърнала неочаквано в къщи. Като прочете краткото ѝ писмо, той веднага тръгна за дома ѝ, където тя вече го очакваше.

Колко много имаха да си кажат един на друг и колко сигурни бяха, че новините им ще бъдат голяма изненада за другия!

— Мила, толкова исках да те видя — каза мистър Хардинг, като целуна дъщеря си.

— О, татко, толкова неща имам да ти казвам! — рече дъщерята, отвърщайки на целувката му.

— Мила моя, предложиха ми да стана декан! — заяви мистър Хардинг и неочакваната новина попречи на Елинор да продължи.

— О, татко! — извика тя от радост, забравила за миг своята любов и своето щастие. — О, татко, възможно ли е? Мили татко, колко

пълно е сега щастието ми!

— Но аз мисля, мила, че ще трябва да откажа.

— Ах, татко!

— Сигурен съм, че ще се съгласиш с мен, Елинор, като ти обясня всичко. Знаеш, мила, колко съм стар. Ако доживея до...

— Но, татко, трябва да ти кажа нещо и за себе си.

— Слушам те, мила.

— Само не зная как ще го приемеш.

— Да приема какво?

— Ако не се зарадваш, ако това не те направи щастлив, ако не одобриш решението ми, моето сърце ще бъде разбито.

— Щом работата е такава, Нели, разбира се, че ще го одобря.

— Не, страх ме е, че няма да го одобриш. Толкова ме е страх! Но не може да не се съгласиш, че съм най-щастливата жена на божия свят!

— Така ли, мила? Тогава аз мога само да се радвам заедно с тебе. Хайде, Нели, кажи ми какво е станало!

— Мисля да...

Мистър Хардинг я отведе до дивана, седна до нея и я хвана за ръцете.

— Мислиш да се омъжиш, Нели, така ли?

— Да — отвърна тихо тя. — Тоест, ако ти одобряваш избора ми. — И тя се изчерви, като си спомни обещанието, което му бе дала съвсем неотдавна и за което бе напълно забравила при обяснението си с мистър Еърбин.

Мистър Хардинг се замисли кой ли би могъл да бъде мъжът, когото ще трябва да приветствува като свой зет. Преди една седмица щеше да е сигурен кое име му предстоеше да чуе. И щеше да даде своята благословия, макар и със свито сърце. Сега знаеше, че това в никакъв случай не можеше да бъде мистър Слоуп, но нямаше понятие кой би могъл да заеме неговото място. За момент помисли, че избраникът е Бърти Станъп, и изстина.

— Е, Нели?

— О, татко, обеща ми, че ще го обикнеш... заради мене.

— Но хайде, Нели, казвай кой е!

— Нали ще го обикнеш, татко?

— Мило мое дете, как мога да не обикна човека, когото обичаш ти?

Тогава Елинор му пошепна на ухото името на мистър Еърбин.

Ничие друго име не би могло да учуди и да зарадва повече мистър Хардинг. Ако бе търсил из цял свят зет по своя вкус, нямаше да намери по-добър от мистър Еърбин. Той беше свещеник; енорията му се намираще в съседство; принадлежеше към онзи кръг, към който бяха насочени всички лични симпатии и предпочитания на мистър Хардинг; беше близък приятел на доктор Грантли; освен това за самия него мистър Хардинг бе чул само хубави неща. И все пак изненадата му беше толкова голяма, че му попречи да даде незабавно израз на радостта си. Никога не бе мислил за мистър Еърбин като за възможен съпруг на своята дъщеря, изобщо не предполагаше, че двамата могат да изпитват чувства един към друг. Опасяваше се, че дъщеря му, която не можеше да понася нетърпимостта и високомерието на архидякона, е враждебно настроена към свещеници от рода на мистър Еърбин. Ако го бяха поканили да си избере зет, той сигурно би посочил мистър Еърбин, но ако му бяха предложили да отгатне кой би могъл да бъде избраникът на дъщеря му, никога не би се сетил за него.

— Мистър Еърбин ли? — извика той. — Не може да бъде!

— О, татко, за бога, не казвай нито дума против него! Ако ме обичаш, не говори нищо лошо по негов адрес. Ах, татко, това е вече решено и не бива да се отменя... ах, татко!

Колко бързо забравяше Елинор! Къде остана обещанието ѝ, че няма да си избере съпруг без одобрението на своя баща? Бе избрала сама и сега настояваше тон да приеме свършения факт.

— О, татко, той е толкова добър! И благороден, и благочестив, и великодушен — има всички качества, които правят един човек добър! — И тя се притисна към баща си, умолявайки го да се съгласи с нея.

— Нели, детето ми, дъще моя! Всичко това е вярно: той е благороден, добър, великодушен човек — има всички качества, които могат да накарат една жена да го обича и един мъж да му се възхищава. Той ще ми бъде като син, като мой собствен син. Ще ми бъде тъй скъп, както си и ти. Нели, детето ми, мое щастливо, щастливо дете!

Не е необходимо да проследяваме по-нататъшния им разговор. Постепенно те се върнаха към въпроса за назначаването на нов декан. Елинор се опита да докаже на баща си, както бяха направили преди нея сестра ѝ и архидяконът, че възрастта му не е никаква пречка да

стане чудесен декан, но сега тези доводи му се струваха още по-малко убедителни. Той почти не отговаряше, само седеше мълчалив и умислен. От време на време целуваше дъщеря си и казваше „да“ или „не“, или „точно така“, или „е, мила, с това не мога напълно да се съглася“, но тя така и не успя да го въвлече в сериозен разговор дали „да бъде, или да не бъде“ декан на Барчестърската катедрала. За нея и нейното щастие, за мистър Еърбин и неговите достойнства бе готов да говори толкова, колкото пожелае Елинор — а нека бъдем искрени, това не беше малко, — но не искаше да каже нито дума повече за предложението му пост. Беше му хрумнала нова идея: защо декан да не стане мистър Еърбин?

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТА

АРХИДЯКОНЪТ Е ДОВОЛЕН ОТ ПОЛОЖЕНИЕТО НА НЕЩАТА

По пътя за Барчестър мистър Хардинг дълго убеждаваше архидякона, че всички техни прогнози във връзка с мистър Слоуп и Елинор са били лишени от всякакво основание. Той обаче се убеди, че няма да е никак лесно да разколебае вярата на зет си в собствената му прозорливост. Доктор Грантли беше уверен, че разполага с толкова преки и недвусмислени доказателства за своята правота, потвърдени на всичко отгоре от такъв голям брой косвени улики, че отначало се усъмни в думите на мистър Хардинг, когато той му предаде с какво възмущение е посрещнала това предположение Елинор. В края на краищата трябваше да отстъпи, но не без уговорки. Архидяконът заяви с болка на сърце, че сега за сега ще гледа на предишното си мнение като на грешка, но стори това с такава предпазливост, че си запази правото, ако някога Елинор стане все пак мисис Слоуп, да може да каже: „Е, какво ви разправях? Спомнете си на какво мнение бяхте вие и на какво — аз; и запомнете за в бъдеще, че бях напълно прав по този въпрос — както впрочем и по всички останали.“

Но в своята отстъпчивост той все пак стигна дотам, че обеща да посети Елинор и пристигна в самия разгар на нейния разговор с мистър Хардинг, който имаше толкова много да съобщи и да изслуша, че забрави да предупреди Елинор за очакващата я чест. Ето защо тя съвсем не беше готова да се срещне със зет си, когато чу гласа му във вестибюла.

— Но това е архидяконът! — възкликна тя и скочи на крака.

— Да, мила. Той ме помоли да те предупредя, че ще дойде да те види, но право да си кажа, съвсем забравих за това.

Елинор избяга от стаята въпреки настоятелните молби на баща си. В тези първи часове на своята радост тя нямаше никакво желание да слуша извиненията и поздравленията на архидякона. Той щеше да

говори толкова много и толкова скучно! Затова, когато бе въведен в гостната, архидяконът завари там само мистър Хардинг.

— Трябва да извините Елинол — каза мистър Хардинг.

— Има ли нещо? — попита доктор Грантли, който веднага реши, че цялата истина за мистър Слоуп е излязла най-после наяве.

— Да, има. Чудя се дали това няма да бъде голяма изненада за вас.

По изражението на тъста си архидяконът разбра, че съвсем не става въпрос за мистър Слоуп.

— Не — отвърна той, — в никакъв случай. Нищо вече не може да ме изненада.

В наши дни много хора подобно на архидякона се придържат (или се правят, че се придържат) към принципа *nil admirari*^[1]. Но ако се съди по техния вид, те се поддават точно толкова на внезапни емоции, колкото техните дядовци и баби.

— Какво според вас е направил мистър Еърбин?

— Мистър Еърбин? Надявам се, нямате предвид дъщерята на Станъп?

— Не, нямам предвид тази жена — отговори мистър Хардинг, доволен от своето остроумие.

— Не тази ли? Значи, е замесена друга някоя жена? Защо мълчите, ако знаете нещо? Не мога да понасям този вид загадки и тайни.

— Това няма да остане тайна за вас, архидяконе, въпреки че засега не бива да му се дава по-широка гласност.

— И така?

— Обещайте, че няма да кажете на никого. Освен, разбира се, на Сюзан.

— Глупости! — извика архидяконът, който започваше вече да губи търпение. — Не е възможно да знаете някаква тайна за мистър Еърбин!

— Освен една — той и Елинол са сгодени.

Лицето на архидякона говореше повече от ясно, че той не вярва нито дума от всичко това.

— Мистър Еърбин! Невъзможно!

— Във всеки случай точно това ми каза Елинол преди малко.

— Невъзможно! — повтори архидяконът.

— Е, аз не го намирам за невъзможно. Бях наистина изненадан, но от това не следва, че е невъзможно.

— Сигурно се е заблудила.

Мистър Хардинг го увери, че няма никаква грешка, че мистър Еърбин (както ще научи, когато се върне в къщи) е бил вече в Плъмстед, за да съобщи новината, за която знае и мис Торн, и че, с една дума, годежът е напълно действителен.

— Боже господи! — можа само да каже архидяконът, крачейки из гостната на Елинор. — Боже господи! Боже господи!

Тези възклицания бяха сигурен признак, че той най-после е повярвал — поне до такова заключение стигна мистър Хардинг, и то с пълно право. Първото от тях очевидно изразяваше известно неудоволствие от научената новина, второто показваше просто учудване, а в тона на третото мистър Хардинг долови, както му се стори, определено задоволство.

Точно такива наистина бяха преживяванията на архидякона. Той не можеше да не изпита неудоволствие, като разбра колко погрешни са били всичките му предположения. Ако бе му хрумнала щастливата мисъл сам да предложи този брак, когато за първи път посрещна мистър Еърбин в Плъмстед, славата му на мъдър и проникателен човек би получила такова потвърждение, че щеше да се изравни едва ли не с тази на Соломон. И защо не се бе сетил за това? Нима не можеше да предвиди, че като стане енорийски свещеник, мистър Еърбин ще поиска да се ожени? Той бе предвидил, че Елинор иска да се омъжи, но как не можа да съобрази, че мистър Еърбин има много по-големи шансове да ѝ хареса, отколкото мистър Слоуп? Архидяконът разбра, че е бил на погрешен път, и не можа естествено да превъзмогне веднага своето смущение.

Голяма беше и изненадата му. Колко хитро се бяха държали пред него тези гълъбчета! Как само го бяха измамили! Той бе чел поучения на Елинор заради въображаемото ѝ увлечение по мистър Слоуп, докато в същото това време тя е била влюбена в неговото собствено протеже мистър Еърбин, и бе доверил на същия този мистър Еърбин опасенията си от брачните планове на мистър Слоуп. Не е ли съвсем естествено, че архидяконът беше изненадан!

Но имаше и много сериозни причини да бъде доволен. Този брак сам по себе си можеше да разреши всичките му затруднения. На първо

място, увереността, че мистър Слоуп няма никога да стане негов роднина, беше вече немало облекчение. Второ, мистър Еърбин беше по-подходящ от всеки друг за ролята на един толкова близък родственик. Но най-голяма радост изпитваше при мисълта, че този брак е жесток удар за мистър Слоуп. Така той оставаше без желаната от него съпруга, вече се носеха слухове, че е много вероятно да загуби мястото си в двореца, а ако мистър Хардинг не беше толкова упорит, и най-голямата опасност щеше да бъде избягната. В такъв случай можеше да се очаква, че мистър Слоуп ще признае поражението си и ще се махне завинаги от Барчестър. Тогава архидяконът ще може най-после отново да диша с пълни гърди.

— Виж ти, виж ти! — каза той. — Боже господи! Боже господи!

Тонът на петото възклицание окончателно убеди мистър Хардинг, че архидяконът е наистина доволен.

И тогава бавно, постепенно и тактично мистър Хардинг изложи своя нов план. Защо мистър Еърбин да не стане декан?

Бавно, постепенно и не без колебания доктор Грантли започна да възприема гледната точка на своя тъст. Колкото и да ценеше мистър Еърбин, колкото и искрено да се възхищаваше от богословските дарби на този джентълмен, той не би одобрил една стъпка, която би лишила тъста му от заслуженото повишение, ако съществуваше и най-малката надежда да го склони да приеме това повишение. Но архидяконът бе имал вече случай да се убеди в упоритостта, с която мистър Хардинг беше способен да се придържа към своето собствено становище въпреки съветите на всичките си приятели. Той разбираше достатъчно добре, че нищо не би могло да склони този кротък, отстъпчив човек да заеме предлагания му висок пост, ако счита, че не бива да го заема. Имайки предвид всичко това, и той си зададе въпроса: „Защо наистина мистър Еърбин да не стане декан на Барчестърската катедрала?“ Накрая двамата се споразумяха да заминат за Лондон с първия утрешен влак, като по пътя се отбият за малко в Оксфорд. Предполагаха, че съветът на доктор Гуин би могъл да им бъде полезен.

След този разговор архидяконът побърза да се прибере в Плъмстед, за да се приготви за пътуването. Денят беше чудесен и той пристигна в Барчестър в открита двуколка. Докато се движеше по Хай Стрийт, на едно кръстовище видя мистър Слоуп. Ако не беше успял да спре навреме, щеше да го прегازی. Двамата не бяха разговаряли от оня

паметен ден в кабинета на епископа. И сега не си проговориха, но размениха красноречиви погледи, а изразът върху лицето на мистър Слоуп беше още по-нагъл, тържествуващ и предизвикателен от всякога. Ако не беше сигурен в обратното, доктор Грантли вероятно би останал с впечатлението, че неговият враг се е домогнал до деканския пост, съпругата и всички високи почести, към които се стремеше. Всъщност мистър Слоуп бе загубил абсолютно всичко, а и епископът току-що се бе отказал от неговите услуги.

На излизане от града архидяконът мина през така добре познатите му порти на Хайрамовото старопиталище. Там стоеше неугледна селска каруца, натоварена с неугледни мебели, а около нея се суетеше мисис Куивърфул — не в официалните си неделни дрехи, не много спретната, с доста оръфано боне и шал, с една дума — твърде далеч от представата за очарователно женско изящество. Тя беше погълната от преместването в новия дом и бе току-що изтичала да посрещне каруцата, без да очаква, че някой би могъл да стане свидетел на пристигането на семейното ѝ имущество. Архидяконът се бе появил съвсем изневиделица.

Мисис Куивърфул се познаваше много бегло с доктор Грантли и неговото семейство. Архидяконът, разбира се, познаваше всички свои подчинени свещеници, а и почти всички свещеници в епархията, както до голяма степен и техните семейства. Често му се бе налагало да разговаря по работа с мистър Куивърфул, но почти не се бе срещал с жена му. Този път обаче настроението му беше повече от добро и не му се искаше да отмине, все едно че не я е забелязал. Куивърфулови, всички до един, не очакваха нищо хубаво от доктор Грантли: те знаеха колко горещо е неговото желание мистър Хардинг да се върне в стария си дом при старопиталището и не бяха научили, че е поканен да заеме резиденцията на декана. Затова мисис Куивърфул бе доста учудена и зарадвана от любезния тон, с който се обърна към нея архидяконът.

— Как сте, мисис Куивърфул, как сте? — каза той, като протегна от двуколката лявата си ръка. — Много се радвам, че ви намирам заета с една толкова полезна и приятна работа. Много се радвам.

Мисис Куивърфул му поблагодари, стисна протегнатата ѝ ръка и му хвърли подозрителен поглед — не беше сигурна дали в неговите любезни поздравления не се съдържа ирония.

— Предайте, моля, на мистър Куивърфул от мое име — продължи архидяконът, — че съм много доволен от неговото назначение. Мястото е хубаво, мисис Куивърфул, а също и къщата, и аз се радвам много, че сте се настанили тук. Довиждане, довиждане.

И той потегли, като остави мисис Куивърфул да се радва и чуди на неговата неочаквана доброжелателност. Общо взето, нещата се развиваха добре за архидякона и той можеше да си позволи да бъде снизходителен към нея. Седнал в двуколката си, доктор Грантли гледаше с усмивка на света и бе склонен да прости греховете на всички барчестърски обитатели, с изключение на мисис Прауди и мистър Слоуп. Ако се бе срещнал с епископа, дори и него бе готов да погали добродушно по главата.

Доктор Грантли реши на минаване да се отбие в енорията Св. Юълд. Това означаваше отклонение от три мили, но той чувствуваше, че не може да замине с леко сърце за Лондон, преди да е поднесъл приятелските си поздравления на мистър Еърбин. Не го завари у дома, но не се съмняваше, че ще го срещне по пътя между двете къщи. И наистина, на половината път до вкъщи след един остър завой той се натъкна на мистър Еърбин, който яздеше в обратна посока.

— Охо-о-о-о! — високо, радостно и с особено разположение възкликна архидяконът. — Охо-о-о-о! И така, няма защо да се страхуваме вече от мистър Слоуп!

— Мисис Грантли ми каза, че мистър Хардинг е получил предложение да стане декан.

— Мистър Слоуп е загубил, както чувам, не само мястото на декан — отбеляза архидяконът с шеговита усмивка. — Хайде, хайде, Еърбин, как можахте да запазите така добре тайната си? Но сега вече знам всичко.

— Не съм имал никаква тайна, господин архидякон — отвърна мистър Еърбин с лека усмивка. — Нито за един ден. Едва вчера узнах какво щастие ме очаква и тази сутрин отидох в Плъмстед да поискам вашето одобрение. От думите на мисис Грантли се осмелявам да се надявам, че ще го получа.

— От все сърце, от все сърце! — заяви архидяконът, стискайки топло ръката на приятеля си. — Нищо по-добро не бих могъл да си представя. Тя е една чудесна млада жена, не идва с празни ръце и не се съмнявам, че ще бъде образцова съпруга. Ако изпълнява дълга си към

вас така, както сестра ѝ изпълнява своя към мене, вие ще бъдете наистина щастлив. Това е всичко, което мога да кажа. — И в очите на архидякона проблеснаха даже сълзи.

Мистър Еърбин отвърна със същото горещо ръкостискане, но не беше словоохотлив. Сърцето му преливаше от щастие и той не намираще думи, с които да изрази дълбоката си признателност. Доктор Грантли го разбра така добре, сякаш бе говорил цял час без прекъсване.

— И не забравяйте, Еърбин — каза той, — запазвам си изключителното право да ви венчая. Ще заведем Елинон в Плъмстед и сватбата ще се състои там. Ще накарам Сюзан да се поразмърда и всичко ще бъде както трябва. Утре се налага да замина за Лондон по важна работа. С мен ще дойде и Хардинг. Но ще се върна, преди да е готова булчинската рокля на годеницата ви.

С тези думи те се разделиха и по пътя за в къщи архидяконът беше зает с мислена подготовка на сватбените тържества. Твърдо реши да изкупи своята вина пред Елинон с бъдещите си прояви на щедрост. Ще ѝ покаже каква разлика има за него между един Слоуп и един Еърбин! И той взе още едно непоколебимо решение: ако мистър Еърбин не стане декан, нищо не би било в състояние да му попречи да направи за своя сметка нова фасада и нов еркереи прозорец в дома на енорийския свещеник в Св. Юълд.

— Значи, все пак си останахме измамени, Сю — каза той на жена си, целувайки я още с влизането си. Наричаше я Сю не повече от два-три пъти в годината, и то само при особено паметни случаи.

— Елинон се оказа много по-разумна, отколкото я мислехме — отвърна мисис Грантли.

Тази вечер в Плъмстед цареше голяма радост. Мисис Грантли обеща на своя съпруг да отвори сърцето си за мистър Еърбин. Досега тя винаги бе отказвала да стори това.

[1] Не се учудвай на нищо (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВА МИСТЪР СЛОУП СЕ СБОГУВА С ДВОРЕЦА И НЕГОВИТЕ ОБИТАТЕЛИ

Време е вече да се разделим с мистър Слоуп, както и с епископа и с мисис Прауди. Тези раздели в романите са не по-малко неприятни, отколкото в реалния живот — наистина не толкова тъжни, защото тъгата е измислена, но също така тягостни и обикновено по-малко удовлетворителни от истинските. Кой романист, кой Филдинг, Скот, Жорж Санд, Сю или Дюма е в състояние да направи интересна последната глава на измислената от него история? Обещанията за две деца и свръхчовешко щастие не струват нищо, както и уверенията за едно най-почтено съществуване далеч отвъд всички възрасти, отредени на простосмъртните. Страданията на нашите герои и героини — ето кое те довежда до възторг, о читателю! Техните скърби, техните грехове и безразсъдства, а не техните добродетели, здравият им разум и очакващите ги награди. Когато ние, следвайки покорно приетите правила, започнем да боядисваме последните си страници в розово, с това напълно губим способността си да бъдем харесани от теб. Като ставаме скучни, ние оскърбяваме твоя интелект, а трябва да станем скучни, за да не оскърбим вкуса ти. Един писател, който не е вече между живите, в желанието си да поддържа читателския интерес до последната страница, обеси своя герой в края на третия том. В резултат на това никой не искаше да чете романа му. А кой автор би могъл така да разпредели и да съгласува своите случки, диалози, характеристики и описания, че те да заемат точно деветстотин и тридесет страници, без при това да се стигне до тяхното неестествено сбиване или разтегляне в последните глави? Та нали на мен самия ми предстои сега да запълня двайсетина страници и ще трябва доста да си поблъскам главата, докато успея да го направя. А после, когато всичко е вече готово, дори най-добросърдечният критик ще ни упрекне неизбежно, че заключението ни е неумело и накуцва с двата крака.

Оказва се, че или ни е домързяло и сме се отнесли небрежно към него, или сме се престарали и то се е получило отегчително. Заключение е блудкаво или нелогично, пресилено или глупаво. Или е лишено от всякакъв смисъл, или е прекалено претенциозно. Страхувам се, че последната сцена, както всички последни сцени, непременно ще бъде едно

*повторно детство, с изличена памет,
без зъби, без очи, без слух, без всичко!*^[1]

Мога само да кажа, че ако някой критик с богат опит, който владее до съвършенство тънкостите на своето изкуство, напише последните петдесет страници на един роман, за да покаже на всички ни как трябва да се пишат те, аз ще положа най-големи усилия да следвам в бъдеще неговия пример. Но сега за сега съм принуден да разчитам единствено на себе си и признавам, че съм загубил надежда да успея.

През последните десетина дни мистър Слоуп изобщо не се бе срещал с мисис Прауди и твърде малко с епископа. Продължаваше да живее в двореца и да изпълнява всекидневните си задължения, но тайното управление на епархията бе преминало в други ръце. Той разбираше много добре това положение и си даваше сметка за него, но не изпитваше безпокойство. Сега неговите надежди бяха насочени другаде и делата на епархията му бяха доскучали, а освен това съзнаваше, че на това поприще мисис Прауди окончателно го бе сразила. В началото на настоящата книга ние описахме как трима-четирима души се борят за това кой да бъде истинският Барчестърски епископ. Всеки един от тях бе принуден сега да признае с прискърбие (или с тържество), че борбата е спечелена от мисис Прауди. Те бяха минали през едно твърде сурово състезателно изпитание и тя се оказа безспорна победителка, *facile princeps*^[2]. В даден момент мистър Слоуп тичаше рамо до рамо с нея, но това беше съвсем за малко. Всички се бяха съгласили, че въпросът за Хайрамовото старопиталище ще бъде, така да се каже, пробният камък в техния спор, а сега там бе

вече настанен мистър Куивърфул като живо доказателство за умението и мъжеството на мисис Прауди.

Но всичко това не можа да пречупи духа на мистър Слоуп, тъй като той бе окрилен от други надежди. Накрая обаче получи, уви, писмо от своя приятел сър Николас, който му съобщаваше, че деканският пост е бил даден другиму. Трябва да отдадем дължимото на мистър Слоуп: той не падна, сразен от този удар, и не се отдаде на безполезни вопли; не се отчая от живота и не призова всички небесни и подземни богове да прекъснат нишката на неговото съществуване. Просто седна удобно в креслото си, преброи с колко пари разполага за текущите си разходи и колко още остава да получи, обмисли в каква област да насочи бъдещите си усилия и незабавно писа до съпругата на един богат фабрикант на захар от Бейкър Стрийт, която, както му беше добре известно, с голяма готовност приемаше и покровителствуваше млади свещеници евангелисти. В писмото си той заявяваше, че отново е „свободен друмник по широкия свят, който се е убедил, че въздухът на един катедрален град, както и самото естество на катедралните служби са дълбоко чужди на неговия дух“. После прекара още известно време в размисъл как точно да се сбoguва с епископа и каква линия на поведение да следва в бъдеще.

*И тръгна той, със наметало синьо (черно),
към други брегове и нови съдбини.^[3]*

Тъй като бе получил официално нареждане да се яви при епископа, мистър Слоуп стана и пристъпи към неговото изпълнение. Позвъни и поръча на лакея да предаде на господаря си, че ако това е удобно на негово преосвещенство, той, мистър Слоуп, е готов да се яви при него. Лакеят, който много добре си даваше сметка, че звездата на мистър Слоуп клони вече към залез, се върна и събщи, че „негово преосвещенство желае мистър Слоуп да се яви незабавно в кабинета му“. Мистър Слоуп изчака още десетина минути, за да покаже своята независимост, и се запъти към стаята на епископа. В кабинета, както и очакваше, завари, освен доктор Прауди и неговата съпруга.

— Хм, ъ-ъ-ъ, мистър Слоуп, моля ви, седнете — каза епископът в панталони.

— Седнете моля, мистър Слоуп — каза епископът в пола.

— Благодаря, благодаря — отвърна мистър Слоуп, приближи се до камината и се отпусна непринудено в едно от креслата край нея.

— Мистър Слоуп — каза епископът, — наложително е да поговоря откровенно с вас по един въпрос, който отдавна вече ме занимава.

— Може ли да попитам дали този въпрос има някаква връзка с мен? — осведоми се мистър Слоуп.

— Да, разбира се... този въпрос съвсем определено има връзка с вас, мистър Слоуп.

— В такъв случай, милорд, ако ми бъде позволено да изкажа подобно желание, бих предпочел да не обсъждам нищо в присъствието на трето лице.

— Не се безпокойте, мистър Слоуп — намеси се мисис Прауди, — няма нищо за обсъждане. Епископът просто иска да ви съобщи своето решение.

— Аз просто искам, мистър Слоуп, да ви съобщя своето решение, няма нужда от никакво обсъждане — каза епископът, повтаряйки думите на жена си.

— Това е нещо, милорд — каза мистър Слоуп, — в което никой от нас не може да бъде предварително сигурен. Аз обаче не съм в състояние да принудя мисис Прауди да напусне стаята, нито пък мога да изляза, след като ваше преосвещенство желае да остана.

— Да, точно такава е желанието на негово преосвещенство — заяви мисис Прауди.

— Мистър Слоуп — започна епископът със сериозен, тържествен глас, — тежко ми е да изказвам порицание на когото и да било. Много ми е тежко да изказвам порицание на един свещеник и особено на един свещеник във вашето положение.

— Защо, в какво съм се провинил, милорд? — дръзко запитва мистър Слоуп.

— В какво сте се провинили ли, мистър Слоуп? — възкликна мисис Прауди, като стана права и размаха пред грешника своя всяващ ужас показалец. — Осмелявате се да питате епископа в какво сте се провинили? Нима вашата съвест...

— Мисис Прауди, разберете, моля ви, веднъж завинаги, че нямам намерение да разговарям с вас.

— Не, сър, принуден сте да разговаряте! Нямаме друг изход! Как разговаряхте толкова много с онази синьора Нерони? Защо вие, един свещеник, паднахте толкова ниско, че да прекарвате часове наред в обществото на такава жена — омъжена жена, с която едно духовно лице в никакъв случай не би трябвало да поддържа приятелство!

— Няма да отречете, че се запознах с нея във вашата гостна — веднага отвърна на удара с удар мистър Слоуп.

— Където се държахте безсрамно — заяви мисис Прауди. — Просто безсрамно! Не биваше да ви търпя нито ден в къщата си след всичко, на което станах свидетелка тогава. Трябваше да настоя да бъдете незабавно отстранен.

— За мен е нещо ново, мисис Прауди, че вие имате някакво право да решавате дали да остана, или да не остана тук.

— Как! — викна мисис Прауди. — Да нямам правото да решавам кого да допускам и кого не в собствената си гостна? Да нямам задължението да предпазя слугите и подчинените си от пагубното влияние на порока? Да не мога да спася собствените си дъщери от допира с калта? Ще ви покажа, мистър Слоуп, дали имам, или нямам такова право! Бъдете така любезен да проумеете, че не сте вече на служба при епископа и че тъй като стаята ви ще бъде незабавно необходима за новия капелан, аз ви моля да си потърсите друга квартира колкото може по-бързо!

— Милорд! — обърна се мистър Слоуп към епископа и загърби напълно жена му. — Много ви моля, позволете ми да чуя от собствените ви уста какво е вашето решение по този въпрос.

— Разбира се, мистър Слоуп, разбира се — отвърна епископът. — Вашата молба е напълно законна. И така, моето решение е да си потърсите друго място. Струва ми се, че не сте много подходящ за длъжността, която заемахте напоследък.

— И какви грешки съм допуснал, милорд?

— Тази синьора Нерони е първата ви грешка — каза мисис Прауди. — При това чудовищна. Чудовищна и срамна. Позор, мистър Слоуп, позор! Един божи служител!

— Милорд, бих желал да зная за какво провинение ме гонят от дома на ваше преосвещенство!

— Нали чухте какво каза мисис Прауди — отвърна епископът.

— Когато направя публично достойние историята на моето уволнение, милорд — а съм принуден да сторя това, за да не бъде опетнена моята репутация, — на вас едва ли ще ви бъде приятно, ако се наложи да спомена, че сте ме отстранили по настояване на вашата съпруга, която не е одобрила познанството ми с друга дама, дъщеря на един от пребендариите при катедралата!

— Можете да направите публично достойние каквото си искате, сър — каза мисис Прауди. — Но едва ли в безумието си ще стигнете дотам, че да разгласите барчестърските си похождения! Мислите ли, че не знам как сте коленичили в краката на тази твар — ако тя изобщо има крака! — и как сте се лигавили над ръката ѝ? Съветвам ви добре да внимавате какво правите и какво говорите, мистър Слоуп. Някои свещеници са загубвали сана си за къде по-малки провинения.

— Милорд, ако това продължава, ще бъде принуден да дам под съд тази жена, имам предвид мисис Прауди, за клевета.

— Струва ми се, мистър Слоуп, че най-добре е сега да се оттеглите — каза епископът. — Ще ви изпратя чек за сумата, която евентуално ви дължа. Но при сегашните обстоятелства най-добре за всички ни ще бъде да напуснете в най-скоро време двореца. Ще ви платя билета до Лондон и едноседмичния ви престой в Барчестър, считано от днешна дата.

— Ако все пак пожелаете да останете в епархията — добави мисис Прауди — и дадете тържествено обещание да не се срещате повече с тази жена, както и да бъдете по-предпазлив в бъдещото си поведение, епископът ще каже две думи за вас на мистър Куивърфул, който има нужда от младши свещеник за Пудингдейл. Къщата там е напълно достатъчна, доколкото ми е известно, за вашите нужди, а и ще получавате годишно възнаграждение от петдесет фунта.

— Нека Всевишният ви прости, госпожо, за начина, по който се отнесохте с мен — каза мистър Слоуп с най-неземен поглед. — Но не забравяйте, госпожо, че и вие бихте могли да се препънете. — И той ѝ отправи един съвсем земен поглед. — А колкото до епископа, искрено го съжалявам! — И с тези думи мистър Слоуп излезе от стаята.

Така завършиха близките взаимоотношения между Барчестърския епископ и неговия първи частен капелан.

Мисис Прауди безспорно беше права в едно: мистър Слоуп нямаше да стигне в своето безумие дотам, че да разгласи пред цял свят

барчестърските си похождения. Той не започна да досажда на своя приятел мистър Тауърс с писмени разобличения относно своеволията на мисис Прауди или глупостите на нейния съпруг. Даваше си сметка, че за него ще бъде най-добре изобщо да не споменава за пребиваването си в катедралния град. Скоро след описания разговор той напусна Барчестър, а на влизане във вагона изтърси праха от обувките си и не хвърли нито един изпълнен с копнеж и съжаление поглед към кулите на катедралата, докато влакът бързо го отнасяше далеч от тях.

На всички ни е известно, че хората от рода на мистър Слоуп никога не гладуват: те винаги падат на краката си, също като котките, и където и да се озоват, все се нареждат добре. Така беше и с нашия герой. При завръщането си в столицата той научи, че фабрикантът на захар е починал и че вдовицата му е просто неутешима — с други думи, че се нуждае от утешение. Слоуп я утеши и скоро се настани удобно в богатия дом на Бейкър Стрийт. Не след дълго той беше вече свещеник на една църква близо до Ред Роуд и се прочу като един от най-красноречивите проповедници и най-благочестивите свещеници в тази част на Лондон. Нека го оставим там.

За епископа и неговата съпруга остава да се каже доста малко. От този момент нататък не се случи нищо, което да наруши тяхната семейна хармония. Не след дълго смъртта на още един епископ откри пред доктор Прауди възможност да влезе в Камарата на лордовете — възможност, за която толкова бе мечтал някога. Но по това време той бе станал вече доста по-мъдър. Зае наистина мястото си в Горната камара и понякога гласуваше в полза на правителствените възгледи по църковните въпроси. Но той бе научил веднъж завинаги, че истинската сфера на неговата дейност е разположена в непосредствено съседство с будоара на мисис Прауди. Никога вече не направи опит за неподчинение и не даваше никакви признаци, че желае да управлява самовластно епархията. Ако допуснем, че понякога си мечтаеше за свобода, той го правеше, както други мечтаят за бъдещия златен век — лелеяно време, което може и да настъпи, но никой не очаква това да стане в наши дни. Мисис Прауди беше все още в цветущо здраве и епископът нямаше основания да се опасява, че може скоро да бъде сполетян от печалната участ на вдовец.

Той продължава да бъде епископ на Барчестър. Така украси този трон, че правителството не проявява никаква склонност да го мести,

дори ако става въпрос за някоя по-висока длъжност. Нека си остане там под сигурна опека, докато епохата с нейните модни увлечения не реши, че е прекалено стар и не го удостои с пенсия. А колкото до мисис Прауди, ние се молим само за едно — да живее и пребъдва веќе веќе.

[1] Шекспир, „Както ви харесва“, действие II, сцена 7. — Б.авт. ↑

[2] С голяма преднина (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Дж. Милтън, „Лисидас“ (вж. бел. 3 към гл. I). — Б.авт. ↑

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ВТОРА НОВИЯТ ДЕКАН ВСТЪПВА ВЪВ ВЛАДЕНИЕ НА СВОЯТА РЕЗИДЕНЦИЯ, А НОВИЯТ УПРАВИТЕЛ — НА СТАРОПИТАЛИЩЕТО

Мистър Хардинг и архидяконът пристигнаха в Оксфорд и там с помощта на хитроумни доводи успяха да накарат ректора на Лазаровия колеж също да си зададе този знаменателен въпрос: „Защо наистина мистър Еърбин да не стане декан на Барчестърската катедрала?“ Разбира се, и доктор Гуин се опита отначало да докаже на мистър Хардинг, че проявява неблагоразумие, препалена скрупульозност, вироглавство и слабохарактерност, но усилията му останаха напразни. След като мистър Хардинг не бе отстъпил пред натиска на доктор Грантли, нямаше вероятност да отстъпи и пред доктор Гуин, особено след появата на великолепия план деканският пост да бъде даден на мистър Еърбин. Когато ректорът се убеди, че цялото му красноречие е напразно, и чу, че мистър Еърбин се готви да стане зет на мистър Хардинг, той също призна, че при тези обстоятелства ще се радва, ако старият му приятел и любимец, преподавателят от неговия колеж, заеме тази наскоро овакантена почетна длъжност.

— По този начин, господин ректор — отбеляза многозначително архидяконът, — мистър Слоуп ще бъде напълно елиминиран.

— Той и без това има толкова шансове, колкото и капеланът на нашия колеж. Знаем това с пълна сигурност.

Мисис Грантли се бе оказала права: именно доктор Гуин бе напомнил на висшите кръгове, че правителството е задължено на мистър Хардинг, и сега той се съгласи да използва цялото си влияние, за да може вместо мистър Хардинг да бъде назначен мистър Еърбин. Тримата заминаха заедно за Лондон и останаха там една седмица, за най-голямо неудоволствие на мисис Грантли, а по всяка вероятност и

на мисис Гуин. Премиерът бе напуснал столицата в една посока, а личният му секретар — в друга. Останалите чиновници не можеха да предприемат нищо по един толкова деликатен въпрос и всичко беше много объркано и неясно. Двамата доктори се трудиха, както личи по всичко, неуморно. Суетяха се нагоре-надолу, а вечер се оплакваха в клуба си, че са останали без крака. Мистър Хардинг обаче нямаше какво да прави. Един-два пъти той изказа предположението, че може би ще е най-добре да се завърне в Барчестър, но получи категоричен отказ и беше принуден да убива времето в Уестминстърското абатство.

Най-после великият човек обяви своето решение. Доктор Гуин бе дал своето предложение чрез епископа на Белгрейвия, който, макар и да не заемаше от дълго време този почетен пост, имаше значително влияние в клерикално-политическите кръгове. Може би не толкова набожен, но във всеки случай не по-малко мъдър от свети Павел, той беше до такава степен всичко за всички, че въпреки неговата голяма популярност сред оксфордските светила министър-председателят на правителството на вигите му бе дал най-съблазнителната епархия в страната. Именно на него доктор Гуин съобщи своите предпочитания и доводи, а епископът от своя страна ги предаде на маркиз Кензингтън-Гор, който беше лорд върховен пазител на кралската хазна и по мнението на повечето хора заемаше най-високата длъжност в страната извън кабинета, като често играеше ролята на посредник в дела от този род. Той не само съобщи за този план на премиера, докато седяха на чашка кафе в гостната на замъка Уиндзор, но и спомена с похвала името на мистър Еърбин в присъствието на една високопоставена особа.

И работата се уреди. Великият човек обяви своето решение и мистър Еърбин стана декан на Барчестърската катедрала. Тримата свещеници, пристигнали в столицата с тази важна мисия, си устройиха една много весела вечеря в деня, когато бяха уведомени за решението на премиера. В чинно клерикално безмълвие те се чукнаха за здравето на мистър Еърбин с пълни чаши бордо. И тримата бяха извънредно доволни. Ректорът на колежа бе успял в своето ходатайство, а успехът винаги ни носи радост. Архидяконът бе низвергнал мистър Слоуп и издигнал на почетна висота младия свещеник, който по негово настояване се бе отказал от уютното спокойствие на университета. Поне така мислеше архидяконът, макар че, да си кажем правата, не

той, а обстоятелствата бяха низвергнали мистър Слоуп. Обаче най-доволен от всички беше може би мистър Хардинг. От обичайната му тиха меланхолия не бе останала и следа и той сипеше малки незлобливи шеги, давайки израз на напирещата в сърцето му радост — дразнеше архидякона, като му напомняше как за малко не ожени мистър Слоуп, и го упрекваше за тайната му любов към мисис Прауди. На следния ден и тримата се завърнаха в Барчестър.

Уговориха се мистър Еърбин да узнае за станалото едва от писмото на премиера, което щеше да му бъде връчено от неговия бъдещ тъст. За да не губи време, предишната вечер му изпратиха известие, с което го молеха да дойде в резиденцията на декана в часа, когато пристига влакът от Лондон. В тази молба нямаше нищо изненадващо за мистър Еърбин — по това време в цял Барчестър се бе вече разчуло, че за декан ще бъде назначен мистър Хардинг, и цял Барчестър бе готов да го посрещне с камбанен звън и всеобщо ликуване. Наистина мистър Слоуп също имаше своите привърженици — в Барчестър без съмнение съществуваха хора, които биха го поздравили, макар и не твърде искрено, за новото назначение, но даже и неговата партия не беше особено огорчена от неуспеха му. Жителите на града — дори изпълнените с най-възвишени пориви възторжени млади дами на тридесет и пет — започнаха да се убеждават, че тяхното благополучие и благоденствието на града са свързани по някакъв тайнствен начин с всекидневните песнопения и ежеседмичните литании. Дворцовите разходи съвсем не се оказаха в подкрепа на популярността, към която се стремяха привържениците на епископа, и се наблюдаваше подчертана тенденция на връщане към старите разбирания. Когато навсякъде се разчу, че за декан ще бъде назначен мистър Хардинг, всички се зарадваха от душа.

Мистър Еърбин, както вече казахме, не се изненада, че е повикан да се яви в резиденцията на декана. Той не се беше срещал с мистър Хардинг, откакто бе получил съгласието на Елинор и узнал за предстоящото ново назначение на бъдещия си тъст. Затова нямаше нищо по-естествено и по-необходимо от това двамата да се срещнат при първа възможност. Когато мистър Хардинг и доктор Грантли пристигнаха от гарата, мистър Еърбин вече ги очакваше в дома на декана.

Те се поздравиха и си стиснаха ръцете с вълнение, което им попречи да обсъдят незабавно и на спокойствие всички последни новини. Мистър Хардинг съвсем онемя за няколко минути, а мистър Еърбин можа да скалъпи само няколко къси и поривисти фрази за своята любов и за неочакваното си щастие. Той успя да вмъкне и някакви поздравления към новия декан, но продължи да говори за своите надежди и страхове — надежди да бъде приет като син и страхове, че едва ли е достоен за такова щастие. След това се върна отново към поздравленията: по-достоен избор, каза той, премиерът едва ли би могъл да направи.

— Само че... само че... — започна мистър Хардинг, но не можа да продължи и отправи умолителен поглед към архидякона.

— Работата е там, Еърбин — обясни доктор Грантли, — че въпреки всичко не ви е било писано да станете зет на декан. Нито пък аз, колкото и да съжалявам за това!

Мистър Еърбин го погледна в очакване на по-подробни обяснения.

— Няма ли мистър Хардинг да бъде новият декан? — попита той.

— Изглежда, че не — каза архидяконът.

Лицето на мистър Еърбин леко помръкна и той гледаше в недоумение ту единия, ту другия от своите събеседници. Техният израз говореше красноречиво, че няма никаква причина за безпокойство, поне що се отнася до тях двамата. Но загадката си оставаше пълна.

— Помислете само колко съм стар! — умоляващо каза мистър Хардинг.

— Глупости! — възрази архидяконът.

— Нека бъде така — отвърна мистър Хардинг, — но от това няма да стана по-млад.

— Но кой ще стане декан? — попита мистър Еърбин.

— Да, това е въпросът — каза архидяконът. — Хайде, господин прецентор, след като така упорито отказвате да бъдете нещо повече, кажете на всички ни кой е избраникът. Назначението е в джоба ви.

С просълзени очи мистър Хардинг извади писмото и го връчи на бъдещия си зет. Опитва се да каже нещо, но не успя, обърна се към стената, като се престори, че се секне, и седна върху изтъркания диван

на предишния декан. Но тук според нас се налага да прекъснем разказа си за този разговор.

Не се нагърбваме да опишем и възторга, с който Елинор посрещна баща си. Тя плака от мъка и от радост — от мъка, че въпреки преклонната си възраст баща ѝ ще бъде лишен от сана и положението, които по нейно убеждение той заслужаваше повече от всеки друг, и от радост, че любимият ѝ баща бе предал на другия неин любим човек богатата, към които не бе пожелал да протегне ръка, за да ги вземе сам. И тук мистър Хардинг даде ново доказателство за своята слабохарактерност. Сред вихъра на уверенията им във взаимна любов и привързаност той се оказа неспособен да се противопостави на всеобщите увещания и обеща да се откаже от скромната си квартира на Хай Стрийт. Елинор заяви, че няма да отиде да живее в деканската резиденция, ако баща ѝ не дойде с тях. Мистър Еърбин каза, че няма да стане декан, ако мистър Хардинг не приеме да бъде съдекан. Архидяконът заяви, че тъстът му не може във всичко да се налага на другите, а мисис Грантли го отведе в Плъмстед, за да им погостува, докато мистър и мисис Еърбин наредят новия си дом.

Притиснат от такива доводи, какво друго оставаше на един слаб старец, освен да се предаде?

Но преди да получи така желаня покой, мистър Хардинг трябваше да изпълни още един свой дълг. В тази книга не споменахме почти нищо за състоянието на оцелелите питомци от старопиталището, живели толкова дълго време под неговата опека. Но от това съвсем не бива да се прави заключение, че той ги беше забравил и не ги бе посещавал през всичките тези години на безвластие и анархия. Напротив, често ходеше при тях, а напоследък им бе намекнал, че скоро ще трябва да приемат наставничеството на нов управител. Сега те бяха останали само пет — неотдавна още един от тях бе отнесен към своето вечно пристанище. Само пет от някогашните дванадесет, но сега техният брой щеше да бъде увеличен до двадесет и четири, в това число дванадесет жени. Между живите беше старият Бънс, дългогодишният любимец на бившия управител, а също и Ейбъл Ханди, станал навремето смирено оръдие в изгонването на мистър Хардинг от неговия дом при старопиталището.

Мистър Хардинг реши да запознае лично новия управител с обитателите на старопиталището. Той чувствуваше, че по силата на

редица обстоятелства старите питомци може да се отнесат непочтително и неприязнено към мистър Куивърфул; освен това се опасяваше, че самият мистър Куивърфул би могъл да изпита известни угризения, ако встъпи в длъжността управител със съзнанието, че е оцетил своя предшественик. Ето защо мистър Хардинг реши да влезе под ръка с мистър Куивърфул и да ги помоли да се отнасят с уважение и послушание към новия си управител.

При завръщането си в Барчестър той научи, че мистър Куивърфул още не е преспивал в старопиталището и не е пристъпил към изпълнението на новите си задължения. Затова го уведоми за своите намерения и получи неговото съгласие.

И така, в едно ясно и слънчево ноемврийско утро мистър Хардинг и мистър Куивърфул влязоха хванати под ръка през портата на старопиталището. Нашият стар приятел притежаваше една неоспорима черта — никога не си придаваше важност. Дори най-значимите събития в живота му бяха лишени от онази външна показност, към която всички ние изпитваме такова силно влечение. Правим тържества по случай настаняване в нов дом, кръщение или друг знаменателен случай; отбелязваме рождените дни — ако не нашите, то поне на децата ни; изпадаме в безкрайно вълнение, ако ни се наложи да сменим местожителството си, и почти всеки от нас си има някакъв собствен официален празник. Мистър Хардинг си нямаше официален празник. Някога той напусна стария си дом така спокойно, сякаш правеше всекидневната си разходка, а сега влезе отново в него заедно с новия управител със същата спокойна стъпка и без никакъв външен израз на вълнение. Вярно, че не беше толкова изправен, колкото преди пет — не, вече почти шест години, походката му бе станала може би малко по-бавна и несигурна, но от всичко останало можеше да се заключи, че просто се завръща в къщи под ръка с един приятел.

За мистър Куивърфул тази дружелюбност беше истински балсам. Въпреки своята бедност той се чувствуваше много потиснат от мисълта, че е изместил един събрат-свещеник, при това толкова добър и внимателен, какъвто беше мистър Хардинг. При положението, в което се намираше, не можеше да се откаже от това спасително назначение, не можеше да отблъсне хляба, предложен на неговите деца, не можеше да не облекчи тежкия жребий на горката си жена и все пак му беше крайно неприятна мисълта, че като приеме поста, ще

си навлече неодобрението на всички други свещеници в епархията. Мистър Хардинг много добре разбираше тези негови чувства. Сърцето и умът му бяха създадени сякаш именно за да разбират подобни подбуди и преживявания. В повечето житейски работи архидяконът смяташе своя тъст едва ли не за глупав. И може би имаше право. Но за други някои работи, не по-малко важни, ако ги оценяваме правилно, мистър Хардинг със същото право би могъл (при положение че такива мисли му бяха присъщи) да обяви за глупав своя зет. Такива натура като мистър Хардинг са рядкост между мъжете. Той притежаваше онова деликатно умение да зачита чувствата на другите, което обикновено е присъщо само на жените.

Мистър Хардинг и мистър Куивърфул влязоха под ръка във вътрешния двор на приюта, където ги посрещнаха петимата престарели питомци. Мистър Хардинг се ръкува с всеки един от тях и мистър Куивърфул последва неговия пример. После мистър Хардинг стисна още веднъж ръката на Бънс и мистър Куивърфул се готвеше да направи същото, но Бънс не прояви никакво желание за това.

— Много се радвам, че най-после имате нов управител — каза мистър Хардинг с подчертано бодър глас.

— Стари сме вече за такива промени — подхвърли един от питомците, — но сигурно така ще е по-добре.

— Разбира се, разбира се, че ще е по-добре — отвърна мистър Хардинг. — До вас отново ще бъде един служител на вашата църква — и то превъзходен свещеник. За мен е голяма радост, че за вас ще се грижи един толкова добър човек, при това не някой непознат, а мой приятел, който ще ми разрешава да идвам от време на време да ви виждам.

— Много благодарим, ваше преподобие — обади се друг старец.

— Едва ли е необходимо да ви казвам, приятели мои — рече мистър Куивърфул, — колко съм задължен на мистър Хардинг за голямата му доброта към мене — доброта, която не съм заслужил с нищо.

— Та той винаги си е бил много добър — каза трети.

— Ще направя всичко каквото мога, за да запълня оставената от него празнота. И заради вас, и заради себе си, и преди всичко заради него. Но за вас, които така добре го познавате, аз няма никога да стана толкова горещо обичан приятел и баща, какъвто е бил той.

— Да, сър, така е — отвърна Бънс, който не беше проговорил досега. — Това не е по силите на никого. Дори ако новият епископ ни прати някой ангел небесен. Няма дума, сър, знаем, че ще положите всички усилия, но не можете да бъдете като стария ни управител — поне не за нас, предишните.

— Срамота, Бънс, срамота! Как смееете да говорите така? — каза мистър Хардинг, но дори докато мърмеше стареца, продължаваше да го стиска ласкаво за лакътя.

И така, посрещането не излезе много въодушевено. Как можеше да се очаква от петима старци, които бяха с единия си крак в гроба, да посрещнат с радост един чужд човек? Какво можеше да бъде мистър Куивърфул за тях или те за него? Ако при тях се бе върнал мистър Хардинг, може би слаба искрица радост би озарила и техните набръчкани лица, но напразно бихме очаквали да се зарадват на това, че мистър Куивърфул се готви да премести четиринадесетте си деца от Пудингдейл в дома на управителя. Всъщност назначаването на нов управител им носеше някои облаги, както духовни, така и телесни, но те не бяха в състояние нито да предвидят, нито да признаят това.

Доста унило мина тази първа среща между мистър Куивърфул и неговите питомци. Но добрите намерения на мистър Хардинг не отидоха напусто: цял Барчестър, в това число и петимата старци от приюта започнаха да се отнасят с по-голямо уважение към мистър Куивърфул, защото той бе престъпил за първи път официално прага на старопиталището под ръка с мистър Хардинг.

И тук, в тяхното ново жилище, ние оставяме мистър и мисис Куивърфул заедно с четиринадесетте им деца. Нека се наслаждават на милостта на Провидението, която най-последно осени и тях!

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ТРЕТА

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Краят на един роман, също както и краят на едно детско угощение, трябва непременно да бъде подсладен с бонбони и захаросани плодове. Няма за какво повече да разказваме, освен за тържественото бракосъчетание на мистър Еърбин и няма какво друго да описваме, освен сватбените премени. Не останаха и разговори, достойни да бъдат възпроизведени, ако не се смята разговорът между извършващия бракосъчетанието архидякон и двамата младоженци, мистър Еърбин и Елинон. „Съгласен ли си да вземеш тази жена за съпруга?“ и „Съгласна ли си да вземеш този мъж за съпруг, за да живееш с него както Бог е наредил?“ Отговорът на Елинон и мистър Еърбин бе едно твърдо „да!“.

Не се съмнявам, че те ще удържат своите обещания, толкова повече, че синьора Нерони напусна Барчестър още преди да се състои тази церемония.

Мисис Болд прекара като вдовица повече от две години, преди да встъпи във втори брак, и малкият Джони можа да влезе на собствените си крака, макар и не без чужда помощ, в гостната и да приеме поздравленията на събралите се гости. Мистър Хардинг предаде булката на младоженеца, архидяконът извърши венчавката, а двете мис Грантли, заедно с някои други млади госпожици от близката околност, изпълниха с голямо достойнство и грация задълженията на шаферки. Мисис Грантли ръководеше приготвянето на сватбената закуска и на букетите, а Мери Болд разпредели поканите и сватбената торта. За тържествения случай пристигнаха и тримата синове на архидякона. Най-големият се учеше блестящо и всички, които го познаваха, бяха уверени, че ще завърши университета със златен медал. Но този път той бе затъмнен от втория брат, който блестеше с новата си униформа. Най-малкият брат бе току-що влязъл в университета и беше може би най-гордият от тримата.

Но най-голямо впечатление остави прекомерната щедрост на архидякона. Той беше предвидил подаръци буквално за всички. Тъй като мистър Еърбин бе вече напуснал енорията Св. Юълд, плановете за удължаване на трапезарията бяха, разбира се, изоставени, но архидяконът би обзавел изцяло с нови мебели деканската резиденция, ако само го оставеха да стори това. Той изпрати там великолепен роял „Ерар“, подари на мистър Еърбин един жребец, който всеки декан би възседнал с гордост, и поднесе на Елинор екипаж с чифт понита, получили награда на изложбата. Но това не беше всичко: купи един комплект камеи за жена си и сапфирена гривна за мис Болд; засипа с перли и кутии за ръкоделие дъщерите си, а на всеки от синовете си даде по един чек за двадесет фунта. Мистър Хардинг бе дарен с великолепно виолончело, снабдено с всевъзможни модни и скъпи приспособления, само че заради тези нововъведения преценторът така и не успя да използва инструмента за удоволствие на слушателите или поне на самия изпълнител.

Всички, които добре познаваха архидякона, разбираха прекрасно причината за тази изключителна щедрост. Това бе неговият химн на победата му над мистър Слоуп — неговият пеан, неговият благодарствен псалом, неговата победна реч. Той бе препасал меча си и бе тръгнал на бой, а сега се връщаше от бойното поле, натоварен със скъпи трофеи. Жребецът и камейте, виолончелото и роялът — всичко това беше един вид плячка, заграбена от палатката на сражения вече враг.

След сватбата съгласно твърдо установения обичай мистър и мисис Еърбин заминаха за два месеца на пътешествие в чужбина, а при завръщането си се настаниха в резиденцията до катедралата, където заживяха при най-благоприятни условия. И ето че днес състоянието на църковните работи в Барчестър е повече от добро. Титулярният епископ не се меси никога в тях, а мисис Прауди — само в твърде редки случаи. Нейната сфера на действие е по-широка, по-благородна и в по-голяма степен отговаря на амбициите ѝ от един катедрален град. Доколкото властта ѝ се разпростира над цялата епархия, тя е склонна да остави на мира декана и катедралното духовенство. Мистър Слоуп се бе опитал вече да подкопае старите традиции на този клерикален кръг и мисис Прауди извлече поука от неговия неуспех. Маститият канцлер и мършавият пребендарий не са

подложени на досадни искания във връзка с проектираните някога училища на деня господен, деканът е оставен да управлява катедралата по свое собствено усмотрение, а отношенията между мисис Прауди и мисис Еърбин се свеждат до това, че един път в годината всяка една от тях дава официална вечеря в чест на другата. Доктор Грантли не присъства никога на тези вечери, но всеки път иска и получава най-подробен отчет за всичко, което е направила или казала мисис Прауди.

Неговата власт по отношение на църковните работи е значително ограничена в сравнение с честитите дни, когато сам управляваше цялата епархия от името на своя баща, но поне онази част от властта, която все още му принадлежи, сега може да осъществява без ничия намеса. Може спокойно да се разхожда по Хай Стрийт, без да има неприятното чувство, че всички минавачи сравняват неговото положение с положението на мистър Слоуп. Между Плъмстед и резиденцията на декана са установени най-тесни и приятелски отношения. Откакто Елинор се омъжи за свещеник, който при това заема един толкова висок пост, мисис Грантли откри много общи неща между себе си и своята сестра и във връзка е едно предстоящо събитие, което се очаква с нетърпение от всички заинтересовани страни, тя има намерение да погостува един-два месеца в дома на декана. А когато предстоеше да се роди малкият Джони Болд, на нея и през ум не ѝ мина да прекара някой и друг месец в Барчестър!

Двете сестри не са напълно единомислени по църковните въпроси, макар че разногласията им имат съвсем мирен характер. Църквата на мисис Еърбин е с две степени по-висока от църквата на мисис Грантли. Това може да се види странно на онези, които си спомнят, че някога Елинор беше обвинявана в пристрастие към мистър Слоуп, но то си остава факт. Тя харесва копринената жилетка на своя съпруг, неговата слабост към червените главни букви и на първо място философското красноречие на проповедите му, а харесва и червените букви в своя собствен молитвеник. Не бива да се предполага, че у нея се е развил вкус към свещите или че се заблуждава по въпроса за Реалното присъствие, но все пак проявява склонности от този род. Изпрати като дарение значителна сума за покриване на клерикалните съдебни разходи след неотдавнашния процес в Бат, запазвайки, разбира се, своята анонимност: на лицето ѝ се появява лека усмивка, когато чуе да

се споменава името на Кентърбърийския архиепископ, и най-сетне — подари на катедралата един мемориален витраж.

Мисис Грантли, която принадлежи към най-ортодоксалната Висока църква — такава, каквато тя беше преди около петдесет години, когато не бе още написан първият трактат и младите свещеници не се бяха нагърбили с похвалната задача да следят за чистотата на църквата, — се надсмива малко над сестра си. Тя свива рамене и казва на мис Торн, че Елинол едва ли ще се успокои, докато не изгради параклис към резиденцията на декана. Но това съвсем не я дразни. Мисис Грантли намира, че някои волности от този род отиват на съпругата на един млад декан, тъй като: първо, те показват нейния жив интерес към религията и, второ, свидетелствуват, че се е издигнала много високо над онази бездна от нечестива кощунственост, която, както се опасяваха някога, я бе теглила неудържимо надолу. Анатема, мараната^[1]! Нека всичко останало бъде благословено, стига само тази бездна да бъде предадена на проклятие! Да живеят колениченията и поклоните, утринните и вечерните богослужения, камбанките, молитвениците с червени букви и свещите, стига само мръсните одежди на мистър Слоуп и неговият ритуален ден господен да предизвикват винаги онова презрение, което заслужават!

Ако е толкова важно и абсолютно необходимо да се избира между тези две крайности, ние сме склонни да се съгласим с мисис Грантли, че камбанките, червените букви и свещите са по-малкото зло. Но държим да подчертаем, че по наше мнение такава необходимост не съществува.

Доктор Еърбин (вероятно като е станал декан, той е станал и доктор) е по-умерен и проявява по-голяма сдържаност от жена си по църковните въпроси, както и подобава на неговото положение. Той е все така упорит в науките, сериозен и работлив. Постоянното му местожителство е Барчестър, където изнася проповеди почти всяка неделя. Голяма част от времето си прекарва в проучване и редактиране на древна богословска литература и в писане на нова от същия характер. В Оксфорд на него гледат като на най-обещаващия бисер на църквата в наши дни. Между доктор Еърбин и жена му цари пълна душевна хармония и доверие. Елинол пази само едно нещо в тайна от него: той все още не знае нищо за плесницата, която бе получил мистър Слоуп.

Членовете на семейство Станъп скоро откриха, че единствено някогашното влияние на мистър Слоуп им е пречило да се върнат в любимата си италианска вила. Още преди сватбата на Елинор те всички се отправиха обратно към бреговете на Комо. Скоро след това синьората получи от мисис Еърбин много мило, макар и съвсем кратко писмо, което я известяваше за промените, настъпили в живота на неговата авторка. В отговор бе изпратено друго писмо, весело, очарователно и духовито като всички писма на синьората, и с това бе сложен край на близостта между Елинор и семейство Станъп.

Няколко думи за мистър Хардинг, и свършваме.

Той продължава да бъде прецентор на Барчестърската катедрала и викарий в малката църква „Св. Кътбърт“. Въпреки всички свои изказвания по този въпрос, все още не е остарял. Задълженията си изпълнява грижливо и добросъвестно и е благодарен, че не се е поддал на изкушението да се нагърби с други задължения, с които е по-малко способен да се справи.

Авторът го оставя сега в ръцете на своите читатели не като герой, не като обект на всеобщо внимание и възхищение, не като човек, в чиято чест се вдигат официални тостове и когото наричат съвършен свещенослужител (един колкото общоприет, толкова и абсурден израз), а като един добър, безхитростен човек, вярващ смирено в религията, която винаги се бе старал да проповядва, и следващ неотклонно принципите, до чиято същност винаги се бе старал да се домогне.

[1] Проклятие от Първо послание на апостол Павел до коринтяни (7:22), което значи: „Да бъде отлъчен до идването на Господа“. — Б.авт. ↑

БЕЛЕЖКИ

Всички действащи лица от романа принадлежат към английското духовенство или са тясно свързани с него и за да се разбере по-добре тяхното поведение, може би няма да е излишно да се кажат няколко думи за възникването и вътрешната структура на англиканската църква.

Още през XIV век Парламентът ограничил зависимостта на Англия от римския папа. Действителната схизма била обявена в 1543 г. от Хенри VIII, който първоначално бил противник на Лутер, но по съвет на Томас Кранмър и Томас Кромуел се самопровъзгласил за върховен глава на англиканската църква. Официалното въвеждане на догматическите „десет члена“ в духа на лутеранството било последвано от католическа реакция и екзекутирането на Т. Кромуел. При Едуард VI бил въведен специален тревник („Книга на общественото богослужение“) и веро изповед в „четиридесет и два члена“ (1553), показващи явни калвинистки тенденции.

Мария Тюдор върнала Англия към католицизма (1554) и започнала да преследва протестантите (273 екзекуции). Англиканската църква утвърдила окончателно своята самостоятелност при кралица Елизабет I, която въвела отново тревника от 1552 г. и „четиридесет и двата члена“, станали сега „тридесет и девет“ (1563). През деветнадесети век Оксфордското (Трактарианско) движение обединило онези духовници и интелектуалци, които искали да реформират англиканската църква и да я освободят от господството на държавата. Независимо от това англиканската църква се върнала към някои обреди, квалифицирани дотогава като „папистки“: по-често причестяване, почитане на Богородица и светците, повече външен блясък, като именно с тези малки реформи ограничила разрастването на католическите тенденции в Англия.

Привържениците на Трактарианското движение принадлежат към така наречената Висока църква. Поради изложените вече причини и заради вярата си в „реалното присъствие“ на Христа в хляба и

виното на причастието, те били смятани за поборници на римския католицизъм. Епископ Прауди и неговият капелан мистър Слоуп са представители на Ниската църква, която била протестантска, вярвала в стриктното съблюдаване на неделята („деня господен“) и се противопоставяла енергично на напевното (речитативно) богослужение.

Барчестър е измислено име на главния град на несъществуващото графство Барсетшир; той е и катедрален град, тоест духовен център на епархията, чиито граници съвпадат с тези на графството. Духовен глава на епархията е *епископът*. Неговият капелан изпълнява ролята на частен секретар на епископа. Тъй като епископите стават членове на Горната камара на Парламента, макар и невинаги незабавно, обръщението към тях е „милорд“ и част от времето си прекарват в Лондон. При освобождаване на някое място монархът назначава нов епископ по предложение на министър-председателя. Заплатите на духовните лица се определят от специална комисия, която заседава в Лондон. Двамата архиепископи, Кентърбърийският и Йоркският, се назначават измежду епископите. Кентърбърийският архиепископ е примас на цяла Англия и пръв пер на кралството. Той управлява 21 епархии и коронясва кралете. Йоркският архиепископ ръководи 7 епархии.

Едно от задълженията на епископа е да ръкополага и назначава свещеници, отговарящи за съответните енории на епархията. Тези свещеници се наричат *викарии*, а заеманото от тях положение — *бенефиций*. (Мистър Слоуп, капеланът, е духовно лице „без бенефиций“.) Барчестърският епископ назначава също *управителя* на благотворителното заведение, известно под името Хайрамово старопиталище. Един свещеник може да получи няколко бенефиции и в този случай наема някой *младши свещеник (курат)*, който да изпълнява част от неговите задължения. Тази система е водела до злоупотреби — доктор Станъп например е във владение на четири барчестърски бенефиции, макар че от дванайсет години живее в Италия. Всъщност възможностите за подобни злоупотреби били премахнати още преди описваното в романа време.

Доктор Грантли е друг барчестърски свещеник, който изпълнява повече от една длъжност. Той е викарий, но в същото време и *архидякон* и като такъв отговаря за църковните имуществата в епархията,

включително и за епископския дворец. Той, а не епископът, назначава викария на енорията Св. Юълд.

Отношенията между епископа и катедралата са доста сложни — прерогативите му по отношение на тази главна църква на епархията са ограничени. Неговият дворец е вън от катедралния двор, в който се намират жилищата на по-голямата част от катедралното духовенство. За да може да проповядва в катедралата, мистър Слоуп трябва да получи разрешение от *каноник-резидента*, който действа в случая като представител на *декана на катедралата* и на нейното управително тяло, *конвокацията (капитула)*, в която влизат всички катедрални свещеници (*каноници*). Деканите подобно на епископите се назначават от монарха. Един от канониците ръководи хора и се нарича *прецентор*. Също към катедралното духовенство спадат *пребендариите, младшите каноници и канцлерът* — главен юридически съветник на епархията. Те всички имат запазени столове в катедралата. *Жезлоносецът* върви при процесии пред епископа и носи жезъла. Той отговаря същевременно и за сградата на катедралата.

Антъни Тролъп

Издание:

Автор: Антъни Тролъп

Заглавие: Барчестърски кули

Преводач: Борис Стоянов

Година на превод: 1985

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: Народна култура

Град на издателя: София

Година на издаване: 1985

Тип: роман

Националност: английска

Печатница: Димитър Благоев

Излязла от печат: февруари 1985

Редактор: Невяна Николова

Художествен редактор: Николай Пекарев

Технически редактор: Йордан Зашев

Художник: Огнян Димитров

Коректор: Евелина Тодорова, Людмила Стефанова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/1429>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.